

Oppdragsgiverrapport fra Innovasjon Norge 2018

Forord

Denne rapporten utgjør den årlige rapporteringen til Innovasjon Norges oppdragsgivere.

I 2018 mottok Innovasjon Norge bevilgninger og oppdrag via oppdragsbrev fra Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Samferdselsdepartementet og Utenriksdepartementet. Innovasjon Norge fikk også oppdrag fra alle fylkeskommunene. Disse mottar egne rapporter fra sine respektive distriktskontorer.

Oppdragsbrevne gir samlet en oversikt over hvor mye Stortinget, fylkeskommuner og fylkesmenn har bevilget til Innovasjon Norge. Brevne beskriver også hvilke forventninger de ulike oppdragsgiverne har til Innovasjon Norges oppdrag, nye satsinger og eventuelle endringer i programmer og tjenester.

Hva er Innovasjon Norge?

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes viktigste verktøy for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Innovasjon Norge skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter, ved å bidra til flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Med regional tilstedeværelse både i Norge og i utlandet har Innovasjon Norge en unik posisjon til å utløse lønnsom næringsutvikling basert på regionenes ulike forutsetninger og næringslivets muligheter. Innovasjon Norge har mange oppdragsgivere, men felles for oppdragene er at Innovasjon Norge skal bidra til langsiktig og bærekraftig verdiskaping i Norge og at Innovasjon Norge skal jobbe med bedrifter, både enkeltvis og i nettverk.

Grovt sett kan hovedoppdragene deles inn i et innovasjons- og internasjonaliseringsoppdrag, et oppdrag for distrikts- og regionalutvikling, et landbruksoppdrag, samt et bankoppdrag som i stor grad er knyttet til langsiktig finansiering av investeringer i hele bredden av norsk næringsliv.

I tillegg har Innovasjon Norge betydelige oppdrag knyttet til utvikling av reiseliv og profilering av Norge som reisemål og investeringsland, såkornfond og presåkornmidler, samt EØS-midlene og humanitær innovasjon. Dette er oppdrag og aktiviteter som påvirker måloppnåelsen på tvers av delmål.

Felles for alt Innovasjon Norge gjør er at det kreves kompetanse innen kommersialisering, forretningsutvikling, skalering og internasjonal vekst for å kunne levere på målene.

Sparringpartner

Innovasjon Norge er en sparringpartner som tilbyr kompetanse, nettverk og kapital til små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner. Vi har kontorer i hele Norge og i 27 internasjonale markeder, og kobler bedrifter med private og offentlige aktører som kan hjelpe dem med å vokse – også i internasjonale markeder. Det betyr at bedriften ikke trenger å ha oversikt over eller forstå alle ordningene til Innovasjon Norge, men kan komme med sitt behov, sine ambisjoner eller prosjekter til Innovasjon Norge og få veiledning og oppfølging. Gjennom dialog og bruk av verktøy for å utvikle forretningsmodeller får bedriftene innspill og blir utfordret. Vi kobler dem opp mot relevante tjenester eller virkemidler hos Innovasjon Norge eller andre aktører som kan hjelpe bedriften å få realisert sine ambisjoner og sitt vekstpotensial.

For oppstartsbedrifter og selskaper med ambisjoner om å vokse

Oppstartsbedrifter og selskaper med ambisjoner om å vokse, helst internasjonalt, er de som vil utfordre det eksisterende næringslivet mest og bidra til økt produktivitet. Ønsket om et fortsatt høyt velferdsnivå betinger høy verdiskaping og legger et innovasjonspress på næringslivet, fordi velferdsordninger skal finansieres gjennom ny lønnsom vekst.

Et mer innovativt næringsliv er nødvendig om bedriftene skal være smidige og tilpasningsdyktige i en globalisert verden i stadig hurtigere endring. Høyt spesialiserte, kunnskapsbaserte gründere og bedrifter som skaffer seg innpass i globale verdikjeder er de som kan levere på dette.

Innovasjon Norges tjenestetilbud er spesielt rettet inn mot oppstartsbedrifter og små og mellomstore bedrifter som har ambisjoner og gjennomføringsevne til å utvikle varer og tjenester med et markedspotensial, aller helst internasjonalt. – De som tar frem nye, smarte løsninger som svar på behov og utfordringer. De som tør å utfordre måten ting gjøres på, og som tør å tenke stort. Men de er ikke eksperter i virkemiddelapparatet og de har sjelden egen forskningsavdeling. Derfor er dialogen med en sparringpartner og én felles inngang til virkemiddelapparatet så viktig, slik at de kan få risikoavlastning, nettverk og kompetanse for å realisere vekst og verdiskaping.

Med innovasjon, internasjonalisering og profilering som virkemidler

Innovasjon, internasjonalisering og profilering er virkemidler for økt verdiskaping i Norge. Gjennom økt verdiskaping styrkes næringslivets og samfunnets evne til omstilling. Derfor er det ekstra viktig å bidra til å utvikle flere selskaper som kan vokse fra å være små til å bli mellomstore og internasjonale. Ved å være en sparringpartner som tilbyr kompetanse, nettverk og kapital, utgjør Innovasjon Norge en forskjell for disse selskapene spesielt.

Innsatsen har effekt

Den samlede bevilgningen fra Stortinget og fylkeskommunene til Innovasjon Norge i 2018 var 4,1 mrd. kroner. Sammen med de låneordningene Innovasjon Norge har, kunne man dele ut i alt 7,2 mrd. kroner til norske bedrifter gjennom ulike ordninger og tjenester. Denne støtten bidro til å utløse ytterligere 14,2 mrd. kroner fra andre offentlige og private kapitalkilder, slik at den samlede effekten var 21,4 mrd. kroner i form av investeringer i utvikling av norske bedrifter.

I 2018 finansierte Innovasjon Norge nær 1 700 prosjekter der det var innovasjon på internasjonalt nivå, med til sammen 1,6 mrd. kroner. Det er halvparten av 3,1 mrd. kroner, som vi innvilget i tilskudd eller avsetning til tapsfond for risikolån. Tar vi med prosjekter på alle innovasjonsnivåer, ikke bare på høyeste internasjonale nivå, gikk 2,6 mrd. kroner eller 82 prosent av tilskuddsrammen til innovasjon.

Et viktig mål på Innovasjon Norges arbeid er om vi gjør en forskjell for kundene. Ifølge kundeeffektundersøkelsene som Oxford Research utfører, svarer ni av ti kunder at Innovasjon Norges bidrag var utslagsgivende for at de realiserte sitt prosjekt. Tallet har vært jevnt økende siden Innovasjon Norge ble etablert i 2004. Kundeeffektundersøkelsen omfatter alle Innovasjon Norges registrerte kunder.

Tallene for 2018 fra Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) indikerer at effekten av støtte fra Innovasjon Norge holder seg på et høyt nivå. Ser vi samlet på alle kunder av Innovasjon Norge, det vil si for alle oppdragene, estimerer SØA en årlig mervekst i verdiskaping på 6,7 prosentpoeng over en treårsperiode, i forhold til sammenliknbare bedrifter som ikke fikk støtte. Dette indikerer at Innovasjon Norges kunder i gjennomsnitt har et forsprang på mer enn 20 prosentpoeng tre år etter tilsagn, overfor bedrifter som ikke har fått støtte fra oss.

Tilsvarende tall for mervekst i salgsinntekter og produktivitet er henholdsvis 9,4 og 3,0 prosentpoeng årlig. 3,0 prosentpoengs mervekst i produktivitet er bra, sett i lys av at næringslivets samlede årlige produktivitetsvekst er på en til to prosent i året. Våre kunder opplever mer enn det dobbelte. SØA finner signifikante estimater også når det gjelder mervekst i antall årsverk, på 2,6 prosentpoeng og lønnsomhet med 0,3 prosentpoeng.

Hovedpunkter - resultater 2018

- Innovasjon Norges kunder vokser mer enn bedrifter som ikke er kunder: Salgsinntektene øker med 9,4 prosentpoeng årlig. Tilsvarende tall for verdiskaping er 6,7 prosentpoeng og produktivitet 3,0 prosentpoeng. Mervekst i antall ansatte er på 2,6 prosentpoeng og lønnsomheten øker med 0,3 prosentpoeng.
- Ni av ti kunder sier at Innovasjon Norges bidrag var utslagsgivende for deres innovasjonsprosjekter.
- Innovasjon Norges tjenester virker: Én krone i tilskudd eller lån utløser to kroner i kapital fra bedriftene selv, investorer, banker og andre finansieringskilder.
- 94 prosent av alle saker ble besluttet lokalt, nær kundene.
- Siden lanseringen av oppstartlån i 2017 har 190 bedrifter mottatt 264 mill. kroner i lån fra Innovasjon Norge. Hvert lån utløser minst én million kroner fra private investorer.
- 750 bedrifter har mottatt rådgivning fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet, og 650 bedrifter har fått råd og økt kompetanse innen handelstekniske problemstillinger fra Eksportsenteret vårt. Over 400 bedrifter har deltatt på messer og arrangementer verden over.
- Bedrifter som har fått internasjonal markedsrådgivning fra Innovasjon Norge har 6,2 prosentpoeng høyere omsetning og 3,3 prosentpoeng høyere vekst i verdiskaping enn sammenliknbare bedrifter som ikke har benyttet tjenesten.
- 108 av Norges mest ambisiøse vekstselskaper deltok på våre internasjonale akseleratorprogrammer i noen av verdens mest konkurranseutsatte oppstartbyer.
- 50 norske selskaper hentet til sammen 400 millioner kroner fra EUs programmer i 2018. Det er en økning på mer enn 40 prosent i antall og i kronebeløp fra året før.
- Andelen av våre samlede tilsagn til miljøprosjekter er 49 prosent.
- Det ble bevilget mer enn 150 mill. kroner til klyngeprosjekter og nesten 32 mill. til bedriftsnettverkprosjekter.
- Flere enn 100 norske bedrifter har registrert seg i The Explorer, utstillingsvinduet for norske, grønne og bærekraftige løsninger, som ble lansert under Innovasjonstalen i mai.

Det er krevende å måle effekter av Innovasjon Norges samlede aktiviteter. Vi legger stor vekt på å utforske, tilegne oss og kommunisere ny kunnskap om hvilke tjenester og ordninger som gir best effekt i nærings- og innovasjonspolitikken. Samtidig må vi erkjenne at dette er et krevende arbeid som er i kontinuerlig utvikling, da bidrag fra Innovasjon Norge er ett av flere virkemidler som spiller inn i langtidsutviklingen av et oppstarts-, vekst- eller klyngeorientert selskap.

Mål- og resultatstyringssystemets effekt- og resultatindikatorer er konstruert for å følge med på eventuelle endringer i Innovasjon Norges leveranser. Man kunne frykte at Innovasjon Norge tok mindre risiko for å skåre bedre på økonomiske effektindikatorer. Det har ikke skjedd. Snarere tvert om, øker risikotakingen de siste årene. På samme vis er det en positiv utvikling når det gjelder prosjektenes innovasjonshøyde.

Innovasjon Norges digitale årsrapport 2018 inneholder alle tall og bedriftseksempler. Den er tilgjengelig på <https://arsrapport.innovasjonorge.no/2018>.

Mer enn penger

Våre effektanalyser viser at kapital sammen med kompetanseleveranser gir bedre resultater for kundene. Innovasjon Norge øker derfor innsatsen på oppfølging og rådgiving. Kundeeffektundersøkelsen viser blant annet at halvparten av bedriftene som får kompetanse i tillegg til kapital, vurderer kompetansetjenesten som viktigere, noe viktigere eller like viktig som den finansielle tjenesten for deres konkurranseevne. Det samme gjelder for gjennomføring av prosjektet. Videre ser vi at halvparten av de som har mottatt en tjeneste fra Innovasjon Norge opplever å bli fulgt opp i årene etter, og fire år etter har de gjennomgående bedre resultater enn de som opplever at de ikke har blitt fulgt opp.

Innovasjon Norge har i 2018 økt innsatsen for å bidra til eksport og internasjonalisering av norsk næringsliv. Internasjonaliseringstjenestene til Innovasjon Norge består i stor grad av kompetanse- og rådgivningstjenester. Som kjent er det mer krevende å måle effekter av såkalte «myke tjenester» som kompetanse og rådgiving. Innovasjon Norge har imidlertid over flere år målt effekter av internasjonal markedsrådgiving, og SØAs tall viser at bedrifter som har benyttet tjenesten har 6,2 prosentpoeng høyere omsetning og 3,3 prosentpoeng høyere vekst i verdiskaping enn sammenliknbare bedrifter som ikke har benyttet tjenesten.

Oslo, 15. april 2019
Hans Martin Vikdal
Adm. direktør (kst.)

Innhold

Forord	1
Innhold	5
1 Leseveiledning.....	12
2 Innovasjon Norges bidrag til hovedmål og delmål	18
2.1 Bidrag til å nå hovedmålet.....	18
2.1.1 Effekter	18
2.1.2 Resultater.....	19
2.2 Delmål 1 – Flere gode gründere	24
2.3 Delmål 2 – Flere vekstkraftige bedrifter	26
2.4 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer	29
3 Måloppnåelse på oppdragsgivernivå	32
3.1 Måloppnåelse for Nærings- og fiskeridepartementet - NFD.....	32
3.1.1 Hovedfunn.....	33
3.1.2 Prioriteringer i oppdraget for 2018	35
3.1.3 Rapportering på mål- og resultatstyring – overordnet.....	43
3.1.4 Støttende analyser på overordnet nivå.....	48
3.1.4.1 Økt kunnskap om eksport	49
3.1.4.2 SEM-analyse av Innovasjon Norges kunders opplevde effekt og nytteverdi	50
3.1.4.3 Status og utvikling av effekt- og resultatmålinger på rådgivnings- og kompetansetjenestene.....	54
3.1.5 Delmål 1 – Flere gode gründere	55
3.1.5.1 To følgeevalueringer av nye virkemidler for gründere.....	64
3.1.5.2 Kort om finansiering fra Innovasjon Norge gjennom selskapers oppstart og tidlige vekstfase.....	65
3.1.6 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter.....	66
3.1.6.1 Følgeevaluering av den nye vekstgarantiordningen	77
3.1.6.2 Ny empirisk forskning dokumenterer markedssvikt i markedet for innovative tidligfaseinvesteringer	78

3.1.7 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer	79
3.2 Måloppnåelse for Kommunal- og moderniseringsdepartementet - KMD	88
3.2.1 Innledning	88
3.2.2 Om oppdraget	89
3.2.2.1 Budsjettpostene	89
3.2.2.2 Føringer i oppdragsbrevet	90
3.2.2.3 Forholdet mellom distriktsrettede og nasjonale ordninger og oppdrag.....	91
3.2.3 KMDs målstruktur.....	91
3.2.3.1 Verdiskapende næringsliv i områder med spredt bosetning	91
3.2.3.2 Omstillingsdyktige regioner.....	93
3.2.3.3 Effektmåling.....	94
3.2.4 Delmål 1 – Flere gode gründere	95
3.2.5 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter.....	101
3.2.6 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer	109
3.3 Måloppnåelse for Landbruks- og matdepartementet – LMD	119
3.3.1 Hovedfunn.....	120
3.3.2 Om oppdraget 2018	120
3.3.3 Bidrag til å nå hovedmålet	120
3.3.4 Delmål 1 – Flere gode gründere – andre landbruksbaserte næringer på gården	124
3.3.5 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter – Investering i tradisjonelt landbruk og utviklingsprogrammer.....	131
3.3.5.1 Utviklingsprogrammer.....	141
3.3.6 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer	147
3.4 Måloppnåelse for Utenriksdepartementet - UD	152
3.4.1 Delmål 1 – Flere gode gründere	152
3.4.2 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter.....	152
3.4.3 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer	153
3.5 Måloppnåelse for Kunnskapsdepartementet - KD	155
3.5.1 Delmål 1 – Flere gode gründere	155
3.5.2 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter.....	155
3.5.3 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer	156
4 Rapportering på enkelttjenester fra NFD.....	157

4.1 Kap. 2421, post 50 Innovasjon - prosjekter, fond	157
4.1.1 Landsdekkende etablerertilskudd.....	158
4.1.2 Innovasjonslån og garantier	162
4.1.3 Kondemneringstilskudd for skip i nærskipfart / Risikolån til nybygg innen skipsfart .	168
4.1.4 Landsdekkende innovasjonstilskudd.....	169
4.1.5 Tilskudd til Global Growth (tidligere FRAM marked)	170
4.1.6 Tilskudd til innovasjonsrammen Klyngeprogrammet.....	172
4.1.7 Tilskudd til Bioøkonomiprojekter	173
4.2 Kap. 2421, post 53 Nye såkornfond og risikoavlastning	180
4.3 Kap. 2421, post 71 Innovative næringsmiljøer	180
4.3.1 Norwegian Innovation Clusters- Klyngeprogrammet	181
4.3.2 Bedriftsnettverk.....	193
4.4 Kap. 2421, post 72 Innovasjonskontrakter	202
4.5 Kap. 2421, post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse	213
4.5.1 Kompetansetjenester og profilering	213
4.5.1.1 Merkevarer Norge – Profilering av grønne løsninger/The Explorer	218
4.5.1.2 Samarbeid med utenriktjenesten og det øvrige virkemiddelapparatet.....	219
4.5.1.3 Vurdering av internasjonal tilstedeværelse	220
4.5.1.4 Utvikling av markedskompetanse og nettverk ved kontorene i utlandet.....	221
4.5.1.5 Behovsavklaring og internasjonal markedsveiledning	221
4.5.1.6 Internasjonal markedsrådgivning	222
4.5.1.7 Formidling av internasjonale markedsmuligheter	226
4.5.1.8 Global Growth	227
4.5.1.9 Eksportrådgivning (handelsteknisk rådgivning og kursvirksomhet).....	229
4.5.1.10 Rådgivning om immaterielle rettigheter (IPR).....	231
4.5.1.11 NOREPS - Eksportbistand til FN, nødhjelps – og utviklingsmarkedet.....	235
4.5.1.12 Bistand til avhending av nødproviant.....	238
4.5.1.13 International Business Events	238
4.5.1.14 Næringslivsdelegasjoner	240
4.5.1.15 Rådgivning om EU og Horisont 2020.....	242
4.5.1.16 Profilering av Norge som havnasjon.....	244

4.5.1.17 Pilot for ferdigvareindustrien	245
4.5.1.18 Invest in Norway	246
4.5.1.19 Møteplasser for vekst	249
4.5.1.20 Vekst-programmet for kvinner og mangfold	251
4.5.1.21 Gründerveiledning	254
4.5.1.22 Global Entrepreneurship (GET, TINC, Business Bootcamp og piloter)	255
4.5.1.23 Mentortjenesten for gründere	258
4.5.2 Reiseliv – Visit Norway	264
4.5.2.1 Profilering	267
4.5.2.2 Møte- og bedriftsmarkedet, kongresser og arrangementer	272
4.5.2.3 Bærekraft, kompetanse, nettverk, rådgivning og finansiering	273
4.5.2.4 Innsikt	275
4.6 Kap. 2421, post 76 Miljøteknologi (MILTEK)	285
4.7 Kap. 2421, post 77 Tilskudd til preså Kornfond	294
4.8 Kap. 2421, post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	298
4.9 Kap. 2421, post 90 Lavrisikolån	298
4.10 Kap. 2421, post 95 Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond	302
4.11 Annen rapportering – Expo 2020	303
5. Rapportering på enkelttjenester fra KMD	306
5.1. Kap. 550, post 62 og kap. 551, post 60 Bedriftsretta låne- og tilskotsordninger i distrikta, og kap. 551 post 61 tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift (RDA-tilskudd)	306
5.2. Kap. 550, post 70 Bedriftsretta program i distrikta	322
5.2.1. Tilskudd til bioraffinering (Bioøkonomiordningen)	322
5.2.2. Mentortjenesten for gründere	323
5.3. Kap. 553, post 65 Omstillingsprogram ved akutte endringer i arbeidsmarknaden 327	
5.3.1. Regional omstilling	327
5.4. Kap. 553, post 74 Nasjonale tiltak for klyngjer og innovasjonsmiljø	334
5.4.1. Norwegian Innovation Cluster (Klyngeprogrammet)	334
5.4.2. Bedriftsnettverk	347
5.5. Kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling (Eventuelle restmidler)	358

5.5.1. Kompetanseprogrammet FRAM Strategisk ledelse.....	358
5.5.2. Kvinner og mangfold i næringslivet	359
5.6. Kap. 553, post 60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	361
6 Rapportering på enkelttjenester fra LMD	362
6.1 Kapittel 1137, post 71 Bioøkonomiordningen	362
6.2 Kapittel 1149, post 75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	362
6.3 Kap. 1150, post 50 Investering og bedriftsutvikling i landbruket.....	363
6.4 Kap. 1150, post 50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket..	367
6.5 Kapittel 1150, post 51 Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	370
6.5.1 Jordbruksavtalemidler	371
6.6 Vedlegg/frittstående rapport	376
7 Rapportering på enkelttjenester fra UD.....	378
7.1 EØS-midlene	379
7.2 Arktis 2030 og ProRUS.....	382
7.3 Humanitært innovasjonsprogram (HIP Norway)	386
7.4 NOREPS.....	387
7.5 Visjon 2030 (Norad).....	390
7.6 Enterprise Development for Jobs (Norad)	391
7.7 Vedlegg til kapittel 7, rapportering på enkelttjenester til UD	394
8 Rapportering på enkelttjenester fra Kunnskapsdepartementet - KD ...	397
8.1 Mobilisering til Horisont 2020	397
9 Rapportering på enkelttjenester fra Klima- og miljødepartementet - KLD	406
.....	
9.1 Helhetlig profilering av grønne løsninger	406
9.2 Biogasspiloter	407
10 Rapportering på enkelttjenester fra Kulturdepartementet - KUD	410
10.1 Låneordninger.....	410
10.2 Eksportprogram	413
10.3 Bedriftsnettverk og klyngeprogram	418

10.4	Investorprogram	421
10.5	Internasjonal profilering av Norge som kunst- og kulturdestinasjon	422
10.6	Overordnet måloppnåelse	423
10.7	Administrasjon- og gjennomføringskostnader 2018	425
10.8	Utfordringer, planer og mål for 2019	425
11	Rapportering på enkelttjenester fra SD	427
11.1	Pilot-T	427
12	Øvrig rapportering.....	430
12.1	Administrasjons - og gjennomføringskostnader	430
12.2	Rapportering av basiskostnader finansiert over NFD post 2421.70	436
12.3	Fordeling av antall årsverk	437
12.4	Omfang og fordeling av brukerbetalte tjenester	438
12.5	Effektiv drift.....	439
12.5.1	Formålseffektivitet	441
12.5.2	Kostnadseffektivitet.....	443
12.5.3	Effektiviteten i driften av de ulike ordningene	446
12.5.3.1	Låneordningene i Innovasjon Norge	446
12.5.3.2	Rådgivning, kompetansetjenester og annen profilering	450
12.5.3.3	Profilering av Norge som turistdestinasjon.....	456
12.5.3.4	Om arbeidet med innspill til nasjonal og regional politikktutforming.....	456
12.6	Arbeid med sikkerhet og beredskap	457
13	Vedlegg – Forbruk og MRS.....	458
13.1	Statistikk per rapporteringsenhet	458
13.1.1	Forbruk og antall i 2018 fordelt per departement	458
13.1.2	Forbruk KMD	459
13.1.3	Forbruk LMD.....	460
13.1.4	Forbruk NFD	461
13.1.5	Forbruk KD	462
13.1.6	Forbruk KLD.....	462
13.1.7	Forbruk KUD	462
13.1.8	Forbruk SD.....	462

13.1.9 Forbruk UD	463
13.2 MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2	464
13.2.1 Effektindikatorer	464
13.2.2 Addisjonalitet	467
13.2.3 Bidrag til økt kompetanse på tolv ulike områder	471
13.2.4 Innovasjonshøyde og prosjekt-/driftsrisiko per departement og delmål	474
13.2.4.1 Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)	474
13.2.4.2 Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)	491
13.2.4.3 Landbruks- og matdepartementet (LMD)	500
13.3 MRS-indikatorer per utvalgte tjenester	508
13.3.1 Effekter per tjeneste	508
13.3.2 Resultater per tjeneste	510
13.3.2.1 Addisjonalitet	510
13.3.2.2 Innovasjonsnivå/-høyde	512
13.3.2.3 Prosjektrisiko	515
13.3.2.4 Driftsrisiko	517

1 Leseveiledning

I oppdragsgiverrapporten søker Innovasjon Norge å beskrive aktiviteter, effekter og resultater med utgangspunkt i ett felles mål- og resultatstyringssystem (MRS) og de ulike oppdragsgivernes prioriteringer for 2018 (jf. oppdragsbrev fra det enkelte departement) og selskapets egne strategier.

Oppdragsgiverrapporten innledes med et forord av administrerende direktør som gir hovedbudskap for 2018. Dernext gis et sammendrag av hovedresultatene for selskapets samlede virksomhet.

Hvert departement får sin individuelle del i oppdragsgiverrapporten. Hoveddelen av rapporten er delt inn i vurdering av måloppnåelse på selskapsnivå og for de største oppdragsgiverne (NFD, KMD, LMD, UD og KD), samt rapportering på enkelttjenester per oppdragsgiver. Den første delen inneholder en samlet rapportering av måloppnåelse av hovedmål og delmål for alle midlene som har kommet fra de fem største oppdragsgiverne, mens den andre delen gir en rapportering av virkemiddel per kapittel og post nivå. Vedleggene for forbruk per departementet og MRS-indikatorer er samlet i kap. 13 i rapporten. Statistikk over finansieringssaker er samlet i et eget vedlegg til rapporten.

I mange tilfeller blir et virkemiddel finansiert av flere departementer. Der formålet er det samme for alle departementene, eller det ikke er mulig å rapportere indikatorene separat per finansieringskilde, gjelder samme rapportering for alle oppdragsgiverne.

Oppsummert består samlet årlig rapportering fra Innovasjon Norge av:

- [Årsrapport \(digital versjon, publiseres kun på nett\)](#)
- Årlig rapportering til oppdragsgivere (denne rapporten)
- [Årsregnskap med styrets årsberetning \(lovpålagt\)](#)
- Årlig rapportering av fondsaktiviteter (unntatt offentligheten)

Videre må oppdragsgiverrapporten sees i sammenheng med andre innspill fra Innovasjon Norge, blant annet innspill til store nye satsinger.

Ord, uttrykk og tabeller

I det følgende er spesifikke uttrykk, tabeller og figurer i rapporten forklart. Ikke alle tall som vises i figurene referer til rapporteringsåret. Addisjonalitet og bidrag til kompetanse måles ett eller flere år etter mottatt støtte og viser derfor til tidligere år enn rapporteringsåret. Tabellene inkluderer ofte tall i parentes. Disse fremstiller tall fra året før rapporteringsåret.

MRS-indikatorene - måling av effekter og resultater

I 2013 ble et nytt mål- og resultatstyringssystem (MRS) for Innovasjon Norge fastsatt, jf. Meld St. 22 «Verktøy for vekst – om Innovasjon Norge og SIVA». Etter noen års erfaringer med MRS-systemet tok Innovasjon Norge initiativ til mindre justeringer av indikatorer tilknyttet systemets delmål. Endringsforslagene er diskutert i arbeidsmøter med Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Endringene er omforent mellom Innovasjon Norge og de nevnte departementene, og de er forelagt fylkeskommunene og Utenriksdepartementet for eventuelle merknader, og bekreftet i brev av 4. januar 2017 fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Målene i MRS ligger fast, men det var enkelte indikatorer som fungerte bedre enn andre. De viktigste endringene er at effektindikatoren for bedriftsøkonomisk lønnsomhet byttes ut med verdiskaping, for å få bedre frem samfunnsdimensjonen i det Innovasjon Norge gjør, samt at alle tre delmålene i MRS får felles effektindikatorer: omsetningsvekst, produktivitetsvekst og vekst i verdiskaping. For delmål 1 inngår også overlevelseshøyde. I tillegg gis Innovasjon Norge større fleksibilitet til å velge å gjennomføre støttende analyser som skal supplere resultat- og effektindikatorer.

Følgende effekt og resultatindikatorer inngår i mål- og resultatstyringssystemet i Innovasjon Norge.

Figur 1-1: Mål- og resultatstyringsindikatorer¹²³

	Delmål 1 Flere gode gründere	Delmål 2 Flere vekstkraftige bedrifter	Delmål 3 Flere innovative næringsmiljøer
Effekt-indikatorer	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping Overlevelseshøyde	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping
Resultat-indikatorer	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonshøyde i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonshøyde i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne kunnskapsmiljøer Mobilisere deltakere i næringsmiljøer
Støttende analyser	Vekst i sysselsetting Vekst i lønnsomhet Eventuelle dyptgående analyser	Vekst i sysselsetting Vekst i lønnsomhet Eventuelle dyptgående analyser	Vekst i sysselsetting Vekst i lønnsomhet Eventuelle dyptgående analyser

¹ Utløsningsgrad er det samme som addisjonaltet. Her er dette knyttet til input-addisjonaltet som forteller hvor utslagsgivende Innovasjon Norges bidrag oppleves av kunden, straks etter tjenesten er levert.

² Innovasjonshøyde omtales noen ganger som innovasjonsnivå. Det er det samme.

³ Omsetningsvekst er ofte presisert som salgsinntekter i teksten og av SØA fordi det er viktig å presisere at ikke andre driftsinntekter – inklusive tilskudd - er med i indikatoren.

Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem ble operasjonalisert av Statistisk sentralbyrå (SSB) og metoden er dokumentert og offentlig tilgjengelig i SSB-rapport 2015/35 *Effect on firm performance of support from Innovation Norway*.⁴

Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) overtok i 2018 oppdraget etter SSB. SØA benytter samme metode som SSB. Grunnet ulike datagrunnlag, særlig i utvelgelsen av kontrollgruppen (sammenlikningsgrunnlaget), avviker imidlertid utvalget i årets måling noe fra tidligere målinger. Dette påvirker følgelig også årets resultater. Endringer i estimerte effekter er imidlertid også å forvente fra et år til et annet når det legges til et nytt år med regnskapsdata og nye kunder legges til utvalget. Innovasjon Norge ser fram til å samarbeide med SØA om å videreutvikle metoden for effektmåling, med særlig vekt på å se Innovasjon Norges virkemidler i sammenheng med øvrige virkemidler og utvikling av mer fyllestgjørende samfunnsøkonomiske analyser. Sistnevnte innebærer å se nærmere på ringvirkninger av Innovasjon Norges støtte.

Høyere omsetningsvekst/vekst i salgsinntekter

Vellykkede gründere (yngre enn tre år) og eldre bedrifter vokser. En indikasjon på at Innovasjon Norge lykkes med å bidra til målsettingen om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter er at Innovasjon Norges kunder vokser mer enn sammenliknbare foretak som ikke er kunder.

Vekst i verdiskaping

Den verdien som skapes i en bedrift, kalles gjerne bearbeidingsverdien. Den enkleste definisjonen er salgsinntekter minus vareinnsats. Verdiskaping i MRS systemet er imidlertid litt mer forsiktig definert som driftsresultat før renter, skatt, avskrivninger og opp-/nedskrivninger (EBITDA) + lønn.

Økt produktivitet

Mer produktive bedrifter legger grunnlaget for økt velferd. En indikasjon på om Innovasjon Norge lykkes med å bidra til flere vekstkraftige bedrifter er at Innovasjon Norges kunder oppnår høyere produktivitet enn sammenliknbare bedrifter.

Overlevelsesrate

Gode gründere overlever. En indikasjon på at Innovasjon Norge lykkes med målsetting om å bidra til flere gode gründere er at nyetablerte bedrifter som er kunder hos innovasjon Norge overlever i større grad enn sammenliknbare bedrifter som ikke er kunder. Forskjellen måles fem år etter at Innovasjon Norges tjenester ble benyttet.

Innovasjonshøyde

Innovasjonshøyde anslås av kundeanvarlig og dokumenteres for hvert kundeprosjekt i Innovasjon Norges saksbehandlingssystem. Tallene i figurene viser til rapporteringsåret. Nivåene for innovasjonshøyde er definert som følger:

- *Innovasjon på bedriftsnivå*

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som ikke representerer noe nytt enten i form av nye produkter, tjenester, produksjonsprosesser eller organisasjonsformer annet enn for den aktuelle bedrift.

---

⁴ http://ssb.no/forskning/mikrookonomi/bedriftsatferd/_attachment/237374?_ts=14f4b02a260

- *Innovasjon på regionalt nivå*

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på produksjon av produkter og tjenester eller bruk av produksjonsprosesser og organisasjonsformer som tidligere ikke er produsert eller benyttet i andre bedrifter i regionen. Formålet skal primært benyttes første gang slike introduseres i regionen, men kan også omfatte prosjekter som styrker regionalt prioriterte innovasjonsmiljø.

- *Innovasjon på nasjonalt nivå*

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester som er nye på det nasjonale marked og prosjekter som omfatter utvikling og bruk av nye produksjonsprosesser eller organisasjonsformer som ikke er introdusert på nasjonalt nivå. Det omfatter også introduksjon av tidligere eksporterte produkter og tjenester på nye markeder utenlands.

- *Innovasjon på internasjonalt nivå*

Omfatter prosjekt i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester som er nye på et internasjonalt marked. Videre omfatter formålet prosjekter som fører til nye produksjonsprosesser og organisasjonsformer som ikke er kjent internasjonalt.

- *Ikke relevant*

Omfatter prosjekter som ikke er innovasjonsprosjekter.

Driftsrisiko i bedriftene

Driftsrisiko beregnes ut fra bedriftenes regnskaper og brukes som en del av vurderingen av gjennomføringsevnen til bedriften. Driftsrisiko deles inn i fire klasser fra A til D. I figurene i rapporten vises risikoklasse A og B som lav risiko og C og D som høy risiko. Nye tilsagn om lån og tilskudd skal i tråd med policy ikke gis til bedrifter i klasse D, da dette innebærer at det er mer enn 50 prosent sannsynlighet for at bedriften ikke vil overleve.

Risikovurdering i prosjektene

Prosjektrisiko er en vurdering av hver enkelt finansieringssak som gjøres av kundefrådgiveren under saksbehandling. Prosjektrisiko vurderes på en skala fra 1: svært liten risiko i prosjektet til 6: ekstrem risiko i prosjektet. I denne rapporteringen er skalaen delt inn i tre. Liten risiko, normal høy risiko og særlig høy risiko. Særlig høy risiko gis til prosjekter hvor det er høy risiko i prosjektet og hvor det er i høy grad usikkert om prosjektet oppnår den inntjening som er lagt til grunn for beslutning.

Utløsningsgrad/Addisjonalitet

Addisjonalitet er en betegnelse for i hvilken grad Innovasjon Norge har vært utslagsgivende for gjennomføringen av et prosjekt. Kapitlene i denne rapporten inkluderer som regel en figur som viser addisjonalitet innen et virkemiddel, en gruppe av virkemidler eller for en målgruppe som for eksempel gründere. Dataene er hentet fra Innovasjon Norges kundeeffekt førundersøkelse som gjennomføres ett år etter at en kunde mottok støtte fra Innovasjon Norge. Kundene blir blant annet spurt om hvorvidt Innovasjon Norge har vært utslagsgivende for gjennomføring av prosjektet.

- *Lav addisjonalitet*

Prosjektet/aktivitet ville blitt gjennomført i samme skala og med samme tidsskjema.

- *Middels addisjonalitet*

Prosjektet/aktivitet gjennomført i samme skala, men på et senere tidspunkt eller prosjekt/aktivitet gjennomført i mindre skala, men med samme tidsskjema.

- *Høy addisjonalitet*

Prosjektet/aktivitet gjennomført i mindre skala og på et senere tidspunkt eller prosjekt/aktivitet ville ikke gjennomført i det hele tatt.

Bidrag til kompetanse

Bidrag til kompetanse hentes fra Innovasjon Norges kundeeffekt etterundersøkelser som gjennomføres fire år etter at støtten ble mottatt av kunden. Kundene blir spurt om prosjektet har bidratt til kompetanse på en rekke områder. Verdien som rapporteres her er gjennomsnittsverdi for alle kompetanseområdene.

Kundene blir spurt om i hvilken grad prosjektet har ført til økt kompetanse om produktutvikling, prosessutvikling, markedsutvikling, strategi, organisasjon og ledelse, bruk av avansert teknologi, opparbeiding av bedre nettverk, internasjonale markeder og eksport.

Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne kunnskapsmiljøer

For at det skal være et attraktivt og innovativt næringsmiljø bør det også være samarbeid mellom deltakerne i næringsmiljøet, og mellom disse deltakerne og eksterne kunnskapsmiljøer. Dette kan være et uttrykk for kvaliteten på næringsmiljøet. Det bidrar til å sannsynliggjøre at samarbeid i nye næringsmiljøer er reelt og ikke bare på papiret.

Indikatorerne måles gjennom registreringer av antall deltakere både i klyngeprosjektene og bedriftsnettverksprosjektene, og en surveyundersøkelse til deltakerbedriftene i klynger og bedriftsnettverk.

Mobilisere deltakere til næringsmiljøer

Det som skiller næringsmiljøer fra andre samarbeidsaktiviteter er en selvforsterkende effekt i miljøet der bedriftene selv er drivkraften for utviklingen. Innovasjon Norge skal med sine programmer ikke bare etablere nye næringsmiljøer, men tilrettelegge for videreutvikling av eksisterende næringsmiljøer og således bidra til at miljøene vokser. Om et miljø vokser kan være en indikator på om miljøet fremstår som innovativt og attraktivt for nye bedrifter.

Resultatindikatoren «mobiliserte deltakere i næringsmiljøene» er fulgt opp gjennom måling av utviklingen i antall aktive deltakere i miljøene og utvikling i antall nye bedrifter som etableres i næringsmiljøene.

Støttende analyser

Høyere lønnsomhetsvekst og økt sysselsetting er to indikatorer som er viktige å følge med på, og som supplerer effektindikatorerne.

I tillegg åpner MRS-systemet for at man tar inn supplerende analyser som man har gjort siste år, dersom de bidrar til å styrke kunnskapsgrunnet og forteller noe om hvor man står kunnskapsmessig om næringslivets behov og muligheter, og eventuelt hvorfor man foreslår

endringer i Innovasjon Norges aktiviteter og prosesser, eller endret strategisk innretning/utforming av tiltak/tjenester/virkemidler.

Timepris

Gjennom basiskostmodellen er det avtalt at alle oppdragsgivere som gir oppdrag til Innovasjon Norge skal dekke selskapets administrasjons- og gjennomføringskostnader knyttet til leveransen av deres oppdrag. Innovasjon Norge sikrer dette ved føring av prosjektrekskap, der direkte prosjektkostnader («DPK») og timekostnader belastes prosjekt, som igjen er grunnlag for inntektsføring fra relevant oppdragsgiver.

Timekostnaden beregnes som antall operative timer multiplisert med timepris. Timeprisen fastsettes årlig for å sikre dekning av alle Innovasjon Norges kostnader. Det er én timepris i Norge, men ulik timepris i de forskjellige landene. Forenklet kan man si at timeprisen settes ved at totale kostnader, eksklusive DPK og bidraget fra basisbevilgningen fra NFD post 70 (som fastsettes årlig), deles på antall operative timer. Timeprisen settes som en del av budsjettprosessen for året og budsjetterte kostnader, basisinntekt og antall operative timer er viktige forutsetninger for timeprisen. I 2018 så man i tillegg behovet for å revidere timeprisen mot slutten av året siden kostnadsdekningen ikke var tilstrekkelig. Årsaken til dette var en kombinasjon av kostnader og antall operative timer. Den endelige snitt timeprisen for 2018 ble ca. 1 000 kroner, og tilsvarende er timeprisen for 2019 satt til ca. 1 000 kroner.

2 Innovasjon Norges bidrag til hovedmål og delmål

2.1 Bidrag til å nå hovedmålet

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes viktigste verktøy for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Innovasjon Norge skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter, ved å bidra til flere gode gründere, flere vekstkriftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Innovasjon Norge er en sparringpartner som tilbyr kompetanse, nettverk og kapital til små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner. Innovasjon Norge ønsker å være én dør inn til virkemiddelapparatet og kobler bedrifter med private og offentlige aktører som kan hjelpe bedriftene å vokse, også i internasjonale markeder.

For å vurdere selskapets bidrag til hovedmål og delmål er det utviklet et mål- og resultatstyringssystem (MRS)⁵. Systemet skal gi selskapet, oppdragsgivere, eiere og andre interessenter relevant styringsinformasjon om selskapets virksomhet og måloppnåelse.

Styringsinformasjonen kan deles inn i tre hovedkategorier: Effektindikatorer, resultatindikatorer og evalueringer, og supplerende analyser. Fordi Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem fokuserer på økonomiske effektindikatorer, har eiere og oppdragsgivere vært opptatt av at Innovasjon Norge ikke skulle endre adferd og gå for sikrere, mindre risikofylte prosjekter og selskaper enn før. Mål- og resultatstyringssystemet har derfor også indikatorer som går på om man er utslagsgivende, innovasjonshøyde og risikoeksponering. Statistikken viser at Innovasjon Norge har videreført sin praksis på alle disse resultatindikatorer. Man er blitt mer utslagsgivende med høyere innovasjonsnivå og svakt økende risikonivåer de senere årene, samlet sett.

2.1.1 Effekter

Estimater på effektindikatorer⁶ viser at hjelp fra Innovasjon Norge gir effekter.

Tabell 2-1 Årlig mervekst i 2018 (i prosent)

Prosentpoeng årlig mervekst	2018
Salgsinntekter	9,4 ***
Verdiskaping	6,7 ***
Produktivitet	3,0 ***

*** signifikant på 99 prosent nivå

⁵ Se leseveiledningen til oppdragsgiverrapportene foran for forklaring på MRS og indikatorer.

⁶ Estimater er produsert av Samfunnsøkonomisk Analyse AS for 2018. Se leseveiledningen for nærmere forklaring.

Estimatet på mervekst i verdiskaping er på 6,7 prosentpoeng per år over en treårsperiode, sammenliknet med sammenliknbare bedrifter som ikke fikk støtte.

Forspranget Innovasjon Norge-kundene vil ha i forhold til kontrollbedriftene vil i gjennomsnitt være over 20 prosentpoeng i verdiskaping etter tre år. Mervekst i produktivitet er også verdt å legge merke til. Gjennomsnittlig produktivitetsvekst i næringslivet er bare på ca. 1,5 prosent i året.

Ifølge teorien som ligger til grunn for målingene vil effektene være ved en stund, også etter treårsperiodene som måles, men hvor lenge etter vil avhenge av hvor raskt kunnskapen forvitrer og av bedriftenes innovasjonsevne.

I årets analyse er det også gjort estimater på noen hovednæringer innenfor Innovasjon Norges kundeportefølje. Tallene viser at det er de kunnskapsintensive tjenesteytende næringene som IKT og Faglig, vitenskapelig tjenesteyting som leverer størst mervekst i verdiskaping, tett etterfulgt av industrien. Estimatenes her vil blant annet påvirkes av hvor stor andel som er gründere. Små bedrifter har gjennomgående større vekstrater enn mer etablerte bedrifter. Derfor bør man ikke prioritere noen næringsvise målgrupper fremfor andre basert på disse estimatene.

Tabell 2-2 Mervekst i verdiskaping alle IN-kunder innenfor utvalgte næringer (i prosent)

Mervekst i verdiskaping alle IN-kunder innenfor utvalgte næringer	2018
Fiskeri og havbruk (inkl. fiskeindustri)	3,7 ***
Industri og utvinning (ekskl. fisk)	6,6 ***
Reiseliv inkl. opplevelser	4,2 ***
IKT	10,1 ***
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	9,7 ***
Annen privat og offentlig tjenesteyting	4,7 ***

*** signifikant på 99 prosent nivå

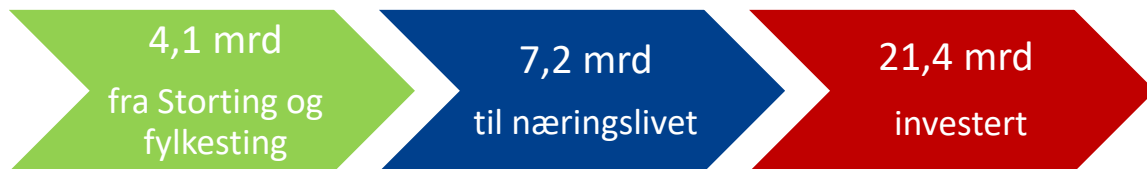
For første gang har vi i år også brutt næringsestimater ned på hvert oppdrag. Det er tydelige næringsvise forskjeller mellom oppdragene. For eksempel er det langt høyere estimater under distriktsoppdraget når det gjelder reiselivs- og sjømatnæringene enn tilsvarende estimater for de andre oppdragene. Det er også verdt å nevne at det under landbruksoppdraget er signifikante estimater for industri (landbruksbasert næringsmiddelindustri).

2.1.2 Resultater

Ni av ti kunder (91 prosent⁷) sier at Innovasjon Norges bidrag har vært utslagsgivende for deres prosjekt. *Addisjonaliteten* er tilfredsstillende på et høyt nivå. Det betyr at Innovasjon Norge kan

⁷ Oxford Research AS, Førundersøkelsen, 2018-kohorten

hevde å ha utløst kapital fra virksomhetenes egenfinansiering, investorer og andre finansieringskilder. Til sammen 4,1 mrd. kroner ble bevilget av Stortinget og fylkestingene. Sammen med låneordningene, bidro Innovasjon Norge i 2017 med 7,2 mrd. kroner til næringslivet.

Dette omfattet lån, tilskudd, rådgivning, profilering og nettverk gjennom Innovasjon Norges ulike tjenester. Midlene utløste investeringer i innovasjon og utvikling på til sammen 21,4 mrd. kroner.

Det betyr at én krone fra Innovasjon Norge i form av kapital eller rådgivning utløser to kroner i egenfinansiering eller fra andre finansieringskilder til utviklingsprosjekter og investeringer.

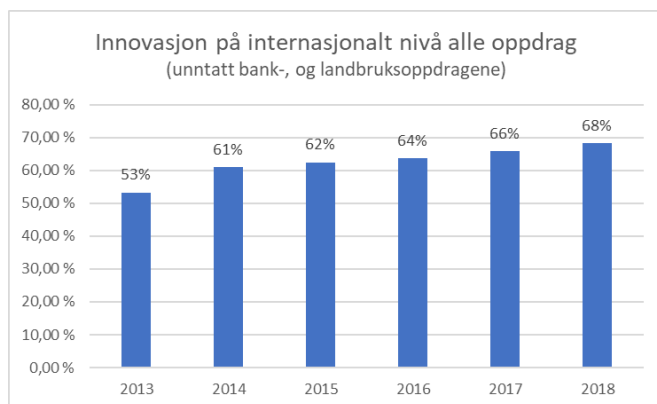
I tillegg utløser Innovasjon Norge som sparringpartner også mange andre innovasjons- og internasjonaliseringsaktiviteter gjennom kundedialogen. I nettverket av innovasjonsbyråer i Europa (TAFTIE) arbeider en arbeidsgruppe hvor Innovasjon Norge deltar, under tittelen «Softpower» med mål om å kartlegge hva slags type kompetanse og assistanse gründere og innovatører trenger framover og hvilken rolle innovasjonsbyråene bør spille. Her vil det bli lansert en rapport rett etter påske 2019. Forskeren som har prosjektlederansvaret for dette arbeidet, Alex Glennie, ansatt ved Nesta i London, har publisert en bloggpost⁸ som gir en status per januar og hva de har funnet så langt. Tre funn som trekkes fram allerede er at innovasjonsbyråene er ivrige matchmakere, skreddersydde råd er høyt prioritert av alle og derfor også en felles utfordring, samt at mange innovasjonsbyråer bygger rådgivningen inn i tjenestene. Rapporten vil også være relevant for gjennomgangen av virkemiddelapparatet i Norge, både fordi dagens praksis rundt sparring, matchmaking og rådgivning i Europas innovasjonsbyråer kartlegges og anbefalinger om hva som kan være lurt å gjøre framover vil bli gitt.

Det har vært en stabil utvikling i *innovasjonshøyden* siste år. I 2018 gikk 2,7 mrd. kroner til prosjekter med innovasjonspotensial på internasjonalt nivå.

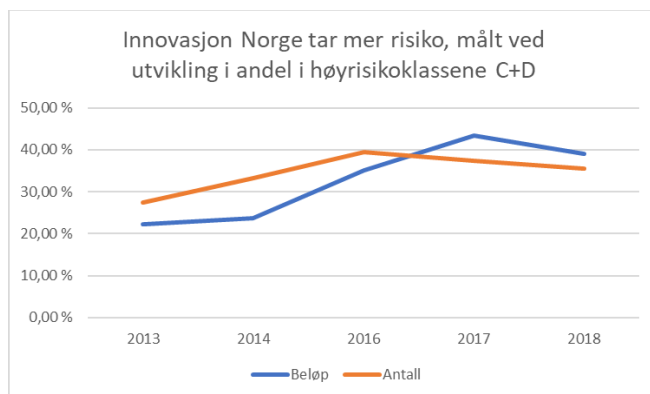
⁸ <https://www.nesta.org.uk/blog/how-can-innovation-agencies-provide-more-tailored-support-innovators/>

Figur 2-1 Innovasjonshøyde på internasjonalt nivå for alle oppdrag

Innovasjonshøyden varierer mellom oppdragene, selv om det er en felles resultatindikator i MRS. Felles er at det vil være et ønske om å heve nivået, men fra ulike utgangspunkt. Det er naturlig nok høyest score og høyest prioritert innenfor Innovasjonsoppdraget, som inkluderer alle virkemidler fra NFD med unntak av lavrisikolånene («Bankoppdraget»). Likevel er det innovasjon på internasjonalt nivå også i distrikts- og bankoppdraget. For Landbruksoppdraget er det også innovasjon, men lite på internasjonalt nivå.

Figur 2-2 Andel høyrisikoklasseprosjekter

Innovasjon Norge har akseptert større andeler med *høy risiko* de senere årene, om man ser på tvers av alle ordninger, både lån og tilskudd. Noe av økningen skyldes at antall gründere har økt i takt med gründerplanen og ekstra etablerertilskudd, og at mange av disse automatisk registreres med risikoklasse C i mangel av relevant regnskapsinformasjon. Men det er en fordobling både i antall og beløp i høyrisikoklassene i perioden 2014 til 2018 også om man bare ser på lån, og ikke tilskudd. Det betyr at økningen ikke bare skyldes flere gründere enn før.

I etterundersøkelsen for 2014-årgangen⁹ rapporterte virksomhetene fortsatt et stabilt nivå på addisjonalitet, høyt innovasjonsbidrag og økte andeler radikale innovasjoner, særlig på tjenestesiden. Den positive resultatutviklingen for 2011 til og med 2013-årgangene for de «myke» indikatorene har flatet ut eller gått noe tilbake for 2014-årgangen, blant annet samarbeides med noe færre enn før, mens det er en nedgang på samtlige av de «harde», økonomiske indikatorene sammenliknet med fjorårets undersøkelse. Oxford har beregnet at det er skapt eller sikret 5 500 arbeidsplasser blant virksomhetene som fikk tilsagn i 2014. 12 prosent av prosjektene har ført til økt eksport. Indikatoren for kompetansebidrag er noe endret og kan ikke sammenliknes med årene før.

I flere årganger av kundeeffektundersøkelsene har Oxford observert at betydningen av Innovasjon Norges bidrag for de økonomiske indikatorene er omvendt proporsjonal med konjunkturerendringer i norsk økonomi slik at man skulle kunne forvente at utviklingen i de økonomiske indikatorene ville være positive grunnet tilbakeslaget i 2014. Men tilbakeslaget gjaldt i første rekke olje og gassrelaterte virksomheter, og selv om Innovasjon Norge jobber med store og viktige deler av oljerelatert industri og tjenesteyting langs kysten, er antallet noe begrenset sett i forhold til bredden av konkurranseutsatte SMB-er og landbrukskunder som Innovasjon Norge jobber med. Undersøkelsen veier ikke resultatene etter størrelsen av selskapenes verdiskaping.

Bærekraft i Innovasjon Norge

Innovasjon Norges bærekraftstrategi fra 2015 vektlegger bærekraft som konkurransefortrinn. FNs 17 bærekraftsmål, og utfordringer knyttet til klimautviklingen og nasjoners evne til å følge opp klimaavtalen, er viktige temaer på den internasjonale dagsordenen. Det er bred enighet om at globale utfordringer krever et tett samarbeid mellom offentlig og privat sektor, og at bærekraft må være både et mål og en driver for fremtidens innovasjon og konkurransekraft, om det er for å skape bærekraftig velferdssamfunn, utnytte naturressurser eller løse klimautfordringen.

Oppnåelse av FNs bærekraftsmål anses som sentralt for å løse de globale utfordringene, og de har stor påvirkning på etterspørsel etter teknologi, tjenester og produkter i det globale markedet. Innovasjon Norge begynte å integrere FNs bærekraftsmål i sitt arbeid i 2018. Innovasjon Norge har identifisert fire bærekraftsmål, der organisasjonen gjennom sitt arbeid, mandat og rolle kan bidra direkte. Disse er:

- *Mål 5 Likestilling mellom kjønnene*, andel kvinner i lederroller er 55 prosent¹⁰.
- *Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst* bidrar til at Innovasjon Norge utfordrer alle søkere på samfunnsansvar og god forretningskikk. Utvikling og innovasjon i reiselivet, inkludert bærekraftig reiseliv bidrar til flere arbeidsplasser og økonomisk vekst, i tillegg til å bidra til bygging av merkevaren Norge (for mer informasjon, se blant annet i rapportering fra reiselivsoppdraget og Merkevare Norge i rapport til NFD).

---

⁹ «Godt og blandet», Oxford Research AS (2018) – Etterundersøkelsen fire år etter 2014 – hva har skjedd?

¹⁰ Inkluderer kvinnelige ledere på de to øverste nivåene. Andelen kvinner i lederrollen på alle nivå er 56 prosent.

- *Mål 9 Innovasjon og infrastruktur* treffer Innovasjon Norges kjernevirksomhet som tilbyr ulike tjenester for norske gründere, bedrifter i vekst og innovative miljøer. Innovasjon Norge arbeider proaktivt i omstilling av norsk næringsliv i mer bærekraftig retning, blant annet ved sparring med bedrifter og ved å synliggjøre muligheter i og etterlyse bærekraftig utvikling og løsninger. Alle finansieringssaker blir vurdert basert på tredelt bunnlinje: økonomi, miljø og samfunn. Tall for 2018 viser at andelen av våre samlede tilsagn til miljøprosjekter ligger på samme nivå som i 2017, på 49 prosent. Andelen av miljøprosjekter innenfor risikolån og tilskudd utgjør 53 prosent (for mer informasjon se mulighetsområder og kundehistorier på Innovasjon Norges hjemmesider).
- *Mål 17 samarbeid for å nå målene.* Innovasjon Norge bidrar til eksport og spredning av miljøvennlig teknologi og løsninger (se nærmere omtale om eksport og The Explorer i rapporten). I tillegg jobbes det aktivt med offentlig og privat samarbeid (se nærmere om offentlig og privat partnerskap i rapportene til NFD og KMD).

Arbeidet med bærekraft og FNs bærekraftsmål vil fortsette i 2019 og vil inngå i arbeidet med revidering av strategi for selskapet.

Tabell 2-3 FNs bærekraftsmål IN har valgt å jobbe med i organisasjonen

Bærekraftsmål	Delmål
	5.5.2 Andel kvinner i leder-roller
	8.9.1 Andelen av turismeinntekter av totalt GDP 8.9.2 Andelen arbeidsplasser i bærekraftig turisme ut av totale antall arbeidsplasser i turisme
	9.3 Øke tilgangen til finansielle tjenester, herunder rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig utviklingsland, og styrke disse bedriftenes integrering i verdikjeder og markeder. 9.4 Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftige, med en mer effektiv bruk av ressurser og større anvendelse av rene miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet. 9.5 Styrke vitenskapelig forskning, oppgradere næringslivssektorenes teknologiske evne og kapasitet i alle land, særlig utviklingsland, herunder og innen 2030 ved å stimulere til innovasjon og ved en betydelig økning i antall ansatte innenfor forskings- og utviklingsvirksomhet per million innbyggere, samt ved å øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling.
	17.7.1 Promotere utvikling, overføring, formidling og spredning av miljøvennlig teknologi 17.17.1 Totale støtten gitt til a) offentlig og private partnerskap b) partnerskap i sivilsamfunnet

2.2 Delmål 1 – Flere gode gründere

En viktig oppgave for Innovasjon Norge er å hjelpe gründere med kapital og kompetanse i den utfordrende vekstfasen. Våre virkemidler skal bidra til å utløse privat kapital og viktig kompetanse fra investorene. Når vi finansierer en bedrift gjennom tilskudd eller lån, blir det mindre risikabelt for andre å gjøre det samme.

Innovasjon Norge følger lovende bedrifter fra den aller første fasen, når de får markedsavklaringstilskudd som gir dem mulighet til å undersøke om det finnes et betalende marked, til de får lån og egenkapital som gir dem mulighet til å vokse.

Preså Kornfond gir rentefrie lån til forvaltningsmiljøer som investerer i gründerbedrifter. Sammen med oppstartlån er de gode eksempler på ordninger som utløser privat og kompetent kapital. Disse har derfor vært sentrale i vår satsing på gründere i 2018.

Kapital for vekst

I 2018 ga Innovasjon Norge lån og tilskudd for til sammen 6,7 mrd. kroner. Av disse gikk 1,7 mrd. kroner til gründere og oppstartsbedrifter. Etablerertilskuddet utgjorde 192 mill. kroner. Med disse midlene kan gründeren undersøke om det finnes et betalende marked, samt utvikle og lansere løsningen sin i markedet.

I 2017 lanserte vi ordningen med oppstartlån for selskaper som er yngre enn fem år. I stedet for et etablerertilskudd på rundt 600 000 kroner har snart 200 selskaper søkt om lån på opptil 1,5 mill. kroner. Hvert lån utløser minst én million fra private investorer. Siden lanseringen har 190 bedrifter mottatt 264 mill. kroner i lån, og dette har utløst 190 mill. kroner i privat kapital. Totalt har dette virkemidlet så langt tilført 450 mill. kroner til bedrifter i tidlig fase.

Oppstartlånet gir gründeren mer kapital å bygge selskapet med, samtidig som det krever en annen forpliktelse enn å motta tilskudd. Det er derfor grunn til å tro at gründere som søker på denne ordningen har de høye ambisjonene som kreves for å skape vekst.

Samspelet mellom stat, bedrifter og investorer er avgjørende

For å utløse nok kompetanse og kapital i vekstfasen kreves mer enn statlig finansiering. Et eksempel på godt samspill mellom bedriftene, investorer og staten er preså Kornfond. Ordningen ble lansert i 2016, og gir rentefrie lån til forvaltningsmiljøer som investerer i gründerbedrifter. Forutsetningen for preså Korninvesteringer er at bedriftene henter inn minst like mye kapital fra andre investorer. Så langt har 29 ulike forvaltningsmiljøer investert 128 mill. kroner i 133 selskaper, noe som igjen har utløst 433 mill. kroner fra private investorer.

I 2018 ble 16 investormiljøer som forvalter preså Kornfond, tildelt 50 mill. kroner i rentefrie lån. Totalt ble det investert 213 mill. kroner i 2018, hvorav 183 mill. kroner kom fra private investorer.

Så Kornfondene tilfører også viktig, langsiktig kapital, som bedriftene er helt avhengig av for å lykkes. De 14 aktive så Kornfondene investerer i selskaper på vegne av Innovasjon Norge og har

nesten 4 mrd. kroner under forvaltning. Midlene har gått til 173 bedrifter med høy innovasjonsgrad og internasjonale vekstambisjoner. Dette er en viktig kilde til langsiktig kapital som selskapene er avhengige av for å lykkes.

Tøff internasjonal konkurranse

Det norske markedet er begrenset, og norske gründere må ofte ut av landet for å vokse. I kampen om de internasjonale kundene må selskapene prøve seg frem, bygge nettverk og lære om lokale forhold og målgrupper. Det som er godt nok i Norge er ofte ikke tilstrekkelig i en knallhard konkurranse om kunder, kapital og den beste kompetansen.

Innovasjon Norge arrangerer internasjonale akseleratorprogrammer som gir norske gründere muligheten til å prøve seg i noen av verdens mest konkurranseutsatte regioner og byer som New York, Silicon Valley og London. Her blir de utfordret av noen av verdens fremste mentorer og lærer av de som har lyktes før dem. I 2018 deltok 108 av Norges mest ambisiøse vekstselskaper på våre akseleratorprogrammer.

I 2018 lanserte vi også et nytt kompetanseprogram i Norge. Growth Challenge gjennomføres i samarbeid med Startup Norway og Angel Challenge, og har som mål å trene opp flere engleinvestorer og forberede gründere på vekst og kapitalinnhenting. 53 oppstartsbedrifter, med totalt 79 deltakere, var med på programmene i Oslo, Bodø, Stavanger og Trondheim.

Et bedre økosystem for entreprenørskap

Arenaer der investorer og gründere kan møtes er viktig for å stimulere til innovasjon, kunnskap og nettverk. Kulturen for entreprenørskap har styrket seg de senere årene, og i dag finnes det inkubatorer, kontorfellesskap og engleinvestormiljøer flere steder i landet, også utenfor de store byene.

Gjennom oppdraget *Møteplasser for vekst i regjeringens gründerplan* har Innovasjon Norge styrket flere nasjonale møteplasser som Nordic Edge i Stavanger, Cable Car Pitching i Tromsø og teknologikonferansen The Shift i Oslo.

Innovasjon Norges kunder finnes over hele landet. Derfor er det viktig å utvikle lokale møteplasser der gründere kan lære om vekst, internasjonalisering og kapital. Våre distriktskontorer har vært aktivt involvert i å bygge sterkere strukturer for innovasjon og entreprenørskap i distriktene i 2018. Gründeruken i Telemark og Kapitaldagen i Sogn og Fjordane er eksempler på slike møteplasser.

Et godt økosystem for gründerkap bør være mangfoldig og inkludere mennesker av ulikt kjønn, alder, kompetanse og kulturell bakgrunn. Mangfold bidrar til et bredere tilfang av ideer og perspektiver som er viktig for gründer selskaper i vekst. Dette er noe Innovasjon Norge vil fortsette å fokusere på i 2019.

2.3 Delmål 2 – Flere vekstkraftige bedrifter

Omstillingen av norsk økonomi er avhengig av at flere bedrifter lykkes med vekst og skalering. Innovasjon Norge har flere ordninger som møter behovene til innovative selskaper med vekstambisjoner. I 2018 bidro vi med 1,6 mrd. kroner i tilskudd og avsetning til tapsfond for risikolån til bedrifter med til sammen 1 667 innovasjonsprosjekter på internasjonalt nivå.

Mer penger å vokse for

Tallene fra 2018 viser at Innovasjon Norges tjenester virker. Én krone i tilskudd eller lån utløser to kroner i kapital fra bedriftene selv, investorer, banker og andre finansieringskilder. Når vi bidrar, øker sjansen for at flere investorer, banker og andre finansieringskilder også gjør det. Dermed får bedriftene mer å vokse for.

Innovasjon Norge fikk 4,1 mrd. kroner av statsbudsjettet i 2018, og bidro med finansiering og rådgiving for 7,2 mrd. kroner til næringslivet. Det gjorde at selskapene selv, andre investorer og finansieringskilder bidro med nesten det dobbelte, det vil si 14,2 mrd. kroner. Når privat og offentlig kapital spiller på lag får de innovative bedriftene nødvendig vekstkameral og risikoavlastning. 3,7 mrd. kroner, eller 55 prosent av finansieringen i 2018, gikk til etablerte selskaper.

Målinger fra 2018 viser at bedrifter som er eldre enn tre år og benytter Innovasjon Norges tilbud, har større vekst i salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet, enn de som ikke er kunder hos oss. Undersøkelsene viser også at bedrifter som har fått kapital og kompetanse har en mer positiv utvikling enn de som bare har mottatt finansiering.

Historisk høy utbetaling fra EU

50 norske selskaper hentet til sammen 400 mill. kroner fra EUs programmer i 2018. Det er en økning på mer enn 40 prosent i antall og i kronebeløp fra året før. Innovasjon Norge er med på laget når norske bedrifter erobrer europeiske markeder. Dette er et viktig supplement til de nasjonale midlene fordi de kan finansiere prosjekter som ikke er dekket innenfor de nasjonale rammene.

Det ligger en stor anerkjennelse i å nå opp i EUs programmer, og det kan være lettere for bedriftene å få finansiering fra private investorer og banker med et slikt «best i klassen»-stempel.

Innovasjon Norge arbeider målrettet med å finne de rette bedriftene for EUs ordninger. Vi har skreddersydd våre tilbud om kompetanseheving og vi jobber tett med de best kvalifiserte. Vi har også gjennomført intervjuutredning og generalprøver foran et panel av kapital- og gründereksperter, både i Oslo og i Brussel. Bedriftene som får EU-finansiering tilbys tett prosjektoppfølgning fra Innovasjon Norges regionale EU-rådgivere. De knytter dem også opp mot EUs akseleratortjenester og andre relevante tilbud, både hos Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører.

Utfordrer bedriftene

I 2018 har Innovasjon Norge lagt grunnlaget for å ta en utvidet rolle som sparringpartner for små

og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner. Vi tar utgangspunkt i kundens behov, og kobler bedriften med private og offentlige aktører som kan hjelpe dem med å vokse og realisere sine ambisjoner, også i internasjonale markeder. Vi utfordrer prosjekter og forretningsmodeller, og hjelper dem med å orientere seg i markedet.

Vår rolle som rådgiver gjøre det mulig for oss å gi finansiering til de riktige prosjektene og øke gjennomføringsevnen.

De fleste av Innovasjon Norges kunder er små, bare fire prosent har flere enn 150 ansatte. De verken er, eller skal være, eksperter på virkemiddelapparatet, og de har sjelden en egen forskningsavdeling. Disse selskapene etterspør én inngang til virkemiddelapparatet hvor de kan sparre og få tilgang til risikoavlastning, nettverk og kompetanse fra de ordningene som passer deres behov, enten midlene kommer fra Innovasjon Norge eller andre aktører.

Norge skal løse store samfunnsutfordringer

Norge trenger nye løsninger på behov og utfordringer som offentlig sektor er ansvarlig for på vegne av innbyggerne. Eksempler er velferd og helse, transport og samferdsel, klima og smarte byer. For å svare på utfordringene trenger Norge mer banebrytende innovasjon på tvers av profesjoner og etater.

I 2016 gjennomførte Innovasjon Norge for første gang en felles utlysning med Enova og Forskningsrådet for mer energieffektive løsninger, kalt Pilot-E. Pilot-E er et sømløst tilbud til næringslivet der utviklingsløpet kan effektiviseres. Når et prosjekt har fått midler fra denne ordningen, får de finansiering og bistand helt fram til mål. I 2018 gjennomførte Innovasjon Norge en utlysning innen utslippsfri, maritim transport og fremtidens klimanøytrale industri.

Innovasjonspartnerskap engasjerer 350 bedrifter

I 2017 lanserte vi en finansieringsordning kombinert med en ny arbeidsmetode, kalt Offentlig-privat innovasjonspartnerskap. Ved å sette store samfunnsbehov i fokus skal offentlig sektor bli et mye større marked for bedriftene. Ordningen stimulerer til målrettet samarbeid mellom offentlige virksomheter og det private næringslivet, og bedriftene konkurrerer om å utvikle de beste løsningene for innbyggerne og samfunnet. Innovasjonspartnerskapet gir økonomisk risikoavlastning og prosessveiledning til den offentlige innkjøperen, og til leverandørbedriftene. Fire prosjekter innen samferdsel, helse og smarte byer fikk slik støtte fra Innovasjon Norge i 2018. De viser hvordan stat og kommune kan bidra til å skape intelligente og banebrytende løsninger på samfunnsutfordringer.

Innovasjonspartnerskap kjøres nå i ni prosjekter med et tjuetalls offentlige virksomheter. Prosjektene engasjerer i underkant av 350 bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking med de offentlige aktørene. Her finnes alt fra gründere og oppstartsbedrifter, til små, mellomstore og store etablerte selskaper. Tilbakemeldingene viser at ordningen gjør det enklere for offentlige aktører å samarbeide med næringslivet, slik at de kan ta tak i egne utviklings- og innovasjonsbehov. Innovasjon Norge utvider derfor satsingen i 2019.

Pilot-E og innovasjonspartnerskap har til felles at kunden møter et sammenhengende virkemiddelapparat der alle bidrar med sin spisskompetanse. Innovasjon Norge kan innovasjonsprosessene og bidrar med finansieringen, Forskningsrådet vet hvilke fagmiljøer som er relevante å koble på, Leverandørutviklingsprogrammet sikrer god markedsdialog og Direktoratet for Forvaltning og IKT (Difi) bidrar med ekspertise på offentlige anskaffelser.

Denne formen for samarbeid kan bidra til nye og bedre løsninger og samtidig skape arbeidsplasser. Det offentlige Norge kjøper inn varer og tjenester for ca. 500 mrd. kroner i året, og representerer et stort marked. Andre lands offentlig sektor gjør tilsvarende innkjøp, og dermed kan norske bedrifter ha store eksportmuligheter. Men for at de skal lykkes internasjonalt, er det viktig at de får testet ut løsninger og teknologi på et velfungerende hjemmemarked.

En pioner på bærekraftige løsninger

I 2017 lanserte regjeringen en eksportstrategi som slår fast at Norge må øke eksporten fra eksisterende bedrifter og inkludere flere bransjer. Norge er godt kjent og har en posisjon som kvalitetsleverandør, blant annet i havnæring, som fisk og shipping. Det er ikke like opplagt for verden å se til norske bedrifter etter løsninger innenfor helseteknologi, miljøteknologi eller «grønn» transport. For at norske løsninger skal bli valgt, holder det ikke at de er best. Vi må opparbeide oss troverdighet for å komme på innkjøperens radar.

Ved Innovasjonstalen i 2018 lanserte vi den posisjonen Norge og norsk næringsliv skal ha som mål å bli kjent for internasjonalt – «en pioner på bærekraftige løsninger». Vi presenterte også nettstedet [The Explorer](#), et utstillingsvindu for norske, bærekraftige løsninger. Flere enn 100 norske bedrifter har registrert seg her i løpet av året.

Tiltakene i eksportstrategien har vært med på å forsterke Innovasjon Norges satsing på eksportprogrammer og profileringsaktiviteter for norsk næringsliv. Et eksempel er Global Growth, hvor mer enn 300 bedrifter har økt sin kompetanse og bygget nettverk med potensielle kunder og partnere i et eksportmarked. 750 bedrifter har mottatt rådgivning fra våre kontorer i utlandet, og 650 har fått råd og økt kompetansen innen handelstekniske problemstillinger. Over 400 bedrifter har deltatt på messer og arrangementer verden over.

Stort behov for kapital

Omstillingen har så vidt begynt, og behovet for vekstkapital til norske bedrifter vil bare øke. Mange bedrifter som de siste årene har investert mye i forskning og utvikling vil få et stort behov for kapital når de kommersialiserer, skal vokse og skalere virksomheten. Den kapitalen må komme fra private investorer, banker og andre finansieringskilder, og ikke minst i form av inntekter fra kunder så tidlig som mulig. Innovasjon Norge bidrar i dette arbeidet, i samspill med de andre virkemiddelaktørene.

2.4 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer

«Vi konkurrerer når vi må, men samarbeider når vi kan» er et velkjent begrep blant medlemmer i klynger og nettverk. Også i 2018 ble det brukt ofte. Interessen for klynge- og nettverkssamarbeid er økende, og det dukker stadig opp nye nettverk over hele landet, også utenfor Innovasjon Norges organisasjon.

Norsk næringsliv består i all hovedsak av små og mellomstore bedrifter. De små selskapene påvirkes av de samme teknologiske trendene og den internasjonale konkurransen som de store, men de har begrensede ressurser til omstilling og nyskaping. Å stå alene er utfordrende når teknologiske endringer skjer raskt. Ved å delta i klynger og nettverk kan bedriftene redusere risikoen forbundet med innovasjon og omstilling.

Klyngene fikk 150 millioner kroner

Evalueringer og analyser viser at deltakelse i klynger og nettverk gir økt verdiskaping og større konkurransekraft. I 2018 bevilget Innovasjon Norge mer enn 150 mill. kroner til klyngeprosjekter og nesten 32 mill. kroner til bedriftsnettverkprosjekter. Tjenestene er kostnadseffektive fordi støttebeløpet per bedrift er relativt lavt. Evalueringen viser også at investeringen i Klyngeprogrammet er nedbetalt gjennom økt verdiskaping hos bedriftene, allerede etter to til tre år.

Som i tidligere år er det stor aktivitet innenfor kompetanse, innovasjon og internasjonalisering. Dette er områder som trolig ikke ville blitt realisert i samme omfang og tempo uten klyngenes tilrettelegging og koblinger.

Klynger og nettverk bidrar til omstilling i etablerte næringer. Et tegn på dette er det store antallet klynger som ønsker å utvikle nye løsninger og posisjonere Norge internasjonalt som en pioner på bærekraft. Mange av de etablerte klyngene jobber med prosjekter og kompetanse som løser samfunnsutfordringer eller bidrar til å nå FNs bærekraftsmål.

Rigget for å møte fremtiden

Alle de tre tjenestene Innovasjon Norge leverer til klynger, bedriftsnettverk og regional omstilling er blitt evaluert i løpet av 2017 og 2018. Hovedfunnene er tatt inn i arbeidet for å rigge tjenestene slik at de møter næringslivets utfordringer og behov fremover.

Kompetanse er en av de viktigste driverne. Klynger og nettverk som har god ledelse og organisering presterer best, særlig hvis de får god veiledning underveis. Suksesskriteriet er at nettverkene består av deltakere som raskt utvikler en felles forståelse for hva de skal samarbeide om, slik at alle kan bidra aktivt i konkrete aktiviteter. Basert på dette har klynge- og nettverksprogrammet i 2018 utviklet et mer strukturert kompetansetilbud som skal styrke klyngenes verdiskapingspotensial. Den nye plattformen blir implementert i 2019 og er tilpasset den enkelte klyngens modenhet og behov.

I tråd med innspill fra fylkeskommunene har Innovasjon Norge lagt til rette for regional næringsutvikling, ved å formidle og tilgjengeliggjøre kunnskap og erfaring fra det nasjonale klyngeprogrammet, i en tidlig fase. I 2018 har vi etablert en læringsarena med et bredt spekter av samarbeidsinitiativer. Dermed effektiviseres søknadsprosessen for klynger som er aktuelle for opptak til Arena. Systematisk dialog med tidlige nettverksinitiativer gir Innovasjon Norge et bedre grunnlag for å vurdere hvilke nettverk som har tilstrekkelig kvalitet og er modne for å søke opptak i nasjonale og internasjonale programmer.

Viktig for regionalt næringsliv

Klynger og nettverk er viktige regionale tyngdepunkt for næringslivet. Med det menes en større konsentrasjon av virksomheter som tar utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og som inngår i regionale strategier for smart spesialisering. Fylkeskommunene følger opp klynger og nettverk, både med kompetanse og finansiering, og ved å utvikle regionale næringsstrategier rundt disse.

I 2018 samarbeidet Innovasjon Norge og fylkeskommunene tett, både om nytt klyngeprogram og i vurderingen av nye klynger som ble tatt opp i det nasjonale programmet. Oppdragsgiveransvaret for bedriftsnettverk flyttes til de nye regionene fra 2020, og forberedelsene til denne overføringen er i gang.

Ny modell legger til rette for et godt innovasjonsøkosystem

Det norske klyngeprogrammet har vært tuftet på en trippel heliks-modell, der samarbeid mellom utdanning, forskning og etablerte bedrifter, i kombinasjon med myndighetenes gode rammevilkår, har stått i fokus. Samtidig viser internasjonale studier at klynger tilpasset en verden i hurtig endring trenger å involvere flere aktører for å bli et godt innovasjonsøkosystem. Dynamiske og innovative klynger utvikler ofte en entreprenørskapskultur som ikke finnes andre steder, og som er vanskelig å kopiere. Det gjør at verdiskapingen blir høyere, innovasjonsgraden blir større og evnen til omstilling øker.

De etablerte bedriftene trenger tilgang til gründernes kompetanse for å kunne innovere og omstille sine forretningsmodeller i takt med de raske endringene i markedet. Klyngene representerer miljøer som er viktige for gründere når de skal finne løsninger på reelle problemer som markedet er villig til å betale for. Mange av klyngens etablerte bedrifter «eier» problemene som en teknologigründer kan finne løsninger på – løsninger som gjerne kan utvikles i klyngens testsentre.

I 2018 har Klyngeprogrammet levert kompetansetjenester innenfor entreprenørskap og vekstkapital. Disse områdene er nå også innarbeidet i vurderingskriteriene for Klyngeprogrammet.

Kvalifiserer seg til verdifulle EU-prosjekter

Målet om økt innovasjon krever at bedriftene er villige til å samarbeide og hente kompetanse, også utenfor egne medlemsbedrifter. Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 lagt vekt på muligheter for samarbeid i EU, både for klynger og enkeltbedrifter. I EU finnes det store finansieringsmuligheter for tverrnasjonale og tverrfaglige samarbeid. Mange av de modne

klyngene har posisjonert seg for å delta, og flere av dem har hatt suksess i 2018. Norge har en svært høy gjennomslagskraft på flere EU-virkemidler, og mange av klyngene er sentrale her. Enten ved at medlemsbedrifter når opp, eller ved at klyngen blir deltaker eller koordinator for samarbeidsprosjekter. Tilgang til verdifull kompetanse og nye nettverk kan være avgjørende for veksten i medlemsbedriftene.

3 Måloppnåelse på oppdragsgivernivå

I oppdragsbrevene for 2018 og rapporteringskalenderen for 2019 fremkommer hvordan Innovasjon Norge skal rapportere for 2018. Innovasjon Norge har lagt vekt på å rapportere i henhold til føringene i oppdragsbrevene, avklart rapporteringsformat og beskrivelse i rapporteringskalenderen. Innovasjon Norge skal videre rapportere på resultater og effekter av egen virksomhet gjennom indikatorer fra mål- og resultatstyringssystemet (MRS) og drøfting av disse.

For å redusere omfanget på rapporten og gjøre det enklere for departementet å finne estimater og tall til sin rapportering til Stortinget har vi samlet MRS-rapporteringen i tabeller i et eget vedlegg i kap. 13, mens analyser og vurderinger er i denne delen av rapporten.

3.1 Måloppnåelse for Nærings- og fiskeridepartementet - NFD

Tabell 3-1 Oversikt over budsjettpostene fra Nærings- og fiskeridepartementet og fordeling av disse på de ulike virkemidlene (mill. kroner)

Budsjettpost	Virkemiddel	Årets ramme	Disponibel ramme	Forbruk ¹¹
NFD 2421.50 Innovasjon - prosjekter, fond	Innovasjonslån	800,0	800,0	899,4
	Oppstartlån	100,0	100,0	153,9
	Tilskudd	129,0	129,0	122,6
	Landsdekkende etablerertilskudd	160,0	160,0	157,2
	Garantiordning IN	15,0	15,0	9,5
	Vekstgaranti	65,0	65,0	23,3
	Rentestøtte	15,0	15,0	15,0
NFD 2421.70 Basiskostnader	Basiskostnader	-	-	-
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	110,7	146,9	100,9
NFD 2421.72 Forsknings-/utviklingskontrakter	IFU/OFU	304,6	365,2	349,4
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	41,3	57,6	29,9

¹¹ Beløpet omfatter kun lån og tilskudd innvilget til kunder. Administrasjon og gjennomføringskostnader er ikke medtatt her. De rapporteres særskilt nedenfor.

NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd	494,5	614,4	522,7
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond		50,0	50,0	51,3
NFD 2421.78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	Administrasjon	3,4	3,4	3,4
NFD 2421.80 Næringstiltak på Svalbard	Tilskudd	6,4	6,4 ¹²	0,0
NFD 2421.90 Lavrisikolån		2 500,0	2 500,0	2 500,0
	Ordinære			853,3
	Fiskeriformål			1 129,7
	Landbruksformål			517,0
Sum		4 794,9	5 027,9	4 938,4

3.1.1 Hovedfunn

Innovasjon Norge ga i 2018 tilsagn for 4,8 mrd. kroner over departementets budsjettposter. Disse tallene inkluderer 2,5 mrd. kroner i lavrisikolån. Av dette gikk 1,2 mrd. kroner til gründere (1 126 tilsagn) og 2,9 mrd. kroner til mer etablerte bedrifter (725 tilsagn). I tillegg gikk 0,5 mrd. kroner (208 tilsagn) til personkunder¹³ og 0,1 mrd. kroner (82 tilsagn) til annet/uspesifisert.

Avgrenser vi dette til Innovasjonsoppdraget, det vil si uten lavrisikolån, er tallene 0,9 mrd. kroner til gründere (1073 tilsagn), 1,2 mrd. kroner til mer etablerte bedrifter (578 tilsagn), og 0,1 mrd. kroner til annet (82 tilsagn). Ingen innovasjonslån, garantier eller tilskudd er gitt til såkalte personkunder. Personkunder er mest vanlig i landbrukssaker (lavrisikolån) grunnet eierskap til gården.

Videre vil vi fremheve følgende funn:

- **Resultater og effekter av støtte fra Innovasjon Norge holder seg på et høyt nivå.** Det er sterke estimater på effektindikatorerne. Når det gjelder resultatindikatorerne addisjonalitet og innovasjonshøyde, holder de seg på samme høye nivå som tidligere. Det er heller ingen vesentlig endring i risikotakingen.
- **Innovasjon Norge har opprettholdt et langt høyere nivå på innovasjons-/risikolån enn før 2017 gjennom samarbeidet med Det europeiske investeringsfondet (EIF).** Samarbeidet med EIF innebar også en styrket satsning på samarbeid med banknæringen for å øke finansieringstilgangen til innovative og raskt voksende bedrifter. Ny avtale er undertegnet. Mulighetene avtalen med EIF gir, er viktig for måloppnåelsen både for delmål 1 og delmål 2. Under NFDs samlede oppdrag har man realisert prosjekter med

¹² Årets bevilgning skal kun dekke utbetalingsforpliktelser som gjenstår på tidligere års tilsagn.

¹³ Personkunder er kunder registrert med personnummer, ikke organisasjonsnummer. Det gjelder bare 208 lavrisikolånekunder under NFD-oppdragene.

planer for finansiering på til sammen 14,6 mrd. kroner, hvorav Innovasjon Norges andel er 4,8 mrd. kroner og næringslivets egenfinansiering (inklusive emisjoner/ny egenkapital) er på 4,9 mrd. kroner. Det betyr at én kroner fra Innovasjon Norge utløser to andre. For Innovasjonsoppdraget isolert, det vil si alt uten lavrisikolån, er de samme tallene 7,8 mrd. kroner totalt, hvorav 2,3 mrd. kroner er Innovasjon Norges finansiering og næringslivets egenfinansiering er på 3,2 mrd. kroner.

- **Innovasjon Norge har fulgt opp intensjonene i regjeringens eksportstrategi som slår fast at Norge både må øke eksporten fra eksisterende bedrifter og diversifisere økonomien.** Ved inngangen til 2018 satte Innovasjon Norge høye og helt nødvendige ambisjoner for eksportsatsingen, med et mål om flere kvalifiserte kunder til de viktigste eksporttjenestene. Leveransene i 2018 var i tråd med måltallene. Blant annet har
  - 300 deltatt i eksportprogrammet Global Growth i et relevant eksportmarked. I tillegg har 750 bedrifter mottatt rådgivning fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet, gjennom i overkant av 1100 oppdrag.
  - 650 bedrifter fått råd og økt kompetanse innen handelstekniske problemstillinger, levert av Eksportsenteret i Oslo. Over 400 bedrifter har deltatt på messer og internasjonale business events verden over.
  - både Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverkstjenesten internasjonal orientering for nettverkene som mål. 90 prosent av de nye bedriftsnettverksprosjektene var internasjonalt rettet, og Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 synliggjort muligheter for slikt samarbeid i EU både for klynger og for enkeltbedrifter med godt resultat.
  - kunder under Innovasjonsoppdraget svart at de særlig får kompetanse på områdene markeds- og produktutvikling, strategiprosesser og veivalg, samt muligheter ved samarbeid og nettverk. Mange av de samme kompetanseområdene peker seg ut for alle oppdragene. Det som er vesensforskjellig fra andre oppdrag er en langt høyere skår på Innovasjon Norges kompetansebidrag knyttet til internasjonalisering og eksport.
- **I 2018 opplevde Innovasjon Norge en modning og en økende interesse fra etater, kommuner og fylkeskommuner over hele landet for finansieringsordningen og arbeidsmetoden Offentlig – Privat Innovasjonspartnerskap.** Bakgrunnen er at Norge trenger nye løsninger på behov og utfordringer som offentlig sektor er ansvarlig for på vegne av innbyggerne. Ved årsskiftet 2018/19 var det ni pågående prosjekter med et tjuetalls offentlige virksomheter involvert. Prosjektene har lyktes i å engasjere 350 innovative bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-aktiviteter med de offentlige aktørene siden starten.

3.1.2 Prioriteringer i oppdraget for 2018

I tillegg til de overordnede kravene til prioritering om økt verdiskaping og oppnåelse av delmålene, skulle Innovasjon Norge prioritere følgende områder i 2018:

- Økt tilgang til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling
- Styrke satsingen på innovative offentlige anskaffelser
- Bidra til økt eksport og internasjonalisering gjennom flere tiltak:
  - Styrking av Invest in Norway
  - Synliggjøre norske grønne løsninger
  - Styrke Norges profil som ledende havnasjon
  - Styrke innsatsen for internasjonalisering av klyngene
- Styrke tilbudet til pilot- og demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor
- Videreføre samarbeidet med Siva, Norges forskningsråd og andre relevante aktører

De tre første prioriteringene er tatt direkte inn i Innovasjon Norges ambisjonskort for 2018. Aktiviteten på kontorene og resultater på de prioriterte områdene monitoreres og følges tett opp gjennom året i selskapets interne mål og resultatstyringsystem.

- **Innovasjon Norges arbeid for tilgang til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling**

I 2018 har vi opprettholdt et langt høyere nivå på innovasjons-/risikolån¹⁴ (1,3 mrd. kroner) enn før 2017. Samarbeidet med Det europeiske investeringsfondet (EIF) har bidratt til dette. Samarbeidet med EIF innebar også en styrket satsning på samarbeid med banknæringen for å øke finansieringstilgangen til innovative og raskt voksende bedrifter. Gjennom Vekstgarantiordningen og et tettere samarbeid med utvalgte banker i piloteringsperioden økte Innovasjon Norge bankenes evne til å finansiere målgruppen betydelig. Innovasjon Norge inngikk avtaler om garantier for 422 mill. kroner i 2018. Innovasjon Norges nye muligheter for å yte innovasjons-/risikolån samtidig med nye muligheter for finansiering i private banker har økt mulighetene for å samfinansiere prosjekter, noe som har vært utslagsgivende i mange saker. I tillegg til å arbeide smartere innenfor gjeldende rammer, er det viktig at Innovasjon Norge har fått anledning til å eksperimentere, bruke lån til gründere, stille ulike betingelser til kausjoner og ny frisk egenkapital bak engasjementene, osv.

Betydningen av å ha fleksible poster som på post 50, som gjør det mulig å finne gode kombinasjoner av lån, garantier og tilskudd, er stor. Skal man kunne spille på lag med et smidig, innovativt og omstillingsdyktig næringsliv, trenger man åpne, fleksible og noenlunde forutsigbare operasjonsrammer. Næringslivets finansieringsbehov imøtekommes gjennom en fleksibel

---

¹⁴ Distriktsrettede risikolån og garantier er inkludert i tallet.

verktøykasse med forskjellige finansielle virkemidler og søker å bidra til en jevn og forutsigbar tilgang til kapital og kompetanse.

Arbeidet med å styrke tilgang til risikokapital er like relevant for delmål 1 som for delmål 2. Markedssvikter gjør seg gjeldende særlig for unge bedrifter med vekstambisjoner og bedrifter med lange utviklingsløp¹⁵. Å bidra til god tilgang til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling er derfor særdeles viktig for å nå målene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Det er i økosystemet rundt bedriftene at Innovasjon Norge kan utøve sin rolle som sparringpartner og bidra med risikoavlastning for flere av aktørene «rundt bordet». Dette vil redusere uheldige konsekvenser av informasjonsasymmetri, og utløse kapital til innovasjonsprosjekter. Gjennom å adressere markedssvikt med kombinasjoner av virkemidler med dokumentert effekt, og gjennom aktivt å engasjere privat kapital, styrker Innovasjon Norge tilgangen til risikokapital.

Forskjellige finansieringsutfordringer gjør seg gjeldende i ulike faser av bedrifters utvikling. I tidlige faser, før bedrifter har etablert en tilstrekkelig inntjening for å finansiere vekst og utvikling, er private investorer av avgjørende betydning. Viktige kilder til risikokapital for oppstartsbedriftene er ofte familie, forretningsengler, investorer, TTOer, gjerne kombinert med etablerertilskudd og oppstartlån fra Innovasjon Norge - med krav om betydelig andel egenfinansiering. Gjennom å styrke tilgangen også til egenkapital, gjennom såkornfond og presåkornfond, bidrar Innovasjon Norge også til at private investorer og investormiljøer kan øke sitt engasjement blant lovende innovative bedrifter i tidligfase.

Lenger ut i bedriftenes utvikling, og særlig i skaleringsfaser, er behovet for kapital ofte betydelig. Samtidig som investeringene er forbundet med risiko. Innovasjon Norge anvender derfor ulike metoder for å lykkes med å bidra til en sunn og balansert finansiering for etablerte SMB med vekstambisjoner. Dette gjør Innovasjon Norge gjennom finansielle tilbud som tilskudd, låneinstrumenter og garantier.

Innovasjon Norge har vist at man oppnår størst effekt av knappe offentlige bevilgninger ved å benytte mekanismer som utløser privat kapital samt at man har benyttet muligheter til å styrke det finansielle tilbudet, uten økt kostnad for staten, gjennom et strategisk samarbeid med Det europeiske investeringsfondet (EIF).

Arbeidet med økt kapitaltilgang er omtalt både under delmål 1 og 2, samt under rapporteringen på enkelttjenestenes post 50 og 74.

---

¹⁵ Se støttende analyser under delmål 2, med referanse til ny forskningsartikkel av Aksel Mjøs et al.

- **Styrke satsingen på offentlige anskaffelser (+ 68 mill. kroner sammen med Forskningsrådet)**

Offentlig-privat innovasjonssamarbeid er blitt en betydelig satsing som vil bli ytterligere skalert i 2019. I 2018 fikk Innovasjon Norge en merbevilgning på 50 mill. kroner for å styrke satsingen på offentlige anskaffelser. Midlene har bidratt til en økning fra ett til ni innovasjonspartnerskap.

Målet med satsingen er økt vekst og verdiskaping i næringslivet gjennom å løse samfunnsutfordringer og store innovasjonsbehov i offentlig sektor. I 2018 lyste Innovasjon Norge ut 35 mill. kroner til nye offentlig-private innovasjonspartnerskap. Ekstra midler fra NFD og ni mill. kroner fra Samferdselsdepartementets oppdrag, Pilot-T, ble benyttet i utlysningen. Fire nye prosjekter ble finansiert under ordningen. Innovasjonspartnerskap kjøres nå i ni pågående prosjekter og involverer 38 offentlige virksomheter som er på jakt etter helt nye løsninger på noen av sine største utfordringer. De foreløpige resultatene og tilbakemeldingene viser at ordningen intensiverer offentlige aktører til å samarbeide med næringslivet. Næringslivet viser også stor interesse for prosjektene og ønsker å delta i prosessene. Prosjektene har så langt lyktes i å mobilisere i underkant av 350 innovative bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-arrangementer. Vi ser en jevn fordeling av gründere/oppstartsbedrifter, SMB'er, og større etablerte selskaper som er involvert. Innovasjonspartnerskap er spesielt aktuelt innen områdene smarte samfunn, helse og velferd, klima/miljø og samferdsel.

De siste årene har Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova samarbeidet om ordningen Pilot-E. Pilot-E skal bidra til raskere utvikling og implementering av nye grønne løsninger, der bedriftene mottar finansiering av hele utviklingsløpet, fra idé frem til markedet. Dette er mulig på grunn av en sterk koordinering mellom aktørene.

I 2018 har Innovasjon Norge jobbet strategisk med våre partnere med sikte på at også offentlige virksomheten som innkjøper skal møte et mer sømløst virkemiddelapparat. De gode erfaringene fra Pilot-E samarbeidet har vært viktig for at Innovasjon Norge og Forskningsrådet høsten 2018 fikk på plass en avtale om felles utlysning - en dør inn for offentlig-private partnerskap - som lanseres i første kvartal 2019.

Arbeidet er nærmere beskrevet både under delmål 2 og i rapporten for enkeltvirkemidler under post 72.

- **Styrke profileringen internasjonalt**

Departementet løftet fram fire prioriteringer som dreier seg om internasjonalisering som vi velger å omtale sammen under denne overskriften. Prioriteringene gjelder å styrke arbeidet med å

1. Posisjonere Norge som et attraktivt land for internasjonale investorer og gründere
2. Synliggjøre norske grønne løsninger for økt eksport og for å trekke internasjonale investorer til Norge
3. Styrke Norges profil som ledende havnasjon
4. Styrke innsatsen for internasjonalisering av klyngene

Norge trenger mange flere bedrifter som lykkes utenfor landets grenser. I 2017 lanserte regjeringen en eksportstrategi som slår fast at Norge både må øke eksporten fra eksisterende bedrifter og diversifisere. Det betyr at det må legges til rette for at nye selskaper skal lykkes i internasjonale markeder innenfor områder hvor Norge ikke er kjent eller har en posisjon i dag.

Ved inngangen til 2018 satte Innovasjon Norge høye og helt nødvendige ambisjoner for eksportsatsingen, med et mål om flere kvalifiserte kunder til de viktigste eksporttjenestene. Leveranser i 2018 er i tråd med måltallene.

- **Posisjonere Norge som investeringsland (+10 mill. kroner)**

Regjeringen vil at Norge skal være et attraktivt vertskapsland for internasjonale investorer og gründere. Derfor ble innsatsen styrket og det ble tilført ekstra midler til Invest in Norway i 2018. Dette har ført til økt aktivitet og en mer proaktiv innsats på utvalgte områder der Norge har fortrinn. Det er derfor mye aktivitet knyttet til ren energi, datasentre, helse og velferd, samt marint og maritimt. Det er ansatt ekstra ressurser i de viktigste markedene ute, som for tiden er USA, Tyskland, Kina og Japan.

Invest in Norway håndterer nå 300 henvendelser årlig. For tiden er de i prosess med ca. 40 prosjekter, noen store og noen små. I 2018 er seks selskaper av de 40 man arbeider med i ferd med å etablere seg. Noen av disse kan resultere i store investeringer. Det er en følgeevaluering¹⁶ i gang, som skal kartlegge nærmere hva som har skjedd fram til nå, gi innspill til ny strategi for arbeidet og foreslå gode resultatindikatorer framover.

Økt aktivitet gir behov for strategisk utvikling. I 2018 intervjuet Innovasjon Norge 60 utenlandskeide selskaper og resultatene er oppsummert i en egen rapport som inngår som et faktagrunnlag for Invest in Norway sin strategi framover. Kun 2,5 prosent av norske selskaper eies av internasjonale selskaper, men de står for 30 prosent av selskapenes omsetning¹⁷. Det er derfor hard internasjonal konkurranse om å tiltrekke seg attraktive utenlandsinvesteringer. Utenlandsk eide selskaper konkurrerer dessuten internt innen konsernene om investeringsmidler til innovasjon og utvikling.

Bakgrunnen for at Innovasjon Norge er et nøkkelpunkt for selskaper på vei inn i Norge er manglende kunnskap om norske forhold og hvor lett det egentlig er å etablere seg her, samt at andre selskaper ønsker å ivareta anonymitet i en tidlig fase. Vi er et lite land, og selskapene får oppmerksomhet fra mange land når de leter etter nye lokasjoner.

---

¹⁶ Menon, løpende gjennom 2019, med avtalt sluttleveranse før årsskiftet.

¹⁷ Utenlandskeide selskapers virksomhet i Norge, Oxford Research AS (2018)

“Investment Promotion Agencies (IPAs) can help remedy market failures by carrying out a range of services aimed at marketing their country, its competitive business environment, industries and firms, and by simply facilitating business establishment and operations.”¹⁸

○ **Synliggjøre norske, grønne løsninger (+20 mill. kroner)**

Ved innovasjonstalen i 2018 lanserte Innovasjon Norge den posisjonen Norge og norsk næringsliv skal ha som mål å ta og bli kjent for internasjonalt, som en «pioner på bærekraftige løsninger». The Explorer, et digitalt utstillingsvindu for norske, grønne og bærekraftige løsninger, ble lansert.

The Explorer er Norges digitale utstillingsvindu for grønne og bærekraftige løsninger, der visjonen er å koble utenlandske aktører med norske løsninger. The Explorer er en langsiktig nasjonal satsning for å øke norsk eksport, der målet også er å posisjonere Norge som en bærekraftspionér i internasjonale markeder.

Budsjettet på 10 mill. kroner fra Klima- og miljødepartementet og 10 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet, har blitt brukt til å sette opp og utvikle løsningen på egen digital plattform, herunder design og teknisk utvikling. Det er opprettet et dedikert team for å produsere og markedsføre innhold med fokus på grønne løsninger, samt et artikkelarkiv for å bygge opp under Norges grønne, offensive profil.

Det er opprettet et Strategisk Råd¹⁹ som har hatt tre samlinger. Strategisk råd består av representanter fra privat og offentlig sektor, samt organisasjoner innen miljø og industri. Rådet har bistått The Explorer med rådgivning og veiledning i utvikling av tjenesten. Diskusjoner fremover vil være å finne en forretningsmodell basert på privat-/offentlig finansiering.

I 2018 har fokuset vært rettet mot norsk næringsliv med målsetting om å bygge kjennskap og kunnskap om tjenesten, med ambisjon å få norske bedrifter med grønne løsninger til å registrere disse på tjenesten. Ved utgangen av 2018, etter et halvt års drift, hadde The Explorer følgende resultater:

- 250 registrerte bedrifter
- 100 godkjente og publiserte løsninger
- 65.000 besøkende fra mer enn 100 land
- 650 ulike typer medieoppslag

Selve den tekniske koblingsfunksjonen vil ferdigstilles frem mot internasjonal lansering som skjer under GreenTech Festival i Berlin i mai 2019. GreenTech Festival er «Oscar-utdeling» for grønn teknologi, og har siden 2007 premiært de fremste grønne og bærekraftige løsningene verden over.

---

¹⁸ Mapping of Investment Promotion Agencies (IPAs) in OECD-countries (OECD 2018)

¹⁹ https://www.theexplorer.no/strategic_board

Her vil The Explorer og grønne innovasjoner fra Norge ha en sentral rolle. Deretter vil tjenesten ruller ut i flere internasjonale markeder.

- **Profilere havnæringene. (+10 mill. kroner)**

Målet i regjeringens havstrategi (2017) er å skape blå vekst gjennom grønn omstilling. Høsten 2018 utviklet Nærings- og fiskeridepartementet *Historien om Norge og havet*. Utredningen slår blant annet fast at Norge er uløselig knyttet til Norden. Vakker natur, velorganiserte samfunn og høy velstand kjennetegner alle de nordiske landene. Merkevaren Norge spisses derfor mot Norges tradisjonelle rolle som pioner. Vår posisjon som havnasjon er utledet av dette, slik at det skal være enkelt for havbedriftene å koble seg på det nasjonale løpet. Tilbakemeldingen fra innspillsrundene med bedrifter, klynger og organisasjoner er at Norges havposisjon må være enkel og forståelig.

Arbeidet med profilering av havnæringene er nærmere omtalt under enkelttjenestene post 74 under overskriften *Styrking av Norges profil som ledende havnasjon*.

- **Styrke innsatsen for klyngene for å sikre vekst og internasjonalisering (+ 10 mill. kroner)**

Klyngeprogrammet har også i 2018 vært en sentral bidragsyter til realiseringen av delmål 3 - flere innovative næringsmiljøer. Det vises til høy verdiskaping blant klyngebedrifter de første tre årene, høyere grad av samarbeid etter at bedriftene etablerte klyngen, og høyt antall gjennomførte samarbeidsprosjekter innenfor områdene innovasjon, internasjonalisering, kompetanse og klynge til klynge prosjekter.

For å styrke arbeidet med internasjonalisering av klyngene har Innovasjon Norge stilt strengere krav til internasjonale ambisjoner og samarbeid for å bli tatt opp i programmet, fått klyngene til å delta i Global Growth og således øke antall internasjonale prosjekter. Videre har man fått EU-rådgivere ute i klyngene. Innovasjon Norge har dessuten pilotert en treårig satsing på internasjonalt teknologisamarbeid med noen klynger i utvalgte markeder ute.

Utviklingsprosjektet for revidert klyngeprogram har preget året. Mange innspill gjennom gode dialoger og diskusjoner med klynger og andre relevante er gjennomført. Det er utviklet en strukturert lærings- og utviklingsplattform som iverksettes i 2019. Samtidig er det gjennomført en nasjonal utlysning hvor det ble tatt opp tre nye NCE prosjekter og syv nye Arena-prosjekter.

Det vises til fylldig rapportering under delmål 3 på selskapsnivå og per departement, samt på enkelttjenester.

- **Styrke tilbudet til pilot- og demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor (+30 mill. kroner)**

Innovasjon Norge har administrert den ekstraordinære ordningen *Havpilot*, med fokus på pilotering og demonstrasjon av ny teknologi, systemer og prosesser innen maritime og marine næringer. Ordningen ble annonsert våren 2018, og ble fulgt opp med bred mobilisering der både Forskningsrådets og Innovasjon Norges kanaler ble brukt. Av 43 søknader mottatt innen fristen 1.

juni ble 20 prosjekter innvilget tilskudd. I tillegg til rammen på 30 mill. kroner ble det brukt 5 mill. kroner fra andre ordninger, det meste fra Miljøteknologiordningen. Arbeidet med Havpiloten ble gjennomført i tett samarbeid med Forskningsrådet. For mer detaljert informasjon vises det til redegjørelse under enkelttjenestene om Bioøkonomiordningen, kapittel 2421, post 50.

- **Videreføre samarbeidet med Siva, Norges forskningsråd og andre relevante aktører som for eksempel Enova om videreutvikling av Katapult og samarbeide operativt slik at eksisterende ordninger kan benyttes sammen med denne tilskuddsordningen mv.**

Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA er de tre hovedaktørene i regjeringens næringsrettede virkemiddelapparat. Hver for seg og sammen skal de tre aktørene gi et betydelig og effektivt bidrag til næringslivets innovasjonsevne, internasjonalisering og verdiskaping. De tre institusjonene har ulike roller, ansvar, kompetanse og oppgaver som skal være komplementære innenfor den samlede verdikjeden fra idé til marked. Det har også i 2018 vært et utstrakt samarbeid på strategisk og operativt nivå med andre virkemiddelaktører, blant annet Norsk Romsenter på FoU-siden. Det er nærmere omtalt under enkelttjenester, Innovasjonskontrakter. Samarbeid er viktig og det er derfor omtalt gjennom hele rapporteringen.

Fylkeskommunene har en sentral rolle som regional utviklingsaktør. En rolle som vil få ytterligere vekt med de nye regionene. I 2017 ble også den såkalte samarbeidsmodellen som tar for seg samarbeidet mellom fylkeskommunene og Siva, Forskningsrådet og Innovasjon Norge, ferdig. I 2018 startet arbeidet med å implementere modellen. Det har blitt gjennomført to nasjonale møter og tre regionale møter der Forskningsrådet, Siva og Innovasjon Norge har deltatt.

I arbeidet med klynger har Innovasjon Norge og Siva deltatt i hverandres søknadsvurderinger; Omstillingsmotor, Katapult og Klyngeprogrammet. Det har også vært gjennomført en felles studietur med deltakere fra klyngene og Katapult knyttet til Industri 4.0 i Tyskland, og det har vært gjennomført felles mobiliseringstiltak for Omstillingsmotor og Katapult. Forskningsrådet og Siva har også vært involvert revideringen av Klyngeprogrammet.

Regjeringen la i 2016 frem en egen strategi for utvikling av bioøkonomi i Norge. Et av tiltakene i strategien er en mer koordinert innsats fra virkemiddelaktørene Forskningsrådet, Siva og Innovasjon Norge. I 2018 jobbet Innovasjon Norge videre med å koordinere virkemiddelapparatets innsats innenfor bioøkonomi. Ved å bli bedre kjent på tvers av organisasjoner og avdelinger samkjøres tematiske satsinger og prioriteringer i større grad, noe som forenkler samspillet i vårt informasjonsarbeid og faglige kompetanse. Av konkrete prosjekter innenfor felles handlingsplan har Innovasjon Norge i 2018 blant annet stått for en felles utlysning mellom Forskningsrådet og Innovasjon Norge på forprosjekter innen bioøkonomi. Mot slutten av året startet arbeidet med muligheten for en tyngre mobilisering på tvers av aktørene. Det oppleves at samhandling avler samhandling, og at arbeidet med felles handlingsplan styrker virkemiddelapparatets arbeid med bioøkonomi i de respektive organisasjoner utover det som gjøres av konkrete prosjekter i fellesskap.

Med satsingen Pilot-E har Forskningsrådet, Enova og Innovasjon Norge etablert et sømløst tilbud til norsk næringsliv der utviklingsløpet kan forseres. Når et prosjekt har fått midler fra Pilot-E prosjekt, kan man forvente finansiering og bistand hele veien fram til målet. I 2018 ble det gjennomført en utlysning innen to tema; utslippsfri maritim transport 2.0 og fremtidens klimanøytrale industri.

I 2018 gikk Innovasjon Norge og Forskningsrådet inn i styret til Leverandørutviklingsprogrammet (NHO, KS, Difi). Alle partnerne knyttet til programmet har det siste året samarbeidet om å identifisere barrierer og muligheter for videre løft på feltet offentlig-privat innovasjon. I siste kvartal av 2018 inngikk Innovasjon Norge og Forskningsrådet en avtale om en felles utlysning - en dør inn - for offentlig-private partnerskap som lanseres i februar 2019. Forskningsrådet skal finansiere prosjekter som krever forskning og før-kommerielle prosesser, mens Innovasjon Norge finansierer utvikling og kjøp av nye løsninger gjennom Innovasjonspartnerskap. Sammen skal vi bruke vår tilstedeværelse i regionene til å mobilisere gode offentlige aktører og innovasjonsprosjekter fra hele landet.

Innovasjon Norge og Forskningsrådet samarbeider om mobilisering til Horisont2020. Det er en egen handlingsplan for dette samarbeidet og en vil jobbe videre sammen om å utvikle en god og effektiv felles førstelinje for mobilisering og rådgivning mot næringslivet og andre relevante aktører. I 2018 har det vært tett dialog på ledelsesnivå, kvartalsvise møter i styringsgruppen for felles kunnskapskontor i Brussel (NorCore) og regelmessige møter mellom koordinatorene i Forskningsrådet og i Innovasjon Norge. I 2018 samarbeidet Innovasjon Norge og Forskningsrådet med Diku og EU delegasjonen om gjennomføring av Norway Day og et dedikert havarrangement initiert av norske havklynger i Brussel. Tilstedeværelse i Brussel har i 2018 vært spesielt nyttig for å få informasjon om og spille inn norske posisjoner til EUs neste rammeprogram, Horisont Europa. Innovasjon Norge og Forskningsrådet har i løpet av 2018 også samarbeidet om to større helsearrangementer, et smart city-samarbeidsprosjekt for Bergen kommune, samt mobilisering til en norsk Digital Innovation Hub. I tillegg er det avholdt en intern fellessamling.

Det er dessuten et godt samarbeid lokalt ute i de internasjonale markedene mellom ambassader, våre kontor og andre medlemmer i Team Norway. Både når det gjelder posisjoneringen av Norge og norsk næringsliv. Team Norway ledes av NFD og alle organisasjoner som har en agenda internasjonalt, for eksempel NHO, Sjømatrådet, Norwep, LO, UD og flere andre, møtes her. Team Norway i Norge samles to til tre ganger i året. Her blir mulige statsbesøk diskutert, og informasjon delt. Innovasjon Norge ønsker at dette blir en mer strategisk arena, med mandat til å gi anbefalinger til prioritering av tilstedeværelse ute. TheExplorer, og det nye Brand Center som skal lanseres, vil gi Team Norway tilgang til felles historier, eksempler, foto og film, noe som er nødvendig skal man bygge Norges merkevare som «Pioner på bærekraft».

3.1.3 Rapportering på mål- og resultatstyring – overordnet

Her rapporteres samlet effekter og resultater i henhold til Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem (MRS) for Nærings- og fiskeridepartementets virkemidler. Disse er samlet i det man kaller Innovasjonsoppdraget²⁰, som omfatter innovasjonslån, garantier og tilskudd til alle målgrupper²¹.

Lavrisikolånene er ikke inkludert i analysene som er gjengitt her, siden disse er markedslån som skal supplere det private kapitalmarkedet og hvor hensynet til addisjonalitet og innovasjonshøyde ikke er like førende som for de andre finansielle virkemidlene. I tillegg må risikoprofilen sees i sammenheng med pantesikkerheter for å få et godt bilde av risiko. Aktiviteter, effekter og resultater for lavrisikolån er derfor rapportert under enkelttjenestene.

For første gang har man laget statistikk basert på finansieringsplanene fordelt på oppdrag fra departementene. For Innovasjonsoppdraget – det vil si om vi holder lavrisikolånene utenfor, finner vi at én krone fra Innovasjon Norge utløser to kroner og femti øre, noe som er høyere enn gjennomsnittet på to kroner for alle oppdrag og alle virkemidler. Fordelingen er som følger²²:

Tabell 3-2 Finansieringsplan for Innovasjonsoppdraget, NFD

Finansieringsplan Innovasjonsoppdraget, NFD	Mill. kroner	Andel
Annen fremmedkapital, bank, mv	1 222	16 %
Annen offentlig finansiering	205	3 %
Egenfinansiering, kontantinntjening, egenkapital, ansvarlige lån fra eierne, mv.	3 232	42 %
Finansiering fra kundepartner	869	11 %
Finansiering Innovasjon Norge	2 247	29 %
SUM finansieringsplan	7 774	100 %

²⁰ Vi ser her bort fra lavrisikolånene som rapporteres under post 90 og profilering av Norge som reisemål og investeringsland som rapporteres under post 74.

²¹ Se omtale av MRS-indikatorene under leseveiledningen foran.

²² Enkelte prosjekter er finansiert med flere Innovasjon Norge virkemidler, noen også på tvers av oppdragsgivere. Typisk kan være Distriktsrettet risikolån i kombinasjon med landsdekkende innovasjonslån. I denne oversikten er eventuelle beløp finansiert ved distriktsrettede risikolån utelatt for å unngå dobbelttelling. Det betyr at beløp totalt og for Innovasjon Norge, vil være litt høyere samlet sett enn det som fremgår av tabellen.

Inkluderer man lavrisikolånene får vi følgende tabell:

Tabell 3-3 Finansieringsplan NFD totalt

Finansieringsplan NFD totalt	Mill. kroner	Andel
Annen fremmedkapital, bank, mv	3 492	24 %
Annen offentlig finansiering	512	4 %
Egenfinansiering, kontantinntjening, egenkapital, ansvarlige lån fra eierne, mv.	4 937	34 %
Finansiering fra kundepartner	869	6 %
Finansiering Innovasjon Norge	4 747	33 %
SUM finansieringsplan	14 558	100 %

Effektindikatorer

Samfunnsøkonomisk analyses (SØA) beregninger for 2018²³ indikerer at effekten av støtte fra Innovasjon Norge holder seg på et høyt nivå. Positive og signifikante effekter indikerer at virkemidlene under Innovasjonsoppdraget bidrar til høyere vekst enn hva som ellers ville vært tilfellet. For effekter av Bankoppdraget vises til egen omtale i kap 4.9 enkelttjenester (post 90).

Foretak som har fått slik støtte fra Innovasjon Norge kan vise til høyere vekst i alle tre effektindikatorer (salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet) over en treårsperiode, sammenlignet med kontrollgruppen. Årets måling viser en årlig mervekst i salgsinntekter på 12,8 prosentpoeng, en årlig mervekst i verdiskaping på 7,8 prosentpoeng og en årlig mervekst i produktivitet på 4,4 prosentpoeng. Med unntak av estimatet for salgsinntekter er estimatene for vekst i verdiskaping og produktivitet høyere i 2018 enn tilsvarende analyse i 2017.

Estimatene vurderes som gode. Verdiskapingen hos de som har benyttet seg av virkemidler under Innovasjonsoppdraget, vil i gjennomsnitt etter en treårsperiode ha mer enn 20 prosentpoeng høyere verdiskaping enn kontrollbedriftene. Over fire prosentpoeng mervekst i produktivitet anses også som meget bra med hensyn på at produktivitetsveksten i næringslivet generelt de senere årene har ligget på en til to prosent per år. Å sammenlikne denne effekten av støtte på denne måten er imidlertid ikke helt riktig, blant annet fordi man måler seg opp mot en kontrollgruppe

---

²³ Se leseveiledningen foran i rapporten for forklaring av hvordan SØA gjør sin analyse og tabeller under øvrig rapportering for en samlet oversikt over estimatene.

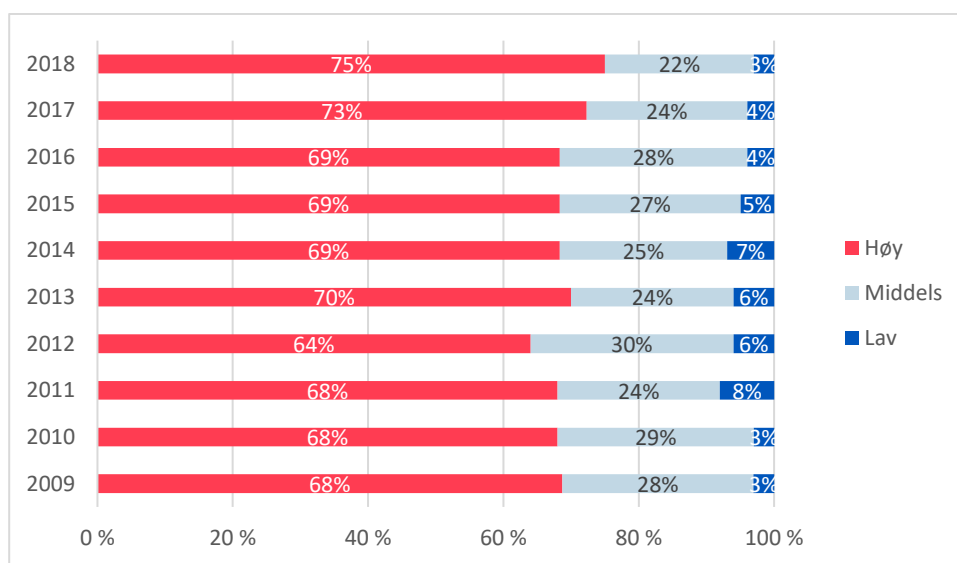
som har en annen utvikling enn gjennomsnittet i næringslivet, og fordi Innovasjon Norge kundene også inngår i datagrunnlaget for den generelle produktivitetsveksten.

Årets måling bekrefter langt på vei nivåene på tidligere års analyser. Med nytt datagrunnlag følger også noen endringer i utvalget av kontrollforetak. Dette skyldes hovedsakelig endringer i hvilke variable som inngår i estimeringen av den såkalte «propensity scoren»²⁴. Nye årganger kan også gi endringer i hvilket hovedoppdrag foretak med støtte kategoriseres under. Årets resultater er derfor ikke direkte sammenliknbare med tidligere resultater.²⁵

Resultatindikatorer

Tre av fire kunder under innovasjonsoppdraget fra NFD oppgir at finansieringen fra Innovasjon Norge i høy grad er utslagsgivende for at prosjektet vil bli gjennomført. Denne andelen, som kategoriseres som høy addisjonalitet²⁶, har ligget stabilt opp mot 70 prosent gjennom hele måleperioden (fra 2009 til 2018). Årets måling på 75 prosent er den høyeste andelen som er målt. Kun tre prosent av prosjektene oppgir lav addisjonalitet. Dette er langt under gjennomsnittet på ni prosent for alle ordninger Innovasjon Norge forvalter.

Figur 3-1 Hvor utløsende var finansieringen fra Innovasjon Norge (alle virkemidler, ekskludert lavrisikolån. NFD)

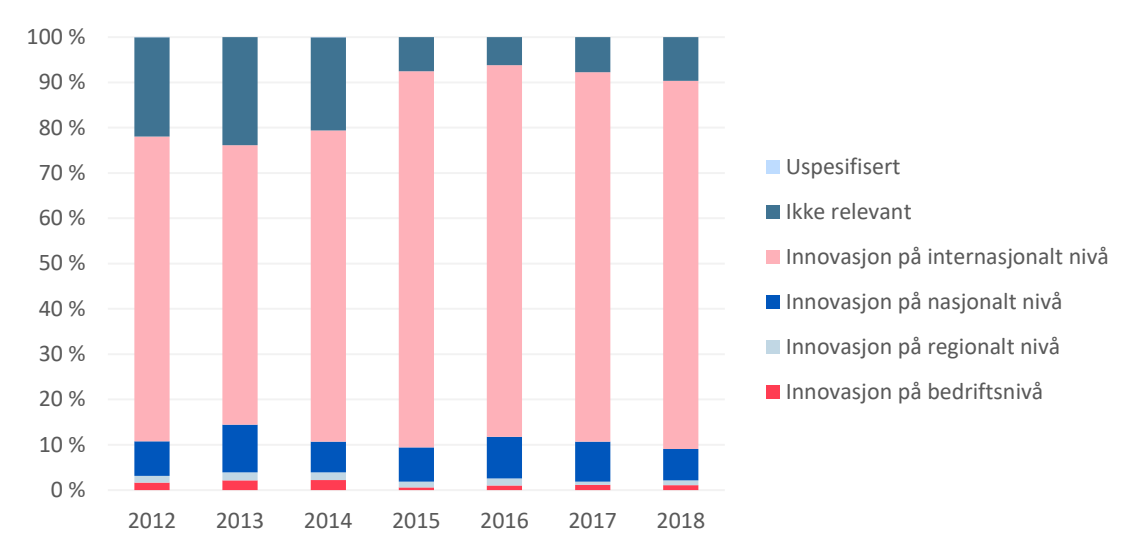
²⁴ For å finne kontrollforetak estimeres en sannsynlighet for støtte fra Innovasjon Norge på bakgrunn av et utvalg kontrollvariable. Kontrollforetakene er foretak med så lik sannsynlighet som mulig som foretakene som faktisk har fått støtte.

²⁵ SSB gjennomførte tre målinger i sin oppdragsperiode.

²⁶ Kundeeffektundersøkelsen for 2018, Oxford Research 2019. Addisjonalitet er det samme som utløsningsgrad, dvs. i hvilken grad man utgjør en forskjell for gjennomføringen av prosjektet – mao. har vært utslagsgivende.

Det er små endringer i innovasjonshøyde fra 2015 til i dag. Andelen midler til prosjekter med innovasjon på internasjonalt nivå ligger stabilt på drøye 80 prosent. Uspesifisert/ikke relevant er tilsagn til programmer/aktiviteter som favner flere prosjekter med ulikt innovasjonsnivå.

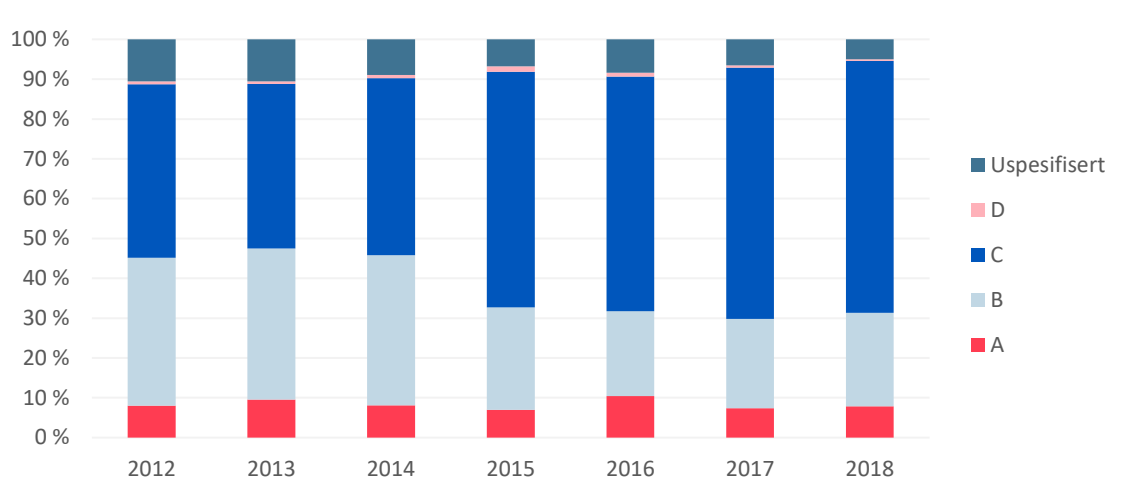
Figur 3-2 Andel innovasjon på internasjonalt nivå (alle virkemidler, ekskludert lavrisikolån og lån til preså Kornfond. NFD)

Finansiering fra Innovasjon Norge skal være med å avlaste risiko. Andel med såkalt høy driftsrisiko (kategoriene C og D) – en indikator for kundens risiko for konkurs - ser ut til å ha stabilisert seg på et høyt nivå. Høyeste risikoklasse er klasse D, hvor sannsynligheten for konkurs er større enn 50 prosent, og ifølge finansieringspolicyen skal dette ikke innvilges. Andel i risikoklasse A er den laveste målt i denne perioden. Nivå og utvikling på denne indikatoren er om lag den samme enten vi venter ut fra beløp eller antall kunder.

Innovasjon Norge tar ikke mindre risiko under Innovasjonsoppdraget. Økningen fra 2014 til 2015 kan delvis forklares av en økende andel gründere som en følge av gründerplanen. Gründere blir automatisk klassifisert som høy driftsrisiko, klasse C, fordi de ofte mangler regnskap, noe som gjør at man ikke kan beregne driftsrisikoen automatisk. Kundebehandler har anledning til å endre risikoklasse i den grad de mener at klassifiseringen generert av regnskapene ikke reflekterer riktig risikonivå.

Figur 3-3 Driftsrisiko kroner (alle virkemidler, ekskludert lavrisikolån og lån til preså Kornfond. NFD)

Kompetansebidrag er også en resultatindikator i MRS²⁷. Tidligere har vi rapportert denne indikatoren som gjennomsnittlige andeler liten, middels og stor grad. Over år har det vært svært lite variasjon og gitt lite informasjon. For å kunne lære mer om hva slags kompetanse ulike målgrupper innenfor de ulike oppdragene opplever å få bidrag til gjennom prosjektene har vi for 2018 splittet opp på kompetanseområder. Målingen skjer i kundeeffektundersøkelsene – fire år etter i rapporten Godt og blandet²⁸.

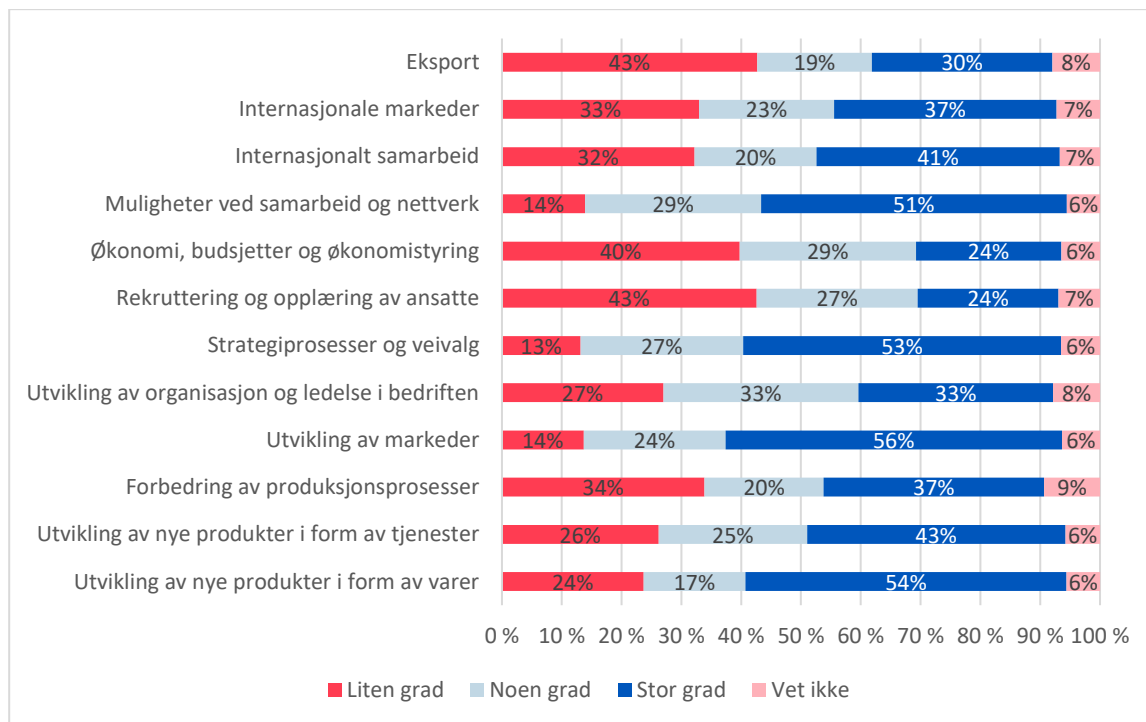
Kunder under Innovasjonsoppdraget oppgir at de særlig får kompetanse på områdene markeds- og produktutvikling, strategiprosesser og veivalg, samt muligheter ved samarbeid og nettverk. Mange av de samme kompetanseområdene peker seg imidlertid ut for alle oppdrag. Det som imidlertid er forskjellig fra andre oppdrag er høyere andeler på kompetansebidrag på eksport, internasjonale markeder og internasjonalt samarbeid.

²⁷ Denne indikatoren er noe endret i 2018. Spørsmålene i KEU er gjort mer tidsriktige, og samordnet med førundersøkelsene. Dette gjør at vi ikke kan rapportere på endringene fra i fjor slik MRS-indikatoren er utformet, bare angi nivået på kompetanseområdene slik de nå er spesifisert. For nærmere forklaring, se MRS-vedlegg i kap 13.

²⁸ Oxford Research AS, etterundersøkelsen 2014-kohorten (2018)

Figur 3-4 Bidrag til kompetanse per kompetanseområde for NFDs Innovasjonsoppdrag dvs. eksklusive lavrisikolån for både gründere og eldre bedrifter samlet

3.1.4 Støttende analyser på overordnet nivå

I MRS suppleres effekter og resultater med støttende analyser for å gi bedre innsikt og forståelse av virkemidler og tjenester. I rapporteringskalenderen for 2019, er det krav om at man gir en oversikt over gjennomførte evalueringer i 2018, evalueringer som er under arbeid og evalueringer som planlegges for 2019²⁹. Det ble imidlertid ikke gjennomført brede evalueringer på selskapsnivå eller oppdragsnivå i 2018 som er relevant å omtale her.

For 2018 er estimatet 2,4 prosentpoeng mervest i antall ansatte under innovasjonsoppdraget. Dette er signifikant, i motsetning til lønnsomhetsindikatoren som er nær null (0,2 prosentpoeng) og ikke signifikant.

For ordinær årsrapportstatistikk fordelt på geografi, næring og andre kjennetegn, vises til statistikkvedleggene.

²⁹ Dette er rapportert i kap 12.5.3 under Øvrig rapportering

3.1.4.1 Økt kunnskap om eksport

Det har vært et ønske både fra eiere, oppdragsgivere og Innovasjon Norge selv å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget rundt hva Innovasjon Norges bidrag gir av økt eksport i virksomhetene. I fjor utviklet man et spørsmålsett i Kundeeffektundersøkelsen³⁰ førundersøkelser som ble rapportert i oppdragsrapporten. Det vil bli gjennomført også i årets førundersøkelse i en noe revidert form, men den vil ikke foreligge før i mai. I 2018 har Oxford Research AS imidlertid for første gang benyttet noen av de samme spørsmålene i en etterundersøkelse³¹, som det vil rapporteres fra her.

Det var 421 av populasjonen på 1502 bedrifter (28 prosent) som svarte på eksportspørsmålene i undersøkelsen. Omtrent halvparten av disse hadde eksporterfaring fra før. Oxford Research AS har fokusert på om det kan identifiseres noen forskjeller på svarene ut fra kjennetegn som alder, geografisk og næringsmessig tilhørighet eller annet som kan si noe om hvorvidt hjelpen fra Innovasjon Norge treffer noen virksomheter mer enn andre.

Oxford Research AS har blant annet spurt om i hvilken grad

1. Innovasjon Norges tjenester bidrar til at virksomhetene har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess
2. virksomhetene har støtt på ulike barrierer i sine internasjonaliseringsprosesser
3. virksomhetene har fått hjelp fra Innovasjon Norge til å overkomme de ulike barrierene de har støtt på i sine internasjonaliseringsprosesser

Det er langt færre gründere (yngre enn tre år) enn de eldre som har eksportert før de fikk prosjektstøtte fra Innovasjon Norge. To av tre av de etablerte bedriftene har eksportert før, mens det bare er en av fire gründere som har det. På den annen side er det dobbelt så stor andel gründere som forteller at det aktuelle prosjektet Innovasjon Norge har bidratt til å realisere utløste virksomhetens første eksport, 12 prosent for gründere versus seks prosent for etablerte bedrifter.

Resultatene fra undersøkelsen viser at om lag en tredjedel av alle virksomhetene oppgir at tjenesten fra Innovasjon Norge i stor grad har bidratt til at virksomheten har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess. Ikke uventet er det en høyere andel gründere (41 prosent) enn de mer etablerte virksomhetene (26 prosent) som svarer dette.

60 prosent av virksomhetene har svart at de i stor grad har støtt på en eller flere eksportbarrierer. De fem mest utbredte barrierene om man legger sammen andelen med stor og i noen grad er

---

³⁰ Kundeeffektundersøkelsen er en spørreskjemabasert evalueringsmetode hvor Oxford Research AS for tiden er utførende analyseselskap. Man følger opp hvordan det går med kunden og prosjektet hhv. ett år (forventninger) og fire år etter (faktisk realisert) at de fikk Innovasjon Norge støtte.

³¹ Godt og Blandet (Oxford 2018) – Etterundersøkelse 2014-årgangen.

1) finne strategiske samarbeidspartnere, 2) tilgang til finansiering av internasjonaliseringsarbeidet lokalt i markedet, 3) bedriftsintern kompetanse/kapasitet, 4) relevant informasjon for valg av marked og 5) kompetanse om lover og regler i andre land.

Gründerne er mer opptatt av tilgang til finansiering og mangel på kompetanse om lover og regler i andre land, samt prosesskompetanse, enn de noe eldre bedriftene.

Det er mer eller mindre de samme barrierene kundene oppgir å ha fått hjelp av Innovasjon Norge til å håndtere. Det er små forskjeller i geografi eller næringsmessig tilknytning når det gjelder hjelp de har fått fra Innovasjon Norge. Når man ser på bedriftsstørrelse, derimot, finner Oxford Research AS at selskaper med mer enn 50 ansatte i større grad enn de mindre virksomhetene har fått bistand fra Innovasjon Norge for å håndtere eksportbarrierer.

Tilfredsheten med Innovasjon Norges bistand til internasjonalisering er høy. Kun tre prosent av virksomhetene svarer at de ikke vil benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden. 15 prosent er usikre, mens 82 prosent sier de ønsker å benytte seg av Innovasjon Norges tjenester igjen.

Oxford Research AS trekker fram at virksomheter i sentrale strøk, innenfor kompetanseintensive næringer/tjenester med mellom 5 og 20 ansatte, som ikke er helt norskeide, i størst grad oppgir at tjenesten fra Innovasjon Norge har bidratt til at de har kommet i gang med sin internasjonaliseringsprosess.

3.1.4.2 SEM-analyse av Innovasjon Norges kunders opplevde effekt og nytteverdi
Structural equation modeling (SEM) er en fellesbetegnelse for en rekke statistiske metoder med formål å teste validiteten av teorier ved bruk av empiriske data. En av de store fordelene med disse metodene er at forskerne kan inkludere faktorer som er vanskelig å måle direkte, som for eksempel samarbeid og kompetanse. Målet med en SEM-analyse er å avgjøre om en hypotetisk teoretisk modell er konsistent med de empiriske dataene som er samlet inn, og om teorien reflekteres i disse dataene. Første steg i en SEM-analyse er å sette opp denne hypotetiske modellen.

Oxford Research AS³² gjennomførte i 2018 en SEM-analyse av Innovasjon Norge kunders opplevde effekt og nytteverdi av tilbudt prosjektstøtte fire år etter at de har mottatt en tjeneste fra Innovasjon Norge.

Målet for SEM-analysene av Kundeeffektundersøkelsen fire år etter tilsagn (KEU-etterundersøkelsen) har vært å utforske stiene mellom de ulike leddene i innovasjonsprosessen.

---

³² Prosjektleder har vært Phd. Elisabeth S. Hauge, Marte Tobro begge Oxford, og professor Tom Roar Eikebrokk, UiA som veileder på bruk av SEM-metoden

Forskerne identifiserer hvilke elementer som ser ut til å ha størst betydning for bedriftenes resultater. Innovasjon Norge ønsket å utforske mulighetene for å erstatte den gamle analysemodellen i KEU med en alternativ modell. Videre ønsket man å videreutvikle Innovasjon Norge sin tjenestemodell gjennom mer nyanserte kundedataanalyser, samt bidra til økt kunnskap om hvilke mekanismer som endrer bedrifters innovasjonsatferd.

Oxford redegjør for hvilken kunnskap om Innovasjon Norge kunders opplevde effekt/nytteverdi av tjenester man kan generere gjennom en SEM-analyse. Forslaget presenteres som en modell eller design med tilhørende hypoteser for en SEM-analyse.

En bedre forståelse av tjenestenes nytteverdi er viktig for å gi gode innovasjonspolitiske råd om hva som bidrar mest til økonomisk vekst. Innovasjon Norge ønsker å utvikle et kunnskapsgrunnlag som blant annet tydeliggjør:

- hvordan Innovasjon Norge sine tjenester virker for kundene og kunnskap om hva som gjør at bedrifter styrker sin innovasjonsatferd
- hvilke elementer som bidrar til atferdsendring (såkalte «leading og after effekter»)
- hvordan drivere kan påvirkes gjennom for eksempel målrettede tjenester
- hvilke nye indikatorer som bør tas inn i våre analyser (KEU- etterundersøkelsen)
- direkte og indirekte effekter ved Innovasjon Norges bedriftsrettede arbeid

Alternativ analysemodell for Kundeeffektundersøkelsen fire år etter (KEU-etterundersøkelsen)

Oxford fremmer et konkret forslag til alternativ analysemodell i KEU (figur 3-5). Eksisterende modeller viser en lineær forståelse av økonomisk utvikling og åpner ikke opp for eksterne forklaringer for vekst. Den gamle modellen er godt teoretisk forankret, men er ikke mulig å teste empirisk. Oxford konkluderer med at den gamle modellen ikke tilfredsstiller dagens behov for analyse av resultater og effekter av Innovasjon Norges tjenester.

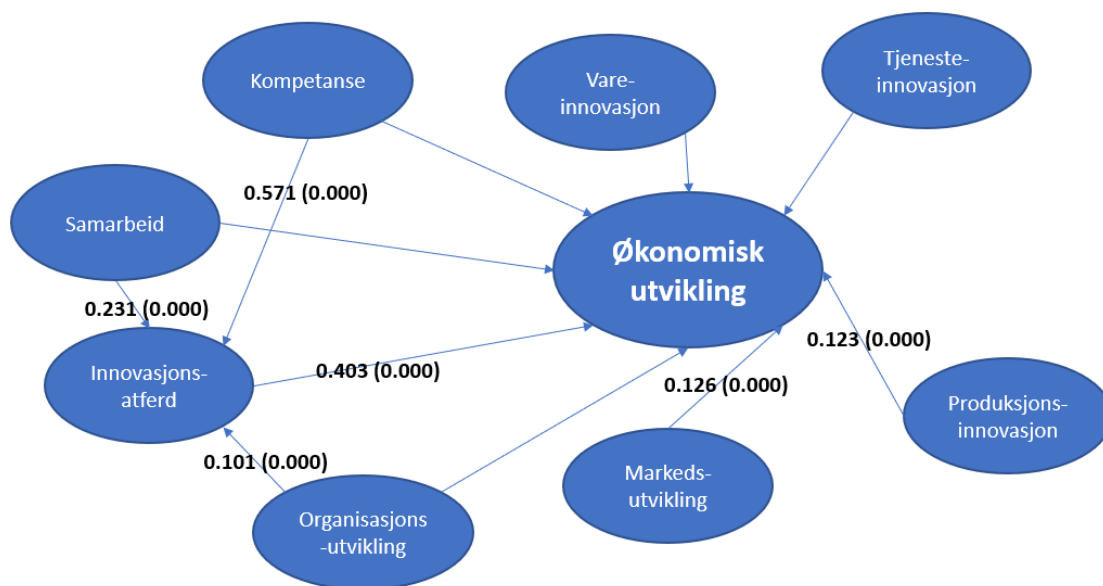
Tjenestene som tilbys av Innovasjon Norge legger opp til at bedriftene gjennom utviklingsprosessen får økt samarbeid med sentrale aktører, økt kompetanse, endret atferd og holdning til utvikling og innovasjon, samt økt innovasjon. I den nye modellen legger man til grunn at kompetanse, samarbeid, innovasjon og innovasjonsatferd påvirker hverandre like mye som de påvirker bedriftenes sluttresultater. Alternativ modell for analyse av utvikling skjer her i flere dimensjoner og er dynamisk. Økonomisk utvikling er en kompleks prosess, der kompetanse, samarbeid, innovasjon og innovasjonsatferd i mer eller mindre grad er drivere for utviklingen. Samtidig er det viktig å ta høyde for at ikke all utvikling som kan forklares med Innovasjon Norge intervensjon.

En forbedret analysemodell vil kunne åpne opp for analyser som er mer detaljerte, slik at utvikler mer innsikt i komplekse sammenhenger og størrelsene på de ulike stiene som leder til økonomisk utvikling.

Oxfords funn og anbefalinger

Det finnes alternative måter å sette opp analysemodeller for å forklare bedrifters økonomiske vekst. Modellen som Oxford har foreslått får frem dynamikken i støtteordningenes virkningskjede for bedriftene i større grad enn den opprinnelige og teoretisk orienterte modellen. Det fremmer for ny forståelse om hvordan Innovasjon Norges tjenester påvirker vekst.

Figur 3-5 SEM-analysemodell

Hovedkonklusjonen er at det er innovasjonsatferd³³ som har størst betydning for kundenes rapporterte økonomiske vekst. I figuren er det anmerket med en signifikant korrelasjonskoeffisient på 0,403. Dette betyr at Innovasjon Norges kunder kan få bedret økonomisk utvikling dersom tjenestene bidrar til å endre kundenes innovasjonsatferd. Gjennom disse analysene avdekker Oxford at kompetanse (0,571), samarbeid (0,231) og organisasjonsutvikling (0,101) har størst betydning for bedriftenes utvikling av innovasjonsatferd, men ikke direkte på økonomisk utvikling. Av de tre faktorene peker kompetanse seg ut som den med størst effekt på innovasjonsatferden.

³³ Det dynamisk orienterte begrepet innovasjonsatferd fokuserer på hvordan bedrifter oppnår nye og innovative former for konkurransefordeler og er derfor spesielt relevant for å studere innovasjon. Hovedideen er at å utvikle konkurransefordeler ikke bare krever utvidelse av eksisterende bedrifts-spesifikke evner, men også fornyelse av dem og utvikling av nye, der input fra andre sektorer eller aktører kan være verdifulle (Teece, Pisan, & Shuen 1997). I KEU-etterundersøkelsen rapporterer respondentene på om de har endret innovasjonsatferden som følge av tjenesten og hva de eventuelt har endret.

Dette bekrefter og gir bedre forståelse for tidligere analyser som viser at kunder som både mottar kompetanse og kapital gjør det noe bedre enn de som kun mottar finansielle tjenester³⁴. Analysen viser også at vare- og tjenesteinnovasjon har liten effekt på økonomisk utvikling direkte, men har en viss indirekte effekt gjennom økt innovasjonsatferd.

Den alternative analysemodellen benyttes også til å studere spesifikke grupper av bedrifter. Disse analysene viser blant annet at samarbeid har større betydning for etablerte bedrifter (fire år eller eldre ved tilsagnstidspunktet) enn gründerne, at innovasjonsatferd som forklaring på økonomisk vekst har større forklaringskraft blant AS-ene i undersøkelsen og at spesielt for eksportbedriftene har innovasjonsatferd betydning for økonomisk vekst. Blant disse bedriftene ser det ut til at det er kompetanse som har størst forklaringskraft for endringer i innovasjonsatferd.

Disse konklusjonene er viktige innspill for hvordan Innovasjon Norge sine tjenester kan videreutvikles for å øke måloppnåelse knyttet til økonomisk vekst for ulike typer av selskaper. Analysene kan gi økt kunnskap om spesifikke gruppers behov for sammensetning av flere tjenester, og bedre grunnlag for å videreutvikle hver enkelt tjeneste.

Veien videre

Neste skritt i arbeidet med denne modellen vil være å finne ut hva som er driverne for endret innovasjonsatferd. Hvilke mekanismer er det som kan påvirkes for å endre innovasjonsatferd, og hvordan kan man best identifisere disse? Oxford finner at kompetanse, samarbeid og organisasjonsutvikling påvirker innovasjonsadferden. Vi ønsker å analysere nærmere hva slags kompetanse som virker best på innovasjonsatferden³⁵, hvilke typer samarbeid gir best effekt, og hvordan innoverer man mest effektivt i forretningsmodellen og på annen måte utvikler bedriften.

For å lære mer om hva som virker, må man gjøre et dypdykk i kundenes motivasjon og atferd. Dette kan for eksempel gjøres ved å legge til spørsmål om dette temaet i kundeeffektundersøkelsen. En annen tilnærming vil være dybdeintervjuer og casestudier for å få bedre innsikt om utvalgte kunder, eksempelvis de som skårer høyt på innovasjonsadferd og økonomisk utvikling.

Det vil kreve ytterligere teoretisk arbeid for å etablere en endelig målemodell med tilhørende indikatorer. Dette er særlig knyttet til analysenivået, det vil si om den avhengige variabelen skal være prosjektnivået eller bedriftsnivået. Innovasjon Norge ønsker å gjøre flere analyser på bedriftsnivå, mens KEU-data som er benyttet i denne analysen er på prosjektnivå. Dersom en skulle måle på bedriftsnivå ville dette kreve helt andre data som man per i dag ikke har tilgjengelig

---

³⁴ Oxford Research AS (notat februar 2017), forfattet av Bjørn Brastad og Veronika Geschwandtnerova og oppdatert med nye tall i 2018 av Tor Borgar Hansen

³⁵ Type kompetansebidrag som har mer effekt kan man studere litt nærmere med basis i kundeeffektundersøkelsen om man kobler kompetanse og innovasjonsatferd.

og dermed ikke kan inngå i en SEM-analyse. Innovasjon Norge vil bruke denne læringen til utvikling av bedre måleverktøy.

3.1.4.3 Status og utvikling av effekt- og resultatmålinger på rådgivnings- og kompetansetjenestene

Innovasjon Norge har i den senere tid gjennomført et kartleggingsarbeid for å belyse organisasjonens status på effekt- og resultatmålinger på rådgivnings- og kompetansetjenester. Spesielt for de internasjonale tjenestene ser vi potensial for å teste ut nye metoder for å belyse resultater og effekter. Kartleggingen viser at Innovasjon Norges målinger er på nivå med sammenliknbare søsterorganisasjoner i Skandinavia. Det er imidlertid rom for å heve kvaliteten, omfanget og treffsikkerheten på denne type målinger.

Dagens praksis ble grundig dokumentert i oppdragsgiverrapporten for 2017 (side 30-34). I arbeidet med å heve kvaliteten på effekt- og resultatmålinger på rådgivnings- og kompetansetjenester har innovasjon Norge igangsatt flere løp for å utvide kunnskapsgrunlaget på hvordan tjenestene fungerer:

Økt bruk av kontrollstudier

Innovasjon Norge har våren 2019 tatt i bruk randomiserte kontrollstudier (RCT) for å heve kvaliteten på effektmålingene av rådgivning og kompetanse. En randomisert kontrollstudie er et eksperiment med to eller flere grupper, der deltakerne blir tilfeldig trukket til å være i enten intervensjonsgruppen (de som mottar en behandling eller et tiltak), eller en kontrollgruppe som ikke mottar den samme intervensjonen. Ved å introdusere en tilfeldig valgt kontrollgruppe er det mulig å sammenligne effekten av det nye tiltaket med at man ikke endrer på noe.

Å gjennomføre fullskala randomiserte kontrollstudier er ressurskrevende og gir effektmålinger på relativt lang sikt. Man kan imidlertid gjennomføre kontrollstudier *uten* å randomisere, noe som ikke vil gi vitenskapelige effektmålinger, men kan gi verdifulle resultatmålinger på kort sikt. Innovasjon Norge arbeider nå med å utvikle, justere og standardisere internasjonaliseringstjenestene og i denne prosessen kan det være aktuelt å pilotere endringer i tjenestene på utvalgte grupper (for eksempel kontorer) for å måle og sammenlikne resultater for gruppene og dermed skaffe kunnskapsgrunnlag for å utvikle tjenestene i tråd med hva som gir resultater for kundene.

Effekt- og resultatmålinger som en del av forenklingsprosesser

Innovasjon Norge har igangsatt en prosess for å forenkle og forberede datagrunlaget for strategisk oppfølging av utekontorene. En del av dette arbeidet er å se på effekt- og resultatmålinger som kan anvendes i den kontinuerlige strategiske oppfølgingen, i rapporteringsøyemed, samt til å utvikle tjenestene i den retning man ser best effekt.

I forbindelse med denne prosessen har Innovasjon Norge startet et arbeid med å lage rammen for et resultat- og effektmålingsregime som kan måle effekter og resultater kontinuerlig. Innovasjon Norge mener dagens regime har rom for forbedringer og ønsker å se på hva som er den mest hensiktsmessige sammensetningen av resultat- og effektmålinger.

Det er et behov for å utvikle et resultatmålingsregime for å innhente resultatdata etter mottatt tjeneste. Dette arbeidet kommer i første omgang til å bestå av å:

- Identifisere hvilke tjenester som har stort nok omfang og som man derfor kan forvente målbare resultater etter mottatt tjeneste
- Operasjonalisere indikatorer basert på tjenestenes hensikt som kan gi svar på om tjenestene bidro til å oppnå forventet resultat
- Implementere et resultatmålingsregime i praksis

Effektstudie på eksportfremme

For å se nærmere på hvilken effekt internasjonaliseringstjenester har på eksport ønsker Innovasjon Norge å igangsette en studie som er inspirert av den danske studien *The effect of Export Promotion on Firm-Level Performance*, av Jakob Munch og Georg Schauer. Studien vil være basert på registerdata og man søker primært å utvide kunnskapsgrunnet om:

- Hvilke effekter har Innovasjon Norges eksportbistandstjenester på bedriftens eksport (herav blant annet bredden av markeder og produktporteføljer)
- Hvilken effekt har Innovasjon Norges eksportbistand på bedriftenes vekst i salgsinntekter, verdiskaping, produktivitet og antall ansatte
- Gitt Innovasjon Norges hovedmål om bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, hvem bør være primærmålgruppen for eksportbistand fremover?

3.1.5 Delmål 1 – Flere gode gründere

Innovasjon Norge ga i 2018 tilsagn for 0,9 mrd. kroner til målgruppen gründere og oppstartsbedrifter over departementets budsjettposter. I tillegg kommer 342 mill. kroner i lavrisikolån (rapporteres under enkelttjenestene) samt verdien av Innovasjon Norges rådgivnings-, kompetanse- nettverks-, og profileringstjenester.

Oppsummering

Måloppnåelsen for utviklingsaktivitetene under delmål 1 i 2018:

- Innovasjon Norge har styrket tilgangen på risikokapital fra NFD til gründere og oppstartsbedrifter gjennom økt bruk av risikolån og økte rammer for det nye virkemiddelet, Oppstartlån. Gründerne har fått 365,7 mill. kroner i innovasjonslån og garantier i 2018. Av de 365,7 mill. kronene gikk 154 mill. kroner til Oppstartlån og gründerelskaper (yngre enn tre år) mottok 146,2 mill. kroner av disse.
- Virkemiddelet presårnkapital ble videreført i 2018 med 50 mill. kroner hvor 16 investormiljøer blant 31 søkere nasjonalt ble valgt ut. 213 mill. kroner ble investert i gründerelskaper i 2018, hvorav 30 mill. kroner kom fra Innovasjon Norge og utløste 183 mill. kroner i investeringer fra andre finansieringskilder.
- Gjennom Gründerplanen og tiltaket *Møteplasser for Vekst/Økosystemet for kapital* har Innovasjon Norge bidratt med 5,4 mill. kroner i tilskudd til 18 prosjekter som bidrar til å bygge et sterkere økosystem for gründerkap og innovasjon nasjonalt, kobler gründere med investorer.

Mål og ambisjoner for 2018

En viktig oppgave for Innovasjon Norge er å hjelpe gründere i den utfordrende vekstfasen, med både kapital og kompetanse. Hovedambisjonen under delmålet *Flere gode gründere* var i 2018 å øke tilgangen på risikokapital for gründere, en videreføring av ambisjonen fra 2017.

Økt tilgang til risikokapital for gründere i vekst

Satsingen på økt lånefinansiering til gründere i vekst har vært et viktig tiltak for å øke tilgangen på risikokapital. Finansieringsordninger som stimulerer til fremmedkapital og egenkapital tilfører gründerselskapene kompetanse og nettverk. Oppstartlån, Preså Kornkapital og Så Kornfond er eksempler på finansieringsvirkemidler fra Innovasjon Norge som har bidratt til dette og til å løfte norske gründeres vekstevne.

Etablering av nye lønnsomme selskaper, samt vekst i eksisterende bedrifter, krever et velfungerende kapitalmarked og økosystem i alle faser av bedriftenes livsløp. Generelt sett opplever Innovasjon Norge at det er god kapitaltilgang til etablert og lønnsomt næringsliv. Her tilbys en rekke finansielle instrumenter. Derimot er det krevende å sikre kapitaltilgang i tidlig-fase (start-ups) samt i vekstfaser (scale-ups), før selskapene kan vise til historisk positive resultater eller der hvor vekst er forbundet med betydelig risiko³⁶. Her er asymmetrisk informasjon og ikke tilfredsstillende pantesikkerheter til hinder for et effektivt kapitalmarked og en lønnsom næringsutvikling. Mangel på risikovillig og kompetent langsiktig kapital er derfor betydelige barrierer for flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter. Samtidig er det også tilfeller blant mer etablerte selskaper der tilgangen til risikokapital kan være utfordrende og at kapitaltilbydere både på fremmed- og egenkapitalsiden ønsker risikodeling/-avlastning.

Oppstartlån og vridning fra tilskudd mot lån

Satsingen på økt lånefinansiering til gründere i vekst har vært et viktig tiltak for å øke tilgangen på risikokapital. Innovasjon Norge har styrket tilgangen på risikokapital fra NFD til gründere og oppstartsbedrifter gjennom økt bruk av risikolån og økte rammer for det nye virkemiddelet Oppstartlån. Gründerne har fått 365,7 mill. kroner i innovasjonslån og garantier i 2018. Av de 365,7 mill. kronene gikk 154 mill. kroner til Oppstartlån og gründerselskaper mottok 146,2 mill. kroner av disse.

Som en del av vridningen fra tilskudd mot lån må gründerselskapet velge mellom kommersialiseringstilskudd og oppstartlån. I 2018 var det en nedgang på 91 tilsagn til kommersialiseringstilskudd, samtidig ser vi en oppgang på 34 tilsagn til oppstartlån. Totalt ble det

---

³⁶ 1 OECD (2006) – The SME Financing Gap: Theory and Evidence.

gitt 112 tilsagn på oppstartlån mot 78 i 2017. Dette viser at vridningen fra tilskudd mot lån fungerer.

Preså Kornkapital

Innovasjon Norge arbeider for å utløse privat kapital, slik at bedriftene får tilført nødvendige investeringer og kompetanse i tidlig fase, blant annet gjennom preså kornkapital. Etter en offentlig anbuds konkurranse er det nå plukket ut 16 miljøer som skal forvalte årets ramme på 50 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok 31 tilbud fra hele landet. 213 mill. kroner ble investert i gründerselskaper i 2018, hvorav 30 mill. kroner kom fra Innovasjon Norge utløste 183 mill. kroner i investeringer fra andre finansieringskilder. Siden lansering av virkemiddelet i 2016 har ordningen bidratt med 128 mill. kroner og utløst 433 mill. kroner i annen finansiering (privat kapital).

Satsingen på lånefinansiering for oppstartsbedrifter i samspill med Preså kornkapital, kompetansebyggende aktiviteter både for gründere og investorer gjennom oppdraget Møteplasser for Vekst i Gründerplanen har vært spesielt viktige tiltak for å øke oppstartsbedrifters tilgang på risikokapital.

Så kornfond

I dag er det 14 så kornfond som er operative, disse har ca. 4 mrd. kroner under forvaltning og har investert i over 170 selskaper. Det er fire så kornfond og ett koinvesteringsfond som i dag investerer aktivt i nye selskaper. Disse fondene har tilgjengelig ca. 1 mrd. kroner for investering i selskaper som er yngre enn fem år. Så kornfondene investerer i selskaper med høy innovasjonsgrad og som har internasjonale vekstambisjoner, dette er selskaper som har lange og kapitalkrevende utviklingsløp. Fondene opprettes i samarbeid med private investorer og forvaltes av profesjonelle forvaltningsteam. Disse forvaltningsmiljøene tilfører i tillegg til kapital også nettverk og kompetanse som er avgjørende for at porteføljebedriftene skal lykkes. Tabellen under viser at fondene utløser en betydelig andel annen kapital. Herunder tilskudd og lån fra både Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører samt privat egenkapital fra investorer og lån fra banker. Innbetalt kapital i perioden 2006 til 2018 til så kornfondene er på 2,8 mrd. kroner som har utløst totalt 12,8 mrd. kroner til porteføljebedriftene.

Tabell 3-4 Så kornfond (beløp i mill. kroner), Kilde: så kornfondene

	Ant. bedrifter	Kommittert kapital	Innbetalt kapital	IN sin andel	Tilført kapital til bedrifter
Bølge II	136	2 344	2 245	1 274	10 526
Bølge III	37	1 635	607	800	2 334
Sum	173	3 979	2 852	2 074	12 860

Økt fokus på kompetanse og kultur for gründerskap

Regjeringen lanserte i 2015 Gründerplanen. Målet med planen er å skape og forsterke en kultur for gründerskap i Norge gjennom et tredelt fokus på kapital, kompetanse og et mangfold av mennesker. Kompetansetilførsel styrker bedriftenes konkurransevne og medfører at kapitaltilførselen over tid gir større bedrifts- og samfunnsøkonomisk avkastning. Innovasjon Norge har derfor styrket innsatsen på de globale kompetanseprogrammene for gründerselskaper og Mentortjenesten for gründere. Gjennom Gründerplanen og tiltaket *Møteplasser for Vekst/Økosystemet for kapital* har Innovasjon Norge bidratt med 5,4 mill. kroner i tilskudd til 18 prosjekter som bidrar til å bygge et sterkere økosystem for gründerskap og innovasjon nasjonalt, samt kobler gründere med investorer. I 2018 deltok 161 selskaper i kompetanseprogrammer tilpasset gründere (Global entrepreneurship) og 192 gründere fikk mentor gjennom tjenesten Mentortjenesten for gründere.

Finansieringen endrer seg

Går vi noen år tilbake var det Etablererstipendet, (nå Etablerertilskuddet) som var det naturlige virkemiddelet for gründere. Dette har endret seg. I 2018 mottok gründere 41 prosent av risikolånene og 31 prosent av garantiene (NFD midler), 27 prosent av Miljøteknologiordningen og 52 prosent av innovasjonskontrakter.

Noe av endringen skyldes økte rammer på lånevirkemidlene og Miljøteknologiordningen, men det skyldes også at bruken av Innovasjon Norges virkemidler endrer seg fordi kundenes behov for finansiering endrer seg. Lån, miljøteknologi og innovasjonskontrakter var tidligere regnet for å være virkemidler rettet mot etablerte bedrifter (SMB'er), i dag er dette populære virkemidler også for gründere. Det er i dag en tydelig etterspørsel etter mer fleksible og langsiktige finansieringsløp blant Innovasjon Norges gründerkunder. Den høye etterspørselen etter Oppstartlånet kan være et signal på dette. De gode gründerne som har knekt koden vokser fortere enn andre gründere, og har et sterkt fokus på kunde- og marked i tillegg til internasjonale ambisjoner. Dette har vært viktige signaler for arbeid med å utvikle Innovasjon Norges finansieringsvirkemidler i 2018, og for veien videre. Digitaliseringen av Innovasjon Norges virkemidler og kundedialog gir oss muligheten til å tenke helhetlig rundt oppstartsfinansiering, kombinasjoner av tilskudd og lån, og kombinasjoner av finansiering og kompetansetjenester.

Hovedaktiviteter

Hovedaktivitetene i 2018 foruten om å øke tilgangen på risikokapital og overnevnte aktiviteter har vært å utvikle og styrke eksisterende tjenester og oppdrag for gründere, i tillegg til å forenkle og digitalisere gründeres kundereise/søknadsprosess med Innovasjon Norge.

Tjenester/virkemidler som i hovedsak er innrettet mot delmål 1:

- Etablerertilskudd
- Oppstartlån
- Presåcornkapital
- Såcornfondene

- Mentortjenesten for gründere
- Gründerskap i klyngene
- IPR rådgivning
- Globale kompetanseprogrammer «Global Entrepreneurship»
- Gründersenteret
- Møteplasser for vekst - Gründerplanen
- Satsing på kvinner og mangfold i næringslivet - Gründerplanen

For mer utdypende informasjon om tjenestene henvises det til rapportering på enkelttjenester. Kompetansetilførsel styrker bedriftenes konkurranseevne og medfører at kapitaltilførselen over tid gir større bedrifts- og samfunnsøkonomisk avkastning. Innovasjon Norge har derfor styrket eksport- og internasjonaliseringstjenestene også for gründerselskaper.

Resultater og effekter

Effektindikatorer

I tråd med gründerplanen har det vært en betydelig økning i antall gründere med støtte fra virkemidler under Innovasjonsoppdraget de seneste årene. Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) sine effektestimater for delmål 1 under Innovasjonsoppdraget, indikerer sterke positive effekter for gründere.

Årets måling indikerer at gründere med støtte fra Innovasjonsoppdraget har hatt 23,6 prosentpoeng høyere vekst i salgsinntekter, sammenliknet med kontrollgruppen, samt 17,3 prosentpoeng høyere vekst i verdiskaping og 12,3 prosentpoeng høyere produktivitetsvekst.

Årets måling er første år med tilgjengelig regnskapsdata for en full treårsperiode etter økningen i antall (og andel) gründere i 2015, og det blir spennende å følge med på virkningene av gründerplanen i årene som kommer.

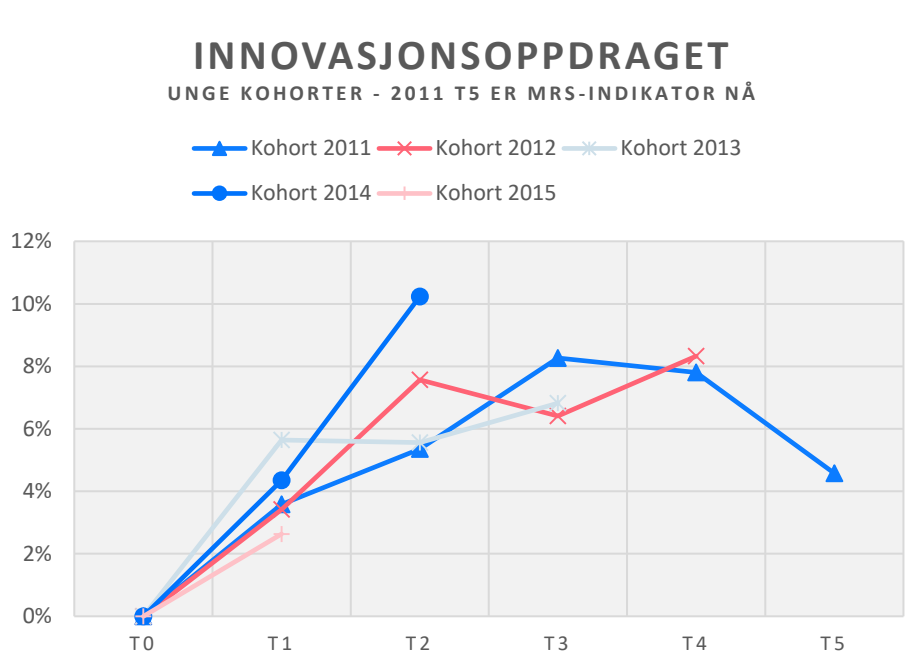
Indikatoren for overlevelse defineres som differansen mellom våre kunders og kontrollgruppens overlevelseshastighet. Indikatoren måles i prosentpoengs forskjell og per årgang av kunder (kohort). MRS-definisjonen av indikatoren er ved T5, altså i år fem etter etablering av foretaket. Verdier større enn null betyr relativt høyere overlevelseshastighet for Innovasjon Norges kunder.

Nyere årganger (2011 til 2015) med gründere under innovasjonsoppdraget har høyere overlevelseshastighet enn kontrollgruppene. Blant de unge årgangene er det kun 2011-kohorten som har tilstrekkelig mange år med data for å måle relativ overlevelse i T5. Denne kohorten oppfyller målet om relativt høyere overlevelse.

Indikatoren for overlevelse defineres som differansen mellom våre kunders og kontrollgruppens overlevelseshastighet. Indikatoren måles i prosentpoengs forskjell og per årgang av kunder (kohort). MRS-definisjonen av indikatoren er ved T5, altså i år fem etter etablering av foretaket. Verdier større enn null betyr relativt høyere overlevelseshastighet for Innovasjon Norges kunder.

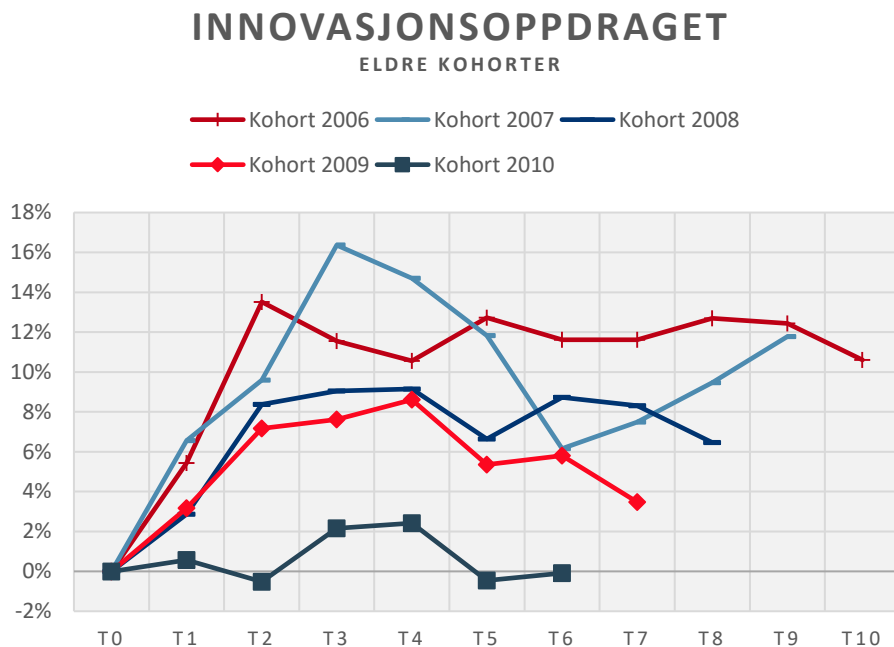
Nyere årganger (2011 til 2015) med gründere under innovasjonsoppdraget har høyere overlevelsrate enn kontrollgruppene. Blant de unge årgangene er det kun 2011-kohorten som har tilstrekkelig mange år med data for å måle relativ overlevelse i T5. Denne kohorten oppfyller målet om relativt høyere overlevelse.

Figur 3-6 Differanse i overlevelsrate mellom Innovasjon Norges gründere og kontrollgruppen

For å se om effektene blir borte etter tre år, ser vi på noen eldre kohorters utvikling i neste figur. Det kan se ut som om effekten på overlevelse avtar etter tre til fem år i og med at kurvene flater ut eller går noe tilbake når vi ser på lengre tidshorisonter. 2010-kohorten skiller seg ut med små forskjeller.

Figur 3-7 Differanse i overlevelsesrater mellom Innovasjon Norges kunder og kontrollgruppen

Det overordnede bildet er at virkemidlene under Innovasjonsoppdraget ser ut til å ha positive effekter på gründernes overlevelse. Hvorvidt de relative overlevelsesratene er store eller små kan diskuteres. At indikatoren er positiv tyder like fullt på at Innovasjon Norge bidrar til at flere foretak overlever enn hva som ellers ville vært tilfellet.

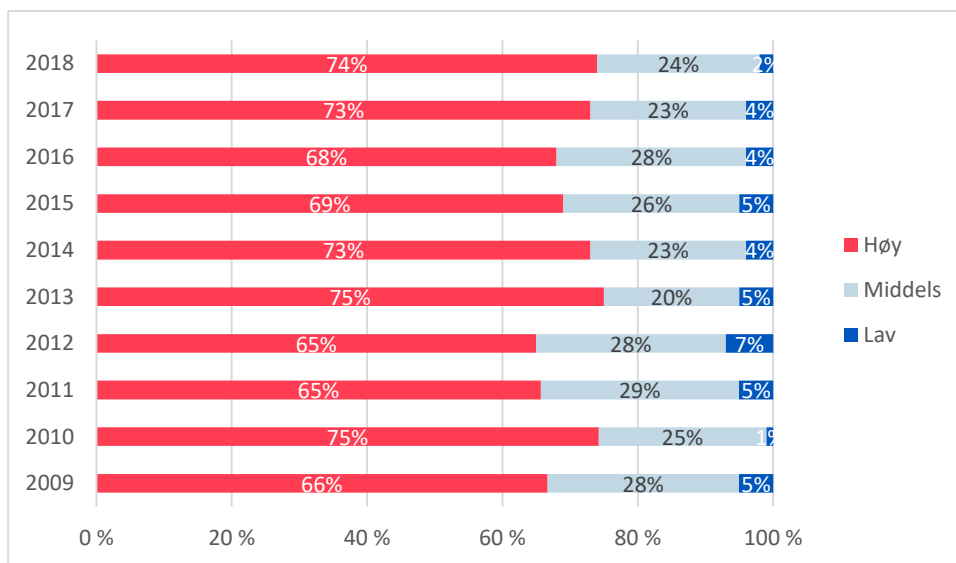
Forskjellene i overlevelsesrate varierer imidlertid mellom kohorter. Videre kan det se ut som om effekten på overlevelsesraten kulminerer og avtar etter tre til fem år når vi studerer eldre årganger, jf. figur 3-7. Samtidig er det verdt å merke seg at for eksempel 2006-årgangen mer eller mindre opprettholder sin relativt høye overlevelsesrate helt til T10. Forskjeller mellom kohorter må ses i lys av for eksempel finanskrisen i 2008/2009 (foretak etablert under og rett etter finanskrisen har lavere relative overlevelsesrater), oljeprisfall i 2014 og andre makroøkonomiske utviklingstrekk.

I rapporteringen for 2016 utredet SSB forskjeller i årsaker til bortfall. SSB fant at kontrollbedriftene oftere legger ned virksomhetene, mens en større andel av Innovasjon Norges kunder går konkurs. De deskriptive analysene SØA har gjort viser at lønnsomheten er svakere for Innovasjon Norges kunder ex ante. Sett i sammenheng tilsier dette at Innovasjon Norge tar en kalkulert risiko som forutsatt.

Resultatindikatorer

98 prosent av antall oppstartsbedrifter³⁷ oppgir at finansieringen fra Innovasjon Norge er helt eller delvis utslagsgivende for at prosjektet vil bli gjennomført. En lavere andel lav addisjononalitet i det siste tiåret finner vi bare i 2010 og en høyere andel høy bare to ganger. Resultatet for 2018 må derfor sies å være meget bra når det gjelder å være utslagsgivende for at prosjekter gjennomføres.

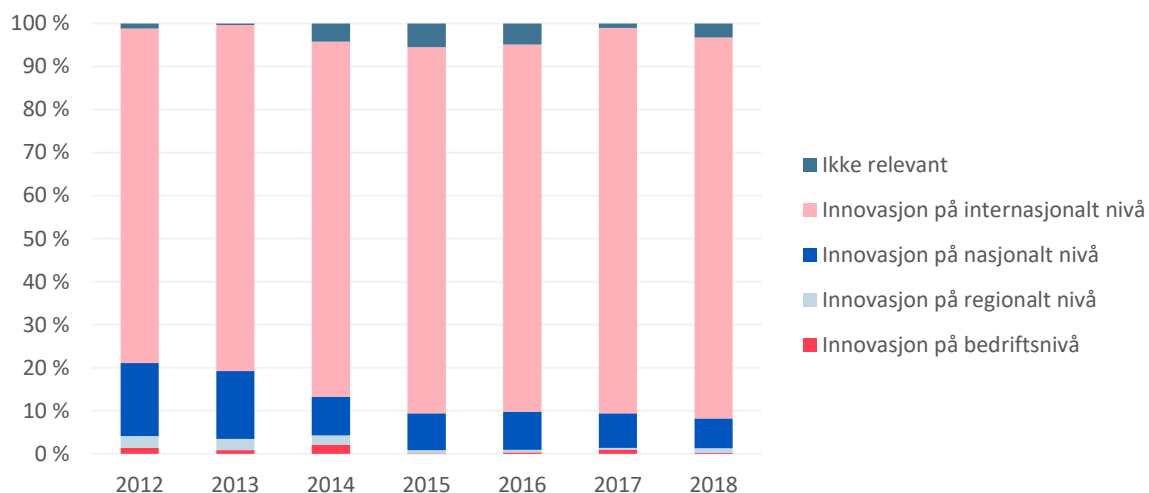
Figur 3-8 Addisjononalitet for gründere under NFDs virkemidler, eksklusiv lavrisikolån

Innovasjonsnivået for gründere og oppstartsbedrifter viser et høyt nivå og en jevnt positiv utvikling gjennom hele perioden fra 2012 til 2017. Indikatoren i 2018 er på 88 prosent, omtrent på samme høye nivå som i 2017 (90 prosent).

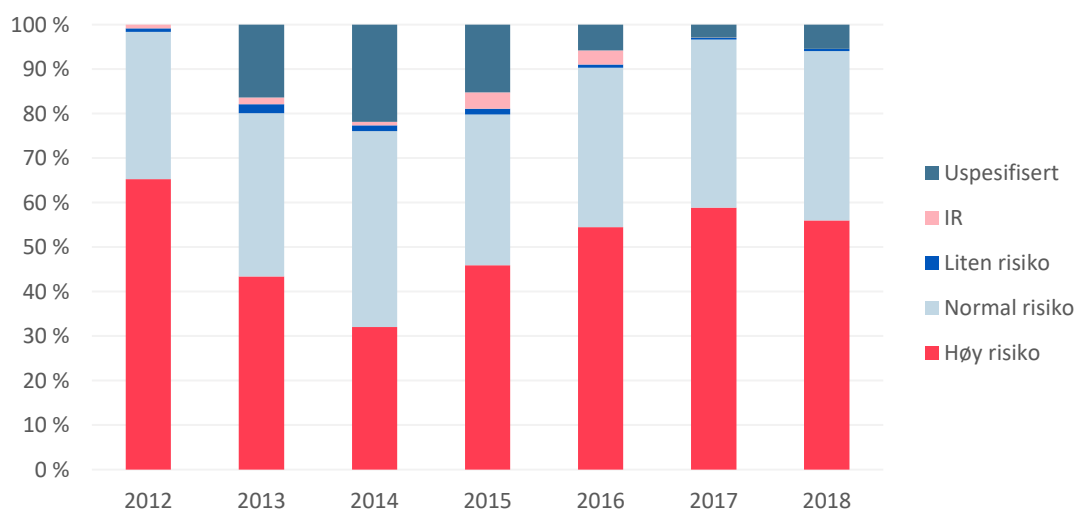
³⁷ Her: Oppstartsbedrifter under fire år som har benyttet virkemidler under Innovasjonsoppdraget fra NFD.

Figur 3-9 Innovasjonshøyde for oppstartsbedrifter som har benyttet NFDs virkemidler (eksklusiv lavrisikolån og lån til presåkor)

Når det gjelder gründere, måler vi risiko først og fremst ved prosjektrisiko. Dette er fordi mange ikke har levert regnskap som viser normal drift. Tallene for 2018 viser at Innovasjon Norge fortsatt jobber med gründere hvor prosjektrisikoen i stor grad vurderes som høy. Andelen ligger relativt stabil på rundt 60 prosent, om man ser bort fra uspesifisert og ikke relevant (IR).

Figur 3-10 Prosjektrisiko for oppstartsbedrifter som har benyttet NFDs virkemidler (eksklusiv lavrisikolån og lån til presåkor)

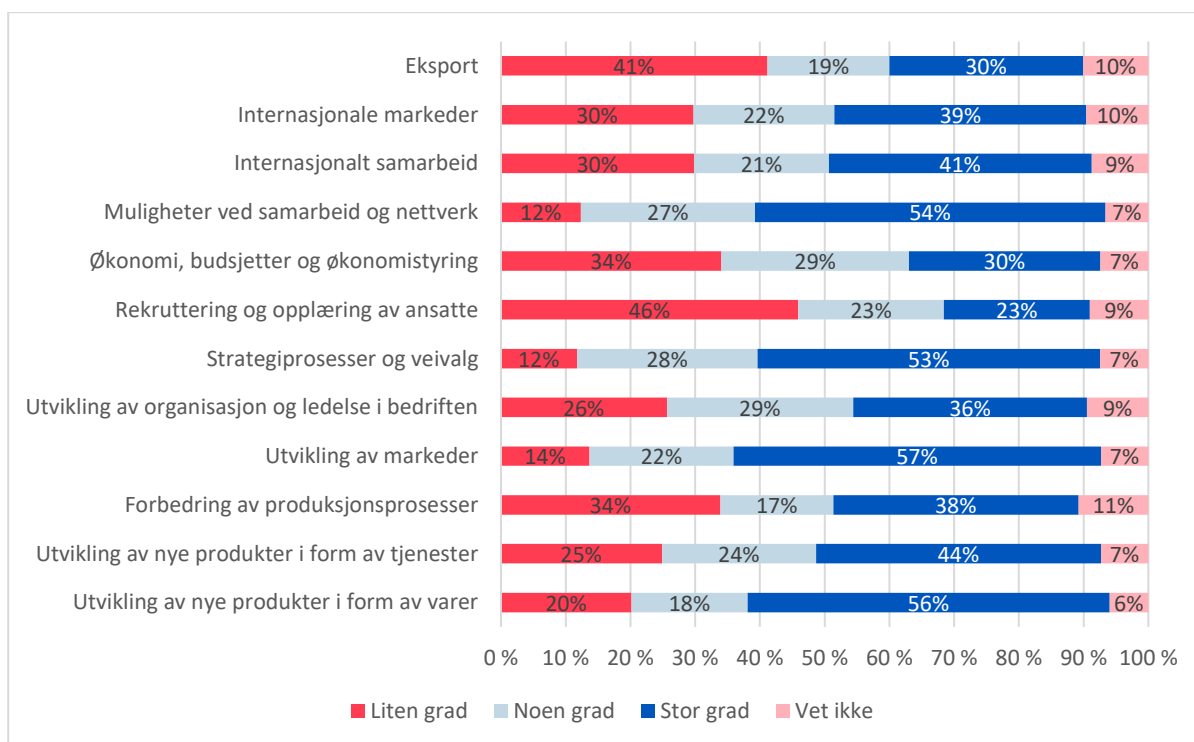

Kompetanse

Gründerne under Innovasjonsoppdraget rapporterer tilbake at blant de 12 kompetanseområdene er det utvikling av markeder, nye produkter i form av varer og muligheter ved samarbeid og nettverk Innovasjon Norge bidrar mest til. Det er små forskjeller mellom oppdragene, men for Innovasjonsoppdraget skårer kompetanse om eksport, internasjonale markeder og vareinnovasjon høyere enn for andre oppdrag også for gründerne.

Figur 3-11 Bidrag til kompetanse per kompetanseområde for NFD, delmål 1

Støttende analyser og evalueringer

SØAs estimater for vekst i antall ansatte i 2018-analysen er signifikant og på 5,0 prosentpoeng høyere mervekst enn kontrollgruppen. Dette er om lag samme nivå som tidligere målinger. Estimatet på lønnsomhet er svakt negativt, men ikke signifikant forskjellig fra 0.

3.1.5.1 To følgeevalueringer av nye virkemidler for gründere

Ordningene Preså Kornkapital og Oppstartlån blir følgeevaluert i regi av Menon Economics. Så langt er det få konklusjoner på ordningene, men interessante funn som tilsier at riktige miljøer er valgt til å forvalte Preså Kornmidlene og at innretningen er god. Innovasjon Norge har god nytte av evalueringen som gir oss råd om hvordan ordningene kan være mest mulig relevante og treffe målgruppens behov mest mulig effektivt.

Mentortjenesten har også blitt evaluert i 2018 av Menon Economics.³⁸ Størst effekt har tjenesten på vekst i antall ansatte som er 38 prosentpoeng høyere enn kontrollgruppen. Verdiskapingsveksten er 29 prosentpoeng høyere, og lønnskostnaden vokser 19 prosentpoeng mer enn kontrollgruppen. Økt nyskaping oppgis i spørreundersøkelser å være tilfelle for 27 prosent av bedriftene. 34 prosent av de som fikk mentor i 2018 fikk også Etablerertilskudd.

Et randomisert eksperiment på Mentortjenesten, som starter opp våren 2019 i regi av UiO, forventes å gi oss ytterligere dokumentasjon og innsikt i hvordan denne kompetansetjenesten virker på hvem og betydningen av kapital og kompetanse i samspill.

Nylig evaluering på kvinnelig entreprenørskap utført av Menon Economics³⁹ påpeker også at mentorskap er et viktig virkemiddel for å få flere kvinnelige vekstgründere. Innovasjon Norge har i 2018 prioritert nasjonale midler til mentortjenesten med å øremerkede midler til kvinner, det vurderes å fortsette dette i 2019.

3.1.5.2 Kort om finansiering fra Innovasjon Norge gjennom selskapers oppstart og tidlige vekstfase

Innovasjon Norge har finansieringsvirkemidler som treffer behov hos vekstkraftige selskaper fra tidlig oppstart til vekst.

For å se nærmere på hvordan gründere utnytter ulike virkemidler har Innovasjon Norge studert et lite uttrekk av selskaper som har mottatt etablerertilskudd eller oppstartlån i perioden 2016 til 2018 og undersøkt hvilke andre av Innovasjon Norges finansiering- og kompetansetjenester de har mottatt. Hva kan vi lese ut av de selskapene som har innhentet mest kapital gjennom finansieringsvirkemidlene?

Øvelsen har gitt flere interessante funn. Vi vil trekke frem fem av disse her:

1 - Selskapene kommer fra hele landet, ikke kun fra de store byene

Blant de 15 selskapene som har innhentet mest penger fant vi selskaper fra Oslo (4), Trøndelag (4), Rogaland (3), Møre og Romsdal (2), Buskerud og Vest-Agder.

2 – Lavterskeltilbudet treffer også «de beste»

Ved oppstart kan selskapene søke om et markedsavklaringstilskudd på opptil 100 tusen kroner for å teste hvorvidt løsningen kan finne et betalende marked. Dette er ment å være et lavterskeltilbud til gründere før de eventuelt sier opp jobben og satser.

---

³⁸ Evaluering av Mentortjenesten for gründere, Menon Economics (2018)

³⁹ Kvinnelig Entreprenørskap, Utviklingstrekk, hindre og muligheter, Menon Economics (2018)

Nesten halvparten av selskapene som mottar dette tilskuddet går ikke videre. Selskapene finner ikke et betalende marked og går derfor over til nye prosjekter eller stanser satsingen. Dette er god samfunnsøkonomi. Det er viktig å hjelpe gründeraspiranter til å stoppe i tide, før tapene blir større enn det som er greit å bære for enkeltindivider og familie. Samtidig har de to selskapene som har mottatt mest kapital startet med markedsavklaring hvilket bekrefter at ordningen er relevant og viktig også for de «beste» prosjektene.

3 – Selskapene mottar skreddersøm gjennom innovasjons- og utviklingsprosessene

I det lille utvalget oppstartsbedrifter er nettopp dette hovedfunnet. Det er en stor variasjon i bruken av Innovasjon Norges virkemidler. Blant de selskapene som har mottatt mest kapital er det en god spredning mellom kommersialiseringstilskudd, oppstartlån, preså Korn, risikolån, innovasjonskontrakter og miljøteknologi. Dette bekrefter Innovasjon Norges antakelse om at selskapene mottar god sparring som gjør at de navigerer rett gjennom våre finansieringsordninger.

4 – Egenkapitalverktøyene treffer selskapene som vokser

Innovasjon Norges

INs oppgave er å utløse privat kapital ved å ta en del av risikoen i prosjektet. Det selskapet som mottok mest finansiering, over 19 mill. kroner, har fått dette via privat kapital investert samtidig som preså Korninvesteringen. Ifølge involvert TTO var deres investering svært viktig for at flere skulle følge. Den samme effekten gir så Kornordningen.

5 – Viktigheten av kompetanse

Flere av selskapene med mest kapital benytter seg av mentortjenestene, men flere har også deltatt på Innovasjon Norges Globale Akselerator program. Dette bekrefter viktigheten av arbeidet som nå intensifieres hos Innovasjon Norge: I enda større grad knytte kompetanse- og finansieringstjenester sammen, og bli en enda bedre sparringspartner for norske ambisiøse SMBer som ønsker å vokse.

Mål for 2019

- Styrke tilgangen til risikokapital for å bidra til vekst i små og mellomstore bedrifter
- Sikre at kapital og kompetanse virkemidler henger godt sammen
- Kompetanseheving internt for å sikre at rådgivere er gode sparringspartnere for gründerelskaper i vekst

3.1.6 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter

Oppsummering

Innovasjon Norge ga i 2018 tilsagn for 1,2 mrd. kroner til målgruppen vekstkraftige bedrifter over departementets budsjettposter. I tillegg kommer 2,2 mrd. kroner i lavrisikolån (rapporteres under

enkelttjenestene) samt verdien av Innovasjon Norges rådgivnings-, kompetanse- nettverks-, og profileringstjenester.

Tallene for 2018 fra SØA indikerer at de etablerte foretakene har signifikant høyere vekst i alle de tre effektindikatorerne salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet, sammenliknet med kontrollgruppen. Undersøkelsene viser også at bedrifter som har fått kapital og kompetanse har en mer positiv utvikling enn de som bare har mottatt finansiering.

Innovasjon Norge treffe de prosjektene hvor man er utslagsgivende for etablerte bedrifter med vekstpotensial i 2018. 96 prosent av kundene oppgir at finansieringen fra Innovasjon Norge er helt eller delvis utslagsgivende for at prosjektet vil bli gjennomført.

Innovasjonsnivået for etablerte bedrifter viser samme høye nivå som i fjor, 80 prosent. Den litt negative utviklingen vi så i innovasjon på internasjonalt nivå i 2017, har snudd i 2018.

Måloppnåelsen for utviklingsaktivitetene under delmål 2 i 2018 vurderes som tilfredsstillende:

- Innovasjon Norge har opprettholdt en høyere tilgang på risikokapital (tilskudd, lån og garantier) enn før 2017, noe som er i tråd med ambisjonene.
- Det har vært en høyere utbetaling fra EUs programmer til norske bedrifter enn før. Nærmere 50 norske selskaper hentet opp mot 400 mill. kroner fra European Innovation Council under Horisont 2020. For SMB-Instrumentet alene tilsvarer dette en økning på mer enn 40 prosent i kronebeløp fra året før.
- Posisjonen Norge og norsk næringsliv skal ha som mål å bli kjent for internasjonalt – «en pioner på bærekraftige løsninger» - ble lansert i mai. Samtidig åpnet nettstedet The Explorer, et utstillingsvindu for norske, bærekraftige løsninger. The Explorer skal bidra til å styrke Norges grønne, offensive profil for å sikre økt eksport, bidra til flere samhandlingsarenaer og gjøre Norge til et mer attraktivt land å investere i. Over 100 norske bedrifter registrerte seg i løpet av første halvår og får vist frem sine løsninger til et internasjonalt marked.
- I 2018 opplevde Innovasjon Norge en modning og en økende interesse fra etater, kommuner og fylkeskommuner over hele landet for finansieringsordningen og arbeidsmetoden Offentlig-Privat Innovasjonspartnerskap. Bakgrunnen er at Norge trenger nye løsninger på behov og utfordringer som offentlig sektor er ansvarlig for på vegne av innbyggerne. Ved årsskiftet 2018/19 var det ni pågående prosjekter med et tjuetalls offentlige virksomheter involvert. Prosjektene har lyktes i å engasjere 350 innovative bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-aktiviteter med de offentlige aktørene siden starten.

Mål og ambisjoner for 2018

1. Økt tilgang på risikokapital

- Videreføre selskapets samlede tilbud av risikolån på samme høye nivå i 2018 gjennom å trekke på avtalen med EIF, herunder øke tilgang på oppstartlån til gründere fra 100 til 150 mill. kroner, samt trekke på Horisont 2020. En økning i støtten til FoU- baserte prosjekter vil også være en del av dette.

- Bidra til stadig større volum av risikokapital til mer etablerte vekstselskaper som trenger arbeidskapital for å vokse, gjennom Vekstgarantiordningen for banklån.

2. Økt eksport

- Øke omfanget av internasjonaliseringstjenestene gjennom å videreføre den strategiske vridningen fra en-til-en tjenester til en-til-flere tjenester. Dermed vil flere kvalifiserte kunder få tilgang til våre viktigste eksporttjenester.
- Lansere et digitalt utstillingsvindu for eksport av norske bærekraftige løsninger.
- Styrke Invest in Norway-aktiviteter med konkrete forventninger om å tiltrekke internasjonale aktører til Norge.

3. Skalere offentlig – privat innovasjonspartnerskap

- Gjøre Norge til et foregangsland for offentlig-privat innovasjon.
- Bygge kompetanse og ny arbeidsform om offentlig-privat innovasjonspartnerskap i regionene.

Hovedaktiviteter

For å nå målet og ambisjonene for 2018 om flere vekstkraftige bedrifter har Innovasjon Norge innrettet innsatsen og prioritert aktiviteter som beskrevet under.

Innovasjon Norge har styrket tilgangen til risikokapital ytterligere

Innovasjon Norge hadde i 2018 mål og ambisjon om å videreføre det samlede tilbudet av risikolån på samme høye nivå som i 2017 - i kraft av avtaleforholdet med Det europeiske investeringsfondet (EIF). Ambisjonen var å øke utlån av oppstartlån fra 100 mill. til 150 mill. kroner, samt å styrke tilgangen til bankfinansiering for innovative og raskt voksende bedrifter gjennom fortsatt satsning på Vekstgarantiordningen. Videre hadde Innovasjon Norge ambisjon om å øke støtten til FoU-prosjekter med 150 mill. kroner, blant annet gjennom økt retur fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon – Horisont 2020.

Risikokapital inkluderer både tilskudd, lån og garantier. Innovasjonskontrakter og Miljøteknologiordningen bidrar også med viktig risikoavlastning til ulike faser av krevende innovasjonsprosjekt. Den samlede rammen av tilskudd til innovasjonsprosjekter var høyere i 2018 enn i 2017, og rammen ble brukt fullt ut.

I 2018 ble også rammen for landsdekkende innovasjonslån benyttet tilnærmet fullt ut med innvilgede lånetilsagn på totalt 899,4 mill. kroner. I tillegg ble det innvilget distriktsrettede risikolån på nærmere 400 mill. kroner. Innovasjon Norge nådde også mål om å øke omfanget av oppstartlån, og endte med å innvilge totalt 112 engasjementer på totalt 154 mill. kroner.

Det har vært en økning i bruk av Innovasjonskontrakter. Økningen i nye tilsagn av Innovasjonskontrakter er på 49,3 mill. kroner til 349,4 mill. kroner.

I tråd med ambisjonene for 2018, har Innovasjon Norge bidratt til å øke tilgangen på risikokapital (tilskudd, lån og garantier).

Om økosystemet og Innovasjon Norges rolle

Arbeidet med å styrke tilgang til risikokapital er like relevant for delmål 1 som for delmål 2. Markedssvikt gjør seg gjeldende særlig for unge bedrifter og bedrifter med lange utviklingsløp. Å bidra til god tilgang til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling er derfor viktig for å nå målene om flere gode grundere og flere vekstkraftige bedrifter⁴⁰. Gjennom å adressere markedssvikt fra forskjellige vinkler med kombinasjoner av virkemidler, med dokumentert effekt, og gjennom aktivt å engasjere privat kapital, styrker Innovasjon Norge tilgangen til risikokapital.

Forskjellige finansieringsutfordringer gjør seg gjeldende i ulike faser av bedrifters utvikling. I tidlige faser, før bedrifter har etablert en tilstrekkelig inntjening for å finansiere vekst og utvikling, er private investorer av avgjørende betydning. Lenger ut i bedriftenes utvikling, og særlig i skaleringsfaser, er behovet for vekstkapital i større volum. Samtidig er investeringene forbundet med høy risiko. Innovasjon Norge anvender derfor ulike metoder for å lykkes med å bidra til en sunn og balansert finansiering for etablerte SMB med vekstambisjoner. Dette gjør Innovasjon Norge gjennom pakker av finansielle tilbud som tilskudd, låneinstrumenter og garantier med tilstrekkelig risikoavlastning for å være utslagsgivende.

Innovasjonslån brukes også for vekstkraftige SMB som skal skalere virksomheten. Da er man gjerne opptatt av å få gjennomført FoU- og FoU-prosjekter med stor markeds- og teknologirisiko i produktutviklings- og markeds-/kommersialiseringsprosjekter og man utløser privat egenfinansiering for å få det fullfinansiert. SMB finansieres også mye av bank, og Innovasjon Norges deltakelse kan redusere kravene til risikopremie som bankene må ha for å kunne delta i innovasjonsprosjekter. Emisjoner og buy-outs kan være nødvendig her også, men ikke på samme måte som for en oppstartsbedrift.

Det er i dette økosystemet rundt bedriftene at Innovasjon Norge kan utøve sin rolle som sparringpartner og bidra med risikoavlastning for flere av aktørene «rundt bordet». Dette vil redusere uheldige konsekvenser av informasjonsasymmetri, og utløse kapital til innovasjonsprosjekter.

Om tilgang på risikovillig og kompetent kapital

Innovasjon Norge opplever at det generelt er god kapitaltilgang til etablert, lønnsomt næringsliv.

---

⁴⁰ Se henvisning til forskningsartikkel fra Mjøs m.fl. (2019) under støttende analyser delmål 2 der empirien viser at det er betydelig markedssvikt her.

Men også blant mer etablerte selskaper er tilgang til risikokapital tidvis krevende. Bedrifter og kapitaltilbydere søker risikodeling og -avlastning, spesielt i tilknytning til prosjekter i umodne næringer, prosjekter med høy risiko og større omstillingsprosjekter.

Innovasjon Norge opplever at mangelen på risikovillig og kompetent langsiktig kapital er de største barrierene for at oppstartsbedrifter og SMB i vekst ikke lykkes med sine innovasjonsprosjekter⁴¹. Det er også en viktig årsak til at kunnskapsbaserte virksomheter med potensial ikke klarer å stå løpet ut og realisere potensialet.

Mange av bedriftene, både nyetablerte og de mer etablerte, som henvender seg til Innovasjon Norge om lånefinansiering besitter ikke tilstrekkelige pantesikkerheter for å kunne finansiere sine satsninger i det kommersielle bankmarkedet. Selv bedrifter med god betjeningsevne opplever ofte strenge begrensninger i sine muligheter til å oppnå tilstrekkelig lånefinansiering fra bankene. Samtidig opplever Innovasjon Norge at stadig flere bedrifter har utfordringer med å stille betryggende sikkerheter. Låneordningen kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling, internasjonalisering og utvikling, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for å kunne gjennomføre i det private kredittmarkedet.

Horisont 2020-programmet

Dette programmet er et godt virkemiddel for omstilling og vekst. Dette har blitt ytterligere forsterket med introduksjonen av European Innovation Council (EIC) pilot i 2018. EIC supplerer de nasjonale ordningene grunnet høy støttegrad og risikoprofil og har truffet norske bedrifter godt.

I 2018 har det vært høyere utbetaling fra European Innovation Council under Horisont 2020 til norske bedrifter enn noen gang før: 42 norske bedrifter hentet 316 mill. kroner i finansiering fra SMB instrumentet, tilsvarende en økning på 43 prosent fra 220 mill. kroner året før. Dette representerer en retur på 6,8 prosent mot 4,9 prosent året før på denne delen av programmet. Også ordningen Fast track to innovation under EIC pilot har gitt gode norske resultater i 2018: Fire norske bedrifter fikk 60 mill. kroner gjennom deltakelse til mindre samarbeidsprosjekter.

Nøkkelen til suksess ligger blant annet i nye mobiliserings- og rådgivningstiltak som ble introdusert i 2018. Man tok en «mer for færre»-tilnærming og for å imøtekomme nye krav i EIC pilot. For de bedriftene som inviteres til å presentere sine prosjekter foran et europeisk investorpanel har Innovasjon Norge introdusert tilbud om intervjuutrening og generalprøver både i Oslo og Brussel foran et internt panel av kapital- og gründereksperter. Tiltaket har blitt svært godt tatt imot og resultatene viser at majoriteten av de som lykkes som regel har takket ja til dette tilbudet. Til de bedriftene som får EU finansiering tilbys også tettere en-til-en prosjektoppfølgning fra regionale EU

---

⁴¹ Se også sammendraget fra en rapport som er til publisering av Aksel Mjøs et al (2019) under støttende analyser under delmål 2

rådgivere (nasjonale kontaktpunkt) gjennom Innovasjon Norges rolle i Enterprise Europe Nettverket. Bedriftene kobles også i større grad på EUs akselerator-tjenester og virkemidler nasjonalt. Mobilisering skjer fra 2018 i større grad i samarbeid med regionale investorer og inkubatormiljøer.

Innovasjon Norges Vekstgarantiordning

Ordningen har til formål å styrke tilgangen til bankfinansiering for innovative og raskt voksende bedrifter. Ordningen har siden starten i januar 2017 blitt understøttet av en kontragarantiavtale med EIF, hvilket innebærer at EIF dekker halvparten av de tap Innovasjon Norge måtte få under ordningen. Innovasjon Norge inngikk en ny slik avtale med EIF i 2018 på 375 mill. kroner. Kombinert med økt garantiramme fra NFD, gjorde avtalen med EIF at Innovasjon Norge kunne publisere en utlysning for nye interessenter, og med det øke til totalt seks banker i piloteringsperioden. Rammeavtaler ble, etter en overtegnet utlysning, inngått med Sparebanken Vest, Sparebanken Møre og Danske Bank. Videre ble eksisterende avtaler med DNB, Nordea og Sparebank1 SMN økt. Totalt ble det inngått rammeavtaler og økninger for 430 mill. kroner i 2018, til totalt 710 mill. kroner.

Den europeiske investeringsbanken (EIB) og Det europeiske investeringsfondet (EIF)

Det ble i 2018 oppnådd betydelige effekter av Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere til bruk av andre finansieringskilder som Den europeiske investeringsbanken (EIB) og Det europeiske investeringsfondet (EIF), for å styrke tilgangen til risikokapital.

Allerede i januar 2017 inngikk Innovasjon Norge en avtale med (EIF) - en garantiavtale for risikoavlastning for egne lån. Avtalen, som har en toårig varighet, innebar økte utlånskapabiliteter også i 2018. Som ledd i denne satsningen økte NFD rammen for nye utlån av Innovasjonslån og garantier til henholdsvis 900 mill. kroner og 80 mill. kroner i oppdragsbrevet til Innovasjon Norge for 2018. Dette var avgjørende for å kunne utnytte handlingsrommet i avtalen med EIF.

Det første direkte lånet fra Den europeiske investeringsbanken (EIB) til et norsk selskap ble gitt Viking Heat Engines med et lån på 300 mill. kroner. De første avtalene med European Investment Fund (EIF) innenfor egenkapital ble også signert i 2018 med 355 mill. kroner i investeringer i to tidligfasefond. Samlet sett kan disse få en forvaltningskapital på 800 til 1000 mill. kroner. En ny avtale med EIF på 375 mill. kroner i 2018 økte omfanget av Vekstgarantiordningen som bedrer tilgangen til bankfinansiering for innovative og raskt voksende bedrifter. Totalt ble det inngått avtaler for 1 030 mill. kroner mellom EIB-gruppen og norske aktører i 2018. Ettersom avtalene med EIB-gruppen kun dekker deler av investeringene er tallet reelt sett betydelig høyere dersom man ser på hvilke investeringer avtalene utgjør og kapitaltilgangen det legges til rette for.

EIF investerte 155 mill. kroner i SINTEF Venture V, som gjorde det mulig å realisere et nytt fond på totalt 500 mill. kroner fra SINTEF. EIF investerte også 200 mill. kroner i et nytt fond fra Kjeller Innovasjon – Kjeller Horisont. Fondets totale størrelse er foreløpig ikke avklart, men kan påregnes

å være 400 til 500 mill. kroner. Med disse to EIF-avtalene økte tilgangen til egenkapital for norske tidligfasebedrifter med omkring 1 mrd. kroner.

Norge skal øke eksporten og norsk næringsliv skal ta nye globale posisjoner

Norge trenger mange flere bedrifter som lykkes utenfor landets grenser. I 2017 lanserte regjeringen en eksportstrategi som slår fast at Norge både må øke eksporten fra eksisterende bedrifter - og diversifisere. Det betyr at det må legges til rette for at nye selskaper skal lykkes i internasjonale markeder innenfor områder hvor Norge ikke er kjent eller har en posisjon i dag. Dette arbeidet startet Innovasjon Norge for fullt i 2018, innenfor flere mulighetsområder.

Det er ingen tvil om at Norge er godt kjent og har en internasjonal posisjon som kvalitetsleverandører innenfor blant annet havnæringene som fisk og shipping. Det er derimot ikke like opplagt at verden ser til norske bedrifter for å kjøpe løsninger innenfor helseteknologi, miljøteknologi eller grønne transportløsninger, som er eksempler på noen nye mulighetsområder for norsk eksport. Norske selskaper kan være med på å løse noen av de store samfunnsutfordringene i verden. Dette representerer et stort markedspotensial.

Kunden de norske bedriftene skal selge til er ofte offentlige myndigheter i utlandet. Da må bedriftene opparbeide relasjoner til fagmiljøer og myndigheter i disse landene. Men for at norske løsninger skal bli valgt, holder det ikke at de er best. Disse bedriftene er avhengig av at Norge opparbeider seg en posisjon og en troverdighet for i det hele tatt å komme på innkjøperens «radar», slik at norske løsninger kan bli valgt.

Dette krever en helt annen måte å jobbe på og legge til rette for at norske selskaper innenfor områder der Norge ikke er kjent og har en posisjon, sammenlignet med tradisjonell eksport. Innovasjon Norge har i 2018 spesielt arbeidet med å fremme mobilitet og grønn transport som autonome og elektriske skip brukt i tett trafikkerte områder; og innen helse- og velferdsteknologi.

I mai 2018, under Innovasjonstalen, lanserte Innovasjon Norge The Explorer - et digitalt utstillingsvindu for eksport av norske bærekraftige løsninger. The Explorer skal bidra til å styrke Norges grønne, offensive profil for å sikre økt eksport, bidra til flere samhandlingsarenaer og gjøre Norge til et mer attraktivt land å investere i. Over 100 norske bedrifter har registrert seg og får vist frem sine løsninger til et internasjonalt marked. Målet for 2019 er å lansere The Explorer internasjonalt, der visjonen er å koble utenlandske aktører med norske løsninger.

Tiltakene i den nasjonale eksportstrategien har vært med på å forsterke Innovasjon Norges satsing på eksportprogrammer og profileringsaktiviteter der norsk næringsliv har mulighet til å styrke den ønskede posisjonen.

Gjennom eksportprogrammet Global Growth, hvor deltakerne samles i et relevant eksportmarked, har over 300 bedrifter fått økt sin kompetanse og bygget nettverk med potensielle kunder og partnere med assistanse fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet. I tillegg har 750 bedrifter mottatt rådgivning fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet, gjennom i overkant av 1100 oppdrag. 650 bedrifter har fått råd og økt kompetanse innen handelstekniske problemstillinger,

levert av Eksportsenteret i Oslo. Over 400 bedrifter har deltatt på messer og internasjonale business events verden over.⁴²

Styrking av Invest in Norway-aktivitetene var også et viktig innsatsområde i 2018 i arbeidet for å oppnå økt eksport. Invest in Norway ble fra og med 2018 styrket med 10 mill. kroner som oppfølging av regjeringens eksportstrategi. 2018 har derfor vært ett år med økt aktivitet på mange områder, men det har også betydd at det er brukt ressurser på ansettelse, organisering, strategier og metodikk.

Invest in Norway har i 2018 vært involvert i nær 40 prosjekter, hvorav 20 prosjekter i prosess og seks prosjekter er eller i ferd med å realiseres i Norge. Et av disse prosjektene er i milliardklassen. Menon Economics har nå påbegynt en følgeevaluering for å analysere arbeidet Invest in Norway gjør og gi råd om videreutvikling.

Norge skal løse store samfunnsutfordringer hvor næringslivet er en del av løsningen

Norge trenger flere nye løsninger på behov og utfordringer som offentlig sektor skal løse på vegne av innbyggerne. Eksempler er velferdsteknologi og helsetjenester, transport og samferdsel, klimagassreduksjon og «smarte» byer. For å løse fremtidens utfordringer trengs mer radikal og banebrytende innovasjon som løser oppgavene på helt nye måter og finner løsninger på tvers av profesjoner og etater.

Tilbake i 2017 lanserte Innovasjon Norge en finansieringsordning kombinert med en ny arbeidsmetode: Offentlig-Privat Innovasjonspartnerskap. I 2018 er dette blitt en betydelig satsing som vil bli ytterligere skalert i 2019. Hensikten er å stimulere til mer samarbeid mellom kommuner, fylker og offentlige etater på den ene siden og det private næringslivet, der bedriftene konkurrerer om å lage de beste løsningene for innbyggerne og samfunnet. Ordningen innebærer både nødvendig økonomisk risiko-avlastning og prosessveiledning for den offentlige innkjøperen og potensielle leverandørbedrifter.

I 2018 opplevde Innovasjon Norge en modning og en økende interesse fra etater, kommuner og fylkeskommuner over hele landet, for innovasjon og næringslivssamarbeid. Til sammen mottok Innovasjon Norge 25 gode søknader fra offentlige aktører som er på jakt etter helt nye løsninger på noen av sine største utfordringer. Fire nye prosjekter innen samferdsel, helse og smarte byer fikk støtte fra Innovasjon Norge. Dette er prosjekter som har potensial til å vise hvordan stat og kommuner gjennom anskaffelser kan bidra til smarte, innovative løsninger på samfunnsutfordringer.

Ved årsskiftet 2018/19 var det ni pågående prosjekter med et tjuetalls offentlige virksomheter involvert. Prosjektene har lyktes i å mobilisere i underkant av 350 innovative bedrifter som har

---

⁴² Dette er omtalt mer detaljert under Post 74: Vekst og eksport

deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-arrangementer siden starten. Dette ansees som bra. Det er en jevn fordeling av gründere/oppstartsbedrifter samt små, mellomstore og større etablerte selskaper som deltar i dialogen med de offentlige aktørene – i tråd med ambisjonene. De foreløpige resultatene og tilbakemeldingene viser at ordningen intensiverer offentlige aktører til å samarbeide med næringslivet for å ta tak i egne utviklings- og innovasjonsbehov. Ordningen treffer godt bedrifter som ønsker å komme tettere på offentlige behov for å utvikle bedre tilpassede løsninger.

Den offentlige organisasjonen som skal foreta innkjøp av produkter eller tjenester møter et sømløst virkemiddelapparat hvor hver aktør bidrar med kompetanse: Innovasjon Norge kan innovasjonsprosesser og har finansieringen, Forskningsrådet vet hvilke fagspesialistmiljøer som er relevante å koble på og Direktoratet for Forvaltning og IKT (DIFI) kan offentlig anskaffelsesprosess.

Gjennom innovasjonspartnerskap bidrar Innovasjon Norge til at offentlige virksomheter etterspør helt nye måter å løse sine utfordringer på, noe som også kan danne nye markeder for norsk næringsliv og samtidig skape nye arbeidsplasser. Det offentlige Norge kjøper totalt inn varer og tjenester for ca. 500 mrd. kroner i året, og dette representerer et stort marked for norske bedrifter. Andre lands offentlige myndigheter gjør tilsvarende innkjøp og norske bedrifter med innovative løsninger på viktige samfunnsutfordringer kan ha store eksportmuligheter. Men for at de skal øke mulighetene for å lykkes internasjonalt, er det viktig at de først får testet ut løsninger og teknologi på et velfungerende hjemmemarked.

I 2018 gikk Innovasjon Norge inn i styret til Leverandørutviklingsprogrammet der det fortløpende identifiseres videre løft for feltet offentlig-privat innovasjon. I 2018 inngikk Innovasjon Norge en avtale med Forskningsrådet om en felles utlysning - en dør inn - for offentlig-private partnerskap i 2019.

Møre og Romsdal fylkeskommune er ett av nå totalt ni pågående innovasjonspartnerskap. Alle med formål om å forbedre, innovere og ikke minst, spare kostnader. Fylkeskommunen har et enormt behov for oppgradering, vedlikehold og bygging av broer samtidig som de får rundt 400 mill. kroner i kostnadskutt. Gjennom innovasjonspartnerskapet skal de samarbeide med næringslivet for å finne ut av hvordan fremtidens broer kan konstrueres, bygges og vedlikeholdes på nye måter. Digitale verktøy står blant annet sentralt i design, modellering og testing av ulike brokonsepter.

Resultater og effekter

Effektindikatorer

SØA finner at de etablerte foretakene har signifikant høyere vekst i salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet, sammenliknet med kontrollgruppen. De estimerte effektene av virkemidler under Innovasjonsoppdraget er lavere for de etablerte foretakene enn for gründerne. Det er enklere å få

høye estimater for vekst fra et lavt utgangspunkt. Det er derfor rimelig at effektene er lavere for de etablerte foretakene målt i prosentpoeng.

Tabell 3-5 Effektindikatorer samlet for Innovasjonsoppdraget (etablerte bedrifter)

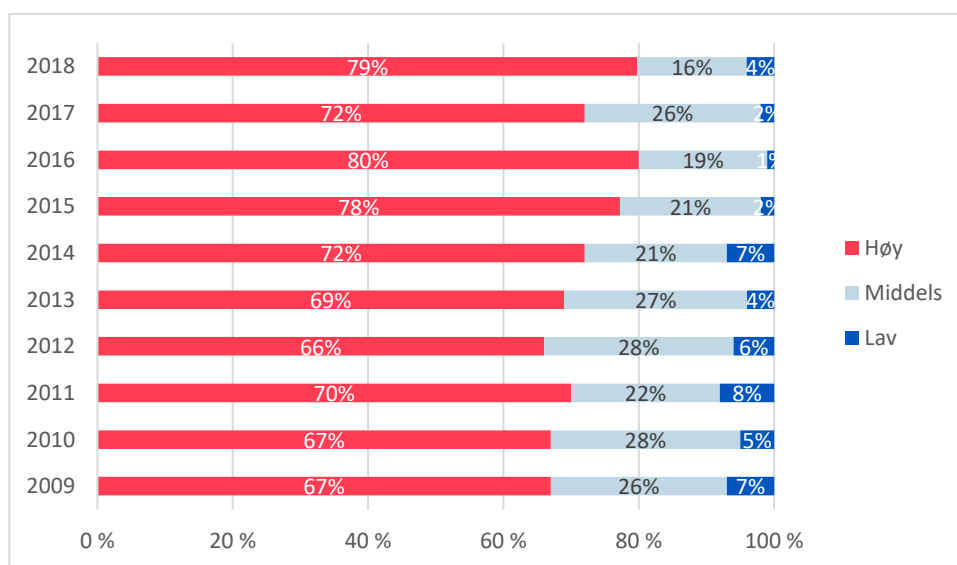
Prosentpoeng årlig mervekst	2018	
Salgsinntekter	5,2	***
Verdiskaping	3,9	***
Produktivitet	1,8	***

*** 99 prosent signifikant

Resultatindikatorer

96 prosent av antall kunder⁴³ oppgir at finansieringen fra Innovasjon Norge er helt eller delvis utslagsgivende for at prosjektet vil bli gjennomført. Nivået er omtrent på gjennomsnittet av tidligere år. Men andelen høy addisjonalitet har kun vært høyere i 2016 i siste tiårsperiode. Det betyr at Innovasjon Norge har lyktes godt med å treffe de prosjektene der man er utslagsgivende for etablerte bedrifter med vekstpotensial i 2018.

Figur 3-12 Addisjonalitet for bedrifter under NFDs virkemidler, ekskludert lavrisikolån

⁴³ Innovasjonsoppdraget fra NFD. Lavrisikolånene er ikke inkludert i tallene for addisjonalitet, siden disse er markedslån som skal supplere det private kapitalmarkedet og hvor hensynet til å være utslagsgivende effekt ikke er like avgjørende for tildelingen

Innovasjonsnivået for etablerte bedrifter viser et høyt nivå på 80 prosent. Den litt negative utviklingen vi så i innovasjon på internasjonalt nivå i 2017, snur i 2018. Andelen «ikke relevant» øker de siste to årene. Lån til preså Kornfond er merket «ikke relevant» og kan forklare noe av endringen.

Tabell 3-6 Innovasjonsnivå for bedrifter, NFD, eksklusive lavrisikolån

Innovasjonsnivå	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	6 %	4 %	1 %	2 %	1 %	2 %
Innovasjon på regionalt nivå	3 %	2 %	1 %	3 %	1 %	1 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	12 %	9 %	7 %	5 %	12 %	8 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	66 %	83 %	88 %	87 %	76 %	79 %
Ikke relevant	13 %	2 %	3 %	3 %	11 %	9 %

Innovasjon Norge tar fortsatt risiko på et høyt nivå, som forutsatt og ønsket under innovasjonsoppdraget. I årene 2015 og 2016, falt om lag halvparten av beløpene i kategorien bedrifter klassifisert med høy driftsrisiko, det vil si høy risiko for konkurs (C+D). I 2017 og 2018 har det stabilisert seg på et nivå litt under toppnivået.

Tabell 3-7 Driftsrisiko for bedrifter, NFD, eksklusive lavrisikolån

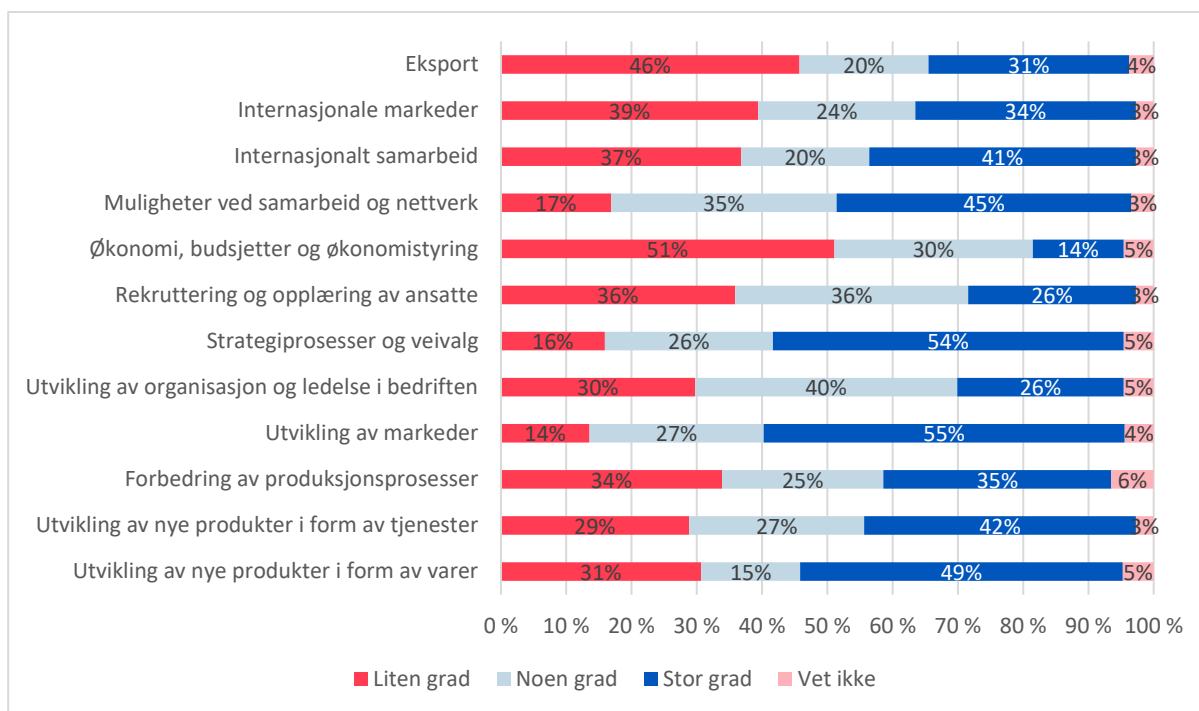
Driftsrisiko MRS	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	40 %	24 %	13 %	19 %	17 %	16 %
B	36 %	37 %	38 %	28 %	39 %	39 %
C	23 %	38 %	48 %	51 %	44 %	45 %
D	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %

For nærmere drøfting av driftsrisiko vises til omtalen bak under enkelttjenestene og post 50.

Kompetanse

De etablerte bedriftene under Innovasjonsoppdraget opplever størst kompetansebidrag på utvikling av markeder og strategiprosesser og veivalg, etterfulgt av produktutvikling. Også her ser vi større utslag enn for andre oppdrag knyttet til det internasjonale. Færre opplever at de får kompetanseoverføring på administrative funksjoner og organisasjonsutvikling. Dette er en ønsket profil for innovative selskaper med vekstpotensial.

Figur 3-13 Bidrag til kompetanse per kompetanseområde for NFD, delmål 2

Støttende analyser og evalueringer

Det er svakt positive, men ingen signifikant mervekst i SØAs analyser av etablerte bedrifter når det gjelder vekst i antall ansatte (0,5 pp) eller bedriftsøkonomisk lønnsomhet (0,2 pp) under innovasjonsoppdraget. For Bankoppdraget derimot, det vil si der lavrisikolåneordningene er hovedvirkemiddel, er det en signifikant mervekst i antall ansatte (3,3 pp), men ikke signifikant for bedriftsøkonomisk lønnsomhet (0,2 pp).

3.1.6.1 Følgeevaluering av den nye vekstgarantiordningen

Menon Economics AS gjør for tiden en følgeevaluering av Vekstgarantiordningen (piloten) og tidlige funn indikerer at ordningen treffer sitt formål og gjør dette på en effektiv måte. Av selskapene som er finansiert er en stor majoritet innenfor sektorer som informasjon og kommunikasjon og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting – sektorer hvor selskapers viktigste eiendeler i stor grad er immaterielle rettigheter og humankapital. Foreløpige analyser av lånedata indikerer at dette kan være et nytt markedssegment for bankene.

Innovasjon Norge opplever positive synergieffekter mellom Vekstgarantiordningen og andre finansieringsordninger som blant annet Innovasjonslån. Det private og offentlige kan i fellesskap tilby god finansiering av fremtidige vekstbedrifter.

Siden departementet har tilgang til risikokapital som prioritering i 2018, er drøftingen av dette temaet løftet opp innledningsvis i denne rapporten og det vises derfor til dette for informasjon.

3.1.6.2 Ny empirisk forskning dokumenterer markedssvikt i markedet for innovative tidligfaseinvesteringer
Kisseleva, Mjøs & Robinson (2019)⁴⁴ estimerer avkastning i nyetablerte, innovative høyvekstselskaper i Norge i en artikkel under arbeid med tittelen «The Returns to Early-Stage Investment».

Populasjonen er valgt ut blant de Innovasjon Norge har kategorisert som innovative – ved at de har benyttet typiske virkemidler for innovasjon og vekst, og/eller at private investeringsfond (PE) har investert i dem. Ved å samle data fra Innovasjon Norges landsdekkende innovasjonsvirkemidler og alle transaksjoner private investorer har gjort i perioden 2004 til 2016, mener Mjøs (m.fl.) at de har fangstet data for storparten av nye vekstkraftige bedrifter i Norge i perioden 2004 til 2016. Man følger 1823 selskaper. 1492 har benyttet Innovasjon Norges mest innovasjonsrettede virkemidler, 544 har investorer investert i. 40 prosent av disse har både benyttet Innovasjon Norge og blitt investert i (PE). Profilen på disse «fellesbedriftene» er ganske forskjellig fra de andre to gruppene. De som kun har benyttet Innovasjon Norge eller kun PE, er ganske like langs flere parametre.

Analysen studerer avkastningen for ulike typer investorer og ulike typer transaksjoner. Med gode data fra Skatteetaten slipper de unna en del problemer som tidligere studier på dette området har strevet med, fordi de kan følge nesten all finansiering og bedriftsprising over perioden.

Bildet som analysen bringer fram illustrerer friksjonene i markedet for innovative tidligfaseinvesteringer. Det faktum at de fleste investorene taper penger, mens det er noen ekstreme observasjoner som gir enorm avkastning, samtidig som investorer opplever å få svært ulik avkastning – selv i samme selskap – demonstrerer alvorligheten i problemet som asymmetrisk informasjon gir i dette markedet.

Innovasjon Norge er til stede og arbeider med dette problemet. I tillegg er det dokumentert i artikkelen at Innovasjon Norge bidrar til å redusere problemene med asymmetrisk informasjon i dette markedet. At avkastningen i felleskundene er større enn de andre er en klar indikasjon på dette.

Mål for 2019

- Styrke tilgangen til risikokapital for å bidra til vekst i små og mellomstore bedrifter, særlig gjennom ny avtale med EIF.
- Realisere nasjonal eksportstrategi gjennom styrking av utstillingsvinduet The Explorer, Invest in Norway og Global Growth programmene.

---

⁴⁴ Vi har innhentet tillatelse fra Aksel Mjøs (NHH) til å skrive denne korte kvalitetssikrede oppsummeringen og å referere til artikkelen selv om den ennå ikke er publisert. Det er mange andre spennende funn i artikkelen som ikke er omtalt her.

- Oppnå en betydelig økning i porteføljen av Offentlig – Privat Innovasjonspartnersk, gjennom en ny utlysning.

3.1.7 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer

Tjenestene Norwegian Innovation Cluster (Klyngeprogrammet) og Bedriftsnettverk utgjør delmål 3 hos NFD. I tillegg omfattes delmål 3-tjenesten Regional omstilling, men denne omtales hos KMD som finansierer tjenesten.

Oppsummering

Måloppnåelsen for utviklingsaktivitetene under delmål 3 i 2018:

- Evalueringer og analyser for 2018 viser at innsatsen gir økt verdiskaping og større konkurransekraft. I 2018 bevilget Innovasjon Norge mer enn 150 mill. kroner til klyngeprosjekter og nesten 32 mill. til bedriftsnettverk-prosjekter. Tjenestene er kostnadseffektive, fordi støttebeløpet per bedrift er relativt lavt.
- Tjenestene vi leverer til klynger, bedriftsnettverk er blitt evaluert i løpet av 2017 og 2018. Hovedfunnene er tatt inn i arbeidet for å rigge tjenestene til slik at de møter næringslivets utfordringer og behov framover.
- Både Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverkstjenesten har internasjonal orientering for nettverkene som mål. 90 prosent av de nye bedriftsnettverksprosjektene var internasjonalt rettet, og Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 synliggjort muligheter for slikt samarbeid i EU både for klynger og for enkeltbedrifter med godt resultat.

Mål og ambisjoner for 2018

Innovasjon Norge hadde også i 2018 ambisjon om å bruke klynge og nettverksaktiviteter for å forsterke samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter slik at det bidrar til økt innovasjonsevne og konkurransekraft, samt være med i omstilling av norsk næringsliv. Målsetting var å gjennomføre utlysninger for å rekruttere nye klynger og nye bedriftsnettverk.

Klynge og nettverkstjenestene er fremdeles sterkt etterspurt og i 2018 var målet å finne de prosjektene som best bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for bedriftene. Forventingen var at 2018 ville bli preget av utvikling og forbedring av tjenestene og hovedambisjonene var følgende:

Utviklingsprosjekt for nytt klyngeprogram og videreutvikling av Bedriftsnettverksordningen

Programevalueringen av Klyngeprogrammet ble levert med positive resultater. Samtidig ga evaluator programmet noen anbefalinger for fremtiden. Det ble opprettet et utviklingsprosjekt med målsetting om å justere programmet til å møte utfordringene norsk næringsliv står over for. Målet var å gjennomføre flere regionale innspillkonferanser for å ha så godt grunnlag som mulig til et nytt revidert program. Målsettingen var at ny utlysning i 2018 skulle være justert som følge av dette utviklingsprosjektet.

Også Bedriftsnettverkstjenesten fikk sin evalueringsrapport i 2018. Målsettingen var å vurdere anbefalinger og forslag til forbedringstiltak så snart rapporten var klar. De to tjenestene Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverk har noen likheter som gir grunnlag for å se dem i sammenheng.

Utvikle regionalt samarbeid

Nettverkstjenestene anses som viktige virkemiddel for det regionale samarbeidet. Både evalueringer og erfaringer gir indikasjon på at et tettere samarbeid og koordinering av aktiviteter og finansiering kan ha positiv effekt. Gjennom utvikling av tjenestene var ambisjonen å vurdere hvordan samarbeidet best kan gjennomføres.

Styrke internasjonalt samarbeid

Regjeringen har lagt fram ny eksportstrategi og tar fram klyngene som et viktig virkemiddel for økt eksportsatsing. Programmet ønsker å styrke satsing på internasjonal aktivitet inklusive kobling mot andre klynger. Økt satsing på informasjon om mulighet innenfor EU utlysninger, skulle også prioriteres.

Digitalisering og god oppfølging av porteføljen

Med ønske om å effektivisere det administrative arbeidet i klyngene, har Innovasjon Norge igangsatt et digitaliseringsprosjekt. Målet var å lage en felles plattform for deling av informasjon, rapportering, samhandling med virkemiddelaktørene og andre klynger. Det var ambisjon om å rulle klyngeportalen ut i løpet av 2018, samtidig som utviklingsprosjektet skulle fortsette.

I tillegg var det ambisjon om implementering og utrulling klyngene som omstillingsmotor:

Digital kompetanseløft - klyngene som omstillingsmotor

Tiltaket skal bidra til at bedrifter over hele landet raskere fornyer og omstiller sine produkter, tjenester, produksjonsmetoder og forretningsmodeller, for å oppnå økt konkurransekraft.

Ordningen ble lyst ut i 2017, og det ble da besluttet at fire pluss ett klyngemiljø, fordelt på teamene digitalisering/innovasjonsevne og avansert produksjon (manufacturing) skulle dele sin kompetanse, erfaring og nettverk med små og mellomstore bedrifter utenfor egen klynge. De utvalgte miljøene er: Digital Norway som leder et konsortium med NCE Systems Engineering Kongsberg, NCE iKuben i Molde og NCE Smart Energy Markets i Halden; samt NCE Raufoss. Ordningen skal evalueres i 2019.

Næringslivet utfordres av raske teknologiskift, globaliserte markeder og det grønne skiftet. Bedriftenes evne til å forstå og raskt ta i bruk ny kompetanse og teknologi, er avgjørende for å beholde og styrke konkurransevnen. Dette er en særlig utfordring for små og mellomstore bedrifter. Gjennom mange års klynge-satsing ser vi at de beste miljøene har utviklet en kompetansebase som kommer medlems-bedriftene til gode. Deler av denne kompetansen er anvendbar på tvers av bransjer og fagmiljøer.

Omstillingsmotor-satsingen har en ramme på 22 mill. kroner (+ gjennomføringskostnader) og har tre elementer:

- Kompetanseløft i SMB'er utenfor klyngene: 50 prosent av beløpet. SMB'er/nettverket får tilbud fra omstillingsmotormiljøet på et kompetanseløft-prosjekt og søker Innovasjon Norge og om tilskudd til prosjektet sitt
- Avklaringsprosess med SMB: 15 prosent av totalbeløpet. Omstillingsmotor-miljøet gjennomfører en avklaringsprosess med potensielle SMB'er/nettverk og fakturerer Innovasjon Norge på oppdrag.
- Utviklingsprosjekter for omstillingsmotor-klyngenes egne medlemsbedrifter på sine spisskompetanse-temaer: 35 prosent av totalbeløpet. Klyngene søker Innovasjon Norge om tilskudd til sine utviklingsprosjekter.

Ordningen ble rullet ut i 2018 og til sammen 110 SMB'er som ikke er med i etablerte klynger gjennomførte skreddersydde kompetansetiltak med ett eller flere av omstillingsmotor-klyngemiljøene. Kompetanseområdene omfatter innsikt i ny teknologi, innovasjonsprosesser, ledelse av omstilling, forretnings-modellering, digital strategi, automatisering, additive prosesser, bærekraftige materialer, Industri 4.0 og Lean. SMB'ene kommer fra følgende regioner: Nordland, Trøndelag, Møre og Romsdal, Innlandet og Agder, Rogaland, Buskerud og Østfold.

Målet for oppstartsåret 2018 var å gjennomføre digitalt kompetanseløft i 220 bedrifter, fordelt på 140 gjennom Digital Norway-konsortiet på innovasjonsevne/digital transformasjon og 80 gjennom Raufoss-klyngen på manufacturing/avansert produksjon. Rammen for økonomisk støtte fra Innovasjon Norge, som direkte tilskudd til SMB'enes for å del-finansiere deres kompetanseløft-prosjekter, var 11. mill. kroner.

Klyngemiljøene har erfart at det har tatt lengre tid enn antatt og krevet lengre «modning» for SMB'er i målgruppen å si ja til det man må kunne kalle et strategisk kompetanseløft av denne kaliber. Digitalt kompetanseløft er på et helt annet nivå og skal ha en helt annen effekt enn et «crash-kurs i digitalisering. De erfarer at mange av SMB'ene har lav bevissthet for hvor viktig et digitalt kompetanseløft er for bedriftens fremtidig konkurransekraft, og at det handler mindre om «teknologi» og mer om nye konsepter og løsninger som kan skape helt ny verdi for kunder og marked. Det har dermed vært nødvendig med en mer direkte markedsførings- og innsalgsinnsats fra klyngemiljøenes side for å få SMB'er til å si ja til å sette av tid og ressurser til et virkelig kompetanseløft i egen bedrift. Dette har krevet mer tid og ressurser fra klyngemiljøene enn antatt og hele rammen på 3,3, mill. kroner til avklaringsprosess er derfor brukt. Selve leveransene til SMB'ene kom i gang for fullt i slutten av andre kvartal.

Dette forklarer at det er færre bedrifter enn måltallet, som har fått gjennomført et kompetanseløft i 2018 og tilsvarende færre tilskudds-kroner som er bevilget til kompetanseløft-prosjekter til SMB'er. Starten på 2019 viser imidlertid at ordningen nå er i ferd med å befeste seg etter innkjøringsåret 2018, og med godt tilfang av interesserte bedrifter – både enkeltvis og i «flokk».

I tråd med Omstillingsmotorordningen har de involverte klyngemiljøene også fått innvilget tilskudd til utviklingsprosjekter for egne medlemsbedrifter, til sammen 4,8 mill. kroner. Rammen for dette var 7,7 mill. kroner men tilskuddene til dette formålet er holdt nede, for å stå i forhold til den redusert måloppnåelse på antall SMB'er.

Selv om vi ikke har nådd målsetting om antall SMB'er som har benyttet ordningen i 2018, viser interessen at dette er svært nyttig for bedriftene. Ordningen når SMB'er over hele landet som ikke er med i etablerte klynger, og som vil få et løft innen digitalisering.

Hovedaktiviteter

2018 ble preget av at delmål 3-nettverkstjenestene rigger seg for fremtiden. Basert på evalueringer ferdigstilt i 2017/2018 er prioriteringen å arbeide med videreutvikling av tjenestene. Kompetanse er et nøkkelbegrep, da det har vist seg at klynger og nettverk som har god ledelse og god organisering presterer bedre, særlig hvis de får god veiledning underveis. Videre er suksesskriterier at nettverkene har riktig aktørsett som bidrar i nettverket, samt at det er klart hva det skal samarbeides om.

Samtidig er det gjennomført en nasjonal utlysning hvor det ble tatt opp tre nye NCE prosjekter og sju nye Arena-prosjekter. Også Bedriftsnettverkstjenesten har gjennomført to utlysninger og tatt opp 20 nye nettverk finansiert over post 71. I tillegg ble ytterligere tre Arena-prosjekter finansiert over andre virkemidler, regional midler eller bedriftenes egne midler. Bedriftsnettverk finansieres også med sektorrelaterte midler og lokale midler fra fylkeskommunene gjennom distriktskontorene.

Det vises til nærmere beskrivelse av aktivitetene under hver enkelttjeneste, men her er noen overordnede delmåls-betraktninger:

Utlysninger

Internasjonal orientering, fokus på vekst og omstilling og mange prosjekter innenfor grønt skifte og nye energiformer har preget 2018 for de to tjenestene Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverk.

Klyngeprogrammet gjennomførte utlysning for opptak av nye klynger. Det ble lyst ut med mulighet for å komme inn i programmet på Arena- og NCE nivå. Det ble foretatt noen tilpasninger knyttet til utvikling av revidert klyngeprogram i utlysningen, med følgende resultater:

Tabell 3-8 Utlysninger klyngeprogrammer

Type	Prosjektsøknader	Godkjente klyngeprosjekter
Arena – Nye	24	Fornybarklyngen
		Arena Ocean Hyway Cluster
		Industrial Green tech
		Norwegian Energy Solution – NES
		Norwegian Offshore Wind Cluster
		Betongklyngen N3C
Arena – Forlengelse	3	Arena Torsk
NCE	5	NCE Finance Innovation
		NCE Heidner Biocluster
		NCE Blue Legasea

I tillegg ble klyngene Midsec og Stiim Aquacluster tatt inn i programmet som resultat av tilstrekkelig privat og regional offentlig finansiering.

For Bedriftsnettverkstjenesten ble det gjennomført to utlysninger i 2018. Det kom inn 62 prosjektsøknader mot 56 i 2017. Det ble tatt inn 20 nye prosjekter mot 15 i 2017. Antall nye godkjente prosjekter utgjorde 32 prosent av totalt antall søknader, mot 27 prosent i 2017. Innvilgelsesprosenten økte med fem prosentpoeng i 2018.

90 prosent av de nye prosjektene er internasjonalt rettet. Prosjektene har ellers som fellestrekk at de har fokus på omstilling og vekst gjennom utvikling av nye forretningsområder og nye markeder.

Videreutvikling av programmet

Anbefalingene fra evalueringen i 2017/2018 er omhandlet under tjenestebeskrivelsene. Klyngeprogrammet er kommet lengst i utviklingsarbeidet gjennom opprettelse av et utviklingsprosjekt med bred involvering og informasjonsinnhenting. Bedriftsnettverkstjenestens oppdragsgiveransvar er vedtatt overført til fylkeskommunene fra 2020, og utviklingsarbeidet tar også hensyn til at det skal legges til rette for en god overføring.

Utvikling av kompetansetilbud

Klynge- og nettverksprogrammene har i 2018 utviklet et mer strukturert kompetansetilbud til nye nettverk. Disse vil bli implementert i 2019 med tilbud på alle nivå og tilpasset det enkelte nettverket sitt behov og som kan tilbys over hele landet. Tilbudet består av workshops hvor aktørsett og samarbeidsgrunnlag blir utfordret og videreutviklet. Tilbudet skal danne grunnlag for videre samarbeid, men kan resultere i at nettverket kan gå i forskjellige retninger ut fra bedriftenes behov og ønsker. Noen kan blant annet ende opp i bedriftsnettverk, noen i

forskningsprosjekter og andre i klynger. Målet er å utvikle flere gode innovasjonsmiljø, som er klar til å ta fatt på samarbeidet raskt og effektivt.

Utvikle regionalt samarbeid

Klynger og nettverk er viktige regionale tyngdepunkt for næringslivet. Med det mener vi en større konsentrasjon av virksomheter som tar utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og inngår i regionale strategier for smart spesialisering. Fylkeskommunene følger opp klynger og nettverk, både med kompetanse, finansiering og utvikler regionale næringsstrategier rundt disse. Med regionreformen er økt deling av kompetanse og erfaringer i arbeid med nettverk og klynger en god investering. Det gir mulighet for å satse mest på de nettverkene som har gode forutsetninger for å lykkes og at enda flere nettverk bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for medlemsbedriftene. I 2018 har Innovasjon Norge og fylkeskommunene samarbeidet tett både om nytt klyngeprogram og i vurderingen av nye klynger som tas opp i det nasjonale programmet.

Styrke internasjonalt samarbeid

Både Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverkstjenesten har internasjonal orientering for nettverkene som mål. 90 prosent av de nye bedriftsnettverksprosjektene var internasjonalt rettet, og Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 synliggjort muligheter for slikt samarbeid i EU både for klynger og for enkeltbedrifter. I EU finnes det store finansieringsmuligheter for tverrnasjonale og tverrfaglige samarbeid. Mange av de modne klyngene har posisjonert seg for slik deltakelse, og flere av dem har hatt suksess i 2018. Tilgang til verdifull kompetanse og nye nettverk kan være avgjørende for vekst i medlemsbedriftene.

Digitalisering

Klyngeprogrammet har lagt ned ressurser for å få på plass en klyngeportal for å effektivisere arbeidet i klyngene, samtidig som dette gir nyttig oppfølgingsinformasjon for programmet. Dessverre er innføring av digitale verktøy mer krevende enn forventet, slik at arbeidet må videreføres framover. På samme måte som for lærings- og utviklingsplattformene vil man se om det er overføringsverdi fra Klyngeprogrammet til nettverkstjenestene også på dette området.

Resultater og effekter

Evalueringsene av Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverkstjenestene slår fast at de bidrar til verdiskaping for deltakende bedrifter. For Klyngeprogrammet er det gjennomført en ny effektvurdering for bedriftene i 2018 som viser økte signifikante verdier både på verdiskaping, sysselsetting og omsetning de første tre år. Dessverre er det ikke mulig å få fram samme effektindikatorer for bedriftsnettverk.

Tabell 3-9 Effektindikatorer for klyngenes medlemsbedrifter 2018

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	5,6**	-3,1	1,8
Verdiskaping	2,0	-8,7**	-2,7
Produktivitet	-1,5	-3,1	-2,3**
Antall årsverk	5,1***	-3,6*	1,9

*** 99 prosent signifikant

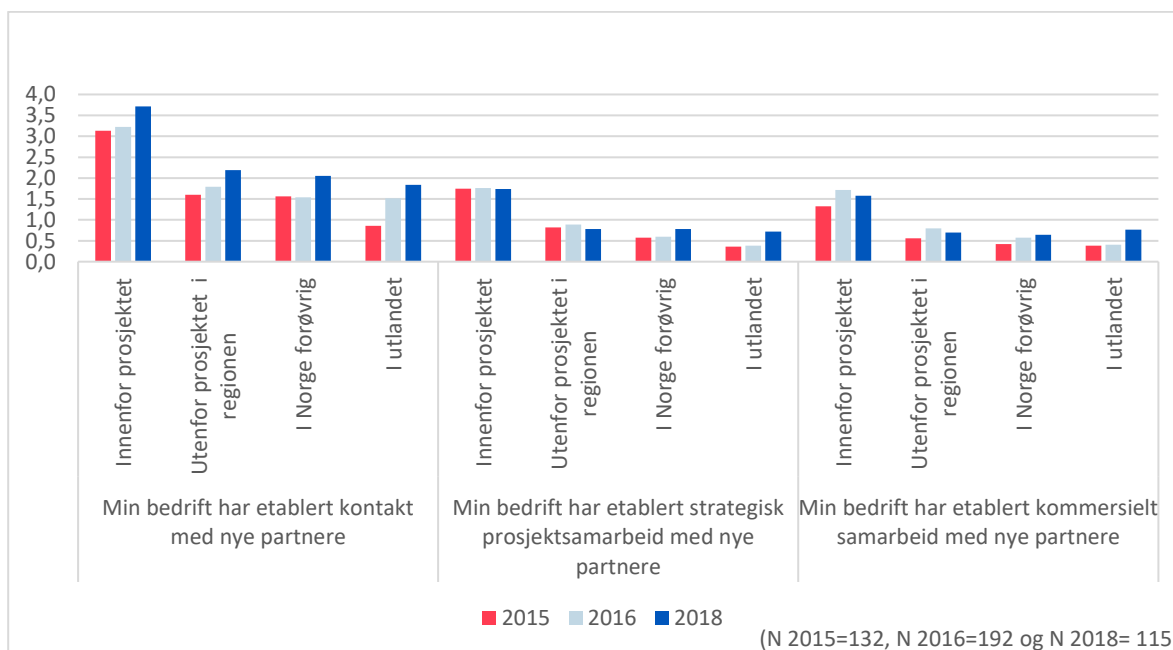
** 95 prosent signifikant

* 90 prosent signifikant

Samarbeid

Begge tjenestene viser positiv utvikling av samarbeidsindikatoren. For klyngene er det hentet data fra samspillsdatabasen for å se på hvem som deltar i offentlig finansierte forsknings-, utviklings og innovasjonsprosjekter. Ved å sammenligne utvikling av deltakelse i innovasjons- og forskningsprosjekter med flere aktører, før klyngens opprettelse med deltakelse etter, finner vi økt samarbeid. For Bedriftsnettverkstjenesten er det gjennomført en egen survey som viser det samme:

Figur 3-14 Utvikling av samarbeidsrelasjoner mellom bedriftene i bedriftsnettverksordningen

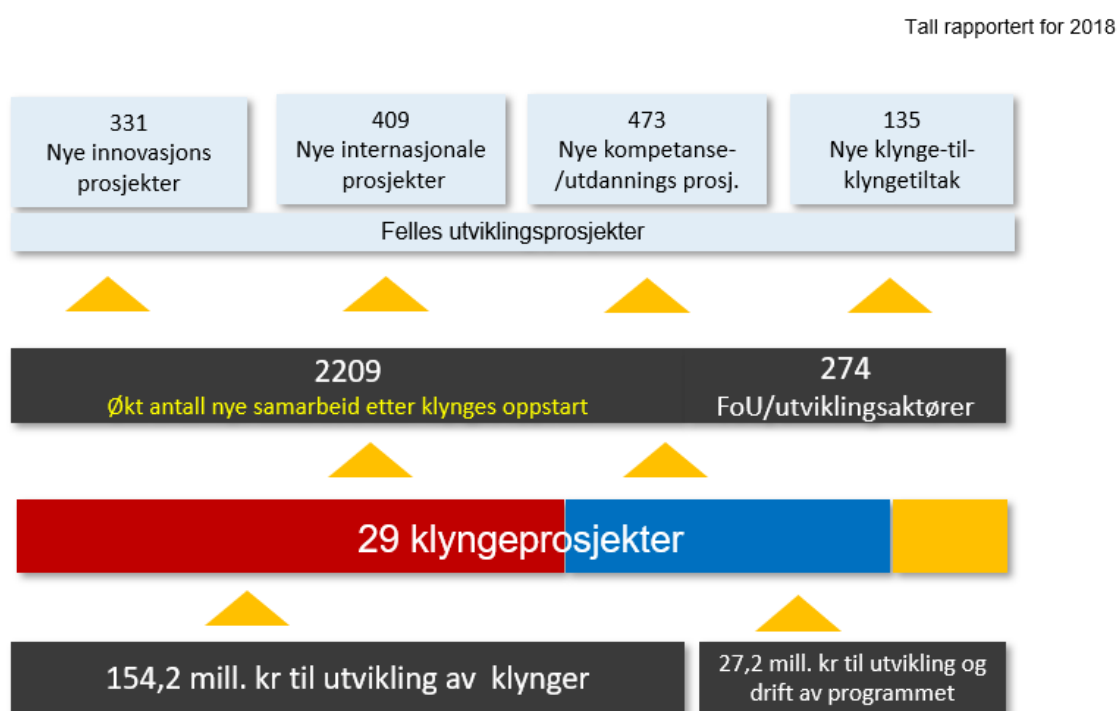
Innovasjon basert på bruk av virkemidler

Tilsvarende er det spurt bedriftsnettverks-deltakere om samarbeidet bidrar til økt innovasjon, noe fleste bekrefter. For klyngebedriftene er det sjekket om de benytter virkemiddelet Skattefunn i større grad enn andre bedrifter som ikke er med i en klynge. Det gjør de i mye større grad, og kan derfor være en indikator på at innovasjonsaktiviteten går opp.

Klyngeprogrammets aktivitet

Klyngeprogrammet har også for 2018 hentet inn data fra klyngene for å belyse aktivitetsnivået som er i klyngene og blant medlemmene. Disse er (sammen med noen av analysene over) forsøkt illustrert med følgende figur:

Figur 3-15 Oversikt over aktivitet i klyngene i 2018

Det vises til beskrivelse av de enkelte tjenestene for mer inngående analyser og vurderinger av effekt og resultater.

Mål for 2019

Videreutvikling av tjenestene

2019 blir et spennende og utfordrende år for tjenestene under delmål 3. Klyngeprogrammet skal levere en revidert helhetlig modell. Samtidig skal modellen implementeres blant annet med innføring av et omfattende lærings- og utviklingsprogram. Målsettingen er at revidert program blir innført på en god og effektiv måte, som gir positiv effekt for medlemmene i klyngene. Videre er

det en målsetting at kompetansen som leveres treffer behovene og av en sånn kvalitet at det gir merverdi knyttet til klyngenes utvikling.

Bedriftsnettverkstjenesten er også i endring. Det er vedtatt at oppdragsgiveransvaret skal overføres til de nye regionene fra 2020, og i 2019 er målsettingen å legge tilrette for at ansvarsoverføringen blir gjennomført på en god og effektiv måte.

I 2019 er det også et mål å rekruttere både nye klynger og nye bedriftsnettverk. Basert på evalueringer av de to tjenestene skal klynger og nettverk følges opp i større grad i perioden de får støtte fra tjenestene. Utvikling av gode rutiner for oppfølgingen er en viktig oppgave.

Tilbud til modne klynger

Forslag til revidert klyngeprogram foreslår å legge om programmets tilbud til klynger som har utviklet en selvfinansierende driftsmodell, unik klyngeprompatsne og en veletablert infrastruktur. Målsettingen er å utnytte disse ressursene for videreutvikling av bedriftene og for norsk næringsliv generelt. Konkretisering av dette tilbudet skal utarbeides i 2019.

Styrking av kompetanseleveranser

Forslag til revidert klyngeprogram innehar en styrking av tjenestenes leveranse av kompetanse til nettverk og klynger. For tidligfase nettverk tilbys to strukturerte workshops som en rådgivningstjeneste til nettverk som vurderer bedriftsnettverk og klynger, men kan også ende opp i andre samarbeidsbaserte utviklingsprosjekter. Målsettingen er å holde 80 slike workshops i 2019.

For Klyngeprogrammet er det også forslag om strukturerte kompetansepakker på alle nivåene som skal implementeres i 2019.

Femfaktor-modellen krever endringer

Skiftet fra trippel helix til femfaktor-modell krever endringer hos klynger og nettverk. I 2019 skal det fokuseres på hvordan entreprenørskap og kapitaltilgang bedre kan implementeres i klyngene. Mye av dette vil være kompetansebygging.

Internasjonalisering

For å skape vekst hos norsk næringsliv må det bli et sterkere fokus på internasjonale markeder. Nettverk og klynger har en viktig rolle for at bedriftene ser seg selv opp mot globale verdikjeder. Særlig for Klyngeprogrammet vil dette området bli prioritert i 2019.

Bedriftsnettverk

I 2019 er det et mål om å implementere aktuelle endringer i Bedriftsnettverkstjenesten på bakgrunn av anbefalinger i evalueringen fra 2018. Den største endringen er at bedriftsnettverk fra 2019 går over til løpende mottak og behandling av prosjektsøknader og at ordningen med åpne nasjonale utlysninger bortfaller.

3.2 Måloppnåelse for Kommunal- og moderniseringsdepartementet - KMD

I oppdragsbrevet for 2018 og rapporteringskalenderen for 2018 fremkommer hvordan Innovasjon Norge skal rapportere for 2018. Innovasjon Norge skal rapportere på effekter av egen virksomhet gjennom resultater fra MRS-systemet, kundeeffektundersøkelser og evalueringer. Rapporteringen reflekterer dette. Kravet til evalueringer er forankret i økonomireglementet (§ 16) og er en viktig del av arbeidet med å korrigere innretning, omfang mv. på tiltakene. Oppdragsgivende departement blir involvert i evalueringssprosjektene. Oppdragsgivende departement blir således informert om hovedresultater fra evalueringene og hvordan Innovasjon Norge vurderer dem og planlegger å følge dem opp.

3.2.1 Innledning

Kommunal- og moderniseringsdepartementet var i 2018 den tredje største oppdragsgiveren til Innovasjon Norge, målt i innvilgede midler. I dette kapitlet rapporterer Innovasjonen Norge hvordan selskapet konkret har bidratt til å møte Kommunal- og moderniseringsdepartementets (KMD) målsetninger, slik disse fremkommer i departementets oppdragsbrev.

Innledningsvis gis en kort oversikt over volumet av innvilgede midler på ulike budsjettposter som ligger under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Deretter beskrives hvordan Innovasjon Norge har bidratt til næringslivet i distriktene – både med midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og fra andre oppdragsgivere.

Et av Kommunal- og moderniseringsdepartementets to hovedmål er et omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene. Blant delmålene her er et *verdiskapende næringsliv i områder med spredt bosetning og store avstander*. Innovasjon Norges bidrar til å nå dette målet gjennom flere av virkemidlene, og på ulike måter. Det andre hovedmålet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet er å bidra til *omstillingsdyktige regioner, herunder et mer diversifisert næringsliv*. Dette er også et sammensatt spørsmål. I rapporten presenteres ulike indikatorer som søker å vise hvordan Innovasjon Norges virkemidler bidrar til disse to delmålene.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling og ulike regioners næringsmessige muligheter. I målstrukturen for Innovasjon Norge er det presisert at selskapet skal bidra til dette gjennom tre delmål: Flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer. Disse tre delmålene behandles hver for seg i kap. 3.2.4 – 3.2.6.

Under kap 5 beskrives forbruk, aktiviteter, resultater og planer knyttet til hver enkelt budsjettpost Innovasjon Norge har fått bevilgning til, detaljert.

Hovedfunn

1. Støtte gjennom Innovasjon Norge bidrar til at Kommunal- og moderniseringsdepartementets målsetninger om et omstillingsdyktig næringsliv i distriktene og omstillingsdyktige regioner, blir oppfylt.

2. Statistisk sentralbyrå har beregnet at støtte fra Innovasjon Norge har gode effekter på bedriftenes sysselsetting og salgsinntekter i de fleste av landets fylker, og særlig i fylker hvor distriktsperspektivet er spesielt viktig.
3. De siste årene har en stadig mindre andel av samtlige innvilgninger fra Innovasjon Norge gått til prosjekter i distriktspolitisk virkeområde (DVP). Dette skyldes særlig at andelen av Innovasjon Norges innvilgninger som er bevilget fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) har økt.

3.2.2 Om oppdraget

3.2.2.1 Budsjettpostene

Innovasjon Norge brukte totalt 472 mill. kroner som selskapet ble bevilget i statsbudsjettet for Kommunal- og moderniseringsdepartementet for 2018 (se tabell 3-10). Disse midlene er dels bevilget direkte til Innovasjon Norge, dels er de satt av til landets fylkeskommuner som har bevilget dem videre til Innovasjon Norge. I tabellen er årets ramme bevilgninger fra oppdragsbrev 2018. Disponibel ramme inkluderer annulleringer fra tidligere års tilsagn og udisponerte bedriftsrettede midler fra tidligere år.

Som det fremgår av tabell 3-10, har Innovasjon Norge brukt mindre enn den disponible rammen i 2018. For den store 62-posten, er dette underforbruket av ganske normal størrelse. For klyngene skyldes underforbruket at beslutningen om nye klyngetildelinger kom noe senere enn ventet, og at implementeringen av det reviderte klyngeprogrammet har tatt lengre tid enn planlagt.

Tabell 3-10 Oversikt over forbruk for KMDs virkemidler (beløp i mill. kroner)

Budsjettpost	Virkemiddel	Årets ramme	Disponibel ramme	Forbruk ⁴⁵ (i mill. kroner)
KMD 550.62 Bedriftsretta låne- og tilskotsordninger i distrikta	Risikolån			42,22
	Garanti	341,10	419,30	0,62
	Tilskudd			319,86
KMD 550.70 Bedriftsretta program i distrikta	Tilskudd	19,66	20,01	16,79
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd	10,70	10,70	4,64
KMD 553.65 Omstillingsprogram ved akutte endringer i arbeidsmarknaden	Tilskudd	8,70	8,70	6,39
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klyngjer og innovasjonsmiljø	Tilskudd	109,02	134,16	81,54
Sum		489,18	592,87	472,05

⁴⁵ Beløpet omfatter kun lån og tilskudd innvilget til kunder. Administrasjons- og gjennomføringskostnader er ikke medtatt her. Disse rapporteres særskilt nedenfor. For risikolån inngår bare avsetninger til tapsfond under «forbruk».

Kapittel- og poststrukturen ble endret fra 2016 til 2017. Ved inngangen til 2018 gjensto en del midler fra de gamle budsjettpostene. Tabellen nedenfor gir en oversikt over disse budsjettpostene og over forbruk for Kommunal- og moderniseringsdepartementets virkemidler. Årets ramme er bevilgninger fra oppdragsbrev 2018. Disponibel ramme inkluderer annulleringer fra tidligere års tilsagn og udisponerte bedriftsrettede midler fra tidligere år. Forbruk vises som netto beløp.

Tabell 3-11 Forbruk i 2018 av restmidler fra tidligere budsjettposter (beløp i mill. kroner)

Budsjettpost	Virkemiddel	Årets ramme	Disponibel ramme	Forbruk (i mill. kroner)
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			0,38
	Garanti			0,00
	Tilskudd	0	67,13	49,30
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	0	20,61	10,90
KMD 551.61 Kompens. for økt arbeidsgiveravgift	Tilskudd	19,60	33,99	21,77
Sum		19,60	121,73	82,33

Midlene som rapporteres her omfatter både de regionale midlene som bevilges fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge og de nasjonale som bevilges direkte fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Tabellen over omfatter ikke gjennomføringskostnader.

Rammene på de to postene kap. 551.60 og 550.62, som dekker tilsvarende formål, er betydelig redusert de siste årene. Fra 2012 til 2018 er de årlige rammene blitt redusert med om lag en tredel. Tilbake i 2010 var rammen på denne budsjettposten over 650 mill. kroner.

3.2.2.2 Føringer i oppdragsbrevet

KMDs oppdrag til Innovasjon Norge er særlig knyttet til tre av departementets målsetninger: Å bidra til et verdiskapende næringsliv i områder med spredt bosetning, velfungerende næringsmiljøer og nye arbeidsplasser i områder som er rammet av vesentlig reduksjon i sysselsettingen.

I oppdragsbrevet for 2018 viser Kommunal- og moderniseringsdepartementet til følgende overordnede retningslinjer:

- Midlene skal målrettes for å gjøre omstilling i bedriftene lettere på kort sikt, og for å bygge evne til omstilling på lang sikt.
- Den distriktsrettede innsatsen skal gi et omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i områder som er særlig preget av spredt bosetting.
- Midlene skal være utløsende for prosjektene som får tilsagn.
- Innovasjon Norge og fylkeskommunene skal samarbeide om å sette mål og strategier for næringsutviklingen i fylkene.

- Kommunal- og moderniseringsdepartementet ber Innovasjon Norge videreføre samarbeidet med Siva og Forskningsrådet om felles programsatsinger.
- Midlene skal prioriteres innenfor rammene av retningslinjene for bruk av budsjettpost 550.70 og 553.74, og bli forvaltet effektivt.
- Midlene på budsjettpostene 551.62 og 550.70 skal bare brukes i det distriktpolitiske virkeområdet.
- Målet med ordningene klynger (Norwegian Innovation Clusters) og bedriftsnettverk er å legge til rette for velfungerende næringsmiljøer over hele landet. Bruken av midlene skal følge avtalte programplaner.
- Prosjektene skal vurderes etter kvalitet.
- Det er et mål at 40 prosent av de direkte bedriftsrettede virkemidlene når frem til kvinner.
- Innovasjon Norge skal ikke benytte bedriftsrettede virkemidler over postene fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet på Svalbard.

3.2.2.3 Forholdet mellom distriktsrettede og nasjonale ordninger og oppdrag

Flere av virkemidlene som Innovasjon Norge forvalter på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, har sine motstykker i liknende oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Dette gjelder i særlig grad etablerertilskudd og risikolån. På nasjonalt nivå er disse ordningene rettet mot de beste søkerne i Norge som oppfyller kriteriene til de ulike ordningene, blant annet hva gjelder innovasjonsnivå. Midlene fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet kan dermed anses å representere en ekstra offentlig innsats i DPV.

Bevaring av bosettingsmønsteret er en viktig politisk målsetning. For å oppnå dette målet, er det viktig at det finnes attraktive arbeidsplasser over hele landet. Virkemidlene Innovasjon Norge forvalter på vegne av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, stiller derfor geografiske kriterier i tillegg til innovasjonskriteriene i ordningene fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Områder med spredt bosetning kan også være preget av at tilgangen på finansiering er både dårligere og dyrere enn i sentrale strøk. Blant annet kan konkurransen mellom banker og andre finansinstitusjoner være svakere og det kan være vanskeligere å vurdere verdien av panteobjekter. Markedssvikten – forskjellen mellom det som er lønnsomt for den enkelte beslutningstaker og det som er lønnsomt for samfunnet – kan derfor være større i distriktene enn i sentrale strøk, hva gjelder finansiering av bedrifter.

3.2.3 KMDs målstruktur

3.2.3.1 Verdiskapende næringsliv i områder med spredt bosetning

Innvilgninger innenfor DPV

I 2018 innvilget Innovasjon Norge totalt 6,7 mrd. kroner i finansieringstilsagn. Av dette gikk om lag

46 prosent til virksomheter innenfor distriktspolitisk virkeområde (DPV).⁴⁶ Denne andelen har falt fra litt over 50 prosent i 2014. De 6,7 mrd. kronene fordeler seg på 5100 saker. Av disse sakene var litt over 50 prosent til virksomheter innenfor virkeområdet.

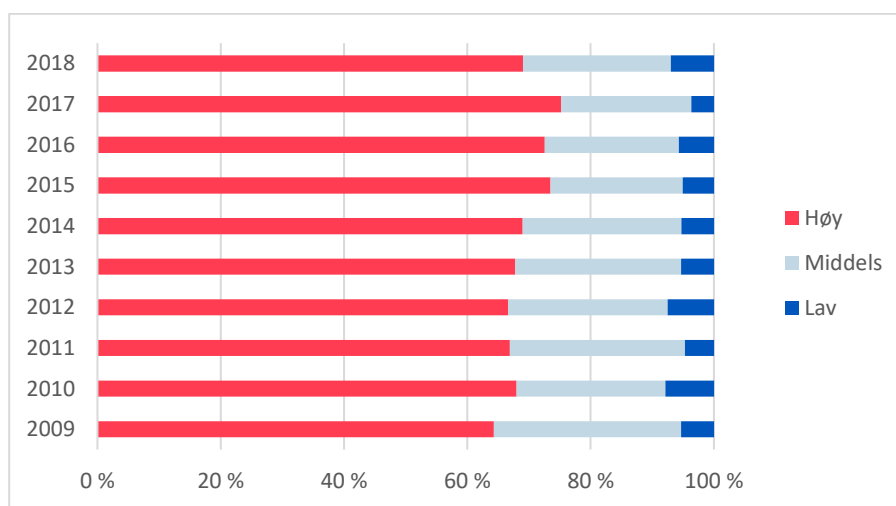
Lavrisikolånene til fiskeflåten, landbruk og industri utgjorde i 2018 om lag 2,5 mrd. kroner av Innovasjon Norges totale innvilgninger. Litt under 60 prosent av totalt lånebeløp gikk til virksomheter innenfor DPV.

Sett bort fra lavrisikolån og landbrukstilskudd gikk 34 prosent av totalt innvilgete beløp til DPV. Av bevilgete midler fra KMD gikk 85 prosent til virksomheter i DPV i 2018, en liten nedgang fra året før. For NFDs del gikk 15 prosent til virksomheter innenfor DPV, sett bort fra lavrisikolån. Både for risikolån og innovasjonsprosjekter er andelen som går til DPV rett over 15 prosent. Om lag 40 prosent av Innovasjon Norges totale tilskudd, og 50 prosent av lånevolumet, går til DPV.

Addisjonalitet

Innovasjon Norgs kundeeffektundersøkelse skal blant annet undersøke om støtten fra Innovasjon Norge har utløsende effekt for prosjekter. Andelen virksomheter som selv rapporterer at støtten har «høy addisjonalitet» har steget ganske sammenhengende fra 2009 til 2017, da 75 prosent av mottagerne meldte om dette. Fra 2017 til 2018 falt dette tilbake til 69 prosent. Fallet var markert både for grundere og eldre virksomheter. Ikke desto mindre er nivået på indikatoren fremdeles på et gjennomsnittlig nivå, de siste 10 årene sett under ett. Innovasjon Norge vil følge med på videre utvikling i denne.

Figur 3-16 Andel av bedrifter som melder om henholdsvis høy, middels og lav addisjonalitet (Prosent av mottagerne innenfor KMD-oppdraget)

⁴⁶ Om lag 25 prosent av total økonomisk aktivitet i Norge skjer innenfor DPV.

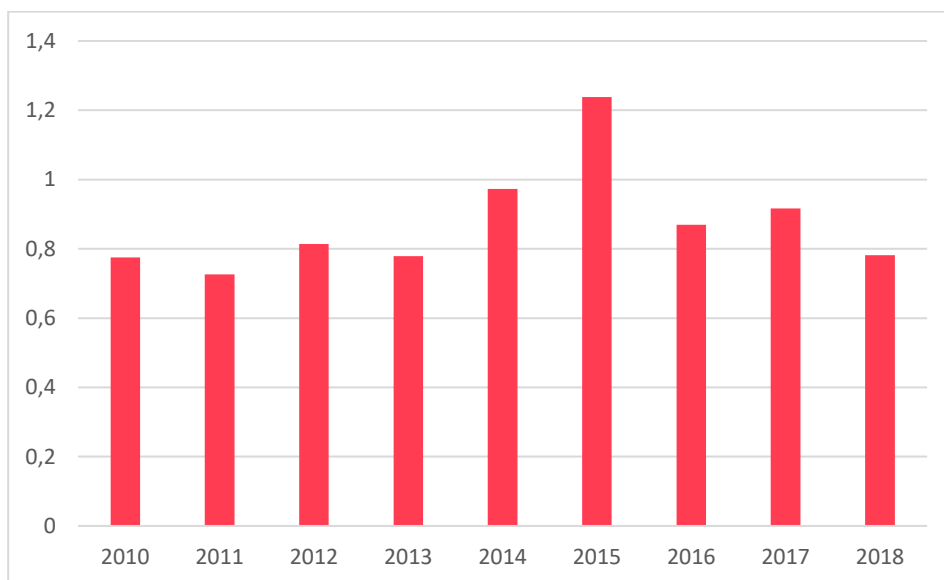
3.2.3.2 Omstillingsdyktige regioner

Forholdet mellom gründere og eldre bedrifter

Det andre delmålet til KMD som Innovasjon Norge skal bidra til å nå, er et mer diversifisert næringsliv og dermed mer omstillingsdyktige regioner. Innovasjon Norge har i samarbeid med KMD utarbeidet noen indikatorer som skal bidra til å belyse dette spørsmålet.

En sentral indikator er å se på forholdet mellom eldre bedrifter og yngre bedrifter (gründere) som får støtte fra Innovasjon Norge. Under oljeprisfallet i 2014 og 2015 økte dette forholdet kraftig. Økningen var særlig sterk i fylkene hvor en spesielt stor andel av sysselsettingen var rettet inn mot etterspørsel fra petroleumssektoren. Forholdet har nå falt tilbake til nivået før oljeprisfallet.

Figur 3-17 Forholdet mellom antall gründere og antall bedrifter som blir støttet gjennom INs distriktsoppdrag

Innovasjonsnivå for gründere

En annen indikator er den registrerte innovasjonshøyden i prosjektene Innovasjon Norge har støttet, og kanskje særlig for gründere. I løpet av 2018 støttet Innovasjon Norge totalt 1 500 gründerprosjekter med NFD- og KMD-midler. Av disse representerte 60 prosent innovasjon på internasjonalt nivå, og 20 prosent innovasjon på nasjonalt nivå, en liten økning i forhold til årene før. Økningen skyldes at NFD-midler utgjør en stadig større andel av støtten til gründere.

Av gründere som ble støttet med KMD-midler, representerte 30 prosent av prosjektene innovasjon på internasjonalt nivå, og 25 prosent innovasjon på nasjonalt nivå.

3.2.3.3 Effektmåling

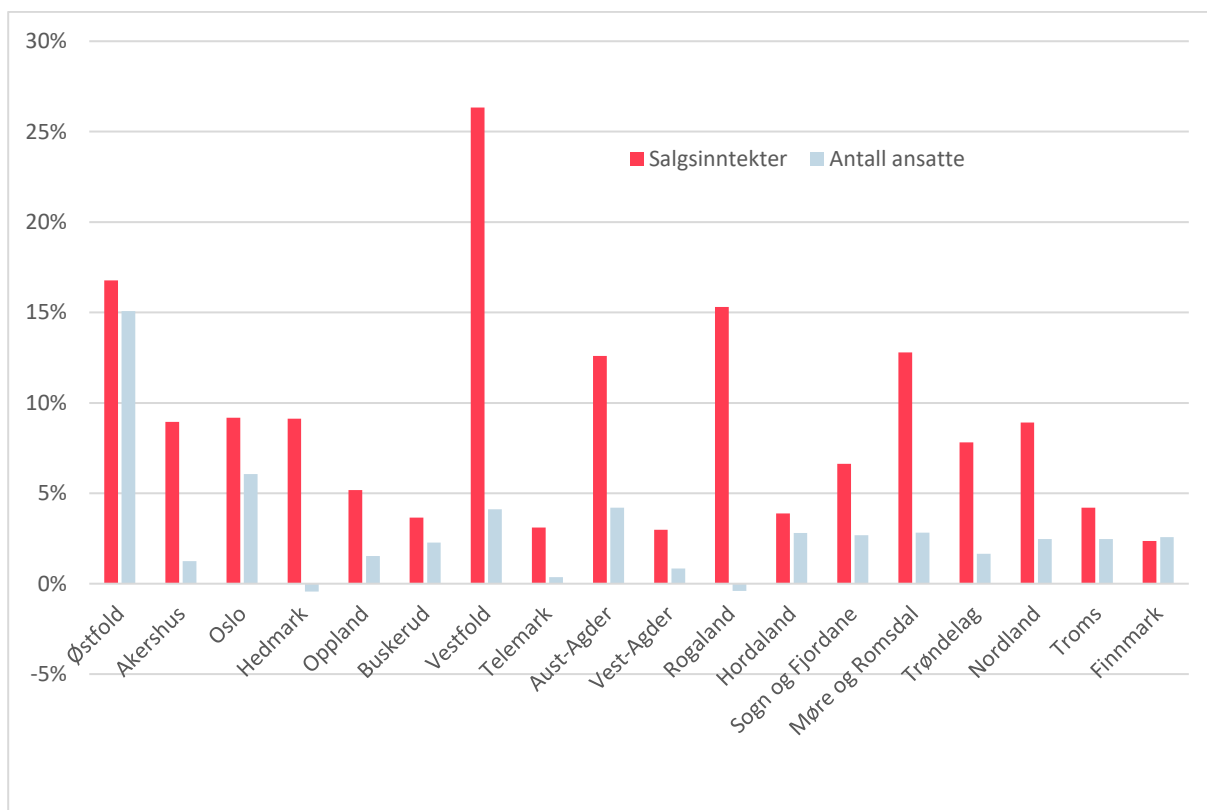
Konsulentselskapet Samfunnsøkonomisk analyse (SØA) har beregnet såkalte effektindikatorer for Innovasjon Norge. Disse indikatorene er også beregnet fylkesvis.

Beregningene viser at bedrifter som får støtte fra Innovasjon Norge generelt utvikler seg bedre i alle fylker, særlig hva angår salgsinntekter. Indikatorverdiene er størst for fylker med mange distriktskommuner, som fylkene langs hele kysten nord for Hordaland.

Indikatorene gir en ganske god antydning om at bedrifter som er støttet av Innovasjon Norge har gjort det bedre enn liknende bedrifter uten slik støtte. En skal imidlertid ikke legge for stor vekt på forskjeller mellom indikatorverdier for ulike virkemidler, ulike delmål eller kanskje aller minst: forskjeller mellom fylker. Forskjellene kan se store ut, men disse er følsomme for tilsynelatende beskjedne metodiske endringer.

Tallene er noe forskjellig fra beregningene Innovasjon Norge publiserte i fjor. Denne differansen skyldes blant annet at SØA har en litt annen metode for beregningene enn det Statistisk sentralbyrå hadde (se kapittel 1 for nærmere forklaring).

Figur 3-18 Effektindikatorer for INs distriktsoppdrag (mervekt i prosentpoeng)

3.2.4 Delmål 1 – Flere gode gründere

Innovasjon Norges finansieringsvirksomhet skal supplere det kommersielle markedet. Finansiering fra Innovasjon Norge skal virke utløsende for gjennomføring, fremdrift eller omfang av prosjekter, uten at man bidrar til uheldig konkurransevridning. Videre er bærekraft et gjennomgående hensyn i Innovasjon Norges finansieringsvirksomhet.

Etablering av nye lønnsomme selskaper samt vekst i eksisterende bedrifter krever et velfungerende kapitalmarked og økosystem i alle faser av bedriftenes livsløp. Generelt sett opplever Innovasjon Norge at det er god kapitaltilgang til etablert og lønnsomt næringsliv, som kan benytte seg av en rekke finansielle instrumenter. Det er derimot krevende å sikre kapitaltilgang i tidlig-fase (start-ups) samt i vekstfaser, altså før selskapene kan vise til historisk positive resultater eller der ytterligere vekst er forbundet med betydelig risiko. Her hindrer asymmetrisk informasjon og ikke tilfredsstillende pantesikkerheter et effektivt kapitalmarked. Mangel på risikovillig og kompetent langsiktig kapital er derfor betydelige barrierer for flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter. Samtidig er det også tilfeller blant mer etablerte selskaper der tilgangen til risikokapital kan være utfordrende og at kapitaltilbydere både på fremmed- og egenkapitalsiden ønsker risikodeling/-avlastning.

Innovasjon Norge ga i 2018 tilsagn for 1,7 mrd. kroner til gründere. Dette utgjorde en tredjedel av de samlede tilsagn over departementenes budsjettposter. Av disse midlene kom 1,2 mrd. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet og noe over 300 mill. kroner fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Resterende er bevilgninger fra øvrige departementer. I tillegg kommer verdien av Innovasjon Norges rådgivnings-, kompetanse-, nettverks-, og profileringstjenester.

Hovedaktiviteter

Hovedaktivitetene i 2018 foruten om å øke tilgangen på risikokapital og overnevnte aktiviteter har vært å utvikle og styrke eksisterende tjenester og oppdrag for gründere, i tillegg til å forenkle og digitalisere gründeres kundereise/søknadsprosess med Innovasjon Norge.

Tjenester/virkemidler som i hovedsak er innrettet mot delmål 1:

- Etablerertilskudd
- Oppstartlån
- Presåcornkapital
- Såcornfondene
- Mentortjenesten for gründere
- Gründerskap i klyngene
- IPR rådgivning
- Globale kompetanseprogrammer «Global Entrepreneurship»
- Gründersenteret
- Møteplasser for vekst - Gründerplanen
- Satsing på kvinner og mangfold i næringslivet - Gründerplanen

Gründerskap finnes i hele landet, men vi finner flere gründere innen innovasjon Norges målgruppe i sentrale strøk. Et velfungerende økosystem for innovasjon og entreprenørskap er viktig for å stimulere til gründerskap. Et velfungerende økosystem fordrer tilstedeværelse av aktører som FoU virksomheter, privat næringsliv, virkemiddelaktører, klynger og det offentlige. Forskningsparken i Oslo er et godt eksempel på et velfungerende økosystem for innovasjon- og gründerskap hvor disse aktørene samarbeider om ulike prosjekter. Miljøet rundt Kongsberg-klyngen og Subsea Valley er andre eksempler. I de fleste distriktsområder er det betydelig dårligere infrastruktur rundt potensielle grundere. Av de landsdekkende etablerertilskuddene som Innovasjon Norge innvilget i 2018, gikk ti prosent til bedrifter innenfor DPV. Av alle etablerertilskudd, gikk litt over 20 prosent til DPV.

For mer utdypende informasjon om tjenestene henvises det til rapportering på enkelttjenester, både under NFD og KMD. Kompetansetilførsel styrker bedriftenes konkurranseevne og medfører at kapitaltilførselen over tid gir større bedrifts- og samfunnsøkonomisk avkastning. Innovasjon Norge har derfor styrket eksport- og internasjonaliseringstjenestene også for gründerselskaper.

Resultater og effekter

Konsulentselskapet Samfunnsøkonomisk analyse har beregnet såkalte effektindikatorer for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, se tabell 3-13. Det er høye estimater for alle indikatorene, som alle fem er signifikante på høyeste nivå.

Tabell 3-12 Effektindikatorer for finansiering gitt til gründere (yngre enn tre år) under distriktsoppdraget.

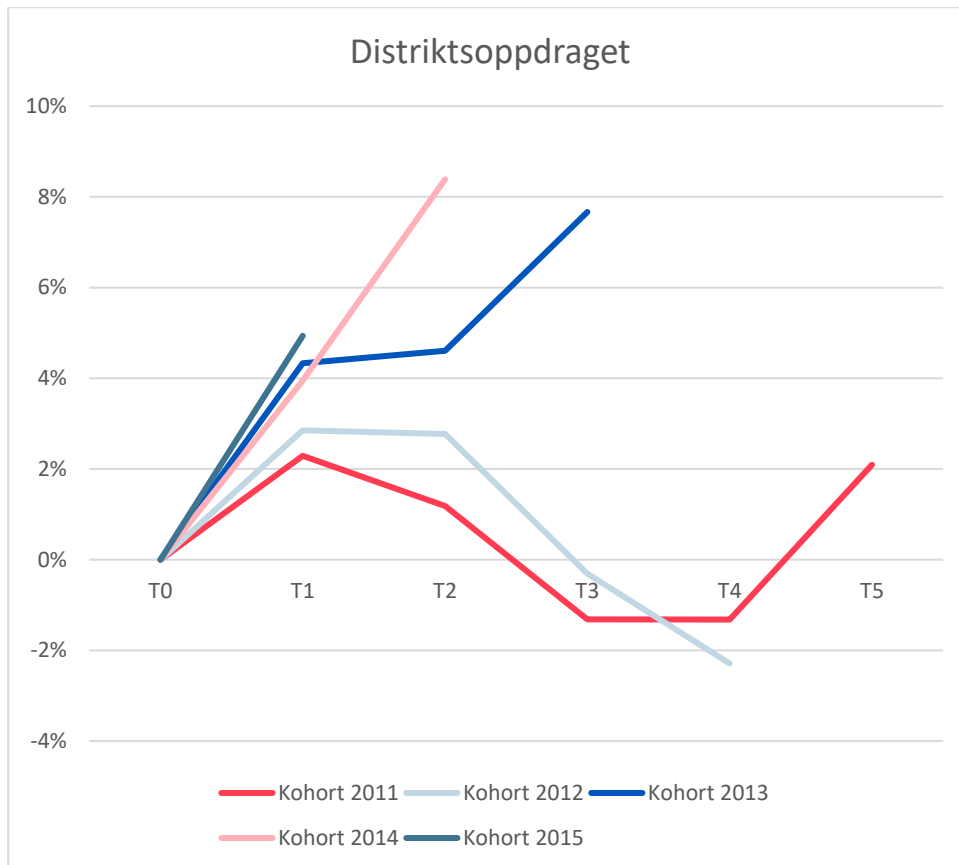
	Indikatorverdi	Signifikansnivå
Salgsinntekter	12,3	***
Verdiskaping	11,1	***
Produktivitet	4,7	***
Sysselsetting	4,0	***
Kapitalrentabilitet	0,7	***

De fire øverste Indikatorverdiene angir anslått forskjell i årlig vekst mellom bedrifter som får støtte, og bedrifter som ikke får.

En annen effektindikator i mål- og resultatstyringsystemet er forskjeller i overlevelsesrater etter fem år. SØA har benyttet Brønnøysund-data om hendelser knyttet til selskapenes eksistens til og med 2015, noe som gjør at siste selskapskohort (etableringsår) med informasjon over fem år er 2011-kohorten. Statistikken viser at grundere som får støtte gjennom Innovasjon Norges distriktsoppdrag har noe høyere overlevelse de første årene etter støtte. Historisk har denne forskjellen blitt utlignet etter T3 (se figur 3-19). De aller yngste kohortene, særlig fra 2013, viser imidlertid bedre utvikling enn de eldre.

SSB, som utførte denne målingen tidligere, mener man ikke kan legge for mye i resultatene og at små differanser bekrefter at kontrollgruppen er sammenlignbar. Dette er imidlertid fortsatt en effektindikator i MRS og vurderingen er at indikatoren er en interessant indikator å følge med på, selv om den har liten statistisk utsagnskraft.

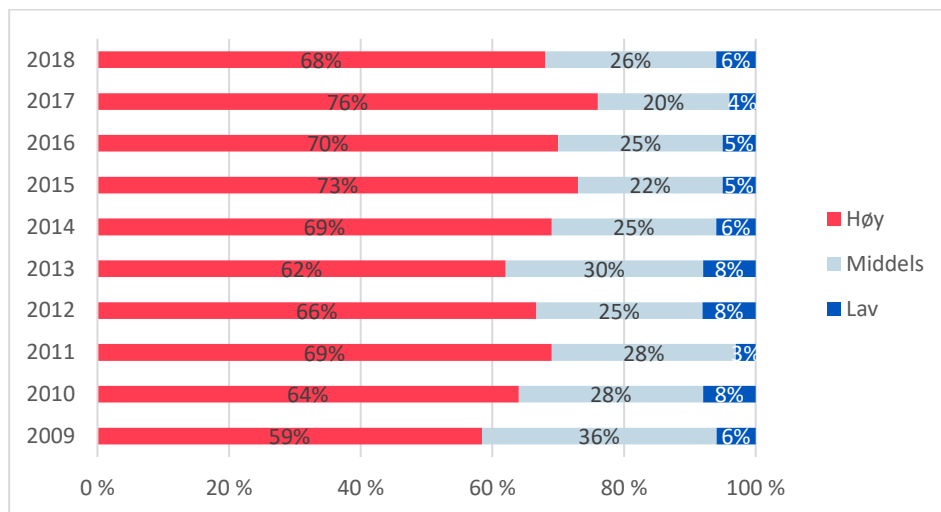
Figur 3-19 Differanse i overlevelse mellom unge bedrifter som har fått støtte under Innovasjon Norges distriktsoppdrag, og andre unge bedrifter (prosentpoeng)

Addisjonalitet

De fleste gründerne som har fått støtte gjennom KMD-midler svarte i 2018 at finansieringen fra Innovasjon Norge var avgjørende for at prosjektet sannsynligvis blir gjennomført slik som planlagt. Siden dette er opptil tre år gamle selskaper vil det omtalte prosjektet i mange tilfeller være sammenfallende med selve etableringen. En kan derfor si at finansieringen fra Innovasjon Norge har vært avgjørende for etableringen.

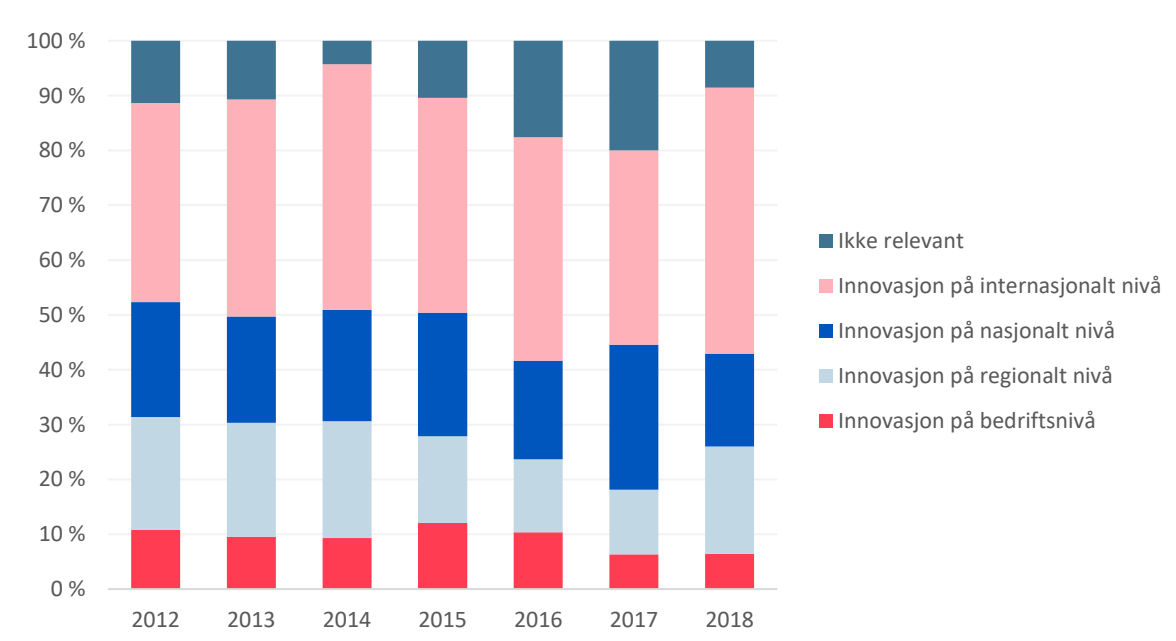
Figur 3-20 Hvor utløsende var finansieringen fra Innovasjon Norge for gründere. Alle virkemidler. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (prosent av bedriftene som svarte)

Innovasjonshøyde

Innovasjonshøyden på prosjekter til unge bedrifter, finansiert av KMD-midler, steg fra 2017 til 2018, etter å ha falt de siste årene. Særlig steg andelen av innvilget beløpet som ble innvilget til prosjekter med innovasjon på internasjonalt nivå. Disse prosjektene var generelt ganske store; av *antall* prosjekter falt andelen med dette innovasjonsnivået. Kravene til innovasjonshøyde vil normalt være noe lavere i distriktene.

Figur 3-21 Fordeling av årlige tilsagn på innovasjonshøyde for alle virkemidler, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, gitt til gründere (andeler av tilsagnsbeløp)

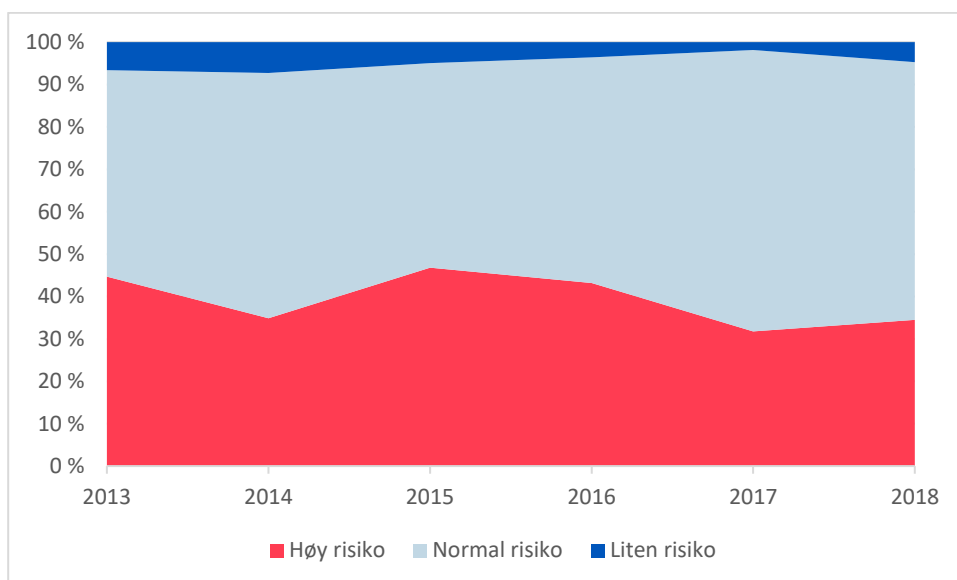

Prosjektrisiko

Prosjektrisiko for gründere i distriktene med KMD-midler, økte noe i 2018 etter å ha falt året før. Sett over noe tid er imidlertid andelen av beløpet som er tildelt prosjekter med høy risiko er redusert. Fra 2015 til 2017 falt denne andelen fra 47 til 31 prosent, før den steg til 35 prosent i fjor. Dette er fremdeles noe lavere enn det langsiktige gjennomsnittet.

Dersom man ser på antall prosjekter i stedet for samlet innvilget beløp, er utviklingen mindre dramatisk. Da er andelen av prosjektene som karakteriseres som med «høy risiko» i fjor på 37 prosent, det samme som i 2014. Andelen med «lav risiko» har vært på et lavt nivå lenge. Det er viktig at Innovasjon Norge ikke finansierer prosjekter som er så lite risikable at de kan finansieres i det ordinære kapitalmarkedet.

Figur 3-22 Fordeling av årlige tilsagn på prosjektrisiko for alle virkemidler, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, gitt til gründere (andeler av tilsagnsbeløp)

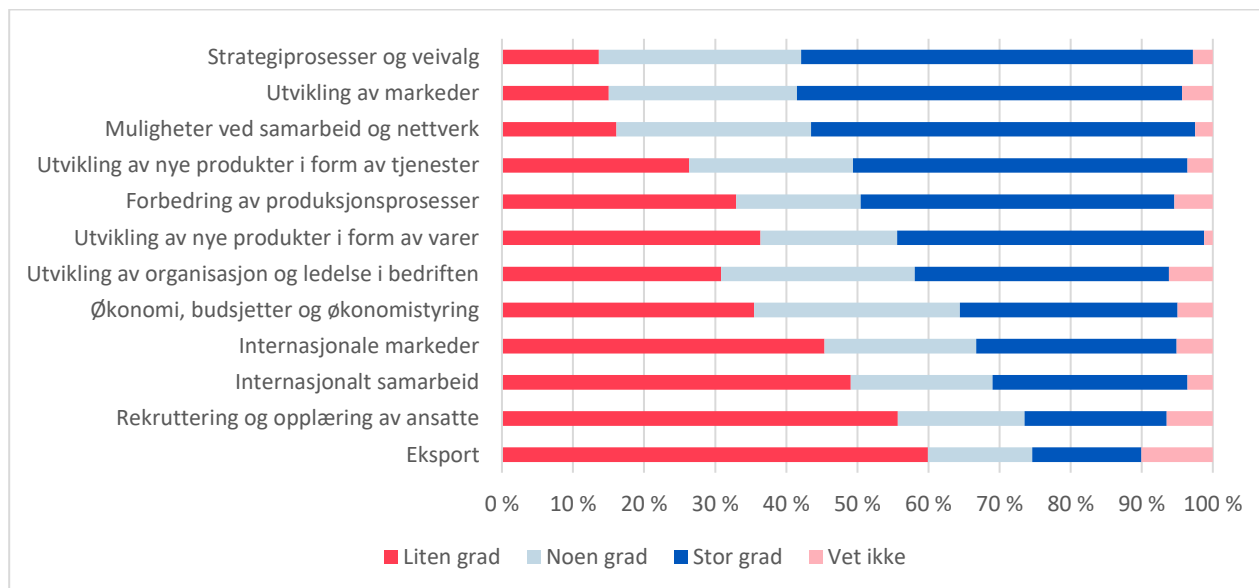

Kompetanse

Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, blir spurt om dette bidrar til økt kompetanse i bedriften. Splittet på de ti ulike kategorier er det spredning i hvor de unge bedriftene mente de hadde økt sitt kompetansenivå. 55 prosent svarer at prosjektet har i stor grad bidratt til å øke kompetansen på strategi. Deretter følger markedsutvikling og samarbeid.

Området hvor gründerne i liten grad mente de hadde økt sin kompetanse var på eksport. Kompetanse på andre deler av internasjonalisering fikk også en lav score.

Figur 3-23 Resultater fra etterundersøkelsen fordelt på spørsmålene knyttet til kompetanseheving (alle virkemidler, KMD, Gründere) Gjelder tilsagn i 2013

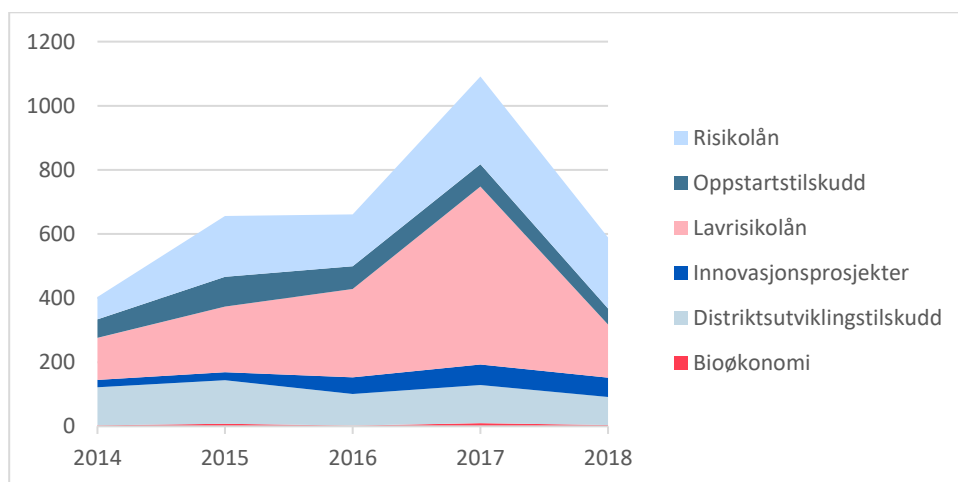

Støttende analyser

Bruken av både lån og tilskudd til gründere innenfor distriktpolitisk virkeområde steg betydelig fra 2014 til 2017, når man ser midler fra NFD og KMD under ett. Fra 2017 til 2018 falt dette imidlertid. Det skyldes særlig et bratt fall i innvilgete lavrisikolån, som steg kraftig fra 2016 til 2017.

Sett bort fra lavrisikolån, faller innvilgningene til gründere i DPV med om lag 20 prosent fra 2017 til 2018. Det er fall i alle hovedkategorier. For lavrisikolån var nivået i 2017 uvanlig høyt. Det skyldtes både et uvanlig stort enkeltlån på 150 mill. kroner, og et noe høyere antall enn vanlig. Summen for 2018 er relativt normal.

Figur 3-24 Bruken av ulike virkemidler til gründerbedrifter i distriktpolitisk virkeområde. Sum av NFD- og KMD-midler (mill. kroner)

Mål for 2019

- Styrke tilgangen til risikokapital for å bidra til vekst i små og mellomstore bedrifter
- Sikre at kapital og kompetanse virkemidler henger godt sammen
- Kompetanseheving i Innovasjon Norge for å sikre at rådgivere er gode sparringspartnere for gründerselskaper i vekst

3.2.5 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter**Oppsummering**

Innovasjon Norge ga i 2018 tilsagn for 490 mill. kroner til bedrifter eldre enn tre år over KMDs budsjettposter. I tillegg kommer 1,7 mrd. kroner i ulike lavrisikolån, virkemidler som i stor utstrekning har en distriktsprofil, samt verdien av Innovasjon Norges rådgivnings-, kompetanse-nettverks-, og profileringstjenester.

Tallene for 2018 fra SØA indikerer at de etablerte foretakene har signifikant høyere vekst i alle de tre effektindikatorene salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet, sammenliknet med kontrollgruppen.

Ifølge kundene er støtte fra Innovasjon Norge ofte utslagsgivende for realisering av prosjekter, også for etablerte bedrifter. I 2018 oppga 92 prosent av kundene at finansieringen fra Innovasjon Norge er helt eller delvis utslagsgivende for at prosjektet vil bli gjennomført.

Innovasjonsnivået for etablerte bedrifter faller noe fra et spesielt høyt nivå i 2017. Andelen av innvilget beløp som brukes til prosjekter med innovasjon på internasjonalt nivå er likevel høyere enn i alle år etter 2012, bortsett fra 2017.

Måloppnåelsen for utviklingsaktivitetene under delmål 2 for Innovasjon Norge i 2018 – på tvers av bevilgningsmyndighet – kan oppsummeres slik:

- Innovasjon Norge har opprettholdt en høyere tilgang på risikokapital (tilskudd, lån og garantier) enn tidligere, i tråd med ambisjonene.
- Det har vært en historisk høy utbetaling fra EUs programmer til norske bedrifter. Nærmere 50 norske selskaper hentet opp mot 400 mill. kroner fra European Innovation Council under Horisont 2020. For SMB-Instrumentet alene tilsvarer dette en økning på mer enn 40 prosent i kronebeløp fra året før.
- Posisjonen Norge og norsk næringsliv skal ha som mål å bli kjent for internasjonalt – «en pioner på bærekraftige løsninger» - ble lansert i mai. Samtidig åpnet nettstedet The Explorer, et utstillingsvindu for norske, bærekraftige løsninger. The Explorer skal bidra til å styrke Norges grønne, offensive profil for å sikre økt eksport, bidra til flere samhandlingsarenaer og gjøre Norge til et mer attraktivt land å investere i. Over 100 norske bedrifter registrerte seg i 2018.
- I 2018 opplevde Innovasjon Norge en sterk modning og en økende interesse fra etater, kommuner og fylkeskommuner over hele landet for finansieringsordningen og arbeidsmetoden Offentlig – privat Innovasjonspartnerskap. Bakgrunnen er at Norge

trenger nye løsninger på behov og utfordringer som offentlig sektor er ansvarlig for på vegne av innbyggerne. Ved årsskiftet 2018/19 var det ni pågående prosjekter med et tjuetalls offentlige virksomheter involvert. Prosjektene har lyktes i å engasjere 350 bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-aktiviteter med de offentlige aktørene siden starten.

Mål og ambisjoner for 2018

4. Økt tilgang på risikokapital

- Videreføre selskapets samlede tilbud av risikolån på samme høye nivå i 2018 gjennom å trekke på avtalen med EIF, herunder øke tilgang på oppstartlån til gründere fra 100 til 150 mill. kroner, samt trekke på Horisont 2020. En økning i støtten til FoU- baserte prosjekter vil også være en del av dette.
- Bidra til stadig større volum av risikokapital til mer etablerte vekstselskaper som trenger arbeidskapital for å vokse, gjennom Vekstgarantiordningen for banklån.

5. Økt eksport

- Øke omfanget av internasjonaliseringstjenestene gjennom å videreføre den strategiske vridningen fra en-til-tjenester til en-til-flere tjenester. Dermed vil flere kvalifiserte kunder få tilgang til våre viktigste eksporttjenester
- Lansere et digitalt utstillingsvindu for eksport av norske bærekraftige løsninger
- Styrke Invest in Norway-aktiviteter med konkrete forventninger om å tiltrekke internasjonale aktører til Norge

6. Skalere offentlig – privat innovasjonspartnerskap:

- Gjøre Norge til et foregangsland for offentlig-privat innovasjon
- Bygge kompetanse og ny arbeidsform om offentlig-privat innovasjonspartnerskap i regionene

Hovedaktiviteter

For å nå målet og ambisjonene for 2018 om flere vekstkraftige bedrifter har Innovasjon Norge innrettet innsatsen og prioritert aktiviteter som beskrevet under.

Innovasjon Norge har styrket tilgangen til risikokapital ytterligere

Innovasjon Norge hadde i 2018 mål og ambisjon om å videreføre det samlede tilbud av risikolån på samme nivå som i 2017 – blant annet ved hjelp av avtalen med Det europeiske investeringsfondet (EIF). Risikokapital inkluderer også tilskudd og garantier. Innovasjonskontrakter og Miljøteknologiordningen bidrar også med viktig risikoavlastning til ulike faser av krevende innovasjonsprosjekt. Den samlede rammen av tilskudd til innovasjonsprosjekter var høyere i 2018 enn i 2017, og rammen ble brukt fullt ut.

I 2018 ble også rammen for landsdekkende innovasjonslån benyttet tilnærmet fullt ut med innvilgede lånetilsagn på totalt 900 mill. kroner. I tillegg ble det innvilget distriktsrettede risikolån på nærmere 400 mill. kroner. Det har vært en økning i bruk av Innovasjonskontrakter, til 350 mill. kroner.

Om økosystemet og Innovasjon Norges rolle

Markedssvikt gjør seg gjeldende både for unge bedrifter og bedrifter med lange utviklingsløp. Å bidra til god tilgang til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling er derfor viktig for å nå målene om flere gode grundere og flere vekstkraftige bedrifter.

Forskjellige finansieringsutfordringer gjør seg gjeldende i ulike faser av bedrifters utvikling. I tidlige faser, før bedrifter har etablert en tilstrekkelig inntjening for å finansiere vekst og utvikling, er private investorer av avgjørende betydning. Lenger ut i bedriftenes utvikling, og særlig i skaleringsfaser, er behovet for kapital ofte betydelig. Samtidig er investeringene risikable. Innovasjon Norge anvender derfor ulike metoder for å lykkes med å bidra til en sunn og balansert finansiering for etablerte SMB med vekstambisjoner. Dette gjør Innovasjon Norge gjennom finansielle tilbud som tilskudd, låneinstrumenter og garantier.

Innovasjonslån brukes også for vekstkraftige SMBer som skal utvide virksomheten. Da er man gjerne opptatt av å få gjennomført FoU- og FoU-prosjekter med stor markeds- og teknologirisiko i produktutviklings- og markeds-/kommersialiseringsprosjekter og man utløser privat egenfinansiering for å få det fullfinansiert. SMB finansieres også mye av bank, og Innovasjon Norges deltakelse kan redusere kravene til risikopremie som bankene må ha for å kunne delta i innovasjonsprosjekter. Emisjoner og buy-outs kan være nødvendig her også, men ikke på samme måte som for en oppstartsbedrift.

Det er i dette økosystemet rundt bedriftene at Innovasjon Norge kan utøve sin rolle som sparringpartner og kan bidra med risikoavlastning for flere av aktørene «rundt bordet» og redusere uheldige konsekvenser av informasjonsasymmetri, og således utløse kapital til innovasjonsprosjekter og bidra til endret adferd i bedriftene.

Om tilgang på risikovillig og kompetent kapital

Innovasjon Norge opplever at det generelt er god kapitaltilgang til etablert, lønnsomt næringsliv. Men også blant mer etablerte selskaper er tilgang til risikokapital tidvis krevende. Bedrifter og kapitaltilbydere søker risikodeling og -avlastning, spesielt i tilknytning til prosjekter i umodne næringer, prosjekter med høy risiko og større omstillingsprosjekter.

Innovasjon Norge opplever likevel at mangelen på risikovillig og kompetent langsiktig kapital er de største barrierene for at oppstartsbedrifter og SMB i vekst ikke lykkes med sine innovasjonsprosjekter. Det er også en viktig årsak til at kunnskapsbaserte virksomheter med potensial ikke klarer å stå løpet ut og realisere potensialet.

Mange av bedriftene, både nyetablerte og de mer etablerte, som henvender seg til Innovasjon Norge om lånefinansiering besitter ikke tilstrekkelige pantesikkerheter for å kunne finansiere sine satsninger i det kommersielle bankmarkedet. Selv bedrifter med god betjeningsevne opplever ofte strenge begrensninger i sine muligheter til å oppnå tilstrekkelig lånefinansiering fra bankene. Samtidig opplever Innovasjon Norge at stadig flere bedrifter har utfordringer med å stille betryggende sikkerheter. Låneordningen kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling, internasjonalisering og utvikling, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for å kunne gjennomføre i det private kredittmarkedet.

Horisont 2020-programmet

Horisont 2020-programmet er et virkemiddel for omstilling og vekst. Dette har blitt ytterligere forsterket med introduksjonen av European Innovation Council (EIC) pilot i 2018. I 2018 hentet 42 norske bedrifter 316 mill. kroner i finansiering fra SMB-instrumentet, mot 220 mill. kroner året før. De fleste selskapene har tilhold i Oslo eller Trondheim, men det er også bedrifter i for eksempel Troms, Nordland og Vest-Telemark som er støttet gjennom dette programmet. Se for øvrig Innovasjon Norges oppdragsgiverrapport til Kunnskapsdepartementet.

Vekstgarantiordningen

Innovasjon Norges Vekstgarantiordning styrker tilgangen til bankfinansiering for innovative og raskt voksende bedrifter. Innovasjon Norge har publisert en utlysning for nye interessenter, og kunne med det øke til totalt seks banker i piloteringsperioden. Rammeavtaler ble, etter en overtegnet utlysning, inngått med Sparebanken Vest, Sparebanken Møre og Danske Bank. Videre ble eksisterende avtaler med DNB, Nordea og Sparebank1 SMN økt. Totalt ble det inngått rammeavtaler og økninger for 430 mill. kroner i 2018, til totalt 710 mill. kroner. Denne garantiordningen gjelder både landsdekkende og distriktsrettede risikolån.

Norge skal øke eksporten og norsk næringsliv skal ta nye globale posisjoner

I 2017 lanserte regjeringen en eksportstrategi som slår fast at Norge både må øke eksporten fra eksisterende eksportbedrifter - og diversifisere eksporten. Det må dermed legges til rette for at nye selskaper skal lykkes i internasjonale markeder, også på områder hvor Norge ikke har noen posisjon i dag. Innovasjon Norge har i 2018 spesielt arbeidet med å fremme mobilitet og grønn transport som autonome og elektriske skip brukt i tett trafikkerte områder; og innen helse- og velferdsteknologi.

Gjennom eksportprogrammet Global Growth, hvor deltakerne samles i et relevant eksportmarked, har over 300 bedrifter fått økt sin kompetanse og bygget nettverk med potensielle kunder og partnere med assistanse fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet. I tillegg har 750 bedrifter mottatt rådgivning fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet, gjennom i overkant av 1100 oppdrag. Om lag 20 prosent av disse bedriftene ligger i distriktspolitisk virkeområde. 650 bedrifter har fått råd og økt kompetanse innen handelstekniske problemstillinger, levert av Eksportsenteret i Oslo. Over 400 bedrifter har deltatt på internasjonale messer.

Invest in Norway ble fra og med 2018 styrket med 10 mill. kroner som oppfølging av regjeringens eksportstrategi. Invest in Norway har i 2018 vært involvert i nær 40 prosjekter, hvorav 20 prosjekter i prosess og 6 prosjekter er eller i ferd med å realiseres i Norge. I mai publiserte Innovasjon Norge en rapport om utenlandske investeringer i Norge. Menon Economics har nå påbegynt en følgeevaluering for å videreutvikle Invest in Norway-tjenesten. Denne evalueringen blir klar i løpet av året.

Offentlig-private innovasjonspartnerskap

I 2017 introduserte Innovasjon Norge et nytt virkemiddel; Innovasjonspartnerskap. I 2018 er dette blitt en betydelig satsing som vil bli ytterligere utvidet i 2019, blant annet med bevilgning på 24 mill. kroner fra KMD. Hensikten med ordningen er at offentlig sektor skal bli et betydelig større marked for bedriftene gjennom å sette store samfunnsbehov i fokus. For å ta grep om fremtidens store samfunnsutfordringer trengs mer radikal og banebrytende innovasjon som finner løsninger på tvers av profesjoner og etater, for eksempel innenfor velferdsteknologi og helsetjenester, transport og samferdsel, klimagassreduksjon og «smarte» byer.

Innovasjonspartnerskap stimulerer til mer målrettede partnerskap mellom kommuner, fylker, offentlige virksomheter og det private næringslivet, der bedriftene konkurrerer om å utvikle og lage de beste løsningene for innbyggerne og samfunnet. I 2018 gikk Innovasjon Norge inn i styret til Leverandørutviklingsprogrammet, og sammen med KS, DIFI og Forskningsrådet planlegges videre løft og utvidelse for feltet offentlig-privat innovasjon, og det legges til rette for operativt samarbeid om blant annet mobilisering og gjennomføring av innovasjonspartnerskap.

Ved årsskiftet 2018/19 var det ni pågående prosjekter med et tjuetalls offentlige virksomheter involvert. Prosjektene har mobilisert rundt 350 bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-arrangementer. Det er en jevn fordeling av gründere/oppstartsbedrifter samt små, mellomstore og større etablerte selskaper som deltar i dialogen med de offentlige aktørene – i tråd med ambisjonene. De foreløpige erfaringene og tilbakemeldingene er positive og viser at ordningen intensiverer offentlige aktører til å samarbeide med næringslivet for å ta tak i egne utviklings- og innovasjonsbehov.

Blant de som nådde gjennom i utlysningene i 2017 og 2018 var det overvekt av store statlige etater. I første kvartal 2019 er det gjennomført mobiliseringsarrangementer i alle regioner. Nå i 2019 gjennomføres en utlysning på 100 mill. kroner sammen med Forskningsrådet. Søknadene til denne utlysningen tyder på en større regional spredning i år. Samtidig er det tydelig økt fokus på innovasjon i kommunene, og ikke bare de store. Det er grunn til å tro at Innovasjonspartnerskap vil være et godt regionalpolitisk virkemiddel.

Møre og Romsdal fylkeskommune er ett av nå totalt ni pågående innovasjonspartnerskap. Alle med formål om å forbedre, innovere og ikke minst, spare kostnader. Fylkeskommunen har et enormt behov for oppgradering, vedlikehold og bygging av broer samtidig som de får rundt 400 mill. kroner i kostnadsutt. Gjennom innovasjonspartnerskapet skal de samarbeide med næringslivet for å finne ut av hvordan fremtidens broer kan konstrueres, bygges og vedlikeholdes på nye måter. Digitale verktøy står blant annet sentralt i design, modellering og testing av ulike brokonsepter.

Resultater og effekter

Effektindikatorer

SØA finner at de etablerte foretakene har signifikant høyere vekst i salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet, sammenliknet med kontrollgruppen. De estimerte effektene av støtte gitt under distriktsoppdraget er lavere for de etablerte foretakene enn for gründerne. Det er enklere å få høye estimater for vekst fra et lavt utgangspunkt. Det er derfor rimelig at effektene er lavere for de etablerte foretakene.

Tabell 3-13 Effektindikatorer samlet for distriktsoppdraget – bedrifter eldre enn tre år

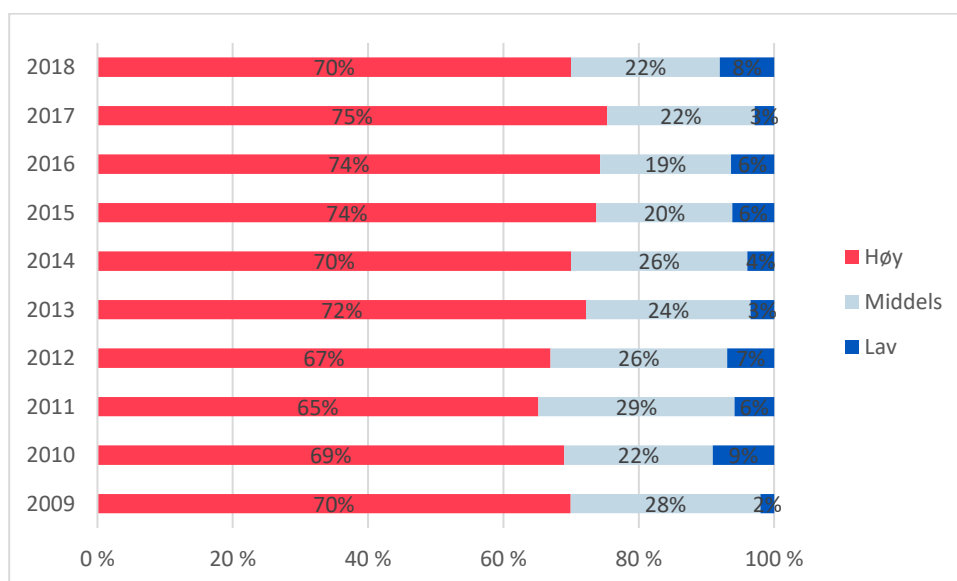
Prosentpoeng årlig mervekst	Indikatorverdi	
Salgsinntekter	5,7	***
Verdiskaping	3,6	***
Produktivitet	1,5	***

*** 99 prosent signifikant

Resultatindikatorer

92 prosent av kundene oppgir at finansieringen fra Innovasjon Norge er helt eller delvis utslagsgivende for at prosjektet vil bli gjennomført. Nivået er det laveste siden 2012, men forskjellene fra år til år er relativt små.

Figur 3-25 Addisjonalitet for bedrifter som er over tre år under KMDs virkemidler

Innovasjonsnivået i prosjektene som er støttet i bedrifter eldre enn tre år falt i 2018, etter et veldig høyt nivå i 2017. Andelen prosjekter som anses å ha innovasjon på et internasjonalt nivå, er likevel betydelig over gjennomsnittet for de siste ti årene. Andelen prosjekter som anses å være på enten regionalt eller på bedriftsnivå har ikke vært så lav siden registreringen av dette startet i 2009.

Tabell 3-14 Innovasjonsnivå for bedrifter, KMD-midler (andel av innvilgete midler)

Innovasjonsnivå	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	17 %	16 %	13 %	13 %	12 %	13 %
Innovasjon på regionalt nivå	17 %	19 %	16 %	18 %	15 %	13 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	21 %	21 %	28 %	32 %	18 %	29 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	31 %	35 %	34 %	27 %	45 %	37 %
Ikke relevant	15 %	10 %	8 %	9 %	10 %	8 %

Driftsrisikoen i bedriftene som Innovasjon Norge innvilget penger til, var på om lag samme nivå i 2018 som i 2017, noe som er høyere enn årene før. I årene 2015 og 2016, var om lag en tredjedel av beløpene i kategorien bedrifter klassifisert med høy driftsrisiko, det vil si høy risiko for konkurs (C+D). I 2017 og 2018 økte dette noe, til litt over 40 prosent. Sakene som er kategorisert som høy risiko har vært noe mindre enn gjennomsnittssaken de siste årene, slik at av antall saker er andelen med høy risiko noe under 40 prosent.

Tabell 3-15 Driftsrisiko for bedrifter, KMD-midler (andel av innvilgete midler)

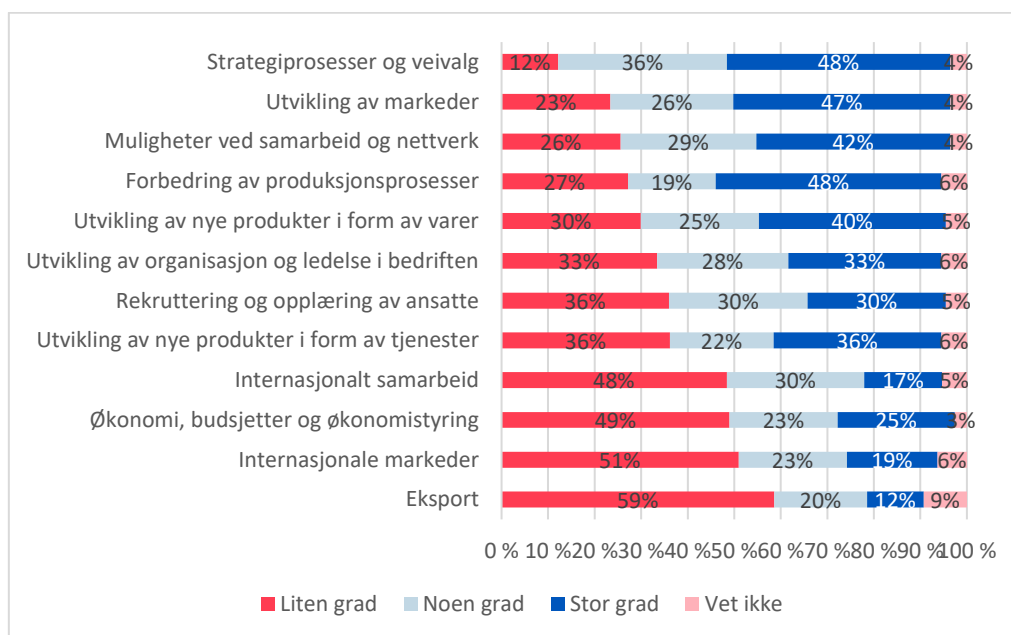
Driftsrisiko MRS	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	15,6 %	11,4 %	15,5 %	21,9 %	8,5 %	16,9 %
B	39,0 %	37,8 %	41,3 %	41,9 %	48,1 %	42,3 %
C	37,5 %	42,5 %	36,4 %	30,6 %	41,3 %	40,6 %
D	0,2 %	1,4 %	0,6 %	0,3 %	1,2 %	0,1 %

For nærmere drøfting av driftsrisiko vises til omtalen bak under enkelttjenestene og post 50.

Kompetanse

Bedrifter eldre enn tre år opplever størst kompetansebidrag på «utvikling av markeder», og «forbedring av produksjonsprosesser». Kompetanse knyttet til internasjonalisering får den laveste scoren. Resultatene speiler resultatene fra tilsvarende strata for bedrifter som støttes gjennom innovasjonsoppdraget til Innovasjon Norge.

Figur 3-26 Bidrag til kompetanse per kompetanseområde for KMD, delmål 2

Støttende analyser og evalueringer

Menon Economics AS gjør for tiden en følgeevaluering av Vekstgarantiordningen (piloten) og tidlige funn indikerer at ordningen treffer sitt formål og gjør dette på en effektiv måte. Av selskapene som er finansiert er en stor majoritet innenfor sektorer som informasjon og kommunikasjon og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting – sektorer hvor selskapers

viktigste eiendeler i stor grad er immaterielle rettigheter og humankapital. Foreløpige analyser av lånedata indikerer at dette kan være et «nytt» markedssegment for bankene.

Innovasjon Norge opplever positive synergieffekter mellom Vekstgarantiordningen og andre finansieringsordninger som blant annet Innovasjonslån. Det private og offentlige kan i fellesskap tilby god finansiering av fremtidige vekstbedrifter.

Mål for 2019

- Styrke tilgangen til risikokapital for å bidra til vekst i små og mellomstore bedrifter, særlig gjennom ny avtale med EIF
- Realisere nasjonal eksportstrategi gjennom styrking av utstillingsvinduet The Explorer, Invest in Norway og Global Growth programmene
- Oppnå en betydelig økning i porteføljen av Offentlig – Privat Innovasjonspartnerskap, gjennom en ny utlysning.

3.2.6 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer

Mål og ambisjoner for 2018

Innovasjon Norge hadde også i 2018 ambisjon om å bruke klynge og nettverksaktiviteter for å forsterke samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter slik at det bidrar til økt innovasjonsevne og konkurransekraft. Tjenestene Norwegian Innovation Cluster (Klyngeprogrammet), Bedriftsnettverk og tjenesten Regional omstilling utgjør delmål 3 hos KMD.

Klynge og nettverkstjenestene er fremdeles etterspurt og i 2018 var målet å finne de prosjektene som best bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for bedriftene, og som kan være med i omstilling av norsk næringsliv. Målsetting var å gjennomføre utlysninger for å rekruttere nye klynger og nye bedriftsnettverk.

For regional omstilling var målet å følge opp 26 omstillingskommuner med kompetanse og verktøy for å bidra til å sikre og skape nye lønnsomme arbeidsplasser, få en mer robust og variert næringsstruktur samt styrke næringsutviklingsevnen i omstillingskommunene.

Forventningen var at 2018 ville bli preget av utvikling og forbedring av tjenestene.

Hovedambisjonene var følgende:

- Programevalueringen av Klyngeprogrammet ble levert med positive resultater. Målet var å gjennomføre flere regionale innspillkonferanser for å ha så godt grunnlag som mulig til et nytt revidert program. Målsettingen var at ny utlysning i 2018 skulle være justert som følge av dette utviklingsprosjektet.
- For Bedriftsnettverkstjenesten var målsettingen å vurdere anbefalinger og forslag til forbedringstiltak. De to tjenestene Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverk har noen likheter som gir grunnlag for å se dem i sammenheng.

- Regjeringen har lagt fram ny eksportstrategi og tar fram klyngene som et viktig virkemiddel for økt eksportsatsing. Programmet ønsker å styrke satsing på internasjonal aktivitet inklusive kobling mot andre klynger. Økt satsing på informasjon om mulighet innenfor EU utlysninger, skulle også prioriteres.
- For å effektivisere det administrative arbeidet i klyngene, har Innovasjon Norge igangsatt et digitaliseringsprosjekt. Målet var å lage en felles plattform for deling av informasjon, rapportering, samhandling med virkemiddelaktørene og andre klynger. Det var ambisjon om å rulle klyngeportalen ut i løpet av 2018, samtidig som utviklingsprosjektet skulle fortsette.
- Ordningen klyngene som omstillingsmotor ble utlyst i 2017, og Innovasjon Norge hadde ambisjoner om at fire eksisterende klynger skulle gjennomføre kompetanseløft på sine områder for SMBer som ikke er medlem i klyngene.

Hovedaktiviteter

Basert på evalueringer ferdigstilt i 2017/2018 var prioriteringen å arbeide med videreutvikling av tjenestene. Kompetanse er et nøkkelbegrep, da det har vist seg at klynger og nettverk som har god ledelse og god organisering presterer bedre, særlig hvis de får god veiledning underveis. Videre er suksesskriterier at nettverkene har riktig aktørsett som bidrar i nettverket, samt at det er klart hva det skal samarbeides om.

Samtidig er det gjennomført en nasjonal utlysning hvor det ble tatt opp tre nye NCE prosjekter og sju nye Arena-prosjekter. Også Bedriftsnettverkstjenesten har gjennomført to utlysninger og tatt opp 20 nye nettverk finansiert. I tillegg ble ytterligere tre Arena-prosjekter finansiert over andre virkemidler, regionale midler eller bedriftenes egne midler. Bedriftsnettverk finansieres også med sektorrelaterte midler og lokale midler fra fylkeskommunene gjennom distriktskontorene.

Det vises til nærmere beskrivelse av aktivitetene under hver enkelttjeneste, men her er noen overordnede delmåls-betraktninger:

Utlysninger

Internasjonal orientering, fokus på vekst og omstilling og mange prosjekter innenfor grønt skifte og nye energiformer har preget 2018 for de to tjenestene Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverk.

Klyngeprogrammet gjennomførte utlysning for opptak av nye klynger. Det ble lyst ut med mulighet for å komme inn i programmet på Arena- og NCE nivå. Det ble foretatt noen tilpasninger knyttet til utvikling av revidert klyngeprogram i utlysningen, med følgende resultater:

Tabell 3-16 Utlysninger klyngeprogrammer

Type	Prosjektsøknader	Godkjente klyngeprosjekter
Arena – Nye	24	Fornybarklyngen
		Arena Ocean Hyway Cluster
		Industrial Green tech
		Norwegian Energy Solution – NES
		Norwegian Offshore Wind Cluster
		Betongklyngen N3C
Arena – Forlengelse	3	Arena Torsk
NCE	5	NCE Finance Innovation
		NCE Heidner Biocluster
		NCE Blue Legasea

I tillegg ble klyngene Midsec og Stiim Aquacluster tatt inn i programmet som resultat av tilstrekkelig privat og regional offentlig finansiering.

For Bedriftsnettverks-tjenesten ble det gjennomført to utlysninger i 2018. Det kom inn 62 prosjektsøknader mot 56 i 2017. Det ble tatt inn 20 nye prosjekter mot 15 i 2017. Antall nye godkjente prosjekter utgjorde 32 prosent av totalt antall søknader, mot 27 prosent i 2017. Innvilgelsesprosenten økte med fem prosentpoeng i 2018.

90 prosent av de nye prosjektene er internasjonalt rettet. Prosjektene har ellers som fellestrekk at de har fokus på omstilling og vekst gjennom utvikling av nye forretningsområder og nye markeder.

Videreutvikling av programmet

Anbefalingene fra evalueringen i 2017/2018 er omhandlet under tjenestebeskrivelsene. Klyngeprogrammet er kommet lengst i utviklingsarbeidet gjennom opprettelse av et utviklingsprosjekt med bred involvering og informasjonsinnhenting. Bedriftsnettverkstjenestens oppdragsgiveransvar er vedtatt overført til fylkeskommunene fra 2020, og utviklingsarbeidet tar også hensyn til at det skal legges til rette for en god overføring.

Utvikling av kompetansetilbud

Klynge- og nettverksprogrammene har i 2018 utviklet et mer strukturert kompetansetilbud til nye nettverk. Disse vil bli implementert i 2019 med tilbud på alle nivå og tilpasset det enkelte nettverket sitt behov og som kan tilbys over hele landet. Tilbudet består av workshops hvor aktørsett og samarbeidsgrunnlag blir utfordret og videreutviklet. Tilbudet skal danne grunnlag for videre samarbeid, men kan resultere i at nettverket kan gå i forskjellige retninger ut fra bedriftenes behov og ønsker. Noen kan blant annet ende opp i bedriftsnettverk, noen i

forskningsprosjekter og andre i klynger. Målet er å utvikle flere gode innovasjonsmiljø, som er klar til å ta fatt på samarbeidet raskt og effektivt.

Utvikle regionalt samarbeid

Klynger og nettverk er viktige regionale tyngdepunkt for næringslivet. Med det mener vi en større konsentrasjon av virksomheter som tar utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og inngår i regionale strategier for smart spesialisering. Fylkeskommunene følger opp klynger og nettverk, både med kompetanse, finansiering og utvikler regionale næringsstrategier rundt disse. Med regionreformen er økt deling av kompetanse og erfaringer i arbeid med nettverk og klynger en god investering. Det gir mulighet for å satse mest på de nettverkene som har gode forutsetninger for å lykkes og at enda flere nettverk bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for medlemsbedriftene. I 2018 har Innovasjon Norge og fylkeskommunene samarbeidet tett både om nytt klyngeprogram og i vurderingen av nye klynger som tas opp i det nasjonale programmet.

Styrke internasjonalt samarbeid

Både Klyngeprogrammet og Bedriftsnettverkstjenesten har internasjonal orientering for nettverkene som mål. 90 prosent av de nye bedriftsnettverksprosjektene var internasjonalt rettet, og Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 synliggjort muligheter for slikt samarbeid i EU både for klynger og for enkeltbedrifter. I EU finnes det store finansieringsmuligheter for tverrnasjonale og tverrfaglige samarbeid. Mange av de modne klyngene har posisjonert seg for slik deltakelse, og flere av dem har hatt suksess i 2018. Tilgang til verdifull kompetanse og nye nettverk kan være avgjørende for vekst i medlemsbedriftene.

Digitalisering

Klyngeprogrammet har lagt ned ressurser for å få på plass en klyngeportal for å effektivisere arbeidet i klyngene, samtidig som dette gir nyttig oppfølgingsinformasjon for programmet. Dessverre er innføring av digitale verktøy mer krevende enn forventet, slik at arbeidet må videreføres framover. På samme måte som for lærings- og utviklingsplattformene vil man se om det er overføringsverdi fra Klyngeprogrammet til nettverkstjenestene også på dette området.

Klyngene som omstillingsmotor

Ordningen ble lyst ut i 2017, og det ble da besluttet at fire pluss ett klyngemiljø, fordelt på teamene digitalisering/innovasjonsevne og avansert produksjon (manufacturing) skulle dele sin kompetanse, erfaring og nettverk med små og mellomstore bedrifter utenfor egen klynge. De utvalgte miljøene er: Digital Norway som leder et konsortium med NCE Systems Engineering Kongsberg, NCE iKuben i Molde og NCE Smart Energy Markets i Halden; samt NCE Raufoss. Ordningen skal evalueres i 2019.

Næringslivet utfordres av raske teknologiskift, globaliserte markeder og det grønne skiftet. Bedriftenes evne til å forstå og raskt ta i bruk ny kompetanse og teknologi, er avgjørende for å beholde og styrke konkurransevnen. Dette er en særlig utfordring for små og mellomstore bedrifter. Gjennom mange års klynge-satsing ser vi at de beste miljøene har utviklet en

kompetansebase som kommer medlems-bedriftene til gode. Deler av denne kompetansen er anvendbar på tvers av bransjer og fagmiljøer.

Ordningen ble rullet ut i 2018 og til sammen 110 SMBer enten i nettverk eller enkeltvis gjennomførte skreddersydde kompetansetiltak med ett eller flere av klyngemiljøene. Kompetanseområdene omfatter innsikt i ny teknologi, innovasjonsprosesser, ledelse av omstilling, forretnings-modellering, digital strategi, automatisering, additive prosesser, bærekraftige materialer, Industri 4.0 og Lean. SMBer og nettverkene kommer fra Nordland, Trøndelag, Møre og Romsdal, Innlandet og Agder, Rogaland, Buskerud og Østfold.

Målet for oppstartsåret 2018 var å gjennomføre digitalt kompetanseløft i 220 bedrifter, fordelt på 140 gjennom Digital Norway-konsortiet på innovasjonsevne/digital transformasjon og 80 gjennom Raufoss-klyngen på manufacturing/avansert produksjon. Klyngemiljøene har erfart at det har tatt lengre tid enn antatt og krevet lengre «modning» for SMBer i målgruppen å si ja til det man må kunne kalle et strategisk kompetanseløft av denne kaliber. Digitalt kompetanseløft er på et helt annet nivå og skal ha en helt annen effekt enn et «crash-kurs i digitalisering». De erfarer at mange av SMBene har lav bevissthet for hvor viktig et digitalt kompetanseløft er for bedriftens fremtidige konkurransekraft, og at det handler mindre om teknologi og mer om nye konsepter og løsninger som kan skape helt ny verdi for kunder og marked. Det har dermed vært nødvendig med en mer direkte innsalgsinnsats fra klyngemiljøenes side for å få SMBer til å si ja til å sette av tid og ressurser til et slikt kompetanseløft i egen bedrift.

Dette forklarer at det er færre bedrifter enn måltallet, som har fått gjennomført et kompetanseløft i 2018. Starten på 2019 viser imidlertid at ordningen nå er i ferd med å befestes etter innkjøringsåret 2018, og med godt tilfang av interesserte bedrifter – både enkeltvis og i nettverk.

Selv om vi ikke har nådd målsetting om antall SMBer som har benyttet ordningen i 2018, viser interessen at dette er svært nyttig for bedriftene. Ordningen når SMBer over hele landet som ikke er med i etablerte klynger, og som vil få et løft innen digitalisering.

Resultater og effekter

Evalueringsene av Klyngeprogrammet og bedriftsnettverkstjenestene slår fast at de bidrar til verdiskaping for deltakende bedrifter. For Klyngeprogrammet er det gjennomført en ny effektvurdering for bedriftene i 2018 som viser økte signifikante verdier både på verdiskaping, antall årsverk og salgsinntekter de første 3 år. Dessverre er det ikke mulig å få fram samme effektindikatorer for bedriftsnettverk.

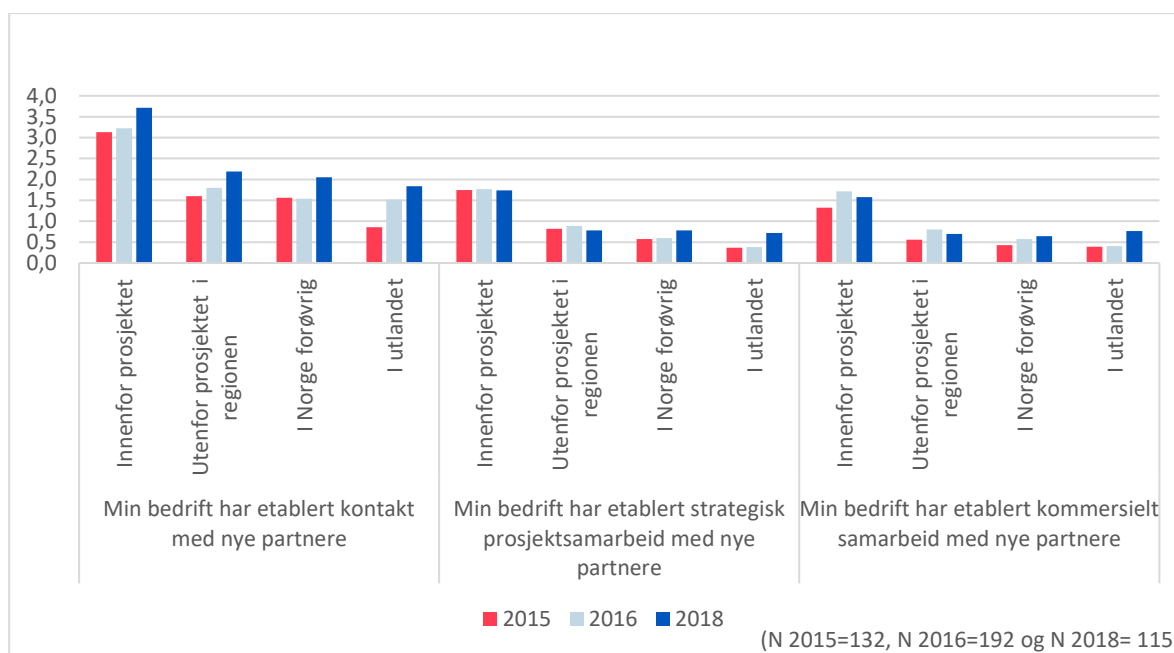
Tabell 3-17 Effektindikatorer for klyngenes medlemsbedrifter (prosentpoeng mervekst i forhold til en kontrollgruppe)

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	5,6**	-3,1	1,8
Verdiskaping	2,0	-8,7**	-2,7
Produktivitet	-1,5	-3,1	-2,3**
Antall årsverk	5,1***	-3,6*	1,9

Samarbeid

Begge tjenestene viser positiv utvikling av samarbeidsindikatoren. For klyngene er det hentet data fra «samspillsdatabasen» for å se på hvem som deltar i offentlig finansierte forsknings-, utviklings og innovasjonsprosjekter. Ved å sammenligne utvikling av deltakelse i innovasjons- og forskningsprosjekter med flere aktører, før klyngens opprettelse med deltakelse etter, finner vi økt samarbeid. For bedriftsnettverk-tjenesten er det gjennomført en egen survey som viser det samme:

Figur 3-27 Samarbeidsrelasjoner i bedriftsnettverk

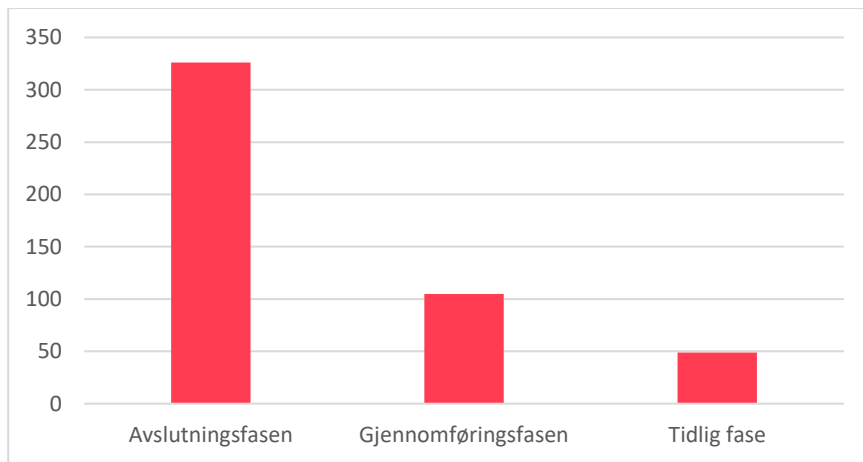

Innovasjon basert på bruk av virkemidler

Tilsvarende er det spurt bedriftsnettverks-deltakere om samarbeidet bidrar til økt innovasjon, noe fleste bekrefter. For klyngebedriftene er det sjekket om de benytter virkemiddelet Skattefunn i større grad enn andre bedrifter som ikke er med i en klynge. Det gjør de i mye større grad, og kan derfor være en indikator på at innovasjonsaktiviteten går opp.

Regional omstilling måler blant annet antall nye og sikrede arbeidsplasser som omstillingsprosjektene har bidratt til.

Figur 3-28 Regional omstilling – antall nye arbeidsplasser prosjektene har bidratt til i 2018

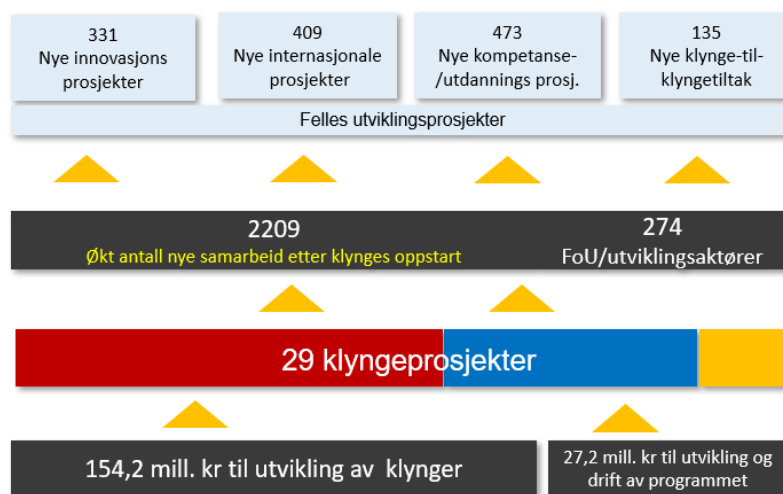
Sammenlignet med tallene fra 2017 så er det en liten oppgang i antall nye arbeidsplasser fra 2017 (457) til 2018 (480), mens samlede antall arbeidsplasser for pågående omstillingsprogram har økt betraktelig fra 1664 i 2017 til 1836 i 2018. Dette kan skyldes at det er flere av omstillingsprogrammene nå er i slutfasen og hvor en ser resultater etter flere år med omstillingsarbeid. Det vises til ytterligere analyser under rapportering av tjenesten.

Klyngeprogrammets aktivitet

Klyngeprogrammet har også for 2018 hentet inn data fra klyngene for å belyse aktivitetsnivået som er i klyngene og blant medlemmene.

Figur 3-29 Oversikt over aktivitet i klyngene i 2018

Tall rapportert for 2018

Det vises til beskrivelse av de enkelte tjenestene for mer inngående analyser og vurderinger av effekt og resultater.

Mål for 2019

Videreutvikling av tjenestene

Klyngeprogrammet

Klyngeprogrammet skal introdusere en revidert helhetlig modell i 2019. Denne modellen skal implementeres, blant annet med innføring av et omfattende lærings- og utviklingsprogram. Målsettingen er at revidert program blir innført på en god og effektiv måte som gir positiv effekt for medlemmene i klyngene. Videre skal kompetansen som leveres være relevant for klyngemedlemmene.

Også Bedriftsnettverkstjenesten er i endring. Det er vedtatt at oppdragsgiveransvaret skal overføres til de nye regionene fra 2020. For 2019 er målsettingen å legge til rette for at ansvarsoverføringen blir gjennomført effektivt.

Samtidig er målsettingen å rekruttere både nye klynger og nye bedriftsnettverk også i 2019. Basert på evaluering vil det også være mål om å følge opp klynger og nettverk i større grad i perioden de får støtte fra tjenestene. Utvikling av gode rutiner for denne oppfølgingen vil være en viktig oppgave.

Forslag til revidert klyngeprogram inneholder en styrking av tjenestenes leveranse av kompetanse til nettverk og klynger. For tidligfase nettverk tilbys to strukturerte workshops som en rådgivningstjeneste både til nettverk som vurderer bedriftsnettverk, klynger, men kan også ende opp i andre samarbeidsbaserte utviklingsprosjekter. Målsettingen er å gjennomføre 80 slike workshops i 2019. For Klyngeprogrammet er det også forslag om strukturerte kompetansepakker på alle nivåene som skal implementeres i 2019.

Nettverk og klynger har også en viktig rolle for at bedriftene ser seg selv opp mot globale verdikjeder. For Klyngeprogrammet vil dette området bli prioritert i 2019.

Bedriftsnettverk

I 2019 er det et mål å implementere aktuelle endringer i Bedriftsnettverkstjenesten på bakgrunn av anbefalinger i evalueringen fra 2018. Den største endringen er at bedriftsnettverk fra 2019 går over til løpende mottak og behandling av prosjektsøknader og at ordningen med åpne nasjonale utlysninger bortfaller.

Regional omstilling

- Kompetansesenteret skal være en rådgiver, veileder og kvalitetssikrer overfor de kommuner/regioner hvor Innovasjon Norge får oppdrag fra fylkeskommunene til å utøve en slik oppgave. Det enkelte omstillingsområde har en oppdragsrådgiver som følger opp. I tillegg er det et mål for Innovasjon Norge at nye omstillingsområder får en rask innføring i

omstillingsarbeidet ved å gjennomføre Intro-kurs for omstillingsstyret samt samling med nye programledere for innføring i rutiner og regler for anvendelse av omstillingsmidler.

- Kompetansesenteret driver erfaringsutveksling mellom omstillingsområdene og mellom omstillingsområdene og offentlige aktører innenfor fagfeltet Regional omstilling. I den sammenheng er det bl.a. under planlegging en konferanse høsten 2019 med målgruppen omstillingsområder, fylkeskommuner, KMD og Innovasjon Norge.
- Kompetansesenteret skal utvikle nye og videreutvikle eksisterende verktøy overfor omstillingsområdene. Kompetansesenteret må ha relevante verktøy å tilby omstillingsområdene både overfor det lokale næringslivet samt overfor kommunens arbeid med næringsutvikling.

Fylkeskommunale rammer – utsikter for 2019

Rammene for det fylkeskommunale oppdraget for 2019 (kap. 550, post 62) viser en nedgang på ca. 19 mill. kroner fra 2018 til 2019. Dette tilsvarer en reduksjon på 5,6 prosent. Det er store variasjoner mellom fylkene når det gjelder endringen fra 2018 til 2019.

Størst nedgang i rammen er i Telemark (64,9 prosent tilsvarende ca. 11,7 mill. kroner) og Møre og Romsdal (31,5 prosent og ca. 8,4 mill. kroner). Prosentvis er det også stor reduksjon i oppdraget fra Vest-Agder fylkeskommune (39 prosent/3,2 mill. kroner) og ikke minst fra Rogaland fylkeskommune som kutter hele oppdraget til Innovasjon Norge for 2019 (var ca. 4,3 mill. kroner i 2018).

Noen fylkeskommuner øker også sine oppdrag fra 2018 til 2019. Det gjelder først og fremst Finnmark og Troms (med i underkant av 15 prosent) og Trøndelag (ca. 5 prosent).

Tabell 3-18 Oversikt over rammer for Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettpost 551.60 frem til og med 2016 og 550.62 i 2017 og 2018 (i mill. kroner)

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mill. kroner	562	544	425	409	375	402	341

Isolert sett er ikke en reduksjon i distriktsoppdraget på fem til seks prosent alvorlig. Det er imidlertid utfordrende i mange regioner hvor dette har vært et stort og viktig oppdrag at tidligere års til dels betydelige kutt følges opp med nye. Mange steder har kontorene i noen grad kunnet videreføre et aktivitetsnivå som har vært høyere enn den årlige rammen fra fylkeskommunen som følge av at man har hatt tilgjengelig overførte midler fra foregående år. For 2019 er omfanget av overføringer vesentlig redusert og med ytterligere reduserte rammer i 2019 vil det derfor måtte påregnes et redusert aktivitetsnivå. Enkelte kontorer vil med 2019-rammen kunne opprettholde aktivitetsnivået fra 2018. Dette gjelder særlig Møre og Romsdal og Trøndelag, som har store overføringer fra 2018.

Mange av oppdragene fra fylkeskommunene er nå nede på et nivå hvor det er vanskelig å bruke distriktsmidlene på en strategisk god måte og ha en aktiv markedsføring av dem. Fem

fylkeskommuner gir i 2019 oppdrag under 10 mill. kroner mens tre ikke gir oppdrag i det hele tatt.

I tillegg til å korrigere for særskilt markedsvikt knyttet til bedriftslokalisering i distrikt, har disse midlene historisk vært viktige for å utvikle distriktsbedriftene til å kunne delta i konkurransen om nasjonale og internasjonale virkemidler. Når rammene løpende reduseres vil dette derfor også kunne få konsekvenser for distriktsbedriftenes evne til å nyttiggjøre seg disse virkemidlene.

3.3 Måloppnåelse for Landbruks- og matdepartementet – LMD

Tabell 3-19 Oversikt over budsjettpostene fra LMD i 2018 og fordeling av disse på de ulike virkemidlene (alle beløp i mill. kroner)

Kapittel/post	Ordning	Årets friske ramme	Årets kunderamme eks. gjennomføring
1137/71	Bioøkonomiordningen	2,83	2,52
1149/75	Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	75,00	75,00
1150/50	Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket	634,50	591,47
1150/50	Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	66,00	61,38
1150/50	Utviklingsprogrammet, jordbruksavtalen	102,50	93,58
1151/51	Utviklingsprogrammet, reindriftsavtalen	8,20	6,50
Sum		889,03	830,45

De overordnede målene for landbruks- og matpolitikken er matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk. Midlene til landbruket som forvaltes av Innovasjon Norge er stilt til disposisjon gjennom jordbruksforhandlingene, reindriftsavtalen og statsbudsjettet og skal bidra til å styrke økonomien i næringen.

Til landbrukssektoren har Innovasjon Norge tilskudd og lån. Prosjektene som finansieres omfatter investeringer i produksjonsanlegg for tradisjonelt landbruk, andre landbruksbaserte næringer på gården, bioenergi og utviklingsprosjekter innenfor lokalmat, Inn på tunet og reiseliv. Prosjekter innenfor tradisjonelt landbruk og bioenergi er i hovedsak knyttet til vekst i eksisterende bedrifter og rapporteres derfor under delmål 2, mens midlene til investering og utvikling av andre landbruksbaserte næringer rapporteres under delmål 1.

Landbruksbaserte bedrifter som vil utvikle noe nytt med utgangspunkt i landbrukseiendommen har ofte tradisjonell landbruksdrift i bunnen. For eksempel har de fleste som starter med osteproduksjon allerede melkeproduksjon som basis. Derfor har gründerskap ofte en litt annen form i landbruket enn i andre næringer. Hovedregelen for en gründerbedrift innenfor landbruket er at det startes ny næring på gården som utfyller den tradisjonelle gårdsdriften og bidrar til økt verdiskaping, lønnsomhet og sysselsetting. Eksempel på dette er lokalmatsatsingen som har pågått siden årtusenskiftet og som vi ser store resultater av i markedet i dag.

Prosjekter innenfor tradisjonelt landbruk er i stor grad investeringer knyttet til modernisering av gårdsdriften som bidrar til økt produktivitet og effektivitet. Bruk av ny teknologi, for eksempel melkeroboter, står sentralt i denne moderniseringen.

3.3.1 Hovedfunn

1. Innovasjon Norge opplever fortsatt stor etterspørsel etter lån og tilskudd innen tradisjonelt landbruk. I 2018 økte samlet søknadsbeløp med 200 mill. kroner til 1,2 mrd. kroner for IBU og tilskudd til investeringsstøtte, mens innvilget beløp var i underkant av 720 mill. kroner til knapt 1 000 prosjekter.
2. Prosjekter i distriktpolitiske virkeområder blir fortsatt prioritert. 68 prosent av tilskuddene innen tradisjonelt landbruk gikk til kommuner i disse områdene i 2018. Landbruksprosjektene totalt sett utløser tilsammen 2,8 mrd. kroner i annen kapital.
3. 67 prosent av prosjektene innen tradisjonelt landbruk oppgir at støtten fra Innovasjon Norge i stor grad bedrer overlevelsessevnen. Dette reflekterer betydningen av investeringer for å få lønnsomme gårdsbruk. Prosentsatsen ligger på nivå med andre prosjekter Innovasjon Norge støtter.

3.3.2 Om oppdraget 2018

Landbruket rår over et betydelig ressursgrunnlag og optimal utnyttelse av disse er sentralt både for å ta ut potensialet i eksisterende næringer, og som grunnlag for innovasjoner og ny næringsvirksomhet. En helhetlig tilnærming til bioøkonomien skal bidra til å løse samfunnsutfordringer knyttet til matsikkerhet, klima, miljø, energi og ressurstilgang. Oppdraget løses via midler som fordeles til regionene etter en fordelingsnøkkel (midler til investeringer og bedriftsutvikling), og nasjonale rammer (utviklingsprogrammet og fornybar energisatsingen).

- Midler til investeringer og bedriftsutvikling i landbruket skal hovedsakelig prioritere delmål 2 - vekstkraftige bedrifter (tradisjonelt landbruk), og noe delmål 1 (andre næringer).
- Utviklingsprogrammet skal bidra til å skape økt vekst og verdiskaping innenfor andre landbrukstilknnyta næringer basert på landbrukets og reindriftens ressurser.
- Verdiskaping for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket skal bidra til verdiskaping i landbruket basert på lokale bioenergiressurser og utvikling av miljø- og klimavennlig teknologi.

Regionalt næringsprogram utarbeidet av Fylkesmannen i samarbeid med Innovasjon Norge, Fylkeskommunen, næringa m.fl. legger strategiske føringer for bruken av midlene regionalt.

3.3.3 Bidrag til å nå hovedmålet

Landbruket utløser investeringer i andre sektorer

Støtte til investeringer innen melkeproduksjon og storfekjøtt utgjorde hele 70 prosent av støtte til tradisjonelt landbruk i 2018. Gjennomsnittlig investeringskostnad for prosjekter som mottok støtte fra investerings- og bedriftsutviklingsmidlene var i 2018 totalt 2,7 mill. kroner per prosjekt. Prosjektene mottok i gjennomsnitt 0,53 mill. kroner (20 prosent) i investeringsstøtte. Dette innebærer at prosjektene i gjennomsnitt utløste ca. 2,5 mill. kroner i annen kapital. Mye av kapitalen gikk til lokale entreprenører som bidro i byggeprosjektene.

Tabellen under viser fordelingen mellom ulike ordninger innen Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU) og tilskudd til investeringer i landbruket for prosjektkostnader, innvilget beløp og utløst kapital.

Tabell 3-20 Fordeling av prosjektkostnader, innvilget beløp og utløst kapital mellom de ulike investeringstypene (beløp i mill.kroner)

	Prosjektkostnader	Innvilget beløp	Utløst kapital
Tilskudd ved generasjonsskifte, tradisjonelt jord- og hagebruk	157,4	47,1	110,3
Tilskudd ved generasjonsskifte, tilleggsnæring	8,34	2,6	5,8
Investeringstilskudd til tradisjonelt jord- og hagebruk	2 674,6	494,9	2 179,6
Investeringstilskudd til tilleggsnæring	281,0	61,3	219,7
Tilskudd for investeringer i landbruket	390,9	74,6	316,3
Totalt	3 512,2	680,6	2 831,6

Investeringene i landbruket gir også verdiskaping og sysselsettingseffekter innen andre sektorer, for eksempel i bygg- og anleggsbransjen.

For mer informasjon, se Menon Economics sin rapport fra 2017 om hvordan tilskudd og lån til investeringer innen tradisjonelt landbruk bidrar til verdiskaping, sysselsetting og skatt i alle ledd i verdikjeden.

Et bærekraftig landbruk i framtiden forutsetter god rekruttering

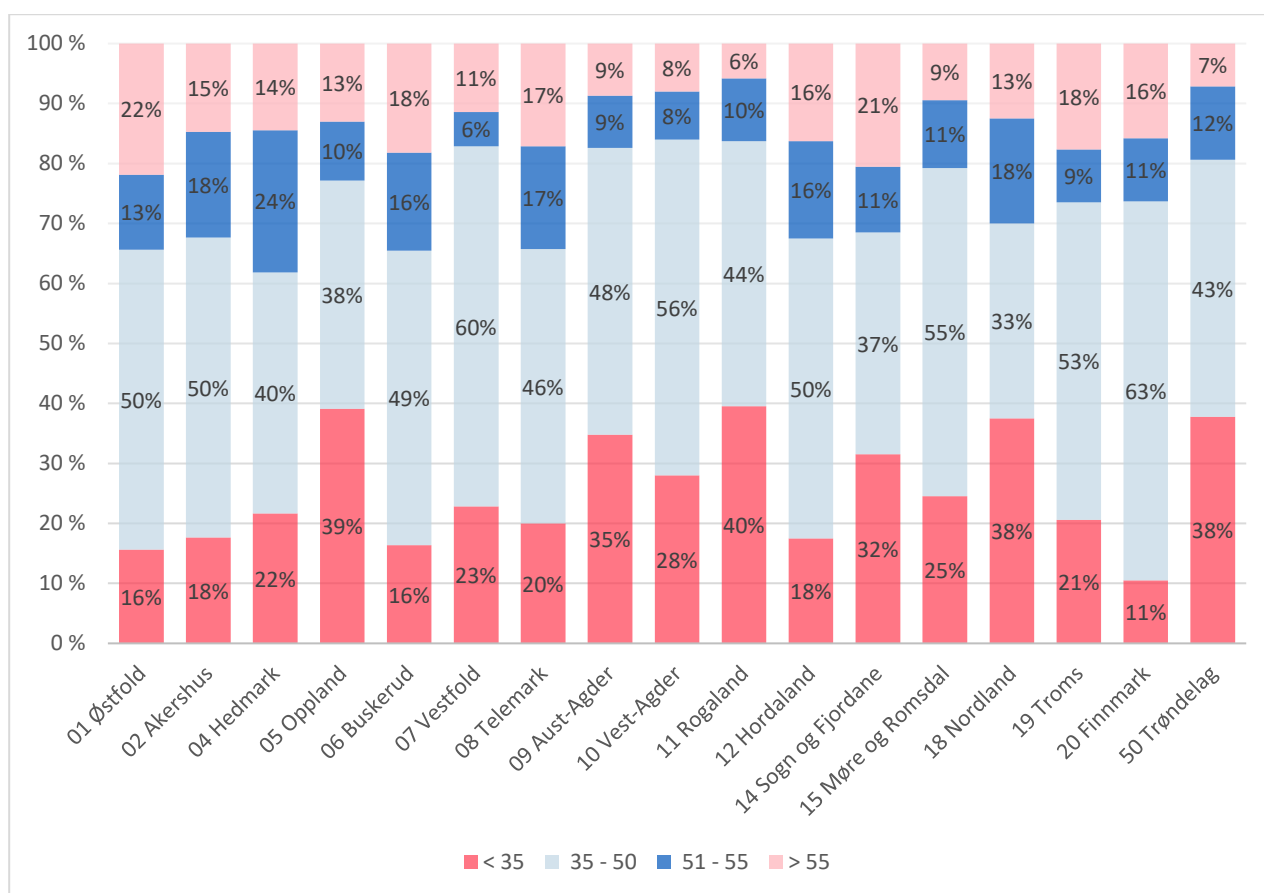
Rekruttering er en forutsetning for økt matproduksjon og verdiskaping, men i mange områder av Norge er rekruttering til landbruket en utfordring. Målrettet prioritering av unge er derfor viktig for å legge et godt grunnlag for videre utvikling av landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet. Andelen IBU-midler til unge er derfor en viktig indikator på rekruttering til framtidens matproduksjon.

Tabell 3-21 Fordeling av tilskudd mellom de ulike aldersgrupperingene (beløp i mill. kroner)

Tilskudd			
Tilsagn totalt (mill. kroner)	Aldersgruppe < 35 år	Andel < 35 år	Andel 35-50 år
616,7	180,0	32 %	45 %

I 2018 gikk 32 prosent av IBU-tilskuddet til aldersgruppen under 35 år. Dette er en økning med fem prosent fra 2017. Aldersgruppen 35 til 50 år er fortsatt dominerende men er redusert til 45 prosent i 2018 fra 47 prosent av tilskuddet i 2017. En forklaring på det er at en stor andel av midlene går til investeringer innen tradisjonelt jord- og hagebruk der søker ofte er eldre enn 35 år. Fordelingen per aldersgruppe på fylke innen tradisjonelt jord- og hagebruk blir vist i figur 3-30.

Figur 3-30 Fordeling andel saker på aldersgruppe. Per fylke (tradisjonelt landbruk; investeringsstøtte og generasjonsskifte)

Det fremgår av figuren at Oppland og Rogaland er de fylkene hvor størst andel saker går til produsenter under 35 år. I de fylkene er ca. 40 prosent av sakene innvilget til unge bønder. Like bak følger Trøndelag og Nordland. Dette er store landbruksfylker hvor det er faglige miljø med mange kollegaer, relativt store gårdsbruk og en optimisme på landbrukets vegne.

Effekter av Innovasjon Norges virkemidler

De fleste landbrukskundene innen tradisjonelt landbruk er enkeltpersonforetak eller personkunder hvor regnskapstall ikke er tilgjengelig på samme måte som for aksjeselskaper. Mangel på regnskapsdata gjør at det ikke er mulig å måle effekten av midlene til tradisjonelt landbruket med samme metode som for midler til øvrige tjenester. For de andre tjenestene innen landbruksoppdraget er det gjort beregninger av effekt fra SSB.

Effektestimaterne totalt sett for landbruk er positive for salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet. Det betyr at bedrifter som har fått tilsagn fra våre tjenester har en høyere årlig vekst i salgsinntekter og verdiskaping enn de som ikke har fått tilsagn hos Innovasjon Norge. Sammenligner vi med andre departement, ser vi at prosjekter finansiert av LMD gir en like god effekt på disse indikatorene som prosjekter finansiert av andre departement.

Spesielt innen delmål 1 - flere gode gründere, gjør prosjektene innen landbruk det godt. Det er verdt å merke seg at et prosjekt innen andre landbruksbaserte næringer som har vært innom Innovasjon Norge, har i snitt hele 17,1 prosent bedre utvikling på salgsinntekter enn prosjekter som ikke har vært innom Innovasjon Norge. For verdiskaping er dette tallet på 12,9 prosent.

Innovasjon Norge tar høy risiko, det betyr lavere lønnsomhet enn gjennomsnittet. Så lenge våre kunder utvikler seg likt med kontrollgruppen på disse parameterne, må det derfor være tilfredsstillende.

For fullstendig oversikt, se tabell kap. 13.

Innovasjon Norges arbeid innenfor Agri-Tech

Utviklingen av et effektivt landbruk er sterkt knyttet til teknologiutvikling – utviklingen er sterkt teknologidrevet. Agri-Tech, og arbeidet rettet mot teknologileverandørene, er gitt økt prioritet de siste årene. Hovedfokus i 2018 har vært bærekraftig og effektiv planteproduksjon. Dette ble reflektert i så vel Landbrukets Innovasjonscamp 2018, som ved en studietur til San Francisco og Landtek2018.

Dette ble også det samlede tema for Innovasjon Norges invitasjon til norske agritech selskaper til World AgriTech Innovation Summit i London i fjor høst. Fem unge teknologiselskap fikk mulighet til å vise frem innovative og bærekraftige løsninger relatert til planteproduksjon. De fem selskapene var Soil Steam International, NoFence, 7Sense, Saga Robotics og Adigo. Selskapene gjorde seg tydelig bemerket og har etablert interessante kontakter i etterkant, både i Frankrike og Storbritannia.

Befolkningsvekst kombinert med økonomisk vekst øker etterspørselen etter mat, energi og bioråvarer. Norsk jordbruk har gode forutsetninger for å møte denne etterspørselen med effektiv og klimasmart produksjon av mat og som leverandør av verdifulle råvarer og teknologiløsninger. Ny teknologi vil også gi rom for nye produksjonsformer og produkter. Spennende nye konsepter og tidlige piloter ligger i vertikal og urban produksjon og dyrkingsteknologi.

Ulike teknologier for innsamling og bearbeiding av data fra sensorer og droner vil få større betydning. Dette vil igjen styrke muligheten for optimalisering av dagens produksjon og redusere innsatsfaktorene og i mange tilfeller ha mindre belastning på miljøet. Både etablerte selskaper som Yara og Orkel, og nye oppstartsbedrifter som NoFence, Saga Robotics og 7Sense Group er representative for slike fremtidsrettede norske leverandørindustrier til jordbruket.

Innsamling og bearbeiding av data gir, og vil gi, aktørene i verdikjeden for mat et enda sikrere og raskere innsyn i prosesser og hendelser. Dette vil føre til et bedre beslutningsgrunnlag for alle aktørene i næringskjeden. Mimi, nyetablert i 2018, har som ambisjon å ta en nasjonal og internasjonal posisjon innenfor dataløsninger med brukerinformasjon i sanntid for primærprodusentene og tilhørende næringsmiddelindustrien.

Innovasjon Norge vil fortsette å støtte opp etablering av flere konkurransedyktige leverandører av bærekraftige løsninger til jordbruket, og vil fortsatt stimulere til nettverksbygging mellom agritech selskaper.

Digitaliseringsprosjekt i landbruk

I 2018 har arbeidet med harmonisering av nye arbeidsprosesser for håndtering av tradisjonelt landbruk vært prioritert. Formålet er en mer lik saksbehandling og bedret samhandling mellom distriktskontorene. Planlegging og utvikling av ny søknads- og saksbehandlingsløsning som skal understøtte saksbehandlingen har vært en viktig del i prosessen. Dette arbeidet har vært omfattende og har involvert mange av våre kundeansvarlige.

Videre arbeid i 2019 vil omfatte utvikling av ny heldigital løsning som blant annet innebærer opplæringsplan, utrullingsplan og kommunikasjonsplan før det rulles ut senere i 2019.

Arbeidet bygger også på erfaringen fra bioenergi som fikk ny søknadsløsning sommeren 2018.

3.3.4 Delmål 1 – Flere gode gründere – andre landbruksbaserte næringer på gården

Mål og ambisjoner for 2018

Innenfor delmål 1 rapporteres ordningene *etablerertilskudd, bedriftsutvikling og investering i andre landbruksbaserte næringer* som alle er en del av tjenesten Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU). Innenfor andre landbruksbaserte næringer er det en målsetting å øke verdiskapingen og sysselsettingen. De siste årene har andelen midler til andre landbruksbaserte næringer har gått nedover. På oppdrag fra Innovasjon Norge har Oxford Research utarbeidet en rapport for å finne mulige forklaringer på denne utviklingen. Det er naturlig å anta at utviklingen skyldes en kombinasjon av flere faktorer, men i rapporten er følgende sju punkter trukket fram:

1. Utvikling i arbeidsmarkedet
2. Strukturendring i landbruket
3. Investeringskrav i tradisjonelt landbruk
4. Markedssituasjon for tilleggsnæringene
5. Mobilisering av nye bygdenæringsprosjekter
6. Etterspørsel etter midler til tilleggsnæring
7. Regionale variasjoner i leveransen av virkemiddelet

Det pekes på at omfanget av mobiliseringsarbeidet har stor betydning på tilfanget av søknader inn til Innovasjon Norge. I tillegg trekkes det fram at Inn på tunet-ordningen har potensial hvis man

kan få markedet til å fungere bedre. Rapporten vil bli tilgjengelig på Oxford Research sine hjemmesider.

Hovedaktiviteter

Bidra til nyskaping, markedsorientering og utnyttelse av synergier i verdikjeden

Andre landbruksbaserte næringer er arbeid på gården som kommer i tillegg til selve gårdsdriften, eller kan utvikle seg til hovednæring. Gårdsturisme, jakt og fiske, foredling av lokalmat og Inn på tunet er eksempler på andre landbruksbaserte næringer. Trenden de siste årene har vært at en synkende andel av midlene går til andre landbruksbaserte næringer. For 2018 ligger denne andelen likt som for 2017, på 14 prosent. Tilskudd til andre landbruksbaserte næringer ligger beløpsmessig på 15 mill. kroner over nivået i 2017. Dette skyldes en kombinasjon av justering av fylkesvise kronetak på investeringsstøtte og pågangen etter midler fra de to virkeområdene. I tillegg ble det i 2018 innvilget ekstra midler til IBU-ordningen på 75 mill. kroner som skulle gå til investeringer innen tradisjonelt landbruk. Dermed ble rammene romsligere og det var mulig å gi en høyere støttesum per prosjekt, også innen andre landbruksbaserte næringer. Antallet saker har vært stabilt de siste årene, noe som tilsier at etterspørselen ikke har økt. Det finnes flere faktorer som kan forklare dette, jf. Oxford-rapporten nevnt over. Med tanke på å utvikle gårdsbruk og lokalsamfunn med mangfold, kunne det vært ønskelig med en noe høyere interesse for andre landbruksbaserte næringer, jfr. stortingsmeldingen om vekst og gründerskap innen landbruksbasert næringsutvikling. Samtidig er utviklingen forståelig ut fra det fokuset som har vært på løsdriftskravet, økt matproduksjon og effektivitet.

Det er i 2018 bevilget 101,6 mill. kroner i IBU-tilskudd til prosjekter innen andre landbruksbaserte næringer (i 2017 var beløpet på 85,7 mill. kroner). Tabellen nedenfor viser noen av de næringsgruppene som har mottatt støtte i 2018 (beløp i mill. kroner):

Tabell 3-22 Fordeling av støtte mellom næringsgrupper (beløp i mill. kroner)

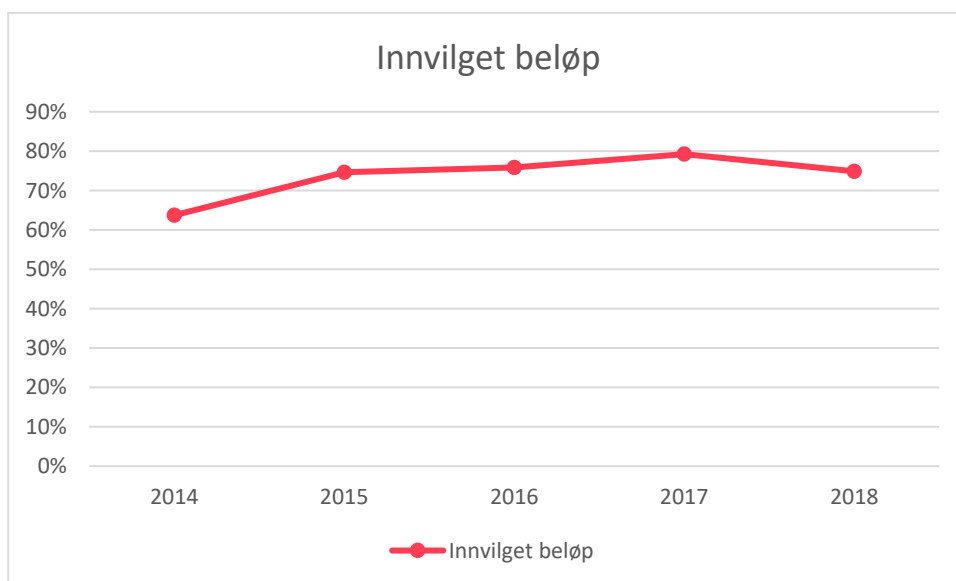
Bransje	Tilskudd	Andel av total bevilgning til andre landbruksbaserte næringer
Jordbruk og tilknyttede tjenester	39,8	39%
Skogbruk, innlandsfisk og tilknyttede tjenester	4,8	5%
Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	19,3	19%
Handel med næringsmidler og drikkevarer	3,5	3%
Trelast og trevarer (ekskl. møbler)	-	-
Hotell og restaurantvirksomhet	7,3	7%
Undervisning, helse og sosialtjenester*	3,6	4%
Aktivitets- og opplevelsestilbud	9,2	9%
Andre	14,1	14%
Sum alle andre landbruksbaserte næringer	101,6	

*Inkluderer *Inn på tunet*

Sikre sysselsetting i bygdene, særlig for kvinner

Innovasjon Norge har et ekstra fokus på kvinner inn i våre prosjekter. Figuren under viser hvor stor andel av det totale tilskuddet til andre landbruksbaserte næringer som gis til kvinner. Andelen har ligget jevnt på rundt 75 prosent de siste årene.

Figur 3-31 Utvikling andel tilskudd til kvinner, tilleggsnærings

Det er et sentralt mål at IBU-midlene skal føre til flere arbeidsplasser innen og i tilknytning til landbruket. Sysselsettingsveksten gjelder andre landbruksbaserte næringer og er målt ut fra søkerens forventede økning i antall årsverk som oppgis på søknadstidspunktet.

Tabell 3-23 Forventet sysselsetting i andre landbruksbaserte næringer og støttebeløp (beløp i mill. kroner)

Sysselsettings-effekt, årsverk	Herav kvinner, Årsverk	Innvilget tilskudd	Tilskudd pr årsverk	Innvilget tilskudd, kvinner	Tilskudd pr årsverk, kvinner
454	238	85,3	0,188	65,3	0,274

Til sammen forventer søkerne en sysselsettingsvekst på 454 årsverk. Dette er søkers antagelser og derfor er tallene beheftet med en betydelig usikkerhet. Tilsvarende tall i 2017 var 449 årsverk. Kvinnenes andel av den forventede sysselsettingsveksten ligger stabil i overkant av 50 prosent de siste tre årene. En forklaring på økning i kvinneandel kan være at for noen ordninger kan kvinner oppnå høyere støtteutmåling sammenlignet med menn. Samtidig er det fortsatt slik at det ofte er menn som driver den tradisjonelle driften på gården, mens kvinnene er de som skaper andre landbruksbaserte næringer. Tilskuddet per årsverk til kvinner har økt fra 180 000 kroner i 2017 til 188 000 kroner i 2018.

I tillegg til den direkte sysselsettingseffekten, kan disse tiltakene sammen med øvrige tiltak ha en indirekte sysselsettingseffekt. Ringvirkninger, som for eksempel økt aktivitet lokalt, er av stor betydning og gir direkte innvirkning på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde bosettingen i distriktene.

Til etablerertilskudd ble det i 2018 innvilget 104 tilskudd med til sammen 16,2 mill. kroner hvorav 74 av tilskuddene og 10,7 mill. kroner av beløpet gikk til kvinner. Det vil si at av det totale tilsagnet gikk 66 prosent av tilskuddet til kvinner. Dette er en reduksjon på 16 prosent fra 2017. Antallet tilsagn viser også en reduksjon i andelen som går til kvinner, fra 80 prosent i 2017 til 71 prosent i 2018. Dette må sees i sammenheng med at det er forholdsvis små beløp, samt at kvinneandelen for disse prosjektene har vært blant de høyeste av tjenestene i Innovasjon Norge.

I følge Kundeeffektundersøkelsen (Etterundersøkelsen 2014) bidrar 12 prosent av prosjektene til økt sysselsetting. Dette er en nedgang på sju prosent sammenlignet med undersøkelsen i 2013. Andelen ligger litt under snittet av alle tjenester i Innovasjon Norge. Dette er muligens et lavt tall, men det er litt avhengig av hva som forventes, innen landbruket er det ofte snakk om prosjekter for å sikre den som er sysselsatt på gården.

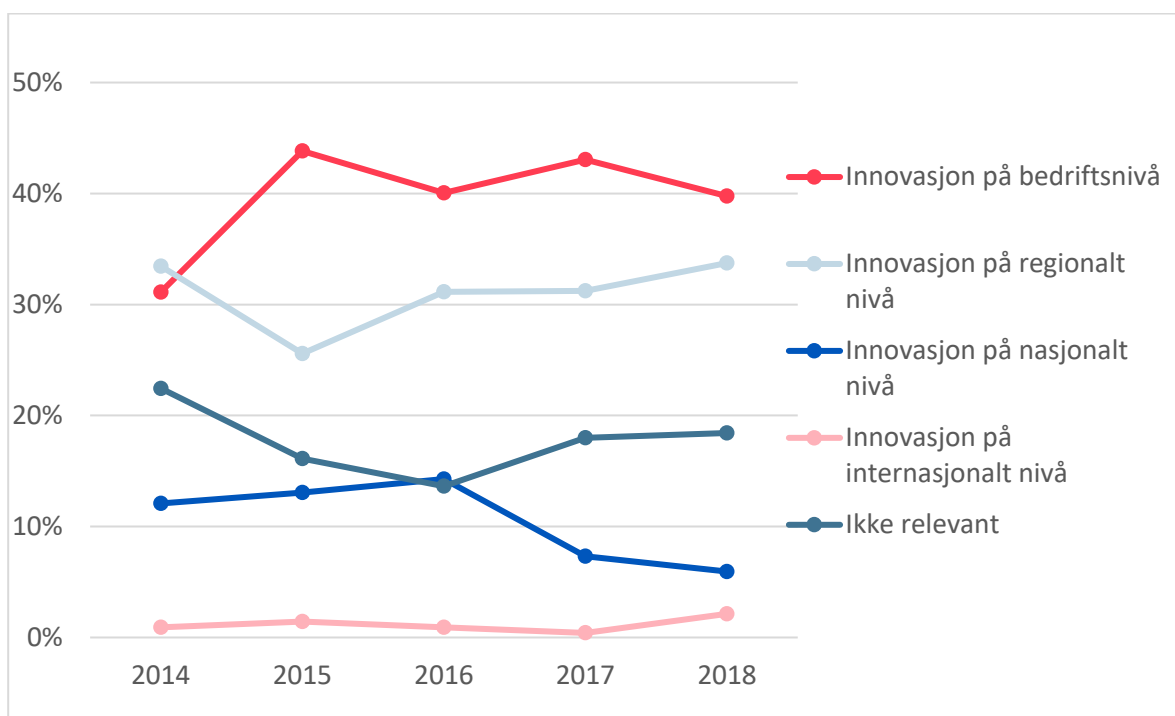
Resultater

Innovasjonsnivå

Innovasjonsnivå er en vurdering av hvordan prosjektet er. I den forbindelse vil det være aktuelt å besvare hvorvidt prosjektet innebærer noe nytt for bedriften, nytt i regionen, nytt i Norge eller nytt i verden eller har prosjektet andre formål enn innovasjon (sistenevnte er ikke et relevant innovasjonsnivå).

Oppstart av ny næring i tilknytning til landbruket innebærer i hovedsak innføring av teknologi, prosesser eller forretningsmodeller som er ny for bedriften eller i regionen. I 2018 hadde 82 prosent av prosjektene innovasjon på bedrift, region eller nasjonalt nivå. Denne andelen har vært stabil de siste to årene.

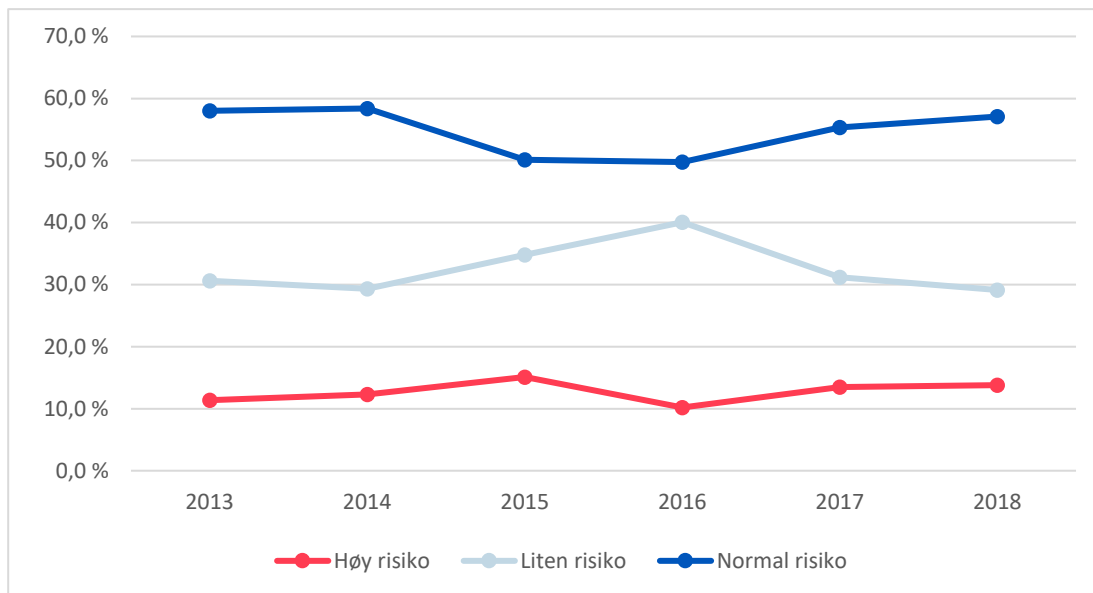
Figur 3-32 Innovasjonsnivå (andel kroner)

Prosjektrisiko

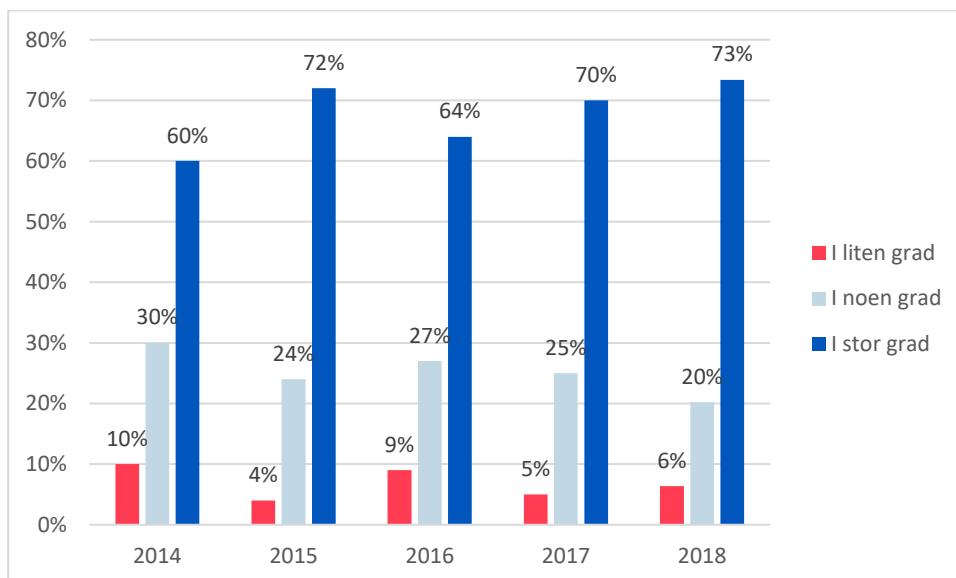
Prosjektrisikoen innen andre landbruksbaserte næringer har vært relativt stabil. Det er en liten tendens til at prosjektene tar en litt større risiko de siste to årene, noe som er i tråd med ambisjonen om at Innovasjon Norge skal være utløsende for de prosjektene som får tilsagn.

Figur 3-33 Fordeling av innvilget beløp til andre landbruksbaserte næringer (tilskudd IBU) på ulike prosjektrisiko⁴⁷

Addisjonalitet

Figur 3-34 Utviklingen i addisjonalitet innen andre landbruksbaserte næringer fra 2014 til 2016

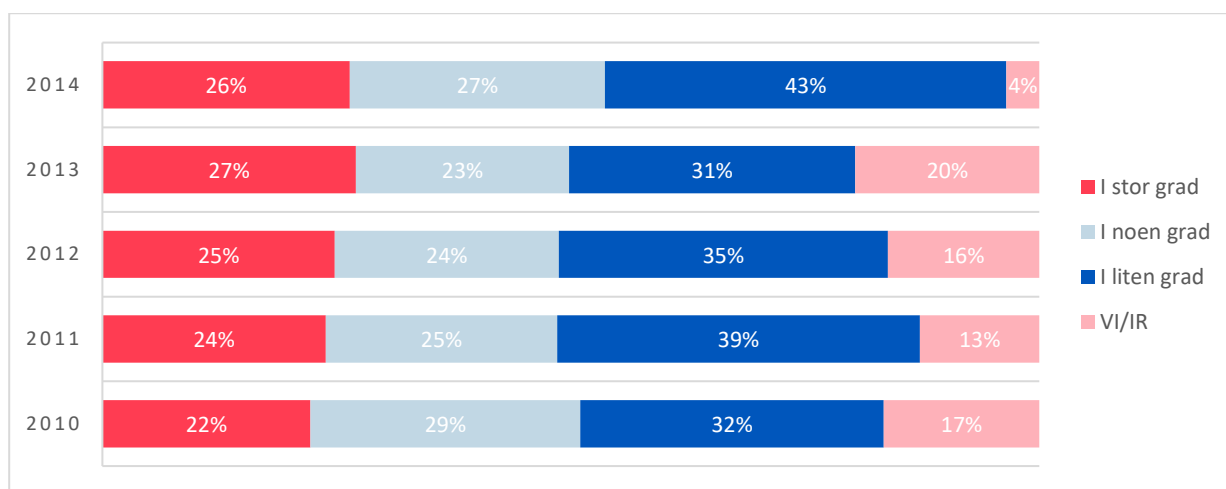

⁴⁷ Prosjekter hvor risikoen i prosjektene ikke er angitt er ikke inkludert derfor er beløpet lavere enn totalbeløpet til andre landbruksbaserte næringer.

Prosjekter innen andre landbruksbaserte næringer har hatt en stabil utvikling når det gjelder addisjonalitet. Andelen som har svart at vår finansiering har vært svært utløsende for prosjektet ligget stabilt i på rundt 70 prosent de siste årene. Andelen som mener at finansiering fra Innovasjon Norge i noen eller liten grad har vært utløsende er også relativt stabil i perioden.

Kompetanse

Figur 3-35 Utvikling i svar på spørsmålet om hvorvidt prosjektet har bidratt til kompetanse hos kunder som har fått IBU tilskudd til andre landbruksbaserte næringer⁴⁸

Som det fremgår av figuren over er andelen prosjekter som har bidratt til kompetanse i stor eller noen grad hos våre kunder ligget stabilt på ca. 50 prosent de siste årene. Innovasjon Norge tilbyr forretningsmessig kompetanse til Utviklingsprogrammets målgrupper gjennom sine generelle ordninger, og i 2018 var det to FRAM-prosjekter innen landbruk og mat.

Tabell 3-24 Oversikt FRAM-prosjekt innen landbruk

Navn	Fylke	Antall deltagere/bedrifter	Kort info
Fram SL Bakeri	Nasjonalt (Søker er IN Buskerud og Vestfold)	9	FRAM SL Bakeri er et opplegg som er skreddersydd for disse bakeriene. I tillegg til fokus på bedriftsutvikling, ledelse og strategi vurderes det å ta inn en bolk på matfaglige temaer.
Fram Mat og reiseliv	Agder	10	Målet har primært vært økt lønnsomhet i bedrifter som har lokalmat som et hovedområde. Bærekraft har også være et område som har fokus i programmet.

⁴⁸ Kundene er blitt spurt 4 år etter at prosjekttildeling

I tillegg tilbyr Innovasjon Norge et bredt spekter av matfaglige kompetanseaktiviteter gjennom de fem matfaglige kompetansenettverkene. I 2018 ble det brukt 14 mill. kroner til dette tilbudet. I snitt holder kompetansenettverkene årlig ca. 60 matfaglige kurs og gjennomfører ca. 140 besøksordninger. Oxford Research og Ruralis gjennomførte i 2018 en evaluering av tilbudet.

Innovasjon Norge tilbyr også forretningsmessig kompetanse til Utviklingsprogrammets målgrupper gjennom sine generelle ordninger, noen eksempler på disse er:

- FRAM strategisk ledelsesprogram. Det har vært to prosjekter innen strategisk ledelse for landbruk i 2018.
- Global Growth. Tidligere FRAM Marked er gjort om til Global Growth. Det er ikke kjørt noen Global Growth under Utviklingsprogrammet i 2018.
- Mentor. Nytt av året er at alle vekstbedrifter skal få tilbud om minimum 30 timer mentor i løpet av den tre-årige vekstperioden. Seks bedrifter benyttet seg av dette i 2018.

3.3.5 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter – Investering i tradisjonelt landbruk og utviklingsprogrammer

Delmålet vekst i bedrifter er delmålet med desidert størst omfang i landbruksoppdraget. De fleste prosjekter innen tradisjonelt landbruk, bioenergi og Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping er knyttet til dette delmålet.

Mål og ambisjoner for 2018

Under delmål 2 skal IBU midlene til investering i det tradisjonelle landbruket primært bidra til økt produktivitet og lønnsomhet.

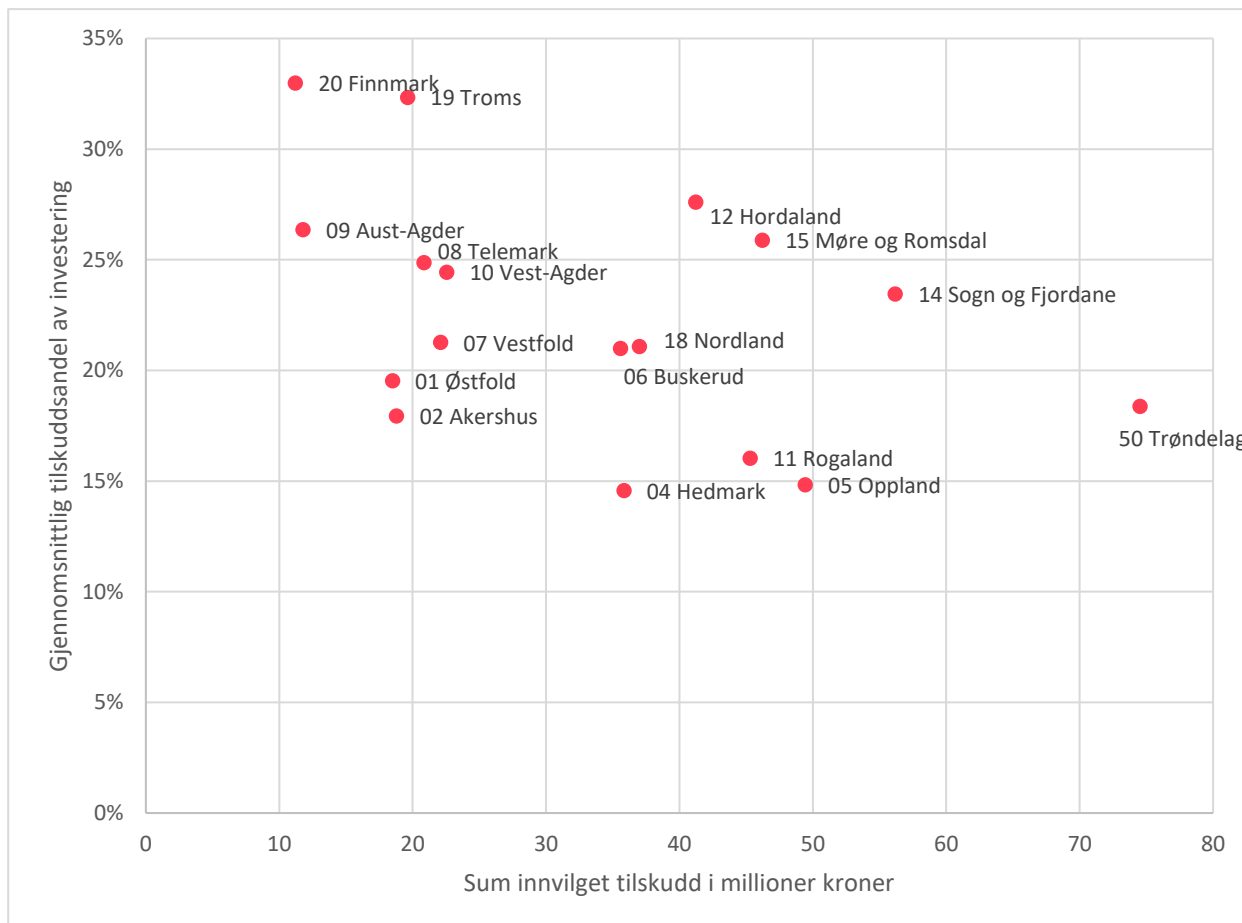
Hovedaktiviteter

Økt produktivitet gjennom effektivisering av det tradisjonelle landbruket

Det har vært stor etterspørsel etter investeringstilskudd til det tradisjonelle landbruket også i 2018, selv om det har gått noe ned fra de siste årene. Dette ser vi ved at gjennomsnittlig tilskudd per prosjekt har økt, samt at det har vært rom for å innvilge saker innen produksjon og områder som ikke har høyest prioritert. Pågangen viser likevel at det fortsatt er investeringsvilje i landbruket. Det var imidlertid store forskjeller mellom fylkene. Muligheten for å bruke deler av 2019-rammen allerede høsten 2018 gjorde bidro til at noe av presset ble lettere, samt at den ekstra bevilgningen på 75 mill. kroner har ført til romsligere rammer.

Figuren under viser tildelte investeringstilskudd og gjennomsnittlige tilskuddsandeler av investeringene per fylke.

Figur 3-36 Oversikt over tildelte investeringstilskudd og gjennomsnittlige tilskuddsandeler av investeringene per fylke

Tilskuddsbeløpene er en direkte følge av fordelingsnøkkelen for IBU-midlene. Rammen for IBU-tilskuddene var i 2018 på 591,5 mill. kroner. I tillegg kom det 75 mill. kroner som en engangsbevilgning utenfor Jordbruksavtalen som ble brukt der det var rom for mer produksjon markedsmessig.

Av figuren kan det ses at Finnmark og Troms er de fylkene med høyest gjennomsnittlig tilskuddsandel per investering. Dette er ikke overraskende, da disse fylkene ikke har noe tak på tilskudd per prosjekt. Sammenlignet med 2017 har alle fylkene løftet snittet for tilskuddsandel. Forklaringen kan ligge i romsligere rammer, og en noe redusert pågang av søknader. Noen fylker valgte i 2018 å gå inn med støtte til gjødselslager etter sommeren 2017. Dette er prosjekter hvor tilskuddsandelen var lav, noe som bidrar til å trekke snittet ned. I prosjekter hvor søkeren er kvinne, eller under 35 år, kan man tildele mer enn 35 prosent støtte. Andelen slike prosjekter vil påvirke gjennomsnittlig tilskuddsandel i fylkene.

Tilskudd til investeringer i tradisjonelt jordbruket økte fra et gjennomsnitt på rundt 560 000 kroner per prosjekt i 2017 til ca. 620 000 kroner per prosjekt i 2018. Dette kan sees i sammenheng med

at fylkene fikk en ekstra bevilgning på 75 mill. til disposisjon, samt at etterspørselen for investeringsmidler har gått noe ned.

Tilskuddet innenfor melkeproduksjon har økt fra 750 000 kroner per prosjekt i 2017 til 840 000 kroner per prosjekt i 2018. Alle produksjonsformene øker sitt tilskudd i snitt som en følge av romsligere rammer, foruten tilskudd til sau som holdes stabil.

Tabellen nedenfor viser samlet bevilgning av investeringstilskudd og generasjonsskifte til ulike husdyrproduksjoner og andel av innvilgede søknader med produksjonsøkning.

Tabell 3-25 Innvilget beløp per hovedproduksjon (beløp i mill. kroner)

Hovedproduksjon	Innvilget		Antall søknader		Endring produksjon (antall dyr/ tonn)
	2018	Antall saker	med prod.økning	Andel av antall	
01. Mjølkeproduksjon	298,8	355	248	70 %	2 651
02. Mjølkeproduksjon	6,6	9	6	67 %	235
03. Storfekjøtt	131,5	211	201	95 %	5 438
04. Sauehold	40,9	96	82	85 %	5 069
05. Smågrisprod.	2,0	1	-	0 %	- 16
06. Slaktegrisprod.	0,8	2	-	0 %	-
07. Eggproduksjon	15,4	28	-	0 %	8 125
08. Slaktekylling	1,1	2	-	0 %	- 80 000
09. Kombinert svinehold	3,0	7	2	29 %	25
20. Kornlager	30,3	76	71	93 %	25 768
Totalsum	530,4	787	610		

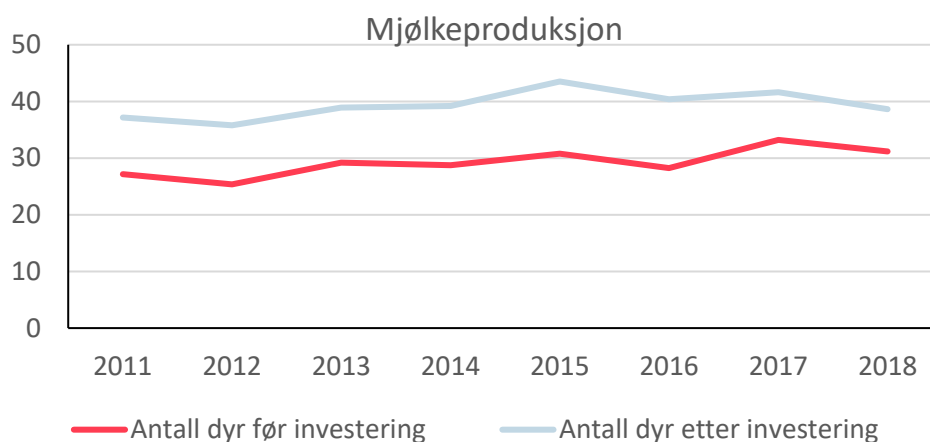
I 2018 er det gitt støtte til 734 prosjekter innen tradisjonelt husdyrhold, noe som tilsvarer en økning på 16 prosjekt fra 2017. Andelen prosjekt innen grovfôrbasert husdyrhold er stabil på ca. 95 prosent.

Tallet på prosjekt innen produksjon av melkeku har økt fra 322 i 2017 til 355 i 2018. I samme periode har det totale tilskuddet til melkebønder økt med 61 mill. kroner. Antallet prosjekt innen storfekjøtt er redusert med 41, og tilskuddet er redusert med i underkant av 20 mill. kroner. Tilsvarende er antallet prosjekt innen sauehold redusert med 12 og tilskuddet med i overkant av 3 mill. kroner. Dette er første året siden 2015 at vi ser en reduksjon i antallet innvilgede prosjekter innen storfekjøtt. Dette kan sees i sammenheng med markedssituasjonen hvor man det siste året har pratet om overproduksjon, noe som kan ha ført til at flere blir forsiktige med å investere.

Dette innebærer at innvilgede tilskudd fra Innovasjon Norge i 2018 vil bidra til en produksjonsøkning av storfekjøtt tilsvarende 1.900 tonn, og for sau vil det gi en økning på 100 tonn. Dette er i samsvar med føringene i oppdragsbrevet om å prioritere investeringsprosjekt som gir økt matproduksjon der det er markedsmuligheter.

Grafene under viser utviklingen i de tre største husdyrproduksjonene når det gjelder gjennomsnittlig antall dyr per produsent før og etter investeringen.

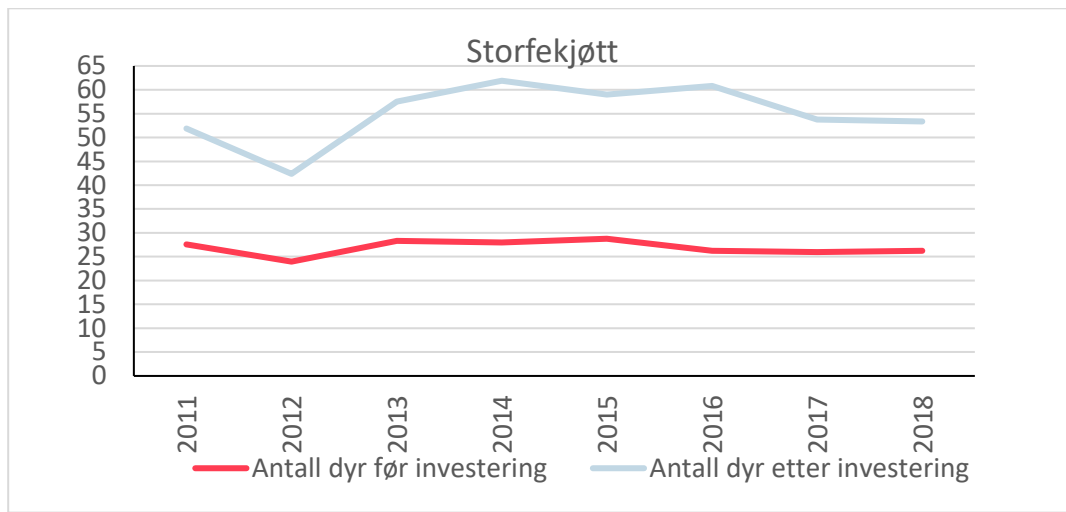
Figur 3-37 Utvikling av gjennomsnittlig produksjon før og etter investering på melkebruk

For melkeproduksjon har gjennomsnittlig besetning før utbygging gått ned fra 33 årskyr i 2017 til 31 i 2018, og planlagt besetning ned fra 42 til 39. Det faktum at planlagt økning har blitt redusert de siste årene henger trolig sammen med høyere priser på kjøp eller leie av melkekvote, og tilgang på arealressurser som passer for brukene. Produksjonsøkningen skyldes gjennomførte og planlagte kvotekjøp eller -leie på enkelte bruk, og ikke for markedet som helhet som er regulert av kvoteordningen for melk

Økningen i produksjon gir bedre grunnlag for å ta i bruk ny og effektiv teknologi som blant annet automatiserte melkings- og fôringsanlegg.

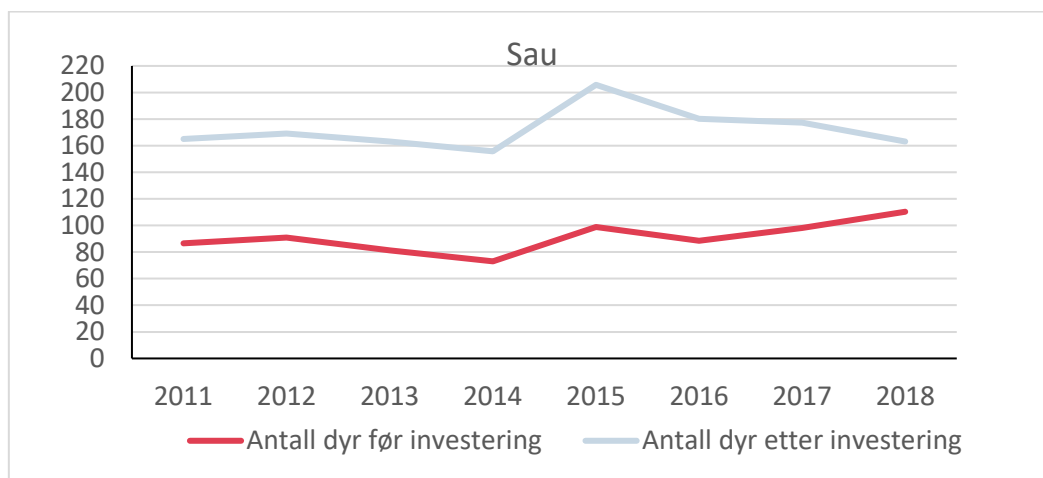
Figur 3-38 Utvikling av gjennomsnittlig produksjon før og etter investering på ammekubruk

For ammeku ser vi at antallet dyr før investering ligger rimelig stabilt fra 2017 til 2018. Ammekuprodusentene som søker tilskudd hos Innovasjon Norge utvider i snitt sin produksjon fra 26 kyr til 54 kyr.

I 2016 var utgangspunktet at produksjonen var på 25 dyr da de søkte, og at de skulle opp i en produksjon på 60 dyr. Vi ser nå at prosjektene blir mindre, det bygges ikke for like mange dyr de siste to årene som de foregående fire årene. For grovforbasert kjøttproduksjon har det fram til 2017 vært et betydelig markedspotensial for økt produksjon. Samtidig er det det siste året snakket en del om at Norge kommer til å nå markedspotensialet om få år. Dette kan være noe av grunnen til at det ikke satses på så store prosjekter som tidligere. Antallet prosjekter er også redusert det siste året.

Figur 3-39 Utvikling av gjennomsnittlig produksjon før og etter investering på sauebruk

Differansen mellom antall dyr før og etter investering har det siste året minket. Søkerne har i snitt større produksjon på søketidspunktet i 2018 enn hva de har hatt før. Samtidig utvider de ikke så mye som før. Dermed blir differansen mindre, og i 2018 er økningen i antall dyr på 53. Dette er en reduksjon sammenlignet med tidligere år hvor økningen har ligget på ca. 80-90 dyr i gjennomsnitt. Noe av forklaringen er nok at produsentene innretter seg etter den generelle økonomien i næringen, samt at enkelte trolig tilpasser seg tilgjengelige arealressurser bedre enn før.

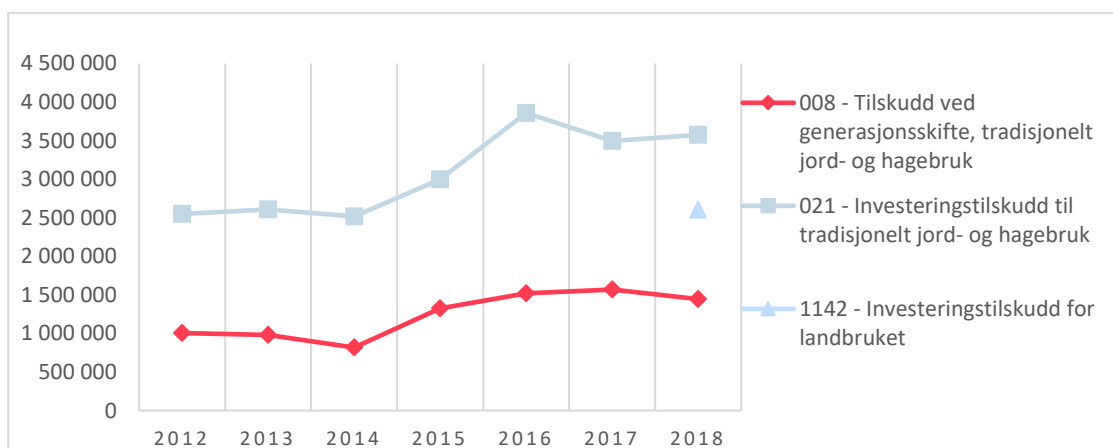
For sauehold sier markedsregulator Nortura at markedssituasjonen for sau og lam er svært alvorlig. Innovasjon Norge anbefalte i 2016 og 2017 å innføre begrensninger for kapasitetsutvidelser, og fikk gjennomslag for dette i jordbruksavtalen i 2018.

Lønnsomhet i tradisjonelt landbruk

Betydningen av investeringsmidler på lønnsomheten til brukene har økt de siste årene. I Kundeeffektundersøkelsen 2017- Førunderøkelsen oppga 52 prosent av brukene som fikk finansiert et prosjekt av Innovasjon Norge at prosjektet i stor grad bedret lønnsomheten til gården. Dette er på linje med andre tjenester i Innovasjon Norge. Samtidig sier 67 prosent at prosjektet i stor grad bedrer overlevelsesmuligheten. Dette reflekterer betydningen av investeringer for å få lønnsomme gårdsbruk.

Innenfor tradisjonelt landbruk har tendensen fra 2014 vært færre og større prosjekter hvorav toppåret var 2016. Investeringskostnaden ligger stabilt fra 2017 til 2018. Investeringer ved generasjonsskifte har vært stabile de siste fire årene og kostnadene ligger nå helt opp mot grensen for å få støtte til generasjonsskifte med 1,5 mill. kroner i investeringskostnad. Likevel ligger investeringene betydelig over nivået fra 2014. Denne utviklingen betyr at produsenten fra 2012 til 2016 har tatt en større risiko med tanke på lønnsomhet i prosjektet sitt, men at de de siste to årene er en lavere grad av risiko i prosjektene. Dette kan skyldes flere ting. Produsentene er avhengige av økonomien på gården totalt sett, og/eller at de som investerer er mindre i utgangspunktet enn hva de har vært tidligere. Likevel ser vi at investeringskostnadene fortsatt er relativt høye, og kravet om inntjening og inntekt blir skjerpet.

Figur 3-40 Utviklingen i størrelsen på investeringene innen tradisjonelt landbruk

Distriktpolitisk virkeområde

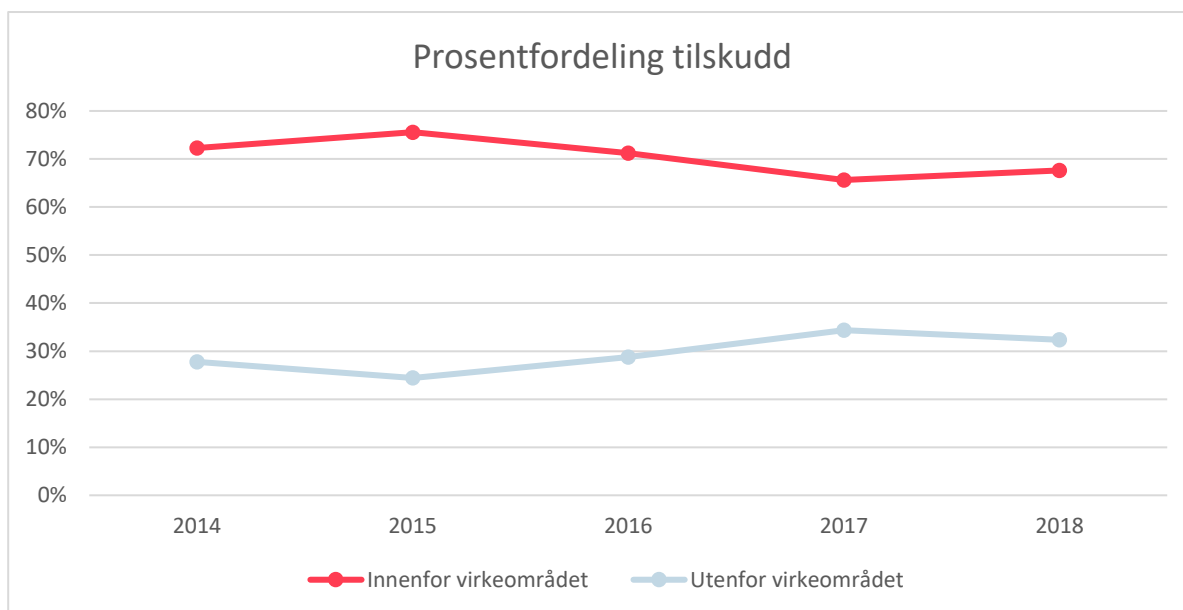
Investeringer i tradisjonelt landbruk bidrar både direkte og indirekte til sysselsetting i distriktene. Av de totale bevilgningene av tilskudd til tradisjonelt landbruk i 2018 har 68 prosent gått til kommuner som ligger innenfor DPV-området.

Tabell 3-26 Andelen tilskudd til distriktpolitiske virkeområder (beløp i mill. kroner)

År	Totalt tilskudd	DPV kommuner	% DPV kommuner
2018	613,3	414,6	68 %

Andelen til det distriktpolitiske virkeområdet varierer fylkene imellom, avhengig av hvor stor andel av fylkets kommuner som inngår i virkeområdet. Generelt viser fordelingen at tiltak innenfor det distriktpolitiske virkeområdet prioriteres. Andelen tilskudd innenfor og utenfor virkeområdet har vært relativt stabilt de siste årene.

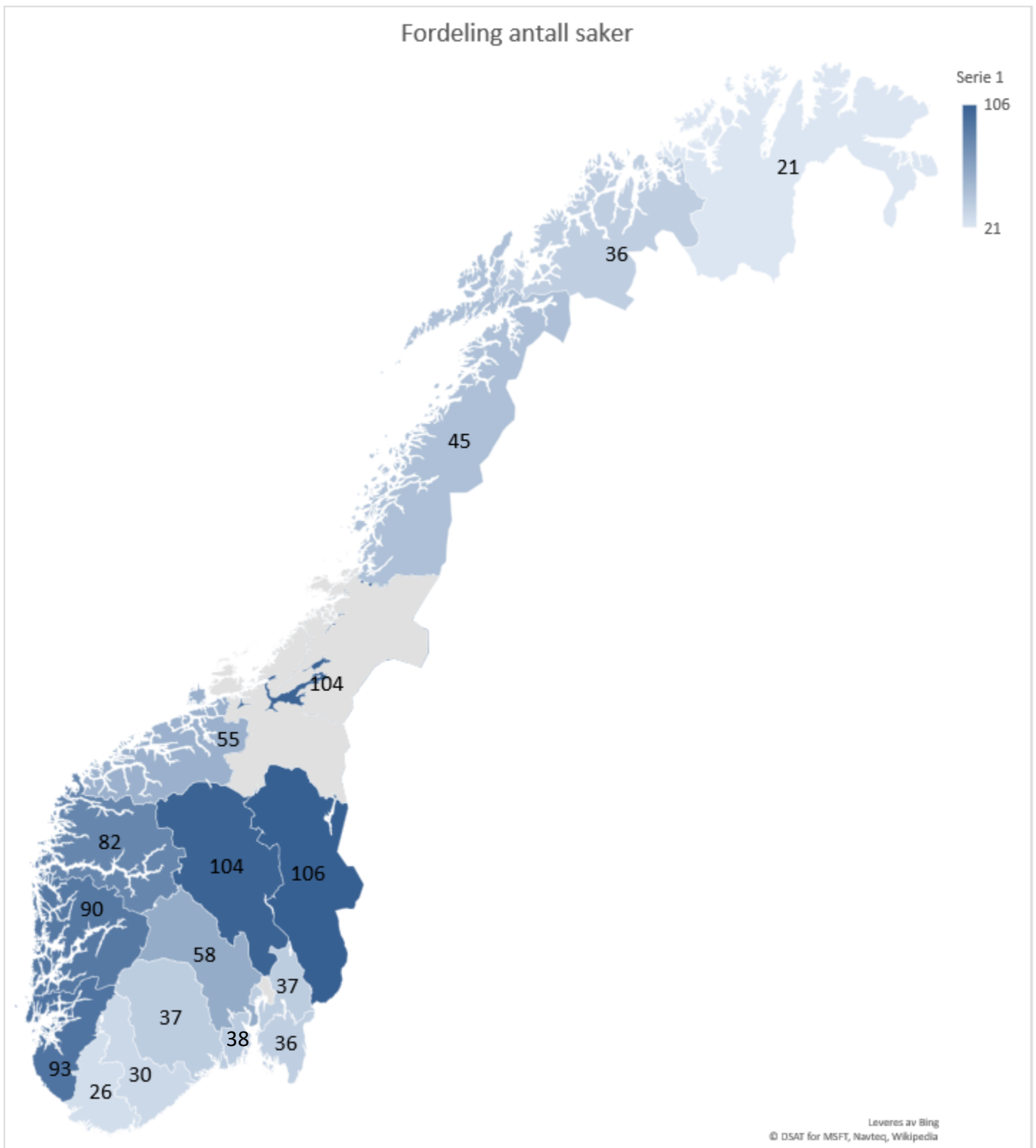
Figur 3-41 Prosentvis fordeling av tilskuddsbeløp mellom virkeområdene

Landbruk i hele landet

Norsk storfehold er i endring. Mange norske melkeproduksjonsbruk vil få utfordringer med løsdriftskravet som inntreffer i 2034, i tillegg til at betydelige teknologiske endringer vil påvirke driften.

Figur 3-42 Fordeling saker mellom fylker 2018

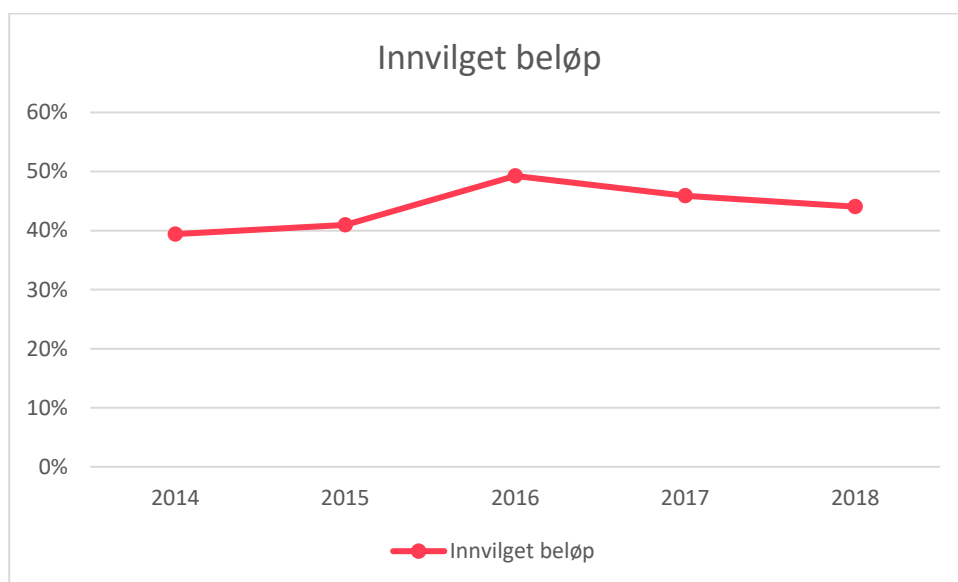

IBU-midlene er fylkesfordelt og hvert enkelt fylke prioriterer og fordeler midlene etter retningslinjene som er lagt. Derfor vil antallet saker variere etter hvor stor sum hvert enkelt fylke har til disposisjon. Vi ser likevel at det er en god fordeling av sakene. Ikke uventet er det flest der hvor potten er størst, og i regioner hvor landbruket står sterkt. Dette er i tråd med fylkesfordelingen fra LMD og landbrukspolitiske målsettinger.

Kvinnerettet

Innovasjon Norge har et fokus på kvinner inn i våre prosjekter. Kvinnerettet satsing betyr at prosjektet inneholder enten kvinner som eier/medeier eller i oppstart, kompetanseøkning for kvinner, > 30 prosent styre eller ledelse, eller øke kvinners deltagelse. Figuren under viser hvor stor andel av det totale tilskuddet som gis til kvinner.

Figur 3-43 Utvikling andel tilskudd til kvinner, IBU-midlene tradisjonelt landbruk

Utviklingen av andel tilskudd som går til kvinnerettede prosjekter ligger relativt stabilt. Andelen har variert mellom 40 og 50 prosent de siste fem årene. Dette må sees opp mot andelen menn i forhold til kvinner i landbruket totalt sett. Dette bekrefter at Innovasjon Norge prioriterer prosjekter som er kvinnerettet.

En sammenstilling av fylkene viser at Finnmark har klart høyest andel kvinnerettede prosjekter innen tradisjonelt landbruk. I 2018 gjaldt dette 76 prosent av sakene i vårt nordligste fylke. Etterfulgt av Vest-Agder (69 prosent), Aust-Agder (67 prosent) og Troms (64 prosent).

Økologisk produksjon

Tilskudd som går til økologisk produksjon er på 30 mill. kroner i 2018. Dette er en økning fra 25 mill. kroner i 2017. Dette tilsvarer en økning fra fire til fem prosent av midlene. Innovasjon Norge prøver gjennom sin policy å øke den økologiske produksjonen og de siste to årene har andelen

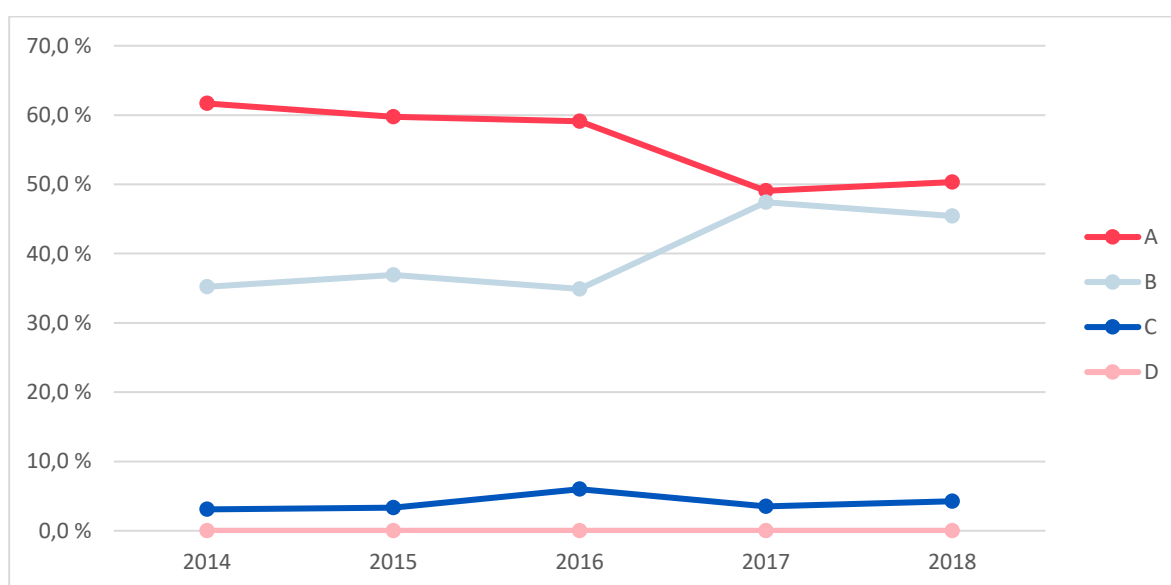
tilskudd til økologiske prosjekter økt. Antallet saker har derimot vært relativt stabile i mange år på ca. 50 saker.

Resultater

Driftsrisiko

Driftsrisiko gir uttrykk for Innovasjon Norge sin vurdering av kundens historiske resultater og fremtidige gjeldsbetjeningsevne. Risikonivå A tilsier lav risiko, mens D er ekstra høy risiko.

Figur 3-44 Prosentvis fordeling av innvilget beløp til tradisjonelt landbruk fordelt på driftsrisiko

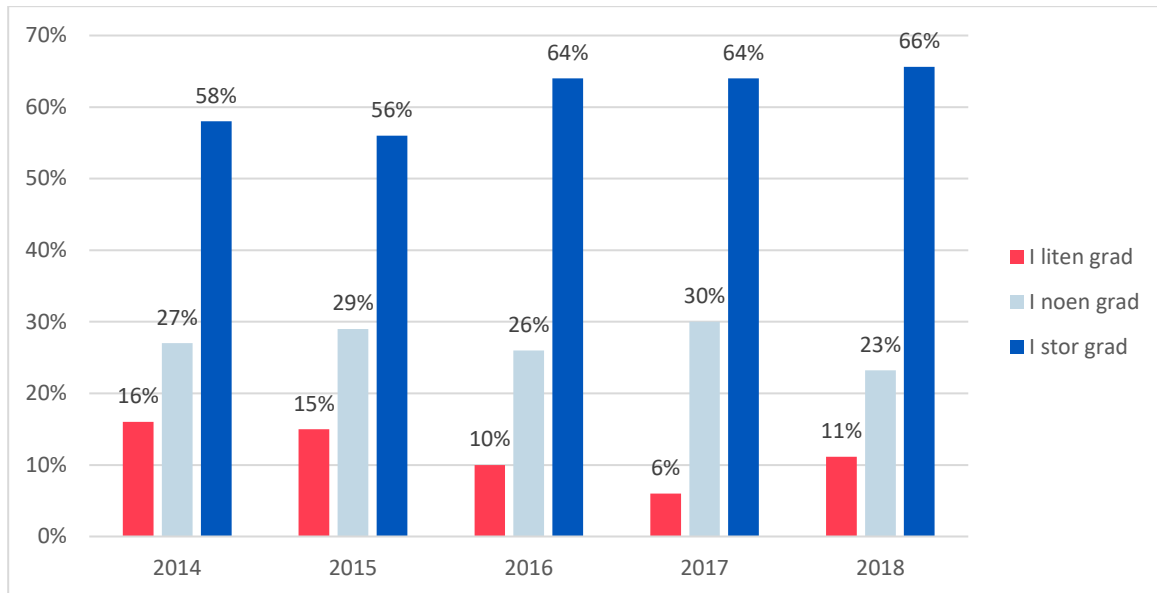

Det er små endringer i driftsrisikoen til kunder som har fått tilsagn om prosjekter innenfor tradisjonelt landbruk det siste året. Endringen kom mellom 2016 og 2017, og det er nå flere som våger å ta en litt høyere risiko enn tidligere. Dette kan skyldes at de tryggeste og mest lønnsomme prosjektene er investert i før 2017, og at det de siste to årene er flere prosjekter med litt dårligere lønnsomhet som har fått støtte hos Innovasjon Norge. Innen melkeproduksjon har det kommet krav om løsdrift fra myndigheter, noe som kan ha gjort at de som hadde en god økonomi og var sikre på videre drift kanskje allerede har investert. Samtidig ser vi at markedet for kjøttproduksjon er i endring, noe som kan gi utslag på vurderingen av risiko.

Det er verdt å merke seg at ingen av prosjektene innen tradisjonelt landbruk havnet i kategori D (ekstra høy).

Addisjonalitet

Figur 3-45 Utvikling i addisjonalitet for prosjekter som har fått innvilget tilskudd eller rentestøtte til tradisjonelt landbruk

Det er en stabil svak positiv utvikling i addisjonalitet hos Innovasjon Norge sine kunder innen tradisjonelt landbruk. Av de som har fått finansiering fra Innovasjon Norge svarer 66 prosent at finansieringen har hatt en høy utløsende effekt. Som følge av at flere svarer at vår finansiering hadde høy utløsende effekt, krymper andelen som svarer liten eller ingen utløsende effekt fra 2012 til 2016.

3.3.5.1 Utviklingsprogrammer

I tillegg til investeringsmidlene, tilbyr Innovasjon Norge tjenester som skal skape økt vekst og verdiskaping innen lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringen og bioenergi.

Resultater og effekter

For Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket har antallet prosjekter i programmet økt betydelig i 2018. Det er gårdsvarmeanlegg, varmesalg-sanlegg og kompetanse/utredningsprosjekter som har økt mest. Årsaken til dette kan være høyere strømpris og flere gjennomførte mobiliseringsaktivitet på informasjon og kompetanse.

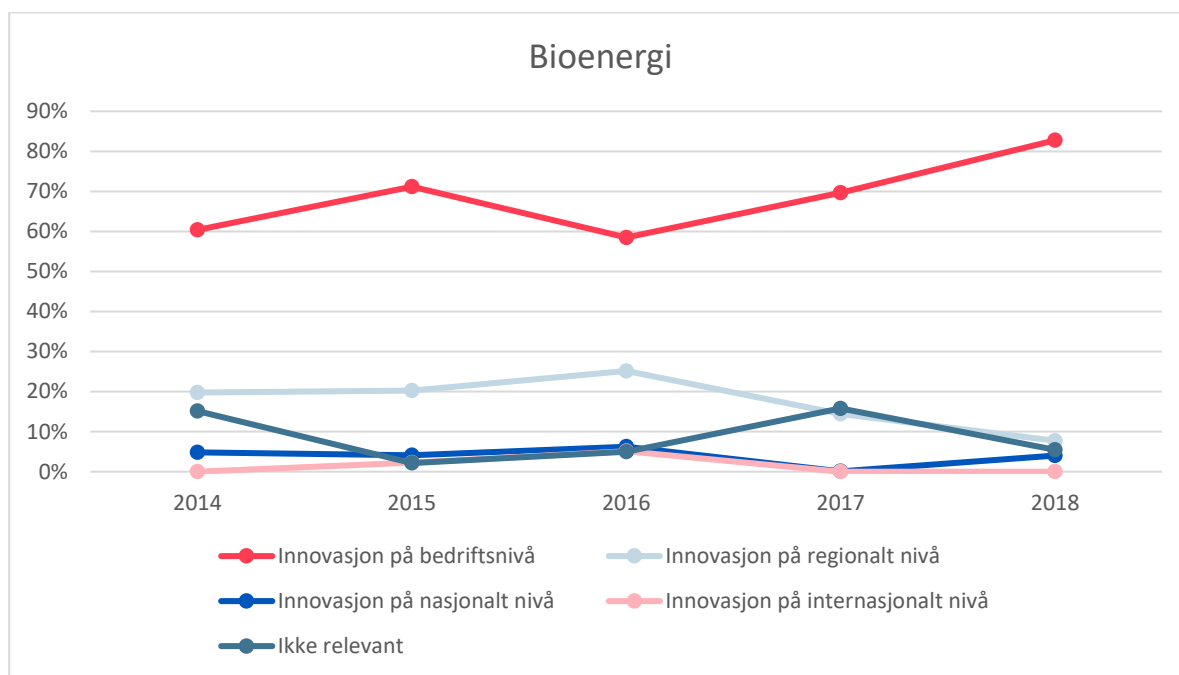
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping har opplevd at aktivitetsnivået i programmet totalt sett har gått ned fra 2017 til 2018, både innenfor vekst og bedriftsnettverk. Det har også vært en svak nedgang i omfanget av omdømmeaktiviteter. Innen kompetanse har forbruket økt fra 2017 til 2018.

Vi velger å ta ut Bioenergi-programmet fra de andre, og presenterer derfor to grafer på hvert underpunkt. Dette fordi det er vesentlige forskjeller mellom programmene og derfor vil det ikke gi

ikke et riktig bilde ved å vise dem i samme figur. Vi har ikke valgt å skille ut reinprogrammet av den grunn at det er få saker og dermed lite sikkerhet i tallene.

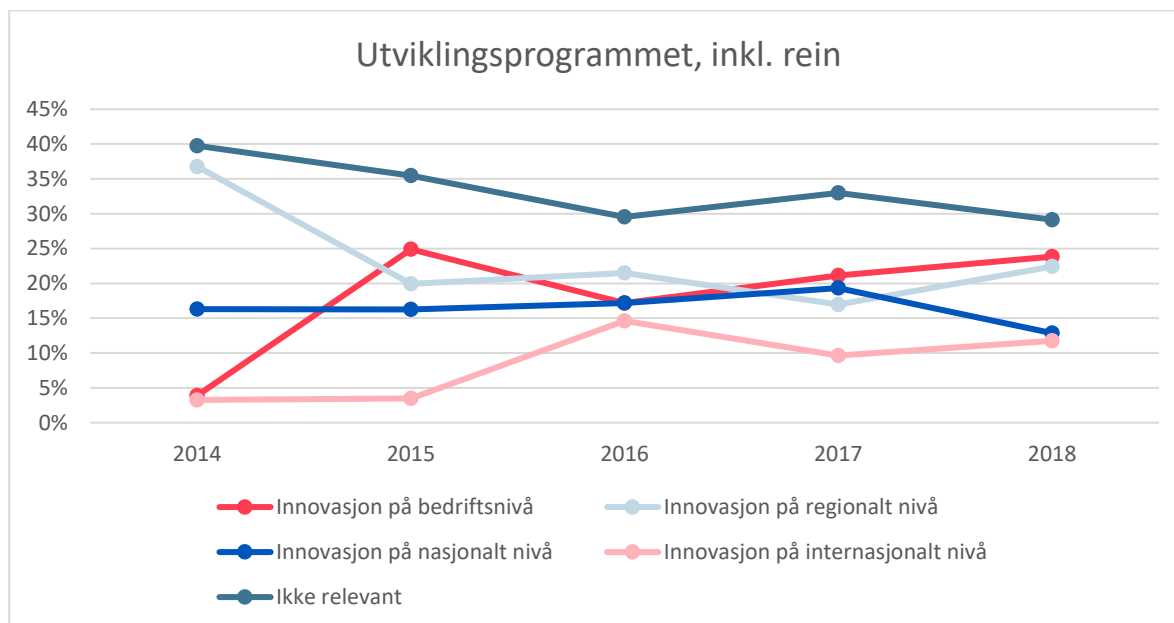
Innovasjonsnivå

Figur 3-46 Innovasjonsnivå Bioenergiprogrammet (prosent av totalbeløpet)

Nivåene for innovasjonsnivå innen Bioenergiprogrammet er som forventet. Økningen i antall saker på bedriftsnivå skyldes i hovedsak at antallet saker på gårdsvarmeanlegg har økt. Dette er prosjekt som typisk kategoriseres som bedriftsnivå ved rapportering. Innovasjon Norge har konsentrert saksbehandlingen på færre saksbehandlere, noe som trolig også medfører at variasjonen i klassifisering av prosjekter blir mindre enn før.

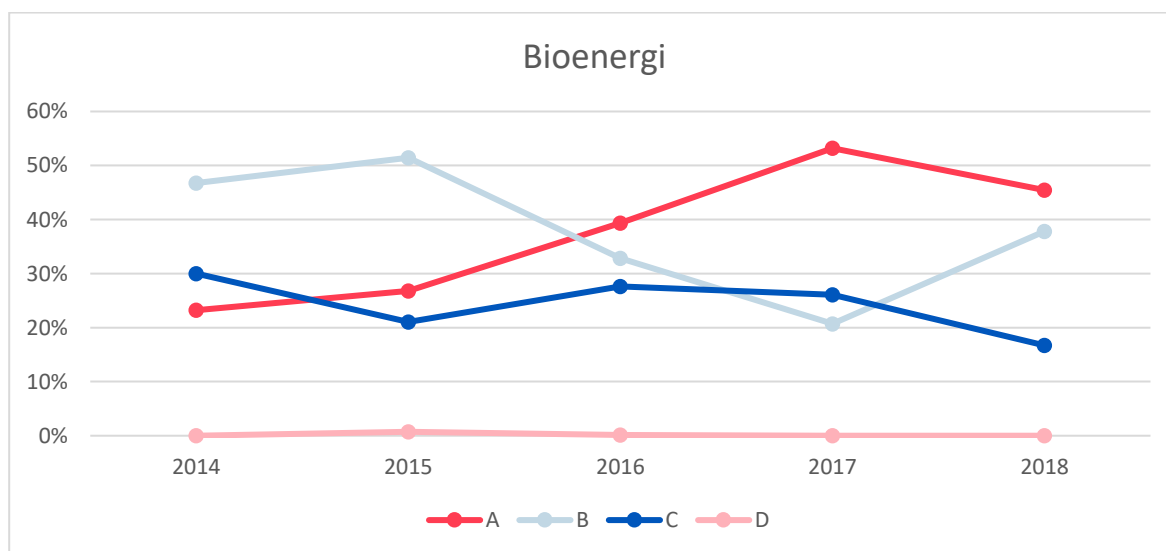
Figur 3-47 Innovasjonsnivå Utviklingsprogrammet, inkludert rein (prosent av totalbeløpet)

Det er relativt små endringer fra 2017 til 2018. En liten økning i andel prosjekter med innovasjon på regionalt nivå på bekostning av nasjonalt nivå. Dette skyldes i hovedsak subjektive vurderinger fra saksbehandler. Vi ser en økning i innovasjon på internasjonalt nivå i perioden. Noe av grunnen til økningen på internasjonalt nivå ligger i at Innovasjon Norge sin satsing på Grühne Woche er lagt inn i denne posten. Men det finnes også store prosjekter blant annet innen biokull og IT-prosjekter som er med på å dra prosentsetsaten opp.

Driftsrisiko

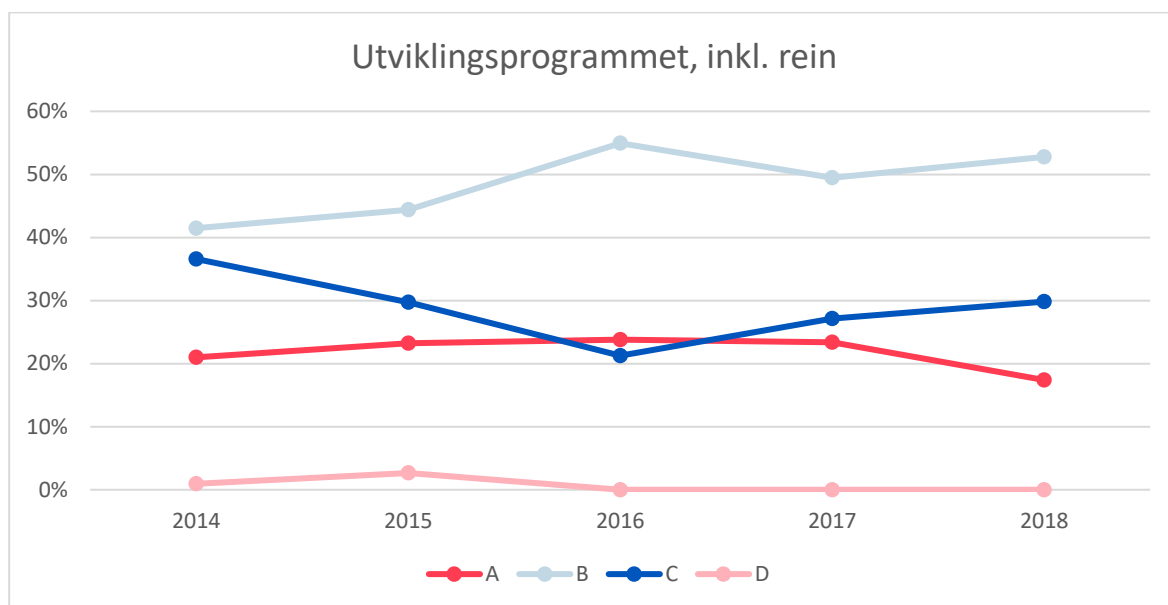
Figur 3-48 Driftsrisiko for Bioenergi programmet (prosent av totalbeløpet)

Fordelingen mellom prosjektene på ulike driftsrisiko vurderes å være som forventet. Programmet støtter i stor grad investeringer med marginal lønnsomhet, slik at tilskuddet er det som utløser bedriftsøkonomisk lønnsomhet for prosjektet. Investeringer i energianlegg handler ofte om optimalisering på gårdsnivå, og i mange tilfeller vil dette ikke medføre stor risiko. Ved etablering/oppstart av varmesalgsløp kan derimot risikoen være betydelig. Forskjellen mellom A og B er avhengig av andelen varmesalg og delvis tilfeldigheter.

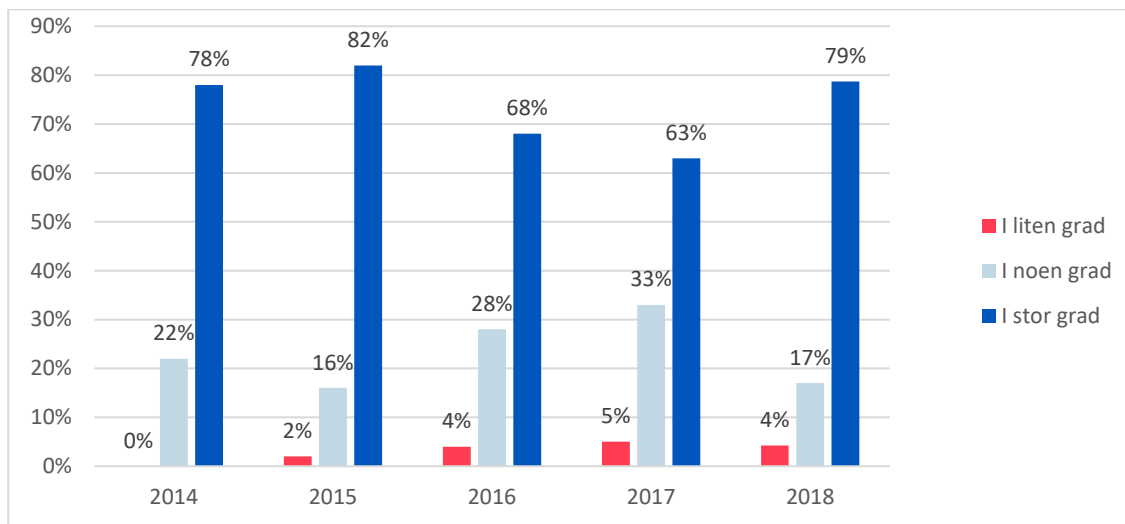
Figur 3-49 Driftsrisiko for Utviklingsprogrammet, inkludert rein (prosent av totalbeløpet)

Det er kun små endringer i driftsrisikoen til kunder som har fått tilsagn om prosjekter innenfor utviklingsprogrammer fra 2017 til 2018. En nedgang i driftsrisikogruppe A (lav risiko), og en liten økning i gruppe B (middels risiko) og gruppe C (høy risiko). Kundene er med andre ord mer villig til å ta risiko i 2018 enn de var i 2017. Det kan være flere årsaker til det, som f.eks. sikrere markedstilgang, større forutsigbarhet på ulike områder, osv. Det er verdt å merke seg at så å si ingen av prosjektene innen utviklingsprogrammene havnet i kategori D (ekstra høy).

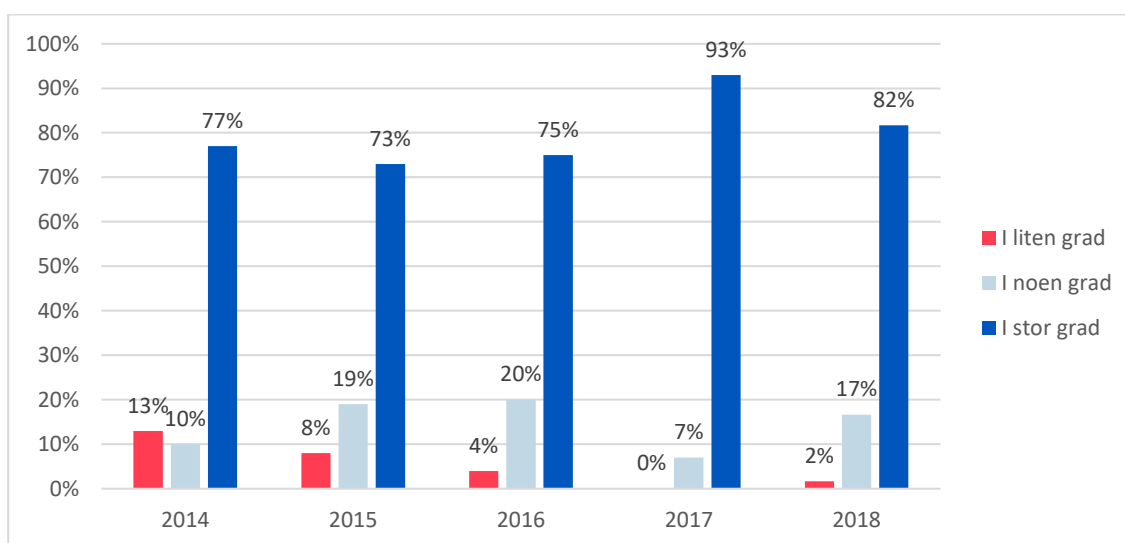
Addisjonalitet

Figur 3-50 Utvikling i addisjonalitet for utviklingsprogrammet for lokalmat og reindrift

Utviklingsprogrammet for lokalmat og reindrift har hatt en høy addisjonalitet over flere år. Hele 79 prosent av prosjektene har fått tilskudd i 2018, noe som er en gledelig utvikling etter ett par år med nedgang. Dette viser at virkemiddelet er av stor betydning for de som ønsker å investere i slike prosjekter, samt at en stor andel av prosjektene ikke ville blitt gjennomført uten støtte fra Innovasjon Norge.

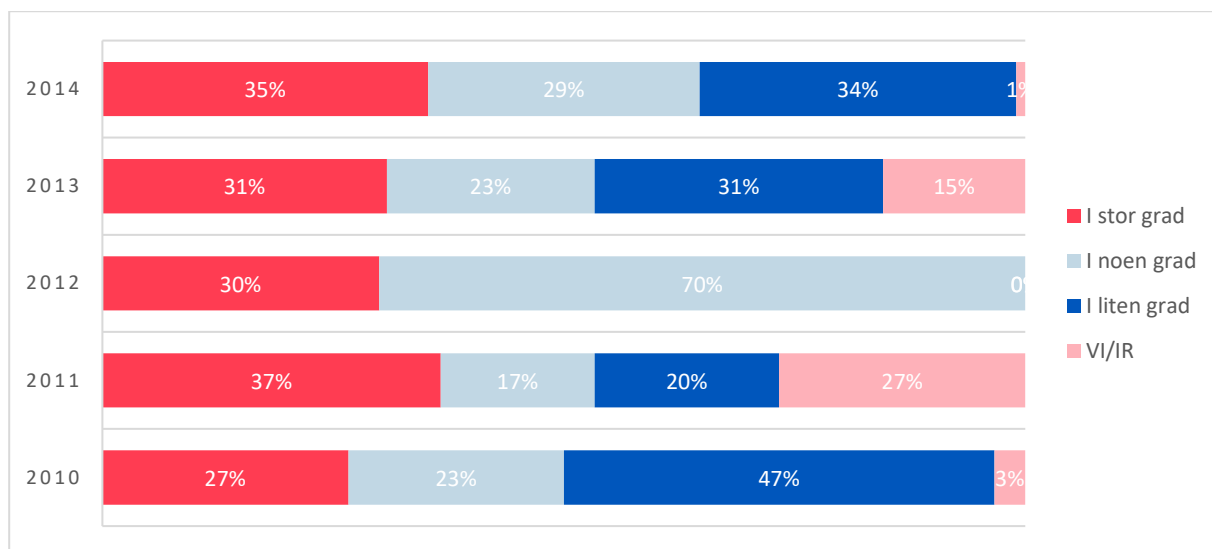
Figur 3-51 Utvikling i addisjonalitet for Bioenergiprogrammet

Bioenergiprogrammet har høyest addisjonalitet av alle tjenester og programmer i Innovasjon Norge. Der er det hele 82 prosent av prosjektene som har fått tilskudd i 2018 som har høy addisjonalitet, og ville ikke blitt realisert uten støtte fra Innovasjon Norge. Dette viser at virkemiddelet er av stor betydning for de som ønsker å investere i slike prosjekter.

Kompetanse

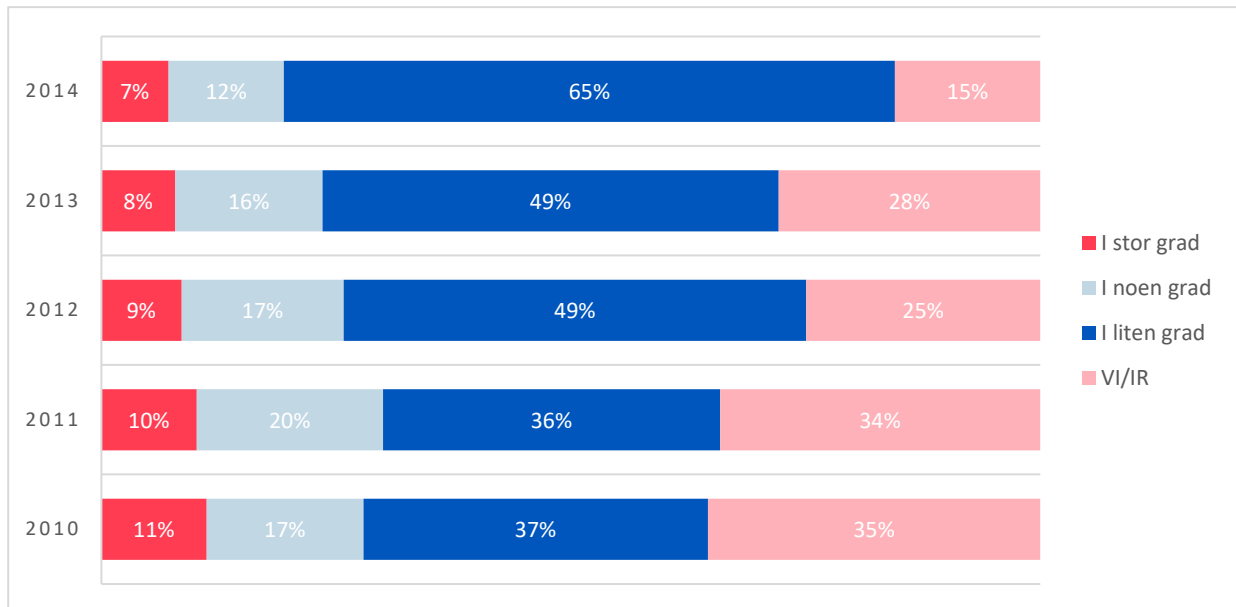
Figur 3-52 Utvikling i svar på spørsmålet om hvorvidt prosjektet har bidratt til kompetanse hos kunder som har fått tilskudd fra Utviklingsprogrammet⁴⁹

Det siste året har tallene holdt seg relativt stabile. Det er en reduksjon i antallet som sier at kompetanse har vært irrelevant i deres prosjekt. Dette kan forklares med at ut over satsingen via kompetansenettverkene tilbyr Innovasjon Norge forretningsmessig kompetanse til Utviklingsprogrammets målgrupper gjennom sine generelle ordninger. For eksempel vil alle bedrifter som mottar vekststøtte få tilbud om mentortjenesten fra 2018. Flere av bedriftene hadde også fått mentor i forkant av vekstfinansieringen.

⁴⁹ Kunde blir spurt fire år etter prosjekttildeling

Figur 3-53 Utvikling i svar på spørsmålet om hvorvidt prosjektet har bidratt til kompetanse hos kunder som har fått tilskudd fra Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket⁵⁰

De siste årene har det vært en økning i andelen som sier at prosjektet i liten grad har bidratt til kompetanse. En forklaring på dette er at rådgiving innen kompetanse på området gis gjennom eksterne kompetanseprogram med egne rådgivere ute i enkelte fylker.

3.3.6 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer

Mål og ambisjoner for 2018

Innovasjon Norge hadde også i 2018 ambisjon om å bruke klynge- og nettverksaktiviteter for å forsterke samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter slik at det bidrar til økt innovasjonsevne og konkurransekraft.

Delmål 3 omfatter Norwegian Innovation Cluster (klyngeprogrammet) og Bedriftsnettverk. Dette omfatter også bedriftsnettverk relatert til andre landbruksbaserte næringer i landbruket som er en del av Utviklingsprogrammet, landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping.

Klynge- og nettverkstjenestene er fremdeles sterkt etterspurt. I 2018 var målet å finne de prosjektene som best bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for bedriftene, og som kan være med i omstilling av norsk næringsliv.

Videre antok man at 2018 ville bli preget av utvikling og forbedring av tjenestene. Følgende hovedambisjoner var derfor satt for 2018:

- Utviklingsprosjekt av Klyngeprogrammet og videreutvikling av Bedriftsnettverksordningen

⁵⁰ Kunde blir spurt fire år etter prosjekttildeling

- Utvikle regionalt samarbeid
- Styrke internasjonalt samarbeid
- Digitalisering og god oppfølging av porteføljen

Utviklingsprosjekt for nytt Klyngeprogram og videreutvikling av Bedriftsnettverksordningen

Programevalueringen av Klyngeprogrammet ble levert med positive resultater. Samtidig ga Evaluatorprogrammet noen anbefalinger for fremtiden. Det ble opprettet et utviklingsprosjekt med målsetting om å justere programmet til å møte utfordringene norsk næringsliv står over for.

Bedriftsnettverkstjenesten

Bedriftsnettverkstjenesten fikk også sin evalueringsrapport i 2018. Evalueringen omfattet bedriftsnettverk støtte gjennom Utviklingsprogrammet. Målsettingen var å vurdere anbefalinger og forslag til forbedringstiltak så snart rapporten var klar. De to tjenestene har noen likheter som gir grunnlag for å se dem i sammenheng.

Utviklingsprogrammets mål for 2018

Det var ventet at interessen og etterspørselen etter støtte til bedriftsnettverk ville vedvare i 2018. Det ligger blant annet et stort markedspotensial i å knytte lokalmat tettere mot reiselivet. Bedriftsnettverk er aktuelt og benyttes i økende grad inn mot «Inn på TUNET-tilbydere». Innenfor tilgjengelige rammer er det et mål i 2018 å videreutvikle og løfte flere allerede iverksatte nettverksinitiativ med sikte på å iverksette og finansiere flere hovedprosjekter rettet mot nye markedsmuligheter i vekstmarkeder.

Hovedaktiviteter

Klyngeprogrammet og bedriftsnettverk som finansieres med midler fra Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping, som er relevant.

Ved utgangen av 2018 er Klyngeprogrammet engasjert i følgende klynger:

- Arena Skog med tyngdepunkt i Trøndelag
- Heidner Biocluster ble tatt opp som NCE i 2018. Klyngen arbeider med grønn bioøkonomi og bærekraftig matproduksjon og har sitt tyngdepunkt i Innlandet.

Landbruksrelaterte bedriftsnettverk

Utviklingsprogrammet har i 2018 hatt en økonomisk ramme på 13,8 mill. kroner til bedriftsnettverk, mot 14 mill. kroner i 2017. Det har vært stor interesse og etterspørsel etter faglig veiledning og støtte.

Utviklingsprogrammet har i 2018 støttet fire nye bedriftsnettverk (hovedprosjekter) med 35 deltaker bedrifter. Ved utgangen av 2018 omfattet porteføljen 20 aktive bedriftsnettverk (hovedprosjekter) etablert i perioden 2016 til 2018 med ca. 200 involverte bedrifter. Tilsvarende tall for 2017 var 20 bedriftsnettverk med ca. 215 bedrifter. Porteføljen er således på nivå med 2017. Fire bedriftsnettverk etablert i 2015 har gått ut i 2018 etter endt tre-års periode.

De 20 aktive bedriftsnettverkene har en relativt god geografisk spredning og er lokalisert i Nordland (1), Trøndelag (2), Sogn og Fjordane (1), Hordaland (1), Rogaland (2), Agder (3), Telemark

(1) Buskerud (2), Oslo og Akershus (2), Østfold (1), Hedmark (3) og Oppland (1). Se vedlegg B for hele listen.

14 av de 20 bedriftsnettverkene er knyttet til satsingsområdet lokalmat, fem prosjekter er innenfor området «Inn på TUNET» som er rettet mot helse og omsorg i tillegg til ett innenfor helse og reiseliv. Prosjektene har som fellestrekk at de har fokus på utvikling av nye markedsmuligheter.

Evalueringsrapport om Bedriftsnettverkstjenesten i 2018

Evalueringen ble gjennomført av Oxford Research og er bredere enn den forrige fra 2013/2014. Evalueringen omfatter bedriftsnettverk støttet fra Utviklingsprogrammet (LMD), reiselivs midler og lokale midler fra fylkeskommunene. Innovasjon Norge har i perioden 2009 til juni 2017 totalt støttet over 1.000 unike bedriftsnettverksprosjekter i ulike faser.

Sentrale funn:

- Bedriftsnettverk bygger på en solid teoretisk plattform.
- Bedriftsnettverk bidrar til å gi bedriftene tilgang på eller påfyll av de mest sentrale ressursene for å oppnå verdiskaping.
- Relativt høy grad av videre samarbeid etter avsluttet prosjekt, noe som indikerer at bedriftene opplever nytten og relevansen som høy. Ifølge evaluatoren fortsetter to tredjedeler av bedriftene samarbeidet med en eller flere samarbeidspartnere etter prosjektavslutning.
- De enkelte bedriftsnettverk synes å fungere godt.
- Samfunnsøkonomisk rasjonalitet er velfundert og addisjonaliteten høy.
- Innovasjon Norges oppfølging spiller en betydelig rolle for nettverkets suksess.
- Samarbeidet bidrar til økt samarbeid med aktører utenfor nettverket. Dette gjelder spesielt med kunder og leverandører.
- Samarbeidet bidrar til kompetanseutvikling. Prosjektene har størst betydning for å skape økt forståelse og kunnskap relatert til innovasjon og det markedsrettede arbeidet.
- Samarbeidet bidrar til innovasjon. Prosjektene har i stor grad bidratt til innovasjon innen markedsutvikling og/eller endret markedsføring.
- Samarbeidet bidrar til entreprenøriell orientering. Halvparten av bedriftene har i større omfang enn før fokus på å være i forkant av endringer i markedet.
- Samarbeidet bidrar til markedsorientering. Prosjektene har i stor grad ført til at bedriftene samler inn markedsinformasjon og gjør vurderinger av vare-/ tjenesteutvikling for å sikre at de samsvarer med kundens behov.
- Samarbeidet bidrar til økonomisk utvikling. Prosjektene har hatt størst betydning for bedret konkurransevne, og deretter økt omsetning og bedret lønnsomhet.
- Med bakgrunn i svarene bedriftene gir i spørreundersøkelsen, sier bedrifter i landbruksnettverkene og reiselivsnettverkene at deltakelse i bedriftsnettverk har gitt større bidrag til utvikling og resultater, enn bedriftsnettverk generelt.

Bidrag til faktisk økonomisk utvikling til bedriftsnettverkene

Oxford Research påpeker i evalueringen at det er stor variasjon mellom nettverkene, både i

størrelse, antall medlemmer, og hvilke typer virksomheter som inngår. Likevel er det prøvd å gi et bilde av den økonomiske utviklingen. Evaluatør har beregnet totale inntekter og verdiskaping i virksomhetene som inngår i nettverkene. Tabellen under viser medianverdier for totale inntekter og verdiskaping i tilsagnsåret for et typisk bedriftsnettverk (hovedprosjekt), samt medianverdier for den årlige veksten 1-3 år etter tilsagn. Nettverkene er inndelt i tre kategorier; landbruksnettverk, bedriftsnettverk generelt og reiselivsnettverk.

Tabell 3-27 Inntekter, vekst og verdiskaping i bedriftsnettverk i Utviklingsprogrammet fra 2016 til 2018 (median)

(Tall i mill. kroner)	Totale inntekter	Årlig vekst	Verdiskaping	Årlig vekst
Landbruksnettverk	74	4 %	14	2 %
Bedriftsnettverk	117	5 %	38	4 %
Reiselivsnettverk	43	6 %	20	8 %

Tabellen over viser at reiselivsnettverkene har høyest årlig vekst i både totale inntekter og verdiskaping, deretter følger bedriftsnettverk generelt og landbruksnettverk. Tallene er basert på faktiske regnskapstall for et typisk bedriftsnettverk i de tre kategoriene.

Dette bildet av den økonomiske utviklingen er noe forskjellig fra det bedriftene selv oppgir i spørreundersøkelsen. Der sier landbruksnettverkene og reiselivsnettverkene generelt at samarbeidet har gitt større bidrag til utvikling og resultater, enn bedriftsnettverk generelt. Evaluatør mener det er vanskelig å si noe om den faktiske økonomiske utviklingen, fordi det er såpass stor variasjon mellom bedriftene og variasjon i utviklingen over tid.

De bedriftsnettverk som lykkes best kjennetegnes av

- Bedriftene er tett på, aktive og ønsker en utvikling
- De treffer godt med prosjektinnretningen og innholdet i prosjektet
- Distriktskontorene kopler bedriftene opp mot andre kompetanse- og rådgivningstjenester
- Bedriftene får kompetansepåfyll på områder koblet opp mot strategi, marked og vekst
- De får styrket sitt fokus på entreprenøriell orientering og markedsorientering

Det henvises til delmål 3 i oppdragsgiverrapporten under NFD enkelttjenester og KMD for nærmere omtale av resultatene fra evalueringen og resultatene fra Innovasjon Norges spørreundersøkelse for 2018.

Tabellen under viser en oversikt over alle aktive bedriftsnettverk (hovedprosjekter) støttet gjennom utviklingsprogrammet og iverksatt i perioden 2016 til 2018.

Tabell 3-28: Bedriftsnettverk i Utviklingsprogrammet fra 2016 til 2018

Oppstartsår	Prosjektnavn	Administrator	Fylke	Status
2016	Fenalår fra Norge	Fenalår fra Norge SA	Oslo	Aktivt
2016	Oslofjorden frukt og bær	Oslofjorden frukt og bær SA	Akershus	Aktivt
2016	4640 Søgne	4640 Søgne SA	Agder	Aktivt
2016	Smaken av Setesdal	Smaken av Setesdal SA	Agder	Aktivt
2016	Rymat	Rymat SA	Rogaland	Aktivt
2016	Inn på tunet Østafjells	Inn på tunet Østafjells SA	Telemark	Aktivt
2016	Røyse frukt og bær	Røyse frukt og bærpresseri AS	Buskerud	Aktivt
2016	Oppdal – smak av fjell	Oppdal – smak av fjell SA	Trøndelag	Aktivt
2017	Inn på tunet Norge	Inn på tunet Norge SA	Trøndelag	Aktivt
2017	Biffkjøtt fra Hedmarken	Strand Unikorn AS	Hedmark	Aktivt
2017	Smaken av vikingland	Haugaland Vekst IKS	Rogaland	Aktivt
2017	Smak av innlandet	Smak av innlandet SA	Hedmark	Aktivt
2017	Lokalmatsenteret	Lokalmatsenteret SA	Østfold	Aktivt
2017	Ost 2020	Eiker gårdsysteri	Buskerud	Aktivt
2017	Outdoor Health Network	Bratt Moro AS	Sogn og Fjordane	Aktivt
2017	Inn på tunet innlandet	Inn på tunet innlandet SA	Hedmark	Aktivt
2018	Inn på tunet Nordland	Inn på tunet Nordland SA	Nordland	Aktivt
2018	Hardangersmak	Hardangersmak SA	Hordaland	Aktivt
2018	Inn på tunet Sørlandet	Inn på tunet Sørlandet SA	Agder	Aktivt
2018	Mat fra Valdres	Mat fra Valdres SA	Oppland	Aktivt

Mål for 2019

Mål for 2019 foreslås med basis i eksisterende og nye nettverks finansieringsbehov i 2019, erfaringer viser at ikke alle prosjekter går videre og at finansieringsbehovet kan være lavere enn estimert. Likevel vil mest sannsynlig flere av 2018-sakene innenfor de to tidligste fasene komme et steg videre og søke ytterligere finansiering i 2019 i tillegg til nye saker i porteføljen. Mot slutten av 2018 er det to nettverk som vil gå ut av finansieringsløpet (alle faser fullført).

Rammebudsjettet for bedriftsnettverk for 2019 er på 13,7 mill. kroner. Gitt at eksisterende prosjekt går videre i 2019, er store deler av rammen allerede bundet i løpende prosjekter. Det henger sammen med at støtte til etablering av nye bedriftsnettverk skaper forventninger om oppfølgingsfinansiering også til neste fase i prosjektet. Dette er ikke en juridisk forpliktelse, men viktig for å sikre forutsigbarhet for kundene.

Rammen for bedriftsnettverk gir mulighet til å ta inn 4 nye bedriftsnettverk, hovedprosjekter i 2019.

3.4 Måloppnåelse for Utenriksdepartementet - UD

Innovasjon Norge utfører oppdrag for, og med tilknytning til, Utenriksdepartementet gjennom forvaltning av ulike ordninger. Ordningene som inkluderes i oppdragsgiverrapporteringen til Utenriksdepartementet er EØS-finansieringsordningene, NOREPS, Humanitært Innovasjonsprogram (HIP Norway), Visjon 2030, Enterprise Development for Jobs (EDFJ), ProRus og Arktis 2030.

Oppdragene er både knyttet til sosialøkonomisk utvikling i mottakerland og styrking av bilaterale relasjoner koblet til norsk næringsliv, og bidrar inn på felles oppgaver for næringsfremme, næringsutvikling og regjeringens utviklingspolitikk. Ordningene støtter også økt bruk av partnerskap med privat sektor, sivilt samfunn og multilaterale aktører og nasjonale myndigheter i samarbeidsland.

De ulike ordningene støtter også Norges ansvar og rolle for bærekraftmålene gjennom å styrke næringslivets bidrag og rolle. I Stortingsmeldingen «*Felles ansvar for felles fremtid — Bærekraftmålene og norsk utviklingspolitikk*», settes retningen for norsk utviklingspolitikk i lys av FNs bærekraftsmål. Her legges det til grunn en helhetlig tilnærming til global, regional og nasjonal utvikling.

3.4.1 Delmål 1 – Flere gode gründere

Innovasjon Norge jobber systematisk med oppstartsmiljøer for å mobilisere disse til å bidra inn i innovasjonsprosesser, særlig gjennom NOREPS-oppgavet og i det humanitære innovasjonsprogrammet (HIP Norway). Dette arbeidet stimulerer til at flere gründere får innsikt i, samt kan bidra med, løsninger for å møte behovene i humanitær sektor. Kompetansehevende tiltak, koblinger mot relevante aktører, fagseminarer, fasilitering og finansiering av pilottesting er viktige aspekter i dette.

Visjon 2030 og Enterprise Development for Jobs (EDFJ) retter seg primært mot etablerte bedrifter, men det finnes også gründere som satser på bistandsmarkedet. Dette er et krevende marked for en gründerbedrift; det kreves spesiell kompetanse, nettverk og ikke minst kapital. Det er derfor kun i spesielle tilfeller at nyetablerte bedrifter er aktuelle for programmet.

Gjennom Arktis2030 arbeides det for at gründere skal få tilgang til risikoavlastet kapital gjennom tilskudd for å kunne utvikle løsninger og teknologi som kan bidra til utviklingen av internasjonalt nærings samarbeid i Arktis. Russland er definert som et utfordrende marked og gründerbedrifter er ikke den primære målgruppen for programmet.

Selv om markedene er krevende og oppdragene fra UD ikke rettes spesielt mot gründere, så har vi flere eksempler på gründer selskaper som har lyktes i å oppnå salg og vekst i disse markedene.

3.4.2 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter

Oppdragene og programmene har alle fokus på små og mellomstore bedrifter som får støtte til å realisere vekstpotensialet gjennom tilgang og partnerskap i nye markeder. Innovasjon Norges

kompetansetiltak overfor næringslivet skal bidra til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Tjenestene under de nevnte programmene omfatter kompetanseheving som workshops, markedsbesøk, informasjons- og mobiliseringsarrangementer, og arrangementer som styrker bedrifters samfunnsansvar og forebygger korrupsjon.

EØS- finansieringsordningene er et viktig verktøy for norske bedrifter som ønsker å satse internasjonalt. Samarbeidsprosjekter med partnere i mottakerlandene byr på gode muligheter for testing av nye løsninger i nye markeder eller generell adgang til baltiske, sentral- og søreuropeiske markeder. Et eksempel på dette er selskapet Tomra. Gjennom prosjekter finansiert av EØS-midlene har Tomra samarbeidet med flere polske selskap om gjenvinning og resirkulering, noe som har bidratt til at Tomra er en ledende aktør i det polske markedet.

Mot FN, det humanitære- og utviklingsmarkedet ble det i 2017/2018 gjennomført et eksportkompetanseprogram rettet mot ti vekstselskaper. Disse har fått økt kompetanse om utfordringer i dette markedet.

3.4.3 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer

Alle programmene/oppdragene har inkorporert læringsplattformer. Innenfor programmene ble det i 2018 avholdt ca. 50 arrangementer i 20 land, med ca. 2200 deltagere totalt. Formålet er oftest kunnskaps- og kompetanseheving, læringsutveksling og i noen tilfeller partnersøk, delegasjon – og messedeltagelse. Aktivitetene har hatt høy deltagelse fra prosjekteiere og fått gode tilbakemeldinger.

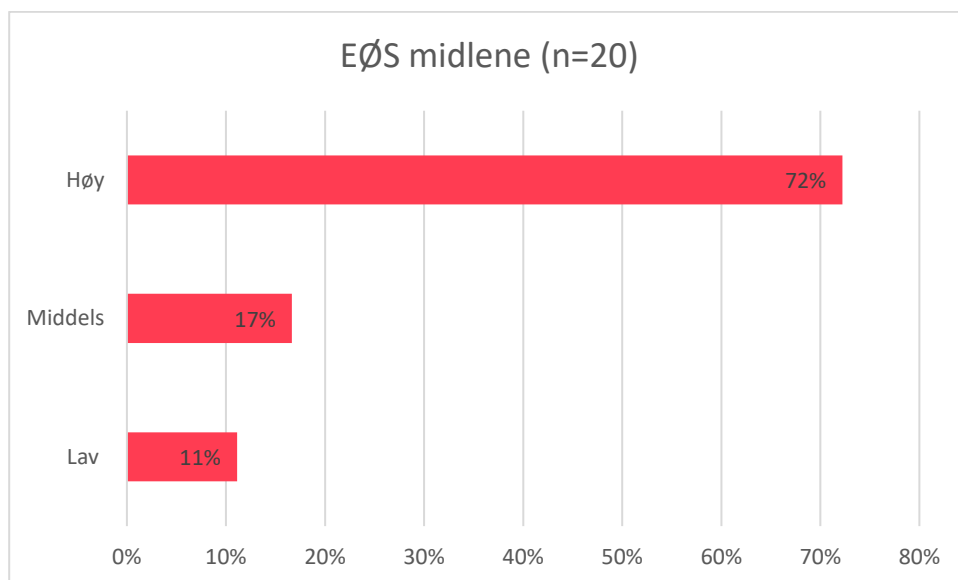
Blant arrangementene har EØS-midlene, Horisont2020 og Enterprise Europe Network sammen organisert et stort matchmaking-arrangement, blant annet for å støtte etablering av nye partnerskap som kan være aktuelle for prosjekter i nye EØS-programmer og Horisont 2020. Gjennom EØS-midlene kan norske bedrifter og innovasjons- og kunnskapsmiljøer delta i nettverksbygging og samarbeid som ledd i en internasjonaliseringsprosess. Dette kan være interesseorganisasjoner som Green Business Norway, medlemsorganisasjoner som IKT-Norge, Oslo Renewable Energy and Environment Cluster (OREEC), maritime bedrifter eller nettverk innen rammen av virksomheten til Enterprise Europe Network (EEN). Slike bedriftsnettverk og nettverk av mer uformell karakter er viktige formidlere av muligheter og partnerskap med støtte av EØS-finansieringsordningene. Det er derfor ønskelig å videreutvikle «EØS-bedriftsnettverk» som skal bidra til etablering av strategisk og kommersielt samarbeid mellom bedrifter, med sikte på å styrke bedriftenes konkurransekraft og realisere markedsmuligheter i nye EU-medlemsland.

NOREPS-nettverket har i seg selv representert et innovativt næringsmiljø der en har oppnådd god effekt av samarbeid mellom de ulike aktørene i nettverket og markedet. Innovasjon Norge har gjennom det Humanitære Innovasjon Programmet (HIP Norway) bidratt til etablering av nye innovasjonsmiljøer i Norge. Innovasjonspartnerskap ligger til grunn for arbeidet med humanitær innovasjon som skal bidra til økt samarbeid mellom privat sektor, FN og norske humanitære organisasjoner. Støtte til en humanitær innovasjonsplattform for norske humanitære organisasjoner har skapt en etablert struktur for møteplasser og kunnskapsutveksling mellom

organisasjoner og private bedrifter. Innovasjon Norge har vært aktiv samarbeidspartner i innovasjonsplattformen, blant annet ved å legge til rette for inkludering av norske bedrifter og deres kompetanse innad i plattformen.

Gjennom både Arktis2030 og ProRus er det finansiert en rekke nettverk av flere bedrifter som arbeider sammen for bedre å nyttiggjøre seg den samlede kompetansen og de mulighetene som finnes i Arktis og Russland. I Arktis ser Innovasjon Norge verdien av å samarbeide fordi det er få bedrifter og store avstander. For EØS- finansieringsordningene har bedriftene deltatt i en kundeeffektundersøkelse som viser at ordningen har en positiv utløsende effekt. Addisjonaliteten for EØS-oppgavet er satt til «høy».

Figur 3-3-54 Hvor utløsende var finansieringen fra Innovasjon Norge? (EØS 2018)

3.5 Måloppnåelse for Kunnskapsdepartementet - KD

Gjennom oppdragsbrevet fra Kunnskapsdepartementet er Innovasjon Norge gitt oppdraget på 25 mill. kroner til arbeid med mobilisering til deltakelse i Horisont 2020, samt 2,2 mill. kroner til å dekke Innovasjon Norges representant på NorCore i Brussel. Tilskuddet til mobilisering til Horisont 2020 fra Kunnskapsdepartementet må sees i sammenheng med tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Oppdraget med å mobilisere norsk næringsliv til deltakelse i Horisont 2020 bidrar til å nå Innovasjon Norges tre delmål.

3.5.1 Delmål 1 – Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig lovende nyetableringer overlever og utnytter sitt vekstpotensial. Horisont 2020 bidrar til dette, til tross for at oppstartsselskaper ikke er hovedmålgruppen til rammeprogrammet.

3.5.2 Delmål 2 - Flere vekstkraftige bedrifter

Norsk økonomi er avhengig av at flere bedrifter lykkes med vekst og skalering. Innovasjon Norge opplever stor etterspørsel fra det etablerte næringsliv på jakt etter nye forretningsområder og markeder.

Horisont 2020-programmet er et godt virkemiddel for omstilling og vekst, og i arbeidet med mobilisering til EU er SMB'er med vekstpotensial den primære målgruppen. Dette har blitt ytterligere forsterket med introduksjon av European Innovation Council (EIC) pilot i 2018. EIC supplerer de nasjonale ordningene grunnet høy støttegrad og risikoprofil og har truffet norske bedrifter godt. I 2018 hentet 42 norske bedrifter 316 mill. kroner i finansiering fra SMB instrumentet, tilsvarende en økning på 43 prosent fra 220 mill. kroner året før. Dette representerer en retur på 6,8 prosent mot 4,9 prosent året før på denne delen av programmet. Også ordningen Fast track to innovation under EIC pilot har gitt gode norske resultater i 2018. Fire norske bedrifter fikk 60 mill. kroner gjennom deltakelse til mindre samarbeidsprosjekter. Resultatene skyldes gode prosjekter kombinert med målrettet mobilisering og rådgivningstiltak tilpasset målgruppen og virkemidlet i en «mer for færre tilnærming».

Det ble i 2018 også oppnådd betydelige effekter av Innovasjon Norges arbeid med finansielle instrumenter i Horisont 2020. Hensikten med de finansielle instrumentene er å styrke tilgangen til risikokapital. Det første direkte lånet fra Den europeiske investeringsbanken (EIB) til et norsk selskap ble gitt Viking Heat Engines med et lån på 300 Mill. kroner. De første avtalene med European Investment Fund (EIF) innenfor egenkapital ble også signert i 2018 med 355 mill. kroner i investeringer i to tidligfasefond. Samlet sett kan disse få en forvaltningskapital på 800 til 1000 mill. kroner. En ny avtale med EIF på 375 mill. kroner i 2018 økte omfanget av Vekstgarantiordningen som bedrer tilgangen til bankfinansiering for innovative og raskt voksende bedrifter. Totalt ble det inngått avtaler for 1 030 mill. kroner mellom EIB-gruppen og norske aktører i 2018. Ettersom

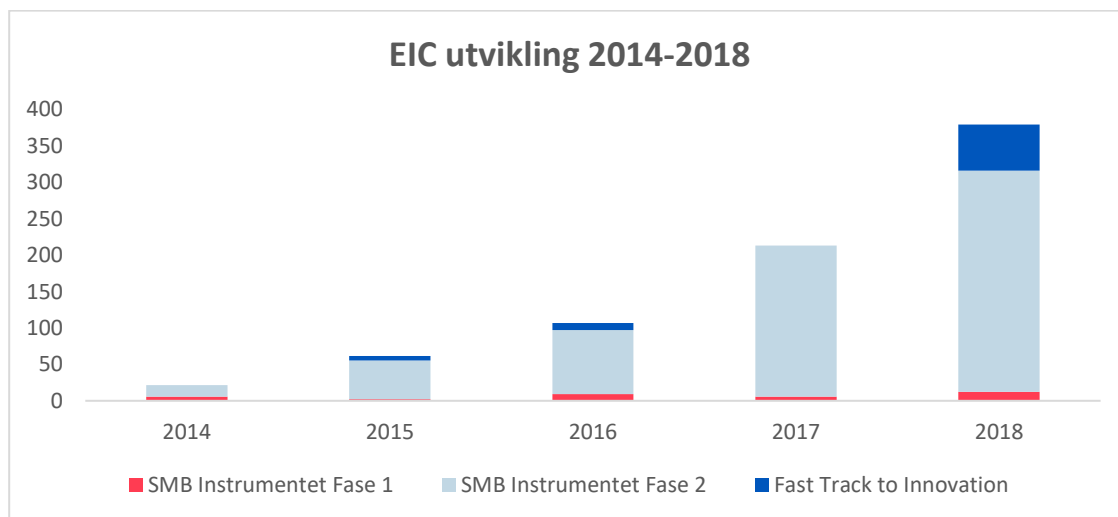
avtalene med EIB-gruppen kun dekker deler av investeringene er tallet reelt sett betydelig høyere dersom man ser på hvilke investeringer avtalene utgjør og kapitaltilgangen det legges til rette for.

3.5.3 Delmål 3 - Flere innovative næringsmiljøer

Innovative klynger og næringsmiljøer har meget gode forutsetninger for å ta en ledende rolle i omstilling og fornyelse av norsk næringsliv, og for å realisere en vesentlig andel av verdiskapingspotensialet i eksisterende næringsliv. I et samfunn med mange småbedrifter og få store lokomotiver må bedrifter samarbeide. Det er viktig både for å lykkes internasjonalt, for å innovere og for å nå frem til forsknings- og kompetansemiljøer. Innovasjon Norge mener klyngene er en spesielt egnet arena for å mobilisere mot Horisont 2020 grunnet nærheten til medlemsbedriftene, internasjonalt nettverk og sterke koblinger mot forskningsmiljøer. I tillegg til bedriftsmedlemmene i klyngen er klyngene selv egnede søkere til EU-midler. I 2018 fikk den norske maritime industriklyngen Maritime Cleantech 60 mill. kroner i EU-finansiering til norske industripartnere i samarbeidsprosjektet TrAM. Innovasjon Norges EU bistod klyngen i søknadsprosessen. Finansiering av og samarbeid med dedikerte EU rådgivere i klyngene har vist seg å være en vellykket strategi for å øke norsk næringslivsdeltakelse i samarbeidsprosjekter.

Figuren under viser historisk høy retur til norske bedrifter fra EIC i 2018.

Figur 3-55 Utviklingen i mottatt støtte fra EIC til norske bedrifter fra 2014 til 2018 (beløp i mill. kroner)

4 Rapportering på enkelttjenester fra NFD

4.1 Kap. 2421, post 50 Innovasjon - prosjekter, fond

Formålet med posten

Midlene under post 50 skal i hovedsak brukes til landsdekkende etablerertilskudd, tilskudd til bioøkonomi og avsetning til tapsfond knyttet til innovasjonslån og garantier, herunder Vekstgarantier. Utover særskilt øremerkede midler har Innovasjon Norge frihet til å disponere rammen til prosjekter som bidrar til måloppnåelse, økt verdiskaping, og delmålene flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Hovedaktiviteter, resultater og effekter

Av årets ramme på 514 mill. kroner ble 98,9 prosent benyttet. Av årets bevilgning skulle minst 55 mill. kroner benyttes til regjeringens bioøkonomisatsing, 30 mill. kroner til en Havpilot og 30 mill. kroner til kondemnerings- og innovasjonslåneordningen for grønn fornyelse av skip i nærskipfart. 5,545 mill. kroner av 2018-bevilgningen ble tilbakeført primo 2019. Dette var øremerkede midler til Havpilot og kondemneringsordning for nærskipfartsflåten som ikke ble benyttet fullt ut.

I budsjett 2018 ble låne- og garantirammen satt til 900 mill. kroner. Denne ble fullt ut disponert. Det ble herunder innvilget 112 oppstartlån på til sammen 154 mill. kroner.

Det er i 2018 innvilget innovasjonslån med garanti fra Det europeiske investeringsfondet (EIF) på 185 mill. kroner, og norske banker har innvilget nye lån til innovative og vekstkraftige SMB-bedrifter på 232 mill. kroner under Vekstgarantiordningen. Vekstgarantiavtalen med EIF ble utvidet med 500 mill. kroner våren 2018, og som en følge av dette ble det inngått pilot-samarbeidsavtaler med tre nye banker.

Det var i budsjettet videre fastsatt en ramme for nye garantier på 80 mill. kroner. Denne ble disponert med 32,8 mill. kroner.

Tabell 4-1 Innvilgningsrammen under post 50 i 2018 (beløp i mill. kroner)

2018		
+	Total bevilgningsramme, Statsbudsjett 2018	514
-	Ubenyttet del av rammen tilbakeført NFD	5,5
=	SUM	508,5

Innvilgningene ble disponert som følger:

Tabell 4-2 Innvilgninger fordelt på virkemiddel (beløp i mill. kroner)

Virkemiddel	2017	2018
Landsdekkende etablerertilskudd	225,6	157,2
Innovasjonslån og garantier (tapsfond)	226,5	215,1
Rentestøttefond	15,0	15,0
Tilskudd til kondemnering av skip	0,5	5,9
Landsdekkende innovasjonstilskudd	16,7	16,1
Global Growth (tidligere FRAM marked)	5,3	5,5
Innovasjonsrammen NCE	11,0	10,2
Bioraffineringsprogrammet	3,7	-
Bioøkonomiordningen	49,2	65,3
Havpilot	-	19,6
Total	553,5	508,5

Tabellen nedenfor viser utviklingen i de årlige innvilgningsrammene på post 50 de siste fem år.

Tabell 4-3 Utviklingen i de årlige innvilgningsrammene på post 50 de siste fem år (beløp i mill. kroner)

	2014	2015	2016	2017	2018
Rammer post 50 (mill. kroner)	250	405	517	554	514

4.1.1 Landsdekkende etablerertilskudd

Formålet med ordningen

Det landsdekkende etablerertilskuddet innvilges gründere med innovative prosjekter med betydelig vekstpotensial, noe som betyr at det forventes at støttemottaker har ambisjoner om, og muligheter for å lykkes i et internasjonalt marked. Etablerertilskuddene gis i to faser;

- Markedsavklaring (MATIL): Formålet med denne fasen er å redusere markedsrisiko og her er utredning av markeds potensial og markeds muligheter sentralt.
- Kommersialisering (KOTIL): Tilskudd i denne fasen er et verktøy for å hjelpe selskaper som etter innledende markedsavklaring kan dokumentere at de har

gode muligheter for å bli et fremtidig vekstselskap. Formålet er å teste og videreutvikle forretningsmodellen.

Maksimalt tilskudd totalt for begge fasene til sammen er 700 000 kroner per prosjekt. Det er ingen automatikk i at gründer som har mottatt MATIL også vil motta KOTIL.

Hovedaktiviteter

Avsatt ramme til ordningen i 2018 var 160 mill. kroner, og det ble mottatt 1 419 søknader i 2018 mot 1 788 i 2017. De fleste prosjektene som finansieres er lokalisert i de store byregionene.

Det mobiliseres særskilt til ordningen gjennom nettsider, mobiliseringstilbudet *Ide til marked* og Gründertelefonen.

Tabell 4-4 Fordeling av antall tilsagn og beløp i mill. kroner til landsdekkende etablerertilskudd fordelt på markedsavklaring og kommersialisering (tall for 2017 i parentes)

Leveranse	Ramme	Forbruk	Antall tilsagn
Markedsavklaring		35 (36)	359 (368)
Kommersialisering		122 (224)	246 (337)
Totalt	160	157 (226)	605 (705)

I løpet av 2018 har det blitt fokusert på kvalitet i prosjektene for å styrke måloppnåelsen og prioritere de beste prosjektene, hvor vår medvirkning utgjør en forskjell.

Nedgangen i antall tilsagn om KOTIL er delvis kompensert gjennom ordningen med oppstartlån, som ble lansert i 2017, men helt siden 2016 har både antallet søknader og innvilgninger blitt gradvis redusert. Omlag 90 prosent av bedrifter som innvilges etablerertilskudd er organisert som aksjeselskap.

Etablerertilskuddsordningen er ettertraktet, selv om søknadsmengden er redusert i 2018. En grunn til dette kan være at vi har blitt bedre på å hjelpe aktuelle etablerere til selv å finne ut om det er god grunn til å søke, blant annet gjennom *Fra ide til marked*. Oppstartlån har også vært et relevant alternativ for flere.

Formålet med markedsavklaringstilskudd er å teste om det finnes et betalingsvillig marked, og det er derfor ikke meningen at alle prosjekter som får markedsavklaring skal få kommersialiseringstilskudd. Normalt innvilges KOTIL som oppfølging av MATIL i samme år eller i løpet av de to etterfølgende årene. Mange etablerere trenger med andre ord til dels lang tid på å avklare grunnlaget for neste fase. Det er vanskelig å vurdere hva som er riktig nivå for slik fase 2-finansiering, men det er grunn til å forvente at avskallingen fra markedsavklaringsfasen skal være 50 prosent eller mer.

Resultater og effekter

Effektindikatorer i prosentpoeng målt av Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) gjennom effektundersøkelsen i 2017 til 2018 for landsdekkende etablerertilskudd, sett i forhold til en sammenliknbar kontrollgruppe av bedrifter, indikerer meget gode effekter⁵¹. Spesielt gjelder dette for mervest i verdiskaping og produktivitet, som begge er viktige indikatorer for bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Estimatenes for 2018 er statistisk signifikante.

Tabell 4-5 Prosentvis årlig vekst

Prosentpoeng årlig mervest	2018	
Salgsinntekter	24,6	***
Verdiskaping	16,7	***
Produktivitet	13,3	***

*** signifikant på 99 prosent nivå

Innovasjonsnivå i prosjektene som mottar støtte er fortsatt høyt for Etablerertilskuddet og signaliserer at prioriteringene som er gjort på tjenesten har vært riktig. Innovasjon på internasjonalt nivå ble marginalt redusert i 2018, men har de siste fem årene ligget stabilt på mellom 85 og 90 prosent, både i innvilget beløp og antall saker. Den siste kundeeffektundersøkelsen viser en høy og middels addisjonalitet på til sammen 97 prosent.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Det er brukt om lag 20 mill. kroner til gjennomføring. Gjennomføringskostnadene dekker timer og direkte prosjektkostnader for fagdivisjonen (Gründerdivisjonen), Gründersenteret og rådgivere/saksbehandlere ved alle regionkontorene. Gjennomføringskostnader påløper ikke bare som følge av saksbehandling. Mobilisering, veiledning og rådgivning både før og under hele kundereisen er en del av gjennomføringen. I tillegg kommer mobiliseringsaktiviteter som for eksempel Fra ide til marked som er viktige tilbud som bygger opp og rundt etablerertilskuddsordningen.

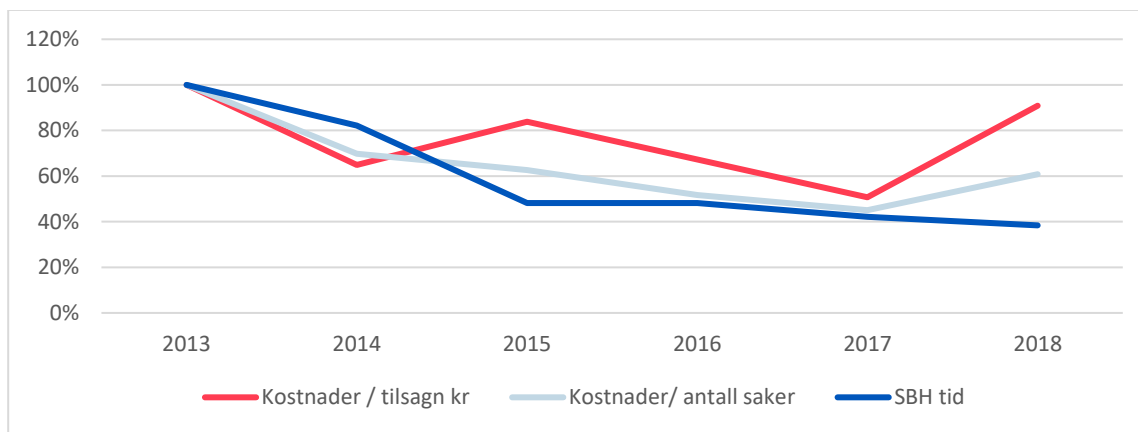
Se for øvrig omtale av administrasjons- og gjennomføringskostnader under øvrig rapportering.

---

⁵¹ Se eget kap med vedlegg, kap 13, hvor også estimerer gis per virkemiddel for enkelte store ordninger.

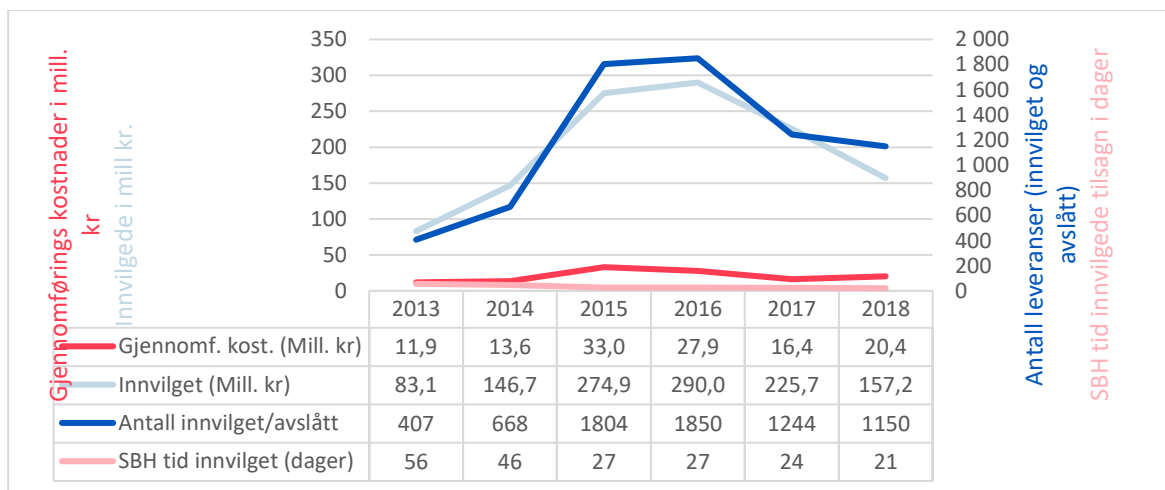
Effektiv drift

Figur 4-1: Kostnadseffektivitet for Landsdekkende etablerertilskudd over tid (indeks 2013 = 100)

Bildet er at totale driftskostnader har endret seg forholdsvis lite de siste årene. Sammenholdt med at antallet saker i samme periode har blitt redusert, viser dette en svekket kostnadseffektivitet per behandlet sak. Noe av årsaken til dette er at timekostnaden i 2018 er vesentlig økt i forhold til 2017. Kostnadsnivået er og vil være preget av en stor andel faste kostnader og at det skjer en vridning i arbeidet mot at mer tid brukes i rådgivning og oppfølging. Antallet personer på gründertelefon og etablerertilskudd fase 1 er for øvrig redusert fra ni til åtte personer i 2017/18.

Figur 4-2 Kostnadseffektivitet for Landsdekkende etablerertilskudd over tid⁵²

⁵²Merk at gjennomførings kostnader her er kun andel vurdert som relevant i forhold til leveranse ref NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter, landsdekkende etablerertilskudd.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Et av tiltakene som har vært satt i verk for å få ned antallet irrelevante søknader de siste årene er mobiliseringstilbudet *Fra ide til marked*. Også i 2018 er dette arrangert jevnlig hele året over hele landet. Antall innkommende søknader har gått ned i 2018. Dette er i tråd med økt mobiliseringsarbeid for å avklare om gründer bør søke.

Andelen avslag er samtidig fortsatt høy. Det må fortsatt jobbes med spissing av kommunikasjonen og forenkling av regelverket i tillegg til å utnytte potensialet i Gründersenteret, Gründertelefonen og mobiliseringsaktiviteter. Det må fortsatt kunne bli enklere for kunden å finne ut om prosjektet i utgangspunkt har muligheter for å oppnå tilskudd eller ikke.

Rammen for 2019 er redusert i forhold til 2018. Prioritering på kvalitet må videreføres. I tillegg må det også forventes en høy avslagsprosent som en konsekvens av dette. Vi fortsetter med oppstartlån som et alternativ til kommersialiseringstilskudd og åpner for å øke tilsagnsvolum noe på slike lån.

I 2019 vil det arbeides med å forenkle policy og kriterier for etablerertilskudd. Målet er å gjøre ordningen mer forutsigbar og lettere å kommunisere.

4.1.2 Innovasjonslån og garantier

Formålet med ordningen

Innovasjonslån skal i henhold til oppdraget stimulere til utvikling av innovative vekstbedrifter og primært benyttes i virksomhetens tidlig- og kommersialiseringsfase og/men kan brukes til å finansiere investerings- og utviklingsprosjekter. Herunder skal utlånsrammen også kunne disponeres til fornyelse innenfor nærsjøskipsegmentet. Garantier for driftskreditt gis til små og mellomstore bedrifter som har problemer med å skaffe seg finansiering i bankene på grunn av manglende pantesikkerheter.

Hovedaktiviteter

Fra 2017 har vi designet tre nye typer lån/garantier innenfor innovasjonslåneordningen:

- Innovasjonslån med delgaranti fra EIF
- Oppstartlån
- Vekstgaranti med delgaranti fra EIF

Innovasjon Norge inngikk i januar 2017 en avtale med det Europeiske investeringsfondet (EIF) under instrumentet InnovFin SME Guarantee i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon – Horisont 2020. Avtalen er den første norske garantiavtalen i EU-programmet. Dette styrker Innovasjon Norges utlånskapasitet i kraft av risikodeling med EIF i avtaleperioden 2017 til 2018. Avtalen gjelder for en utlånsportefølje på inntil 900 mill. kroner. De lån som omfattes av samarbeidet må være på minimum 4 mill. kroner og maksimalt 50 mill. kroner, ha en nedbetalingstid på maksimalt ti år og må oppfylle definerte kriterier for vekst og innovasjon. Garantiavtalen med EIF innebærer at den øvre engasjementsgrense per kunde er økt med 25 mill.

kroner (det vil si fordoblet) uten at Innovasjon Norge påtar seg større tapsrisiko. Økningen i engasjementsgrensen gir Innovasjon Norge økt mulighet til å imøtekomme etterspørsel fra større/mellomstore bedrifter eller bedrifter i omstilling som har et betydelig kapitalbehov.

I 2017 begynte vi pilotering av et oppstartlån for foretak yngre enn fem år med potensial for innovasjon og vekst. Det kan innvilges lån inntil 1,5 mill. kroner, hvor alle lån gis med rentefritak i to år og lånene skal innfris i sin helhet etter fire år. Lånene er innrettet slik at det gir en risikoeksponering tilnærmet 50/50 fordelt på offentlig og privat risikokapital. Det er et krav at det kommer ny kontant egenkapital inn i selskapet sammen med lånet og lånet utbetales i takt med den private kapitalen.

Bakgrunnen for oppstartlånet er et ønske om å dreie mot mer bruk av lån også i tidligere faser, øke tilgangen til kapital og samtidig stimulere privat kapital. Oppstartlån er et alternativ til kommersialiseringstilskudd og passer for bedrifter som har tilgang på egenkapital, men ikke er i posisjon til banklån.

Vekstgaranti er en pilotordning som har til formål å styrke innovative eller raskt voksende små og mellomstore bedrifters tilgang til bankfinansiering, og da spesielt driftskapital.

Vekstgarantiordningen er en porteføljegaranti implementert gjennom rammeavtaler med seks banker. Dette innebærer at Innovasjon Norge yter garantier som er begrenset til å dekke 75 prosent av endelig tap på enkeltlån, men begrenset til 20 prosent på porteføljebasis. Det er långivende bank som foretar all kredittvurdering. Garantien utgjør en supplerende sikkerhet i saker hvor låntaker vurderes kredittverdigg, men mangler tilfredsstillende sikkerheter for bankfinansiering.

I tilknytning til Vekstgarantiordningen har Innovasjon Norge inngått avtale om risikoavlastning fra EIF. Kontragarantiavtalen forplikter EIF til å dekke 50 prosent av Innovasjon Norges tap under ordningen. Avtalen med EIF gjelder for en utlånsportefølje på 800 mill. kroner i perioden 2017 til 2019.

I piloteringsperioden har Innovasjon Norge nå inngått samarbeidsavtaler med DNB, Sparebank1 Midt Norge, Nordea, Danske Bank, Sparebanken Vest og Sparebanken Møre. Rammeavtalene med hver enkelt bank regulerer porteføljestørrelse, tapsdekning og risikoprofil på porteføljen.

I 2018 mottok vi totalt 429 søknader om innovasjonslån og garantier mot 461 i 2017, og i 2018 ble det innvilget nye lån på tilsammen 899,4 mill. kroner av en utlånsramme på 900 mill. kroner. Totalt ble næringslivet tilført risikolån på nesten 1,3 mrd. kroner når risikolån over KMDs budsjett inkluderes. Tilsagnsomfanget i 2018 ble noe redusert både i kroner og antall sammenlignet med året før, noe som i hovedsak skyldes en redusert innvilgningsramme. Avsetning til tapsfond i 2018 utgjorde 215,1 mill. kroner, noe som tilsvarer 23 prosent av de totale innvilgede lån og garantier.

Tabell 4-6 Oversikt over utlånsrammer og forbruk i 2018 (beløp i mill. kroner)

Leveranse	Ramme	Forbruk	Antall tilsagn
Innovasjonslån		560,3 (561,3)	265 (306)
EIF lån		185,2 (249,8)	26 (33)
Oppstartlån	900	153,9 (110,3)	112 (78)
Vekstgaranti (maks garantiansvar)	65	23,3 (14,2)	91 (54)
Garantiordning IN	15	9,5 (7,2)	6 (18)

I 2018 har fordelingen av antall tilsagn på målgruppene (delmålene) endret seg kraftig. Fordelingen er i 2018 henholdsvis 60 prosent (36 prosent i 2017) til gründere og 40 prosent (63 i 2017) til vekstkraftige bedrifter. Oppstartlånet, som retter seg mot foretak yngre enn fem år med potensial for innovasjon og vekst bidro til dette, men er langt fra alene om å forklare vridningen. Vridningen er mer preget av at tilgangen på søknader er slik.

Effekter og resultater

Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) har overtatt arbeidet med å beregne estimater på effektindikatorerne i henhold til MRS-indikatorerne. Også på enkelte tjenester hvor det er et tilstrekkelig stort antall til å lage statistikk med en viss grad av signifikans. Innovasjonslån og garantier er en av dem. Estimaterne for ordningene er høye, betydelig høyere enn gjennomsnittet for alle ordninger og alle oppdrag. Estimaterne er årlig prosentpoeng mervekst målt over en treårsperiode. Det betyr i praksis at merveksten i verdiskaping for de som får benytte dette tilbudet, har en verdiskaping på om lag 42 prosent mer enn de i den sammenliknede kontrollgruppen, i gjennomsnitt. Vi har ikke fått anledning til å drille ned i tallmaterialet i år. SØA har brukt mye av tiden på å sette opp tilsvarende infrastruktur for analyser som SSB har gjort før.

Effekter som er målt av Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) gjennom effektundersøkelsen i 2017 til 2018 for Innovasjon Norges virkemidler, sett i forhold til utviklingen hos en sammenliknbar kontrollgruppe av bedrifter, viser meget gode effekter av innovasjonslån og garantier. Det er spesielt høye estimater for mervekst i verdiskaping og produktivitet. Alle estimaterne er statistisk signifikante.

Produktivitetsvekst på over nesten ti prosentpoeng årlig er et meget godt resultat. Vi snakker også her om prosentpoeng mervekst, ikke prosentvis vekst. Gjennomsnittlig produktivitetsvekst i næringslivet varierer normalt mellom en til to prosent i året.

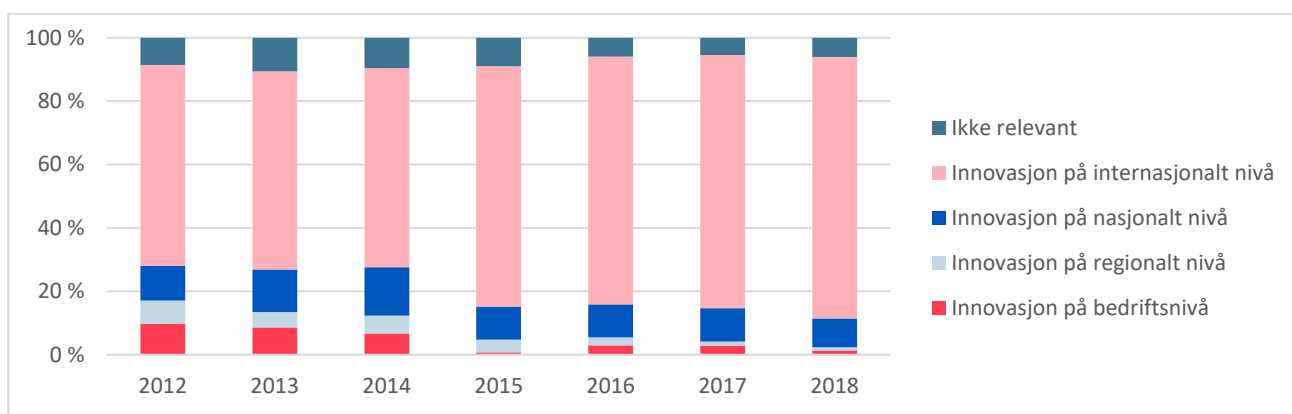
Tabell 4-7 Prosentvis årlig vekst

Prosentpoeng årlig mervekst	2018
Salgsinntekter	15,7 ***
Verdiskaping	13,9 ***
Produktivitet	9,9 ***

*** signifikant på 99 prosent nivå

91 prosent av tilsagnene er prosjekter med innovasjonshøyde på nasjonalt og internasjonalt nivå som i fjor. Ambisjonen er å opprettholde et høyt innovasjonsnivå for innovasjonslån. Det må imidlertid nevnes at vår deltakelse i å finansiere fornyelse innen nærsjøskipsfart bidrar til å redusere innovasjonshøyden vi rapporterer. Tjenestene benyttes for øvrig hovedsakelig til vare- og tjenesteinnovasjon og 70 prosent av innvilget beløp gikk til dette. 76 prosent av innvilgningene gikk til bedrifter med inntil 20 ansatte mot 74 prosent i 2017.

Figur 4-3 Utviklingen i Innovasjonshøyde for innovasjonslån og garantier, NFD

Tabell 4-8 Innovasjonsnivå (prosent av beløp)

Innovasjonsnivå (% av beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	9 %	7 %	1 %	3 %	3 %	1 %
Innovasjon på regionalt nivå	5 %	6 %	4 %	2 %	1 %	1 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	15 %	10 %	10 %	11 %	9 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	63 %	63 %	76 %	78 %	80 %	82 %
Ikke relevant	11 %	10 %	9 %	6 %	5 %	6 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

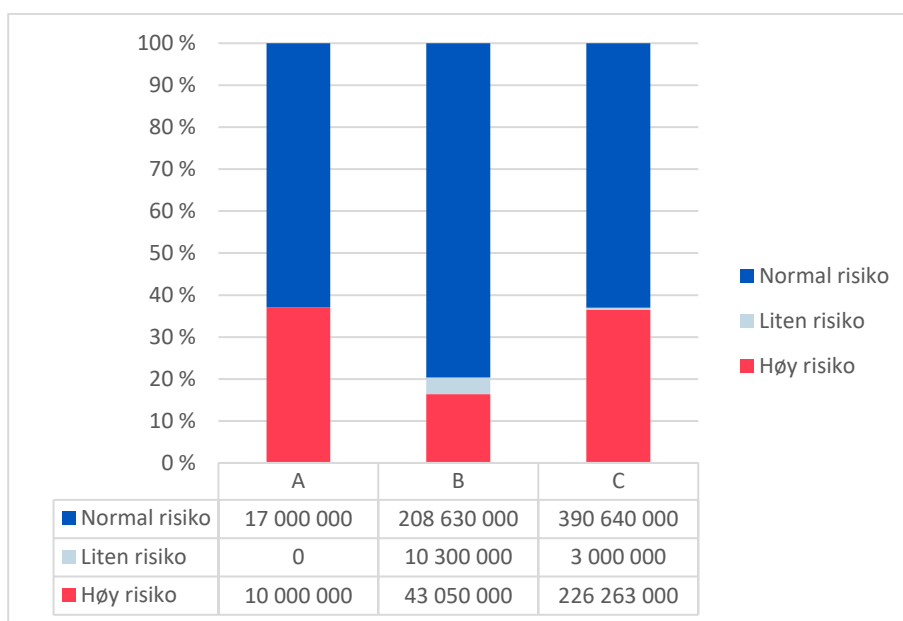
Innovasjonshøyden for prosjekter som finansieres med innovasjonslån er fortsatt meget høy. Dette er i tråd med ambisjonen. I 2018 har 46 prosent av årets tilsagn blitt vurdert til å ha miljøeffekt mot 42 prosent i 2017. 20 prosent av de samlede tilsagnene er kategorisert som kvinnerettet mot 12 prosent i 2017.

Den geografiske fordelingen av tilsagte innovasjonslån i 2018 viser at det er gitt slike lån i alle fylker med unntak av Troms. Innovasjonslån er særlig aktuelle for bedrifter i sentrale strøk, men prosjekter som fyller kriteriene i virkeområdet blir også finansiert med innovasjonslån. 84 prosent av tilsagnene har gått til bedrifter lokalisert utenfor virkeområdet mot 83 prosent i 2017.

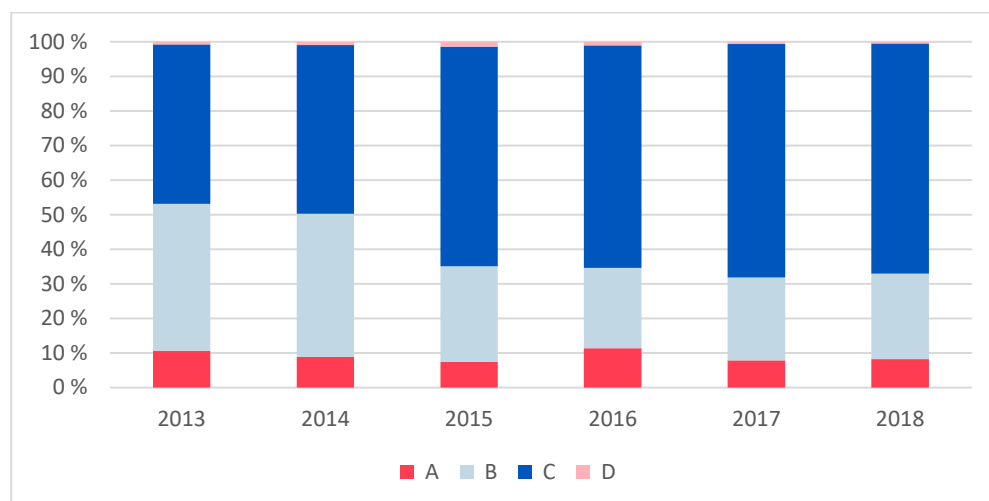
Næringsmessig står gruppen Informasjon og kommunikasjon med 32 prosent og Industri med 24 prosent for den største delen av utlånene.

Normal prosjektrisiko omfatter også prosjekter som er ansett å være beheftet med ganske stor grad av usikkerhet, mens høy risiko er preget av uvanlig stor usikkerhet. Kombinasjonen av driftskode C og høy prosjektrisiko bør derfor ikke være for stor. I 2018 var andelen ca. 25 prosent. Samtidig er dette et segment hvor behovet for vår finansielle medvirkning er størst. Vi er samlet sett ganske tilfreds med denne fordelingen.

Figur 4-4 Prosjektrisiko innenfor driftsrisikoklassene A-C, hvor C er høy driftsrisiko (2018)

Figur 4-5 Utviklingen i driftsrisiko for innovasjonslån og garantier, NFD

Tabell 4-9 Driftsrisiko (prosent av beløp)

Driftsrisiko (% av beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	2 %	1 %	2 %	8 %	5 %	3 %
B	63 %	63 %	34 %	29 %	26 %	29 %
C	35 %	37 %	64 %	63 %	69 %	68 %
D	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Driftsrisiko D innebærer at virksomheten anses å ha mer enn 50 prosent sannsynlighet for konkurs. Lån skal dermed normalt ikke innvilges til denne kategorien. For øvrig er bildet av driftsrisiko preget av stabilitet og meget klart tyngdepunkt på bedrifter med høy driftsrisiko (kode C). Konsentrasjonen om risikoklasse C økte fra 2015 og fremover, men det totale bildet er at risikoen på nye tilsagn i det enkelte år er mindre enn måltallet for risiko på 35 prosent.

Støttende analyser og evalueringer

Høsten 2018 ble det foretatt en førevaluering av ordningen med oppstartlån av MENON. En av konklusjonene i denne er at ordningen reduserer utvanningen for gründerne og sørger for gode incentiver gjennom hele utviklingsløpet. Låneordningen er innrettet mot det segmentet hvor markedssvikten potensielt er størst, det vil si unge nyetablerte bedrifter med innovative produkter med høy risiko og stort vekstpotensial. En positiv mekanisme som forsterker potensialet for å løse opp markedssvikten, er kravet om at oppstartslånet må matches av privat kapital. Dette sikrer at det også er andre som har tro på selskapet og som er villig til å ta risikoen med å investere. Videre er det en fordel med ordningen at det er stor fleksibilitet med hensyn til hva foretaket kan bruke

finansieringen på. Det sikrer at midlene anvendes der foretaket vurderer at det er størst behov enten det er investering eller drift.

Ordningen treffer målgruppen bra, og oppstartsselskapet får mer finansiering på et tidlig tidspunkt, noe som innebærer at tiden frem til vekst reduseres fortere. Evalueringen avslutter med at Oppstartlån har et godt potensial til å være et relevant, effektivt og addisjonelt virkemiddel for manglende kapitaltilgang for tidligfaseselskaper og økonomisk vekst.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

For landsdekkende låne- og garantiordningene er resultat før tap på utlån 24 mill. kroner (25 i 2017). De bokførte tapene var 38 mill. kroner (mot 65 i 2017). Bokført tap i 2018 utgjør 1,6 prosent av porteføljen mot 3,6 prosent i 2017. I et normalt år bør bokførte tap utgjøre mindre enn fem prosent av porteføljen.

Driftskostnadene er økt fra 47 mill. kroner i 2017 til 58 mill. kroner i 2018. Økningen i driftskostnadene i 2018 skyldes i all hovedsak økte timepriser på vårt arbeid med lånene og økte IT-kostnader og i noen grad merkostnader med nye låneordninger som EIF-lån og Oppstartlån.

Se for øvrig omtale av gjennomføringskostnader under øvrig rapportering, hvor kostnadsutviklingen/-effektiviteten for låneordningene er nærmere gjennomgått.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Det ble innvilget færre lån med garanti fra EIF enn ønskelig. Dette skyldes at løpende avtalen krever at utbetaling av nye lån må skje innen 30.06.2019, noe som innebærer en for kort gjennomføringsfrist for mange prosjekter. Utover dette er det ikke registrert avvik av betydning.

Utlånsrammen i 2019 er 1 200 mill. kroner og vi legger opp til at rammen skal kunne utnyttes 100 prosent. Det er en avgjørende forutsetning for dette at vi får på plass en ny avtale med EIF for perioden 2019 til 2020/-21. Arbeidet med dette er prioritert.

Ambisjonen er for øvrig at inntil 175 mill. kroner skal være oppstartlån.

Det planlegges økt oppfølging av oppstartlånekundene, herunder med sikte på at disse må levere en enkel digital rapportering på noen få måltall til oss hver fjerde måned.

4.1.3 Kondemneringstilskudd for skip i nærskipfart / Risikolån til nybygg innen skipsfart

Om oppdraget og mål 2018

Rammen for 2018 ble i oppdragsbrevet fastsatt til 30 mill. kroner. Kondemneringsordningen for skip i nærskipfart var operativ i perioden 2016 til 2018. Formålet med ordningen var å bidra til en mer miljøvennlig nærskipfartsflåte. Rederiene ble tilbudt tilskudd til delfinansiering av et nytt fartøy forutsatt at rederiet kondemnerte et eldre fartøy. Det var i perioden ordningen var operativ lav etterspørsel etter midler. I 2018 ble det innvilget tre tilskudd med totalt 5,85 mill. kroner.

Risikolån til fornyelse av nærskipfartsflåten

Som en del av ordningen ble det i 2018 innvilget fem lån på totalt 82 mill. kroner til finansiering av fraktfartøy. Ett av rederiene benyttet både kondemneringsordningen og risikolåneordningen til investering i et nytt fartøy samtidig som et eldre tilsvarende fartøy ble kondemnert.

Tabell 4-10 Ramme, forbruk og antall tilsagn – Kondemneringstilskudd for skip i nærskipfart/risikolån til nybygg innen skipsfart (beløp i mill. kroner.)

Leveranse	Ramme	Forbruk	Antall tilsagn
Kondepneringstilskudd	10	5,85	3
Tapsfond for lån nybygg	20	19,00	5
Innovasjonslån brutto		82	5

Rapportering på avvik

Ingen avvik utover at øremerket ramme ikke ble utnyttet fullt ut.

Samlet vurdering og måloppnåelse

Ordningene bidro i 2018 til fornyelse til mer miljøvennlige skip i den norske nærskipfartsflåten, som er i tråd med ordningenes målsetting.

Administrasjon- og gjennomføringskostnader

Administrasjons- og gjennomføringskostnader i 2018 var på 212 946 kroner, og er dekket av tidligere års avsetninger til dette formål.

4.1.4 Landsdekkende innovasjonstilskudd

Landsdekkende innovasjonstilskudd ble avviklet som egen ordning i 2016, men det innvilges ennå noen enkeltsaker hvor vi har fortsatt å bruke denne samlebetegnelsen.

Tabell 4-11 Landsdekkende innovasjonstilskudd, 2018 (beløp i mill. kroner)

Leveranse	Ramme	Forbruk	Antall tilsagn
Innovasjonstilskudd	0	16,1	19

Tilsagn gitt under denne rammen i 2018 har gått til ulike typer av prosjekter: IPR-avklaring (0,1 mill. kroner), oppfølging av tidligere års landsdekkende tilskudd (2 mill. kroner), Innovasjon Norges eget digitaliseringsprogram (7,4 mill. kroner), analyser, evalueringer, kunnskapsnettverk (HUB) (3,5 mill. kroner) og 3,1 mill. kroner til blant annet Svalbardsaker.

4.1.5 Tilskudd til Global Growth (tidligere FRAM marked)

Formålet med ordningen

Eksportprogrammet Global Growth bygger broer til globale markeder, og er Innovasjon Norges flerbedriftsprogram for etablerte bedrifter som ønsker å vokse internasjonalt.

Programmet løper over ti måneder og består av kurs, rådgivning og samlinger både i Norge og i aktuelle eksportmarkeder. Innovasjon Norge følger deltakerbedriftene hele veien ut i markedet, kobler dem med relevante internasjonale og norske aktører, samt skaper arenaer for nettverksbygging. Gjennom utnyttelse av vår omfattende internasjonale tilstedeværelse med essensiell innsikt i lokal forretningskultur, blir hvert program skreddersydd for bedrifter innenfor samme sektor og/eller marked.

Målet med programmet er at deltakerbedriftene skal redusere risikoen og øke hastigheten ved internasjonal satsing. Dette ønsker vi å oppnå gjennom å bearbeide muligheter, hindringer og utfordringer i markedet. Ønsket resultat er økt eksport.

Programmet gir også innsikt i hva som skal til for å lykkes, og hvordan bedriften skal bli oppfattet som en attraktiv forretningspartner. Hjelp til å kartlegge potensielle kunder, samarbeidspartnere og interessenter inngår også som en del av tjenesten.

Hovedaktiviteter

Hovedaktiviteten er å sette sammen og levere gode program til eksportbedrifter. Programmene er skreddersydde på bakgrunn av deltakerbedriftenes behov og muligheter i eksportmarkedet. Samtlige programmer gjennomfører samlinger i workshopformat i pitch- og presentasjonsteknikk, forretningsmodellering, markedsinnsikt og kulturforståelse samt eksportrådgivning. Bærekraftselementer er en rød tråd i alle prosjekter.

Samlingene i Norge og reisene til målmarkedet, arrangeres og leveres av Innovasjon Norges rådgivere ved utekontorene og ved distriktskontorene. Deres spisskompetanse på sektor og forretningskultur samt tilgangen på relevante nettverk er essensiell for å levere godt innhold til bedriftene. Samlingene ute blir ofte gjennomført i tett samarbeid med Team Norway.

Hvert program er oppbygget slik at bedriftene deltar på en samling i Norge før reise ut i målmarkedet, for så å følges opp i Norge igjen, før neste reise ut i målmarkedet. Oftest avsluttes programmet med en oppsummering hjemme i Norge. Mellom hver samling følger Innovasjon Norges rådgivere opp bedriftene for å sikre fremdrift og måloppnåelse.

I 2018 deltok 260 bedrifter i Global Growth. 15 prosjekter (167 bedrifter) ble gjennomført i 2018 og 11 prosjekter (93 bedrifter) er i ulike faser av gjennomføringen. Dette er på nivå med 2017, og noe under målsetting. Et betydelig antall prosjekter er under oppstart eller i valideringsprosess, og teller ikke med her.

Resultater og effekter

Tilbakemeldinger fra deltakerbedrifter under og etter programperiodene tyder på at tjenesten bidrar til å åpne opp dører til relevante nettverk, gir økt innsikt i hva som kreves for å lykkes og ofte bidrar til å skaffe de første kundene i markedet. Suksess knyttet til eksportsatsing er et langt løp. Det vil derfor ofte gå lang tid før vi kan lese av resultatene fra programmene.

Ved siden av gjennomgående positive tilbakemeldinger fra deltakerne, bidrar Global Growth til omdømmebygging og setter Norge på kartet som en bærekraftspioner.

Støttende analyser og evalueringer

Innovasjon Norge har besluttet å ikke gjennomføre en større ekstern evaluering av Global Growth før tydelige rammer og prosesser ikke bare er beskrevet, men også reelt implementert. Tjenesten fanges opp av Innovasjon Norges Kundetilfredshetsundersøkelse, og i 2019 skal vi gjennomføre grundige evalueringer rettet mot deltakerne etter hvert program.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Global Growth ble i all hovedsak finansiert fra NFD i 2018 med 4,9 mill. kroner fra post 50 og 17,0 mill. kroner fra post 74. I tillegg til ca 3,4 mill. kroner i brukerbetaling. Flere enn 100 ansatte i Innovasjon Norge har levert timer inn i tjenesten, og 1,5 årsverk ved hovedkontoret bidrar med administrasjon, service og utvikling. Kostnader knyttet til innleie av eksterne konsulenter er redusert til et minimum og innenfor budsjett.

Avvik

Piloteringsperioden for Global Growth ble avsluttet ved inngangen til 2018, og målet for året var å samle, standardisere og systematisere erfaringer, samt å sette Global Growth tydeligere i sammenheng med de andre eksportrettede tjenestene i Innovasjon Norge. Det meste av verktøy og beskrivelser knyttet til validering, gjennomføring og avslutning av prosjekter kom på plass i løpet av 2018, men vi har undervurdert tiden det tar å sikre reell implementering av nye arbeidsprosesser og rutiner.

Det har vist seg vanskelig å frigjøre tilstrekkelig tid hos interne nøkkelressurser egnet til å levere Global Growth i 2018. Denne utfordringen adresseres nå i ulike fora og vi forventer en tydeligere prioritering av de interne ressursene i løpet av 2019.

Mål for 2019

Målet er å levere gode eksportprogrammer til kvalifiserte bedrifter som er modne til å ta en posisjon i et eller flere eksportmarkeder. Da vi i 2019 stiller høyere krav til bedrifter som inviteres inn i Global Growth, forventer vi å starte opp noen færre programmer. Resultatet av dette ønsker vi skal være flere, bedre og konkrete effekter av tjenesten. Ved utgangen av 2019 har vi målsetting om at relevante interne ressurser i større grad skal være disponible for å gjennomføre Global Growth. Ressursene i Norge og i utlandet skal få nødvendig sparring for å optimalisere sine prosjektgjennomføringer.

4.1.6 Tilskudd til innovasjonsrammen Klyngeprogrammet

Formålet med ordningen

Målet med ordningen er å stimulere til økt innovasjon gjennom flere felles innovasjons- og forskningsprosjekter mellom bedrifter, som spinner ut av klyngeprosjektene. Midlene brukes til mobilisering av utviklingsprosjekter og til idé- og prosjektutvikling (konseptualisering). Ordningen skal bidra til at samarbeidsprosjekter kommer i posisjon til å få finansiering gjennom Forskningsrådets og Innovasjon Norges ordinære tjenester eller fra private investorer.

Hovedaktiviteter, resultater og effekter

Med totalt 119 søknader på to utlysninger må det sies å være stor interesse for denne ordningen. Det er for tidlig å si om årets midler fører til de ønskede effekter, men tidligere evalueringer viser ønsket måloppnåelse. Tilbakemeldinger fra klyngeprosjektene og Innovasjon Norges regionale apparat er at Innovasjonsrammen i alle fall har utløsende effekt for å mobilisere samarbeidsbaserte innovasjonsprosjekter mellom bedrifter i klynger.

Tabell 4-12 Tilskudd til innovasjonsrammen Klyngeprogrammet (beløp i mill. kroner)

Leveranse	Ramme (i mill. kroner)	Forbruk (i mill. kroner)	Antall tilsagn
Tilskudd til innovasjonsrammen NCE	10,5	10,4	50

I 2018 var innovasjonsrammens to utlysninger tilbudt alle klynger (ikke bare NCE-klyngene). Nitten klynger i programmet fikk tilskudd, fem av dem i begge utlysningene. Dette initierte 50 nye samarbeidsbaserte innovasjonsprosjekter.

Støttende analyser og evalueringer

En intern rapport om Innovasjonsrammen (2017⁵³), viser at den har vært utløsende for at nye forsknings- og innovasjonsprosjekter har blitt initiert og videreutviklet. Den viser at det er et betydelig potensial for å hente ut flere ideer fra de mest dynamiske klyngemiljøene. Innovasjonsrammen synes å være et effektivt insentiv for å mobilisere bedriftene til å utvikle nye ideer fram til nye løsninger, produkter eller selskaper. Et slikt insentiv kan være særlig viktig i en periode der en del klynger møter store markedsutfordringer og har naturlig behov for å konsentrere seg om kjernevirksomheten.

Avvik

Ingen vesentlige avvik.

---

⁵³ Rapport for innovasjonsrammen 2013-2015 – IN 30.06.17

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Det er registrert 192 000 kroner i gjennomføringskostnader for innovasjonsrammen. Alt dette er timeføring i forbindelse med saksbehandling og rådgiving.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Klyngeprogrammet vil også i 2019 tilby innovasjonsramme til klyngene som et stimuleringsvirkemiddel for økt innovasjon gjennom flere felles forsknings- og innovasjonsprosjekter mellom bedrifter, som spinner ut av klyngeprosjektene. Midlene vil mest sannsynlig ikke bli hentet fra post 50, men fra Klyngeprogrammet. Størrelsen for 2019 er ikke avklart ennå.

4.1.7 Tilskudd til Bioøkonomiprojekter

Formålet med ordningen

Bioøkonomiordningen støtter bedrifter som utvikler produkter og løsninger for effektiv og bærekraftig bruk av bioressurser i eksisterende og nye verdikjeder. Målet er å bygge biobasert industri i Norge og bidra til økt verdiskaping basert på bioressurser fra hav, jord og skog. Det er et internt mål at ordningen skal være fleksibel og kunne virke utløsende for andre virkemidler i og utenfor Innovasjon Norge.

Bioøkonomiordningen ble opprettet i 2017 med midler fra statsbudsjettet. I tillegg til å følge opp regjeringens bioøkonomistrategi benyttet Innovasjon Norge i samspill med departementene muligheten til å forenkle virkemiddelporteføljen: Bioøkonomiordningen var i 2017 en paraply over sju virkemidler fra henholdsvis NFD, KMD og LMD. I 2018 forenklet vi ytterligere med en virkemiddelkode per oppdragsgiver (3) som for kundene fremstilles som ett samlet virkemiddel. Samlingen av virkemidler har hatt som mål å forenkle og styrke innsatsen rettet mot bioøkonomi.

Målgruppen for ordningen er bedrifter (uavhengig av størrelse) som utvikler og tar i bruk løsninger for produksjon, foredling og distribusjon av bioressurser. Ordningen dekker utviklingsstøtte både i og på tvers av eksisterende verdikjeder og er landsdekkende. Midler fra KMD (18,9 mill. kroner) benyttes til prosjekter i distriktkommuner, og midler fra LMD (3,1 mill. kroner) benyttes til prosjekter tilknyttet jord og skog (landbruk). Midler fra NFD (55 mill. kroner) brukes til prosjekter over hele landet, inkludert internasjonalisering og innovativ bruk av tre.

I 2018 ble piloten for marin og maritim næring (30 mill. kroner) av praktiske årsaker organisert under Bioøkonomiordningen. Se særskilt rapportering.

Hovedaktiviteter, resultater og effekter

Bioøkonomiordningen er et fleksibelt virkemiddel med løpende saksbehandling som benytter Innovasjon Norges generelle beslutningsløp. Med fleksibelt menes at ulike prosjekter kan få støtte innenfor mandatet, eksempelvis innenfor FoU, opplæring/kompetansedeling og markedsrettet forretningsutvikling. På grunn av høy etterspørsel og begrensede rammer, undersøkes muligheten for å bruke andre virkemiddel både innenfor og utenfor Innovasjon Norge før Bioøkonomiordningen benyttes. Man ser også etter muligheter hvor støtte av forprosjekter i

Bioøkonomiordningen vil kunne utløse videre finansiering fra andre virkemidler. Dette betyr blant annet tett dialog med Forskningsrådet, Enova og Siva.

I tillegg til det fleksible virkemidlet så arbeider vi aktivt med mobilisering på fem strategiske prioriteringer innenfor bioøkonomi. Mobiliseringsområdene har hver sin prosjektleder som har ansvar for koordinering av aktiviteter, informasjonsspredning og mobiliserende tiltak. De fem områdene er: Merkevarerbygging – Sunn mat fra hav og land, Bioraffinering – Industrialisering basert på nye råvarer og sidestrømmer, Bygg i tre – Kompetanse og marked, Bruk av tre – industrialisering og Biosmart – Digitalisering og automatisering i biosektorene. For aktiviteter knyttet til bioenergi og biogass, som er en viktig del av bioøkonomien, henvises til rapportering for Biogasspiloter og Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket.

Det ble i 2018 innvilget 75,1 mill. kroner, i tillegg til havpilot 29,6 mill. kroner, innenfor Bioøkonomiordningen. Totalt er det gitt tilsagn til 94 prosjekter, hvorav 75 med virkemidler fra NFD. Som for 2017 har etterspørselen etter Bioøkonomiordningen vært høy gjennom 2018. Prosjekter som har kunnet benytte andre virkemidler i og utenfor Innovasjon Norge har fortrinnsvis blitt løst på denne måten, herunder Miljøteknologiordningen spesielt. Flere prosjekter passer ikke innenfor de større generiske ordningene, og virkemidlene i Bioøkonomiordningen var i stor grad benyttet medio september.

Tabell 4-4-13 Virkemidler i Bioøkonomiordningen i mill. kroner og antall tilsagn

Virkemiddelforkortelse	Innvilget i mill. kroner	Antall innvilget tilsagn
D-BIORAFF	18 092	16
L-BIOØK	3 010	3
UT-BIOØK	53 998	61
Totalt	75 100	80
Havpilot	29 645	14

Flertallet av bedriftene som benytter Bioøkonomiordningen er vekstbedrifter, mens 35 prosent av søkerne er oppstartsbedrifter/gründere. Det er en økning på åtte prosent av antall søkere kategorisert som oppstartsbedrifter/gründere fra 2017.

53 prosent av sakene er definert som vare- og tjenesteinnovasjon, mens 34 prosent er definert som prosessinnovasjon. De resterende sakene er blant annet definert som organisatorisk og markedsmessig innovasjon. Disse andelene er nær identiske som for 2017.

Av de bevilgede midler er 55 prosent definert som internasjonale innovasjoner, mens 19 prosent av midlene er definert som nasjonale innovasjoner. I forhold til andel internasjonale innovasjoner er dette en økning på sju prosent fra 2017. Videre er 48 prosent av de benyttede midlene rettet mot internasjonalisering og eksport, og 44 prosent er nasjonalt rettet. Tallene viser at

Bioøkonomiordningen bidrar til banebrytende innovasjoner og er i tråd med ambisjonene i ordningen.

Vi har gjort søk i andre ordninger i forhold til å registrere økt bruk av midler rettet mot biobasert næringsliv og bioøkonomi. Innenfor miljøteknologi ble det eksempelvis benyttet 128 mill. tilskuddskroner innenfor det marine området (i stor grad innenfor havbruk), men kun 16 mill. kroner innenfor landbruk (jord og skog). Dette gjenspeiler mindre etterspørsel, men også at det er flere saker innenfor spesielt skog som ikke treffer Miljøteknologiordningens mandat og blir fanget opp av Bioøkonomiordningen.

Totalt benyttet biobasert næringsliv (inkludert landbruk og fiskeriflåte) over 3,6 mrd. kroner i lån og tilskudd fra Innovasjon Norge i 2018. Av dette er det marine området i overkant av 2,1 mrd. kroner inkludert flåte (uten flåte 1 mrd). Totalt sett er marine på nivå med 2017, men delen som ikke er flåtefinansiering har økt med ca. 100 mill. kroner.

Under er en oversikt over vesentlige aktiviteter fra de fem strategiske prioriteringene vi har arbeidet proaktivt rettet mot gjennom 2018 under Bioøkonomiordningen. Gjennom den proaktive mobiliseringen bidrar vi til å utløse ulik finansiering i og utenfor Innovasjon Norge. Det er tett samarbeid med andre virkemiddelaktører og ulike interessenter som arbeider opp mot de ulike målsettingene:

- **Merkevarebygging – sunn mat fra hav og land.**

Formålet er å fremme utvikling av flere konkurransedyktige merkevarer og produkter som markedet etterspør, både i Norge og internasjonalt. Fokuset er utvikling av lønnsomme forretningsmodeller som kombinerer mer foredling i Norge og full utnyttelse av sidestrømmer.

Rapporten *Markedsmuligheter knyttet til restråstoff fra laks* (PwC 2018 på oppdrag for Innovasjon Norge) gir et viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet for mer foredling, verdiskaping og flere arbeidsplasser i Norge. Konklusjonene fra rapporten viser til at oppdrettsnæringen kan tredoble verdiskapingen av restråstoffet innen 2025. Økt markedsorientering, større andel pre-rigor filetert laks i Norge, fokus på å økt verdiskaping av restråstoffet og bedre samarbeid mellom næringsaktørene vil kunne bidra til betydelig økning i verdiskapingen fra oppdrettsnæringen frem mot 2025.

Profilering av norsk sjømatnæring på China Fisheries, Qingdao, Kina og på verdens største sjømatmesse Seafood Expo Global (SEG), Brussel, med 61 norske sjømatbedrifter.

- **Bioraffinering**

Tema for innsatsen knyttet til foredling av nytt bioråstoff og sidestrømmer har blitt valgt ut fra følgende kriterier: 1) Store tilgjengelige og stabile råvarer med dokumenterbar bærekraft 2) produkter innen internasjonale vekstmarkeder (og gjerne med strategisk betydning for Norge) og 3) foredlingsteknologi som gir mange produktmuligheter og sidestrømmer.

I 2018 ble det spesielt arbeidet med utnyttelse av mesopelagisk fisk og plankton. Dette er store globale ressurser med potensiell anvendelse både som bærekraftig fôr innen oppdrett og til direkte humant konsum. Utfordringen er å skape en koordinert utvikling av de ulike delene av verdikjeden, herunder forvaltning, fiskeri, foredling og produktutvikling. Det er arrangert flere norske samlinger og tre internasjonale seminarer om temaet. Innovasjon Norge har fasilitert et bedriftsnettverk med mål om et industrielt utviklingskonsortium. Mesopelagisk fangst er blitt lansert som tema for nordisk samarbeid og som case i et OECD-studium av virkemiddelpolicy.

Utnyttelse av CO₂ til produksjon av biomasse eller materialer er et område der Norge har komparative fortrinn. Mikroorganismer kan utnytte CO₂ fra store industrielle punktutslipp sammen med bærekraftig hydrogen. Produktet kan for eksempel være protein, fettstoffer eller byggesteiner til plast. Dette er en industriprosess som forventes å få stor internasjonal betydning. I 2018 har det blitt arbeidet med å etablere et senter for mikrobiell produksjon i Stavanger. Dette har vært et samarbeid med SIVA og Forskningsrådet og skal huse infrastruktur for oppskalering og pilotering. Det pågår detaljert prosjektering med sikte på etablering av flere internasjonale teknologibedrifter i senteret.

Utnyttelse av restråstoff fra hvitfisk har blitt undersøkt gjennom rapporten levert av PwC. Resultatene er presentert for næringen gjennom flere arrangementer. Flere års innsats for å understøtte foredling ved hjelp av enzymteknologi er i ferd med å bringe frukter og i november ble det på Hærland i Østfold startet testproduksjon i verdens mest avansert fabrikk for utnyttelse av restråstoff fra kylling (Bioco AS). For å utvikle og produsere enzymer skreddersydd for nytt råstoff og kresne markeder, arbeides det for å tiltrekke internasjonal enzymindustri, blant annet til senteret i Stavanger.

- **Bygg i tre – Kompetansedeling og marked + Bruk av tre – Industrialisering**

Gjennom 2018 har det vært tett dialog med interessentene i og rundt skog- og treverdikjeden, eksempelvis; Skogeierforbundet, Treindustrien, Bygg21, WWF, Pefc, Trefokus med flere. Dette er viktig for å se hvor vårt arbeid harmoniserer om felles målsetting, og for å rette tiltakene dit hvor vi kan gjøre en vesentlig forskjell.

Det nasjonale tredrivernetverket (pådrivernetverk for utvikling av tre) har gjennom 2018 fornyet seg gjennom nye regionale prosjekter (Rogaland, Vestland, Finnmark, Kystskogbruket), og man har utnyttet digitale samhandlingsplattformer for effektiv deling av kompetanse, erfaringer og samarbeid. Innovasjon Norge koordinerer det nasjonale nettverket og gjennom dette mobiliseres utviklingsprosjekter til Bioøkonomiordningen og andre tjenester i og utenfor Innovasjon Norge.

Av andre aktiviteter i 2018 kan nevnes kompetanseinnhenting og initierende samarbeid i Japan, Sør-Korea, Tyskland og Sverige. Nettverk og klynger har vært målgruppen for de internasjonale aktivitetene. Mellom Tyskland og Norge arbeides det med samarbeid mellom to norske klynger og den Bayeriske skog – og treklyngen. Dette skal det arbeides videre med i

2019. I Sør-Korea sikret Norge seg den globale treutviklingskonferansen WCTE til Oslo i 2022 i sterk konkurranse med andre land.

I 2018 har man benyttet industrialiserte trebyggprosjekter som visninger for interessenter, det er tett dialog med aktører innen prefabrikkert produksjon, fôrutvikling, jordforbedringsprodukter, og biodrivstoff. I flere av sakene samarbeider vi tett med både Siva, Forskningsrådet og Enova i tilrettelegging av utvikling.

- **Biosmart – sensorteknologi, data og IoT i primærnæringene**

IoT, maskinlæring og autonome systemer forespeiles å gi store endringer i de fleste sektorer, også for primærnæringene. Innovasjon Norge har derfor satt fokus på kunnskapsmiljø og bedrifter som arbeider med autonomi og robotisering av landbruket i 2018.

I arbeidet med å styrke samspill og bruk av skytjenester langs verdikjedene i landbruket arrangerte Innovasjon Norge en studietur til San Francisco i mars for å se på tilsvarende løsninger i Bay-området.

Innovasjon Norge har også lagt vekt på å eksponere norske agri-tek selskaper med internasjonale ambisjoner for nye muligheter ved å organisere en norsk Tech-Hub under World Agri-Tech Innovation Summit i London i oktober. Begge disse initiativene har i etterkant bidratt til nye samarbeids-konstellasjoner mellom norske og utenlandske partnere.

På det nasjonale plan har Innovasjon Norge vært medansvarlig for å arrangere LandTek 2018, den andre nasjonale agri-teknologi konferansen, hvor årets tema var bærekraftig planteproduksjon og Landbrukets Innovasjonscamp 2018 sammen med Norsk Landbrukssamvirke og Forskningsrådet.

Støttende analyser og evalueringer

Siden ordningen kun har fungert i sin nåværende form siden 2017 har vi begrensede data på måloppnåelse. Data fra kundeffektundersøkelsene (forundersøkelsen) for 2017 og 2018 viser høy addisjonalitet for Bioøkonomiordningen.

80 prosent av de spurte bedriftene (77 prosent i 2017) i forundersøkelsen svarer at de ikke vil kunne gjennomført utviklingsprosjektet uten støtten fra Bioøkonomiordningen. 13 prosent (17 prosent i 2017) svarer at prosjektet ville hatt mindre skala uten støtte fra Bioøkonomiordningen.

Undersøkelsen viser videre at støtten fra Bioøkonomiordningen i høy grad fører til samarbeid, bedriftene rapporterer følgende samarbeidspartnere: andre kunder - 83 prosent, leverandører - 89 prosent, Forskningsinstitusjoner- 88 prosent og 71 prosent – samarbeid med Universitet og Høgskoler.

Av tilført kompetanse i prosjektene svarer 77 prosent at de har fått kompetanse om muligheter ved samarbeid og nettverk. 57 prosent av de spurte svarer også at prosessen bidrar i høy grad til

kompetansespredning. 83 prosent av de spurte svarer at Innovasjon Norge har gitt dem industri eller bransjekompetanse i dialogen om prosjektstøtte. 76 prosent har fått markedskompetanse, 77 prosent kunnskap om teknologitilgang og hele 90 prosent har svart at de har økt kunnskapen sin om produktutvikling i dialog med Innovasjon Norge.

79 prosent av de spurte svarer at prosjektene effektiviserer eksisterende produksjonsprosesser, 70 prosent av de spurte svarer også at de utvikler helt nye varer, mens 57 prosent utvikler helt nye tjenester.

73 prosent av de spurte svarer at utviklingsprosjektet øker overlevelsesmuligheten økonomisk for bedriften, 67 prosent tror prosjektet vil gi bedret konkurranseevne og 32 prosent av de spurte mener prosjektet deres vil føre til økt eksport.

76 prosent av de spurte bedriftene mener prosjektet deres bidrar til bedre utnyttelse av biologiske ressurser og 66 prosent mener prosjektene bidrar til reduksjon av klimagassutslipp.

Innenfor det proaktive arbeidsfeltet innen tre ble det utført evaluering⁵⁴ av Trebasert Innovasjonsprogram i 2018 (som ble en del av Bioøkonomiordningen fra 2017): Evalueringen er tydelig i forhold til at man har hatt høy mobiliserende effekt med relativt begrensede midler. Spesielt kunnskapsbygging- og deling gjennom forbildeprosjekter har fungert i forhold til hensikten med programmet. Man anbefaler å videreføre arbeidet gjennom Bioøkonomiordningen, hvilket også gjøres.

Havpilot – Demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor

Med 30 mill. kroner finansiert over statsbudsjettet for 2018, styrket vi tilbudet til pilot- og demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor. Målet har vært å redusere risikoen til private aktører som ønsker å realisere og kommersialisere ny teknologi. Midlene skal ses i sammenheng med eksisterende ordninger i virkemiddelapparatet og Innovasjon Norge skal samarbeide med Norges forskningsråd om forvaltning av midlene. Vi brukte Bioøkonomiordningen for gjennomføringen av oppdraget av praktiske årsaker.

Nærings- og fiskeridepartementet har gitt uttrykk for at dette oppdraget skulle være åpent og ikke begrenses i form av en tematisk innretning eller rettes mot definerte sektorer utover marine og maritim næring.

Innovasjon Norge og Forskningsrådet valgte å benytte en åpen konkurransearena for ordningen med begrunnelse i mer effektiv mobilisering og samlet evaluering for å sikre likebehandling og støtte til søknader med høy kvalitet hvor behovet var størst, gitt begrenset ramme på 30 mill. Utlysningen var uten tematiske begrensninger. Det var ikke gjort krav om miljøeffekt, men for

---

⁵⁴ <http://www.samfunnsokonomisk-analyse.no/nye-prosjekter/2018/3/7/evaluering-av-trebasert-innovasjonsprogram>

å øke mulighetene for finansiering av prosjekter utover 30 mill. ble søkere bedt om å redegjøre for mulig miljøeffekt med tanke på å bruke Miljøteknologiordningen som finansieringskilde⁵⁵.

Totalt ble det sendt inn 43 søknader til Havpilot med støttebeløp på 120 mill. kroner og totalverdi på 337 mill. kroner. En søknad ble avvist før behandling ettersom den ikke var innenfor utlysningen, og en ble trukket i prosessen av bedriften som ikke var klar for gjennomføring av prosjektet. 20 av søknadene var knyttet til havbruk, mens tolv var maritime og ti knyttet til fiskeri. Det var forholdsvis få søknader til store pilot og demonstrasjonsprosjekter. 6 prosjekter søkte tilskudd på over 5 mill. 26 prosjekter er under 2 mill. kroner hvorav 16 er under 1 mill. kroner. Variasjonen i størrelsen på søknadene var stor, fra 165 000 til 25 mill. kroner. Totalt ble det finansiert 20 bedriftsprosjekter, med totalt tilskudd på 46 mill. kroner inkludert tilskudd over Miljøteknologiordningen. Totale prosjektkostnader er 158 mill. kroner.

I gjennomføringen av Havpiloten ble det brukt en kombinasjon av Innovasjon Norges og Forskningsrådets arbeids- og evalueringsprosesser, som det i evalueringen av arbeidet er enighet om ikke var en optimal løsning. I 2019 vil arbeidet følge Innovasjon Norges arbeidsprosess med løpende søknadsfrist og dialog med søker i for og etterkant. Det vil bli gjennomført jevnlig informasjonsmøter med Forskningsrådet.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader og effektiv drift

Ved å samle en rekke virkemidler fra tre departementer under en felles «paraply» i Bioøkonomiordningen har vi effektivisert administrasjonen av virkemidlene fra 2017 og videre i 2018. I 2018 ble det brukt tre virkemiddelkoder med en fra hvert departement.

Saksbehandlingen er effektivisert ved at ti personer fordelt i landet, og med kunnskap innenfor ulike deler av bionæringer er satt sammen i et felles team for Bioøkonomiordningen. Teamet har skypemøter annenhver uke der saker diskuteres og prioriteres, og kunnskap deles. I vårt administrasjonsvederlag inngår proaktivt arbeid innen de strategisk valgte områdene. Innovasjon Norge har gjort administrasjon så enkel som mulig for å kunne benytte ressurser til proaktivt arbeid i samspill med oppdragsgiverne.

For 2019 vil Havpiloten skilles ut fra Bioøkonomiordningen med eget virkemiddelkode, og rapporteres særskilt.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Bioøkonomiordningen vil for 2019 videreutvikles i tråd med erfaringer fra de to første år. Her er det spesielt styrken i fleksibiliteten for våre kunder som ansees som viktig for å utløse annen finansiering i andre tjenester i og utenfor Innovasjon Norge. Samspillet mellom Innovasjon Norge, Siva, Enova og Forskningsrådet er herunder viktig.

---

⁵⁵ <https://www.innovasjon norge.no/no/nyheter-liste/2018/havpilot/>

Det proaktive arbeidet og aktiviteter innen de fem strategiske valgte prioriteringene er viktige for mobilisering av Bioøkonomiordningen og andre tjenester i Innovasjon Norge. Arbeidet innenfor merkevarebygging, mer foredling og fullutnyttelse, avansert bioraffinering, urban utvikling av trebygg og smart teknologi i landbruket videreføres i 2019.

Innovasjon Norge vil fortsette arbeidet med forenkling for kundene, og arbeidet med bioøkonomi samordnes under arbeidsområdet innovasjonsprosjekter. Dette vil forenkle overganger og grenseflater mellom tjenestene Miljøteknologiordningen, Bioøkonomiordningen, Innovasjonskontrakter og EU finansiering. Gjennom felles handlingsplan Bioøkonomi videreføres samarbeidet med de øvrige virkemiddelaktørene.

4.2 Kap. 2421, post 53 Nye såkornfond og risikoavlastning

I forbindelse med opprettelsen av et nytt såkornfond er det satt av 18,8 mill. kroner i risikoavlastning til private investorer. Dette kommer til uttrykk ved at Innovasjon Norge tegner seg for aksjer til overkurs i det nye fondet, hvilket gjør at de private vil eie 57,5 prosent av fondet og innovasjon Norge 42,6 prosent ved lik beløpsmessig deltagelse i fondet.

I opprinnelig budsjett ble det planlagt opprettet et IKT-fond på totalt 250 mill. kroner der staten vil bidra med 125 mill. kroner fordelt på 106,3 mill. kroner i egenkapital og 18,8 mill. kroner i risikoavlastning.

Departementet tok forbehold om avklaring av fondets innretning med EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Innovasjon Norge måtte avvente utlysning av fondet inntil slik avklaring fant sted.

Etter revidert budsjett ble fondets størrelse endret til 300 mill. kroner. I supplerende oppdragsbrev av 07.11.2018 ble fondets innretning korrigeret til ikke å være bransjespesifikt. Fondet kunne dermed utlyses i henhold til gjeldende notifisering for såkornfond. Risikoavlastningen ble justert fra 18,8 mill. kroner til 22,5 mill. kroner.

Innovasjon Norge vil utlyse en offentlig anbudskonkurranse i 2019.

4.3 Kap. 2421, post 71 Innovative næringsmiljøer

Tjenestene Norwegian Innovation Cluster (Klyngeprogrammet) og Bedriftsnettverk utgjør post 71 Innovative næringsmiljøer hos NFD. Klyngeprogrammet støtter oppbygging av samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter organisert som en klynge, mens bedriftsnettverk skal bidra til kommersialisering og vekst i nye markeder - og gi økt verdiskaping i bedriftene. Begge tjenestene tilbyr faglig og finansiell støtte til samarbeidsprosjektene. I 2018 ble det bevilget totalt 150,5 mill. kroner til klyngene i programmet, og 31,9 mill. kroner til bedriftsnettverkene.

4.3.1 Norwegian Innovation Clusters- Klyngeprogrammet

Formålet med ordningen

Norwegian Innovation Clusters; videre omtalt som Klyngeprogrammet, er et nasjonalt program som støtter utvikling av regionale og nasjonale næringsklynger. Programmet skal bidra til verdiskaping og øke medlemsbedriftenes innovasjons- og konkurranseevne. Dette skal skje gjennom å utløse og forsterke samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter i klyngene. Programmet gjennomføres i samarbeid med SIVA og Forskningsrådet.

Programmet støtter klyngeprosjekter på tre nivåer: *Arena*: Klynger med et umodent samarbeid; *Norwegian Centres of Expertise (NCE)*: Klynger med et modent samarbeid og en nasjonal posisjon; og *Global Centres of Expertise (GCE)*: Klynger med et modent samarbeid og en global posisjon.

Samlet vurdering av måloppnåelse

Klyngeprogrammet har også i 2018 vært en sentral bidragsyter til realiseringen av delmålet *Flere innovative næringsmiljøer*. Det vises til høy verdiskaping blant klyngebedrifter de første tre årene, høyere samarbeidsgrad etter at bedriftene etablerte klyngen, og høyt antall gjennomførte samarbeidsprosjekter innenfor områdene innovasjon, internasjonalisering, kompetanse og klynge til klynge prosjekter.

Utviklingsprosjektet for revidert klyngeprogram har preget året. Mange innspill gjennom gode dialoger og diskusjoner med klynger og andre relevante er gjennomført. Samtidig er det gjennomført en nasjonal utlysning hvor det ble tatt opp tre nye NCE-prosjekter og syv nye Arena-prosjekter.

Hovedaktiviteter

Programmet har i 2018 blitt gjennomført med følgende budsjetttrammer og forbruk:

Tabell 4-14 Gjennomføring av Klyngeprogrammet 2018 (beløp i mill. kroner)

		Tilskudd	Gjennomføring	Sum
Årets ramme	Totalt	156,1	26,7	182,8
	Post 71	100,3	13,4	113,7
Disp. ramme	Totalt	209,3	26,7	236
	Post 71	119,7	13,4	133,1
Forbruk	Totalt	150,5	24	174,5
	Post 71	86,5	12	98,5
Antall tilsagn	Totalt	91		
	Post 71	62		

Programmet finansieres med midler fra NFD post 71 og KMD post 74. Totalbeløpene i tabellen omfatter de samlede bevilgningene. Andelen fra post 71 av disponible rammer og forbruk er om lag 56 prosent av totalbeløpene. Klyngeprogrammet har i tillegg disponert en ramme på 10 mill. kroner fra NFDs post 50 til den såkalte *Innovasjonsrammen*, se omtale under post 50.

Tabell 4-15 Disponering av tilskuddet til klyngeutvikling fra post 71 (beløp i mill. kroner)

Støtteformål	Beløp	Antall tilsagn
Arena prosjekter	33,5	16
NCE Prosjekter	29	10
GCE prosjekter	13,8	3
Gründersatsing	2,2	9
Omstillingsmotor	8	24

2018 har vært preget av videreutvikling av Klyngeprogrammet som oppfølging av programevaluering som ble levert 2017/2018. Målsettingen er å utvikle et revidert klyngeprogram tilpasset framtidens utfordringer og å skape mer vekst hos bedriftene og norsk næringsliv.

Samtidig er klyngene som allerede er en del av programmet fulgt opp, og det er gjennomført en utlysning med opptak av nye klynger.

Implementering av Omstillingsmotor (nå Digitalt kompetanseløft for SMB) har også vært en hovedaktivitet. Vi vil også omhandle noen andre spesifikke områder.

Videreutvikling

Samfunnsøkonomisk Analyse sin programevaluering fra årsskifte 2017/2018, danner grunnlag for å se hvordan Klyngeprogrammet kan utvikles til å bli et enda bedre virkemiddel for norsk næringsliv. Evalueringen slo fast at programmet fungerer bra etter målsettingen i dag, men kommer også med noen endringsforslag. Et utviklingsprosjekt for Klyngeprogrammet ble igangsatt og det ble hentet innspill fra departementene, eiere, fylkeskommune, klynger og andre relevante aktører som er knyttet til Klyngeprogrammet.

Basert på evaluering og innspill er det i løpet av 2018 utarbeidet en modell for revidert klyngeprogram, som skal ende opp i en programbeskrivelse i 2019. Det er videre utviklet en strukturert kompetanse- og utviklingsplattform med relevante og kvalitative kompetansetilbud og verktøy for klyngene og bedriftene. Dette implementeres allerede fra starten av 2019.

Utviklingsarbeidet har krevd mye ressurser fra programmet, og kan ha resultert i noe mindre aktivitet i løpende oppfølging av klyngene. Imidlertid må det ses som en investering for fremtiden i å oppnå bedre effekt av Klyngeprogrammet og effektiv bruk av offentlige midler.

Utlysning 2018 og oppfølging av klyngene i programmet

Klyngeprogrammet gjennomførte utlysning for opptak av nye klynger. Det ble lyst ut med mulighet for å komme inn i programmet på Arena- og NCE nivå. I Utlysningen ble det foretatt noen tilpasninger knyttet til utvikling av revidert klyngeprogram Dette kan oppsummeres kort i følgende punkter:

- Effektivisering av prosessen
- Utlysning med kortere kontraktsperioder
- Endret kriteriesett med vektlegging av elementene i femfaktor-modellen
- Involvering av det regionale apparatet

Som en del av effektiviseringen ble det utviklet en selvtest som erstatning for en egen skisserunde i utlysningsprosessen. Dette resulterte i omtrent samme antall søkere, mot mange flere skisser tidligere. Samtidig kan det se ut til at det bidro til kvalitativt bedre søkere. Knyttet til kortere kontraktsperioder ble det lyst ut med mulighet for å komme inn i programmet med to år i Arena mot tre år tidligere. Videre ble NCE utlyst med mulighet for fem års kontrakt mot tidligere ti år. Dette for å tilpasse overgang til nytt revidert program.

Vurderingskriteriene for inntak i programmet ble noe endret fra året tidligere. Det var ønske om å få fram klyngens mål for samarbeidet, og klarere krav til aktørsettet. Dette med bakgrunn i en ny teori om at klynger som består av et velutviklet økosystem leverer bedre enn de som kun har fokus på Trippel-helix (bedrift, offentlig og FoU – som har vært grunnstammen i Klyngeprogrammet til nå). Utlysningen tok inn spørsmål om klyngens strategi og arbeid med et helhetlig økosystem blant annet med kapitaltilgang og entreprenørskap.

Klynger og nettverk er viktige regionale tyngdepunkt for næringslivet. Mange steder vil disse ta utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og inngå i regionale smart spesialisering-strategier. I 2018 har det vært tett samarbeid mellom Innovasjon Norge og fylkeskommunen blant annet i vurdering av nye klynger til Klyngeprogrammet. Fylkeskommunene har også bidratt med finansiering av klynger som ble vurdert som kvalitativt gode, men som ikke fikk finansiering av den nasjonale rammen.

Utlysningen ga følgende resultat:

Tabell 4-16 Utlysninger klyngeprogrammer

Type	Prosjektsøknader	Godkjente klyngeprosjekter
Arena – Nye	24	Fornybarklyngen
		Arena Ocean Hyway Cluster
		Industrial Green tech
		Norwegian Energy Solution – NES
		Norwegian Offshore Wind Cluster
		Betongklyngen N3C
Arena – Forlengelse	3	Arena Torsk
NCE	5	NCE Finance Innovation
		NCE Heidner Biocluster
		NCE Blue Legasea

I tillegg ble klyngene Midsec og Stiim Aquacluster tatt inn i programmet som resultat av tilstrekkelig privat og regional offentlig finansiering.

Gjennom året har klyngene i programmet blitt fulgt opp med løpende dialoger, rådgivning og kompetanse. Innovasjon Norges regionale klyngerådgivere jobber tettest opp mot klyngene, i godt samarbeid med fylkeskommuner, Forskningsrådets regionale rådgivere og Siva. Det er også gjennomført to prosjektledersamlinger med tema entreprenørskap og kapitalstrategier. I samarbeid med Siva ble det gjennomført en studietur til Tyskland for klyngene og katapult-sentrene sammen for å øke kompetansen om Industri 4.0.

Andre hovedaktiviteter:

Styrke internasjonalt samarbeid

Ambisjonen for 2018 var å legge tilrette for at klyngene styrket sitt internasjonale samarbeid. Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 synliggjort muligheter for slikt samarbeid i EU både for klynger og for enkeltbedrifter. I EU finnes det store finansieringsmuligheter for tverrnasjonale og tverrfaglige samarbeid. Mange av de modne klyngene har posisjonert seg for slik deltakelse, og flere har hatt suksess i 2018. Tilgang til verdifull kompetanse og nye nettverk kan være avgjørende for vekst i medlemsbedriftene.

Digitalisering

Det er lagt ned ressurser for å få på plass en klyngeportal for å effektivisere arbeidet i klyngene, samtidig som dette gir nyttig oppfølgingsinformasjon for Klyngeprogrammet. Dessverre er den type innføring av digitale verktøy mer krevende enn forventet, slik at arbeidet må videreføres framover.

Regional forankring

Klynger og nettverk er viktige regionale tyngdepunkt for næringslivet. Med det mener vi en større konsentrasjon av virksomheter som tar utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og inngår i regionale strategier for smart spesialisering. Fylkeskommunene følger opp klynger og nettverk, både med kompetanse og finansiering, og utvikler regionale næringsstrategier rundt disse. Med regionreformen er økt deling av kompetanse og erfaringer i arbeid med nettverk og klynger en god investering. Det gir mulighet for å satse mest på nettverkene som har gode forutsetninger for å lykkes slik at enda flere nettverk bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for medlemsbedriftene. I 2018 har Innovasjon Norge og fylkeskommunene samarbeidet tett både om nytt klyngeprogram og i vurderingen av nye klynger som tas opp i det nasjonale programmet.

Digital kompetanseløft - klyngene som omstillingsmotor

Tiltaket skal bidra til at bedrifter over hele landet raskere fornyer og omstiller sine produkter, tjenester, produksjonsmetoder og forretningsmodeller, for å oppnå økt konkurransekraft.

Ordningen ble lyst ut i 2017, og det ble da besluttet at fire pluss ett klyngemiljø, fordelt på teamene digitalisering/innovasjonsevne og avansert produksjon (manufacturing) skulle dele sin kompetanse, erfaring og nettverk med små og mellomstore bedrifter utenfor egen klynge. Ordningen ble rullet ut i 2018 og til sammen 110 SMB'er enten i nettverk eller enkeltvis gjennomførte skreddersydde kompetansetiltak med ett eller flere av klyngemiljøene. Kompetanseområdene omfatter innsikt i ny teknologi, innovasjonsprosesser, ledelse av omstilling, forretnings-modellering, digital strategi, automatisering, additive prosesser, bærekraftige materialer, Industri 4.0 og Lean. Ordningen skal evalueres i 2019.

Resultater og effekter

SØA er som kjent ny leverandør. Det er noen endringer som påvirker estimatene (se kap. 1 leserveiledning) Evalueringen av Klyngeprogrammet var ferdig ved årsskiftet 2017/2018. I denne ble det brukt en noe annen fremgangsmåte enn hva SSB gjorde. Vi har i rapporteringen valgt å bruke den fremgangsmåten som ligger nærmest opp til SSBs definisjoner og fremgangsmåte tidligere år.

Tabell 4-4-17 Effektestimater av Klyngeprogrammet 2017/2018 (tall i prosentpoeng)

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	5,6**	-3,1	1,8
Verdiskaping	2,0	-8,7**	-2,7
Produktivitet	-1,5	-3,1	-2,3**
Antall årsverk	5,1***	-3,6*	1,9

*** signifikant forskjellig fra null med 99 prosent sannsynlighet

** signifikant med 95 prosent sannsynlighet

* signifikant med 90 prosent sannsynlighet

I fjor fant SSB ingen signifikante forskjeller med hensikt til effekter. Ser vi på årets estimater finner vi som i 2015 og 2016 signifikante positive estimatene for salgsinntekter og antall ansatte de tre første årene. I motsetning til tidligere hvor det etter tre år ikke har vært signifikant forskjeller mellom klyngebedriftene og kontrollgruppen, finner vi nå en signifikant negativ vekst hos klyngebedriftene når det gjelder verdiskaping og antall årsverk med henholdsvis - 8,7** og - 3,6* prosentpoeng. Ser vi på hvem som «driver» henholdsvis den positive og negative veksten finner vi at den positive veksten de tre første årene skyldes de minste bedriftene, det vil si bedriftene som har lavest verdiskaping og færrest ansatte (første kvartil) (en mervekst med hensyn til salgsinntekter på +35,4*** prosentpoeng og i antall ansatte på +18,5***). Når det gjelder de andre bedriftene så er det ingen signifikante forskjeller i forhold til kontrollgruppen.

Den negative veksten i verdiskaping skyldes i stor grad bedriftene med nest største og største verdiskaping (tredje og fjerde kvartil), henholdsvis -11,1* og -13,4*** prosentpoeng negativ vekst sett i forhold til kontrollgruppen. Det samme gjelder antall årsverk for de nest største og de største. Disse har en signifikant dårligere utvikling på -6,8** og -10,1*** prosentpoeng. Blant de største (fjerde kvartil) er det mange bedrifter innen olje og gass sektoren. Det er rimelig å anta utfordringene i olje og gass sektoren er en viktig forklaring til den negative veksten. Den negative veksten i produktivitet over hele perioden skyldes en nedgang på -6.0*** prosentpoeng hos de som har høyest produktivitet.

Klyngeprogrammets rapportering baseres på bedriftsmassen som til enhver tid er knyttet til klyngene som støttes av programmet. På grunn av at nye klynger tas opp og andre går ut av programmet, vil endringer i bedriftsmassen også variere fra år til år. I 2018 har tre NCE klynger innenfor mat, aquakultur og kreftforskning gått ut av programmet. På Arena-nivået har to klynger innenfor maritimt vedlikehold og produksjon gått ut. Samtidig har det vært påfyll på et bredt spekter av områder.

Selv om det kommer inn nye klynger på nye områder (fintech, smarte byer, prosessindustri, reiseliv osv.) er porteføljen av olje og gass og maritim sektor fremdeles stor. De tre GCE'ene og mange av NCE'ene har mange bedrifter som har hatt utfordringer med oljenedturen. Det må også nevnes at mange nye klynger også består av bedrifter som søker nye markedsmuligheter (eksempel Norwegian Tunnel Safety Cluster). At mange av bedriftene i tillegg er store slår sterkt inn når det måles verdiskaping, omsetning og ansatte. Det er utfordrende å trekke veldig klare slutninger på langtidseffekter fra disse analysene, men vil være interessant å følge over tid.

I estimatene ovenfor inngår bedriftene som klyngeledelsen har sagt er kjernebedrifter. I evalueringen av Klyngeprogrammet la SØA til grunn en annen definisjon av kjernemedlem – de medlemsbedriftene som er lokalisert i den økonomiske regionen med flest medlemsbedrifter uavhengig av om klyngeledelsen har sagt at de er kjernebedrifter. Denne definisjonen kan sies å være bedre forankret i klyngeteori (se SØAs report 76-2017). Denne definisjonen er også mer robust over tid og på tvers av prosjekter da vi bl.a. unngår at prosjektene kan ha ulik oppfatning av hva en kjernebedrift er.

I evalueringen valgte SØA å ta utgangspunkt i startåret – år 0, mens SSB i alle sine estimater (ikke bare klyngeestimatene) har tatt utgangspunkt i år +1. Få, om noen, klyngeprosjekter starter på «scrath». De fleste har en forhistorie. Gitt det kan år 0 være et mer korrekt startår. I tabellen nedenfor er estimatene basert på fremgangsmåten i evalueringen.

Tabell 4-18 Effektestimater slik det ble gjort i evalueringen

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	6,5**	-4,5	2,7
Verdiskaping	5,8**	-9,0***	0,1
Produktivitet	1,2	-4,1**	-1,0
Antall årsverk	2,8**	-3,4**	0,7

*** signifikant forskjellig fra null med 99 prosent sannsynlighet

** signifikant med 95 prosent sannsynlighet

* signifikant med 90 prosent sannsynlighet

SØAs definisjon av kjernebedrift gir i et noe lavere punkttestimat enn SSBs definisjon, mens å bruke år «T» og ikke «T+1» gir et noe høyere punkttestimat. Når vi sammenligner SSBs fremgangsmåte i tabellen innledningsvis og SØA sin fremgangsmåte, se tabellen ovenfor, finner vi ingen store forskjeller. Vi ønsker å diskutere med oppdragsgiverne hvilken fremgangsmåte som er den mest hensiktsmessige.

Samarbeid

Vi har tidligere sendt ut en spørreundersøkelse til samtlige klyngebedrifter (i henhold til medlemslistene prosjektene leverer hvert år). Det er en rekke utfordringer knyttet til bruk av spørreundersøkelser, spesielt knyttet til lav svarprosent. Svarsprosenten har vært på omlag 15-20 prosent (i 2017 svarte 334 bedrifter). Dette og andre svakheter knyttet til bruk av spørreskjema for svært heterogene populasjoner begrenser muligheten for å gjøre ytterligere analyser, eksempelvis å følge grupper med bedrifter over tid.

I evalueringen av Klyngeprogrammet (SØAs report 76-2017) brukte evaluator den såkalte «samspillsdatabasen» for å kartlegge utviklingen i forsknings- og innovasjonssamarbeid. SSB fikk i slutten av 2018 i oppdrag å videreføre databasen (nå kalt Virkemiddeldatabasen). Databasen inneholder informasjon om hvem som deltar i offentlig finansierte forsknings-, utviklings- og innovasjonsprosjekter. Sett i forhold til spørsmålene i spørreundersøkelsen har databasen ikke informasjon om å knytte nye uformelle kontakter og om prosjekter som finansieres av bedriftene eller av aktører som ikke er med i databasen. Noe av dette vil kunne fanges opp gjennom rapportering fra klyngelederne og på sikt gjennom klyngeportalen. I spørreundersøkelsen har vi spurt om ulike kategorier av nye samarbeid det siste året. Databasen gjør det mulig å se på utviklingen i prosjektsamarbeid før og etter prosjektstart (se SØA report 76-2017). Vi anser dette for å være mer relevant sett i forhold til utviklingen av samarbeid. Databasen muliggjør også ytterligere analyse, eksempelvis hva som kjennetegner ulike grupper av bedrifter som øker antallet prosjektsamarbeid mer enn andre.

Vi ønsker å bruke virkemiddeldatabasen til å si noe om utviklingen i samarbeid mellom medlemmene i det enkelte klyngeprosjekt og mellom medlemmene i klyngen, og andre utenfor gir bedre informasjon om samarbeid sammenlignet med bruk av spørreundersøkelser. Dette henger sammen med at informasjonen ikke er påvirket av den enkelte respondents oppfatninger og vurderinger og gir dermed et robust bilde på tvers av årganger og klyngeprosjekter. I tillegg reduserer dette byrden for klyngebedriftene.

I tabellen nedenfor har vi angitt antall nye samarbeid etter oppstart. Tallene er justert for samarbeid som man hadde før oppstart og som ble med inn i klyngeprosjektet (se SØAs report 76-2017 kap. 5).

Tabell 4-19 Samarbeidsutvikling – netto økning og netto vekst rate siden prosjektstart

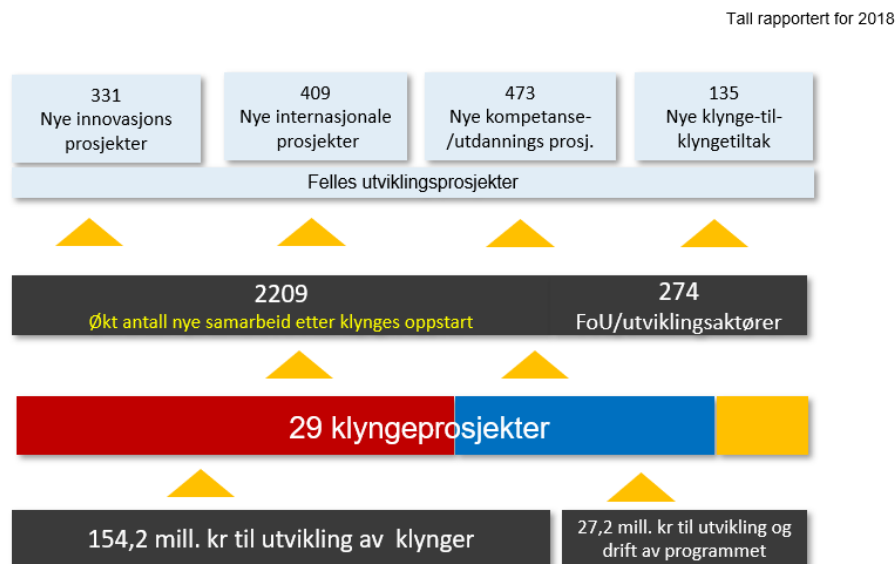
	Mellom et klyngemedlem og et ikke-medlem	Mellom to bedrifter i samme klynge	Mellom en bedrift og et kunnskapsmiljø i samme klynge	Mellom to klyngebedrifter i forskjellige klynger
Arena prosjektene	3360 (30%)	126 (36%)	29 (23%)	50 (15%)
NCE/GCE-prosjektene	5871 (54%)	265 (61%)	36 (27%)	262 (54%)

Det er en positiv utvikling i samarbeidsindikatoren. Selv om det er forsøkt å ta høyde for tidligere samarbeid, kan man ikke si at økningen utelukkende skyldes Klyngeprogrammet. Vi ser, som tidligere, at Arenamedlemmene klyngeinternt når det gjelder samarbeid, mens de mer modne NCE og GCE klyngene også orienterer seg utover. Det er vanskelig å sammenligne tallene ovenfor med tallene i evalueringen da populasjonen som inngår er forskjellige, eksempelvis er det færre klyngeprosjekter med nå, og fordelingen mellom modne klynger (NCE/GCE) og mer umodne arenaprosjekter er forskjellig. I tillegg kommer forskjeller i for eksempel innretningen til det enkelte prosjekt.

Klyngeprogrammets aktivitet

Programmet har for 2018 hentet inn data fra klyngene for å belyse aktivitetsnivået blant klyngene og medlemmene. Disse er (sammen med noen av analysene over) forsøkt illustrert med følgende figur:

Figur 4-6 Oversikt over aktivitet i klyngene i 2018

Rapporteringen viser høy aktivitet på alle fire satsingsområder i programmet. Økning i antall rapporterte internasjonale prosjekter er kanskje den mest synlige endringen over tid. De siste fire årene har det aldri blitt rapportert så mange prosjekter. Internasjonalt fokus ser ut til å være sterkere i klyngene og underbygges blant annet med den økte treffraten for EU finansiering. Det er rapportert totalt 602 mill. kroner i utløste midler fra EU i 2018 som et resultat av klyngeprosjektet.

Antall rapporterte kompetanse/utdanningsprosjekter har også økt siden 2017, med over 80, men var høyere i 2016. Imidlertid er det rapportert færre innovasjonsprosjekter de siste fire årene. Om dette er tekniske utslag, eller om det er en reell utvikling er vanskelig å si sikkert. Analysene ovenfor viser at det i samspillsdatabasen er en økning i antall samarbeidsprosjekter etter oppstart av klyngene, og at klyngene bruker mer skattefunn enn andre. Vi har også sett at klyngebedriftene har mange tilsagn innenfor Innovasjon Norges Miljøteknologiordning og innovasjonslånsordninger. Det er behov for å følge utviklingen av innovasjonsprosjekt-aktiviteten over tid.

Det kan også nevnes at klyngene har rapportert relevante bærekrafts indikatorer basert på FNs bærekraftsmål. De aller fleste rapporterer at én eller flere bærekrafts indikatorer er relevante, noe som tyder på at det er stor bevissthet rundt dette. Det er fire mål som skiller seg ut blant klyngene:

- 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst
- 9: Innovasjon og infrastruktur
- 12: Ansvarlig forbruk og produksjon
- 17: Samarbeid for å nå målene

Det reviderte klyngeprogrammet og MRS

Klyngeprogrammet er nå under revidering blant annet med utgangspunkt i funn og anbefalinger fra programevalueringen, gjennomgang av prosjektevalueringer og innspill fra ulike aktører. Implementering av det reviderte programmet vil starte i løpet av 2019. Prosjektene som i dag er en del av det nåværende programmet vil i utgangspunktet fortsette med det nåværende «regimet». Gitt at det i en periode de facto vil være to «regimer», vil det være nødvendig å rapportere som i dag og etter hvert knyttet dette til et revidert program. Rapporteringen fra det reviderte programmet vil de første årene i stor grad være aktivitetsbasert. I arbeidet med det reviderte klyngeprogrammet vil det være nødvendig å se for eksempel hvilke data som kan være relevant, hvordan de kan samles inn og hvilke endringer det betyr sett i forhold til dagens system.

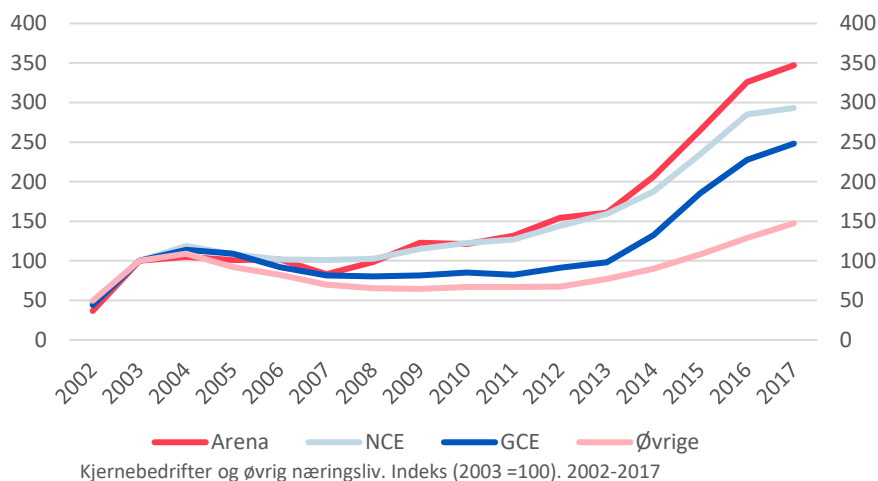
Imidlertid fortsettes utviklingsarbeidet med digital plattform som klyngene kan benytte og på den måten effektivisere klyngearbeidet. En viktig del av denne plattformen vil være registrering av prosjektdata. Hvis dette benyttes av alle klyngene vil det gi et mye bedre grunnlag for å hente ut kvalitativt sikre data om aktivitetsnivå, om hvilke medlemmers som deltar og status på prosjektene over tid. Dette tror vi vil være svært nyttig informasjon foren klynge å ha oversikt over og lett kunne illustrere i tillegg.

Støttende analyser og evalueringer

Innovasjon

Et av målene med Klyngeprogrammet er å stimulere til økt innovasjon. I evalueringen så man på bruken av SkatteFUNN som en indikator på innovasjons- og utviklingsaktivitet. Figuren nedenfor viser utviklingen i bruk av SkatteFUNN blant kjernebedrifter i dagens prosjektportefølje.

Figur 4-7 Antall aktive SkatteFUNN-prosjekter

Note: Alle klyngeprosjekter. Kjernebedrifter er definert som i listene fra klyngeledere. Kun aksjeselskaper (eksklusiv forskningsinstitutter).

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse AS

Figuren viser en større økning i bruken av SkatteFUNN hos klyngebedriftene enn i det øvrige næringslivet, som kan tyde på økende innovasjonsaktivitet. Samtidig er det viktig å understreke at det ikke er gitt at økningen skyldes deltakelse i et klyngeprosjekt.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Klyngeprogrammet har i 2018 hatt gjennomføringskostnader på 31 mill. kroner. I dette er gjennomføringskostnader for Klyngeprogrammet, gründerskap i klyngene, innovasjonsrammen og Omstillingsmotor. Det må legges til 3,7 mill. kroner som er kunderettede midler i omstillingsmotor (kjøp av avklaringstjenester). Disse midlene er bevilget fra kunderettede midler, men er av administrative grunner ført på gjennomføringskostnader. Klyngeprogrammets gjennomføringskostnader eksklusive Omstillingsmotor er på 25,7 mill.

Hoveddelen av gjennomføringskostnadene (ca. 75 prosent) er knyttet til timekostnader for programledelse, og 10 regionale klyngerådgivere som følger opp klyngene regionalt.

Effektiv drift

Klyngeprogrammets effektive drift må vurderes ut fra to perspektiv:

1. Hvordan skape best mulig drift og beste resultater for klyngen og deres bedrifter
2. Hvordan levere klyngeprogrammets tjenester på en mest mulig effektiv måte

Som nevnt over har 2018 vært preget av revidering av programmet for å se hvordan Klyngeprogrammet kan utvikles til å bli et enda bedre virkemiddel for norsk næringsliv. Evalueringen slo fast at programmet fungerer bra etter målsettingen i dag, men kommer også med noen endringsforslag. Hovedmålet med revideringen er hvordan den offentlige støtten benyttes på mest effektiv måte.

Forslag til revidert program foreslår endrede støtteperioder, mer strukturerte leveranse på kompetanse og finansiering, vektlegging av et større ressursgrunnlag med mer. Det foreslås også å utvide målgruppen med leveranser til nettverk som er i veldig tidlig fase. Samtidig må det tas høyde for at programevalueringen viser at programmet virker i dag og gir gode effekter for bedriftene.

Klyngeprogrammet må hele tiden vurdere effekt drift av gjennomføring av programmet. Erfaringer og tidligere evalueringer vise en klar sammenheng mellom god oppfølging av nettverkene og resultater. Organisering og ledelse av klyngene har vært vektlagt fram til nå, men vil bli ytterligere forsterket i revidert klyngeprogram.

Innovasjon Norge har etablert ti regionale klyngerådgivere som driver aktiv rådgiving både overfor nye nettverk og etablerte klynger. I 2018 er arbeidet med å strukturere en lærings- og delingsplattform kommet godt i gang. Klyngerådgiverne får nå tilgang til strukturerte moduler som kan tilpasses nettverkets nivå og levere god kvalitet. Fordelen med en slik lærings og delingsplattform er at det blir tilgjengelig over hele landet, og kan deles med samarbeidsaktører som fylkeskommuner, Forskningsrådet og Siva. Innovasjon Norge har også laget denne

kompetanseleveransen slik at den ivaretar nettverk både innenfor Bedriftsnettverk og Klyngeprogrammet.

Videre har Klyngeprogrammet satt i gang et digitaliseringsprosjekt som skal effektivisere kommunikasjon mellom programmet og klyngen som er med i programmet. Målsettingen er også å bidra med verktøy som kan effektivisere klyngens arbeid. Som nevnt er det utfordrende å innføre slike digitale løsninger, så arbeidet vil fortsette inn i 2019.

Det er en balansegang mellom å effektivisere drift av et program, mot de leveranser som gir best resultater for kundene. Som nevnt viser god rådgivning at det skaper bedre resultater. Programmet har målsetting å drive så effektivt som mulig, men tror at investering i kompetanse og digitalisering vi lønne seg over en lengre periode.

Avvik

Det er 33,2 mill. kroner i ubrukte midler fra post 71, som overføres til 2019. Hovedforklaringen er knyttet til beslutninger om finansiering av nye og eksisterende klynger som blir tatt i 2019, mot at de var budsjettet og besluttet i 2018. En annen årsak er knyttet til implementeringen av Omstillingsmotor som tar lenger tid enn planlagt. Forventede utbetalinger til prosjekter hos SMB'er er skjøvet til i 2019.

Videre har forbruket av midler til gründerplan i klyngene vært lavere, og avsetningen til eksportsatsing i klyngene på 10 mill. kroner er ikke blitt implementert i 2018, og det er hovedmål å få implementert dette i 2019. Det må legges til at mye av ubrukt ramme stammer fra overførte midler fra 2017.

Mål for 2019

Videreutvikling av tjenestene

2019 blir et spennende og utfordrende år for klyngeprogrammet *Norwegian Innovation Clusters*. Programmet skal levere en revidert helhetlig modell i 2019, samtidig som modellen skal implementeres blant annet med innføring av et omfattende lærings- og utviklingsprogram. Målsettingen er at revidert program blir innført på en god og effektiv måte som gir positiv effekt for medlemmene i klyngene. Videre at kompetansen som leveres treffer behovene og er så kvalitativ at det gir merverdi. I tillegg er målsettingen å rekruttere nye klynger etter ny modell. Utvikling av gode rutiner for oppfølging av klyngene vil være en viktig oppgave.

Styrking av kompetanseleveranser

Forslag til revidert klyngeprogram innehar en styrking av tjenestenes leveranse av kompetanse til nettverk og klynger. For tidligfase nettverk tilbys to strukturerte workshops som en rådgivningstjeneste, både for nettverk som vurderer bedriftsnettverk og klynger. Dette kan også ende opp i andre samarbeidsbaserte utviklingsprosjekter. Målsettingen er å levere tilbud til 40 klynge- og nettverksinitiativ i 2019.

For Klyngeprogrammet er det også forslag om strukturerte kompetansepakker på alle nivåer, som skal implementeres i 2019. Læringsplattformen består i denne fasen av klyngelederskolen og inntil

fire årlige workshops som skal bidra til å øke klyngestyrets forståelse og engasjement for arbeidet. Andre virkemiddelaktører, private selskaper, klynger og academia vil trekkes inn som viktige bidragsytere i utvikling og gjennomføring av slike workshops. De to årlige nettverkssamlingene for klyngeledere opprettholdes.

Evaluering av GCE prosjektene

I løpet av 2019 skal det gjennomføres en midtveis evaluering av hver av GCE-klyngene i forhold til konkrete måloppnåelse og resultater. Når evalueringresultatene foreligger vil man i dialog med de tre GCE-klyngene avklare hvordan de best kan innføres og integreres i det reviderte klyngeprogrammet. Det er ikke planlagt opptak av nye GCE klynger.

Internasjonalisering

For å skape vekst hos norsk næringsliv må det et sterkere fokus på internasjonale markeder. Nettverk og klynger har en viktig rolle for at bedrifter ser seg selv opp mot globale verdikjeder. Særlig for Klyngeprogrammet vil dette området bli prioritert i 2019.

4.3.2 Bedriftsnettverk

Formålet med tjenesten

Bedriftsnettverk skal bidra til at flere små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner etablerer strategisk, markedsrettet og kommersielt samarbeid med andre bedrifter. Hensikten er å styrke bedriftenes tilgang til ressurser, innovasjonsevne og konkurransekraft. Dette skal bidra til kommersialisering og vekst i nye markeder - og gi økt verdiskaping i bedriftene. Bedriftsnettverk tilbyr faglig og finansiell støtte til kommersielle samarbeidsprosjekter (hovedprosjekter) med tidshorisont på inntil tre år.

Hovedaktiviteter

Bedriftsnettverk finansieres av Nærings- og fiskeridepartementets post 71 og Kommunal- og moderniseringsdepartementets post 74. Midlene kan benyttes i hele landet.

Tabell 4-20 Oversikt over rammer og forbruk fra NFD post 71 i 2018 samt totalt for NFD og KMD (beløp i mill. kroner)

		Tilskudd	Gjennomføring	Sum
Årets ramme	Totalt	26,0	6,3	32,3
	Post 71	8,0	2,0	10,0
Disponibel ramme	Totalt	52,5	6,3	58,8
	Post 71	26,3	2,0	28,3
Forbruk	Totalt	31,9	4,9	36,8
	Post 71	14,4		
Antall tilsagn	Totalt	53		
	Post 71	23		

Disponibel ramme til kundeprosjekter fra NFD over post 71 var på 26,3 mill. kroner i 2018 mot 18 mill. kroner i 2017. Det var et underforbruk i 2018 på 11,8 mill. kroner. Det skyldes at et betydelig antall prosjektsøknader ikke holdt tilfredsstillende kvalitet og derfor ikke var kvalifisert for støtte. Det ble derfor tatt inn færre prosjekter enn forventet, selv om *antallet* mottatte søknader var tilfredsstillende. Underforbruket skyldes også at flere løpende prosjekter var forsinket. Det førte til at finansieringsbehovet ble mindre eller forskjøvet i tid.

Disposisjon av midlene fra NFD over post 71

Det ble i 2018 bevilget 14,4 mill. kroner fordelt på 23 tilsagn, mot 15,7 mill. kroner fordelt på 30 tilsagn i 2017. Forbruket i 2018 var omtrent på nivå med 2017. Tilsagnsbeløp per prosjekt var i snitt 626 000 kroner i 2018 mot 524 000 kroner i 2017, tilsvarende en økning på nær 20 prosent. Det er beskjedne beløp som går til hvert prosjekt, men midlene gir nytte til mange bedrifter. Det har ikke blitt finansiert forstudier og forprosjekter fra nettverksrammen de tre siste årene.

Utlysninger, søknadsinngang og nye prosjekter

Det ble på vanlig måte gjennomført to utlysninger i 2018. Det kom inn 62 søknader i 2018 mot 56 i 2017. Det ble tatt inn 20 nye prosjekter i 2018, mot 15 nye i 2017. Dette utgjorde 32 prosent av totalt antall søknader i 2018, mot 27 prosent i 2017.

90 prosent av de nye prosjektene er internasjonalt rettet. Prosjektene har ellers som fellestrekk at de har fokus på omstilling og vekst gjennom utvikling av nye forretningsområder og nye markeder.

Utvikling i prosjektporteføljen finansiert fra NFD og KMD

Tabell 4-21 Oversikt over nye og avsluttede bedriftsnettverk finansiert fra NFD og KMD, 2016, 2017 og 2018 (Antall)

	2016	2017	2018
Antall ved inngangen til året	65	71	70
Nye prosjekter	34	15	20
Avsluttede prosjekter	28	16	32
Antall ved utgangen av året	71	70	58

Det var en nedgang i antall prosjekter i porteføljen i 2018 på 12 prosjekter. Det var opprinnelig lagt opp til at porteføljen skulle konsolideres på nivå med 2017, og det var tatt høyde for et betydelig antall nettverksbaserte leverandørutviklingsprosjekter i Nord-Norge knyttet til satsingen høyere opp i verdikjeden i regi av de tre fylkeskommunene i Nord-Norge og Sametinget. Denne satsingen kom imidlertid ikke i gang i 2018. Nye prosjekter ble derfor ikke iverksatt.

Tabell 4-22 Oversikt deltakerbedrifter i 2016, 2017 og 2018 i prosjekter finansiert av NFD og KMD (antall)

	2016	2017	2018
Antall aktive bedrifter ved utgangen av året	630	690	536
Herav mobiliserte bedrifter i nye prosjekter	295	130	133

Nedgangen i antall bedrifter skyldes nedgangen i antall prosjekter, som henger sammen med at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge ikke kom i gang i 2018, se ovenfor. Antall bedrifter per prosjekt har i snitt vært ni til ti bedrifter i perioden 2016 til 2018. De nye prosjektene i 2018 hadde i snitt syv deltakere per prosjekt.

Tabell 4-23 Antall prosjekter i porteføljen fordelt på regioner

	2016	2017	2018
Nord-Norge	15	12	10
Trøndelag	11	8	9
Vestlandet	18	24	24
Agder	1	2	2
Østlandet	26	24	13
Totalt	71	70	58

Den geografiske spredningen har i grove trekk hatt det samme mønsteret de siste tre årene. Det er flest prosjekter på Vestlandet men det har vært en nedgang på Østlandet i 2018, som skyldes at mange prosjekter ikke holdt tilstrekkelig kvalitet for å nå opp i konkurransen. Antallet mottatte søknader derimot var god.

Tabell 4-24 Antall prosjekter i porteføljen fordelt på næringer

	2016	2017	2018
Energi og miljø	12	8	12
Olje og gass	8	6	3
Maritim	3	4	2
Marin	3	5	7
Helse og velferd	3	4	2
IKT	2	5	7
Reiseliv	30	26	14
Kultur og kreative	4	4	3
Landbruk	4	5	3
Andre	2	3	5
Totalt	71	70	58

Reiselivsnæringen har redusert sin andel av totalt antall prosjekter til 24 prosent, fordi et betydelig antall prosjekter ble avsluttet i 2018. Næringen utgjør en viktig næring i distriktsområder.

Forstudier og forprosjekter ikke prioritert

Bedriftsnettverk har ikke støttet forstudier og forprosjekter med nettverksmidler fra NFD og KMD de tre siste årene. Evalueringen fra 2018 finner ikke noen effekt av forstudier og forprosjekter i forkant av et hovedprosjekt.

Faglig veiledning fra distriktskontorene

Distriktskontorene over hele landet arbeider med bedriftsnettverk. Det gis faglig veiledning og sparring ved utvikling av nye nettverksinitiativ og prosjektsøknader, og ved oppfølging av løpende prosjekter. Alle kontorene har kunderådgivere med kompetanse innen bedriftsnettverk.

Resultater og effekter

Det ble gjennomført en ekstern evaluering av Bedriftsnettverkstjenesten i 2017/2018 av Oxford Research. I tillegg har Innovasjon Norge selv gjennomført en spørreundersøkelse til bedrifter som har deltatt i bedriftsnettverk i 2018. I det følgende presenteres viktige funn, resultater og effekter fra undersøkelsene.

Evaluering av Bedriftsnettverkstjenesten

Evalueringen i 2017/2018 omhandler i tillegg til ordinære nettverk denne gang også bedriftsnettverk støttet fra Utviklingsprogrammet (LMD), andre sektorrelaterte midler og lokale midler fra fylkeskommunene. Innovasjon Norge har i perioden 2009 til 2017 totalt støttet over 1.000 unike bedriftsnettverksprosjekter i ulike faser.

Sentrale funn

- Bedriftsnettverk bygger på en solid teoretisk plattform
- Bedriftsnettverk bidrar til å gi bedriftene tilgang på eller påfyll av de mest sentrale ressursene for å oppnå verdiskaping
- En relativt høy grad av fortsatt samarbeid etter avsluttet prosjekt, indikerer at bedriftene opplever nytten og relevansen som høy
- De enkelte bedriftsnettverk synes å fungere godt
- Samfunnsøkonomisk rasjonale er velfundert og addisjonaliteten høy
- Innovasjon Norges oppfølging spiller en betydelig rolle for nettverkets suksess
- Bedriftsnettverk bidrar til økt samarbeid med aktører også utenfor nettverket, spesielt med kunder og leverandører
- Samarbeidet bidrar til kompetanseutvikling. Prosjektene har størst betydning for å skape økt forståelse og kunnskap relatert til innovasjon og markedsrett arbeid
- Samarbeidet bidrar til innovasjon. Prosjektene har i størst grad bidratt til innovasjon innen markedsutvikling og/eller endret markedsføring
- Samarbeidet bidrar til entreprenøriell orientering. Halvparten av bedriftene har i større omfang enn før fokus på å være i forkant av endringer i markedet

- Samarbeidet bidrar til markedsorientering. Prosjektene har i stor grad ført til at bedriftene samler inn markedsinformasjon og gjør vurderinger av vare-/ tjenesteutvikling for å sikre at de samsvarer med kundens behov
- Samarbeidet bidrar til økonomisk utvikling. Prosjektene har hatt størst betydning for bedret konkurransevne, og deretter økt omsetning og bedret lønnsomhet

Bidrag til faktisk økonomisk utvikling til bedriftsnettverkene

Oxford Research påpeker i evalueringen at det er veldig stor variasjon mellom nettverkene, både i størrelse, antall medlemmer, og hvilke typer virksomheter som inngår. Evaluatør mener derfor at det er vanskelig å si noe konsekvent om den faktiske økonomiske utviklingen, fordi det er såpass stor variasjon mellom bedriftene og variasjon i utviklingen over tid.

For å gi et bilde av den økonomiske utviklingen har evaluatør beregnet totale inntekter og verdiskaping i virksomhetene som inngår i nettverkene. Tabellen under viser medianverdier for totale inntekter og verdiskaping i tilsagnsåret for et typisk bedriftsnettverk (hovedprosjekt) samt medianverdier for den årlige veksten 1-3 år etter tilsagn. Nettverkene er inndelt i tre kategorier: landbruksnettverk, bedriftsnettverk generelt og reiselivsnettverk.

Tabell 4-25 totale inntekter og verdiskaping i virksomhetene som inngår i nettverkene (beløp i mill. kroner)

	Totalt inntekter	Årlig vekst	Verdiskaping	Årlig vekst
Landbruksnettverk	74	4 %	14	2 %
Bedriftsnettverk	117	5 %	38	4 %
Reiselivsnettverk	43	6 %	20	8 %

Reiselivsnettverkene har høyest årlig vekst i både totale inntekter og verdiskaping, deretter følger bedriftsnettverk generelt og landbruksnettverk.

De bedriftsnettverk som lykkes best kjennetegnes av

- Bedriftene er tett på, aktive og ønsker en utvikling
- De treffer godt med prosjektinnretningen og innholdet i prosjektet
- Distriktskontorene kopler bedriftene opp mot andre kompetanse- og rådgivningstjenester
- Bedriftene får kompetansepåfyll på områder koplet opp mot strategi, marked og vekst
- De får også styrket sitt fokus på entreprenøriell orientering og markedsorientering

Viktige anbefalinger for videreutvikling

- Øke antall søknadsrunder for å balansere behovet for å sammenligne søknader og selektere de beste, med behovet for kort ventetid mellom søknad og beslutning
- Økt vekt på å jobbe med bedriftssammensetning og innholdsutvikling i nettverkene
- Vurdere en tydeligere tematisk begrunnelse for Bedriftsnettverkstjenesten

For øvrig ble det anbefalt en mer helhetlig policyutvikling med klarere retningslinjer for seleksjon og felles standard for kvalitetssikring, strammere styring og videreutvikling av tilpasset støttesystem for programoppfølging.

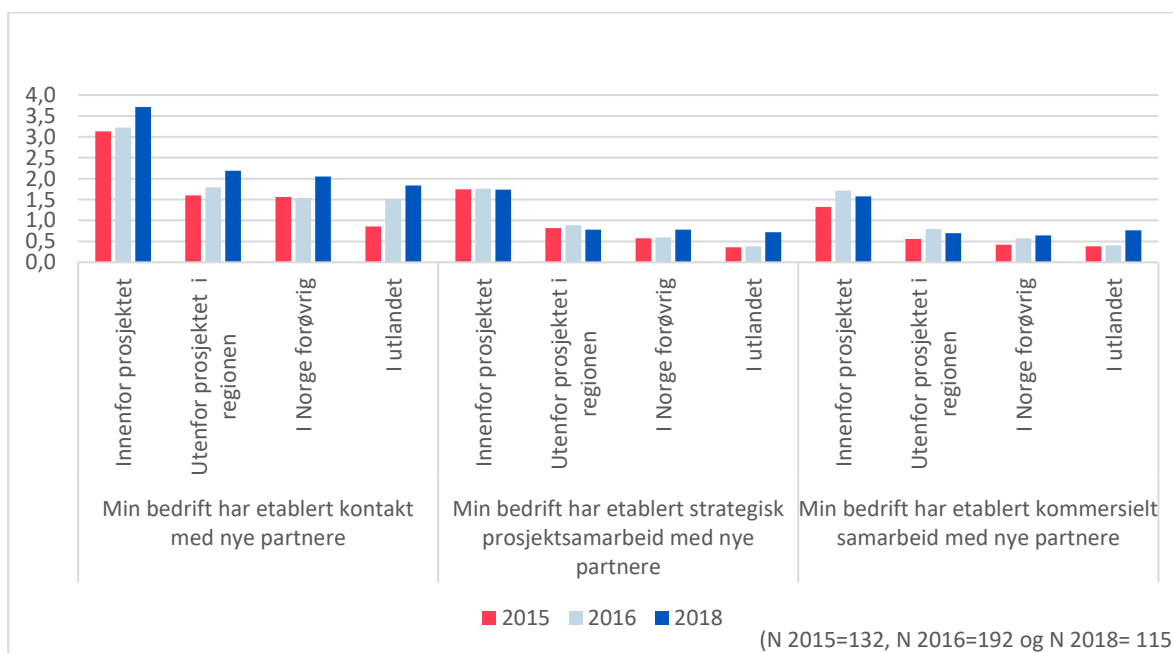
Innovasjon Norges spørreundersøkelse for 2018

Innovasjon Norges spørreundersøkelse belyser samarbeidsrelasjoner, bidrag til innovasjon og bedriftenes oppfatning av prosjektets bidrag til videre utvikling, og er i stor grad lik undersøkelser i tidligere år som Innovasjon Norge har gjennomført selv. I 2017 ble det ikke gjennomført en egen spørreundersøkelse. Da ble funnene knyttet til samarbeid i evalueringene brukt i rapporteringen. Dette ble gjort da evalueringens datainnsamling og tidspunktet fra å sende ut spørreundersøkelse var delvis overlappende og for å minimalisere arbeidsbyrden til bedriftene valgte vi å ikke sende ut en egen spørreundersøkelse.

Bedriftsnettverk gir mange nye samarbeidsrelasjoner

Spørreundersøkelsen til bedrifter som deltok i bedriftsnettverk i 2018 er basert på svar fra 115 bedrifter (192 i 2016 og 132 i 2015). Disse bedriftene etablerte i snitt 17 relasjoner hver. Dette er noe over gjennomsnittet i den tilsvarende undersøkelsen i 2016 (15 nye relasjoner) og 2015 (13 nye relasjoner). Undersøkelsen viser følgende samarbeidsmønsteret for 2015, 2016 og 2018:

Figur 4-8 Gjennomsnittlig antall samarbeidsrelasjoner per respondent som er etablert som følge av deltakelsen i bedriftsnettverksprosjektet i 2015, 2016 og 2018

Samarbeidsmønsteret er i 2018 omtrent det samme som i 2015 og 2016, med unntak av en gjennomgående økning i

- etablert kontakt med partnere *utenfor regionen*, det vil si både i Norge og i utlandet
- strategisk prosjektsamarbeid med *nye partnere både i Norge og i utlandet*
- etablert kommersielt samarbeid med *nye partnere både i Norge og i utlandet*.

Bedriftene synes mest orienterte mot samarbeidspartnere *innenfor* bedriftsnettverket. Det er som forventet da bedriftsnettverk retter seg mot strategisk forpliktende, markedsrettet og kommersielt samarbeid med andre bedrifter som de har felles interesser med.

Det er interessant at bedriftene rapporterer at de i vesentlig grad også har etablert kontakt, strategisk samarbeid og kommersielt samarbeid med nye partnere *utenfor* bedriftsnettverket.

Kommersielt samarbeid med nye partnere i Norge og i utlandet viser en økning i 2018. Dette kan tyde på at bedriftene har kommet lengre i prosessen fra dialog og til internasjonalt kommersielt samarbeid.

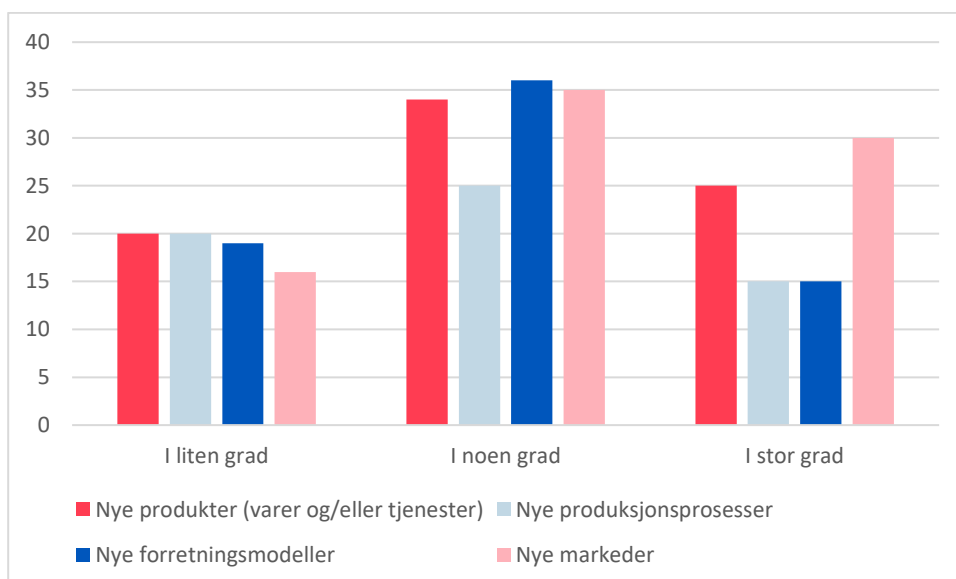
Antall respondenter er for få til å generalisere, men tallene tyder likevel på at Bedriftsnettverk bidrar til at bedriftene utvikler samarbeidsrelasjoner med nye partnere. Kommersielt samarbeid med nye partnere omfatter kunder og leverandører.

Det er ellers grunn til å tro at økningen i det strategiske og kommersielle samarbeidet med nye partnere både i Norge og i utlandet, også har sammenheng med at Innovasjon Norge i perioden 2016 til 2018 har praktisert åpne nasjonale og konkurransebaserte utlysninger av nettverksmidlene og prioritert prosjekter med fokus på utvikling av nye forretningsområder eller nye markeder i utlandet eller i Norge.

Bedriftsnettverk bidrar til innovasjon

Bedriftene rapporterer om at samarbeid i bedriftsnettverk bidrar vesentlig til innovasjon på flere områder. Undersøkelsen viser dette mønsteret for 2018:

Figur 4-9 Bidrag til innovasjon som følge av deltakelsen i bedriftsnettverksprosjektet i 2018 fordelt på ulike innovasjons-områder

Det er interessant at bedriftene rapporterer om at samarbeid i bedriftsnettverk bidrar vesentlig til innovasjon på flere områder. Andelen bedrifter som sier at samarbeidet i noen grad eller i stor grad har bidratt til innovasjon på de ulike områdene, har hatt følgende utvikling:

Tabell 4-26 Utviklingen i andelen bedrifter som sier at samarbeidet i noen grad eller i stor grad har bidratt til innovasjon på de ulike områdene

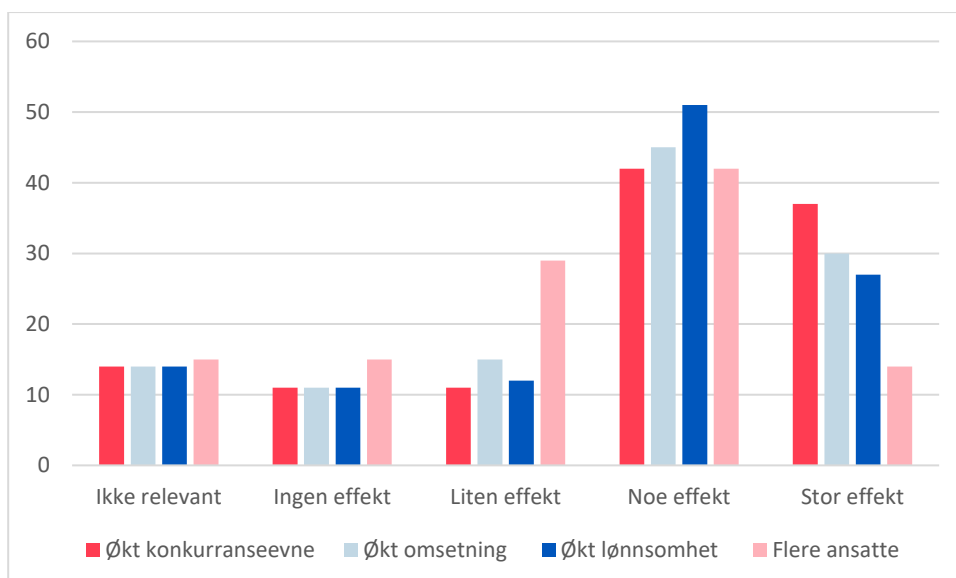
	2015	2016	2018
Nye varer og tjenester	50 %	59 %	59 %
Nye produksjonsprosesser	30 %	33 %	40 %
Nye forretningsmodeller	43 %	47 %	51 %
Nye markeder	56 %	61 %	65 %

Andelen som sier at samarbeidet i noen grad eller i stor grad har bidratt til innovasjon har økt for tre av de fire innovasjonsområdene sammenlignet med 2016 og 2015. For nye varer og tjenester er andelen i 2018 den samme som i 2016. Det generelle bildet er at bedriftsnettverk ser ut til å bidra vesentlig til innovasjon, spesielt innen nye varer og tjenester, nye forretningsmodeller og nye markeder.

Bedriftsnettverk bidrar til økonomiske effekter

I spørreundersøkelsen rapporterer bedriftene om at samarbeid i bedriftsnettverk forventes å bidra vesentlig til økonomiske effekter. Undersøkelsen viser dette mønsteret for 2018:

Figur 4-10 Effekter som følge av deltakelse i bedriftsnettverksprosjektet i 2018

Det er interessant at bedriftene rapporterer om at samarbeid i bedriftsnettverk forventes å ha vesentlig effekt på flere områder. Tabellen under viser utviklingen i andelen bedrifter som sier at samarbeidet vil ha «noe effekt» eller «stor effekt» på de ulike områdene. Det generelle bildet er

at bedriftsnettverk ser ut til å bidra vesentlig, spesielt når det gjelder økt konkurransevne, økt omsetning og økt lønnsomhet.

Tabell 4-27 Utviklingen i andelen bedrifter som sier at samarbeidet vil ha «noe effekt» eller «stor effekt» på de ulike områdene

	2015	2016	2018
Økt konkurransevne	73 %	71 %	79 %
Økt omsetning	77 %	77 %	75 %
Økt lønnsomhet	69 %	72 %	78 %
Flere ansatte	45 %	51 %	56 %

Flere fellestrekk i resultatene fra spørreundersøkelsen i 2017 i regi av Oxford Research og Innovasjon Norges spørreundersøkelse for 2018

Bidrag til samarbeid

I Oxford Research sin undersøkelse rapporterer bedriftene at samarbeidsprosjektet også har bidratt til sterkere samarbeid med aktører *utenfor* nettverket. Prosjektene har i stor grad bidratt til økt samarbeid med kunder (76 prosent) og leverandører (66 prosent). Dette anses godt i samsvar med resultatene fra Innovasjon Norges undersøkelse.

Bidrag til innovasjon

I Oxford Research sin undersøkelse rapporterer bedriftene at prosjektene i størst grad har bidratt til innovasjon innen markedsutvikling og /eller endret markedsføring (68 prosent), men de har også i stor grad bidratt til forbedring og utvikling av nye tjenester og varer med henholdsvis 63 prosent og 55 prosent. Dette anses godt i samsvar med resultatene fra Innovasjon Norges undersøkelse.

Kundeffektundersøkelse 2018 – addisjonalitet

Undersøkelsen viser at bedriftsnettverk i 2018 hadde 8 prosent middels addisjonalitet og 85 prosent høy addisjonalitet. Tilsvarende tall for 2017 var 32 prosent middels addisjonalitet og 68 prosent høy addisjonalitet. Totalt sett vurderes addisjonaliteten for bedriftsnettverk som høy.

Vurdering av måloppnåelse for 2018

Både evalueringen og Innovasjon Norges undersøkelse for 2018 viser at Bedriftsnettverkstjenesten virker godt og bidrar effektivt til måloppnåelse. Bedriftene rapporterer at bedriftsnettverk bidrar vesentlig til økt samarbeid, innovasjon og økonomisk utvikling. Bedriftsnettverkstjenesten har i 2018 gjennomført de to planlagte utlysingsrundene og tatt inn 20 nye kvalifiserte prosjekter, som anses godt i samsvar med overordnet mål for tjenesten og etablerte krav og kriterier for utvelgelse av prosjektene.

Avvik

Det var et underforbruk av midler til kundeprosjekter i 2018 på 11,8 mill. kroner (NFD). Det skyldes at det ble tatt inn færre nye prosjekter enn planlagt fordi relativt mange prosjektsøknader ikke holdt tilfredsstillende kvalitet. Flere løpende prosjekter var dessuten forsinket og førte til at finansieringsbehovet ble mindre eller forskjøvet til 2019. Det er behov for tettere oppfølging og veiledning til både nye og løpende prosjekter.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Bedriftsnettverk hadde i 2018 et budsjett på 6,3 mill. kroner til finansiering av:

- Administrasjon av tjenesten herunder budsjettering, oppfølging og rapportering
- Utvikling av kunnskapsgrunnlaget for tjenesten, opplæring og faglig veiledning
- Distriktskontorenes timekostnader og direkte kostnader knyttet til mobilisering, faglig veiledning og oppfølging av bedriftsnettverkene
- Gjennomføringskostnader til utekontorene utgjør beskjedne beløp

Forbruket i 2018 var 4,9 mill. kroner. Underforbruket skyldes noe lavere aktivitet som igjen henger sammen med at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge ikke kom i gang i 2018.

Mål for 2019

- Tilrettelegge for en god overføring av oppdragsgiveransvaret for bedriftsnettverk til fylkeskommunene fra 2020.
- Implementere endringer i tjenesten på bakgrunn av anbefalinger i evalueringen.
- Operasjonalisere kompetansetilbudet til nye nettverksinitiativ knyttet til strategisk utvikling av nettverk, levert over klyngeprogrammets lærings- og utviklingsplattform.
- Operasjonalisere kompetansetilbudet til internasjonale bedriftsnettverksinitiativ i form av veiledning og sparring knyttet til aktuelle inngangsstrategier.
- Det er et mål å ta inn ca. 20-25 nye og godt kvalifiserte prosjekter til erstatning for de som går ut etter endt prosjektperiode, innenfor tilgjengelig økonomisk ramme.

4.4 Kap. 2421, post 72 Innovasjonskontrakter

Formålet med ordningen

I 2018 ble 328,7 mill. kroner bevilget til innovasjonskontrakter. Formålet med midlene er å bidra til å oppfylle Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Innovasjonskontrakter skal realisere økt verdiskaping i norske bedrifter gjennom innovasjonsprosjekter i samarbeid med norsk eller internasjonal, privat eller offentlig kundepart (pilotkunder). Styrket innovasjonsevne og konkurransekraft er sentralt for lønnsom vekst og verdiskaping. En vesentlig årsak til at en innovasjon mislykkes er at den ikke treffer markedet til rett tid og med rett løsning. Innovasjon i samarbeid øker markedsorienteringen hos næringslivet, og dermed potensialet for kommersialisering, skalering og vekst.

Målgruppen er i hovedsak små og mellomstore bedrifter i hele landet som har evne, vilje og potensial til utvikling i samarbeid med kunder/markedet. I 2018 ble ordningen utvidet til også å gjelde innovative offentlige innovasjonsprosesser. Dette for å øke bruken av innovative anskaffelser og redusere risikoen for offentlige aktører som har store innovasjonsbehov som kan løses sammen med næringslivet. Innovasjonspartnerskap er en innovativ anskaffelsesprosedyre og et eksempel på hva ordningen kan støtte.

Hovedaktiviteter

Innovasjonskontrakter er landsdekkende og retter seg mot alle bransjer, sektorer og geografiske områder. Tabellen under viser inngått portefølje i 2018. Prosjektene har varighet på ett til tre år.

Tabell 4-28 Oversikt over rammer og forbruk for innovasjonskontrakter 2018 (beløp i mill. kroner, tall fra 2017 i parentes)

Leveranse	Ramme	Forbruk	Antall
Innovasjonskontrakter med industriell kundepart		215,9 (222,5)	118 (130)
Innovasjonskontrakter med offentlig kundepart		72,8 (65,7)	33 (35)
Innovasjonspartnerskap		60,8 (12,0)	10 (1)
Totalt	328,7 (278,7)	349,4 (300,1)	161 (166)

Årsaken til reduksjon i antall innovasjonskontrakter, tross økte rammer, ligger i prioriteringen om å løfte innovative offentlige anskaffelsesprosesser og innovasjonspartnerskap i tråd med oppdraget. I tillegg til de fire innovasjonspartnerskapene som ble besluttet i 2018 (25 mill. kroner) inkluderer også forbruket under Innovasjonspartnerskap ett prosjekt og 3,5 mill. kroner avsatt av Innovasjon Norge til medfinansiering av det interne digitaliseringsprosjektet *Digitalisering av Innovasjon Norge* og fire innovasjonspartnerskap på 8 mill. kroner hver som ble besluttet i fjor, men formelt innvilget i 2018.

Innovasjonskontrakter med privat og offentlig kundepart

Innovasjon Norge opplever betydelig etterspørsel etter denne tjenesten, som langt overstiger tilgjengelige midler. Det blir derfor viktig å prioritere de riktige kundene som bidrar til å oppfylle Innovasjon Norges delmål. Kontinuerlig og målrettet arbeid med å spre informasjon til relevante målgrupper i hele landet og i riktige kanaler har vært vektlagt. Innovasjon Norges distriktskontorer utgjør en betydelig forskjell i kundedialogen og har en viktig rolle i å veilede og sparre med bedriftene, kvalifisere og prioritere de rette prosjektene som mottar støtte. I 2018 ble det, i regi av innovasjonskontrakter og Miljøteknologiordningen, gjennomført samlinger for kolleger ved samtlige distriktskontorer for opplæring, informasjon og diskusjon om de enkelte regioners særskilte muligheter og behov. Videre er det gjennomført fellessamling for relevante kolleger som leverer finansielle tjenester for innovasjonsprosjekter og en rekke skypeseminarer for kompetanseheving på utvalgte temaer med relevans til kundedialog eller saksbehandling.

Mobiliseringsaktiviteter og veiledning overfor kunder og bedrifter som søker risikoavlastning til vekst gjennom innovasjon er ofte gjennomført i samarbeid med relevante virkemiddelaktører og alltid i samspill med flere virkemidler/tjenester. Et godt eksempel her er samarbeidet med Norsk Romsenter, som ble etablert i 2017 og styrket ytterligere i 2018. Potensial for næringsutvikling, verdiskaping og nye samfunnsnyttige løsninger gjennom utnyttelse av satellittdata og romrelatert næringsutvikling er betydelig. Området er i sterk vekst internasjonalt, men det er krevende å kommunisere mulighetene som ligger i dette. Innovasjon Norge samarbeider derfor tett med Norsk Romsenter og Norges Forskningsråd for å bidra til at norske bedrifter tar større del i utviklingen. I tråd med oppdraget ble det gjennomført en rekke aktiviteter for norsk næringsliv i 2018. Som ledd i å nå frem til nye målgrupper og mobilisere til nye prosjektideer ble det blant annet gjennomført to utlysninger, for alle bransjer og sektorer i hele landet. Utlysningene gjaldt kun forprosjektmidler som har som formål å avdekke risiko knyttet til mulig utviklingsprosjekt. Søknader ble vurdert i forhold til sannsynlighet for realisering av hovedprosjekt gjennom bredden av finansielle innovasjonsvirkemidler. Utlysningene traff vår målgruppe godt og 31 forprosjekter er innvilget hvorav flere allerede er i gang med hovedprosjekter. Innovasjon Norge og Norsk Romsenter samarbeider om videre oppfølging av bedriftene og prosjektene.

Harmonisering og en dør inn

I dialog med kundene er sparring og avklaring av bedriftens reelle behov vesentlig slik at vi kan veilede bedriftene til relevante virkemidler i eller utenfor Innovasjon Norge. Innovasjon Norges to store innovasjonstilskudd, innovasjonskontrakter og Miljøteknologiordningen, har i flere år søkt å samordne kundedialog og tjenesteleveranse. Dette arbeidet, som gjenspeiler tjenestemodellen, er ytterligere forsterket i 2018 ved å innlemme flere finansielle innovasjonsvirkemidler. Videre er det igangsatt et arbeid for å harmonisere og samordne disse nasjonale ordningene med EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020. Målet er å fungere bedre som en dør inn, møte kundebehov med relevante tjenester fra hele porteføljen og sette bedriftene i stand til å, i størst mulig grad utnytte finansieringsmulighetene som ligger i EU.

Kompetanse og kapital

Kundeeffektundersøkelser viser at bedrifter som har fått både kapital og kompetanse fra Innovasjon Norge har en mer positiv utvikling enn de som kun har mottatt kompetanse. Mentorordning knyttes til Innovasjonskontrakter der dette er relevant. Forretningsmodell og løsning må treffe et betalingsvillig marked og ved forprosjektmidler ble det i 2018 innført en forventning om at bedriftene i denne fasen bygger kunnskap om innovasjonsprosesser og tilegner seg verktøy for behovsrettet innovasjon. Dette gjennom innovasjonsverksted i regi av Innovasjon Norge, eller tilsvarende tilbud som treffer bedriftens behov.

Industrielt samarbeid knyttet til forsvarsanskaffelser

Innovasjon Norge skal legge til rette for deltagelse av norsk næringsliv ved forsvarsanskaffelser. I 2018 har Innovasjon Norge, i samråd med Forsvarsdepartementet og Forsvarsmateriell (FMA) og tidvis koordinert med Forsvars og Sikkerhetsindustriens forening (FSi), bidratt til å tilrettelegge for små og mellomstore bedrifters deltakelse i industrielt samarbeid (gjenkjøpsprosjekter), særlig knyttet til ubåtanskaffelsen. Innovasjon Norges kontor i Hamburg har nå nær kontakt med Thyssen

Krupp Marine Systems (tKMS) for å introdusere egnede bedrifter. tKMS er svært interessert i vår kunnskap om norske bedrifter. Mobilisering av små og mellomstore bedrifter skjedde blant annet ved hjelp av et Global Growth prosjekt etablert i august 2017 og avsluttet høsten 2018. Oppfølgingsaktiviteter av dette prosjektet ble deretter startet, og ett mål er nå å sikre bedre synlighet og kontaktflate for norske bedrifter inn mot sentrale relevante tyske industriaktører.

Videre ble det i 2018 økt aktivitet for å tilrettelegge for bruk av innovasjonskontrakter med tKMS, FFI og andre relevante forsvarsaktører som pilotkunder. Informasjon og presentasjon av innovasjonskontraktordningen utgjør en viktig aktivitet.

Det ble i 2018 flere felles aktiviteter mellom FFI ved den nye Innovasjonsavdelingen, og Innovasjon Norge. Det søkes å kombinere nettverk, kompetanse og finansiering for blant annet å identifisere nye innovative bedrifter, forberede, utvikle og posisjonere bedrifter som leverandører inn mot et nasjonalt og internasjonalt forsvars- og sikkerhetsmarked. Som en direkte konsekvens ble det på høsten 2018 startet et arbeid med et felles Innovasjon Norge/FFI Global Growth-prosjekt der norske bedrifter blant annet utfordres på å løse felles utfordringer for både norske og amerikanske styrker.

Samarbeid mellom virkemiddelaktørene

Det jobbes aktivt for å fremme gode prosjekter med innovasjon i samarbeid, og for at ulike virkemidler skal fungere sømløst og best mulig for kunden. DOGA, Forskningsrådet (særlig BIA og SkatteFunn) NHO/KS/Difis Leverandørutviklingsprogram er viktige grenseflater. Det er særlig viktig å kjenne godt til tangerende virkemidler og hvordan organisasjonene bistår våre målgrupper for å henvise kunder til mest relevant virkemiddel og godt samspill. Det er gjennomført felles saksbehandlereseminar med Norges Forskningsråd og Enova, og Innovasjon Norge sitter i styringsgruppen til DOGA sitt program for Designdrevet Innovasjonsprogram (DIP). Samarbeidet med Norsk Romsenter handler i hovedsak om felles mobilisering til god utnyttelse av Innovasjon Norges sine virkemidler selv om deres inngang til ESA også kan være relevant for enkelte kunder.

Innovasjonspartnerskap

Offentlig sektor representerer et stort og viktig marked for norsk næringsliv. Bedriftene som leverer gode løsninger på utfordringer i det offentlige har stort markedspotensial både nasjonalt og internasjonalt. Problemet er at offentlige aktører fremstår som risikoavers og sjeldent etterspør innovasjon og nye måter å løse sine utfordringer på. Dette gjør det krevende for SMB'er og vekstbedrifter å komme i posisjon for salg. Innovasjon Norge har derfor etablert en ordning for offentlig-privat innovasjonssamarbeid som risikoavlaster offentlige virksomheter.

Knyttet til utlysningen i 2018 opplevde vi en sterk modning og en økende interesse for innovasjon og næringslivssamarbeid i offentlig sektor. Vi ser også at ordningen treffer innovative bedrifter og oppstartselskaper som ser muligheter i tett samarbeid med det offentlige. Dette har styrket vår tro på denne satsingens verdiskapingspotensial i årene fremover.

I første kvartal 2018 lyste vi ut 35 mill. kroner til nye offentlig-private innovasjonspartnerskap. Ekstra midler fra NFD gjorde det mulig å finansiere ytterligere oppbygning av prosjektporteføljen. 9 mill. kroner fra Samferdselsdepartementets oppdrag, Pilot-T, ble også benyttet i utlysningen. For å mobilisere gode innovasjonsprosjekter og miljøer i hele landet ble det arrangert ni informasjonsmøter i regi av våre distriktskontorer i Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Bergen, Stavanger, Kristiansand, Lillesand og Oslo. Omtrent 150 personer fra offentlige virksomheter deltok på disse møtene. Vi mottok 25 gode søknader fra ulike virksomheter og sektorer, hvorav fire nye partnerskapsprosjekter ble tildelt 8 - 10 mill. kroner i 2018. Totalt 34 mill. kroner (25 mill. kroner fra NFD og 9 mill. kroner fra Samferdselsdepartementet):

- Statens vegvesen, Bane NOR og Statsbygg – KlimaGrunn: Klimagassreduksjon i grunnarbeider
- Møre og Romsdal fylkeskommune – Nye løsninger for vedlikehold og bygging av fylkeskommunale broer
- Bodø kommune – Innovativ byutvikling
- Haukeland sykehus – Sporing og overvåking av kirurgisk utstyr

Innovasjonspartnerskap som modell kjøres nå i ni pågående prosjekter og involverer 38 offentlige virksomheter.

Samarbeid med andre aktører

I 2018 gikk Innovasjon Norge og Forskningsrådet inn i styret til Leverandørutviklingsprogrammet. Alle partnerne knyttet til programmet har det siste året samarbeidet om å identifisere barrierer og muligheter for videre løft på feltet offentlig-privat innovasjon. Det er avdekket videre utviklingsbehov, knyttet til blant annet kompetanseheving hos toppledelse i offentlig sektor og styrking av kommersialiserings- og skaleringssevner hos bedriftene, slik at nye løsninger kan komme raskest mulig ut i globale markeder. Vi jobber parallelt med disse behovene, for å sikre rask global markedsintroduksjon for nye innovative løsninger og teknologier.

Vi har også et strategisk og operativt samarbeid med Leverandørutviklingsprogrammet og Difi i innovasjonspartnerskapene. De tilbyr nødvendig kompetanse og prosessstøtte til prosjektene.

Resultater og effekter

Innovasjonskontrakter

Ved bruk av innovasjonskontrakter er målet å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme innovasjonsprosjekter, styrke konkurransevnen til bedrifter innenfor målgruppen.

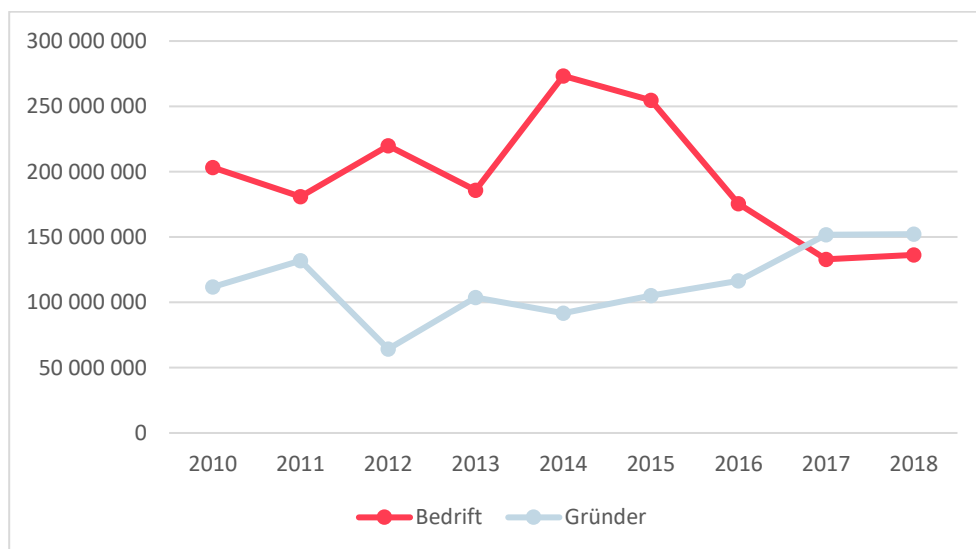
Ordningen skårer gjennomgående svært høyt på addisjonalitet eller utløsende effekt, og innovasjonskontrakter er også for 2018 blant de ordningene med høyest skår. På kundeeffektundersøkelsen for 2018 svarer 82 prosent at addisjonalitet er høy, 14 prosent middels.

Andre sentrale indikatorer på måloppnåelse

Kundeporteføljen inngått i 2018 består i sin helhet av små og mellomstore bedrifter, med unntak av finansiell risiko til offentlig sektor og i betydelig grad av bedrifter med under 20 ansatte (87

prosent). Ordningen synes å treffe godt for unge bedrifter, som i økende grad vinner i konkurransen om positive tilsagn. Bildet reflekterer også at det, av hensyn til rammesituasjon, de siste årene er strammet betraktelig inn på handlingsrommet for store bedrifter til å søke. Det henvises til mulighetene alternative virkemidler som SkatteFunn og lån gir for denne gruppen.

Figur 4-11 Forholdet mellom etablerte og unge bedrifter, målt i samlet innvilgning per år

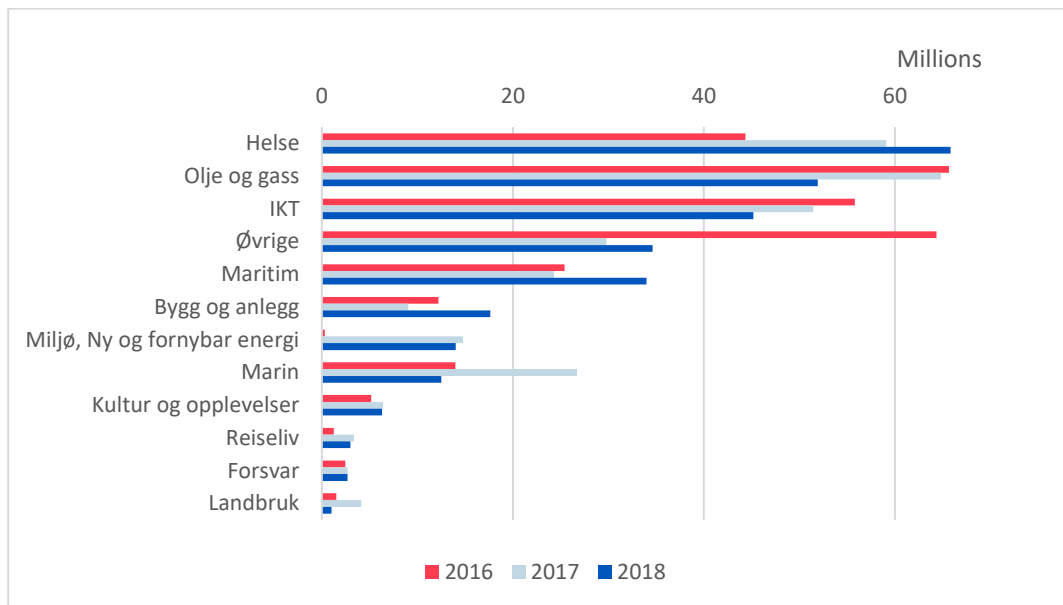
Innovasjonsnivå sier noe om risikoen involvert, konkurransekraft og markedspotensial dersom prosjektet lykkes. Det stilles derfor høye krav til dette i ordningen. Over 99 prosent av alle innovasjonskontrakter medfører innovasjon på internasjonalt nivå.

Norge har behov for økt eksport. Utvikling i samarbeid med internasjonale kundepartnere bidrar til raskere introduksjon av internasjonale markeder. 21 prosent av alle innovasjonskontrakter med industriell kundepart bestod av pilotkunder lokalisert i utlandet fordelt på 15 land i Europa, Amerika og Asia.

Innovasjonskontrakter retter seg mot markedsbehov i alle bransjer og sektorer. Ordningen anvendes i økende grad til løsninger innen helse og omsorg. I 2018 utgjorde kontraktene til dette markedet 65,8 mill. kroner av porteføljen. Omtrent 55 prosent av disse er i samarbeid med offentlig sektor, hvorav den største er et resultat av et innovasjonspartnerskap i Danmark. Prosjekter rettet mot olje og gass utgjør 50 mill. kroner og en stor andel av disse omhandler digitalisering, automatisering og intelligent styring. Også i prosjekter rettet mot maritim næring og bygg og anlegg som begge er i vekst, er IKT som anvendt teknologi dominerende.

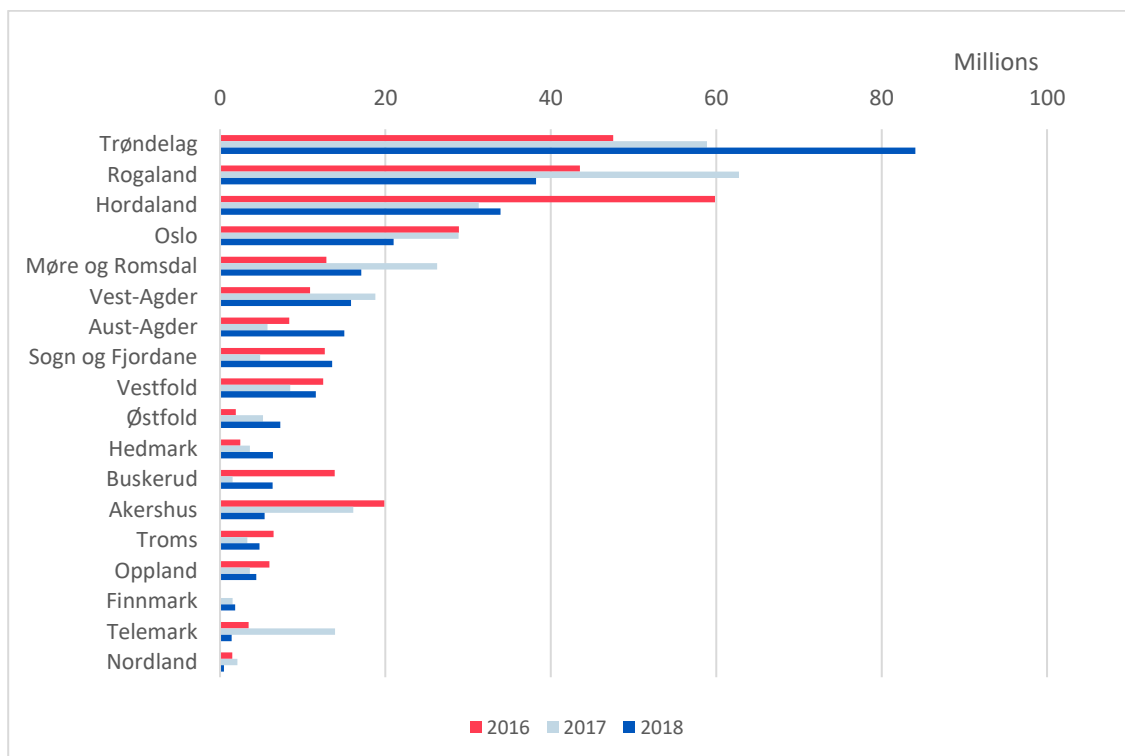

Figur 4-12 Fordeling av porteføljen per marked

Ordningen er landsdekkende og leveres av Innovasjon Norge i alle landets fylker. Den sterke veksten i Trøndelag fortsetter som følge av et tungt teknologimiljø i Trondheim og aktiv kunderettet arbeid og sparring med kunder over tid.

Figur 4-13 Fylkesvis fordeling av innvilgningene

Et uttalt mål er å styrke næringslivets samlede tilgang til risikokapital og innovasjonsevne. Innovasjonskontrakter utløser bruk av en samarbeidsmodell gjennom flere virkemidler og betydelig grad av ekstern finansiering. Gjennom kommunikasjon på nettsider og i dialog med kunderådgiver vektlegges henvisning til lån, SkatteFunn og finansielle virkemidler som alternativt kan redusere risiko tilstrekkelig til å utløse gode prosjekter. I tillegg har det vært en målrettet ambisjon om å finansiere gode innovasjonskontrakter med andre virkemidler så langt det lar seg gjøre, for bedre utnyttelse av rammen. Dette har vi lyktes godt med. I 36 tildelinger har bedrifter som har søkt om innovasjonskontrakt fått søknad innvilget og disse har i sin helhet blitt finansiert av andre virkemidler, samlet sett 50,5 mill. kroner. Videre har 14 av innovasjonskontraktene i porteføljen mottatt risikolån på totalt 36 mill. kroner som supplement til tilskuddet.

I Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) sine estimer for effekter av enkelttjenester, hevder Innovasjonskontrakter seg godt og indikerer en god måloppnåelse på MRS-indikatorene. Innovasjon Norge er spesielt opptatt av årlig mervekst i verdiskaping og produktivitet sammenliknet med en kontrollgruppe med sammenlignbare selskaper, målt over en treårsperiode. 2018-estimatene er en årlig mervekst på 13,5 prosentpoeng i salgsinntekter, 5,5 prosentpoeng i verdiskaping og 3,5 prosentpoeng i produktivitsvekst. Estimatene er signifikante.

Kundeeffektundersøkelsen for 2018 viser at addisjonaliteten holder seg på et meget høyt nivå for Innovasjonskontraktene i 2018. 82 prosent sier at Innovasjonskontrakten var utslagsgivende for gjennomføring av prosjektet og 14 prosent at den i noen grad var utslagsgivende. Det betyr at hele 96 prosent mener at Innovasjonskontrakten utgjorde en forskjell.

Tilskudd på 288 mill. kroner fra Innovasjonskontakter har bidratt til å utløse prosjekter i næringslivet til en samlet kostnad på 1,2 mrd. kroner. Det betyr at en krone her utløser mer enn tre andre kroner. Det er noe høyere enn gjennomsnittet for Innovasjon Norges ordninger som er at én krone utløser to.

Innovasjonspartnerskap

Prosjektene har så langt lyktes i å mobilisere i underkant av 350 innovative bedrifter som har deltatt på dialogaktiviteter og matchmaking-arrangementer. Dette er vi meget fornøyde med. Det er også gledelig å se en jevn fordeling av gründere/oppstartsbedrifter, SMBer og større etablerte selskaper som deltar i dialogen med de offentlige aktørene. Mange prosjektledere forteller om interesse fra selskaper de aldri har vært i kontakt med tidligere, selskaper fra helt andre bransjer enn de vanligvis har dialog med, og selskaper som ser muligheter for teknologioverføring fra andre sektorer og bransjer.

De foreløpige resultatene og tilbakemeldingene viser at ordningen intensiverer offentlige aktører til å samarbeide med næringslivet for å ta tak i egne utviklings- og innovasjonsbehov. Ingunn Olsen, innovasjonssjef ved Sykehuset Østfold HF, sier følgende om innovasjonspartnerskapet for oppfølging av kreftpasienter: «Dette er ett av de største og viktigste prosjektene vi har i sykehuset om dagen».

Vi ser også at det er stor og økende oppmerksomhet internasjonalt, ikke minst i EU, når det gjelder betydningen av å utvikle offentlig-private partnerskap og etterspørselsdrevne virkemidler. Norge oppfattes å være langt fremme med gjennomføringsmodeller og gode samarbeidsstrukturer.

Vi starter i 2019 arbeidet med å følge opp resultater og effekter av de igangsatte prosjektene. Dette gjelder resultater vi oppnår fortløpende i prosjektene, og langsiktige effekter og gevinster. Vekst i næringslivet er selvfølgelig et viktig stikkord, herunder økt sysselsetting, internasjonalisering og verdiskapning.

I 2017 satte vi i gang Norges første innovasjonspartnerskap med Stavanger kommune, Leverandørutviklingsprogrammet og Difi. Stavanger kommune inngikk i 2018 kontrakt med to konsortier om å utvikle løsninger for å øke aktivisering og egenmestring blant eldre. Allerede i løpet av første kvartal 2019 kan Stavanger kommune, sammen med samarbeidspartnerne Bærum kommune, Kristiansand kommune og NAV kjøpe inn en smart rullator og en aktiviseringsrobot.

Støttende analyser og evalueringer

Innovasjonskontrakter er ikke evaluert i 2018.

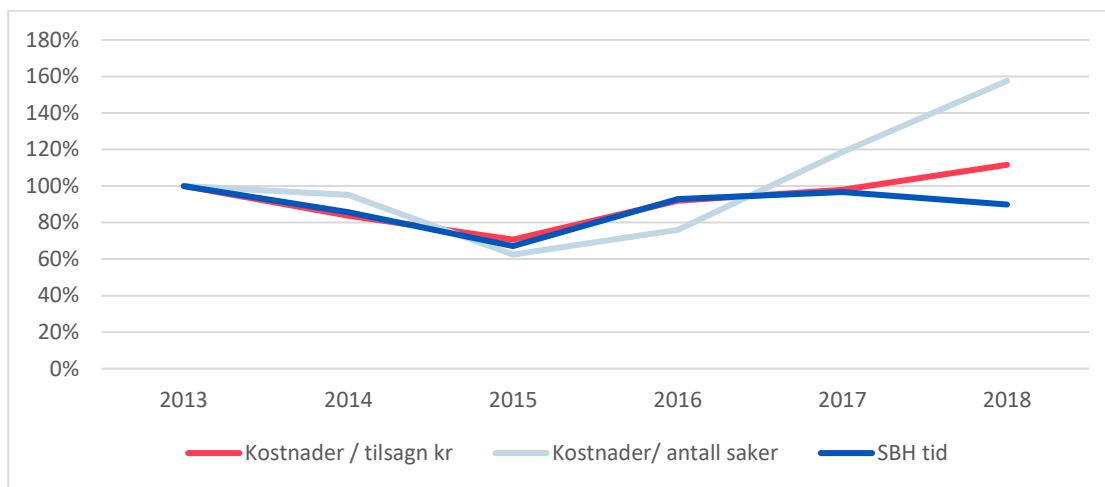
Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Budsjetterte gjennomføringskostnader (mobilisering, veiledning, saksbehandling, oppfølging mv.) utgjorde i 2018 34,2 mill. kroner. Timer utgjør hoveddelen av kostnader, da det er betydelig grad av rådgivning, og tett oppfølging av kunder før, underveis og i oppfølging av utviklingsløpene. Regnskapet for 2018 viser noe underforbruk av timer samt et større underforbruk på DPK.

Effektiv drift

Det ble i 2018 innvilget 288,7 mill. kroner til totalt 151 innovasjonskontrakter (for- og hovedprosjekter). I tillegg ble det innvilget 57,3 mill. kroner til ni Innovasjonspartnerskap og 3,5 mill. kroner avsatt av Innovasjon Norge til medfinansiering av det interne digitaliseringsprosjektet *Digitalisering av Innovasjon Norge*.

Tabell 4-29 Kostnadseffektivitet for Innovasjonskontrakter over tid, indeks 2013 = 100.

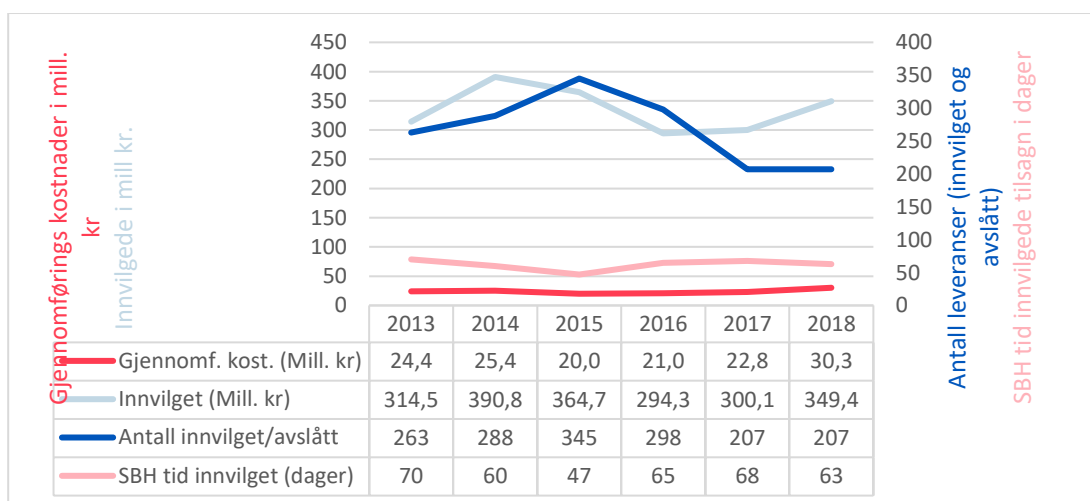

Gjennomsnittlig tilsagn økte fra 1,8 mill. kroner til 1,9 mill. kroner.

I 2018 dekker gjennomføringskostnadene 21,3 mill. kroner til innovasjonskontrakter og 5,5 mill. til innovasjon i offentlig sektor gjennom innovasjonspartnerskap. Sistnevnte inkluderer betydelig utvikling av ny tjeneste og en særskilt tett fasilitering og oppfølging av prosjektene. Timeantall i 2018 vs 2017 er ca 4 000 timer høyere (27 400 vs 24 400, men innenfor budsjett på 31 000 timer for 2018). Resterende del av økningen forklares med økte timekostander.

Saksbehandlingstid er noe redusert. Gitt kompleksiteten i prosjektene og innovasjonskontraktmodellen er saksbehandlingstid veldig avhengig av bedriftens og prosjektets modenhet når søknad sendes inn. Innovasjon Norge er derfor generelt mer opptatt av kundetilfredshet enn saksbehandlingstid, da enkelte saker kan bli liggende lenge som følge av at kundene må jobbe mer før Innovasjon Norge kan ta en beslutning. Forenkling, reduksjon av byråkrati, behandlingsprosess og tid er likevel et tydelig mål.

Tabell 4-30 Kostnadseffektivitet for Innovasjonskontrakter over tid

Avvik

Budsjetterte evalueringer er ikke gjennomført. Evaluering av innovasjonskontrakter vil inngå i en mer generisk evaluering i henhold til ny tjenestemodell med eventuelle tilleggsspørsmål. For Innovasjonspartnerskap er evaluering utsatt til 2019 grunnet gjennomføringsressurser.

Innovasjon Norge var i 2018 i dialog med flere miljøer rundt konseptualisering av et pilotprosjekt knyttet til oppfølging av gründerplan og FoU-kontrakter. Av ulike årsaker ble dette ikke materialisert. Innovasjon Norge ønsker i 2019 å bruke rammen på 2 mill. kroner til å adressere utfordringene i helsenæringens økosystem. Disse utfordringene vil bli spesielt belyst i regjeringens Stortingsmelding om helsenæring, som er ventet i mars.

Mål for 2019

Videreutvikling og innsats for 2019 vil innrettes i tråd med Innovasjon Norges rolle som en dør inn til virkemiddelapparatet, implementering av den nye tjenestemodellen og økt risikokapital og kompetanse. Arbeidet som er igangsatt for å harmonisere og samordne mobiliseringsarbeidet til EUs Horisont 2020 med nasjonale ordninger videreføres og styrkes.

Kommunikasjon og saksbehandling vil i større grad ta utgangspunkt i bedriftenes ambisjoner og behov. For bedrifter med vekstambisjoner gjennom innovasjon, vil mobilisering skje på tvers av finansieringsordningene, og være knyttet til overordnede temaer som samsvarer med utfordringer identifisert i førende strategiske dokumenter. Målet er å ruste norske bedrifter for internasjonal vekst gjennom å samordne Innovasjon Norges utvalgsriterier og fokusområder med EU sine.

Utlysningene i samarbeid med Romsenteret har hatt svært god mobiliseringseffekt, men utfordrer Innovasjon Norges arbeidsform og kundedialog. Samarbeid og innsats vil videreføres i tråd med oppdraget, men ikke i form av utlysninger med søknadsfrister.

Nytt oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

I Statsbudsjettet 2019 fikk vi et nytt oppdrag fra Kommunal og moderniseringsdepartementet hvor de tildeler 24 mill. kroner til innovasjonspartnerskap over kap. 553, post 74. Små kommuner vil fremover stå ovenfor strukturelle utfordringer som mangel på arbeidskraft og vekst i omsorgsbyrden. KMD er derfor opptatt av at prosjekt for utvikling av løsninger av stor betydning for offentlig sektor i distriktsområdene finansieres under ordningen. Vi vil i utlysningen for 2019 søke noen prosjekter som tar tak i utfordringer som også treffer mindre kommuner.

Felles utlysning for offentlig-private partnerskap med Forskningsrådet

I siste kvartal av 2018 inngikk Innovasjon Norge en avtale med Forskningsrådet om en felles utlysning - en dør inn - for offentlig-private partnerskap i 2019. Forskningsrådet skal finansiere prosjekter som krever forskning og som følger en før-kommersiell prosess, mens Innovasjon Norge fortsetter å finansiere innovasjonspartnerskap. Sammen bruker vi vår tilstedeværelse i regionene til å mobilisere gode offentlige aktører og innovasjonsprosjekter fra hele landet.

4.5 Kap. 2421, post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse

Det ble i 2018 samlet bevilget 535 mill. kroner over posten. I tillegg ble det overført 1,5 mill. kroner fra post 70 og 10 mill. kroner fra post 76, slik at samlet ramme ble 546,5 mill. kroner.

Av midlene ble 231,5 mill. kroner bevilget til Innovasjon Norges reiselivsarbeid for å bidra til delmålene flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer. Videre ble 315 mill. kroner bevilget til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering for å bidra til å få fram flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Tabell 4-31 Overordnet fordeling av midlene under post 74

Post 74	2018
Vekst og eksport	259,7
Gründerskap	55,3
Reiseliv	231,5
Totalt post 74	546,5

4.5.1 Kompetansetjenester og profilering

Midlene finansierte selskapets kompetansetiltak overfor næringslivet inklusive en stor del av Innovasjon Norges internasjonale rådgivningsvirksomhet og programmer for profilering og omdømmebygging. Midlene skal bidra til å få frem flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Bevilgningen på 315 mill. kroner til kompetansetjenester og annen profilering ble i 2018 fordelt slik på ulike tjenester, programmer og aktiviteter er vist i tabellen på neste side.

Tabell 4-32 Fordelingen av bevilgningen til kompetansetjenester og profilering på enkelt tjenester, programmer og aktiviteter 2018 (beløp i mill. kroner)⁵⁶

Kompetansetjenester og annen profilering	Frisk ramme 2018	Herav øremerkinger
Vekst og eksport	259,7	30,0
Merkevaren Norge – profilering av grønne løsninger / The Explorer	26,4	10,0
Kundekontakt, mobilisering, generell rådgivning	92,1	-
Internasjonal markedsrådgivning	28,1	-
Formidling av internasjonale markedsmuligheter	4,0	-
Global Growth*	14,8	-
Eksportrådgivning	14,0	-
Rådgivning om immaterielle rettigheter (IPR)	6,6	-
NOREPS - FN-nødhjelpsmarkedet	2,5	-
International Business Events	25,0	-
Næringslivsdelegasjoner	9,8	-
Rådgivning om EU og Horisont 2020	7,8	-
Profilering av Norge som havnasjon	10,0	10,0
Invest in Norway	15,7	10,0
Øvrige prosjekter ⁵⁷	3,1	-
Gründerskap	55,3	1,5
Gründerplanen**	21,1	-
Gründerveiledning	4,6	-
Global Entrepreneurship	15,4	-
Mentortjenesten for gründere	5,2	-
Administrasjon av Såkornfondordningen	5,5	-
Koinvesteringsfondet ⁵⁸	1,5	1,5
Øvrige prosjekter ⁵⁹	2,1	-
Sum post 74 Kompetanse og Profilering	315,0	31,5

* Oppdraget Pilot for ferdigvareindustrien inngår i Global Growth.

** Inkluderer Møteplasser for vekst, Vekstprogrammet for kvinner og mangfold, EMAX Norge 2018 og Female entrepreneur of the year

⁵⁶ Sum kan avvike på grunn av avrundinger

⁵⁷ Inkluderer tilrettelegging for industriell deltakelse ved forsvarsanskaffelser og HUB

⁵⁸ Omtales under kap. 2421, post 95

⁵⁹ Inkluderer analyser, evalueringer, kundeeffektundersøkelser, gründerskolen San Francisco og udisponerte midler.

Vekst og eksport

Et sentralt delmål for Innovasjon Norge er å bidra til vekst i norske bedrifter. Bedrifter med eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor landegrensene, gjennom Innovasjon Norges programmer som fremmer eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Programmer for profilering og omdømmebygging skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi bedre kjent i utlandet og bidra til at utenlandsk næringsliv investerer og etablerer ny virksomhet i Norge.

Regjeringens eksportstrategi fra 2017 slo fast at Norge skal øke eksporten og norsk næringsliv skal ta nye globale posisjoner. Det må tilrettelegges for økt eksport innenfor eksisterende næringer, og det må skapes nye næringer som eksporterer. For å lykkes må Norge være synlig og ta en attraktiv, tydelig og troverdig posisjon. Nasjoner som ikke er synlige vil tape kampen om markedsandeler. Styrkingen av Norges posisjon som en pioner innen bærekraft, skal bidra til at Norge som land tiltrekker seg investorer, talenter og turister.

Operasjonalisering av flere av tiltakene i Eksportstrategien ble igangsatt i 2018, inkludert tiltak for å etablere et eksportprogram, styrking av Invest in Norway, styrking av klyngesatsingen, og markedsføring av norske grønne løsninger - gjennom blant annet lanseringen av det digitale utstillingsvinduet, The Explorer.

Innovasjon Norges eksportaktiviteter er nå samlet i en egen divisjon, Merkevaren Norge. I 2018 har det vært fokus på å tydeliggjøre kommunikasjonen av oppdragene og aktivitetene gjennom følgende inndeling:

- Export Norway
- Invest in Norway
- Visit Norway (omtalt under kap. 4.5.2)

Gjennom Eksportkonferansen, Innovasjonstalen og Arendalsuka, har Innovasjon Norge satt agenda og bragt opp sentrale innovasjonspolitiske tema i det offentlige ordskiftet. Årets innovasjonstale hadde fokus på Merkevaren Norge og å tiltrekke utenlandsinvesteringer til Norge, og Eksportkonferansen tok opp urolighetene i handelspolitikken.

Næringslivsdelegasjonen til Kina må også trekkes frem som en av de viktige aktivitetene i 2018. Med over 300 norske og 1 300 kinesiske næringslivsrepresentanter er dette den største norske delegasjonen som noen gang er arrangert.

I 2018 har Innovasjon Norge også offisielt åpnet to nye kontorer i 2018, i Dubai og i München, dette etter tett dialog med næringslivet og andre relevante aktører.

For å dekke Midt-Østen er det etablert kontor i De forente arabiske emirater (FAE). FAE er Norges største handelspartner blant Gulflandene, og den største mottakeren av norske varer og tjenester.

Sør-Tyskland med München i spissen utmerker seg innen digitalisering og industri 4.0. Kontoret i München er også ett av fem utekontorer som har fått en egen stilling til arbeidet med å tiltrekke utenlandske investeringer, dette som en del av styrkingen av Invest in Norway, og oppfølging av eksportstrategien.

Eksport og internasjonalisering står også høyt på agendaen fremover, der dette er et av fire prioriterte ambisjonsområder for Innovasjon Norge i 2019, herunder er det mål om:

- å bidra til økt eksport fra etablert næringsliv og få fram nye næringer
- å følge opp regjeringens eksportstrategi der Innovasjon Norge har en sentral rolle
- å sikre at eksportbistanden har god effekt på kundens vekst og verdiskapning

For å nå målsetningene må Innovasjon Norge blant annet:

- styrke internasjonaliseringsarbeidet strategisk på tvers av regioner og Team Norway
- levere samme høye nivå som i 2018 på eksport- og internasjonaliseringsbistand
- utfordre kunden i kundedialogen, tilby relevante tjenester fra hele tjenesteporteføljen og koble til eksterne partnere
- ha god flyt av relevante kunder mellom kontorene i Norge, kontorene i utlandet og relevante fagmiljø ved hovedkontoret
- sikre at nettsidene gjør det lett for kundene å forstå hvilken hjelp de kan få
- forenkle og øke digitaliseringen av kundens dialog med Innovasjon Norge

Export Norway

Formålet med Export Norway er primært å bistå norske bedrifter og klynger inn i nye markeder.

Norge er godt rustet med en høykompetent arbeidsstyrke og avansert teknologi som kan utvikles til løsninger som markedet etterspør. Derimot mangler norske bedrifter internasjonal erfaring og kompetanse innen kommersialisering, merkevarebygging og skalering. I tillegg til å finansiere innovasjon og bedriftsutvikling, hjelper Innovasjon Norge norske bedrifter med kompetanse og innsikt i bedrifts- og forretningsutvikling, nettverk, merkevarebygging og posisjonering.

Med utenlandskontorer i viktige internasjonale markeder og et landsdekkende kontornettverk i Norge, har Innovasjon Norge et godt utgangspunkt for å bidra til internasjonal ekspansjon for norsk næringsliv.

En av målsetningene for 2018 var å styrke internasjonaliseringskompetansen ytterligere, og spisse rådgiverrollene i organisasjonen. I 2017 ble internasjonaliseringsrådgiverrollen etablert ved distriktskontorene i Norge. 2018 har vært et år for implementering av rollen, og full utrulling av pilotkonseptet fra 2017, workshop i internasjonal markedsutvikling.

Internasjonaliseringsrådgiverne jobber også for å komme i dialog med bedrifter som ikke før har eksportert, avklare deres behov, bevisstgjøre og modne potensielle eksportprosjekter, både i samarbeid med, og i forkant av leveranser fra uteapparatet.

For å mobilisere og rekruttere kundeprosjekter med internasjonalt potensiale ble det arrangert over 40 Go Global eventer, med tilsammen rundt 1 000 deltakere, ved distriktskontorene i Norge. Dette har bidratt til økt eierskap til internasjonaliseringsarbeidet lokalt, og en sterkere tilstedeværelse og kompetanse på eksport og internasjonalisering i apparatet i Norge. Innovasjon Norge også i større grad gjort seg mer bemerket som en leverandør av internasjonaliseringstjenester.

Ved inngangen til 2018 satte Innovasjon Norge høye og helt nødvendige ambisjoner for eksportsatsingen, med et mål om flere kvalifiserte kunder til de viktigste eksporttjenestene.

Tjenester som leveres under Export Norway er:

- Internasjonal markedsrådgivning *⁶⁰
- Internasjonaliseringsworkshop*
- Eksportrådgivning *
- Global Growth-programmet *
- Global Entrepreneurship-programmene *
- Formidling av internasjonale markedsmuligheter
- Næringslivsdelegasjoner
- Internasjonale Business events (Messer og internasjonale seminarer) *
- Business partnerships i FN markedet og voksende markeder

Leveransene av disse tjenestene i 2018 er jevnt over i tråd med måltallene. Over 300 bedrifter har fått økt sin kompetanse gjennom vekstprogrammet Global Growth I 2018. 750 bedrifter mottok rådgivning fra Innovasjon Norges kontorer i utlandet, gjennom i overkant av 1 100 oppdrag. 650 bedrifter har fått økt kompetanse innen handelstekniske problemstillinger, levert av Eksportsenteret i Oslo. Over 785 bedrifter har deltatt på internasjonale business events verden over.⁶¹

Tilfredsheten med Innovasjon Norges bistand til internasjonalisering er høy. Ifølge etterundersøkelsen⁶², gjennomført av Oxford Research er det kun tre prosent av virksomhetene som svarer at de ikke vil benytte Innovasjon Norges tjenester i internasjonale prosjekter i fremtiden. 15 prosent er usikre, mens 82 prosent sier de ønsker å benytte seg av Innovasjon Norges tjenester igjen.

For å styrke satsingen på eksport ytterligere ble det i 2018 ansatt en egen leder for Export Norway teamet i Merkevarer Norge divisjonen, med oppstart i 2019. Fagdivisjonenes rolle er blant annet å

---

⁶⁰ Tjenester som ble kategorisert som de viktigste eksporttjenestene er merket med *

⁶¹ Hver tjeneste er beskrevet videre i kapittelet

⁶² Ytterlige resultater fra etterundersøkelsen er beskrevet under kap 3.1

sikre at Innovasjon Norge leverer tjenester som virker, har tydelige og effektive arbeidsprosesser, og øker digitaliseringen.

4.5.1.1 Merkevaren Norge – Profilering av grønne løsninger/The Explorer

En sterk nasjonal merkevare er et offentlig gode som gir nasjonale aktører et referansepunkt for egen posisjonering. Ved å knytte positive assosiasjoner som kvalitet, innovasjon, trygghet og bærekraft til norske løsninger og design, styrker vi den internasjonale konkurransekraften til nasjonale aktører. Dette skal bidra til norsk verdiskaping gjennom økt eksport, økt vertskapsattraktivitet og økt tilgang på talent og turister.

Merkevaren Norge prosjektet handler om vår evne til å fortelle en felles historie om hvem vi er, hvor vi kommer fra og hva vi kan tilby; det handler om synergier når vi står sammen, det handler om å skape et nytt, sterkt Team Norway – et landslag med det beste vi har å tilby.

I mai 2018 ble det digitale utstillingsvinduet, The Explorer, lansert av statsminister Erna Solberg under Innovasjonstalen i Oslo Rådhus. The Explorer er Norges digitale utstillingsvindu for grønne og bærekraftige løsninger, der visjonen er å koble utenlandske aktører med norske løsninger. The Explorer er en langsiktig nasjonal satsning for å øke norsk eksport, der målet også er å posisjonere Norge som en bærekraftspioner i internasjonale markeder.

I 2018 har fokus vært rettet mot norsk næringsliv med målsetting om å bygge kjennskap og kunnskap om tjenesten, med ambisjon å få norske bedrifter med grønne løsninger til å registrere disse på tjenesten.

Ved utgangen av 2018, etter et halvt års drift, hadde The Explorer følgende resultater:

- 250 registrerte bedrifter
- 100 godkjente og publiserte løsninger
- 65000 besøkende fra mer enn 100 land
- 650 ulike type medieoppslag (alt fra avisartikler til Tweets)

Budsjettet på 10 mill. kroner fra Klima- og miljødepartementet og en senere tildeling på 10 mill. kroner fra Nærings- og Fiskeridepartementet, har blitt brukt til å sette opp og utvikle løsningen på egen digital plattform, herunder design og teknisk utvikling. Det er opprettet et dedikert team for å produsere og markedsføre innhold med fokus på grønne løsninger, samt et artikkelarkiv for å bygge opp under Norges grønne, offensive profil. Teamet består av én leder og marketing spesialist, to redaksjonsmedarbeidere og én teknisk fagansvarlig.

Det er opprettet et Strategisk råd som har hatt tre samlinger. Strategisk råd består av representanter fra privat og offentlig sektor, samt organisasjoner innen miljø og industri. Rådet har bistått The Explorer med rådgivning og veiledning i utvikling av tjenesten. Diskusjoner fremover vil være å finne en forretningsmodell basert på privat-/offentlig finansiering.

Selve den tekniske koblingsfunksjonen vil ferdigstilles frem mot internasjonal lansering som skjer under GreenTech Festival i Berlin i mai 2019. GreenTech Festival er «Oscar-utdeling» for grønn teknologi, og har siden 2007 premiert de fremste grønne og bærekraftige løsningene verden over. Her vil The Explorer og grønne innovasjoner fra Norge ha en sentral rolle. Deretter vil tjenesten ruller ut til flere internasjonale markeder.

4.5.1.2 Samarbeid med utenriktjenesten og det øvrige virkemiddelapparatet
Innovasjon Norge samarbeider tett med utenriktjenesten for å sikre en mest mulig effektiv og målrettet innsats for posisjonering av norsk næringsliv i internasjonale markeder.

Utenriksdepartementet og Innovasjon Norge startet i 2017 arbeidet med en ny samarbeidsavtale for å styrke samordningen. Avtalen skal bidra til å tydeliggjøre roller og ansvar, samt å styrke det operative samarbeidet. Den skal også bidra til å regulere fysisk samlokalisering der det er hensiktsmessig. Hensynet til ulike mandater og prioriteringer, og ulike internasjonale forpliktelser og konvensjoner, gjør arbeidet krevende og det har derfor ikke lyktes partene å komme helt i havn. I tilknytning til områdegjennomgangen av virkemiddelapparatet i 2019 ble det besluttet å utsette videre arbeid til gjennomgangen var slutført.

Selv om ny samarbeidsavtale så langt ikke er signert, har Innovasjon Norge likevel opplevd en positiv utvikling gjennom året når det gjelder etablering av rutiner for felles planprosesser for prioritering og kvalitativt sett bedre samordning av aktiviteter. Innovasjon Norge arbeider nå videre med å formidle og implementere beste praksis i hele uteapparatet.

Team Norway i utlandet er betegnelsen på samarbeidet mellom den enkelte utenriksstasjon og ulike offentlige og private aktører som jobber for norsk næringsliv internasjonalt. Stasjonssjefen ved den enkelte ambassaden har et særlig ansvar for Team Norway, og Innovasjon Norge er en viktig del av Team Norway der selskapet har kontor. Innovasjon Norge vurderer at samarbeidet i Team Norway fungerer godt, men med et forbedringspotensial i enkelte markeder.

Gjennom samarbeid med utenriksstasjoner i land der Innovasjon Norge i dag ikke har kontor, kan synlighet og tilgjengelighet av Innovasjon Norges virkemidler styrkes. Samtidig er det viktig å prioritere markeder slik at innsatsen ikke spres for tynt utover. Innovasjon Norge har derfor i forbindelse med arbeidet med å få på plass en ny samarbeidsavtale oppfordret Utenriksdepartementet til å komme med innspill til slik prioritering.

For å profilere Norge og norske interesser i energisektoren samarbeider Innovasjon Norge med Norwegian Energy Partners. Samarbeidet fungerer godt både strategisk og overordnet i Norge, og operativt ute i markedene.

Innovasjon Norge har et tett samarbeid med Forskningsrådet gjennom samarbeid om finansiering av fem teknologiutsendinger i følgende fem markeder; Brasil, Sør-Afrika, India, Japan og Singapore.

Innovasjon Norge har støttet Senter for Internasjonalisering av Utdanning (SIU) sitt arbeid med *Interns Abroad*, som handler om å finne praksisplasser for studenter hos utenlandske datterselskaper til norske selskaper. Formålet er å gi flere norske gode studenter internasjonal erfaring som vil komme norsk næringsliv til gode.

For å synliggjøre tilbudet til norske eksportører fra et samlet virkemiddelapparat, har Innovasjon Norge sammen med representanter for Eksportkreditt Norge, Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og GIEK Kredittforsikring etablert et felles eksportteam. Teamet har jevnlig samarbeidsmøter og koordinerer felles markedsarbeid. Det er gjennomført opplæring for rådgiverne i alle de fire institusjonene og det er utarbeidet felles presentasjonsmateriell som benyttes i kundemøter. Uavhengig av hvem bedriftene henvender seg til, skal det sørges for at kunder blir koblet mot de tjenester og støtteordninger som er relevante i hvert enkelt tilfelle. Samarbeidet vil fortsette i 2019. Innovasjon Norge har i enkelte markeder påtatt seg rollen som markedsfører av tilbudet til Eksportkreditt Norge, GIEK og GIEK kredittforsikring i utlandet og partene er nå i dialog om hvordan dette samarbeidet skal fortsette. Innovasjon Norge vil uansett styrke kompetansen om tilbudet blant rådgiverne ute slik at aktuelle kunder henvises til de øvrige virkemiddelaktørene.

4.5.1.3 Vurdering av internasjonal tilstedeværelse

I 2016 gjennomførte Innovasjon Norge en gjennomgang av den internasjonale tilstedeværelsen, som medførte en beslutning om omfordeling av ressursene mellom markedene. På denne bakgrunn implementerte organisasjonen nedbemanninger og avviklinger av kontorer i 2017, mens styrking og åpning av nye kontor ble gjennomført i 2018. I andre halvår 2018 åpnet Innovasjon Norge kontorer i München og Midtøsten/Dubai. Videre ble bemanningen knyttet til fagområdet Export Norway, styrket ved kontorene i København, Stockholm og Paris. Bemanningen ved eksisterende kontorer har blitt styrket i enkelte markeder, identifisert som viktige for norsk industri og næringsliv, herunder USA, Frankrike og Kina. Samtidig er bemanningen ved et par kontorer i Asia noe redusert (India og Vietnam).

Utekontorene er organisert i fire regioner:

- **Europa:** Kontor i 13 land, hvorav ti kontorer med dedikerte reiselivsressurser. To av kontorene er rene prosjektkontor (Romania og Bulgaria som jobber med Norway Grants). I tillegg er Innovasjon Norge representert med en ressurs på Kunnskapskontoret i Brussel (sammen med Forskningsrådet og SIU – Senter for internasjonalisering av utdanning). München-kontoret består av to ressurser hvorav ett årsverk arbeider med fagområdet Invest In Norway. Den andre ressursen fokuserer spesielt på muligheter for norsk næringsliv innen viktige innovasjonsmiljøer i Sør-Tyskland.
- **Asia:** Ni kontor i syv land hvor to kontorer ved årets slutt har samarbeid med Forskningsrådet, tre med Sjømatrådet og ett med DIKU. To kontor har samarbeid med Norwep. Avtalen ved Innovasjon Norge Tokyo med NTNU og Universitetet i Bergen har løpt ut. Avtalen om Teknologi- og Forskningsutsending i Singapore ble sagt opp av Forskningsrådet i løpet av året.
- **Amerika:** Seks kontor i tre land hvor ett kontor (New York) med dedikerte reiselivsressurser, ett kontor har forsknings- og teknologiutsending (Brasil), og to kontor arbeider på vegne av Eksportkreditt (Houston og Brasil). Utover det har Forskningsrådet samarbeid med alle

kontorene på prosjektbasis. Tre kontorer har samarbeid med NORWEP. Kontoret i Washington er et prosjektkontor for promotering av norsk forsvars- og sikkerhetsindustri.

- Midtøsten og Afrika: Kontor i tre land: Pretoria og Cape Town (Sør-Afrika) og Nairobi (Kenya) og Dubai i De Forente Arabiske Emirater. I Sør-Afrika samarbeider Innovasjon Norge med Forskningsrådet innenfor forskning og teknologi. Kontoret i Nairobi dekker Kenya, Tanzania og Uganda. Dubai-kontoret ble etablert i 2018 og dekker GCC-landene og Iran.

4.5.1.4 Utvikling av markedskompetanse og nettverk ved kontorene i utlandet

Innovasjon Norges nettverk og innpass i de lokale økosystemene i utemarkedene er en av selskapets viktigste styrker internasjonalt, og helt avgjørende for å kunne oppnå tillit og troverdighet, samt å levere tjenester og prosjekter av høy kvalitet.

Å vedlikeholde infrastrukturen ute, identifisere nye markedsmuligheter, og å sikre det riktige nettverket krever ressurser i form av tid. Innsatsen her er helt avgjørende for å kunne være en betrodd partner og kontakt ikke bare for Innovasjon Norges kunder, men også for det lokale nettverket. Innovasjon Norge skal kunne åpne dører, introdusere norsk næringsliv til relevante aktører, delta i møter og assistere i å etablere kontakt mellom norske bedrifter, nøkkelpersoner og mulige kunder.

I 2018 har Innovasjon Norge vektlagt å identifisere de markedsmulighetene der Norge kan styrke sin posisjon som en pioner innen bærekraft, gjennom å avdekke de områdene der Norge er unike og attraktive. Samtidig som at markedsmulighetene valideres ved å identifisere bedrifter og miljøer i Norge som kan bygge opp under ønsket posisjon – de som har kompetansen, har konkurransefortrinn, og er kapable til å ta mulighetene ute.

Når nye områder avdekkes, investerer utekontorene tid i å bedrede grunn, analysere muligheter, forstå rammebetingelser, det politiske landskapet, og sikre at mulighetene har relevans for norske bedrifter. Dette arbeidet danner også grunnlaget for prioritering av eksportprogrammer som Global Growth og profileringsaktiviteter i de ulike markedene.

Gjennom proaktiv jobbing avdekkes nye områder, som for eksempel innen elektrifisering og smarte byløsninger i USA, satsingen på vintersport i Kina i forbindelse med OL i Beijing, utvikling av nullutslippsbyggeplasser i Tyskland, interesse for autonome fartøy både i USA og Japan.

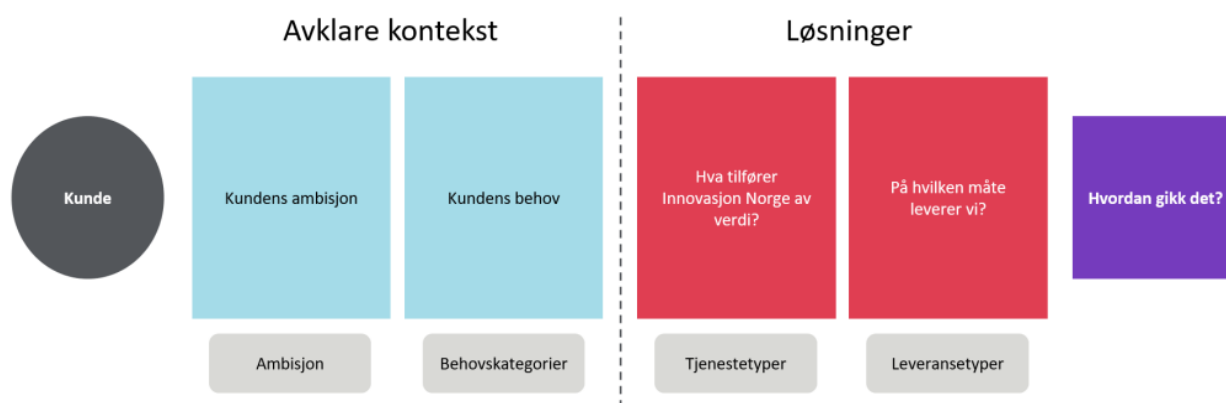
På linje med tidligere år, er det kontorene i Asia som både totalt sett, og per ansatt bruker flest timer til å utvikle markedskompetanse og bygge nettverk. Dette er ikke unaturlig da relasjoner er vektlagt i asiatisk kultur og forretningsliv.

4.5.1.5 Behovsavklaring og internasjonal markedsveiledning

Innovasjon Norge har over tid hatt fokus på vekstmuligheter i internasjonale markeder i alt av selskapets kundedialog – hjemme og ute, med mål om å være mindre produktorientert og tydeligere på hvilke av bedriftenes behov som løses. Innovasjon Norge skal oppleves som en verdifull sparringspartner for bedrifter i Norge som har potensial internasjonalt.

Innovasjon Norges forenklete tjenestemodell skal bidra til at Innovasjon Norge oppleves som en verdifull sparringspartner for kundene. Arbeidsmetodikken i modellen bidrar til at kompetanse-, rådgivnings- og finansieringstjenester kobles mer direkte mot kundenes overordnede ambisjoner og behov.

Figur 4-14 Tjenestemodellen 1

I 2018 ble det lagt vekt på implementering av arbeidsmetodikken, og det er gjennomført opplæringstiltak for hele organisasjonen.

I neste fase skal det lanseres en leads- og opportunity-modul. Modulen vil gi de ansatte en bedre digital arbeidsflate, og samtidig forenkle prosessen med å løse de behov som er avdekket hos kundene. Målet er at denne arbeidsmetodikken implementeres i løp av andre kvartal 2019.

Innovasjon Norge lanserte også nye nettsider i 2018. I første og andre kvartal i 2019 vil organisasjonen fokusere på å få mer ut av de mulighetene denne nettsiden gir for kundekontakt, og koble kundefølgende via leadsmodul til CRM. Dette vil gi kontroll og oversikt over hvordan henvendelser fra nettsidene følges opp. Min Side med innlogging for kunden, er planlagt til andre halvår 2019.

4.5.1.6 Internasjonal markedsrådgivning

Formålet med tjenesten

Tjenesten Internasjonal markedsrådgivning er en individuell rådgivningstjeneste der formålet er å bidra til at gründere og etablerte bedrifter styrker sin evne til å utnytte internasjonale markedsmuligheter, realiserer sitt vekstpotensial og raskere oppnår kommersielle resultater.

Hovedaktiviteter

Internasjonal markedsrådgivning består av ulike leveranser som tilpasses bedriftens behov, i alle faser av en internasjonaliseringsprosess. Tjenesten leveres av markedsrådgivere i utlandet, som har kompetanse om det lokale markedet og forretningskulturen, kjennskap til de riktige kontaktene og nettverket lokalt – samtidig som de har en kobling til norske miljø og kjenner norske bedrifter og forstår deres behov.

En overordnet ambisjon for 2018 var å øke antallet kvalifiserte kunder til de *viktigste* eksporttjenestene. For tjenesten Internasjonal markedsrådgivning ble det satt et mål om ca. 1 000 rådgivningsleveranser fra utekontorene. Målet ble nådd, med 1129 registrerte leveranser i 2018 til 754 unike kunder. Dette er en markant økning fra i underkant av 850 leveranser per år de to siste årene (til ca 600 unike kunder per år).

Inntekter fra den brukerbetalte rådgivningen fra utekontorene utgjorde i 2018 ca. 9,5 mill. kroner. Dette er i tråd med budsjett.

Innovasjon Norge har sett over tid at det er behov for å komme i tettere dialog med bedriftene før de går inn i utenlandske markeder. Det er også en suksessfaktor at bedriftene tenker internasjonalt tidlig og rigger sin forretningsmodell for en satsing utenfor landegrensene. Gjennom egne internasjonaliseringsrådgivere er denne kompetansen og tilbudet styrket ved kontorene i Norge. Etter vellykket pilotering av en forberedende internasjonaliseringsworkshop i 2017, ble konseptet fullt rullet ut i 2018. Hensikten er å lære bedriften en metodikk for internasjonal forretningsutvikling, samtidig som de kobles til markedsrådgivere ved utekontorene.

I 2018 ble det gjennomført 28 workshops, med ca 180 kunder, rundt om i Norge. Det er så langt ikke gjennomført en egen evaluering av det nye workshopkonseptet, men de umiddelbare tilbakemeldingene fra kundene er positive. Evaluering og videreutvikling vil skje i 2019. Organisasjonen opplever at koblingen mellom kontorene hjemme og ute er styrket, og økningen i antall leveranser i 2018 kan sees i sammenheng med økt innsats hjemme.

Resultater og effekter

Internasjonal markedsrådgivning er en av de enkelttjenestene som Samfunnsøkonomisk Analyse AS har laget effektestimater for, med datafangst fra og med 2009. I 2018-målingen er estimatene 6,2 prosentpoeng årlig mervekst i omsetning, 3,3 prosentpoeng mervekst i verdiskaping og 2,8 prosentpoeng mervekst i produktivitet, alle signifikante målt i forhold til en sammenliknbar kontrollgruppe. Årets måling er første gang estimatene har vært signifikante for salgsinntekt- og produktivitetsindikatorerne.

At man finner positive signifikante estimater for gruppen av selskaper som har benyttet en internasjonal rådgivningstjeneste vurderes som meget bra. Det vurderes som bra fordi rådgivningen normalt vil favne en noe begrenset del av en virksomhets totale aktivitet, mens vi måler effekter på bedriftens regnskaper som dekker hele virksomheten. Videre er det viktig å vise fram resultater som underbygger viktigheten av kompetansetilførsel.

Kundeeffektundersøkelsen

I kundeeffektundersøkelsen for 2018 svarer halvparten av kundene at de trolig hadde gjennomført prosjektet i mindre skala eller på en senere tidspunkt, dersom de ikke fikk rådgivning fra Innovasjon Norge. 35 prosent vurderer addisjonaliteten som høy. Dette er lavere enn gjennomsnittet, men vurderes likevel som bra. 15 prosent av kundene sier i kundeeffektundersøkelsen for 2018 at de trolig ville ha gjennomført internasjonaliseringsprosjektet også uten Innovasjon Norges råd. Det er høyere enn gjennomsnittet og en indikasjon på at de selskapene som opererer ute internasjonalt eller ønsker å gjøre det, er noe mer erfarne og har større tro på egne ferdigheter enn gjennomsnittskunden i Innovasjon Norge.

Støttende analyser og evalueringer

Tall fra 2018 viser at kontorene i Asia står bak flesteparten av Internasjonal markedsrådgivnings leveransene, med 44 prosent. Året før var det en dreining fra at Europa hadde flest, til at Asia i 2017 hadde over halvparten.

Største grunnen til denne dreiningen er at kontorene i Europa omprioriterte ressursene i 2017 og har levert flest Global Growth prosjekter (globale vekstprogrammer). I 2018 leverte dermed Europa på samme nivå som året før, med 27 prosent av leveransene (26 prosent i 2017).

Kontorene i Amerika fortsetter å øke sin andel av leveransene, til 22 prosent i 2018 (fra i underkant av 20 prosent). Midtøsten og Afrika har økt fra fire til sju prosent.

Av enkeltkontorer er det Beijing/Shanghai, San Francisco og Hanoi som har flest registrerte leveranser.

Geografisk sett er det flest bedrifter fra Oslo/Akershus, med 41 prosent av kundene, etterfulgt av Trøndelag og vestland fylkene Hordaland, Rogaland og Møre og Romsdal. Nederst på listen er Finnmark, Sogn og Fjordane og Hedmark.

Data fra den nye tjenestemodellen

Data basert på den nye tjenestemodellen gir mer innholdsrik informasjon om hva kunden ønsker å oppnå i markedet. Av leveransene i 2018 er over 90 prosent av dataene registrert etter ny tjenestemodell, mens i overgangsåret 2017 var bare halvparten registrert etter den nye modellen. Datagrunnlaget er fortsatt begrenset siden det har hatt så kort levetid, men det kan gi en pekepinn for videre tjenesteutvikling.

På linje med året før kan over 90 prosent av leveransene knyttes til fem kundebehov. Fordelingen er relativt lik året før.

Tabell 4-33 Prosentvis fordeling av registrerte kundebehov

	2018	2017
Find out whether we can succeed in new market	32 %	28 %
Find business partners	23 %	26 %
Develop capabilities in crucial areas	18 %	14 %
Explore a business idea	13 %	11 %
Improve brand awareness in target segments	9 %	9 %

Kundebehovene varierer fra region til region. I Asia er det behovet for å finne samarbeidspartnere som forekommer oftest. I de amerikanske markedene registreres behovet for kompetanseutvikling fortsatt oftere enn i de andre regionene. Dette er ikke unaturlig, da det er flest registrerte leveranser er fra kontoret i San Francisco, der mange av bedriftene kommer for lære og å utvikle seg, heller enn at de skal inn i akkurat det markedet.

Av kundene som har mottatt leveranser fra kontorene i Midt-Østen og Afrika vil 38 prosent finne ut om de kan lykkes i markedet og 28 prosent har behov for å finne partnere.

Ved kontorene i Europa er prosentandelen som primært har behov for å finne ut om de kan lykkes i markedet høyere enn gjennomsnittet for utekontorene totalt, med 41 prosent. Trolig er det mange som bruker nærmarkedene til å teste sitt første utenlandske marked. Behovet for å forbedre eksisterende markedsposisjon er også registrert oftere i Europa enn i de andre regionene.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Se omtale av gjennomføringskostnader under kapittel 12, Øvrig rapportering.

Mål for 2019

Målene for 2019 er å videreutvikle og implementere gode systemer for å kvalifisere de riktige kundene. Avhengig av bedriften og prosjektets modenhet, potensiale for å utnytte markedsmulighetene ute og oppnå vekst internasjonalt, skal kundene tilbys ulike leveranser, med ulik ressursbruk. Innholdet i leveransene skal også videreutvikles i 2019, her med fokus knytte leveransene tettere opp til innovasjons- og entreprenørskapsmetodikk.

I 2019 vil det også settes av ressurser til kompetanseheving blant rådgivere både i Norge og ved kontorene ute, dette for å sikre felles basiskompetanse og bruk av Lean markedsutviklingsmetodikk.

Forventningen til 2019 er at omfanget av leveranser er på nivå med 2018.

4.5.1.7 Formidling av internasjonale markedsmuligheter

Hjemhenting av kunnskap om internasjonale marked- og konkurranseforhold er et av oppdragene som utføres fra Innovasjon Norges utekontorer.

Identifisere og formidle internasjonale markedsmuligheter gjøres blant annet gjennom kompetanseoverføringsprosjekter (hjemhenting). Formålet med kompetanseoverføringsprosjekter er å innhente, evaluere og kommunisere relevant informasjon om markedsmuligheter og hvordan norske bedrifter kan dra nytte av dem. Prosjektene gjennomføres i tett samarbeid med fagmiljøer i Norge for å sikre forankring og relevans.

Kompetanseoverføringsprosjekter består av grundig markedsarbeid i form av markedsrapporter med fokus på muligheter og utviklingstrender i ett eller flere markeder. Målet er å synliggjøre muligheter og fremme vekstpotensialet for norske bedrifter (grupper av bedrifter, næring/sektorer, klynger etc.) i utlandet.

Kompetanseoverføringsprosjekter er også et viktig verktøy for å bygge kompetanse internt i Innovasjon Norge.

Kompetanseoverføringsprosjekter benyttes også i forkant av konkrete flerbedriftsprosjekter for bedret prioritering og mobilisering.

I 2018 ble det gjennomført tolv (en økning fra ni i 2017) kompetanseoverføringsprosjekter:

- Developing competence and mapping the market for O&G in Argentina, Innovasjon Norge Rio de Janeiro
- Aquaculture Mapping and Opportunities Argentina, Innovasjon Norge Rio de Janeiro
- Deep Sea Mining, Innovasjon Norge Tokyo
- Mapping and analysis of smart tech match Singapore-Norway, Innovasjon Norge Singapore
- Market study of trends Aquaculture trends in Russia, Innovasjon Norge Moscow
- Market report (PPT) to provide information about smart cities projects and demonstration sites in Korea, Innovasjon Norge Seoul
- Market report on guide for New Seafood products, Innovasjon Norge Seoul
- Mapping opportunities for cage farming aquaculture, up-date report and joint project with Embassy and the ministries, Innovasjon Norge Dehli
- Forstudie Restråstoff – marked for biowaste Vietnam, Innovasjon Norge
- Mining Opportunities Multistation, Canada, Russia, South America, South Africa, Innovasjon Norge Moscow/ Innovasjon Norge Toronto
- Mapping opportunities Agri Tech, Innovasjon Norge Rio de Janeiro
- Global Market Study Fintech, (multistation), Innovasjon Norge Toronto

Formidling av markedsmuligheter som avdekkes av utekontorene gjøres også gjennom Innovasjon Norges nettsider, og frem til i 2018, en egen blogg.

Blogginlegg på www.opportunities-abroad.no kan brukes som en første sjekk av interesse blant norske bedrifter for en konkret markedsmulighet. Med omlegging av nettsidene i 2018 har innsatsen på bloggen vært noe nedprioritert, noe som også har vist seg i form av færre publiserte artikler og synkende lesertall.

I løpet av første kvartal 2019 vil blogginnleggene integreres i de øvrige nettsidene til Innovasjon Norge, og Opportunities Abroad vil ikke lenger eksistere som en frittstående blogg. Dette gir en rekke fordeler når det gjelder monitorering av leserklikk, samt at artiklene vil bli lettere tilgjengelige ved at de ikke ligger et separat sted. Samtidig øker vi det interne fokuset på artikkelproduksjon, og har som mål at hvert av våre utekontor skal skrive minst tre artikler per år. De nyeste artiklene vil dessuten markedsføres bedre blant annet gjennom sosiale medier og nyhetsbrev. Vi forventer derfor betydelig høyere lesertall for disse artiklene i 2019.

4.5.1.8 Global Growth

Formålet med ordningen

Eksportprogrammet Global Growth bygger broer til globale markeder, og er Innovasjon Norges flerbedriftsprogram for etablerte bedrifter som ønsker å vokse internasjonalt.

Formålet med programmet er at deltakerbedriftene skal redusere risikoen og øke hastigheten ved internasjonal satsing. Dette oppnår vi gjennom å bearbeide muligheter, hindringer og utfordringer i markedet. Ønsket resultat er økt eksport.

Programmet løper over ti måneder og består av kurs, rådgivning og samlinger både i Norge og i aktuelle eksportmarkeder. Innovasjon Norge følger deltakerbedriftene hele veien ut i markedet, kobler dem med relevante internasjonale og norske aktører, samt skaper arenaer for nettverksbygging. Gjennom utnyttelse av Innovasjon Norges omfattende internasjonale tilstedeværelse med essensiell innsikt i lokal forretningskultur, blir hvert program skreddersydd for bedrifter innenfor samme sektor og/eller marked. Hjelp til å kartlegge potensielle kunder og åpne dører til relevante kontakter inngår også som en vesentlig del av tjenesten.

Hovedaktiviteter

Hovedaktiviteten er å skreddersy program på bakgrunn av deltakerbedriftenes behov og muligheter i eksportmarkedet. Samtlige programmer gjennomfører samlinger i workshopformat i pitch- og presentasjonsteknikk, forretningsmodellering, markedsinnsikt og kulturforståelse samt eksportrådgivning. Bærekraftselementer er en rød tråd i alle prosjekter.

Samlingene i Norge og reisene til målmarkedet, arrangeres og leveres av Innovasjon Norges rådgivere ved utekontorene og ved distriktskontorene. Deres spisskompetanse på sektor og forretningskultur samt tilgangen på relevante nettverk er essensiell for å levere godt innhold til bedriftene. Samlingene ute blir ofte gjennomført i tett samarbeid med Team Norway.

Hvert program er oppbygget slik at bedriftene deltar på en samling i Norge før reise ut i målmarkedet, for så å følges opp i Norge igjen, før neste reise ut i målmarkedet. Oftest avsluttes programmet med en oppsummering hjemme i Norge. Mellom hver samling følger Innovasjon Norges rådgivere opp bedriftene for å sikre fremdrift og måloppnåelse.

I 2018 deltok 260 bedrifter i Global Growth. 15 prosjekter (167 bedrifter) ble gjennomført i 2018 og 11 prosjekter (93 bedrifter) er i ulike faser av gjennomføringen. Dette er på nivå med 2017, og noe under målsetting. Et betydelig antall prosjekter er under oppstart eller i valideringsprosess, og teller ikke med her.

Resultater og effekter

Tilbakemelding fra deltakere under og etter programperiodene tyder på at tjenesten bidrar til å åpne opp dører til relevante nettverk, gir økt innsikt i hva som kreves for å lykkes og ofte bidrar til å skaffe de første kundene i markedet. Suksess knyttet til eksportsatsing er et langt løp. Det vil derfor ofte gå lang tid før vi kan lese av resultatene fra programmene.

Ved siden av gjennomgående positive tilbakemeldinger fra deltakerne, bidrar Global Growth til omdømmebygging og setter Norge på kartet som en bærekraftpioner.

Støttende analyser og evalueringer

Innovasjon Norge har besluttet å ikke gjennomføre en større ekstern evaluering av Global Growth før tydelige rammer og prosesser ikke bare er beskrevet, men også reelt implementert. Tjenesten fanges opp av Innovasjon Norges Kundetilfredshetsundersøkelse, og i 2019 skal vi gjennomføre grundige evalueringer rettet mot deltakerne etter hvert program.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Global Growth ble i all hovedsak finansiert fra NFD i 2018. 5,5 mill. kroner fra post 50 og 14,8 mill. kroner fra post 74. Flere enn 100 ansatte i Innovasjon Norge har levert timer inn i tjenesten, og 1,5 årsverk ved hovedkontoret bidrar med administrasjon, service og utvikling. Kostnader knyttet til innleie av eksterne konsulenter er redusert til et minimum.

Avvik

Piloteringsperioden for Global Growth ble avsluttet ved inngangen til 2018, og målet for året var å samle, standardisere og systematisere erfaringer, samt å sette Global Growth tydeligere i sammenheng med de andre eksportrettede tjenestene i Innovasjon Norge. Det meste av verktøy og beskrivelser knyttet til validering, gjennomføring og avslutning av prosjekter kom på plass i løpet av 2018, men vi har undervurdert tiden det tar å sikre reell implementering av nye arbeidsprosesser og rutiner.

Mål for 2019

Målet er å levere gode eksportprogrammer til kvalifiserte bedrifter som er modne til å ta en posisjon i et eller flere eksportmarkeder. Da vi i 2019 stiller høyere krav til bedrifter som inviteres

inn i Global Growth, forventer vi å starte opp noe færre programmer. Resultatet av dette ønsker vi skal være flere, bedre og mer konkrete effekter av tjenesten.

Ved utgangen av 2019 skal relevante interne ressurser i større grad skal være disponible for å gjennomføre Global Growth, samt at de skal ha fått nødvendig sparring for å optimalisere prosjektgjennomføringene.

4.5.1.9 Eksportrådgivning (handelsteknisk rådgivning og kursvirksomhet)

Formålet med tjenesten

Eksportrådgivning leveres av Innovasjon Norges Eksportsenter, og betegner leveranser i form av:

- Rådgivning til enkeltbedrifter
- Kurs / seminar (flerbedriftsarrangementer)
- Digital tilgjengeliggjøring av informasjon på våre nettsider

Målet med tjenesten er å øke norsk eksportnærings konkurransekraft gjennom å høyne bedriftenes lønnsomhet og minske deres risiko knyttet til salg til utlandet ved å gi dem innsikt og forståelse av handelstekniske forhold. Eksportsenterets kunder er gründere og vekstbedrifter fra hele landet, og befinner seg i alle faser av internasjonaliseringsprosessen.

Eksportsenteret er et kompetansesenter bestående av åtte rådgivere med spesialisering innenfor handelstekniske tema som toll, frihandelsavtaler og opprinnelsesregler, internasjonal kontraktsrett, moms i EU, betalings- og leveringbetingelser, med mer. Eksportsenteret er også kontaktpunkt for den delen av Enterprise Europe Network som går på rådgivning om EUs indre marked.

Hovedaktiviteter

For å levere mer effektivt, har Innovasjon Norge som mål å betjene stadig flere av våre henvendelser digitalt gjennom nettsidene og gjennom flerbedriftsarrangementer. Eksportsenteret har derfor fokus på å gjøre mest mulig informasjon tilgjengelig på våre [nettsider www.eksport.no](http://www.eksport.no) og bruker en del tid på videreutvikling av innhold til denne. Kursporteføljen til Eksportsenteret utvides stadig, og vi tilbyr både overordnede eksportseminar (gratis tre-timers seminar hvor deltakerne får et overblikk over viktige fagområder de bør kjenne til), fordypningskurs innen spesifikke fagområder (tre til seks-timers kurs i for eksempel Internasjonal Netthandel eller Toll og moms i EU) og bedriftsinterne kurs (skreddersydde kurs for enkeltbedrifter). I tillegg bidrar Eksportsenteret med fagkompetanse inn i flere av Innovasjon Norges kompetanseprogrammer.

Individuell rådgivning til enkeltbedrifter er likevel den aktiviteten i Eksportsenteret som tar mest tid og som når flest bedrifter. Gjennom e-post, telefonsamtaler, videokonferanser og fysiske møter mottar norske bedrifter informasjon og rådgivning om spesifikke tema knyttet til deres eksport. Omfanget av leveransene varierer fra korte svar på enkle spørsmål til mer utførlig dybderådgivning som går over noe tid når spørsmålsstillingen er mer omfattende og kompleks.

Gjennom Enterprise Europe Network (EEN) har Innovasjon Norge som mål å bistå norske bedrifter i å kjenne sine plikter og rettigheter, samt bedre utnytte de mulighetene som finnes i EUs indre marked. Dette skjer gjennom matchmaking-events rundt om i Europa, hvor norske bedrifter får mulighet til å treffe potensielle samarbeidspartnere eller kunder. Videre gir vi norske bedrifter tilgang til markedsinformasjon gjennom EEN-partnere i utlandet, og gir tilsvarende informasjon og assistanse til utenlandske bedrifter som via EEN-nettverket ønsker hjelp til aktiviteter og partnersøk i Norge.

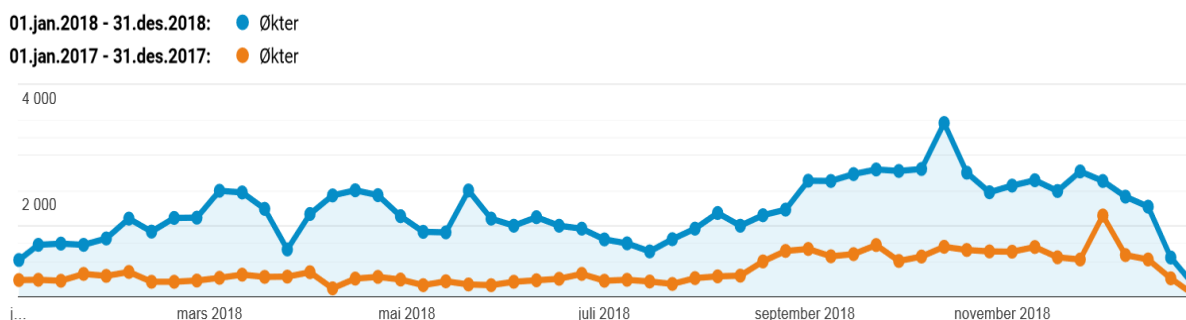
Resultater og effekter

I 2018 ga Eksportsenteret 600 en-til-en rådgivningsleveranser til norske eksportbedrifter, noe som er en reduksjon på 15 prosent sammenlignet med 2017. Dette er i tråd med ønsket utvikling i retning av å formidle enklere informasjon til flere bedrifter gjennom kurs og digital tilgjengeliggjøring, noe som vil frigjøre kapasitet til å gå dypere inn i mer komplekse problemstillinger i en-til-en-rådgivning. Rådgivningsleveransene inngår i kundeserviceundersøkelsen, og i 2018 fikk disse en gjennomsnittlig score på 5,2 av 6 mulige poeng, noe vi anser oss godt fornøyd med.

Kursporteføljen til Eksportsenteret ble utvidet i 2018, og totalt ble det avholdt 25 kurs/seminar med til sammen 220 deltakere. Dette innebærer en dobling i antall kursdeltakere, og en tredobling av antall kurs. Tilbakemeldingene fra kursdeltakerne viser at de er godt fornøyd, og i snitt oppgir rundt 80 prosent at de etter kurset er bedre forberedt på å satse internasjonalt.

I 2018 ble Eksport håndboken slått sammen med Innovasjon Norges regulære nettsider, slik at all informasjon om eksport og internasjonalisering ble samlet på ett sted. Det er derfor noe vanskelig å sammenligne besøkstall fra 2017 mot 2018. Statistikken viser likevel en økning fra 26 500 besøk i 2017 til 85 000 besøk i 2018 på eksport-nettsidene. Dette må imidlertid ses i sammenheng med at tidligere besøkere til Eksport håndboken nå også går inn på www.eksport.no.

Figur 4-4-15 Antall økter på Innovasjon Norge eksport-nettsider

Toll- og dokumentdatabasen Mendel, som gis tilgang til gjennom vår nettside, økte antall registrerte brukere fra 500 til 750 i løpet av 2018, og disse hadde til sammen rundt 6 300 forespørsler omkring toll- og avgiftssatser og 1 200 oppslag generelt for importregler. Dette er en økning på 22 prosent. For nettsidene har vi foreløpig ikke noen måte å måle kundetilfredsheten

på, men økningen i bruken er en indikasjon på at informasjonen er etterspurt og av verdi for norsk næringsliv.

Gjennom Enterprise Europe Network (EEN) har Innovasjon Norge vært med på å organisere 13 matchmaking-arrangementer rundt om i Europa, med til sammen 63 norske deltakere. I tillegg har rundt 60 norske bedrifter fått hjelp og markedsinformasjon gjennom EEN-nettverket i utlandet. Eksportsenteret har hjulpet ca. 180 utenlandske bedrifter med informasjon og assistanse knyttet til deres planlagte aktiviteter og partnersøk i Norge. Den relativt skjeve fordelingen må sees i sammenheng med at Innovasjon Norge har egne kontor i mange av de markedene som er mest relevante for norske bedrifter, og norsk næringsliv får derfor assistanse direkte fra disse. Imidlertid har EEN-nettverket en verdi som kilde til kunnskap om lokale forhold som nasjonale regler og markedsstrukturer i de land hvor Innovasjon Norge ikke har egne kontor. Videre er deltakelse i Enterprise Europe Network svært viktig for norske bedrifters deltakelse og deres oppfølging under Horisont 2020. Eksportsenteret kan generelt bli bedre til å utnytte kompetansen og ekspertisen til EEN-sentre i andre land og vil i 2019 se nærmere på hvordan arbeidet kan effektiviseres og gjøres mer målrettet med tanke på bedre resultater for norsk næringsliv.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Se omtale av gjennomføringskostnader under øvrig rapportering.

Mål for 2019

For 2019 er målet å levere 600 rådgivningsoppdrag, som er på samme nivå som 2018. Ambisjonen er å øke antall kurs til 30, med totalt 250 deltakere. På nettsiden er målet å øke antallet sideklikk med 25 prosent, og en tilsvarende økning i norske bedrifters bruk av Mendel Toll- og dokumentdatabase.

I 2019 vil EEN ha fortsatt fokus på norsk bedriftsdeltakelse på relevante messer og møteplasser i Europa. Innovasjon Norge har som ambisjon å øke antall norske deltakere som finner samarbeidspartnere i EU-prosjekter (spesielt under Horisont 2020 og i Eurostars) gjennom nettverkets partnersøktjenester. Enterprise Europe Network vil intensivere en-til-en oppfølgingen (KAM) av norske bedrifter som har fått gjennomslag i finansieringsinstrumentene SMB-Instrumentet, Fast Track to Innovation og FET-Open under Horisont 2020s EIC pilot. Disse tjenestene inkluderer kobling av norske bedrifter med EUs akseleratorprogram, herunder mentortjenester, investorarrangementer og kobling til europeiske partnere. Dette er ytterligere beskrevet i rapportering på mobilisering til Horisont 2020.

4.5.1.10 Rådgivning om immaterielle rettigheter (IPR)

Formålet med tjenesten

I oppdragsbrevet for 2018 fikk Innovasjon Norge følgende oppdrag; Innovasjon Norge skal bidra til økt kunnskap og bevissthet om beskyttelse og kommersiell utnyttelse av immaterielle verdier blant gründere og små og mellomstore bedrifter. Innovasjon Norge skal bidra til å gjøre bedriftene

i stand til å ta bedre beslutninger knyttet til immaterielle verdier i sine innovasjonsprosesser. Innovasjon Norge skal ha et godt samarbeid med Patentstyret om arbeidet.

Innovasjon Norges IPR-rådgivning tar utgangspunkt i et udekket behov i markedet, hvor rollen er å øke bevisstheten om hvordan bedrifter kan utnytte IPR strategisk i sin forretningsutvikling for å sikre bedriftens konkurransefortrinn og øke bedriftens verdi.

Teamet har kompetanse innenfor beskyttelse og forretningsmessig utnyttelse av IPR, og tilbyr objektiv veiledning om hvordan de kan beskytte og forvalte immaterielle verdier. Hensikten med tjenesten er å hjelpe kundene å forstå IPR-systemet, kartlegge sin IPR-status og ta bedre beslutninger om beskyttelse og forretningsmessig utnyttelse av deres immaterielle verdier. Dette er spesielt viktig ved internasjonalisering og eksport.

Hovedaktiviteter

Tjenesten har i 2018 blitt levert på følgende måter:

- En-til-en rådgivning til gründere og SMB bedrifter og næringsmiljøer.
- Gjennom Innovasjon Norges ulike kompetanseprogrammer har IPR problemstillinger en naturlig plass. Både interne og eksterne ressurser benyttes for å øke bevissthet og kunnskap hos bedriftene.
- Gjennom Innovasjon Norges websider, som gir oversikt og veiledning i hvordan gründere kan gå frem.
- Gjennom www.iprhjelp.no, hvor bedrifter finner verktøy og sjekklister samt kobling mot ulike tilbydere av IPR relaterte tjenester.
- Koble kunder mot spesialiserte tjenesteleverandører etter at deres IPR behov er avdekket og konkretisert.
- Gjennom gründertelefonen og deltagelse på *Fra idé til marked* seminarer.
- IPR teamet jobber i tett samarbeid med Innovasjon Norges distriktskontorer, som avdekker kundenes behov for IPR-tjenesten.

I 2018 igangsatte IPR teamet i underkant av 500 nye IPR rådgivningsprosjekter. Dette er nedgang på ca. 15 prosent sammenliknet med 2017, men på samme nivå som i 2015.

Innovasjon Norge opplever at informasjons- og verktøysider for IPR bidrar til at vi får flere og mer bevisste kunder. Statistikken for IPR sidene viser at sidene fortsatt er blant de mest besøkte kompetansesidene til Innovasjon Norge.

For www.iprhjelp.no, samarbeidsprosjektet med Patentstyret, har det vært en økning på over 25 prosent i antall brukere fra 2017. Totalt antall sidevisninger for perioden 2018 var 28 363, en liten økning fra 2017, og antall brukere var 9857, en økning fra 7 678 i 2017. Mest brukt her er sidene med *Finn en rådgiver* og *Rådgiverdatabasen*. Videre brukes kalkulatoren for å beregne kostnadene med patent, varemerke og design mye selvtest for oversikt over egen IPR samt «Hva finnes fra før?», med mulighet for søk i varemerke-, design- og patentdatabaser.

For å øke bevissthet rundt forretningsmessig anvendelse av IPR holdt vi i 2018 foredrag og kurs rettet mot gründere, SMB bedrifter og bedriftsnettverk. Eksempler på arrangement i samarbeid med andre avdelinger i Innovasjon Norge er; Fra idé til marked, Angel Challenge, GET, TINC og Business Bootcamp. Vi har også holdt foredrag og kurs rettet mot andre aktører i virkemiddelapparatet, blant annet ansatte ved inkubatorer, veiledere i førstelinjetjenesten.

Mange av bedriftene det jobbes med har internasjonale ambisjoner. Tjenesten scorer høyt i kundeeffektmålinger på andel prosjekter som i stor grad bidrar til eksport. Innovasjon Norge bidrar med å avklare forskjellige former for risiko i forbindelse med å operere internasjonalt, blant annet bevissthet om «Freedom to operate» (handlingsrom i aktuelt land).

Resultater og effekter

IPR tilbudet vurderes å bidra til måloppnåelsen for de tre delmålene. Dette begrunnes med at IPR tjenesten i kundeeffektundersøkelsene scorer høyt på indikatorer knyttet til følgende områder; andelen prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen, lønnsomheten, overlevelse, omsetning og eksport.

Målsetningen for leveranse av IPR tjenesten ble lagt på nivå med 2017. Det ble satt i gang omkring 490 nye rådgivningsprosjekter. Vi mottok også ca. 1000 henvendelser fra gründere og bedrifter som hadde spørsmål knyttet til beskyttelse, håndhevelse og utnyttelse av sine immaterielle verdier som kunne besvares i løpet av en telefonsamtale/e-post. I tillegg til disse henvendelsene besvarer også gründersenteret i Førde et stort antall henvendelser hvor beskyttelse av immaterielle verdier er et tema.

IPR teamet bistår også distriktskontorene og kredittdivisjonen med vurdering av IPR status i finansieringssaker. Dette gjelder særlig saker hvor immaterielle verdier er kritisk for suksess og i lånesaker hvor det skal tas pant i immaterielle rettigheter. IPR rådgivningstjenesten måles gjennom kundeeffekt og kundetilfredshetsmålinger.

Tabell 4-34 Kundeeffektmåling - IPR rådgivning

KUNDEEFFEKT MÅLING - IPR RÅDGIVNING		IPR
Addisjonalitet	Andel prosjekter med høy addisjonalitet	59%
Konkurransevne	Andel prosjekter som i stor grad bedrer konkurransevnen	72%
	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt lønnsomhet	65%
Lønnsomheten	Andelen prosjekter som i stor grad bidrar til økt lønnsomhet	65%
Eksport	Andel prosjekter som i stor grad bidrar til økt eksport	52%
Andel prosjekter som har ført til økt kompetanse innenfor:	Utvikling av nye produkter	72%
	Strategiprosesser og veivalg	61%

Kundeeffektundersøkelsene til Innovasjon Norge måler også hvordan Innovasjon Norges kunder bruker IPR systemet for å beskytte sine konkurransefortrinn. For finansieringstjenester med flest innovasjonsprosjekter på internasjonalt nivå er tallene for 2017. Tabellene nedenfor viser andelen bedrifter som har svart ja på spørsmål i KEU – «Har eller tror du at virksomhetene din vil komme til å bruke noen av følgende metoder for å beskytte det nye som utvikles i prosjektet?». Vi ser også i år at det er signifikante forskjeller på hvordan eksisterende bedrifter og gründerbedrifter beskytter det som utvikles i prosjektet.

Tabell 4-35 Hvordan Innovasjon Norges kunder bruker IPR systemet for å beskytte sine konkurransefortrinn

	Patent	Vare- merke	Design	Fortrolig- hetsavtaler	Hemmelig hold	Opphavs- rett	Kompl. Utf.	Annet
Etabl. bedrift	22%	39%	24%	56%	38 %	33%	37%	11%
Gründer- bedrift	42%	67%	49%	79%	64%	58%	57%	16%

Tabell 4-36 Hvordan Innovasjon Norges kunder bruker IPR systemet for å beskytte sine konkurransefortrinn

Tjeneste	Patent	Vare- merke	Design	Fortrolig- hetsavtale	Hemmelig- hold	Opphavs- rett	Kompleks utforming	Annet
Etil (NFD)	50%	76%	56%	87%	72%	66%	63%	25%
IFU/OFU	47%	66%	46%	92%	80%	77%	74%	10%
Miljøtek	55%	54%	38%	87%	74%	46%	58%	16%
Risikolån	45%	76%	49%	87%	72%	62%	61%	8%

Tilskudd og lån

Innovasjon Norge har også i 2018 gitt tilskudd til ulike IPR-formål som for eksempel innlevering av nasjonale og internasjonale søknader om beskyttelse av immaterielle verdier gjennom ulike tilskuddsordninger (etablerertilskudd, innovasjonskontrakter, med mer.)

I tillegg til dette har Innovasjon Norge i 2018 bevilget støtte til prosjekter i form av mikrofinansiering for inntil 25 000 kroner per kunde, til innkjøp av IPR leveranser fra kommersielle leverandører som Patentstyret og private spesialister. Dette tilbudet er rettet mot førstegangsbrukere av IPR-systemet. Vi opplever at dette tilbudet svarer på en imperfeksjon i markedet og kommer til å videreføre dette tilbudet i 2018.

Innovasjon Norge er den sentrale aktøren å kontakte for bedrifter som jobber med innovasjonsprosjekter i Norge. Undersøkelser viser at det er naturlig for norsk næringsliv, inkludert gründere og SMB å henvende seg til Innovasjon Norge også vedrørende spørsmål om rettigheter og beskyttelse av sine nye innovative produkter.⁶⁵

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Se omtale av gjennomføringskostnader under Øvrig rapportering.

Avvik

Nedgangen i antall leveranser fra 2017 kan ha flere årsaker, men vi har erfaring med at etterspørsel etter våre tjenester varierer noe avhengig av volumet på innovasjonsprosjekter som sendes Innovasjon Norge årlig. Noe av nedgangen i antall saker har årsak i at Gründertelefonen gir generell informasjon og enkle svar om IPR og dermed tar flere av de enkleste leveransene, mens teamet tar de tyngre sakene som krever fagkompetanse.

Mål for 2019

For 2019 vil fokus være på følgende områder:

- Jobbe for en tydeligere rolledeling og samarbeid med private og offentlige aktører for å løse IPR relaterte utfordringer i norsk næringsliv.
- Tydeliggjøre Innovasjon Norges IPR rådgivningstjeneste og kundebehov sett i forhold til de ulike fasene i et innovasjonsprosjekt.
- I samarbeid med Innovasjon Norges kontorer i Norge og utlandet prioritere bransjer og bedrifter som har et utstrakt behov for IPR rådgivning.
- Videreutvikle det digitale tilbudet til norsk næringsliv sammen med relevante samarbeidspartnere i offentlig og privat bransje.
- Styrke næringslivets forståelse og viktigheten av IPR i enda større grad og spesielt viktigheten når bedrifter skal ut i internasjonale markeder.

4.5.1.11 NOREPS - Eksportbistand til FN, nødhjelps – og utviklingsmarkedet

Formålet med ordningen

Innovasjon Norge har siden 1991 hatt ansvar for ordningen NOREPS - Norwegian Emergency Preparedness System. Oppdragets karakter har vært todelt. Primært kommer oppdraget fra UD ved humanitær seksjon med hovedformål å sikre mer effektiv respons ved humanitære katastrofer. Oppdraget hatt tilleggsfinansiering fra NFD med formål å styrke norsk næringslivs leveranser av varer og tjenester til det internasjonale nødhjelps- og utviklingsmarkedet.

Innovasjon Norge har bidratt til effektivisering av respons ved humanitære katastrofer ved å styrke global beredskap og innovasjonskulturen i de humanitære organisasjonene gjennom nettverk, rådgivning og tilskuddsforvaltning. Rapportering av resultater relatert til oppdraget fra UD finnes i kapittel 7.4.

Når det gjelder eksportfremme har Innovasjon Norge tilbudt rådgivningstjenester til norske bedrifter og arrangert møteplasser for norsk næringsliv som jobber mot markedet. Dette er i tråd med regjeringens eksportstrategi om å øke eksporten til eksisterende markeder, åpne nye markeder og legge til rette for nye eksportnæringer⁶³. Det er gjennom mange år bygget opp en unik kompetanse og markedsinnsikt, samt et omfattende nettverk med kontakter innen både norske og internasjonale humanitære organisasjoner.

I 2018 besluttet UD å avvikle oppdraget med NOREPS. Det ble bevilget midler til å avslutte eksisterende ordninger, samt å etablere et nytt humanitært innovasjonsprogram (HIP Norway).

Hovedaktiviteter

Nettverket NOREPS mellom UD, norske bedrifter og humanitære organisasjoner ble formelt avviklet i løpet av 2018, men tilbudet om rådgivningstjenester til nye og eksisterende bedrifter ble opprettholdt frem til oktober. Det ble også arrangert møteplasser i form av fagseminarer og utstillinger.

Rådgivningstjenester har omfattet alt fra markedskunnskap til assistanse ved anbudsforberedelser, samt å formidle kontakt og nettverk rettet mot FN/nødhjelpsmarkedet. Det har også regelmessig vært tilbudt seminarer til nye bedrifter om salg til FN og humanitære organisasjoner.

Som en del av arbeidet med å arrangere møteplasser deltok Innovasjon Norge på Dubai International Humanitarian Aid & Development Conference (DIHAD) og AidEx i Brussel med henholdsvis 14 og 10 norske bedrifter. Videre ble det sammen med den norske delegasjonen i Genève arrangert en workshop for norske helse-bedrifter. Innovasjon Norge tilrettela også for deltagelse under OCHAs partnerskapsuke i Genève sammen med norske bedrifter. Det ble også gjennomført et større innkjøpsseminar i FN-byen i København med ca. 40 deltagere fra 30 norske bedrifter i samarbeid med nordiske land. Gjennom dette har NOREPS vært en aktiv brobygger mellom norske bedrifter og organisasjonene på mange arenaer og bidratt til å øke tilfanget av gode, produkter og løsninger i tråd med FN og humanitære organisasjoners behov.

Resultater og effekter

FN og de humanitære organisasjonene henvender seg i økende grad til norske bedrifter via Innovasjon Norge. De ønsker samarbeid om innovasjonsprosjekter og utvikling av nye løsninger for å sikre effektiv humanitær respons og bærekraftige utviklingsprosjekter. NOREPS-nettverket har i seg selv fungert som et innovativt næringsmiljø, og man har sett god effekt av samarbeid mellom aktører i nettverket. Blant annet har dette vært i form av komplementære produkter i pakkedløsninger, og ved at små, nyere aktører har fått innpass i sektoren gjennom samarbeid med større, mer etablerte aktører. Videre ved å styrke og bidra til innovasjonspartnerskap mellom humanitære organisasjoner og privat næringsliv, slik at de i samarbeid finner fram til nye og bedre løsninger for å kunne levere mer effektiv humanitær innsats. Gjennom dette ytes støtte til

---

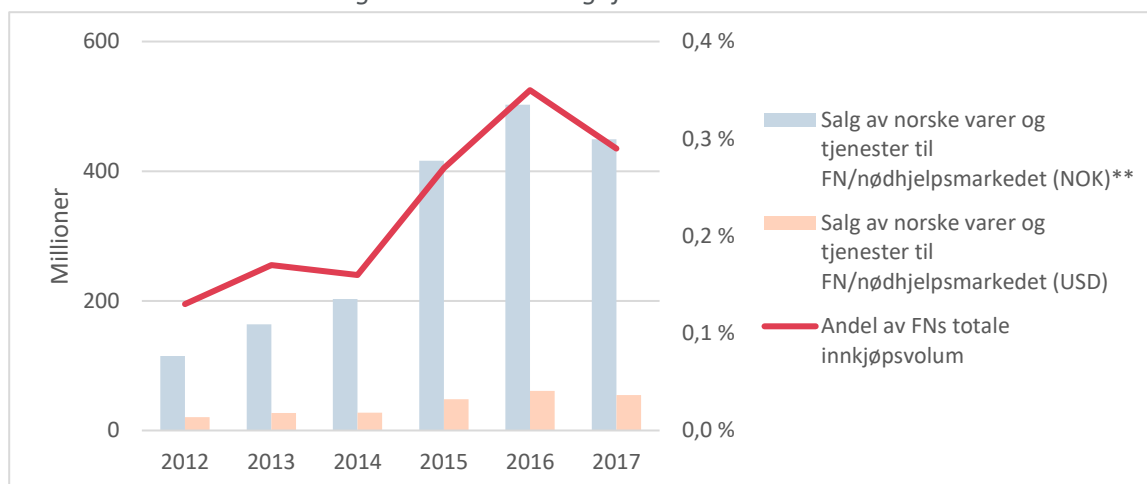
⁶³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/eksportstrategien/id2569328/>

vekstbedrifter og til internasjonalisering og til økt eksport mot FN, nødhjelps – og utviklingsmarkedet.

FNs innkjøpsrapport viser en økning i antall norske bedrifter registrert som leverandører til FN fra 185 i 2016 til 267 selskaper i 2017⁶⁴. Rapporten viser at salg av norske varer til FN har økt med ca. ti prosent sammenlignet med året før. Totalt salg av varer og tjenester fra norske leverandører i 2017 hadde en nedgang på ca. ti prosent sammenlignet med året før, noe som hovedsakelig er på grunn av en reduksjon i salg av tjenester til FN. Norske leverandørers andel av FNs totale innkjøp på 18,6 mrd. USD var på 0,29 prosent i 2017. De fleste store norske leverandørene har vært aktive deltagere i nettverket NOREPS.

Som leverandørnasjon endte Norge på en 50. plass i 2017, og beveget seg opp fra 69. plass året før. Potensialet for å øke markedsandelen og posisjonen er stadig stor. Til sammenligning ligger Danmark på en femte plass med en markedsandel på 2,72 prosent.

Tabell 4-37 Statistikk over salg av norske varer og tjenester til FN*

* Vi har kun tilgang på statistikk fra FN, som ligger 1 år bak i tid.

** Basert på valutakurs pr 31.12, respektive år

Støttende analyser og evalueringer

FNs statistikk over innkjøp i 2017 gir detaljert statistikk og oversikt per medlemsland. [Se 2017 Annual Statistical Report on United Nations Procurement.](#)

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Administrasjon og gjennomføringskostnader for NOREPS-oppgavet har som tidligere år vært delt mellom Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. I 2018 ble det bevilget 4 mill. kroner fra UD til NOREPS over post 163 70 og 2,5 mill. kroner fra NFD over post 74. Det

⁶⁴ Vi har kun tilgang på statistikk fra FN, som ligger ett år tilbake i tid.

faktiske forbruket til NOREPS i 2018 var på 4,6 mill. kroner, med et forbruk på ca. 2,8 mill. kroner fra UD og 1,8 mill. kroner fra NFD i 2018.

Mål for 2019

Etter avviklingen av NOREPS er det ikke planlagt nye ordninger for å fremme eksport til FN, nødhjelps – og utviklingsmarkedet.

4.5.1.12 Bistand til avhending av nødproviant

Formålet med ordningen

Innovasjon Norge ble bedt av Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) om å yte bistand i forbindelse med avhending av nødproviant som gave til nødhjelp i utlandet. NFD har det nasjonale koordineringsansvaret for matvareforsyningen i krisesituasjoner. For å ha tilgang til ekstra nødproviant i situasjoner med alvorlig forsyningssvikt, har NFD etablert beredskapslagre.

Oppdraget har omfattet å etablere kontakt med relevante aktører og fremforhandle avtalevilkår for overdragelse av nødprovianten, der den endelige juridiske overdragelsen skjer direkte fra NFD til mottageren.

Hovedaktiviteter

Hovedaktiviteten til Innovasjon Norge har vært å identifisere og anbefale potensielle humanitære organisasjoner som mottaker av nødprovianten, hensyntatt faktisk distribusjonskapasitet innen utløp av holdbarhetsdato.

Etter anbefaling og beslutning om United Nations World Food Program (WFP) som mottaker har Innovasjon Norge fremforhandlet avtalevilkår med WFP for overdragelse av nødprovianten.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Oppdraget hadde en kostnadsramme på 0,3 mill. kroner, og hele rammen ble brukt.

Mål for 2019

I 2019 vil Innovasjon Norge fullføre og avslutte oppdraget etter at logistikkoperasjonen er gjennomført.

4.5.1.13 International Business Events

Formålet med tjenesten

Internasjonal Business Events er et operativt og målrettet virkemiddel for profilering av norske bedrifter i utlandet. Hovedmålet er å bidra til økt eksport og positiv omdømmebygging av Norge. Ordningen gir utekontorene til Innovasjon Norge en mulighet for å tilrettelegge møteplasser godt tilpasset lokale markedsforhold. Relasjonsbygging er langt viktigere i mange land enn det vi er vant med i Norge.

De vanligste aktivitetene er seminarer, workshops, fagmesser og studieturer – gjerne i kombinasjon. Tjenesten omfatter også omdømmebygging for Norge og norske næringer gjennom felles visuell profilering og promotering mot media og utvalgte målgrupper.

Norge er i sterk konkurranse med andre land. Brand Norway integreres derfor i aktivitetene for å promotere norsk næringsliv generelt og norske løsnings konkurransefortrinn spesielt.

Hovedaktiviteter

Det er gjennomført 80 små og store prosjekter innen alle mulighetsområdene til Innovasjon Norge. Prosjektene strekker seg fra de store internasjonale messene til små match-making samlinger og studieturer. Blant de største arrangementene er energimessen OTC Houston USA, sjømatmessen Seafood Expo Global i Brussel og China Fisheries i Qingdao i Kina, aquakultur i Brussel, det årlige energiforumet i Tyskland, samt aktiviteter knyttet til den maritime messen SMM i Hamburg og Asia Pacific Maritime i Singapore. Av interessante nykommere er en match-making event mellom norske bedrifter og sykehus i Finland, samt utviklingen av Smart City Expo i Barcelona der enkeltbedrifter, klynger, kommuner og forskningsmiljøer kobles sammen på nordisk nivå.

Resultater og effekter

Totalt deltok 785 norske bedrifter på arrangementene tjenesten International Business Events. Deltakere er alt fra start-ups med to til tre ansatte, til Norges største konsern som Kongsberg, Equinor, DNV GL og Jotun. De fleste deltakere er SMB bedrifter med stort internasjonalt vekstpotensial.

Det er mange faktorer over tid som gir resultater, men når 785 norske bedrifter deltar, er det god grunn til å anta at de mener det er nyttig. I land som Tyskland, Kina og USA er messer, seminarer, workshops og nettverksarrangementer helt vanlige plattformer for næringslivet. For de største messene gjennomføres brukerundersøkelser. Disse viser at 80 prosent av de som deltar, er godt fornøyd eller svært fornøyd med den plattformen Innovasjon Norge tilbyr.

Gjennom International Business Events gir Innovasjon Norge gründerne et godt startpunkt for å knytte kontakter i nettverk med andre. På enkelte messer tilbys gründerne enkle stands til lavkostnad for å kunne delta.

Klyngene deltar for å gi en merverdi for medlemmene. Det er først og fremst klynger innen helse, energi, smarte byer og maritimt som deltar på arrangementene. Klyngene bidrar inn i fellesarrangementer med sin kompetanse og nettverk.

Det er stor grad av operativ samhandling med aktører i og utenfor det offentlige virkemiddelapparatet. Både på messer, seminarer og nettverksarrangementer samarbeider Innovasjon Norge tett med utenriks-tjenesten. NORWEP og Sjømatrådet er andre organisasjoner som knyttes faglig og operasjonelt opp til arrangementene. Samarbeidet skjer gjennom deling av ansvar for og håndtering av aktiviteter som seminarer, messer og nettverksarrangementer.

Innovasjon Norges utekontorer har markedskompetanse og nettverk. Dette gjør at vi kan tilby bedriftene en nyttig pakkeløsning for økt eksport. I de tilfellene vi får til en kombinasjon av ulike virkemidler sammen med det øvrige virkemiddelapparatet, gir det enda bedre effekt for bedriftene.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Internasjonale messer har en totalramme på 55 mill. kroner, hvorav 26 mill. kroner ble finansiert over post 74 NFD i 2018. Resten dekkes ved brukerbetaling og bidrag fra andre, herunder ambassader og generalkonsulatene. Bortfallet av NPR-midler i 2018 medførte at flere arrangementer ble redusert eller ikke gjennomført.

Avvik

Det er et underforbruk på ordningen på 3,8 mill. kroner. I tillegg er det korrigert for timekostnader på 1,9 mill. kroner. 2018 var det første fulle driftsåret for International Business Events. Aktiviteten har vært høy, og kunne vært enda høyere, men på grunn av manglende historikk, ikke gjennomførte arrangementer, ledige stillinger og noe usikkerhet internt i forhold til bruk av timer, ble det holdt igjen midler for å sikre at programområdet ikke gikk med underskudd. Fra og med 2019 forventes normal drift og fullt opptrekk på rammen.

Mål for 2019

Målet for 2019 er at tjenesten International Business Events videreføres med fokus på nye møteplasser og nye næringer med eksportpotensial. Det forventes derfor enn viss økning både i antall prosjekter og deltakende bedrifter.

Innovasjon Norge vil benytte International Business Events til å bygge historien om Norge som bærekraftspioner, noe som kommer de enkelte bedriftene og den aktuelle næringen til gode. Den nye Brand Norway profilen vil bli implementert og interne rutiner for bruk vil komme ordentlig på plass.

4.5.1.14 Næringslivsdelegasjoner

Formålet med tjenesten

Innovasjon Norge har koordinerings- og gjennomføringsansvar for næringslivsdelegasjoner som følger norske statsbesøk og offisielle besøk til utlandet, samt ved større innkommende besøk til Norge. Målet er å legge til rette for møtearenaer som kan bidra til økt norsk eksport gjennom styrket markedsforståelse og internasjonalisering av norsk industri og næringsliv.

Tema og program for de respektive delegasjonene og besøkene utvikles i tett samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), Utenriksdepartementet (UD) med relevante ambassader, andre aktuelle fagdepartement, Innovasjon Norges egne regionale kontor i inn- og utland, næringslivsorganisasjoner og aktuelle samarbeidspartnere i de landene som besøkes.

Når det gjelder form spenner programmene for de ulike delegasjonsbesøkene rimelig vidt, fra tradisjonelt bredt anlagte seminaropplegg til mer målrettede rundebordskonferanser, bedrifts- og feltbesøk samt nettverks- og B2B-møter.

Hovedaktiviteter

Innovasjon Norge gjennomførte på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet tre næringslivsdelegasjoner til utlandet i 2018:

- Argentina 7. mars 2018. Besøket var i anledning Kong Harald og Dronning Sonjas statsbesøk til Argentina. Med i følget var også utenriksminister Ine Eriksen Søreide, næringsminister Torbjørn Røe Isaksen, statssekretær i Olje- og energidepartementet Ingvild Tybring-Gjedde og en næringslivsdelegasjon med rundt 60 representanter fra over 40 norske selskaper. Tema var særlig reiseliv og energi.
- Latvia, Litauen og Estland 23-26. april 2018. Besøket var i anledning kronprins Haakon og kronprinsesse Mette-Marits offisielle besøk for å markere de tre landenes 100-års jubileum for sine selvstendighetserklæringer i 1918. Landene er attraktive handelspartnere for norske selskaper, og Norge er en av de største investorene i regionen. Næringslivsdelegasjonen ble organisert som en gjennomgående delegasjon, med eget hoved- og parallellseminarprogram i hhv i Riga, Vilnius og Tallinn. Den norske næringslivsdelegasjonen samlet 86 deltakere fra 44 norske bedrifter.
- KINA (Beijing og Shanghai) 15-19. oktober 2018. Besøket var i anledning kongeparets statsbesøk. Besøket var i tillegg toppet politisk med utenriksminister Ine Marie Eriksen Søreide og næringsminister Torbjørn Røe Isaksen, samt flere statssekretærer fra andre departementer. Statsbesøket var en oppfølging av statsminister Erna Solbergs besøk til Kina i 2017. Rundt 320 norske og 1300 kinesiske og næringslivsrepresentanter deltok. Dette er den største norske næringslivsdelegasjonen til et annet land noensinne. Næringslivsprogrammene i Beijing og Shanghai tok for seg temaer som smarte byer, fornybar energi, helse- og velferdsteknologi samt havrommet. Spill, entreprenørskap og Norge som turistnasjon stod også på agendaen. Rundt 40 avtaler signert mellom norske og kinesiske aktører.

I 2018 ble det også gjort forberedelser til en næringslivsdelegasjon ifm. statsministerens offisielle besøk til India som ble gjennomført i januar 2019.

Støttende analyser og evalueringer

Innovasjon Norge gjennomfører evalueringer etter hvert delegasjonsbesøk. Et sentralt spørsmål er hvorvidt forventningene til den enkelte deltager møter deres overordnede mål for deltakelsen og besøket. Også for næringslivsdelegasjonene gjennomført i 2018 er tilbakemelding at deltgerne i gjennomsnitt er «fornøyd» eller «svært fornøyd». Evalueringene viser også at næringslivsdelegasjoner blir vurdert som et viktig verktøy for å etablere og vedlikeholde kontakter i aktuelle markeder.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Tilrettelegging ved delegasjonsbesøk i utlandet hadde i 2018 budsjettert en total kostnadsramme på 13,3 mill. kroner i 2018, hvorav 9,8 mill. kroner var finansiert av NFD over post 74. Totale

kostnader til administrasjon og gjennomføring av delegasjonsbesøk i utlandet endte i 2018 på 21,1 mill. kroner. Av dette var 7,5 mill. kroner timekostnader og 13,6 mill. kroner andre driftskostnader. Forbruket over post 74 endte på 18,5 mill. kroner, altså et overforbruk på 8,7 mill. kroner.

Avvik

I 2018 var det ekstraordinær stor aktivitet både i omfang og kompleksitet. På starten av året var det etterslep med arbeid knyttet til delegasjonen til Etiopia. Deretter kom Baltikum, Argentina, Kina, og på slutten av året forarbeid til en ny delegasjon til India. Statsbesøket i Kina er den største delegasjonen Innovasjon Norge har hatt ansvaret for noen gang, og India-delegasjonen er den nest største. Omfanget og kompleksiteten i arbeidet skyldes også at Baltikum inkluderte besøk i tre land, og i Kina var det besøk til to ulike byer, med hvert sitt innhold og logistikk. I 2018 ble det også brukt timer på å forberede næringslivsdelegasjonen til India som ble gjennomført i januar 2019.

Mål for 2019

Innovasjon Norge har igangsatt et arbeid med å etablere felles dreiebok for delegasjoner (rammeverk for arbeidet). Målet er å utnytte potensialet som ligger i statsbesøk og offisielle besøk til å bidra til å øke norsk næringslivs konkurranseevne i internasjonale markeder. Innovasjon Norge ønsker å styrke næringslivsdelegasjoner som et virkemiddel for vekst, samhandel, internasjonalisering og eksport. For å nå dette målet vil det være viktig å ha en helhetlig strategisk innretning på fremtidige delegasjoner, på tvers av politikk, næring og kultur, å bygge og benytte Merkevaren Norge, og å synliggjøre norsk kompetanse, teknologi, innovasjon og enkeltbedrifters muligheter i vertslandet. Gjennom dialog med deltagere og partnere på delegasjoner, samt departementet og andre sentrale aktører, har vi fått innsikt som nå benyttes til å gjennomgå og forbedre prosess og roller. Nytt rammeverk planlegges fremlagt og avklart med departementet i 2019.

4.5.1.15 Rådgivning om EU og Horisont 2020

Innovasjon Norge er gitt i oppdrag å mobilisere norsk næringsliv til deltakelse i Horisont 2020. Innovasjon Norge er nasjonalt kontaktpunkt for innovasjon i SMBer og finansielle instrumenter (InnovFin) i Horisont 2020 og tjener som nasjonal ekspert i komiteen *Innovasjon i SMB'er og tilgang til risikokapital* i Europakommisjonen sammen med NFD. Tilskuddet må sees i sammenheng med tilskuddet fra Kunnskapsdepartementet.

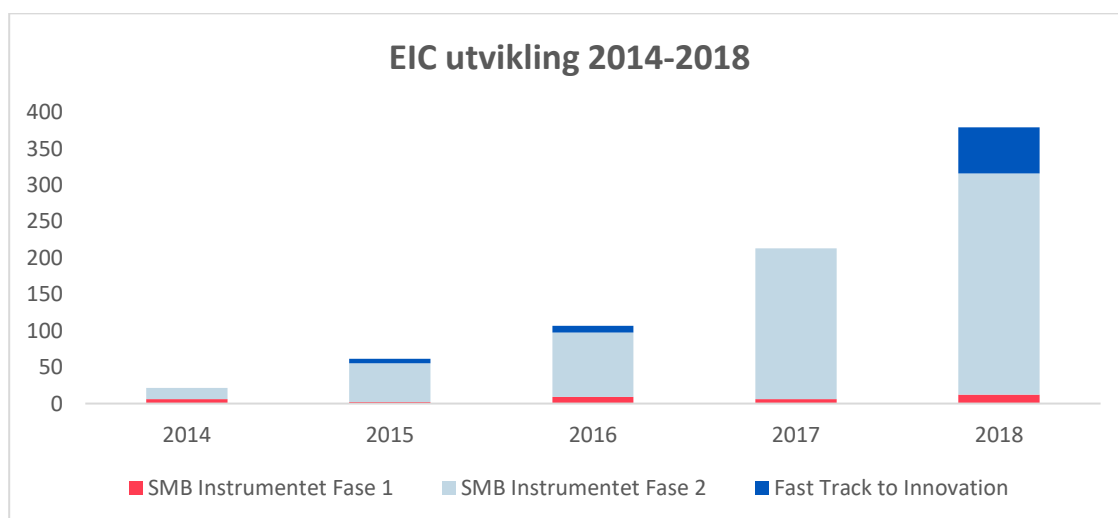
Horisont 2020-programmet er et godt virkemiddel for omstilling og vekst. Dette har blitt ytterligere forsterket med introduksjonen av European Innovation Council (EIC) pilot i 2018. EIC supplerer de nasjonale ordningene grunnet høy støttegrad og risikoprofil og har truffet norske bedrifter godt. I 2018 hentet 42 norske bedrifter 316 mill. kroner i finansiering fra SMB instrumentet, tilsvarende en økning på 43 prosent fra 220 mill. kroner året før. Dette representerer en retur på 6,8 prosent mot 4,9 prosent året før på denne delen av programmet. Også ordningen Fast track to innovation under EIC pilot har gitt gode norske resultater i 2018. Fire norske bedrifter fikk 60 mill. kroner gjennom deltakelse til mindre samarbeidsprosjekter. Resultatene skyldes gode prosjekter kombinert med målrettet mobilisering og rådgivningstiltak tilpasset målgruppen og virkemidlet i en «mer for færre tilnærming». Også klyngene har hentet

betydelig prosjektfinansiering med støtte fra Innovasjon Norges regionale EU rådgivere og finansiering av ordningen med EU rådgivere i klyngen.

Det ble i 2018 også oppnådd betydelige effekter av Innovasjon Norges arbeid med finansielle instrumenter i Horisont 2020. Hensikten med de finansielle instrumentene er å styrke tilgangen til risikokapital. Det første direkte lånet fra Den europeiske investeringsbanken (EIB) til et norsk selskap ble gitt Viking Heat Engines med et lån på 300 mill. kroner. De første avtalene med European Investment Fund (EIF) innenfor egenkapital ble også signert i 2018 med 355 mill. kroner i investeringer i to tidligfasefond. Samlet sett kan disse få en forvaltningskapital på 800 til 1 000 mill kroner. En ny avtale med EIF på 375 mill. kroner i 2018 økte omfanget av Vekstgarantiordningen som bedrer tilgangen til bankfinansiering for innovative og raskt voksende bedrifter. Totalt ble det inngått avtaler for 1 030 mill. kroner mellom EIB-gruppen og norske aktører i 2018. Ettersom avtalene med EIB-gruppen kun dekker deler av investeringene er tallet reelt sett betydelig høyere dersom man ser på hvilke investeringer avtalene utgjør og kapitaltilgangen det legges til rette for.

Figuren under viser historisk høy retur til norske bedrifter fra European Innovation Council i 2018.

Figur 4-16 Utviklingen i mottatt støtte fra EIC til norske bedrifter fra 2014 til 2018 (beløp i mill. kroner)

For mer detaljert rapportering på oppdraget vises til oppdragsgiverrapport til KD.

Det er i 2018 igangsatt et større arbeid med å harmonisere og samordne mobiliseringsarbeidet til Horisont 2020 med nasjonale ordninger. Dette arbeidet videreføres i 2019. Det er hensiktsmessig for bedriftene å se Horisont 2020 som et naturlig neste trinn etter nasjonale ordninger. Det nasjonale og det europeiske støtteapparatet kan i samspill fungere godt for å skalere selskaper. For å utnytte dette potensialet må nasjonale evalueringskriterier og fokusområder bygge bro til Horisont 2020.

4.5.1.16 Profilering av Norge som havnasjon

Formålet med prosjektet

Nærings- og fiskeridepartementet ga i statsbudsjettet for 2018 Innovasjon Norge i oppdrag å igangsette et arbeid for å styrke Norges profil som en ledende havnasjon. Arbeidet skal bygge en helhetlig profil for havnæringene (petroleum, maritim, marin og nye fremvoksende næringer). Målet er at Norge skal ta den samme posisjonen i havnæringene som Silicon Valley har gjort i teknologiindustrien.

Hovedaktiviteter

Innovasjon Norge har fått innspill til det strategiske arbeidet fra små og store bedrifter i alle deler av havnæringene, samt fra klyngene. Det er gjennomført dialogmøter i kystbyer – fra Grimstad i sør til Tromsø i nord. Det er også gjennomført innspillmøter med relevante organisasjoner på nasjonalt nivå.

Arbeidet med posisjoneringen av Havnasjonen Norge er basert på Innovasjon Norges pågående arbeid med å utvikle Merkevaren Norge. I denne prosessen har vi utviklet og forankret en merkevareposisjon for Norge som *Pioner på bærekraftige løsninger*.

Posisjonen skal bygges gjennom samordnet kommunikasjon i Team Norway, ved messer og statsbesøk og gjennom synliggjøring av norske, bærekraftige løsninger. Den digitale tjenesten TheExplorer, blir sentral her, der også havromsbedrifter vil løftes frem med sine løsninger på globale utfordringer.

Tilbakemeldingen fra innspillsrundene med bedrifter, klynger og organisasjoner er at Norges havposisjon må være enkel og forståelig. Veien fra nasjonen til bedriften må være kortest mulig. Posisjonen bør samtidig knyttes mer til hva vi skal gjøre/løse for andre (FNs bærekraftsmål) enn til hva vi er stolte over å ha fått til. Det bør ikke bygges nye strukturer, men skapes en felles narrativ som alle kan samle seg bak.

Resultater

Målet i regjeringens havstrategi (2017) er å skape blå vekst gjennom grønn omstilling. Høsten 2018 utviklet Nærings- og fiskeridepartementet *Historien om Norge og havet*.

Basert på innspill i dialogrunder høsten 2018, har vi utviklet en posisjoneringspyramide, der målet er å bygge Norge som verdens mest avanserte og bærekraftige havnasjon, og der ønsket etterlatt inntrykk er: *Norway –pioneering ocean sustainability*.

Kommunikasjonsstrategi

En posisjon må kommuniseres for å befeste seg. Det er derfor utviklet en kommunikasjonsstrategi for Havnasjonen Norge bestående av mål, målgrupper, grep, tiltak og verktøy.

Prosjektets forretningsmål er økt eksport og styrket vertskapsattraktivitet. Dette skal blant annet realiseres gjennom å 1) befeste Havnasjonen Norges globale posisjon, 2) kraftsamle de norske aktørene bak dette narrativet og 3) øke kommunikasjonstrykket i globale markeder.

Mål for 2019

Strategien vil bli diskutert med sentrale aktører i bransjene, hvor målet er å utvikle en handlingsplan og en verktøykasse som er relevant i forhold til mål og forankring.

Team Norway blir sentralt i implementeringen, og The Explorer et svært nyttig verktøy for historiefortelling og synliggjøring av relevante case. I tillegg utvikles det et Brand Center, der Team Norway får tilgang til PP-bank, filmer, foto og historier.

Det utvikles et eget Havromskonsept for bruk på messer og eventer.

Det planlegges nasjonale aktiviteter for mobilisering og ytterligere forankring, og det legges opp til tett dialog med sentrale aktører i bransjene for koordinering av tiltak og budskap.

4.5.1.17 Pilot for ferdigvareindustrien

Formålet med tjenesten

Innovasjon Norge og Design og arkitektur Norge, DOGA, har samarbeidet om en felles pilot for stimulering til vekst og økt eksport i ferdigvareindustrien, design- og merkevareindustri. Langsiktig mål med piloten er å danne grunnlaget for utvikling av nye virkemidler og programmer som svarer på bransjens behov for en langsiktig eksportutvikling.

I forbindelse med dette prosjektet har Innovasjon Norge og DOGA samarbeidet tett med bransjen representert ved Norsk Industri, Arena-klyngen Norwegian Rooms og samarbeidsrådet for møbel og interiør (SMI).

Hovedaktiviteter

DOGA og Innovasjon Norges eksisterende virkemidler er blitt kartlagt og relevante virkemidler er blitt inkludert i programmet. Programmet bygger på Innovasjon Norges program Global Growth, men er utviklet og tilpasset bransjens behov. Innhold i programmet og individuell oppfølging av bedriftene utvikles underveis i programmet for å kunne møte bedriftenes behov både som gruppe og enkeltvis.

Bedriftene som deltar får oppfølging gjennom samlinger og en-til-en rådgivning. Programmet skal øke bedriftens kompetanse innen design- og merkevareledelse og internasjonal forretningsforståelse.

Den enkelte bedrift vil ha behov for råd og bistand til finansiering av prosjekter og aktiviteter som muliggjør en langsiktig eksportsatsing. Dette kan være investeringer i kompetanse og tiltak innenfor design, merkevarebygging, digitalisering, immaterielle rettigheter (IPR), fellesprosjekter, etablering bedriftsnettverk mm.

Det finnes eksisterende virkemidler i dag som er relevante for ferdigvareindustrien hos de ulike virkemiddelaktørene, slik som nettverk, kompetansebygging og finansiering. Disse kan være relevante å vurdere underveis, eller etter at piloten er avsluttet. Fra eksisterende finansieringsordninger så har Innovasjon Norge allokert 4 mill. kroner fra virkemiddel «Strategisk posisjonering», der deltakende bedrifter kan søke om støtte. I tillegg er 1 mill. kroner allokert til mentoring for de ti deltakende bedriftene.

Rådgivningstjenester fra Innovasjon Norge Tyskland

Alle deltakende selskaper får rådgivning og veiledning av Innovasjon Norges rådgivere i Hamburg og München når de planlegger egen markedsstrategi. Dette innebærer informasjon om markedsmuligheter, introduksjon til relevante eksperter og potensielle partnere, kunder og investorer. Det blir individuell oppfølging fra Innovasjon Norges rådgivere mellom fellessamlinger, med 20-30 timer tildelt hvert selskap.

Internasjonal mentor

Internasjonal mentortilskudd til veiledning tilbys deltakende selskap med mål om å bedre selskapets evne til å implementere, forstå og motivere til langsiktig arbeid for å sikre internasjonalisering og skape økt eksport. Selskapene kan velge en mentor med kompetanse innen internasjonal forretningsutvikling, merkevarebygging, designledelse og IPR/juridisk rådgivning.

Resultater og effekter

Det er en forutsetning om at bedrifter som deltar i programmet er med på tiltak som sprer kunnskap om effektene til sin egen bransje og andre klynger etter at piloten er avsluttet.

Bedrifter som deltar gjennomgår en situasjonsanalyse ved oppstart som kartlegger kunnskap om bruk av design og erfaring med merkevarebygging samt modenhet på internasjonal satsing. Dette følges opp underveis og etter avsluttet pilot for å måle effekt av programmet.

Det gjennomføres en nullpunktmåling for Norsk Industris medlemmer innen ferdigvareindustrien. Denne vil det være naturlig å følge opp etter en gitt tid.

Resultatet for deltakerne i piloten sammenlignes med nullpunktmålingen for å kunne måle effekt.

Invest in Norway

4.5.1.18 Invest in Norway

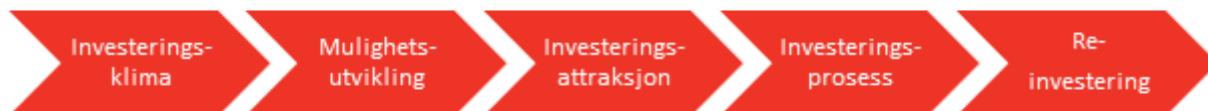
Formålet med tjenesten

Invest in Norway arbeider med å tiltrekke utenlandske selskaper, kapital og teknologi til Norge. Utenlandske selskaper står for en stor del av verdiskapingen i privat sektor i Norge og bidrar blant annet med kapital, ny teknologi og FoU-virksomhet. Selskapene bidrar også til å forsterke klynger og til større internasjonale nettverk for de norske selskapene. Samlet sett er utenlandske investeringer en forutsetning for å bevare og øke konkurranseevnen i næringslivet og bidrar til økt

eksport. Invest In Norway er en integrert del av Brand Norway og utnytter og videreutvikler den omdømmeposisjon Norge har internasjonalt.

Tjenesten skal blant annet være første kontaktpunkt for en internasjonal investor og bidra til å koble de utenlandske investorene med norske nettverk, bedrifter, kontakter og lokasjoner. Tjenesten skal også drive med informasjonsvirksomhet og være nasjonal pådriver og koordinator på området.

Invest in Norway arbeider etter følgende verdikjede, som er avhengig av et tett samarbeid mellom Invest in Norway i Oslo, våre utekontorer, regionale samarbeidspartnere, lokasjoner og norske næringsmiljøer.

Hovedaktiviteter

Invest in Norway ble fra og med 2018 styrket med 10 mill. kroner som oppfølging av regjeringens strategi for eksport og internasjonalisering «Verda som marknad». 2018 har derfor vært et år med økt aktivitet på mange områder, men det har også betydd at det er brukt ressurser på ansettelse, organisering, strategier og metodikk.

Tjenesten har i 2018 prosessert ca. 240 kundefremstillinger og vært involvert i om lag 40 større kundeprosesser. Åtte innkommende delegasjoner, hvorav seks fra Kina, ble mottatt. Rapporten Utenlandsinvesteringer i Norge ble ferdigstilt og publisert i 2018. Av spesifikke markedsaktiviteter vil vi fremheve:

- Batteriinitiativet er videreført og det har vært jobbet med å kartlegge mulige kunder i Tyskland, Kina, Japan og Sør-Korea.
- Datasentersatsingen har fortsatt.
- Skogsatsingen mot Bayern har fortsatt med kundebesøk, klynge- til klynge samt en Request for Information.
- Arbeidet med å tiltrekke utenlandske aktører mot spesielt prosessindustri har fortsatt i tett samarbeid med aktører som Herøya Industripark, NCE Eyde og Mo Industripark.
- Arbeid med å tiltrekke kunder til muligheter innenfor nullutslippsmål for transport har fortsatt. Det har vært besøk av kunder innenfor en rekke områder som brenselcelle, batteriprodusenter, hydrogenteknologileverandører og selskaper med ITS-løsninger.
- Innenfor biobaserte næringer (utenom skog) har arbeidet i stor grad vært understøttende i forhold til Innovasjon Norges arbeid på området. Vi vil spesielt trekke frem arbeidet innenfor utvikling av forretningsmuligheter innen CCU.
- For å styrke arbeidet med tjenesten har Innovasjon Norge ansatt to heltidsstillinger i henholdsvis San Francisco og München, samt halvtids-/deltidsstillinger i Tokyo, Beijing og Seoul.

Resultater og effekter

Arbeid for å tiltrekke investeringer til Norge er langsiktig og meget komplekst. Det største prosjektet som Innovasjon Norge jobbet med i 2018 var å bistå Microsoft med å etablere datasentre i Norge. Dette resulterte i en milliardinvestering og ikke minst et stort potensial for etablering av kompetansearbeidsplasser. Invest in Norway startet allerede i 2014 med dette prosjektet. Dette viser at langsiktig arbeid og tålmodighet er viktig. Videre kan også nevnes at Batteriselskapet Corvus valgte å legge sin maritime batteriproduksjon til Norge. Invest in Norway har vært involvert med kunden i over ett år, i samarbeid med blant annet Invest in Bergen.⁶⁵

I denne type arbeidet har det også vært viktig å forberede lokale destinasjoner og aktører, samt sørge for at disse er godt forberedt og kan presentere sine løsninger på en meget profesjonell måte.

Støttende analyser og evalueringer

Det ble i 2018 utarbeidet en rapport på vårt initiativ; Utenlandsinvesteringer i Norge.⁶⁶ Rapporten viser det totale omfanget i Norge, sektor- og geografisk spredning, virksomheten i Norge, innovasjonsevne, regioners-/kommuners syn på fenomenet og hvordan utenlandske selskaper ser på Norge som investeringsland. Hovedkonklusjonene i rapporten indikerer at utenlandseide selskaper har høyere omsetningsvekst og høyere produktivitet enn tilsvarende norske bedrifter. Videre viser rapporten at flere ordførere er positive enn negative til utenlandsk eide selskaper. Allikevel er det et fåtall kommuner som har en strategisk vei for å tiltrekke seg utenlandsinvesteringer.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Totale kostnader til administrasjon og gjennomføring av Invest in Norway aktiviteter i endte i 2018 på 10,9 mill. kroner. Av dette var 8,4 mill. kroner timekostnader og 2,5 mill. kroner andre driftskostnader.

Mål for 2019

- Invest in Norway blir evaluert i løp av 2018 og 2019 gjennom *Følgeevaluering av og forslag til vurderingsindikatorer for Invest in Norway*. Oppdraget utføres av Menon Economics. Innovasjon Norge forventer at denne gjennomgangen vil endre dagens måloppsett for 2020. I påvente at evalueringen videreføres tidligere målsettinger på området.
- Målestingen for 2019 er å være involvert i 30 prosesser hvorav fem etablerer seg i Norge. Det er laget markedsplaner i hvert relevant geografisk området og det utarbeides dokumentasjon for å vise de norske «Value Propositions».

---

⁶⁵ <https://maritimecleantech.no/2018/06/27/corvus-energy-to-establish-battery-production-in-norway/>

⁶⁶ <https://www.innovasjon Norge.no/contentassets/09474264dac04edeacd52c1521f7b43d/innovasjonstalen-2018-internasjonale-investeringer.pdf>

Gründerskap

I 2016 fikk Innovasjon Norge en rekke nye oppdrag som oppfølging av Regjeringens Gründerplan: *Gode ideer – Fremtidens arbeidsplasser*.⁶⁴

Oppdragene i Gründerplanen innebar både styrking av eksisterende tjenester (*Pre-såkornkapital, Etablerertilskudd, Innovasjonskontrakter, Mentortjenesten, Global Entrepreneurship*) og de nye tjenestene *Vekstprogrammer for kvinner og mangfold, Møteplasser for vekst og Gründerskap i klyngene*.

Gründerskap i Klyngene rapporteres under post 71, *Møteplasser for vekst, Global Entrepreneurship, Mentortjenesten for gründere* og Vekstprogrammet for kvinner og mangfold rapporteres under denne posten. Innovasjonskontrakter rapporteres under post 72.

4.5.1.19 Møteplasser for vekst

Hovedaktiviteter

Gjennom tiltaket *Møteplasser for Vekst* har Innovasjon Norge bidratt med tilskudd til prosjekter som bidrar til å bygge et sterkere økosystem for gründerskap og innovasjon nasjonalt, samt koble gründere mot investorer.

Møteplasser som har fokusert på vekst og koblingen mellom gründer og investor har vært prioritert og et kriterium for å motta midler gjennom denne ordningen. Et annet viktig kriterium og prioritering for innvilgede tilskudd i denne ordningen har vært at flere gründermiljøer samarbeidet om prosjektene samt finansierte minimum 25 prosent av prosjektene gjennom egen eller annen privat finansiering.

Krav til prosjektene

Møteplasser skal bidra til at miljøet for innovasjon og entreprenørskap styrkes samt å øke gründernes kompetanse og kjennskap til følgende områder:

- Vekst og internasjonalisering
- Kapital og finansiering
- Møteplasser og nettverk for forretningsengler og investorer

Rekruttering av prosjekter skjer primært gjennom distriktskontorene til Innovasjon Norge som har tett kontakt med lokale innovasjonsmiljøer og gründermiljøer. Noen av prosjektene har vært ledet av Innovasjon Norges kontorer i tett samarbeid med andre aktører.

Tabell 4-38 Prosjektstøtte Møteplasser for Vekst

Mottaker	Utbetalt beløp	Region/Fylke	Prosjekt
OIW 2018	1 000 000	Nasjonalt/Oslo	Oslo Innovation Week 2019
Pir Cowork AS	1 000 000	Ålesund	CoWorking Ålesund
Startup Extreme	600 000	Bergen/Voss	Startup Extreme 2018
Foreningen Technoport	500 000	Trondheim	Technoport 2018
Protomore Kunnskapspark	420 000	Molde	Engleinvestor nettverk
Design Region Bergen	300 000	Bergen	Bergen design festival 2018
Invest in Norway	300 000	Nasjonalt	ONS 2018
Nordic Edge	300 000	Stavanger	Nordic Edge 2018
Shifter Media AS	250 000	Oslo	The SHift 2018
Stiftelsen SIKT	200 000	Nasjonal	Sikt 2018
IN Vestlandet	100 000	Sogn & Fjordane	Kapitaldagen Vestlandet
Nordiske Mediedager	100 000	Bergen	Nordiske Mediedager 2018
Vekst i Grenland IKS	100 000	Grenland/Telemark	Vekst i Grenland IKS
Bodø Kommune	50 000	Nordland	Gnist gründeruke Salten
Rana Utviklingsselskap AS	50 000	Nordland	Gründeruke Helgeland
Total Innovation AS	50 000	Innlandet	Pitche konkurranse innlandet
TX Guardian	30 000	Innlandet	Gründerpris
Høgskolen Innlandet Lillehammer	20 000	Innlandet	Høgskolen Innlandet Lillehammer
Edtech Klyngen (BETT)	0	Nasjonalt	BETT 2018 (London)
Totalt	5 370 000		

Resultater og effekter

Arenaer hvor investorer og gründere kan møtes er viktig for å stimulere til innovasjon, kunnskap og nettverk. Gjennom oppdraget *Møteplasser for Vekst i Regjeringens Gründerplan* har Innovasjon Norge siden 2016 styrket flere nasjonale møteplasser som Nordic Edge i Stavanger, Cable Car Pitching i Tromsø, Oslo Innovation Week og teknologikonferansen The Shift i Oslo.

Blant Innovasjon Norges kunder finner man de fleste gründerne i de større byene, det samme gjelder møteplasser med fokus på vekst, internasjonalisering og kapital. For også å bygge sterkere strukturer for innovasjon og entreprenørskap i distriktene deltok Innovasjon Norges kontorer mer aktivt i å skape slike møteplasser i 2018. Dette bidro til økt fokus på kapital og vekst blant annet under Gründeruken i Telemark og Kapitaldagen i Sogn & Fjordane. Innovasjon Norges distriktskontorer var pådrivere og bidragsyttere i disse prosjektene.

Innovasjon Norge har god erfaring med å støtte tiltak i eksisterende og nye innovasjons- og gründermiljøer for å styrke slike møteplasser. På denne måten styrkes utvikling og overlevelse i miljøer som har bevist at de bidrar med nyttig verdi og kunnskap. Det tar tid å bygge opp sterke gründer- og innovasjonsmiljøer, arbeidet med bedriftsnettverk og klynger er en bekreftelse på dette. Villigheten hos privat næringsliv er fortsatt er lav for å støtte slike konsepter og møteplasser selv om flere banker og større selskaper involverer seg stadig mer i gründermiljøer. Gode og varige møteplasser fordrer et godt samspill mellom det offentlige og private aktører, men det trengs fortsatt insentiver for å utløse gode prosjekter, spesielt utenfor de store byene.

Støtten fra Innovasjon Norge oppleves som viktig i dialogen med aktørene og tilbakemeldingen er at Innovasjon Norges nettverk og tilstedeværelse har betydning for utviklingen og kvaliteten på møteplassene. Møteplassene tar tid og utvikle og bygge opp, et eksempel er Cable Car Pitching i Tromsø hvor arrangørene mottok tilskudd i 2017, men møteplassen ikke fant sted før siste kvartal 2018.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Oppdraget har i 2018 hatt påløpte kostnader til gjennomføring på totalt 4,1 mill. kroner fordelt på 3,5 mill. kroner i gjennomføringskostnader og 0,7 mill. kroner i direkte prosjektkostnader.

Avvik

Det er brukt noe mindre midler enn antatt av rammen som er fordelt til *Økosystemet for kapital*. Dette skyldes noe lavere etterspørsel etter midlene da prosjekter som ble støttet i 2017 fortsatt var under gjennomføring. Vi ønsker ikke å senke terskelen for prosjektene da midlene er overførbare. Det ble satt av 8,7 mill. kroner til Møteplasser for Vekst i 2018 og av rammen ble det brukt 5,4 mill. kroner.

4.5.1.20 Vekst-programmet for kvinner og mangfold

Formålet med ordningen

Det overordnede målet med mangfoldsatsingen er å bidra til økt verdiskaping og innovasjon gjennom å styrke deltagelsen til kvinner og andre underrepresenterte innen gründerkap i næringslivet. Satsingen skal bidra til å nå målet om flere gode gründerne og flere vekstkraftige bedrifter. Et vekstkraftig norsk næringsliv er avhengig av at alle talenter bidrar til å skape verdier og arbeidsplasser. Mangfold og interkulturell kompetanse kan også bidra til å lette norske gründeres adgang til globale markeder.

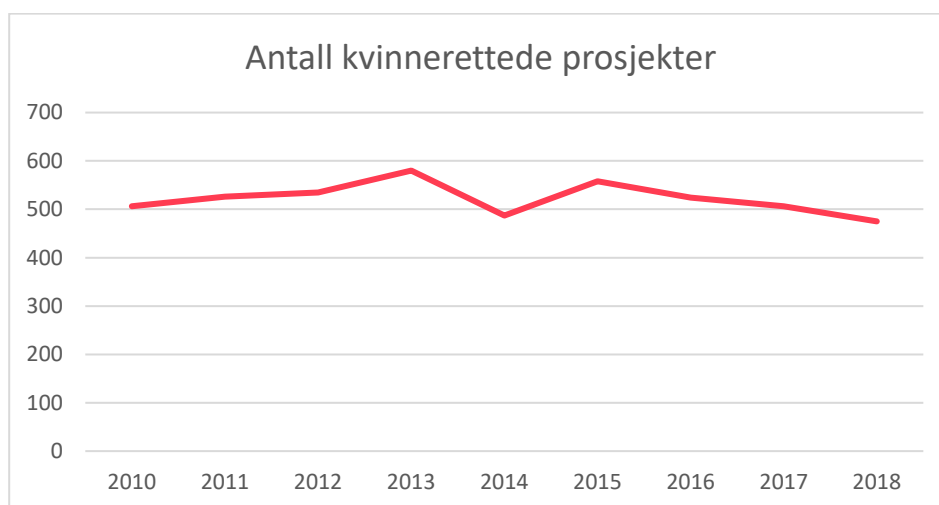
Hovedaktiviteter

- **Styre- og kapitalinnhentingskurs for kvinnelige vekstgründere.** Kurs ble kjørt i Oslo, Trondheim, Stavanger, Bergen og Bodø for til sammen 125 kvinnelige gründere.
- **Investorprogram for kvinner i San Fransisco** i samarbeid med SHE Invest. Både antall kvinner som investerer i gründerselskaper og andelen investorkapital som går til kvinnelige gründere er svært lav. Dette kurset gir kvinner kompetanse og nettverk til investering i tidligfaseselskaper. 25 kvinner deltok.
- **Mentor mangfold.** 1,5 mill. kroner var øremerket til kvinner og flerkulturelle gründere i 2018. Se rapportering på Mentortjenesten. Andelen kvinner på Mentortjenesten var 43 prosent i 2018.
- **Konferanse og ny guide: "Hvordan rekruttere talenter og bygge team med mangfold i gründerselskap".** Guiden var et samarbeid med Seema og fokuserte på mangfold som konkurransefortrinn med konkrete verktøy.
- **Metodikk og guide for sosialt entreprenørskap.** Det er relativt stort mangfold blant sosiale entreprenører og problemene disse løser har i større grad en mangfoldig målgruppe, et stort antall gründere innen sosialt entreprenørskap er kvinner og flerkulturelle. Sammen med KS og FERD har det blitt utviklet metodikk og avholdt workshop for sosiale entreprenører og offentlig sektor.
- **Konferanse og ny rapport om senior gründerskap** sammen med Senter for Senior Politikk.
- **Female Entrepreneur 2018.** På den internasjonale kvinnetdagen 8. mars, gjennomførte vi et større arrangement i samarbeid med UN Women rundt kvinnelig entreprenørskap og finansiell inkludering som driver for endring. Prisen hovedformål er å inspirere kvinner til vekstgründerskap.
- **Emax 2018.** Gründercamp på Lillehammer for 100 gründertalenter i aldersgruppen 18-25 år. Blant deltakerne var 60 prosent kvinner og 20 prosent med flerkulturell bakgrunn. I tillegg var mangfold som konkurransefortrinn tema for samlingen.

Resultater og effekter

I 2018 er andelen kvinnerett av totalt antall tilsagn er 22 prosent, på samme nivå som tidligere. Andelen kvinner som får tilsagn fra Innovasjon Norge er lav, men sammenfaller med bildet på kvinnelig gründerskap generelt i næringslivet. Kun 20 prosent av Norges aksjeselskaper er etablert av kvinner.

Figur 4-17 Antall kvinnerettede prosjekter

Støttende analyser og evalueringer

Norge har relativt lav kvinneandel blant gründere, ca. 30 prosent (aksjeselskap og enkeltpersonforetak, SSB 2013). Menon har nylig utarbeidet en rapport for Innovasjon Norge om kvinnelig entreprenørskap og sett på blant annet hindringer og årsaker til at færre kvinner enn menn blir gründere, og hindringer for hvorfor selskaper med kvinnelige gründere evner å vokse. Om lag 45 prosent av alle som ønsker å starte egen bedrift er kvinner. Det er ikke langt unna hva man skulle forvente ut fra populasjonsandelen. Kvinner utgjør derimot bare 30 prosent⁶⁷ av de som faktisk starter, så på veien mot å faktisk ta steget faller det av mange flere kvinner enn menn. Rapporten finner intet tydelig bevis for at kvinner er mer risikoavers enn menn, som påstås å være en av årsakene. Årsakene til at færre kvinner enn menn velger å bli gründer og evner og vokse er sammensatte, to viktige årsaker er at kvinnelige gründere er overrepresentert i bransjer hvor man generelt ikke finner vekstforetak (tjenesteytende næring), innen bransjer hvor strukturelle årsaker og offentlige innkjøpsprosesser er hindring for vekst (helsesektor), og utordringer knyttet til innhenting av kapital.⁶⁸ Sett opp mot antall kvinner som startet et AS i Norge i 2018 kan det se ut til at Innovasjon Norge treffer gründerkvinner med vekstambisjoner med våre tjenester.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Se omtale av gjennomføringskostnader under øvrig rapportering.

⁶⁷ Kvinneandelen på 30 prosent inkluderer både AS/ASA og enkeltmannsforetak. Derimot er kvinneandelen blant dem som starter opp et AS/ASA lavere på 20 prosent.

⁶⁸ Kvinnelig entreprenørskap i Norge: utviklingstrekk, hindre og muligheter, Menon Economics (2019)

Avvik

Innovasjon Norge hadde et ønske om å bedre måling av kvinnelig og mangfoldig deltakelse i prosjektene vi jobber med. Dette arbeidet ble dessverre ikke gjennomført grunnet ressursituasjonen.

Mål for 2019

I 2019 vil vi å fortsette vårt fokus på kvinner og mangfold gjennom en ekstra satsning på å rekruttere disse inn i våre kompetanseprogram. I tillegg vil vi vurdere å stille krav til kvinnelig deltakelse i ledelse og styrer for selskaper som søker finansiering til vekst samt at vi ønsker å lansere et nordisk kompetanseprogram for kvinnelige vekstgründere. Dette vil bli gjort i samarbeid med Nordic Innovation.

4.5.1.21 Gründerveiledning

Formålet med tjenesten

Gründerveiledning, inkludert Gründersenteret, skal bidra til en god, tydelig, rask og effektiv reise for gründere i tidligfase.

Hovedaktiviteter

Gründersenteret har følgende oppgaver:

1. Gründertelefonen: tidligfase sparring med gründere
2. Saksbehandling av Markedsavklaringstilskudd nasjonalt (både landsdekkende og regionale)
3. E-søknadssupport: teknisk supporttelefon for alle elektroniske søknader som blir sendt til Innovasjon Norge.

Gjennom en kontaktflate på nesten 9 000 kunder i året fordelt på åtte personer i teamet, opparbeider teamet på Gründersenteret seg en betydelig kunnskap om gründeres utfordringer, behov og kritiske suksessfaktorer for at de skal lykkes. I tillegg får de god oversikt over trender i markedet, nye forretningsmodeller og teknologi, noe som også gir gode forutsetninger for å vurdere nyhetsverdi og potensiale i omsøkte prosjekter.

Resultater og effekter

Leveransene i 2018 summerer seg til ca. 4 500 henvendelser på Gründertelefonen, 3500 henvendelser på e-søknadssupport og saksbehandling av 838 søknader om markedsavklaringstilskudd.

Fra 2017 til 2018 så vi en nedgang i antall søknader om markedsavklaringstilskudd på 23 prosent. Avslagsprosenten på markedsavklaringstilskudd ble i samme periode redusert fra 64 til 54 prosent, slik at antallet bedrifter som mottok markedsavklaringstilskudd er tilnærmet likt i 2018 som i 2017 (390 prosjekter). Dette kan tyde på at Innovasjon Norge har blitt tydeligere i sin kommunikasjon rundt kriterier for markedsavklaringstilskudd.

Gründersenteret har siden oppstart i 2015 hatt fokus på forenkling av interne arbeidsprosesser for å sikre god, rask og rettferdig saksbehandling av markedsavklaringstilskudd. Det har blant annet resultert i en betydelig redusert saksbehandlingstid på markedsavklaringstilskudd (snitt saksbehandlingstid i 2018 var på syv dager) og redusert intern gjennomføringskostnad på disse tilskuddene.

Gjennomsnittlig kundetilfredshet blant alle kunder som mottar markedsavklaringstilskudd (innvilget og avslag) er på 5,01 prosent. 98 prosent av disse kundene opplever at Innovasjon Norge bidrar til å finne rett løsning for prosjektene deres og 91 prosent opplever å få rask respons.

Støttende analyser og evalueringer

Innovasjon Norge mener at etablering av Gründersenteret som spesialisert enhet for tidligfase entreprenørskap har vært vellykket ut ifra de målsettingene man hadde ved etablering. I tillegg til redusert responstid og mer rettferdig og forutsigbar saksbehandling, bidrar Gründersenteret til at distriktskontorene får frigjort tid til mobilisering og aktiv jobbing ute i gründermiljøene. Gründersenteret og distriktskontorene avlaster hverandre etter behov, noe som totalt sett gir god ressursutnyttelse for Innovasjon Norge.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Se omtale av gjennomføringskostnader under øvrig rapportering.

Avvik

I 2018 hadde Gründersenteret ambisjoner om å ta rollen som kunnskapsbank innenfor tidligfase entreprenørskap både internt og eksternt, der de i større grad kapitaliserer på kunnskapen de får gjennom kontakt med nesten 9 000 kunder i året. Dette arbeidet er startet, men krever fortsatt mye arbeid. Gründersenteret jobber blant annet med å tilgjengeliggjøre sin kunnskapsbase i OneNote til resten av organisasjonen. I tillegg jobber de for å bli en enda tydeligere ressurs og samarbeidsaktør i forhold til markedet forøvrig.

Mål for 2019

I 2019 vil Gründersenteret jobbe videre for å ta rollen som kunnskapsbank innenfor tidligfase entreprenørskap, gjennom deling av kunnskap, kompetanse og gode historier.

4.5.1.22 Global Entrepreneurship (GET, TINC, Business Bootcamp og piloter)

Formålet med tjenesten

Det har lenge vært fokus på mangel på kapital når man diskuterer hvorfor oppstartsbedrifter ikke lykkes i Norge. Undersøkelser og studier viser at problemet er mer sammensatt og at mangelen på kompetanse ofte er en større utfordring enn tilgangen på kapital. Formålet med tjenesten er derfor kompetansetrening. Dette er viktig for å øke gründerens kunnskap om markedsorientering. Markedsorientering i tidlig fase innebærer også fokus på å tenke internasjonalt fra dag én. Ifølge undersøkelser er internasjonal konkurranse den viktigste driveren for økt innovasjon og

produktivitet. For hvert år som går mellom etablering og start av internasjonal aktivitet, jo mindre blir foretakenes evne til å konkurrere internasjonalt.

Hovedaktiviteter

Under denne tjenesten har vi fire ulike programmer som foregår i Europa og USA, og ett vi gjennomfører i Norge. Gjennom 2018 har det vært avholdt til sammen tolv programmer.

Det har vært avholdt fire *Innovation Norway Growth Challenge*, to *Tech Incubator (TINC) Silicon Valley*, to *Entrepreneurial Marketing New York*, ett *Global Entrepreneurship Training, Boston* samt ett *Tech City Executive Accelerator, London*. I tillegg har vi hatt et samarbeid med *nHack*, en akselerator i Shanghai.

Innovation Norway Growth Challenge (tidligere Business Bootcamp) Norge

Dette er et to måneders program i Norge for selskaper i tidligfase med ambisjoner om vekst. Det er stort fokus på å gjøre selskapene investorklare, og noen av selskapene oppnår investering ved programslutt. Programmet avholdes periodevis gjennom året i de største byene i Norge.

Tech Incubator (TINC) Silicon Valley

TINC er et fire ukers kompetanseprogram for unge teknologiselskaper som har behov for å teste og validere sine produkter og tjenester, etablere nettverk og finne mulige samarbeidspartnere. På TINC i Silicon Valley deltar i tillegg Svenske og Islandske oppstartsselskaper som et ledd i et nordisk finansiert samarbeid. TINC i Silicon Valley ble gjennomført i to kull i 2018, med totalt ni norske deltakere fra totalt seks bedrifter.

Entrepreneurial Marketing New York

Entrepreneurial Marketing er et ti dagers kompetanseprogram i New York for selskaper som har validert sitt forretningskonsept og er klare for internasjonal vekst. Programmet fokuserer på salg og markedsføring, og å øke gründernes kommersielle ferdigheter. Selskapene følges systematisk opp i åtte måneder, med fokus på deres vekstparametere og kommersielle måloppnåelse. I 2018 ble programmet gjennomført i to kull, med totalt 31 deltakere gjennom 16 bedrifter.

Global Entrepreneurship Training, Boston

GET (Global Entrepreneurship Training) er et fem dagers kompetanseprogram for ledere av selskaper med internasjonal vekst, der fokus ligger på å løfte deltakerne fra å være gründer til å bli leder. Programmet leveres av Babson College i Boston. Under oppholdet mottar deltakerne trening og læring om sentrale temaer, som er vesentlige for å lede en ung vekstbedrift inn i en internasjonal satsing. GET gjennomføres i ett kull årlig, og i 2018 deltok 32 deltakere fra 28 bedrifter.

Tech City Executive Accelerator, London

TEA er et seks dagers program (fordelt over tre samlinger i London) som retter seg mot modne tech-gründerbedrifter med globale vekstambisjoner. Programmet søker å trene deltakernes ferdigheter innen disipliner som internasjonal vekststrategi, PR og kommunikasjon, salg og

forhandlingstaktikk, forretningsmodellering med mer. I 2018 ble det gjennomført ett kull med ni deltakere gjennom fem bedrifter.

nHack Shanghai (samarbeid)

For å legge bedre til rette for Norske oppstartsselskaper med Asia som potensielt marked har Innovasjon Norge hatt et samarbeid med et akseleratorprogram i Shanghai, nHack. Dette ble avsluttet i 2018 grunnet endringer i investeringsprofilen til nHack.

Resultater og effekter

I 2018 har antallet deltakerbedrifter til tjenesten økt med godt over en dobling. Fra 44 bedrifter i 2017 til 108 i 2018. Økningen skyldes hovedsakelig to enkeltfaktorer. Den største faktoren er at Innovasjon Norge har igangsatt et nytt program i Norge *Innovation Norway Growth Challenge*. Her deltok 53 antall bedrifter og til sammen 79 deltakere. En annen faktor var at programmet Global Entrepreneurship Training i Boston ble vist større interesse i 2018 enn i 2017. Hele 32 deltakere i 2018 mot 13 i 2017. Årsaken til dette er sammensatt, men gikk både på mer direkte rekruttering, samt markedsføring over tid til de samme bedriftene som nå var modne for dette programmet.

Etter hvert program gjennomføres en evaluering. Gründerne sier selv at programmene får dem raskere ut i internasjonale markeder, samt at de får bekreftet og avkreftet sine hypoteser raskere. Mange av våre kunder sier at disse programmene har vært avgjørende for dem i å ta kloke beslutninger om vekst i internasjonale markeder og har stor effekt på deres økonomiske vekst.

Støttende analyser og evalueringer

Innovation Norway Growth Challenge (tidligere Business Bootcamp) Norge har vært ute på anbud, og har blitt justert og relansert. Programmet heter nå *Innovation Norway Growth Challenge*. Vi relanserte høsten 2018 og avholdt fire programmer i Oslo, Stavanger, Trondheim og Bodø. I dette programmet skal deltakerne utfordres innenfor temaer som kundefokus, KPIer og nøkkeltall og pitching med mål om å bli investorklare. Det legges også opp til både formell og uformell kontakt med investorer for å gi innsikt i hvordan investorer tenker og agerer. Programmet består av ulike kurs og samlinger over to måneder, og er integrert i Angel Challenge - et kompetansprogram for engleinvestorer. Deltakelsen er gratis for selskapene. Fordi investeringsrunden ikke er ferdig enda foreligger ikke endelige tall, men foreløpig er det investert 7,65 mill. kroner fra investorene fordelt på foreløpig fire selskaper som følge av dette programmet.

I *Tech City Executive Accelerator* har vi i år eksperimentert med å ta inn deltakere fra avdelinger i større selskaper (Telenor, Evry, og lignende) og mener det gir gode synergier å kople disse med gründersekskapene. I tillegg har programmet vært spisset mot AI-teknologi, et område hvor man finner verdensledende selskaper i London.

Innovasjon Norge har erfart at det har vært potensial for å bedre både måten vi kommuniserer på, samt rekruttering og utvelgelsesprosessen til de ulike programmene. I 2018 har vi gjennomført en total gjennomgang av søkeprosessen, kriterier, og ansvarsfordeling for å se hvordan vi kan forbedre dette. Dette for å sikre at vi på best mulig måte klarer å fange flest mulig potensielle

deltakere og sørge for at de kommer på et program som passer deres stadium. Vi har nå mindre fokus på søknadsfrist og mer fokus på å vekke interesse for de ulike programmene, gjennom en mulighet for å melde sin interesse gjennom hele året. Dette ser ut til å gi resultater for 2019 allerede, med over 100 interesserte i vårens programmer.

I tillegg har Innovasjon Norge eksperimentert med markedsføringskanalene for å treffe våre kunder bedre, samt har målt dette jevnlig for å få til flest mulig konverteringer fra besøk på webside til en faktisk søknad. Vi har endret tidligere kommunikasjon rundt «søk nå» til våre programmer til «meld din interesse» for våre globale akseleratorer. Dette har gitt en økning i konverteringsraten på 67 prosent sammenlignet med tidligere. Da vi erfarer at terskelen for å melde interesse for noe er langt lavere enn «søk nå».

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Globale akseleratorer ble i all hovedsak finansiert fra NFD post 74 i 2018 med 15,4 mill. kroner. Av dette utgjør timekostnader 5,7 mill. kroner og 9,7 mill. kroner direkte prosjektkostnader.

To årsverk ved hovedkontoret står for administrasjonen, mens programmene leveres delvis av våre ansatte ved utekontorene, og delvis innleide mentorer og coacher.

Mål for 2019

I 2019 skal Innovasjon Norge jobbe videre med å forenkle den sentraliserte søknad- og utvelgelsesprosessen, slik at denne blir sømløs.

Videreutvikling av programmet *Entrepreneurial Marketing New York* har ført til at vi i 2019 skal dele dette programmet opp i to separate uker som gjennomføres med en pause på to måneder mellom oppholdene. Her ønsker vi å se i hvor stor grad bedriftene evner å implementere ny kunnskap før de gjennomfører den siste delen av programmet.

Det er planer om å lage programbeskrivelser og dreiebøker for alle programmene slik at innhold, verktøy, dokumenter og ressurser blir langt tydeligere. Dette skal gjøres både med tanke på en totaloversikt, men også sårbarhet som eksisterer i dag ved at kun noen få ressurser leverer innhold til programmene.

Avslutningsvis skal Innovasjon Norge omtale programporteføljen som *Globale Akseleratorer*, da det er erfart at dette er enklere kommuniserbart og oppfattet i markedet, samtidig som det reflekterer programporteføljen bedre.

4.5.1.23 Mentortjenesten for gründere

Formålet med tjenesten

Mentortjenesten er personlig veiledning og oppfølging i en-til-en samtaler over en periode på 2 –

18 måneder. En gründerbedrift kan motta opptil 30 timer⁶⁹ med mentor. En gründer kan også innvilges mentor flere ganger hvis gründeren har et sammensatt behov for kompetanse som krever bruk av flere mentorer. Hensikten med Mentortjenesten er å hjelpe gründerne i oppstartsfasen hvor det å ha en erfaren mentor kan være viktig for evnen til å vokse. Mentoren skal dekke gründerens behov for råd og hjelp, og bidra til at oppstartsprosessen går raskere, sjansen for å lykkes øker og feil reduseres.

Tjenesten skal bidra til å lukke kompetansegap hos gründerne og kan bidra både til spesifikk bransjekunnskap og på mer generelle kompetanseområder som for eksempel internasjonalisering.

Tjenesten baseres på markedssvikt på to områder: Gründerne mangler tilgang på kapital i tidlig fase, og denne type erfarne mentorer er ikke selv aktive i å markedsføre sine tjenester. Mange ville ikke vurdert å dele av sin erfaring og tid uten en aktiv kobling fra aktører de allerede har tillit til.

Tjenesten er knyttet både mot distriktsoppdraget og innovasjonsoppdraget. Frem til 2016 fantes det ikke landsdekkende midler til mentortjenesten, men i forbindelse med Gründerplanen i 2016 ble det satt av midler til et landsdekkende tilbud. Dette dekket en stor etterspørsel etter mentor fra gründerne i de sentrale byregionene. Mangel på midler tilgjengelig i den landsdekkende rammen har imidlertid begrenset mulighetene til å dekke behovet utenfor distrikt.

Det er hensiktsmessig å beskrive landsdekkende og distrikts-rettet mentortjeneste under ett. I 2018 var rammen for denne tjenesten 11,7 mill. kroner.

Hovedaktiviteter

Tjenesten markedsføres gjennom våre nettsider, og i direkte dialog med gründerne. De ulike regionene jobber forskjellig med mobilisering og vektlegging av tjenesten, noe som vises i svært forskjellig nivå på antall mentortilskudd per fylke. Hordaland er i særstilling den mest aktive i markedsføring, og organiserer tjenesten med søknadsfrist som grunnlag for opptak til et bredt sammensatt evalueringspanel. På denne måten blir tjenesten vurdert og koblet tett til andre tjenester fra Innovasjon Norge.

Resultater og effekter

Tjenesten knyttes ofte opp mot etablerertilskudd i kommersialiseringsfasen, men kan også gis som et selvstendig tilbud. 34 prosent av de som fikk mentor i 2018, fikk også etablerertilskudd i 2018.

I løpet av våren 2018 ble ordningen endret, slik at det kun er mulig å bevilge 30 timer, ikke 30 eller 100 timer som tidligere. Det har ført til at midlene når flere gründerne, samtidig som muligheten for å tilpasse tjenesten til de som trenger mer enn 30 timer ved å gi flere tilsagn. Rekrutteringen til

---

⁶⁹ Frem til mai 2018 ble det også tilbudt en mentor-pakke på 100 timer. Den er nå fjernet, og gründer for i stedet tilbud om flere mentor-tilskudd á 30 timer.

mentor i distrikt er imidlertid svært mye vanskeligere. Der vi må holde igjen i sentrale strøk, leter vi etter gode prosjekter til mentorordningen i distrikt.

Tabell 4-39 Utvikling i Mentortilskudd

Mentortilskudd	2016	2017	2018
Distriktsrettet (KMD)	4 800 948	5 166 330	4 009 634
Landsdekkende (NFD)	3 531 500	3 565 500	4 696 550
Totalt	8 332 448	8 731 830	8 706 184

Mentortjenesten brukes i større grad av kvinner enn hva som er tilfelle av våre øvrige finansielle virkemidler. Dette er et mønster over flere år, og indikerer en forskjell mellom kjønnene med hensyn til ønske og åpenhet for læring gjennom mentoring.

Tabell 4-40 Kvinneandel mentortjenesten

	Kvinneandel i prosent
Distrikt	54
Nasjonal	32
Gjennomsnitt	43

Det er vesentlig forskjell på innovasjonshøyden når vi sammenligner landsdekkende med distriktsrettede prosjekter som benytter seg av mentorordningen. Dette er dels fordi det faktisk er flere prosjekter med et høyere innovasjonsnivå i sentrale strøk, og dels fordi rammene for landsdekkende mentortjenester er begrenset. Dermed blir konkurransen hardere og det gjenspeiler seg i innovasjonshøyden.

Tabell 4-41 Innovasjonshøyde

Innovasjonshøyde	Distrikt	Landsdekkende
Innovasjon på bedriftsnivå	10 %	3 %
Innovasjon på regionalt nivå	19 %	5 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	28 %	13 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	30 %	76 %
Ikke relevant	13 %	4 %

Fylkesfordelingen bryter på ingen måte sammenlignet med tidligere år. Økt internt fokus på ordningen har imidlertid ført til at fylker som tidligere ikke har benyttet mentorordningen nå har gitt mentor til sine gründerbedrifter.

Tabell 4-42 Antall innvilgede årsrapport beslutninger

Fylke	2016	2017	2018
50 Trøndelag	22	27	37
12 Hordaland	21	33	22
14 Sogn og Fjordane	12	11	17
15 Møre og Romsdal	24	12	17
03 Oslo	19	10	16
11 Rogaland	9	16	11
18 Nordland	6	12	11
04 Hedmark	10	7	10
19 Troms	8	12	10
20 Finnmark	12	13	9
08 Telemark	3	6	7
02 Akershus	1	1	5
10 Vest-Agder	7	4	5
01 Østfold			4
09 Aust-Agder	6	8	4
05 Oppland	2	6	3
07 Vestfold			3
06 Buskerud			1
21 Svalbard	1		
99 Flere fylker/Utland		1	
Grand Total	163	179	192⁷⁰

Støttende analyser og evalueringer

Menon har i 2018 gjennomført en evaluering av tjenesten, basert på oppdrag gitt i oppdragsbrev. Hele tjenesten, også den landsdekkende er grundig evaluert. 212 mentor gründerere og 169

⁷⁰ I tillegg kommer 24 mentortilskudd gitt fra rammen for etablerertilskudd, totalt 216, høyeste antall siste 3 år.

mentorer har deltatt i evalueringen. Dette representerer en svarprosent på 42 og 48 prosent av leveranser i perioden 2014 til 2017. I tillegg er det foretatt intervjuer av alle som er vurdert å ha en rolle i bestillingen eller leveranse av tjenesten.

Metodisk er det brukt en kontrollgruppe som består av gründere og gründerbedrifter som har fått tilsagn på mentor, men ikke har benyttet tilbudet. Disse er vurdert til å være sammenlignbare med hensyn til fase i bedriftsutviklingen, behovet for mentortjeneste, og vurdering av idé og vekstpotensial.

Resultatene fra evalueringen er svært lovende. Bedriftenes utvikling er vurdert basert på nøkkeltall de siste to år før mentor ble innvilget, og inntil tre år etter. Størst effekt har tjenesten på vekst i antall ansatte som er 38 prosentpoeng høyere enn kontrollgruppen. Verdiskapingsveksten er 29 prosentpoeng høyere, og lønnskostnaden vokser 19 prosentpoeng mer enn kontrollgruppen. Økt nyskaping oppgis i spørreundersøkelser å være tilfelle for 27 prosent av bedriftene. Dette gir grunnlag for økt satsing på tjenesten.

Evalueringen peker også på områder som kan forbedres. Antall bedrifter som får innvilget tilskudd men ikke gjør bruk av dette er større knyttet til dette virkemiddelet enn andre finansielle virkemidler, fordi vi tar koblingskostnadene i forkant. Videre pekes det på forskjellene i markedsføring og bruk av tjenesten mellom fylkene noe som blir påpekt, uklarheter i rollefordeling mellom kunderådgiver i Innovasjon Norge og koblermiljøene, samt forenkling av arbeidsprosesser blant annet ved digitalisering av prosesser.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Totale gjennomføringskostnader i 2018 var kr 6,9 mill. kroner (5,5 mill. kroner i 2017).

Av dette utgjør timekostnader 4,5 mill. kroner (3,2 mill.) og 2,45 mill. kroner (2,4 mill. kroner) direkte prosjektkostnader. Direkte prosjektkostnader er i hovedsak kjøp av tjenester fra eksterne samarbeidsparter som foretar og følger opp mentorkoblinger, samt kostnader til gjennomføring av evaluering av tjenesten.

Internt timeforbruk er høyere, både som en følge av økt satsing på mobilisering og økt antall leveranser, men også som følge av interne aktiviteter knyttet til evaluering og utvikling av tjenesten.

Avvik

Økningen i antall mentor-tildelinger i 2018 er på over 20 prosent. Likevel er endringen med å fjerne tilbudet om 100 timer og kun innvilge 30 timer med å dra ned forbruket vesentlig. Det forklarer nedgangen i bruk av distriktsrammen.

Mål for 2019

Mentortjenesten vil være vesentlig i et forskningsprosjekt i samarbeid med UiO. Et RCT-studie skal gjennomføres for å måle effekten av kompetansetjenester gitt sammen med finansielle tjenester. Dette innebærer at tjenesten ikke vil bli markedsført i perioden rekruttering til RCT-studiet pågår, anslagsvis et halvt år. Når dette er avsluttet, begynner arbeidet med å innføre endringer basert på

utviklingsarbeidet i 2018: Harmonisering av arbeidsmetoder og markedsføring over hele landet, valg av samarbeidsform med eksterne koblere, samt digitalisering og forenkling. Vi ser også på muligheten for å vurdere gründerens motivasjon og vilje til å ta til seg mentorering, slik at antall innvilgede saker som ikke fører til leveranser kan reduseres.

Reiseliv - Visit Norway

Innovasjon Norge er det sentrale virkemiddelet for offentlige bidrag til utvikling av norsk reiseliv og arbeidet kan grovt sett deles i to: Profilering av Norge som reisemål og bidrag til å videreutvikle det norske reiselivsproduktet for økt lønnsomhet i næringen. Satsingen på reiseliv går under navnet Visit Norway og baseres på profileringsstrategien «Hele Norge - hele året» som ble utarbeidet på bakgrunn av Meld. St. 19 (2016-2017) og Landbruk- og matdepartementet sin strategi for reiseliv, «Opplevingar for ein kvar smak».

Visjonen for strategien og arbeidet er å bidra til å utvikle Norge til et ledende reisemål for bærekraftige natur- og kulturopplevelser.

Som følge av implementering av strategien har reiselivsdelen av Innovasjon Norge vært igjennom en omstilling i 2018, hvor sentralisering, profesjonalisering og effektivisering av profileringsarbeidet har stått i sentrum.

Målet for Innovasjon Norge er å ta en tydelig og differensierende rolle når det gjelder profileringsarbeidet, gjennom å bli ledende på digital markedsføring og historiefortelling. Det har høsten 2018 derfor blitt rekruttert et nytt team ved hovedkontoret med spisskompetanse på digital kommunikasjon, distribusjon og analyser. Det nye teamet er sentralt i utvikling og effektmåling av profileringskampanjer og daglig kommunikasjon gjennom sosiale medier, samtidig som det skal utvikles nye samarbeidsformer med norsk reiselivsnæring.

Videre har Innovasjon Norges uteapparat innen reiseliv fått tydeligere roller som markedsspesialister. Deres oppgave er nå å identifisere, informere om og bidra til å realisere muligheter for norsk reiseliv, samt å være ledende ekspertise på nettverksbygging, lokal reiselivsbransje, presse og sosiale medier i markedet.

Innovasjon Norge jobber både med ferie- og fritidsmarkedet og det internasjonale møte- og kongressmarkedet. I 2018 ble sistnevnte satsing en fullintegrert del av Innovasjon Norge for å kunne ta et sterkere nasjonalt ansvar og jobbe mer forutsigbart og systematisk med utvikling av Norges posisjon i det internasjonale møtemarkedet. Dette er et betalingsvillig og relativt sesonguavhengig marked, som særlig storbyene er avhengig av, som følge av stor og økende hotellkapasitet i et stagnerende norsk marked for møter, insentive-turer og arrangementer.

Det har videre blitt igangsatt prosess med næringen og idretten for utvikling av en nasjonal arrangementsstrategi. Denne ferdigstilles vinteren 2019.

Den norske reiselivsnæringen og Innovasjon Norge har i mange år prioritert noen markeder for felles innsats og investeringer, hvor Norge har forutsetninger for langsiktig utvikling. Markedsporteføljen består av 15 markeder i Europa, USA, Asia og Latin-Amerika. Majoriteten av Innovasjon Norges investeringer og ressursbruk på både ferie- og fritid og møte- og incentive-markedet er gjort i europeiske nærmarkeder. Likevel har det vært sterkest vekst fra USA og Asia de siste årene, og de utgjør nå en sentral del av utenlandske kommersielle gjestedøgn flere steder i Norge - og de kommer i økende grad utenom sommersesongen. Målet for arbeidet i disse markedene er å utvikle produkter som øker oppholdslengden i Norge og dermed bidrar til økt verdiskaping. Det gjør disse markedene viktige med tanke utvikling av helårsturisme i Norge.

Innovasjon Norge mener at profilering av Norge som reisemål er et kollektivt gode for norsk reiselivsnæring, et gode som blir enda viktigere i fremtidig utvikling av turismen til Norge. Innovasjon Norge observerer at den internasjonale konkurransen om turistene har tilspisset seg i de senere år og det gjør at reiselivsprofilering som et fellesgode er kritisk for bygging av en tydelig og innholdsrik nasjonal merkevare.

Utvikling av en attraktiv nasjonal merkevare vil kunne bidra til økt helårlig etterspørsel fra flere betalingsvillige turister og til at flere steder i Norge kan bli mer aktuelle som reisemål. Dette utypes nærmere under overskriften «støttende analyser og evalueringer».

4.5.2 Reiseliv – Visit Norway

Formålet med ordningen

Innovasjon Norge har et tredelt mandat på reiseliv som handler om utvikling, profilering og innsikt. Arbeidet skal bidra til økt lønnsomhet i næringen og utvikling av produkttilbudet i næringen gjennom rådgivning, bedriftsnettverk og kursvirksomhet.

Midlene som stilles til disposisjon for Innovasjon Norges reiselivsarbeid skal videre benyttes til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom langsiktig merkevarebygging, profilering, operative markedstiltak og tilrettelegging for salg.

Innovasjon Norge skal også bidra med kunnskap og informasjon om markeder og internasjonale trender.

Bærekraft ligger til grunn for reiselivsarbeidet og er sentral del av all profilering og i utvikling, gjennom merket for bærekraftige destinasjoner.

Innovasjon Norge har foretatt en omstilling av reiselivsarbeidet med implementering av ny strategi, nye roller, nye team, igangsettelse av prosesser med næringen, samtidig som organisasjonen har levert på operative aktiviteter. Organisasjonen har ikke vært komplett bemannet før i desember 2018.

Midlene Innovasjon Norge ble tildelt for reiselivsarbeidet for 2018 ble fordelt slik:

Tabell 4-43 Fordeling av Innovasjon Norges reiselivsmidler gitt av Nærings- og fiskeridepartementet og post 74

Reiseliv	2018
Innovasjon i reiselivsnæringen	12,0
Profilering av Norge som reisemål	216,5
Reiseliv sin andel av IKT-investeringer i 2018	3,0
SUM POST 74 (Reiseliv)	231,5

Faktaboks: Turismens betydning for Norge

Turisme representerer en andel på 4,2 prosent av Norges BNP. Nivået har holdt seg uendret i noen år, og betyr at reiselivsnæringen vokser i takt med øvrig norsk økonomi. Norsk reiselivsnæring er imidlertid i stor grad sesongbasert.

Det samlede turistforbruket i Norge er beregnet å være 170 mrd. kroner i 2016, viser de nyeste tallene fra SSB. Utlendingers bidrag er 50 mrd. kroner, som utgjør 30 prosent av totalen.

Fra 2007 til 2016 har det vært en økning i det samlede turistkonsumet på 47 prosent, tilsvarende en økt inntekt på 54,3 mrd. kroner. Av dette har det utenlandske turistkonsumet stått for 19,5 mrd. kroner av den totale veksten i turistkonsumet. I samme periode har utenlandske gjestedøgn økt fra 8,3 mill. til 9,7 mill. Veksten på 17 prosent representerer 1,4 mill. flere kommersielle gjestedøgn.

Det var 162.400 årsverk i reiselivsnæringen i Norge i 2016. Det betyr at reiselivsnæringens andel av sysselsettingen i Fastlands-Norge lå på 6,8 prosent. Det er store forskjeller mellom reiselivsnæringen i byene og distriktene. Reiselivsnæringen i byene er generelt mer produktiv og lønnsom enn i Distrikts-Norge. Dette skyldes flere faktorer. For det første nyter overnattingsbransjen i byene godt av et langt større yrkes- og konferansemarked enn overnattingsbedrifter i rurale strøk. Yrkesmarkedet bidrar til at man kan ta høyere priser og ha høyere jevnere aktivitet gjennom hele året. For det andre nyter servering og opplevelse godt av store lokalmarkeder i byene. Restauranter, cafeer, konserter og museer selger først og fremst til lokalbefolkningen, og er langt fra like avhengig av tilreisende for å oppnå lønnsomhet. I distriktene lever reiselivsnæringen i større grad av turister og er derfor i større grad konkurranse enn reiselivsnæringen i byene. Dermed er reiselivet i distriktene mer følsomt overfor valutakursendringer og lønnsvekst enn reiselivet i byene.

Hovedaktiviteter

Innovasjon Norge driver langsiktig merkevarebygging av Norge som reisemål for å gjøre Norge tydelig og attraktiv for prioriterte målgrupper. Essensen er at Norge og opplevelsene her skal få en posisjon i folks hoder som overskygger prisnivået. Formålet med all kommunikasjon er å styrke

Merkevaren Norge med de budskapene og assosiasjonene Norge må bli mer kjent for, for å bli et mer helårlig aktuelt reisemål. Dette arbeidet måles gjennom en merkevaretracker.

Profileringen av Norge skjer gjennom visitnorway.com, digitale forbrukerkampanjer, daglige aktiviteter i sosiale medier og bearbeiding av internasjonal presse og bransje.

Profileringsarbeidet er i tråd med ny strategi blitt sentralisert med tanke på effektivisering og videre utvikling av Merkevaren Norge. Tematiske kampanjer om vandring, sykling og fiske har blitt del av den totale forbrukerinnsatsen. Det har blitt gjennomført færre taktiske kampanjer med næring, for å sikre tilstrekkelig med budsjett for utvikling og distribusjon av profilerende innhold med regionale partnere som tar tak i underkommuniserte sider ved Norge som reisemål. Utlendinger ser på Norge som et fredelig land med vakker natur, men de ikke har klare assosiasjoner til kunst og kultur, til byene, til maten og menneskene som bor her.

Videre har det sammen med næringen blitt gjort en dreining av markedsinnsatsen for å vise frem andre reiseperioder enn høysesonger. Dette har blitt gjort gjennomgående i arbeidet overfor utenlandske turoperatører, i pressearbeidet og overfor forbrukere gjennom kampanjer i sosiale medier.

For å lykkes med helårlig etterspørsel fra utenlandske markeder må Norge utvikle sin posisjon som reisemål i flere påvirkbare markeder innenfor ferie- og fritid, det profesjonelle møte- og insentive-markedet, kongresser og arrangementer.

Innsatsen mot det internasjonale bedriftsmarkedet har mål om å få flere bedrifter til å legge deres møter, arrangementer, insentive-turer, produktlanseringer og events til Norge. Corporate-kunder har et høyt forbruk og gir store muligheter for sesongutvidelse.

Reiselivets utfordringer løses ikke gjennom profilering alene. Kompetanse, nettverk, rådgivning og finansiering er tjenester som i stor grad bidrar til utvikling av nye bærekraftige produkter, økt profesjonalitet hos aktørene og kvalitet i de opplevelser som tilbys turistene. Innovasjon Norge tilbyr en rekke kurs, bedriftsnettverk og rådgivning, i tillegg til finansiering. Det har også blitt utviklet et eget verktøy for tjenestedesign (RISS) - som et bidrag til helhetlig og målgrupperettet opplevelsesutvikling, basert på destinasjonens ressursgrunnlag og historier. Verktøyet er åpent tilgjengelig for næring og for rådgivere i utviklingsprosesser.

Bærekraftig utvikling av turismen til Norge og på destinasjonene har fått stort fokus i 2018. Innovasjon Norge har utviklet en prosessorientert merking for destinasjoner som ønsker å arbeide systematisk mot å bli et mer bærekraftig reisemål og opplever økende pågang fra destinasjonene om å få gjennomføre prosesser for merking.

Innovasjon Norge skal bidra med innsikt og informasjon om markeder og internasjonale trender. Det er laget en egen innsiktsportal hvor alle rapporter, analyser og nyheter er samlet og gjort åpent tilgjengelig. Innsiktsportalen har blitt besøkt av 54.000 unike brukere og har hatt 200.000 sidevisninger siden den ble åpnet høsten 2017.

Tilgjengelighet til Norge er av avgjørende betydning for utvikling av turismen til Norge. Innovasjon Norge og Avinor har siden 2007 jobbet systematisk og langsiktig sammen med regioner og flyselskaper om å skape oppmerksomhet, reiselyst og å legge til rette for salg av reiser til Norge. Arbeidet har rettet seg mot det europeiske, amerikanske og asiatiske markedet og primært mot norske og skandinaviske flyselskaper.

4.5.2.1 Profilering

Profileringen av Norge som reisemål har vært konsentrert mot definerte segmenter og målgrupper i 15 internasjonale markeder som illustrert nedenfor. Segmentene og markedene er valgt ut ifra nåværende og fremtidig markedspotensial, samt interesse fra norsk reiselivsnæring. I tillegg er det gjennomført et eget profileringsoppdrag i Norge for Landbruks- og matdepartementet.

I tråd med oppdraget skal Innovasjon Norge koordinere all internasjonal profilmarkedsføring av Norge som reisemål og sikre god koordinering mot salgsapparatet i utlandet for å oppnå fullt utbytte av markedsføringsinnsatsen, som er nærmere beskrevet i avsnittene under.

Figur 4-18 Prioriterte reiselivsmarkeder

Portalen visitnorway.com

I 2018 hadde visitnorway-nettstedene en samlet brukervekst på 9,5 prosent, til ca. 15,5 mill. besøkende. Den solide besøksøkningen bidro til en enda større vekst i klikk videre til reiselivsbransjen. Det ble klikket 2,97 mill. ganger videre til næringen, som også fikk inn 53 000 e-poster og 9 000 telefonsamtaler fra mobil via nettsidene.

Nettstedene til Visit Norway ble totalt besøkt (det vil si summen av besøk og gjenbesøk) rett i underkant av 24 mill. ganger i 2018, opp 12 prosent fra 2017. Antall sidevisninger økte til 46,5 mill. – det tilsvarer 1,5 side i sekundet døgnet rundt, året rundt. Det er stadig flere som besøker sidene fra mobil, og i fjor var andelen for første gang over halvparten (54 prosent). Trafikken fra desktop

er fortsatt viktig og gikk kun ned med én prosent sammenlignet med 2017.

Den travleste måneden var juli, med 2,85 mill. besøk, en økning på 24 prosent sammenlignet med 2017. Antall sidevisninger økte med 740 000 sammenlignet med juli 2017, og hele 36 prosent av de som besøkte siden i juli befant seg i Norge.

Innovasjon Norge har tilrettelagt for salg på en egen booking-meny på visitnorway.com hvor relevante kommersielle aktører innen transport, overnatting og pakkede turer kan bli med. Tjenesten er presentasjonsbasert, noe som betyr at aktøren kun betaler for faktisk salg eller trafikk til seg. Partnerne som har vært med i 2018 genererte en total omsetning på 25,5 mill. kroner gjennom 7 641 salg initiert av 568 455 klikk fra visitnorway.com.

Tabell 4-44 VisitNorway fordelt på land i 2018

Land	Antall besøk	Økning fra 2017
Norge	5 044 993	17,5 %
Tyskland	3 361 642	11,7 %
USA	2 050 299	19,5 %
Storbritannia	1 727 584	13,5 %
Sverige	1 566 740	13,7 %
Spania	1 129 115	1,9 %
Nederland	1 079 265	9,9 %
Italia	1 028 699	13,2 %
Frankrike	1 024 403	30,3 %
Danmark	657 841	4,7 %

Sosiale medier

Fokuset har vært på å systematisere og effektivisere arbeidet med sosiale medier i tråd med ny strategi. Følgelig har det vært arbeidet med å optimalisere og slå sammen de ulike kontoene, samt at det har vært et taktskifte når det gjelder innholdet som legges ut, som går fra produktorientering og kampanjer til å vise historier og fortellinger som bidrar til å skape engasjement for Norge - og for opplevelser og produkter i Norge hele året.

Visit Norway sine filmer ble til sammen vist 30,3 mill. ganger på YouTube i 2018, en økning på 34 prosent sammenlignet med 2017. En gjennomsnittlig visning varte i 32 sekunder. Totalt ble filmene vist i 16,4 mill. minutter, noe som tilsvarer mer enn 31 år.

Filmene ble vist mest i Sverige, Storbritannia, Tyskland og USA. Nesten halvparten av visningene (45 prosent) var på mobiltelefon. En fjerdedel så filmene på desktop, 17 prosent på nettbrett, 12

prosent på TV og 1 prosent på spillkonsoll. Godt hjulpet av annonsering i nøkkelmarkeder var det tre temaer som skilte seg ut for Visit Norway på YouTube i 2018: mat, nordlys og ski.

Tabell 4-45 Nøkkeltall for Visit Norway på sosiale medier

Sosiale medier	Antall	Endring fra 2017
Facebook - følgere	1 136 890	+7,5 %
Facebook - impressions	421 476 326	-28.1 %
Facebook – klikk til visitnorway.com	2 080 980	+ 15,7 %
Instagram - følgere	332 100	+42,5 %
Instagram - likes	1 801 762	+52,6 %
YouTube - filmvisninger	30 300 000	+34 %
Twitter - følgere	126 635	+3,4 %
Pinterest - følgere	23 996	+3 %

Tabell 4-46 Mest sette filmer fra Visit Norway på YouTube

Video	Minutter vist
Table Tales: Trondheim (engelsk, lang versjon)	1 439 977
Table Tales: Stavanger (engelsk, lang versjon)	1 168 190
Table Tales: Stavanger (tysk, lang versjon)	1 058 663
Table Tales: Trondheim (tysk, lang versjon)	1 046 164
Inspiration from above: Northern Lights in Northern Norway (eng.)	981 297
Table Tales: Tromsø and the Northern Lights (engelsk)	820 197
Vinterfilm med Aksel Lund Svindal: Come Follow My Path (russisk)	766 098
Vinterfilm med Aksel Lund Svindal: Come Follow My Path (tysk)	760 229
Table Tales: Oslo	648 187
Table Tales: Trondheim (tysk, ekstra lang versjon)	598 897

Kampanjer

I tråd med profileringsstrategien har det i 2018 blitt gjennomført en endring i arbeidet med forbrukerkampanjer, både organisatorisk og innholdsmessig. Ansvaret for kampanjene har blitt sentralisert og tematiske satsinger som vandring, sykling og fiske har blitt integrert i den såkalte Norgeskampanjen.

Den store endringen i forbrukerkampanjer er at det blir gjennomført færre taktiske kampanjer og lagt mer ressurser på utvikling av profilerende filmer og innhold om nye sesonger, naturopplevelser, by-opplevelser, mat og kultur. Innholdet er produsert med tanke på å skape reiselyst blant definerte målgrupper. Det legges mer vekt på å utvikle et innhold som profilerer gjennom gode historier snarere enn klassisk reklame. Mennesker engasjerer seg i gode fortellinger og deler disse til sine venner i større grad enn man deler reklamebudskap.

Det har blitt gjennomført mediekampanjer for å få ut profilfilmene ut ifra markedets betydning og potensial for økt trafikk. Det har også blitt en større spredning av medieinvesteringer for å være mer aktuell som reisemål også utenom høysesongene. Alt mediekjøp ble 2018 samlet hos ett mediebyrå for økt effektivisering og bedre analyser og styring av digitalt mediekjøp.

Alpinkampanjer har fokusert på Danmark, Sverige, Tyskland, Storbritannia, Russland og Nederland.

Nordlyskampanjer har primært fokusert på Storbritannia, Tyskland og USA, med mindre mediekampanjer i Nederland, Frankrike, Spania, Italia, Danmark og Sverige.

Norgeskampanjer har et bredere innhold når det gjelder budskap, men investeringene er fortrinnsvis gjort i USA, Tyskland, Storbritannia, Frankrike, Nederland og Spania og har i stor grad vært felleskampanjer med regioner og flyselskaper, da det er viktig å synliggjøre at det er enkelt å dra til Norge.

Bransjebearbeidelse

Innovasjon Norge jobber målrettet med å være en samarbeidspartner for utenlandske reiselivsdistributører. Deltakerne i Innovasjon Norges bransjeaktiviteter får en unik mulighet til å treffe og arbeide direkte med potensielle kjøpere i relevante land. Slik får næringen tilgang til internasjonal markedskunnskap og et bredt kontaktnettverk i de prioriterte markedene.

Totalt tilbyr nå ca. 2 500 turoperatører Norge som reisemål. Innovasjon Norge har truffet 6 500 aktører, deriblant turoperatører, reisebyråer, reiseselgere og agenter i løpet av 2018. I tillegg er det gjennomført 355 «business to business»-operative tiltak som webinarer, seminarer, messer, workshops, salgsmøter, visningsturer og Norges-arrangementer. Omtrent 125 turoperatører har valgt å inkludere flere eller nye norske reiselivsprodukter i sin portefølje.

Norwegian Travel Workshop 2018 (NTW) ble arrangert i Stavanger fra 16.-19. april 2018. Det ble avholdt over 8 000 salgsmøter mellom 348 representanter fra utenlandske turoperatører fra 32 nasjoner og 350 norske tilbydere av reiselivsopplevelser. Under disse møtene ble blant annet priser og betingelser foran neste års turistsesong diskutert. Evalueringen viser svært høy deltagertilfredshet.

Innovasjon Norge foretok i 2018 en omfattende kartlegging av turoperatørene i sine prioriterte markeder. Rundt 13 000 turoperatører er relevante for Norge og cirka 2 500 selger Norge per i dag. Totalt er det 3 700 operatører som har størst potensiale for vekst og som blir målgruppe for det videre arbeidet for 2019. På grunn av denne kartleggingen, har Innovasjon Norge nå en

komplett oversikt over hvilke aktører i markedene som har størst potensiale for Norge og som kan være kjøpere av norske reiselivsprodukter. Dette gjør Innovasjon Norge bedre i stand til å jobbe målrettet med bransjeaktiviteter med tanke på å koble de riktige, norske leverandørene mot relevante kjøpere internasjonalt.

For å sikre et tettere samarbeid med den norske næringen, har Innovasjon Norge besluttet å lage et «Advisory Board», en rådgivende gruppe bestående av nøkkelrepresentanter fra næringen. Målet er å videre utvikle bransjesatsingen med næringen og sikre god forankring for prioriteringene.

Pressearbeid

Målrettet, spisset arbeid mot internasjonale medier og influencere som bidrar til merkevarebygging av Norge i henhold til merkevarestrategien, fokusområder, prioriterte segmenter og temaer. Arbeidet skal bidra til å øke interessen for Norge som et helårlig reisemål som tilbyr opplevelser og aktiviteter i en vakker natur, spennende byer, kultur og matopplevelser.

Gode artikler, online synlighet, radio- og TV programmer, gir norske reiselivsprodukter en god og verdifull synlighet i utenlandske medier. Redaksjonell omtale blir også ofte oppfattet som mer troverdig for forbruker enn tradisjonell markedsføring.

Presseansvarlig i markedene kjenner de lokale medielandskapene, og jobber målrettet for å skape gode relasjoner til journalister og influencere, inviterer til presseturer og driver generelt PR-arbeid – alt for å skape en økt oppmerksomhet rundt Norge som reisemål.

I 2018 ble det i tett samarbeid med reiselivsnæringen gjennomført presseturer for nærmere 900 journalister og bloggere. Det ble publisert om lag 9 000 artikler, hvorav 3 600 var et direkte resultat fra presseturer. Innovasjon Norge har vært involvert i cirka 110 TV- og radioprogrammer om Norge. Redaksjoner har ofte langsiktige produksjonsplaner, og resultatet i form av artikler, features, TV programmer og lignende kan ofte komme året etter.

Tabell 4-47 Presseresultater 2018

Presseresultater 2018	
Totalt antall artikler om Norge som reisemål	8993
Total annonseverdi i mill. kroner	528
Antall artikler publisert som resultat av presseturer	3636
Annonseverdi av artikler som resultat av presseturer i mill. kroner	464
Totalt antall journalister på presseturer	587
Antall bloggere på presseturer	121
Produerte nyhetsbrev	160

Produserte pressemeldinger	297
Antall TV programmer om Norge som IN har vært involvert i	60
Antall radioprogrammer om Norge som IN har vært involvert i	49

Oversikten inkluderer resultater fra Danmark, Sverige, Tyskland, Storbritannia, Benelux, Frankrike, Italia, Spania, USA, Russland, Japan, Kina og Korea.

Innovasjon Norge måler kun presseomtale der Innovasjon Norge har vært involvert i organisering av presseturen, eller på annen måte har vært involvert i utformingen av artikkelen eller TV- eller radioprogrammet.

4.5.2.2 Møte- og bedriftsmarkedet, kongresser og arrangementer

Meetings, Incentives Conferences and Exhibitions (MICE)

Utvikling og tilrettelegging av møteplasser og aktiviteter overfor det profesjonelle møtemarkedet sammen med norsk reiselivsnæring. Gjennomføring av mer enn 30 workshops, messer, salgsturer, seminarer og events hvor næringen treffer cirka 1 300 internasjonale møteplanleggere og agenturer som potensielt kan legge sine neste møter til Norge.

Kongresser

Innenfor MICE satsingen ligger også internasjonale fagkongresser. Her arbeider Innovasjon Norge med å stimulere fag- og forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt til å påta seg vertskapsansvaret og invitere en internasjonal kongress til Norge. Det internasjonale møte, kongress- og arrangementsmarkedet krever et langsiktig fokus og satsing for å oppnå resultater. Det var fra tre til åtte år fra en beslutning om en kongress-destinasjon til den faktisk finner sted.

Innovasjon Norge skaper plattformer der kongressbyene/universitetsbyene møter beslutningstakere i internasjonale organisasjoner gjennom messedeltakelse, seminarer, ambassadearrangement og andre kunde-eventer. I løpet av 2018 har Innovasjon Norge vært i kontakt med cirka 150 internasjonale beslutningstakere. På slike arenaer møtes norske fagmiljøer, kongressbyer/universitetsbyer for å påvirke beslutningstakere til å legge sin fagkongress til Norge. Dette er et ledd i merkevarebyggingen av Norge og for å styrke Norges omdømme og løfte den ekspertisen og kompetansen, spesielt innenfor de seks mulighetsområdene, som Innovasjon Norge har definert.

Arrangementer

Opplevelsesindustrien globalt er i sterk vekst og Norge har gode forutsetninger for å kunne ta del i denne positive utviklingen gjennom økt satsing på arrangementsturisme. Innovasjon Norge startet i 2018 på arbeidet med å utarbeide en nasjonal arrangementsstrategi for å finne gode strukturer slik at Norge lykkes i dette arbeidet. Dette innebærer også å få utviklet verktøy for målinger.

4.5.2.3 Bærekraft, kompetanse, nettverk, rådgivning og finansiering

Merkeordning for bærekraftige reisemål

Merket for bærekraftige reisemål er en prosessbasert sertifiseringsordning for reisemål. Verktøyet er utviklet for å assistere det lokale reiselivet i å jobbe mer strukturert med bærekraftig destinasjonsledelse. Merkeordningens standard bygger på internasjonale krav som er tilpasset norsk forvaltning og rolle- og ansvarsforhold, mellom privat næring, kommunens forvaltning og lokalsamfunn.

Merkeordningen består av en standard og en arbeidsprosess, som sammen blir et verktøy som hjelper å planlegge, iverksette, måle og rapportere arbeidet med bærekraftig reiselivsutvikling. Både næring, lokalsamfunn og kommunen involveres i en prosess som tar omkring to år å gjennomføre. Gjennom merkeordningen kan reisemål ta bedre grep for å styre retning og utvikling av reiselivet i et samspill mellom reiseliv, kommune og lokalsamfunn. Arbeidsprosessen er delt i to faser, en for kartlegging og planlegging, samt en fase for tiltak, gjennomføring og måling.

Oppnådd merke er en del av et langsiktig arbeid. For reisemålet er merket gyldig i tre år fra godkjenning, og for å opprettholde merket må reisemålet levere årlige rapporter og så oppdatere sin besvarelse og levere tydelig forbedring langs 104 indikatorer hvert tredje år. Ved utgangen av 2018 har 15 reisemål gjennomført prosessen frem til merking (hvorav også fire er merket en gang). Nærmere 20 reisemål er underveis til å bli merket.

Kompetanse og rådgivning

I 2018 gikk 665 bedrifter på Innovasjon Norges reiselivskurs, fordelt på 46 kurs. Tilfredsheten blant kursdeltakerne blir vurdert til å være svært god med en score på 6,3 på en skala fra en til sju, hvor sju er best. Kursene er et viktig virkemiddel for å skape et mer profesjonelt reiseliv og utvikling av nye produkter. Det var 133 flere bedrifter på kurs i 2018 enn i 2017.

Tabell 4-48 Reiselivskurs 2018

	Antall kurs	Antall bedrifter	Tilfredshet
Bærekraft	3	47	5,7
Vertskap	10	113	6,6
Opplevelsesproduksjon	20	305	6,7
Pakking, salg og distribusjon	4	73	6,5
Bli god på nett grunnkurs	3	49	6,5
Bli god på nett videregående kurs	1	15	6,1
Lokalmat	4	43	6,1
Cruise	1	23	6,3
Sum	46	665	6,3

Nettverk

Bedriftsnettverk tilbyr finansiering og faglig støtte, til etablering av forpliktende strategiske markeds- og kommersielt rettede samarbeidsprosjekter med et langsiktig perspektiv. Formålet er å bidra til økt konkurransekraft, verdiskaping og lønnsomhet i bedriftene. Det var totalt 37 bedriftsnettverk innen reiseliv i 2018, fordelt på de ulike fasene forstudie, forprosjekt og hovedprosjekt. Disse er finansiert over flere departementers poster.

NCE Tourism Fjord Norway har som visjon at Fjord Norge-regionen skal bli et av verdens ledende reisemål innen aktive, naturbaserte opplevelser. Dette gjøres gjennom å koble sammen en verdensledende turistnæring ved fjordene, med hverandre, ledende eksperter, forskning og det offentlige virkemiddelapparatet. Totalt er det 108 partnere som jobber for fire delmål:

- Profesjonalitet: NCET skal arbeide for en profesjonell samarbeids- og innovasjonsplattform innen konsept- og produktutvikling, pakketering og distribusjon, arbeidskraft og kompetanse, vertskap og kvalitet.
- Miljøfokus: NCET skal arbeide for bærekraft og minimal innvirkning på miljøet basert på de nasjonale anbefalingene og kriterier fra Global Sustainable Tourism Council (GSTC/UNWTO).
- Lønnsomhet: NCET skal arbeide for økt verdiskaping gjennom utvikling av markedstilpassede og bærekraftige innovasjoner med fokus på kommersialisering og internasjonalisering.
- Klyngeaktiviteter: NCET skal arbeide for balansert vekst i aktiviteter som gir verdiskaping gjennom samarbeid, arbeidskraft, kapital, kunnskap, innovasjon, distribusjon, markeder, og økt omsetning/lønnsomhet.

Finansiering

Reiselivsnæringen nyter godt av en rekke generelle finansieringstjenester fra flere departementer, i første rekke Nærings- og fiskeridepartementet, Kulturdepartementet og Landbruks- og matdepartement. De samlede beløpene for disse departementene overstiger bevilgninger fra Nærings- og fiskeridepartementet, som er øremerket til reiselivsprofilering.

Innovasjon Norges finansieringstjenester til reiselivsnæringen styres av en finansieringspolicy, og hovedprioriteringer for 2018 var:

- Prosjekter som bidrar til å etablere flere nye og (bedre) bærekraftige opplevelsesprodukter hos etablerere og eksisterende bedrifter med vekstambisjoner.
- Nyskapende prosjekter i eksisterende og nye bedriftsnettverk/klynger samt nye initiativ til forpliktende samarbeid for å utløse bærekraftige innovasjoner og helhetlige reisemål.
- Prosjekter som bidrar til vekst gjennom sesongforlengelse og helårs arbeidsplasser.
- Prosjekter som bidrar til vekst gjennom kvalitetsheving og profesjonalisering.
- Prosjekter som er med på å skape «Reason to go»-opplevelser, gjerne i skjæringspunktet mellom reiselivsnæringen og kreativ næring.
- Innen tematiserte opplevelser er sykkel og topptur på ski prioriterte utviklingsaktiviteter.
- Nyskapende prosjekter som bidrar til kvalitetsheving- og differensiering i norsk reiseliv.
- Kompetanseutviklingsprosjekter forankret i bedriftens strategier basert på Innovasjon Norges kompetansetilbud.

- Prosjekter som øker verdiskapingen rundt nasjonale satsinger som Nasjonale turistveier og Nasjonale turiststier skal prioriteres i forhold til samordning av offentlige satsinger, dersom prosjektet blir vurdert som innovativt og verdiskapende i henhold til Innovasjon Norges finansieringspolicy.
- Reisemålsutviklingsprosjekter med merkeordningen «Bærekraftig reisemål» skal prioriteres sammen med reisemålsutviklingsprosjekter der Innovasjon Norges nye håndbok for reisemålsutvikling brukes som prosessverktøy. Der det er reisemål med manglende organisering og strategi anbefales at en reisemålsutviklingsprosess gjennomføres i forkant, evt. parallelt med en merkeprosess.
- Prosjekter som tar i bruk Innovasjon Norges nye prosessverktøy for konsept/produktutvikling «Nasjonal kolleksjon».

I 2018 ble det bevilget til sammen 327 mill. kroner til reiselivsnæringen, hvorav 12 mill. kroner ble finansiert over post NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse. Tabellen under viser fordeling av tilsagn i 2018.

Tabell 4-49 Oversikt over fordeling av tilsagn over post 74 knyttet til reiseliv (2018 forbruk)

	Forbruk mill. kroner	Antall tilsagn
Bedriftsnettverk	1	3
Kompetanse/kurs	4,1	20
Merket for bærekraftige reisemål	3,3	7
Reisemålsutvikling	1	2
Annet (innovasjonspris mm.)	2,6	8

4.5.2.4 Innsikt

I tråd med oppdraget skal Innovasjon Norge samle og sammenstille statistikk, videreutvikle markedsdata og andre dokumenter som er relevante for reiselivsnæringen, samt aktivt formidle kunnskap om markeder og internasjonale trender i reiselivsnæringen.

Innovasjon Norge gjennomfører en rekke egne undersøkelser, med formål om å dokumentere turismens betydning for Norge, og attraktiviteten til landets merkevare. I 2018 ble analysearbeidet ytterligere utvidet for å ta debatten om overturisme på alvor. Det ble for første gang gjennomført en innbyggerundersøkelse for å ta pulsen på nordmenns holdninger til turisme. I tillegg ble Turistundersøkelsen utvidet for å måle om de som besøker oss, har opplevd grad av masseturisme under ferien.

- *Trackerundersøkelsen:* Det er en ukentlig undersøkelse som går gjennom hele året i syv hovedmarkeder. Undersøkelsen måler interessen for å besøke Norge og oppfatninger av

Norge som ferieland. Resultater viser hva som øker sannsynligheten for å besøke Norge, og hvilke barrierer man må arbeide med. Samtidig gir undersøkelsen en indikasjon på om markedsarbeidet som gjøres gir ønsket resultat.

- *Turistundersøkelsen:* Turistundersøkelsen er en landsdekkende og helårlig undersøkelse hvor norske og utenlandske ferie- og forretningsreisende intervjues. Hovedformålet er å si noe om turismens betydning for Norge og få kunnskap om de som besøker landet. Etter en større metodegjennomgang i 2017, ble et nytt og utvidet design implementert fra januar 2018. Det betyr at turister blir intervjuet andre steder enn ved kommersielle overnattingssteder. Nå blir også de som overnatter på annen leid overnattingsform som faller utenfor SSBs overnattingsstatistikk fanget opp. Det blir også de som bor hos venner og kjente, samt egen hytte. Det betyr at Turistundersøkelsen for første gang gir et helhetlig bilde av turismen i Norge, ikke kun for de som overnatter kommersielt.
- *Innbyggerundersøkelse:* Etter de to siste somrenes mange debatter rundt overturisme ønsket Innovasjon Norge å ta problemstillingen på alvor. Derfor ble det i oktober, for første gang, gjennomført en landsdekkende undersøkelse som måler nordmenns syn på turisme. I undersøkelsen søkte Innovasjon Norge svar på holdninger til dagens volum, turismens konsekvenser, syn på Norge som turistnasjon og hvordan nordmenn ønsker at fremtidens turisme skal utvikle seg. Dette er en nullmåling, og det interessante er å overvåke resultatene over tid. Undersøkelsen vil gjennomføres to ganger i året, etter vinter- og sommersesongen.
- *Norges Turistbarometer:* Norges Turistbarometer er prognoser, som har til hensikt å si noe om kommende hovedsesong. Den gjennomføres to ganger i året og ekspertpanelet er sammensatt av representanter fra reiselivsnæringen i inn- og utland.
- *Oppdatert målgruppeinformasjon:* I 2017 gjennomførte Innovasjon Norge omfattende målgruppeundersøkelser i ti markeder. Resultatene gir god kunnskap om hvordan Norge som ferieland oppfattes, både styrker og svakheter, samt innsikt i hvor Norge befinner seg i konkurrentlandskapet. 2018 er blitt brukt til å forstå målgruppene og arbeide med nasjonale konsepter som skal fylle svakheter Merkevaren Norge har, når det blant annet kommer til kultur og lokalmat.
- *SSBs overnattingsstatistikk:* Som ekstern kilde brukes overnattingsstatistikken til SSB.
- *Adara Impact:* Innovasjon Norge begynte sommeren 2018 å teste Adara Impact, som kort oppsummert forsøker å dokumentere sammenheng mellom profilering og påvirkning av salg ved å hente ut tall for booking-søk og faktiske fly- og hotellbestillinger som gjøres i etterkant av eksponering av visitnorway-innhold. Foreløpig er det kun en liten andel av bookingene som fanges opp, men den forventes å øke fremover. Analysen gir indikasjoner på hvor lang tid de reisende bruker fra de ser innhold til de bestiller reisen, og hvor langt frem i tid det da er til selve reisen. Det finnes også informasjon om reisende fra de ulike markedene; hvor lenge oppholder de seg i Norge, hvor mye penger bruker de per hotellnatt, og hvilke byer reiser de fra. Adara Impact gir ikke noe informasjon om enkeltreisende – kun gjennomsnitt og totalsummer, og foreløpig kun for en liten andel av de faktiske besøks- og bookingaktivitetene.

For siste halvdel av 2018 er tallene nesten klare, og hvis gjennomsnittlig døgnforbruk i Norge legges til grunn, så har de som har sett innhold i Visit Norways kanaler gjort reisebestillinger for

over 300 mill. kroner. Det reelle omfanget kan sannsynligvis mangedobles flere ganger, da Adara Impact i dag kun fanger opp en liten andel av bookingene som blir gjort. For nesten alle markedene varer snittreisen til Norge i åtte dager eller mer.

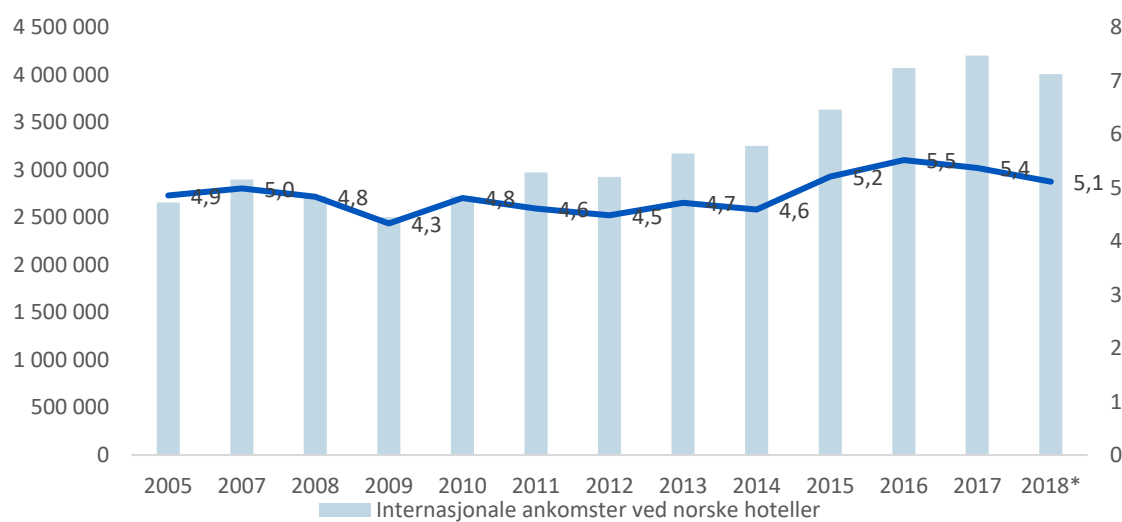
Resultater og effekter

Utvikling i verdensturismen

Tall fra World Tourism Organization (UNWTO) viser at det var 1,4 mrd. reiser på tvers av landegrensler, med én overnatting eller mer. Det var en vekst på seks prosent fra 2017. Fjoråret ble det åttende år på rad med vekst i internasjonal turisme.

I 2015 og 2016 økte innreiser til Norge mer enn til resten av verden. I 2017 begynte dette å snu, med lavere vekst og for 2018 viste SSB sine tall en tilbakegang på innreiser til Norge på fem prosent. Innreiser til Europa ligger på seks prosent, men veksten er ikke likt fordelt innad i regionen. Nord-Europa kommer svakest ut med 0,2 prosent. Det er i hovedsak innreiser til Storbritannia med -5 prosent, som er grunnen til regionens lave tall. Storbritannia representerer halvparten av innreiser til regionen.

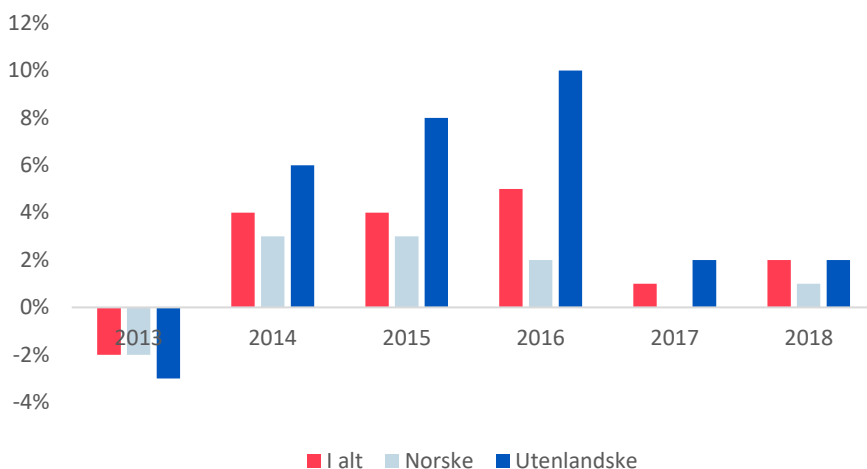
Figur 4-19 Internasjonale turistankomster ved norske hoteller og Norges markedsandel i Nord-Europa. Kilde: World Tourism Organization og SSB

Utvikling kommersielle gjestedøgn i Norge

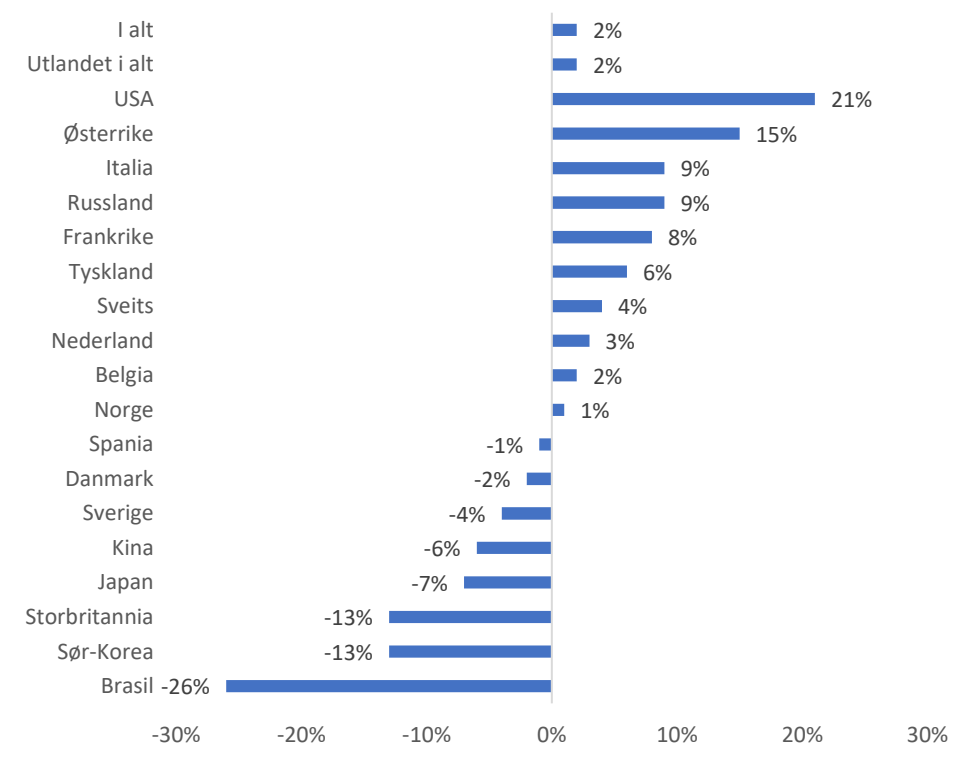
Det var 33,8 mill. gjestedøgn ved kommersielle overnattingssteder i 2018. Det er en økning på 1,5 prosent, som betyr litt over en halv million flere gjestedøgn. Norsk reiseliv har hatt en god utvikling de siste årene, og utviklingen fra 2013 viser at det 4,6 mill. flere gjestedøgn, noe som tilsvarer en økning på 16 prosent. Antall norske har økt med ti prosent, og utenlandske har økt med 32 prosent.

Figur 4-20 Utvikling i kommersielle gjestedøgn fra 2013 til 2018. Kilde: SSB

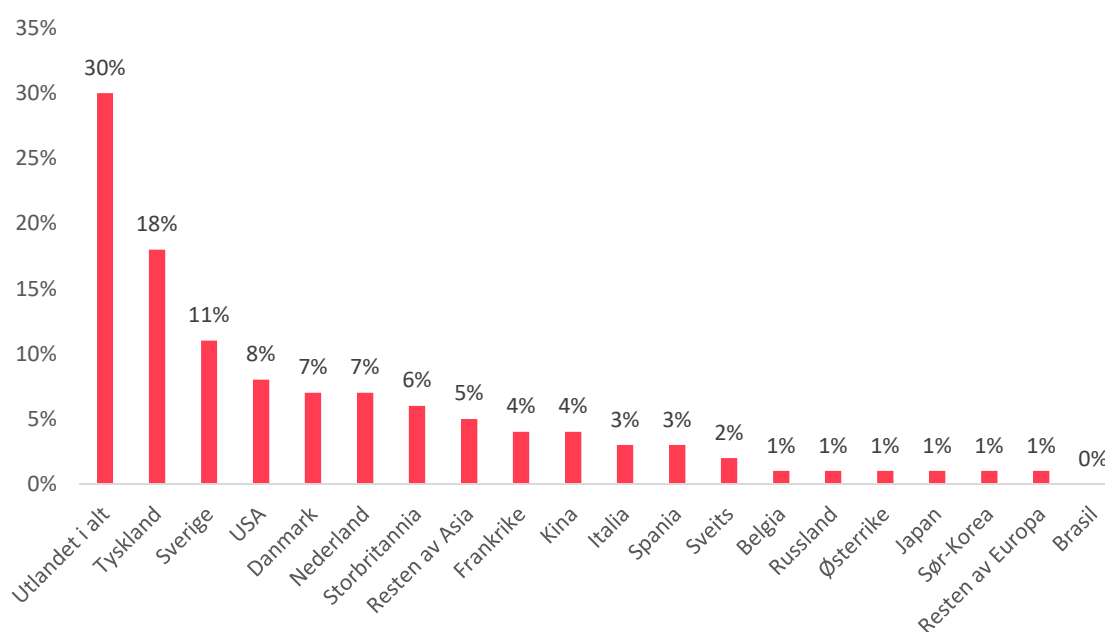
Det er spesielt Østlandet og Fjord Norge som økte i 2018. Østlandsfylkene gikk opp to prosent og økte på grunn av god vekst i vintersesongen. Fjord Norge gikk opp tre prosent og har hatt vekst både i vinter- og sommersesongen. Nord-Norge gikk tilbake med en prosent, det samme gjorde Trøndelag. Sørlandet hadde nullvekst i 2018.

Figur 4-21 Endring i kommersielle gjestedøgn fra 2017 til 2018. Kilde: SSB

Nærmarkedene er fremdeles viktigst for norsk reiseliv, men de vokser ikke i samme tempo som de oversjøiske som utgjør en stadig større andel av alle utenlandske gjestedøgn. I 2018 er USA for første gang det tredje største utenlandsmarkedet og er det markedet som de siste årene har vokst hurtigst. USA og Asia representerer i 2018 en andel på 19 prosent. Et annet særtrekk ved året som er verdt å trekke frem er nedgangen fra Kina på seks prosent. Nord-Europa generelt hadde en tilbakegang fra Kina, som blant annet forklares med økt usikkerhet blant kinesiske forbrukere på grunn av handelskrigen mellom USA og Kina. Det er også verdt å nevne at delingstjenester som Airbnb er i vekst, og fanges ikke opp av SSB.

Figur 4-22 Andel av utenlandske kommersielle gjestedøgn 2018. Kilde: SSB

Kongresser

I 2018 ble det arrangert 531 internasjonale kongresser i Norge, en økning på 34 i forhold til 2017. Oslo har mer enn halvparten av kongressene som totalt arrangeres i Norge, men Bergen har i år størst økning fra 52 til 63 internasjonale kongresser i 2018.

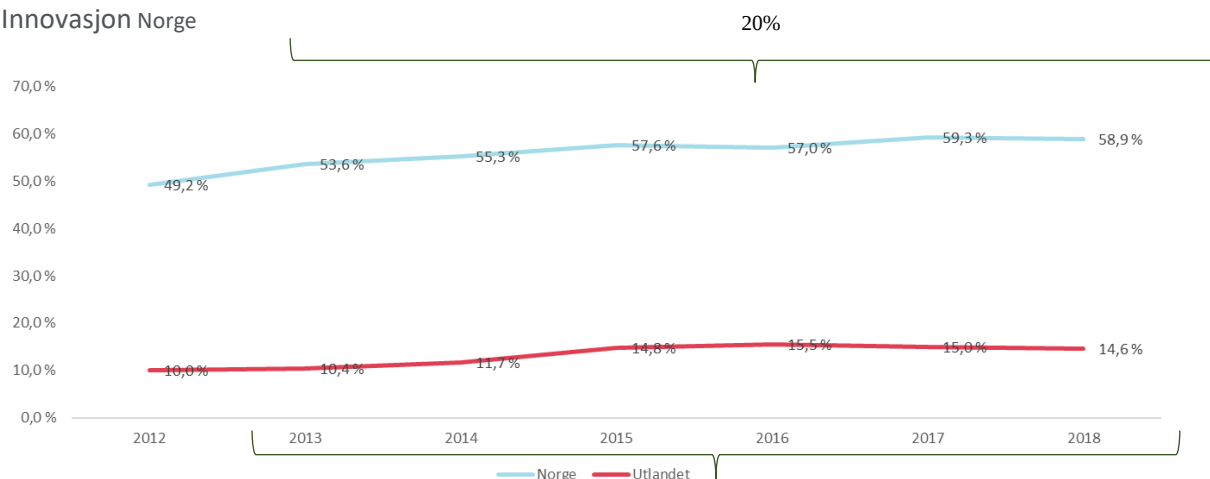
Utvikling i merkevaretracker for Norge som reisemål

Innovasjon Norges trackerundersøkelse måler utviklingen i Merkevaren Norge og interessen for å reise hit, og er derfor en viktig indikator. Det viktigste Norge som reisemål tilbyr er opplevelser i vakker natur, og de sterkeste assosiasjoner folk flest har til Norge er natur, fjorder, fjell og nordlys. Naturlig nok, siden det er slikt Norge er blitt markedsført over tid. Dette er viktig i dag også, men trackerundersøkelsen viser at skal Norge greie å få flere til å besøke oss, må man vektlegge tilgang til lokale matopplevelser, by-opplevelser, lokal kultur og levemåte og bærekraftige alternativer.

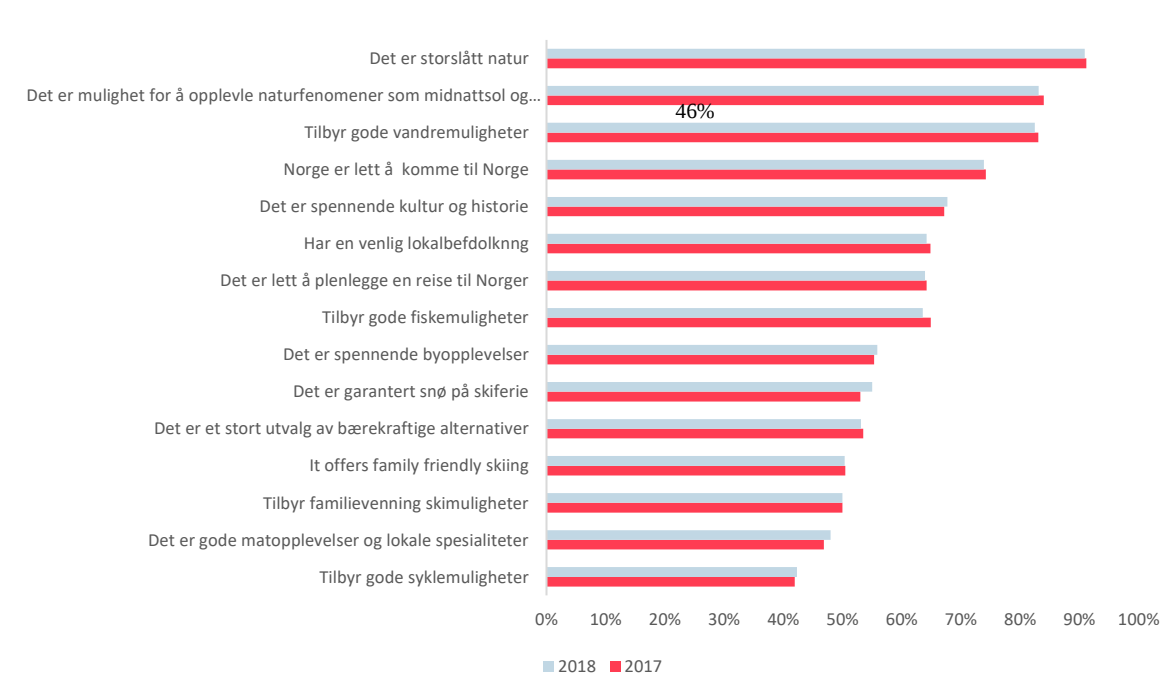
Fra trackeren startet i 2012 har interessen for å besøke Norge har økt betraktelig. Frem til nå har interessen blant nordmenn for å feriere i eget land økt med 20 prosent. Tilsvarende tall fra målgruppen i utlandet er 46 prosent. Utviklingen i 2018 viser at interessen for å feriere i eget land gikk ned med én prosent, og samlet interesse fra utlandet gikk ned med tre prosent.

Figur 4-23 Utvikling i interessen for å besøke Norge fra 2014 til 2018. Kilde: Trackerdata, Innovasjon Norge

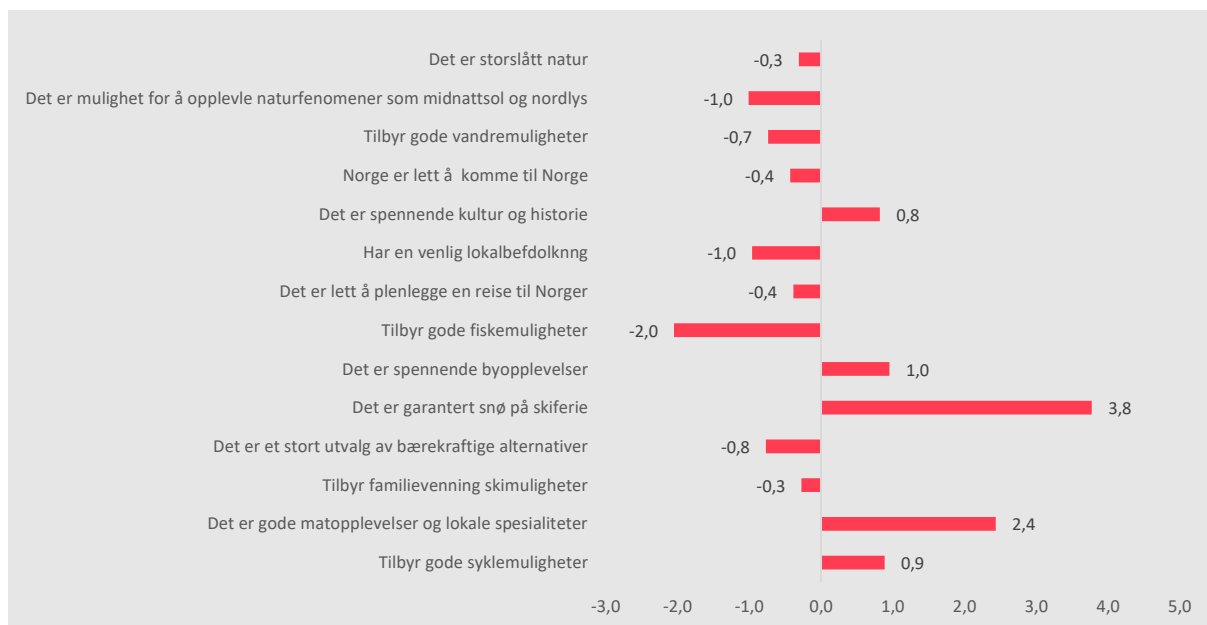

Utland inkluderer personer i målgruppen fra Danmark, Sverige, Nederland, Tyskland, Storbritannia og Frankrike.

Figur 4-24 Merkevaretracker: Hva kjennetegner en ferie i Norge. Kilde: Trackerdata, Innovasjon Norge

Figur 4-25 Merkevaretracker: Endring fra 2017 til 2018. Kilde: Trackerdata, Innovasjon Norge

Egen vurdering av innsatsen

Mange av destinasjonene og landsdelene har gjort den nasjonale profileringsstrategien til sin og har økt fokus på å jobbe systematisk om utvikling av opplevelser og kommunikasjon for å stimulere til økt etterspørsel utenom deres hovedsesong.

Det strategiske arbeidet med å produsere og distribuere profilerende innhold som skal bidra til å utvikle den norske reiselivsmerkevaren, samt bidra til mer etterspørsel utenom hovedsesongene, ble intensivert ytterligere i 2018. Den strategiske dreiningen har funnet sted i presse- og bransjeaktivitetene også. Det er et langsiktig arbeid å endre etablerte assosiasjoner til Norge, men merkevaretracker viser positive bevegelser på forhold som kultur, byopplevelser og matopplevelser. Dette er budskap som det har vært spesielt jobbet med i kommunikasjon og aktiviteter.

Det er også et langsiktig arbeid å bygge etterspørsel utenom hovedsesonger, men Innovasjon Norge mener det er riktig vridning av innsatsen. Arbeidet med å utvikle nye budskap og ny etterspørsel gjøres i tett samarbeid med regioner, destinasjoner og næringsaktører.

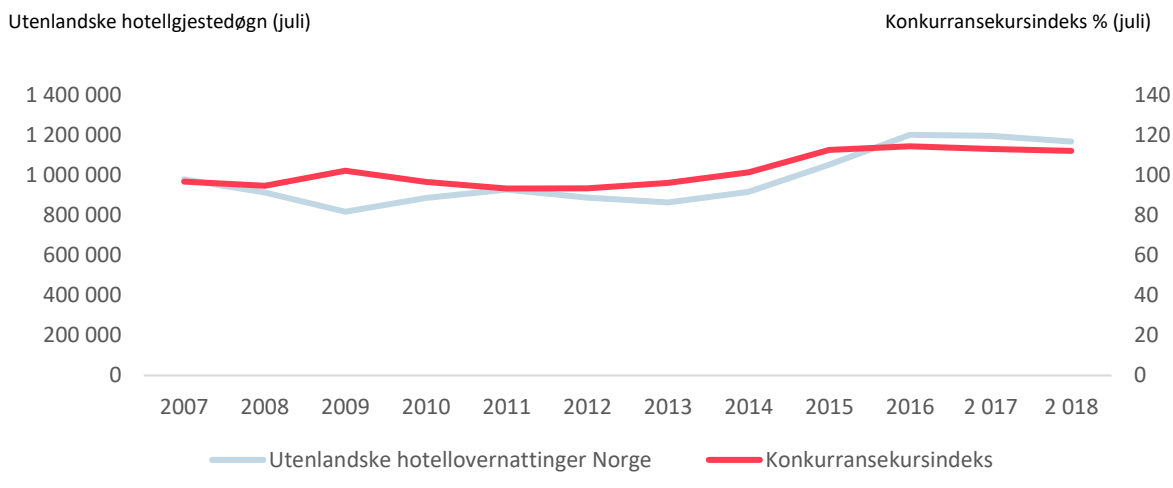
Støttende analyser og evalueringer

Kronekursens betydning for utenlandske gjestedøgn i Norge

Utvikling i den norske kronekursen viser seg å følge utviklingen i utenlandske gjestedøgn. Reiseliv er en eksportnæring, som nyter godt av lav kronekurs. Ved å sammenstille konkurransekursindeksen med utviklingen av utenlandske gjestedøgn i sommermåneden juli, er det en korrelasjon. Det betyr at en svak norsk krone gir flere utenlandske gjestedøgn ved hotellene.

Norsk reiseliv har hatt en god utvikling i antall utenlandske gjestedøgn fra 2014. Sammenlignet med juli 2014 har Norges konkurranseevne økt med ti prosent, og utenlandske hotellgjestedøgn med 27 prosent. Fra 2017 til 2018 styrket den norske kronen seg, noe som førte til at konkurransekursindeksen gikk ned med én prosent og utenlandske gjestedøgn med to prosent.

Figur 4-26 Utvikling i antall utenlandske gjestedøgn og konkurransekursindeksen. Klide: Norges Bank og SSB

Merkeordning for bærekraftige reisemål

Merkeordningen ble evaluert i 2016 av Vista Analyse. Evalueringen viste en positiv effekt særskilt på merkeordningens rolle som strukturert utviklingsverktøy, samt en viktig rolle i styrket og målrettet samhandling mellom kommune og reiselivsnæring.

I tillegg har en rekke studier fra bachelor-, master- og forskningsprosjekt brukt reisemål i merkeordningen og selve merkeordningen som «studie-objekt».

Tidlig i 2019 vil en gjennomgang av reisemål som har gjennomført reisemålsutvikling etter Innovasjon Norges verktøy *Håndbok for reisemålsutvikling* ferdigstilles. Denne har også vurdert effekter av merkeordningen der dette har vært en del av reisemålets strategiske utviklingsprosess.

Den sterke interessen og veksten har tydeliggjort behovet for en mer robust modell for drift og utvikling av ordningen, og Innovasjon Norge jobber nå med å finne gode løsninger for fortsatt utvikling og drift, men hvor forretningsmodellen også inkluderer eksterne miljøer.

Markedsføring av Norge som reisemål er et kollektivt gode

Markedsføring av Norge som reisemål kan betraktes som et tilnærmet kollektivt gode. Det betyr at når utenlandske turister kommer til Norge som følge av profileringsarbeidet, kan flere reiselivsbedrifter nyte godt av det. Det er ikke er mulig å utestenge noen fra å dra nytte av godet.

En samlet nasjonal markedsføring av Norge som reisemål vil kunne skape positive eksterne effekter, som ikke blir tatt med i beregningen til de som foretar en markedsbeslutning. For

eksempel vil det kunne være slik at dersom private reiselivsbedrifter alene skulle markedsføre Norge som reisemål, vil de ikke ta inn over seg de positive effektene det har for andre reiselivsbedrifter. Det vil føre til at de investerer for lite i markedsføringen ut ifra et samfunnsøkonomisk perspektiv. Dette er et argument for at Innovasjon Norge sentralt bør drive med markedsføring av Norge som reiselivsdestinasjon.

Flere andre land driver med offentlig markedsføring av liknende type som Innovasjon Norge, og selskapet observerer at den internasjonale konkurransen om turistene har tilspisset seg i de senere år. Slik Innovasjon Norge ser det er det viktig å være med på å posisjonere nasjonal merkevare og mener at det kan være grunn til å tro at private aktører ikke har samme mulighet til å jobbe strategisk med nasjonal merkevarebygging av Norge som reisemål. Dersom det offentlige ikke skulle bidra til markedsføring ville trolig bildet av Norge bli mer fragmentert og ikke komme hele reiselivsnæringen til gode.

Profileringsoppdragets tilhørighet i Innovasjon Norge bidrar dessuten til synergieffekter mellom reiselivsnæringen, posisjoneringsen av Merkevaren Norge og øvrig norsk næringsliv - som sannsynligvis ville vært vanskelig å oppnå om det ikke var del av Innovasjon Norge.

Innovasjon Norge vil trolig stå bedre rustet enn private aktører når det gjelder å posisjonere Norge for fremtidig etterspørsel. Private aktører vil som oftest være mer bundet av kortsiktige krav til inntjening som følge av en markedsføringsinvestering. Innovasjon Norge har større handlingsrom til å satse på segmenter som ikke ennå er kommersielt store, for eksempel kulturturister til Norge, men som kan bli mer populære gjennom langsiktig og strategisk kommunikasjon. Innovasjon Norge vil dermed jobbe aktivt for å kunne bidra til å sikre fremtidig etterspørsel fra nye segmenter og markeder.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Innovasjon Norge har fordelt rammen i 2018 på 231,5 mill. kroner i tråd med tabell 4-50 nedenfor. Tabellen viser totalkostnad og andelen offentlig finansiering til de ulike aktivitetene. Næringsinntekten er på 60,2 mill. kroner.

De største næringsinntektene kommer til samarbeid om forbrukermarkedsføring, bransjebearbeidelse mot ferie- og fritid og det profesjonelle møtemarkedet.

Tabell 4-50 Administrasjon og gjennomføringskostnader 2018 (beløp i mill. kroner)

	Kostnader	Offentlig andel	Offentlig andel (%)
Markedsutvikling, innsikt, analyse	39,6	39,3	99,3%
Forbrukermarkedsføring	109,6	81,1	74,0%
Presse	17,9	17,5	97,8%
Bransjebearbeidelse, workshops, Norwegian Travel Workshop	38,7	25,4	65,6%
Visitnorway.com – teknologi og innhold	29,5	25,8	87,5%

Meetings og Arrangement	15,8	12,5	79,3%
Asia og utviklingsmarkeder	17,6	12,2	69,3%
Bærekraft, utvikling og finansiering	10,6	10,6	100,0%
	279,3	224,4	80,3%

Avvik

2018 har vært et år for omstilling og implementering av strategien. På grunn av nyrekruttering har ikke organisasjonen hatt full kapasitet for operasjonalisering av den sentrale profilerings- og kampanjefunksjonen før i januar 2019.

Innovasjon Norge har gjennom 2018 styrket den interne ressursen til cirka 1,5 stilling på merkeordningen.

Mål for 2019

Det overordnede målet er å videreutvikle Merkevaren Norge for at Norge skal bli oppfattet som et enda mer aktuelt og attraktivt helårlig reisemål. Det vil bli utviklet mer innhold med fortellinger fra hele landet, som har potensial til å skape engasjement og reiselyst.

Videre skal Innovasjon Norge forsterke arbeidet med å integrere kultur i den nasjonale reiselivsmerkevaren, gjennom inspirerende innhold og distribusjon av innhold mot kulturinteresserte segmenter.

Innovasjon Norge skal utvikles til å ta posisjonen som ledende og nyskapende aktør innen reiselivsmarkedsføring gjennom kreative og innovative digitale løsninger.

Innovasjon Norge skal ha fokus på å få det nye teamet på forbrukermarkedsføring operativt med tanke på å utvikle kreative kampanjer og løsninger i samarbeid med landsdelsselskap, destinasjoner og større kommersielle partnere. Det vektlegges utvikling og gjennomføring av årsplanen for 2019, for å bidra til økt synlighet gjennom hele året ved å lage og bruke engasjerende innhold på sosiale medier.

Pressearbeidet vil utvikle nye KPI-er som skal fokusere på kvalitet framfor kvantitet, og vil være rettet mot de identifiserte segmentene. Samarbeid med destinasjonene vil også endres og spisses i denne retningen.

Innovasjon Norge starter opp samhandlingsprosesser med landsdelsselskapene for å utvikle felles, langsiktige mål for samarbeidet for å bidra til ønsket vekst og utvikling av turismen til de ulike landsdelene. Prosessløpene skal være lokalt og bredt forankret, for å samle interessentene (reiselivsnæring, kultur- og opplevelsesaktører, det offentlige) rundt noen felles strategiske innsatsområder, som det må jobbes systematisk med over tid. Målet er å tydeliggjøre hvordan Innovasjon Norge kan bidra på disse områdene for at landsdelen skal lykkes enda mer som

attraktive, bærekraftige reisemål internasjonalt. Prosessen skal også gjøre Innovasjon Norge bedre i stand til å bidra helhetlig med sine tjenester, fra utvikling til kommunikasjon.

Ordningen *Merket for bærekraftig reisemål* har lyktes svært godt med å være et relevant og ønsket verktøy for reisemål landet rundt. Det er god spredning og fremdrift i reisemålene, i tillegg til at nettverket rundt disse «grønnere» reisemålene stadig styrke. Arbeidet fremover dreies over på å ta grunnlaget bedre ut kommersielt, og jobbe videre med produktutvikling i destinasjonene. Det er for Norge et klart behov å synliggjøre og vise sine bærekraftige produkter og destinasjoner, og det er gjort et viktig grunnlag for å styrke tryggheten på dette feltet. Det skal utvikles ny forretningsmodell for ordningen, finansiering og gjennomføring på fem-seks nye reisemål, samt remerking av åtte reisemål.

Innovasjon Norge skal ferdigstille arbeidet med en nasjonal arrangementsstrategi for å finne gode strukturer slik at Norge lykkes enda mer i dette arbeidet i årene fremover. Dette innebærer også å få utviklet verktøy for målinger.

4.6 Kap. 2421, post 76 Miljøteknologi (MILTEK)

I 2018 ble det innvilget 517,5 mill. kroner i tilskudd til bedrifter fra Akademika. I tillegg er 5 mill. kroner av rammen allokert til *Digitalisering av Innovasjon Norge*, et digitaliseringsprosjekt avtalt med departementene i 2016. Tildelt ramme for 2018 (fratrasket administrasjonskostnader) var på 494,5 mill. kroner. Grunnet annulleringer fra tidligere år, var disponibel ramme i 2018 på 614,4 mill. kroner.

Formålet med ordningen

Miljøteknologiordningen er en tjeneste som gir risikoavlastning i form av tilskudd til bedrifter som skal utvikle og gjennomføre pilot- og demonstrasjonsprosjekt innen miljøteknologi. Med miljøteknologi menes teknologier, prosesser, løsninger og tjenester som er bedre for miljøet enn det som brukes i dag. Det dreier seg både om teknologi til begrensnig av forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, fornybar energi, mer effektiv ressurshåndtering og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Hovedprinsippet er at finansiering tilbys de beste og mest støtteverdige pilot- og demonstrasjonsprosjektene, uavhengig av teknologiområder og bransjer.

Som del av Innovasjon Norges oppdrag på miljøteknologi skal Innovasjon Norge ha et kompetansemiljø innen miljøteknologi, blant annet for å veilede søkere i det samlede tilbudet av virkemidler med relevans for utvikling og kommersialisering av miljøteknologi.

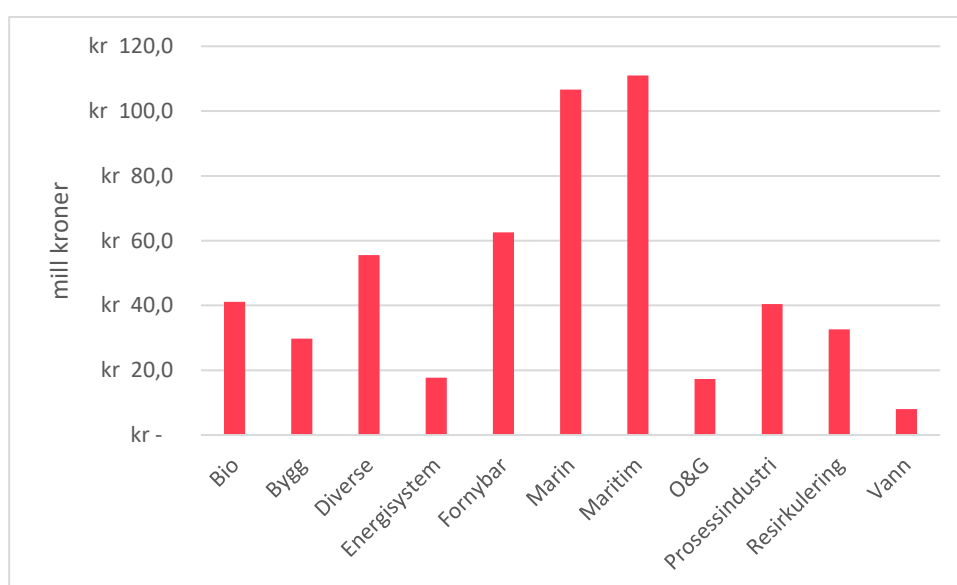
Hovedaktiviteter

Tilskuddene fra Miljøteknologiordningen har utløst prosjekter i næringslivet til en samlet kostnad på 2,12 mrd. kroner, hvilket innebærer at én krone finansiert av Innovasjon Norge utløser tre kroner fra næringslivet. Prosjektene skal gjennomføres i løpet av en to-tre-års periode.

Søknadsinngangen for 2018 var på 1 169 mill. kroner⁷¹, og totalt 404 saker⁷² ble behandlet. Dette er en nedgang på 17 prosent fra 1413 mill. kroner i 2017. Endringer i etterspørsel over tid kan si noe om det reelle behovet for miljøteknologi-finansiering, men endringer fra ett år til et annet bør ikke tillegges for mye vekt. For eksempel kommer det innimellom inn store søknader som av flere årsaker ikke er relevant for ordningen og derfor blir returnert eller avslått. Disse kommer inn i statistikk over innkomne søknader, men reflekterer ikke et reelt behov.

Miljøteknologiordningen er bransje- og teknologinøytral. For 2018 var den tematiske fordelingen av prosjekter som illustrert nedenfor⁷³.

Figur 4-27 Tematisk fordeling av Miljøteknologiordningen 2018

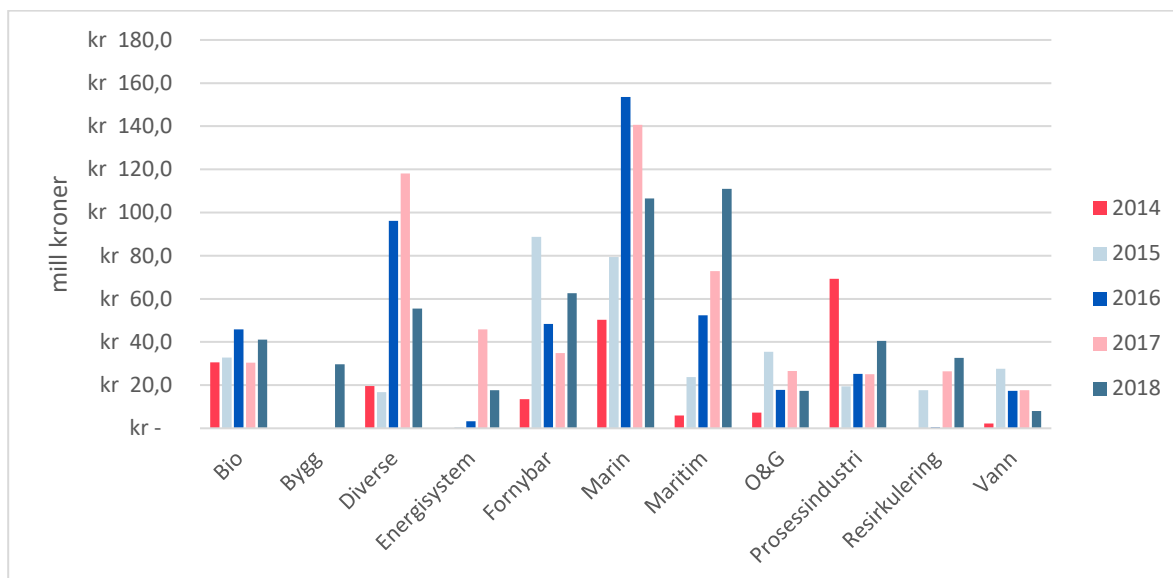
Andel marine prosjekter har gått ned de to siste årene, fra 33 prosent av porteføljen i 2016 til 20 prosent i 2018. Dette skyldes en innstramning i policy for bruk av ordningen knyttet til behandlingsmetoder for lakselus. Maritime prosjekter utgjør 25 prosent av rammen i 2018, hvilket er en økning på 15 prosent fra 2017. Økningen i maritime prosjekter skyldes i all hovedsak at *Utslippsfri maritim transport* var ett av temaene i årets Pilot-E samarbeid.

⁷¹ Dette er netto søknadsinngang i 2018, og inkluderer ikke overligger fra 2017. 300 mill. kroner av søknadsomfanget ble ikke ferdigbehandlet i 2018 og blir behandlet i 2019.

⁷² Saker som er innvilget, avslått, returnert eller trukket

⁷³ Merk at dette er en oversikt laget av tjenestansvarlig, basert på en tolkning av prosjektene i porteføljen. Det er ikke basert på NACE-koder.

Figur 4-28 Miljøteknologiordningen fordelt på tema fra 2014 til 2018

I Pilot-E-samarbeidet⁷⁴ mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova ble det for tredje gang gjennomført en felles tematisk utlysning. Målet er å stimulere til et raskere utviklingsløp for nye løsninger der man tydelig ser et kommende marked og der det er behov for sammensatt kompetanse og flere bidragsyttere i prosjektene.

I 2018 inneholdt utlysningen to tema: *Utslippsfri maritim transport 2.0* og *Fremtidens klimanøytrale industri*. Elleve søknader fra ulike bedriftskonsortier ble mottatt innen søknadsfristen. Totalt omsøkt beløp var 290 mill. kroner. En felles arbeidsgruppe fra de tre organisasjonene vurderte alle søknadene, og seks bedriftskonsortier ble innvilget finansiering, av disse er Innovasjon Norge involvert i fem. De tre prosjektene innen *Utslippsfri maritim transport* ledes av Havyard AS (Nullutslippsløsninger for kystrutedrift), Flying Foil AS (Helelektrisk hydrofoil) og Samskip AS (Løsning for konkurransedyktig overgang av kontainertransport fra land til sjø). De to prosjektene innen *Fremtidens klimanøytrale industri* ledes av Elkem ASA (Produksjonsprosess for biokarbon) og Yara ASA (Grønn mineralgjødsel).

Til sammen vil samarbeidspartnerne bidra med 107 mill. kroner, der Innovasjon Norges andel er på 46,4 mill. kroner – hvorav 42,15 mill. kroner hentes fra Miljøteknologiordningen. 4,25 mill kroner ble finansiert med midler fra Samferdselsdepartementet.

⁷⁴ Pilot-E er en samarbeidsform mellom EnergiX i Forskningsrådet, Miljøteknologiordningen hos IN og Enova - for å sikre at prosjekter som adresserer viktige tema i det grønne skiftet blir aksellerert og realisert med drahjelp fra det offentlige gjennom hele utviklingsløpet. www.pilot-e.no

Som et ledd i mobilisering av nye bedrifter og prosjekter, ble det i 2018 gjennomført to utlysninger knyttet til Sirkulærøkonomi – med frist 15. mars og 17. september. Utlysningen gjaldt kun forprosjektmidler (maks 500 000 kroner) som har til formål å avdekke prosjektrisiko knyttet til et mulig utviklingsprosjekt. Mobiliseringseffekten av disse utlysningene var stor, og vi fikk tilsammen inn 160 søknader til behandling. Av disse ble omkring 70 prosjekter innvilget med støtte fra Miljøteknologiordningen (i tillegg fikk noen prosjekter finansiering fra Bioøkonomiprogrammet og distriktsmidler).

Formålet med utlysningen var å sette fokus på et viktig og krevende område for norsk næringsliv – sirkulærøkonomi. Det er behov for store endringer i forretningsmodeller og produksjonsprosesser om norske bedrifter skal kunne tilpasse seg sirkulærøkonomien. For å sikre at flest mulig av forprosjektene faktisk resulterer i konkrete utviklingsprosjekt, fikk vi utviklet et kompetansetilbud (Innovasjonsverksted) som mottakerne inviteres til å gjennomføre i forprosjektperioden. 20 forprosjekt mottakere deltok på Innovasjonsverksted i 2018 og de resterende forventes å delta i 2019. På Innovasjonsverkstedene blir deltagerne utfordret til å ta i bruk ulike innovasjonsverktøy for å sikre at prosjektidéen faktisk treffer et behov i markedet.

Videreutvikling

Erfaringene med utlysninger av forprosjekt har vært blandede. Det er liten tvil om at utlysninger har god mobiliseringseffekt, og at det er behov for proaktiv innsats om Miljøteknologiordningen skal være relevant for å styrke norske bedrifter i retning grønn konkurransekraft. I et slikt perspektiv er utlysninger hensiktsmessige. Derimot er saksbehandlingen i forbindelse med slike utlysninger krevende. For å sikre likebehandling av alle saker som kom inn på sirkulærutlysningen, ble det nedsatt et internt panel som vurderte alle prosjektbeskrivelsene og ga en anbefaling til saksbehandler/beslutningstager, som dernest sluttførte saksbehandlingen. Innovasjon Norges distribuerte apparat gjør denne arbeidsmodellen krevende. Det er derfor besluttet at arbeidsmodellen ikke videreføres i 2019.

I 2019 setter vi fokus på tematisk mobilisering, men da uten søknadsfrister. Det er igangsatt et større arbeid for å harmonisere og samordne mobiliseringsarbeidet til EUs H2030 med nasjonale ordninger. Mobilisering skjer da på tvers av finansieringsordninger, knyttet til overordnede tema som samsvarer med utfordringer identifisert i viktige strategiske dokumenter, for eksempel Veikartene for Grønn konkurransekraft og EUs planlagte Missions i H2030. Målet er å ruste norske bedrifter for internasjonal vekst. For næringslivet anses det som en fordel at Innovasjon Norges vurderingskriterier for FoU-prosjekter samsvarer med EUs kriterier. Dessuten er det viktig at EUs virkemidler blir en del av Innovasjon Norge samlede mobilisering av nye innovasjonsprosjekter. Derfor vil tematiske utlysninger for 2019 samsvare med EUs planlagte missions for H2030.

Mobilisering på ett eller flere tema må ikke skape forvirring rundt miljøteknologiordningens relevans for støtteverdige prosjekter i bedrifter fra alle bransjer i hele landet. Vi kommer til å spisse kommunikasjonen på dette i 2019. Alle Innovasjon Norges ordninger for innovasjon vil samordnes etter hva overordnede krav og kriterier gjelder, både for prosjekt (innovasjonshøyde,

potensial, risiko, med mer) og bedrift (gjennomføringsevne, god forretningsskikk osv). Dernest må det vurderes om prosjektene tilfredsstillende de ulike ordningenes særkrav. For Miljøteknologiordningen handler dette om pilot og demonstrasjon av miljøteknologi - løsninger som er bedre for miljøet enn det som finnes fra før. Arbeidet med å tydeliggjøre hva som er «grønt nok» for at Miljøteknologiordningen videreføres. Muliggjørende teknologier og nye forretningsmodeller gir oss nye utfordringer, og her vil vi samordne oss med praksis hos andre virkemiddelaktører og Nysnø Klimainvesteringer. I 2019 planlegges innføring av livsløpsanalyser av prosjekter som blir innstilt på mer enn 12 mill. kroner i tilskudd fra Miljøteknologiordningen.

Miljøteknologiordningen er ett av flere virkemidler for å styrke norske bedrifters konkurransekraft. I 2019 vil Innovasjon Norges rådgivere i større grad ha fokus på sparring med kunder for å nå dette målet. Det innebærer at rådgivning til bedrifter i mindre grad blir innsalg av enkeltordninger, og i stedet fokuserer på bedriftens vekstambisjoner og hvilke tjenester de har behov for om dette skal oppnås. Løsningene inkluderer også tjenester levert av andre virkemiddelaktører, både nasjonalt og regionalt.

Kompetansemiljø for miljøteknologi

Innovasjon Norge setter årlig av en andel av rammen for miljøteknologi for å etterkomme bestilling i oppdragsbrevet om å bygge et kompetansemiljø for miljøteknologi. Oppdraget er løst gjennom innsats på følgende områder:

- Utvalgte mulighetsområder (Ren energi, Smarte samfunn, Havrommet, Bioøkonomi) har fått tildelt ressurser som er organisert i kjerneteam, og som utfører oppgaver for å styrke norsk posisjon innen miljøteknologi.
- Utekontorene gjennomfører aktiviteter og henter inn kunnskap/dokumentasjon om muligheter/utviklingstrekk i ulike markeder innen det grønne området. Dette bidrar til at norske miljøteknologibedrifter får tilgang til internasjonale markeder.
- Kunderådgivere som jobber med innovasjon på distriktskontorene sparrer med kunder om bærekraftige forretningsmodeller og gjennomfører kompetansehevende tiltak (seminar, workshops) for å øke bevisstheten rundt bærekraft.
- Samarbeid med partnere som Enova og Forskningsrådet.

Samlet sett skjer den beste kompetansebyggingen på området miljøteknologi gjennom arbeid med enkeltkunder eller grupper av kunder. På distriktskontorene skjer dette gjennom saksbehandling av enkeltprosjekt og tilhørende aktiviteter (for eksempel rådgivende panel). Ansatte ved Innovasjon Norges utekontor bygger kompetanse på miljøteknologiområdet gjennom å utarbeide rapporter, gjennomføre seminarer, konferanser, studieturer og annet til grupper av kunder. I 2018 ble det gjennomført til sammen 24 prosjekter ved utekontorene (en-til-mange), finansiert av kompetansemidlene fra Miljøteknologiordningen. Fokus på alle arrangementene har vært å fremme grønne løsninger fra norske bedrifter, samtidig som ansatte på utekontorene stadig bygger kompetanse på ulike tematikk innen miljøteknologi og blir bedre på å fremme denne type løsninger internasjonalt. Blant annet har kompetansemidlene bidratt til gjennomføring av Brasil Business and Science Week, India Clean Energy Week, messe knyttet til sirkulærøkonomi i Italia, seminar om forsøpling i havet i Sør-Afrika, arrangement rundt Green Maritime i San Fransisco,

Brasil og Singapore, samt paviljong med bedrifter under ONS i Stavanger (Clean Energy Park). Mer enn 120 bedrifter har deltatt på disse arrangementene i 2019.

Alle aktivitetene på det grønne området bidrar til akkumulert kunnskap om miljøteknologi i organisasjonen.

Samordning i virkemiddelapparatet

Innovasjon Norge har en tett og god dialog med Enova og Forskningsrådet. Alle organisasjonene har endret sine strategier de siste par årene, samtidig som markedsbehovene og tilbudene innenfor miljøteknologiområdet er i stadig endring. Det fordrer at Innovasjon Norge evner å tilpasse Miljøteknologiordningen til nye teknologiområder og markedsbehov.

Forum for Grønn vekst er en møteplass for mellomledere i Innovasjon Norge, Enova, Forskningsrådet, Miljødirektoratet, GIEK, Eksportkreditt, Gassnova, SIVA og DIFI. Forumet har hatt to møter i 2018, ett på våren og ett på høsten. Formålet med møtene er å ha en felles gjennomgang av tema som er interessant for alle organisasjonene. I 2018 ble det besluttet å utvide Forumet med Nysnø Klimainvesteringer og NORWEP.

Det ble også gjennomført et felles todagers saksbehandlerseminar for ansatte i alle deltagerorganisasjonene i første halvår. Formålet var at saksbehandlere i de ulike organisasjonene skal ha mulighet til å kjenne hverandres ordninger bedre, og bygge nettverk på tvers av organisasjonene. Felles saksbehandlersamling vil bli gjennomført også i 2019, men i år med avgrenset deltakelse, fra Enova og Forskningsrådet.

Vi har hatt flere møter med Nysnø Klimainvesteringer for å se om det kan være noen områder vi kan samarbeide om. Nysnø er invitert til å delta på ovennevnte saksbehandlerseminar i 2019. Vi leter etter muligheter for at bedrifter som har mottatt prosjektfinansiering fra Miljøteknologiordningen kan kobles mot Nysnø Klimainvesteringer.

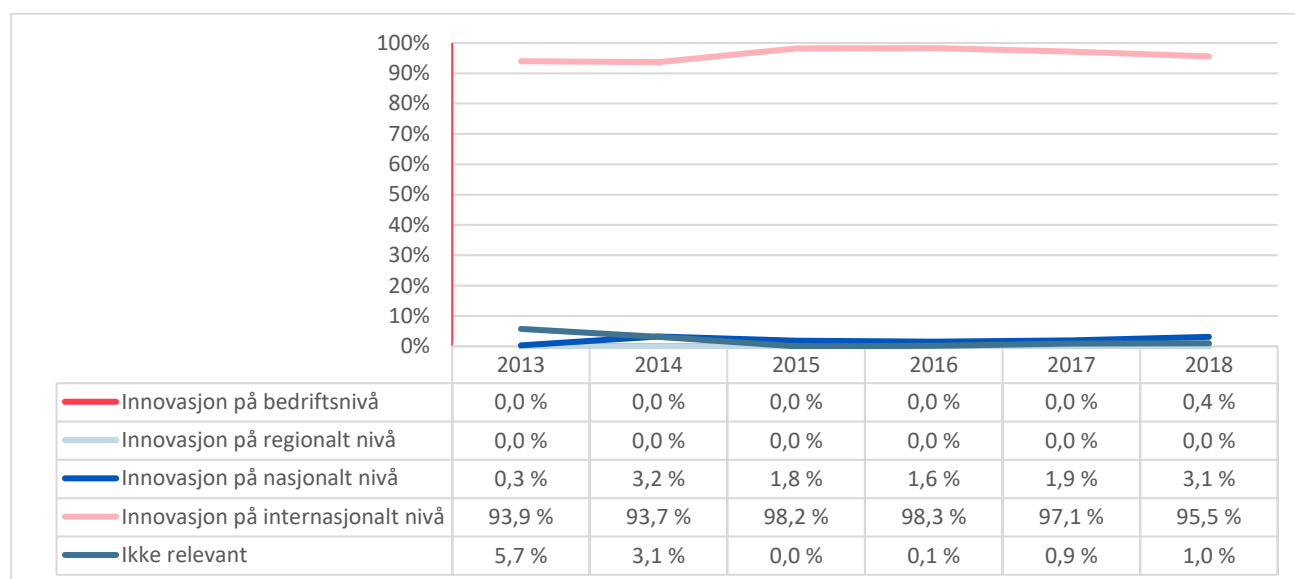
Resultater og effekter

Miljøteknologiordningen har oppnådd årets mål for bevilgning av rammen.

82 prosent melder tilbake at de ikke ville ha gjennomført prosjektet uten tilskuddet. Det er kun tre prosent som sier at de trolig ville ha gjennomført prosjektet uansett. Miljøteknologiordningen er altså en ordning som har høy addisjonalitet, ifølge svar fra selskapene når de blir spurt i Kundeeffektundersøkelsene.

Innovasjonsnivå ligger på internasjonalt nivå. I policy for miljøteknologiordningen er det presisert at det er miljøteknologiprojekter med innovasjon på internasjonalt nivå som skal prioriteres.

Figur 4-29 Innovasjonsnivå andel innvilget beløp

Innovasjonshøyde og risiko henger sammen. De fleste prosjekter finansiert med Miljøteknologiordningen har høy risiko, med små årlige variasjoner. I 2018 var 71,5 prosent av prosjektene definert som «høy risiko» og de resterende prosjektene hadde «normal risiko». Ingen prosjekter ble vurdert til å ha lav risiko.

Miljøteknologiordningen har vært med i effektundersøkelsene de siste to år. Effektene for Miljøteknologiordningen er ikke statistisk signifikante, trolig fordi ordningen er relativt ung, dermed har relativt få observasjoner. Estimatenes er derfor usikre, men vi velger likevel å gjengi dem i tabellen og håper at man om et år eller to vil få sikrere estimater. Signifikans vil øke med økende antall observasjoner og lengre tidsserier. Estimatenes forteller om årlig merkest målt i forhold til sammenliknbare bedrifter over en treårsperiode på de tre MRS-indikatorene; salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet.

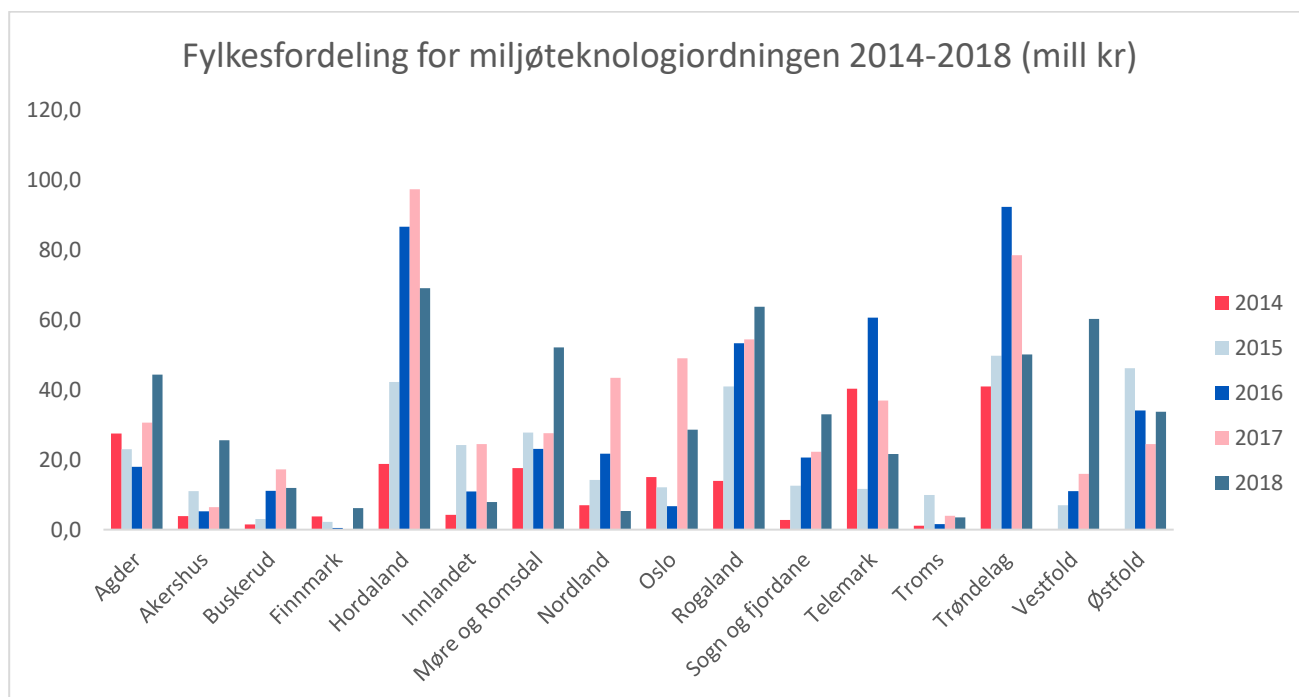
Tabell 4-51 Effektindikator

Effektindikator	2018
Salgsinntekter	6,0
Verdiskaping	7,8
Produktivitet	7,4

Nedenfor er en oversikt over fylkesfordeling for Miljøteknologiordningen. Det er årlige variasjoner i forbruket av ordningen fordelt på de ulike fylkene. Det er størst aktivitet i og rundt de store byene. Dette reflekteres ved at Hordaland, Osloregionen og Rogaland har tatt størst andel (i

kroner) av ordningen i 2018. Nytt av året er at Møre og Romsdal, Agder og Vestfold har fått en større andel av rammen sammenliknet med tidligere år, og at Trøndelag har fått en lavere andel. Disse variasjonene skyldes i all hovedsak noen få store enkelttilsagn.

Figur 4-30 Fylkesfordeling for Miljøteknologiordningen fra 2014 til 2018 (i mill. kroner)

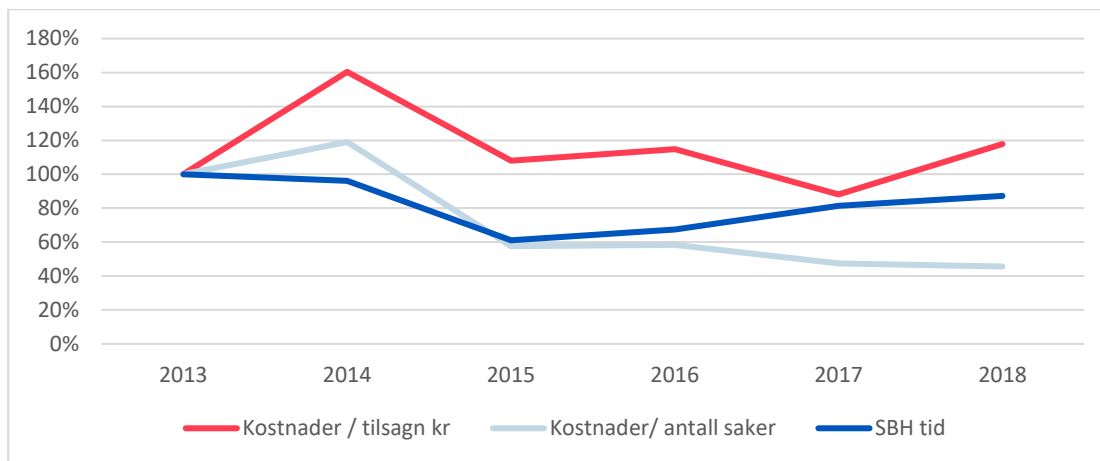

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Budsjetterte gjennomføringskostnader for Miljøteknologiordningen utgjør i 2018 32,5 mill. kroner for administrasjon av selve ordningen (saksbehandling, oppfølging). Regnskapet for 2018 viser noe overforbruk på timer, men samtidig underforbruk på DPK. For Kompetanseoppdraget hadde vi i 2018 et budsjett på 14,3 mill. kroner. Regnskapet viser et forbruk på 12,4 mill. kroner ved årsslutt.

Effektiv drift

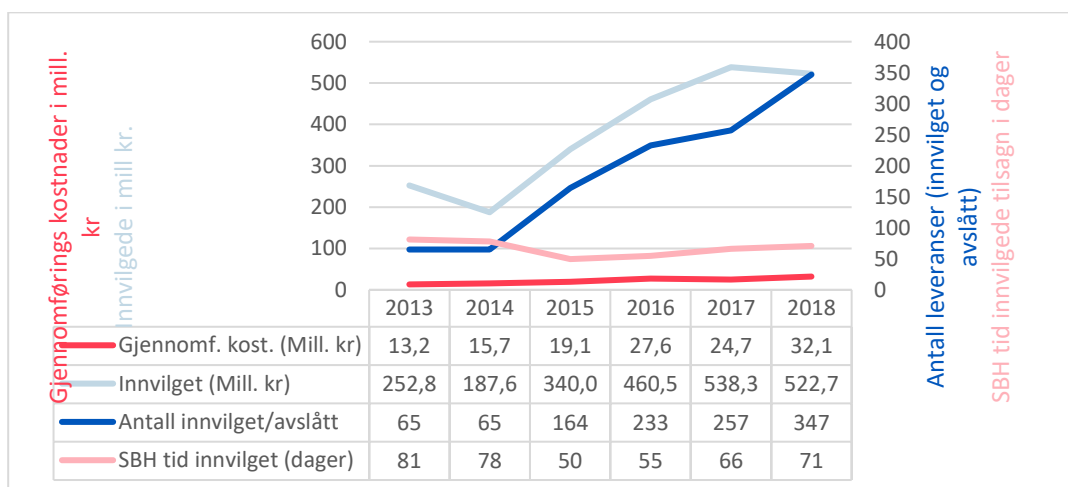
Figur 4-31 Kostnadseffektivitet for administrasjon av Miljøteknologiordningen over tid, indeks 2013 = 100

Gjennomsnittlige tilsagn har gått ned fra 2017 (2,3 mill. kroner). Det skyldes en økning i antallet forprosjekt (under 500 000 kroner). I 2017 ble det innvilget 50 forprosjekt, i 2018 ble det innvilget 78.

Samlet gjennomføringskostnad per sak behandlet har gått ned fra 2017 til 2018, samtidig som saksbehandlingstiden har økt. Det kan skyldes at distriktsapparatet i 2018 har behandlet flere saker med like mange ansatte i 2018 som i 2017. Grovt sett innebærer det at den enkelte ansatte har behandlet flere miljøteknologisaker, og da vil nødvendigvis saksbehandlingstiden øke. Likevel er det verdt å merke seg at kostnader per sak i 2018 er i underkant av 40 prosent sammenliknet med 2013 (benchmark), og saksbehandlingstiden per sak fortsatt er lavere enn i 2013.

Figur 4-32 Kostnadseffektivitet for administrasjon av Miljøteknologiordningen over tid

Antall saker behandlet har hatt en økende trend fra 2014 og har økt med 35 prosent fra 2017 til 2018. Økningen i antall for 2018 skyldes i stor grad utlysningene (vår og høst 2018) knyttet til forprosjektet Sirkulærøkonomi. Det kom inn til sammen 150 søknader, hvorav rundt halvparten ble avslått.

Kostnader knyttet til saksbehandling og oppfølging av saker øker naturlig nok med volum.

Mål for 2019

For 2019 har vi mål om å utløse prosjekter med høyt potensial for verdiskaping i Norge, basert på ny miljøteknologi. Vi regner med at økt samordning med andre innovasjonstilskudd (Innovasjonskontrakter og Bioøkonomiordningen) vil bidra til målet. Ambisjonen er å få inn flere store saker (tilskudd på 10 mill. kroner +) til strategisk viktige områder.

4.7 Kap. 2421, post 77 Tilskudd til preså Kornfond

Formålet med ordningen

Preså Kornkapital skal være et supplement til etablerertilskudd, oppstartlån og så Kornfondene. Hensikten med ordningen er å forberede bedriftene for vekst, gjennom å tilføre kapital og kompetanse, samt risikoavlaste og stimulere tidligfase investormiljøer. Preså Korninvesteringer skal koinvesteres med minst like mye ekstern privat kapital, fortrinnsvis fra forretningsengler. Målgruppen for investeringer er innovative bedrifter med vekstambisjoner, som er yngre enn fem år. Preså Kornkapitalen forvaltes av mellomledd som består av TTO/inkubatorer og forretningsenglenettverk.

Hovedaktiviteter

Tabell 4-52 Preså Kornfond (beløp i mill. kroner)

	Preså Kornkapital	Matching	Totalt
Investert i 2016	61	171	232
Investert i 2017	37	79	116
Investert i 2018	30	183	213
Totalt	128	433	561

Av porteføljen på 115 selskaper ble det gjennomført to salg med gevinst i 2018. Realisert kapital resirkuleres og inngår i neste års utlysning. To selskap ble meldt konkurs, som medfører tap på 3,05 mill. kroner. I tillegg ble et selskap solgt med tap på 1,9 mill. kroner.

I 2018 ble det gjennomført to partnersamlinger hvor alle preså Kornforvalterne deltok. Hensikten med samlingene er å skape en læringsarena med godt faglig innhold, og legge til rette for erfaringsdeling. På programmet i 2018 har vi blant annet hatt innlegg om god praksis for tidligfaseinvesteringer, hvordan skaffe finansiering fra EU, hvordan kombinere lån, tilskudd og egenkapital og hvordan forberede større emisjoner, bygget opp rundt caset Spond som reiste 50 mill. kroner sommeren 2018. Videre har vi hatt innlegg om hva som er gode målekriterier (KPI'er) i et oppstartsselskap, informasjon om globale akseleratorer, samt hva ventureselskapene ser etter hos selskaper de vurderer for investeringer. Vi erfarer godt oppmøte på samlingene, med 40 deltagere på hver samling. Responsen er positiv og det er et ønske at vi fortsetter å arrangere disse samlingene.

Høsten 2018 gjennomførte Menon en før-evaluering av preså Kornordningen hvor hensikten var å vurdere om ordningen har en hensiktsmessig innretning, samt om den løser markedssvikten den er tenkt å løse.

Årets ramme ble tildelt forvalterne gjennom en offentlig utlysning. Det kom inn 31 søknader. Gjennomgående ligger nivået i søknadene høyere sammenlignet med 2017. Etter en grundig gjennomgang ser vi at søkerbunken fordeler seg i kategorier: 1) gode søknader som resulterte i tildeling fra årets ramme, 2) søkere som ikke nådde helt opp i denne konkurransen, men hvor vi ser et godt potensial. Flere av disse miljøene forvalter preså Kornkapital fra tidligere utlysninger. De er scorett opp til de miljøene som nådde opp i konkurransen, 3) søknader som svarer dårlig ut på tildelingskriteriene og som ikke ville fått tildelt ramme uansett hvor stor rammen er.

Det var bare én ny søker som nådde opp i konkurransen. Søknader fra miljøer i de store universitetsbyene, og spesielt de fra Oslo og Akershus, scorer høyere enn resten av landet. Det diskuteres hvert år hvorvidt vi skal ta hensyn til geografisk beliggenhet. Vår policy er at vi ønsker preså Kornkapital tilgjengelig i hele landet. I 2018 har vi derfor konkludert med følgende fordeling:

- Sør/øst: 2 mill. kroner (Vestfold)
- Nord: 2 mill. kroner (Troms)
- Midt: 8 mill. kroner (Trøndelag, Møre og Romsdal)
- Sør/vest: 11 mill. kroner (Rogaland og Hordaland)
- Oslo: 27 mill. kroner (Oslo og Akershus)

Resultater og effekter

Av investeringer foretatt i 2018 er det rapportert at 21 prosent av selskapene har gründere og/eller eiere med utenlandsk bakgrunn. 46 prosent av selskapene har kvinner i ledelse, styre eller som aksjonærer. Av disse er det 26 prosent av selskapene hvor kvinner utgjør en del av gründerteamet. Som eksempel kan nevnes Ecofiber Recycling AS i Rogaland som ble stiftet i 2015. Selskapet er et avfallsmottak som resirkulerer glassfiber og komposittmaterialer fra fritidsbåter, bygg og anlegg, offshore, akvakultur, landbruk og vindmøller. Målet er å bekjempe deponering av disse avfallssegmentene og gjøre avfallet om til et nytt sluttmateriale med mange muligheter. Utvikling og testing av nye produktløsninger gjøres i samarbeid med Universitetet i Stavanger og SINTEF. Selskapet mottok våren 2016 et kommersialiseringstilskudd på 300 000 kroner, og litt

senere samme år et miljøteknologitilskudd på 875 000 kroner. I 2018 er det innvilget et innovasjonslån på 2,5 mill. kroner. Preså Korn Kapital med koinvestering fra private investorer har tilført selskapet nær 4 mill. kroner i egenkapital i 2018. Daglig leder, ett styremedlem og to av investorene er kvinner.

De aller fleste, 86 prosent, av investeringene er gjort i form av kjøp av aksjer og bare 14 prosent av investeringene er konvertible lån. Dette indikerer at utfordringer med verdivurderinger på selskaper i tidlige faser ikke er et hinder for investeringene.

Preså Kornordningen er sektornøytral og det er investert i en rekke teknologier. Av investeringene som er gjort i 2018 finner vi disse sektorene på topp: fintech 16 prosent, B2B Saas 16 prosent, IOT og AI 12 prosent, medtech 9 prosent, Biotech fordelt på farmasi, oppdrett og næringsmiddel utgjør samlet 9 prosent. For øvrig er det investert i energi og greentech, olje/gas-teknologi med flere.

Støttende analyser og evalueringer

Menon skriver i sin før-evalueringssrapport at «Preså Kornordningen er innrettet mot det segmentet hvor markedssvikten potensielt er størst, dvs. unge nyetablerte selskaper med innovative produkter med stort vekstpotensial og potensielle positive eksternaliteter for forbrukere og konkurrenter.» Ordningen blir ikke mer effektiv enn det Innovasjon Norge evner å selektere forvaltere som faktisk har et komparativt fortrinn i preså Kornfasen. I dette ligger også at forvalterne selekterer de riktige selskapene, at de kan styre kapitalen på en god måte og at de har komplementære ressurser å tilføre selskapet. Menon skriver at «Vår overordnede vurdering er at Innovasjon Norges seleksjonskriterier fremstår som fornuftige, og gjennom personlige intervjuer er det vårt inntrykk at forvalterne gjennomgående fremstår som profesjonelle og reflekterte rundt sin rolle som preså Kornforvaltere.» Det pekes samtidig på et behov for å vurdere mer spissede seleksjonskriterier i forbindelse med valg av forvaltere.

Menon mener preså Kornordningen treffer i markedet slik den er tiltenkt og skriver «Basert på intervjuer med forvaltere og foretak, samt kobling av kundedata opp mot Menons regnskapsdatabase, er det vårt inntrykk at Preså Kornordningen treffer målgruppen for ordningen.»

Offentlig kapital skal ikke fortrenge privat kapital, men bidra til å dele risiko og utløse privat kapital. Dette har vært vurdert i førevalueringen. Menon har i intervjuer funnet at «Både forvalterne og selskapene vi har snakket med er samstemte om at ordningen tilfører målgruppen finansiering de ikke ville fått i fravær av ordningen.» Dette vil analyseres nærmere i følgeevalueringen som er planlagt i 2019.

Det er også vurdert hvor effektivt Preså Kornordningen er innrettet. Menon skriver at «Ordningens innretning medfører minimale administrative kostnader for Innovasjon Norge ettersom screening, oppfølging og exit foretas av investeringsmiljøene.»

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Gjennomføringskostnadene har til nå vært omtrent 2 prosent av rammen. Vi ser en liten økning i gjennomføringskostnadene i 2018. Det skyldes blant annet kostnader knyttet til evaluering. I tillegg er fondets størrelse nå i et omfang som tilsier noe økte ressurser til oppfølging og gjennomføring.

Avvik

Det er ikke registrert avvik i 2018.

Mål for 2019

Det planlegges offentlig utlysning etter forvaltere i andre kvartal 2019. Vi vil fortsette å spisse tildelingskriteriene noe. Innovasjon Norge ønsker å bidra til å bygge økosystemet innen tidligfaseinvesteringer spredt utover hele landet. Preså Kornkapitalen har en positiv multiplikatoreffekt på privat kapital. For innovasjonsselskapene utgjør det en betydelig forskjell på hvilken rolle de kan ta ovenfor aktuelle samarbeidspartnere når de forvalter kapital fra preså Kornfondet. Kapital fra fondet gir dem en annen rolle i møte med lokale investorer og investornettverk. Det at de faktisk har kapital og planlegger investeringer som vil være med å styrke selskapene og dele risiko med den private kapitalen gir økt attraksjon og troverdighet overfor investorene. De kan gjøre seleksjon, forvalte et aktivt eierskap og planlegge exit sammen med koinvestorene. Dette innebærer også at innovasjonsselskapene styrker sin kompetanse innen forvaltning av kapital og tiltrekker seg ressurser som har denne kompetansen.

Det er nå til sammen 29 forvaltere i hele landet, med relativt ulik profil. Det har vært nyttig i en startfase å samarbeide med forskjellige miljøer. Det har også gitt verdifull læring til Innovasjon Norge med tanke på hvordan vi best kan utvikle og implementere ordningen videre. Samtidig vurderes det som lite hensiktsmessig å fortsette å spre kapitalen for tynt utover. Det vurderes hvorvidt vi bør sette tak på hvor mye én forvalter kan tildeles totalt. Noen av forvalterne er så store at det kan stilles spørsmål ved hvor stor forskjell noen millioner kroner fra eller til gjør for investeringstakten. Videre diskuteres det hvor mye spredning vi bør ha. En innstramning på tildeling vil slå sterkt ut på geografisk spredning. Så langt har det vært Innovasjon Norges policy at vi ønsker Preså Kornkapital tilgjengelig i hele landet. Som bidrag i debatten vil vi ta med Menons vurdering i før-evalueringen. De skriver at «Det vil forhåpentligvis være slik at finansiering fra det offentlige kan være med å videreutvikle gode forvaltere rettet mot tidlig fase som på sikt kan stå på egne ben.» I praksis betyr dette at vi må finne balansen mellom når forvalterne har vokst ut av ordningen, samt hvor mye vi skal spre kapitalen ut i regionene.

Det planlegges to investorsamlinger i 2019, én i mars og én i september. Dialog med forvalterne og tilrettelegging for erfaringsdeling og kompetanse påfyll vil fortsatt prioriteres høyt.

Menon vil gjennomføre følgeevaluering av preså Kornordningen i 2019. Gjennomføring og oppfølging av før-evaluering og følgeevaluering vil prioriteres.

4.8 Kap. 2421, post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med ordningen er å bidra til å bygge opp forvaltningsmiljøer i distriktene til forvaltning av såkornordningen, og å redusere kostnader for fondenes investorer.

Det ble i 2018 bevilget 3,4 mill. kroner til formålet. Midlene kan dekke lønnsutgifter og andre driftsutgifter i fondene. I 2018 ble det utbetalt 1,13 mill. kroner hver til KapNord Fond AS, Fjord Invest SørVest AS og Norinnova Invest AS.

4.9 Kap. 2421, post 90 Lavrisikolån

Formålet med ordningen

Formålet med tjenesten er å bidra til å oppfylle delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Lavrisikolån kan innvilges bedrifter med behov for finansiering av et langsiktig kapitalbehov knyttet til anleggsmidler. Det kreves tilfredsstillende økonomi og pantesikkerhet for lavrisikolån, og lånene gis med konkurransedyktige betingelser. Låneordningen er dels et konkurrerende tilbud til banklån, men først og fremst et supplement, gjerne basert på at Innovasjon Norge og en bank deler lån og sikkerheter. Tilsagn om store lavrisikolån er som hovedregel basert på en slik deling av langsiktig risiko. Lavrisikolån er orientert mot de deler av markedet hvor konkurransen er moderat eller begrenset.

Hovedaktiviteter

Utlånsrammen på 2 500 mill. kroner ble fullt utnyttet i 2018. Fiskeflåten ble innvilget nye lån på 1 130 mill. kroner og var den dominerende næringen.

Lavrisikolån har moderat innovasjonshøyde, men er av stor betydning, spesielt for fiskeflåten og i det distriktpolitiske virkeområdet. Lavrisikolån er en viktig ordning for samarbeid med andre banker om langsiktig finansiering, hvor hensikten er å dele langsiktig risiko og tilby bedriftene lange lån i et marked hvor bankene har behov for å begrense løpetiden blant annet som følge av Basel III.

Tabell 4-53 Oversikt over utlånsrammer og forbruk i 2018, 2017 i parentes (beløp i mill. kroner)

Leveranser	Utlånsramme	Forbruk	Antall tilsagn
Landbrukslån		517 (588)	237 (219)
Lån til fiskeflåten		1 130 (1 234)	118 (164)
Lavrisikolån		853 (676)	53 (75)
Total	2 500	2 500 (2 498)	408 (458)

Resultater og effekter

67 prosent av lavrisikolånene er tildelt vekstkraftige bedrifter, 14 prosent til gründere og 19 prosent til personkunder (landbruk). Av ordinære lavrisikolånunntatt lån til landbruk og fiskeflåten, er 12 prosent kvinnerettede prosjekter, og 48 prosent av prosjektene har positiv miljøeffekt. I 2017 var disse tallene henholdsvis 11 prosent og 60 prosent. 57 prosent av lavrisikolånene har gått til distriktspolitisk virkeområde. Tilsvarende tall for 2017 var 63 prosent.

Størst andel tilsagn har gått til Møre og Romsdal (674 mill. kroner), Nordland (380 mill. kroner), Hordaland (266 mill. kroner), Sogn & Fjordane (208 mill. kroner) og Troms (201 mill. kroner).

Den siste kundefeffektundersøkelsen viser at for ordinære lavrisikolån har addisjonaliteten ligget på et nivå rundt 84 prosent i sum på høyt og middels nivå; en økning fra 72 prosent i 2017. Det er likevel lavere enn risikolåneordningene, men likevel ganske høyt basert på låneordningens innretning.

Estimatene på de tre effektindikatorene salgsinntekter, verdiskaping og produktivitet er målt av SØA i 2018 for Innovasjon Norges virkemidler og er sett i forhold til en tilsvarende kontrollgruppe av bedrifter. Kunder av lavrisikolån skårer godt på alle de tre effektindikatorene. Spesielt vil vi fremheve effekter i form av produktivitetsvekst. 4,3 prosentpoeng årlig mervest, målt i forhold til en sammenliknbar gruppe bedrifter, kan se beskjedent ut, men relativt til næringslivets samlede produktivitetsvekst på en til to prosent per år, er det ikke så lavt.

I tillegg til gode estimater for vekst i salg, verdiskaping og produktivitet er det positive signifikante estimater også for vekst i antall ansatte og bedriftsøkonomisk lønnsomhet.

Tabell 4-54 Lavrisikolån målt i 2018 (SØA)

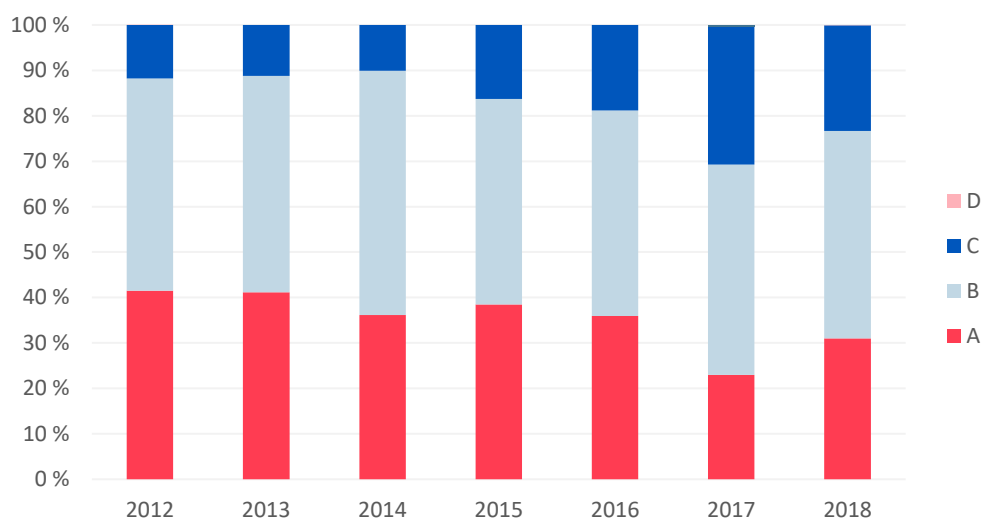
Lavrisikolån målt i 2018 (SØA)	Prosentpoeng årlig mervest	Sign
Salgsinntekter	6,9	***
Verdiskaping	8,6	***
Produktivitet	4,3	***
Antall ansatte	3,1	***
Kapitalrentabilitet	0,3	**

*** signifikant på 99 prosent nivå

** signifikant på 95 prosent nivå

Som forventet er innovasjonshøyden for lavrisikolån vesentlig lavere enn for innovasjonslån og tilskuddsordningene. Total innovasjonshøyde målt i innvilget beløp på nasjonalt og internasjonalt nivå var i 2018 over 60 prosent, som er det høyeste som er målt. Andel ikke relevant innovasjonshøyde er stor. Dette skyldes at lavrisikolån i stor grad innvilges til fiskeflåten og landbruket, og hvor investeringer som finansieres i første rekke går på kapasitet og modernisering.

Figur 4-33 Driftsrisiko – lavrisikolån (alle), beløp

Det er et krav i ordningen at kundene på kort og mellomlang sikt har god betjeningsevne. Andel tilsagn til kunder med lav driftsrisiko kode A og B, det vil si god eller tilfredsstillende betjeningsevne, økte fra 69 prosent til 77 prosent.

Trenden mot en økt andel høy risiko (C) ser ut til å være snudd i 2018. Nivåene er på god vei tilbake mot situasjonen før 2016. Det høye nivået i fjor på klasse C skyldes i første rekke noen store fiskeflåtelån, som hadde betryggende sikkerheter. Fiskeflåten står for tiden for mer enn 40 prosent av de årlige utlån, og situasjonen i denne sektoren for tiden gjør at nye engasjement gjennomgående får enten klasse A eller B. Faktum er at vi, i tråd med ambisjonen, i løpet av 2018 har lyktes med å øke årlige utlån av ordinære lavrisikolån, som normalt har høyere driftsrisiko, med nær 200 mill. kroner i forhold til 2017.

Støttende analyser og evalueringer

Siste evaluering gjort av Menon i 2013 av lavrisikolåneordningen fremhevet at lavrisikolån synes å være relevant i den grad låneordningen opererer mot regioner der tilstedeværelsen av regionale og nasjonale banker er svak. Analyse og vurdering av samfunnsøkonomisk lønnsomhet pekte mot at ordningen i hovedsak fungerer godt. Evalueringen anbefalte at lavrisikoporteføljen i større grad dreies mot prosjekter innenfor industri og tjenesteyting og mindre på landbruk. Vi har gjennom 2018 søkt å flytte en større andel av lavrisikolånene til ordinære lavrisikolån, og har i noen grad lyktes med dette. Innovasjon Norge legger stor vekt på at lavrisikolåneordningen skal virke som et godt supplement til lån som tilbys i markedet. Kapitalmarkedsutvalget peker i sin utredning (NOU 18:5) på at lavrisikolånene ser ut til å ha en klar geografisk profil, der Innovasjon Norge tilbyr mest lån i de områder hvor sannsynligheten for kapitalmangel er størst.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Tabellen under viser en oversikt over utviklingen i lavrisikoordningen frem til og med 2018.

Tabell 4-55 Utviklingen i lavrisikolåneordningen fra 2012 til 2018 (beløp i mill. kroner)

Lavrisikolån	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Timekost	86	76	73	72	60	70
DPK ⁷³	19	22	20	18	15	14
SUM	105	98	93	90	75	84
Tilsagn (beløp)	2 490	2 362	1 958	2 486	2 498	2 500
Tilsagn (antall)	639	514	449	420	458	408
Portefølje 31.12	13 441	14 183	13 848	14 003	14 144	14 378

Som det fremgår av tabellen har det vært en moderat vekst i porteføljevolum de siste fem årene.

Lavrisikolåneordningen hadde i 2018 et resultat etter tap på 176 mill. kroner mot 269 mill. kroner i 2017. Hovedårsaken til redusert resultat er at det i 2017 var netto inntektsføring av tap på utlån på ca. 49 mill. kroner, mens det i 2018 er bokførte tap på ca. 22 mill. kroner. Budsjetterte tap på utlån i 2018 var 70 mill. kroner. Av 2018-resultatet ble 153 mill. kroner overført til eier, mens 23 mill. kroner ble tilført egenkapitalen.

Se for øvrig omtale av gjennomføringskostnader under øvrig rapportering.

Avvik

Ambisjonen i 2018 var å benytte 35 prosent av utlånsrammen på industri og tjenesteyting. Dette ble nesten oppnådd (34 prosent). Etterspørselen var i 2018 også særlig stor fra fiskeflåten, og 45 prosent av årets nye tilsagn ble gitt til denne næringen, noe som er marginalt høyere enn internt fastsatt ambisjonsnivå.

Resultatene av lavrisikolånevirkosomheten var i 2018 bedre enn budsjettert. Det skyldes fortsatt relativt gode marginer, men først og fremst at bokførte tap er lave.

Mål for 2019

Utlånsrammen i 2019 er 2 500 mill. kroner. Av denne rammen er ambisjonen at lån til landbruk begrenses til 600 mill. kroner og lån til fiskeflåten til 1 050 mill. kroner. Målet er at 850 mill. kroner eller mer av utlånsrammen skal gå til industri og tjenesteytende næringer.

Budsjettet for lavrisikolåneordningen viser et regnskapsresultat for 2019 etter tap på 50 mill. kroner. Det er da budsjettert med brutto tap på utlån på 73 mill. kroner. Dette er budsjettert etter at det er valgt å legge en nøktern betraktning til grunn for låneordningene. Det vises dermed et betydelig svakere resultat enn vi har hatt i det siste. Med stigende renter forventes rentemarginene å bli redusert. Driftskostnadene øker. Tap på utlån er budsjettert med hva vi i det

lange løp mener er påregnelige tap. Tapene de senere år har vært betydelig lavere enn dette. Vi har dermed håp om at tap på utlån også i 2019 vil bli lavere og resultatet bedre enn budsjettet.

4.10 Kap. 2421, post 95 Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond

Formålet med ordningen

Det langsiktige målet med såkornkapitalordningen er å støtte etablering av innovative, internasjonalt konkurransedyktige vekstforetak i tidlig fase i hele landet, og dermed skape vekst og kompetansebaserte arbeidsplasser. Dette skal gjøres gjennom å øke tilgangen på kompetent kapital og kompetanse, samt å bygge opp og videreutvikle gode forvaltningsmiljøer. Statlige midler som avsettes til egenkapital og risikoavlastning skal investeres og utløse privat kapital og kompetanse.

Eksisterende såkornfond

Det er ingen vesentlige avvik. Resultater for såkornfond rapporteres i en separat rapport som er unntatt offentlighet.

Etablering av nye landsdekkende såkornfond

I opprinnelig budsjett ble det planlagt opprettet et IKT fond på totalt 250 mill. kroner der staten vil bidra med 125 mill. kroner fordelt på 106,3 mill. kroner i egenkapital og 18,8 mill. kroner i risikoavlastning. Departementet tok forbehold om avklaring av fondets innretning med EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Innovasjon Norge måtte avvente utlysning av fondet inntil slik avklaring fant sted. Etter revidert budsjett ble fondets størrelse endret til 300 mill. kroner.

I supplerende oppdragsbrev av 07. 11.2018 ble Innovasjon Norge tildelt et mandat til å velge ut en forvalter til et nytt såkornfond. Fondets størrelse vil være på minimum 300 mill. kroner og staten vil bidra med risikoavlastning på 22,5 mill. kroner (post 53) og egenkapital med 127,5 mill. kroner (post 95).

Det vil bli utlyst et offentlig anbud i 2019 og målsetningen er at fondet skal være etablert i løpet av 2019.

Koinvesteringsfondet for Nord-Norge

I oppdragsbrev fra NFD til Innovasjon Norge av 03.07.2017 ble det besluttet å opprette fondet der staten deltar med 132,3 mill. kroner i egenkapital og tilhørende tapsfond på 46,4 mill. kroner som tilsvarer 35 prosent av egenkapitalen. Følgende presiseringer ble gitt:

- Fondet forvaltes passivt av Innovasjon Norge, som prekvalifiserer investorer fortløpende.
- Fondet skal investere i unge, innovative bedrifter som er yngre enn sju år etter første kommersielle salg.
- Bedriftene det investeres i skal være lokalisert i Nord-Norge.

Fondet ble etablert 16.01.2018 og er organisert i et aksjeselskap som er 100 prosent eid av Innovasjon Norge. Fondet har en kapitalbase på 132,3 mill. kroner. Det er etablert et styre

bestående av tre eksterne personer som alle har lang erfaring fra investerings- og finansieringsvirksomhet.

Innovasjon Norge utpeker en ansatt som daglig leder i fondet og forestår all saksbehandling knyttet til prekvalifisering og utarbeidelse av avtaleverk mot koinvestorer og porteføljebedrifter. Innovasjon Norge har utarbeidet en policy for fondet, standard koinvesteringsavtaler og aksjonæravtaler.

Per 31.12.18 er det prekvalifisert seks koinvestorer og det er investert i to porteføljebedrifter.

Godkjente investorer per 31.12.2018:

- Tor Kirkeng AS
- Terje Navjord AS
- Norinnova Tech Transfer AS
- Helgeland Invest AS
- Fyring Ask Venture AS
- ProAcross AS

Porteføljeselskaper per 31.12.18:

- Safe Track Foods AS
- Ask Undervisning AS

4.11 Annen rapportering – Expo 2020

Oppdrag vedrørende forberedelse av ev. norsk deltakelse på EXPO 2020 og tilsagn om tilskudd på inntil 3 mill. kroner.

Formålet med prosjektet

Norge er invitert til å delta på EXPO 2020 i Dubai, De forente arabiske emirater (FAE). Det vurderes om Norge skal delta. En forutsetning for norsk deltakelse er at næringslivet dekker 50 prosent av kostnadene. Formålet med en eventuell norsk deltakelse på EXPO 2020 er fremme norsk næringsliv, og å styrke Norges økonomiske og politiske forbindelser med FAE.

Innovasjon Norge skal sørge for at EXPO 2020 DUBAI blir en god arena som bidrar til å oppnå målsettingene med Norges deltakelse og at Norges paviljong med opplevelsesinnhold skaper oppmerksomhet og begeistring hos deltakere og publikum.

Prosjektmidlene gitt til Innovasjon Norge for budsjettåret 2018 skal gå til formell etablering av prosjektet, herunder følgende ansvar;

- *Prosjektsekretariat for interimsstyret*
Ivareta funksjonen som prosjektsekretariat for interimsstyret; det vil si forberedelse av møter, utarbeidelse av dokumentasjon interimsstyret skal ta stilling til og oppfølging av interimsstyrets anbefalinger og beslutninger.

- *Organisering og involvering av næringslivet*
I samråd med interimsstyret, om å vurdere, gi anbefalinger og forberede inngåelse av et forpliktende samarbeid mellom private aktører og Staten ved NFD om styring, organisering og finansiering av en ev. norsk deltakelse på EXPO 2020, herunder regulering av partenes rettigheter og plikter. Interimsstyret bør fremme forslag til private deltakere i et slikt samarbeid. Innovasjon Norge skal representere Staten i disse drøftelsene.
- *Grunnlagsdokument*
I samråd med interimsstyret, utarbeide utkast til grunnlagsdokument for en ev. norsk deltakelse på EXPO 2020 som skal forelegges NFD for godkjenning. Grunnlagsdokumentet skal inneholde plan for gjennomføring av en ev. norsk deltakelse på EXPO 2020, og blant annet omfatte omtale av organisering med detaljert oppgave- og ansvarsfordeling, mål for prosjektet og strategi for måloppnåelse, budsjett og økonomistyring. Grunnlagsdokumentet skal inneholde milepælsplan for hele EXPO 2020-prosjektet. Det skal også inneholde en anskaffelsesstrategi og et detaljert forslag til konkurransegrunnlag for anskaffelsen av bygg og innhold for ev. norsk paviljong på EXPO 2020.
- *Generalkommisær for en eventuell norsk EXPO-organisasjon*
I samråd med interimsstyret, identifisere og foreslå kandidater til rollen som Norges generalkommisær.
- *Kontakt med EXPO-organisasjonen*
Holde god kontakt med EXPO 2020-organisasjonen i Dubai, for løpende å foreta nødvendige avklaringer med hensyn til en ev. norsk deltakelse på EXPO 2020.

Det overordnede formålet med norsk deltakelse i EXPO 2020 DUBAI vil være:

- Å styrke Norges posisjon som en ledende havnasjon i verden
- Fremme norsk næringsliv og videreutvikle handelsforbindelser med De forente arabiske emirater, GCC-landene⁷⁵ og internasjonalt
- Omdømmebygging og helhetlig profilering av Norge

Hovedaktivitet i 2018

Innovasjon Norge skal etablere et prosjekt for Norges deltakelse på EXPO 2020. Norges deltakelse skal være et offentlig privat samarbeid (OPS), og organiseres som et prosjekt under Innovasjon Norge. Innovasjon Norge skal ivareta statens interesser i prosjektet. I alle avtaler som gjøres i forbindelse med prosjektet skal Innovasjon Norge være kontraktspart, og sikre at anskaffelser er i samsvar med gjeldende regelverk for offentlige anskaffelser og ivareta Norges forpliktelser under FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Innovasjon Norge skal utarbeide en fullstendig plan for gjennomføring av Norges deltakelse på EXPO 2020 som omfatter konsept, organisering med detaljert oppgave- og ansvarsfordeling,

---

⁷⁵ Samarbeidsrådet for de arabiske statene i Gulfen (Gulf Cooperation Council - GCC) består av Bahrain, De forente arabiske emirater, Kuwait, Oman, Qatar og Saudi-Arabia.

strategi for måloppnåelse, budsjett, økonomistyring og milepælsplan. Dette inkluderer å sikre forsvarlig planlegging, bygging, drift og avvikling av Norges paviljong med opplevelsesinnhold i henhold til budsjett, og sikre god planlegging og gjennomføring av Norges dag. Innovasjon Norge skal sørge for en forsvarlig og hensiktsmessig organisering og styring av prosjektet, sikre at nødvendige planer og retningslinjer foreligger, følge opp prosjektets økonomiske utvikling og iverksette nødvendige tiltak.

Innovasjon Norge skal sørge for god kontakt med EXPO 2020-organisasjonen i Dubai, og herunder løpende foreta nødvendige avklaringer med hensyn til norsk deltakelse på EXPO 2020. Innovasjon Norge skal sikre at utstillingen blir ferdig i tide i henhold til de retningslinjer som blir fastsatt av EXPO-organisasjonen. Det samme gjelder for avvikling av utstillingen. Innovasjon Norge skal i god tid søke å inngå avtaler om etterbruk. Generalkommisær for EXPO 2020 oppnevnes av Nærings- og fiskeridepartementet.

Det skal utarbeides en felles kommunikasjonsstrategi for EXPO 2020 med en ansvarsfordeling mellom Innovasjon Norge, Utenriksdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, og Olje- og energidepartementet.

Resultater og effekter i 2018

Innovasjon Norge har gjennomført oppdraget i henhold til oppdragsbrevet. I tillegg har Innovasjon Norge, på anmodning fra NFD, tatt ansvar for forberedelse og gjennomføring av innsalg av finansielle partneravtaler overfor næringslivet. Dette er i utgangspunktet ikke budsjettmessig dekket i dette oppdragsbrevet.

Avvik i 2018

- Etter at oppdragsbrevet ble gitt ble Innovasjon Norge, innenfor den ramme NFD har gitt, i tillegg bedt om å ta ansvar for innsalg av finansielle partneravtaler med hensikt å nå den forventede 50 prosent bedriftsandel i finansieringen av prosjektet.
- Anbudsinndeling og valg av leverandør av opplevelsesdelen av paviljongprosjektet måtte utsettes til etter at valget av paviljongdesign og -leverandør var gjennomført. Med bakgrunn i EXPO-ledelsens krav i forhold til dato for ferdigstilling av paviljongbygget måtte paviljongbygg og opplevelsesleveransen splittes, noe som forlenget den totale perioden før både paviljong og opplevelsesleveranse kunne besluttes.

Mål for 2019

- Gjennomføre anbudsfasen for opplevelsesdelen (innholdet) i den norske paviljongen under EXPO 2020 DUBAI. Dette betinger at resterende budsjetttramme overføres til 2019 med referanse til oppdragsbrevets pkt 4e: «Tilskuddet kan benyttes frem til prosjektet er avsluttet»
- Fortsette markedsføring og innsalg av finansielle partneravtaler overfor næringslivet.

5. Rapportering på enkelttjenester fra KMD

5.1. Kap. 550, post 62 og kap. 551, post 60 Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta, og kap. 551 post 61 tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift (RDA-tilskudd)

Dette kapitlet omfatter kap. 550, post 62 og restmidler fra tidligere kap. 551 post 60: Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta, samt kap. 551, post 61 tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift (RDA-tilskudd).

Formålet med posten

Bevilgningene fra posten kommer inn under det nye hovedmål 1 for Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene. Målgruppen for ordningene er bedrifter og gründere i virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte.

De årlige oppdragsbrevene på disse postene kommer fra fylkeskommunene. Innovasjon Norge kan benytte innvilgningsrammene til tilskudd til bedrifter, til påfyll av tapsfond i forbindelse med utlån og garantier og til etablererordninger. Tjenesten skal bidra til å skape flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter i distriktene.

Hovedaktiviteter

Hovedaktiviteten har i 2018 vært en innsats i distriktene fordelt på ordningene distriktsrettede etablerertilskudd 35 mill. kroner, bedriftsrettede tilskudd 315 mill. kroner og distriktsrettede risikolån 372 mill. kroner. Beløpsmessig er det innvilget omlag 15 prosent mindre tilskudd i 2018 i forhold til 2017. Nedgangen i nye risikolån er nesten 30 prosent i forhold til året før. Nivået for risikolån i 2017 var imidlertid uvanlig høyt.

Kapittel 550, post 62 var ny budsjettpost i 2017, og avløste den tidligere budsjettposten kap. 551, post 60. Total disponibel budsjetttramme på post 62 var 419 mill. kroner i 2018. I tillegg kommer dekning av gjennomføringskostnader fra KMD. Totalt ble det innvilget 361 mill. kroner i tilskudd og avsetning til tapsfond for risikolån og garantier over posten.

Tilskudd over den nye post 62 kan bare innvilges i det distriktspolitiske virkeområdet, og kan både gis til finansiering av anleggsmidler og utvikling av kompetanse for å bidra til utviklingen av et nyskapende næringsliv.

Disponibel budsjetttramme kap. 551, post 60 var i 2018 på 67 mill. kroner, som følge av overføringer fra tidligere år samt annulleringer av tidligere års tilsagn gjennom året. I 2018 ble innvilget 50 mill. kroner i tilskudd over posten.

Kap. 550, post 62 og kap. 551, post 60 Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta, og kap. 551 post 61 tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift (RDA-tilskudd)

Av total disponibel ramme på disse to budsjettpostene i 2018 på 486 mill. kroner ble det forbrukt 411 mill. kroner. Det overføres dermed 75 mill. kroner til 2019.

Andelen kunder som sier at finansiering fra Innovasjon Norge var utløsende for å realisere deres prosjekt er stabilt høy. Siste kundeeffektundersøkelse viser gjennomgående høy utløsende effekt (middels og høy addisjonalitet) for både risikolån og tilskudd, selv om tallene er noe lavere for 2018 enn for 2017.

Resten av dette avsnittet behandler først bedriftsrettede tilskudd, deretter risikolån, begge deler på både 60- og 62-posten samlet, og også på kap. 551 post 61 Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. Endelig omtales distriktsrettede etablerertilskudd.

Tilskudd til bedriftsutvikling og investeringer

Fylkeskommunene benytter Innovasjon Norge som operatør for den bedriftsrettede satsingen i distriktene. Tjenesten skal bidra til å realisere nasjonale og fylkeskommunale mål for regional utvikling tilpasset regionale forutsetninger, og benyttes til prosjekter med sysselsettings- og verdiskapingspotensial, som også kan bidra til å fremme internasjonalisering av bedriftene. Bedriftsrettede tiltak som bygger opp under innovasjon, bruk av ny teknologi, digitalisering og skifte til en mer grønn økonomi skal prioriteres.

Innovasjon Norge har hatt forvalteransvaret for deler av de midlene som er bevilget som tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift i distriktene siden 2003 (kap 551, post 61). Tilskudd kan gis til bedriftsutvikling og investeringer i definerte kommuner. Tjenesten skal skape flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter.

Budsjettrammen på kap. 551, post 61 var i 2018 på 34 mill. kroner, og besto av nye oppdrag i to fylker på 20 mill. kroner samt overførte rammer og annulleringer på tilsagn fra tidligere år. Det ble innvilget nye tilskudd på 22 mill. kroner i 2018.

Prosjekter støttet under kap. 550/551 post 60, 61 og 62

Tabell 5-1 Årlige innvilgningsrammer fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge (i mill. kroner)

	2014	2015	2016	2017	2018
Rammer post 60, 61 og 62	425	409	375	402	353

Oppdraget innenfor de bedriftsrettede tilskuddsordninger er preget av at tilgangen på nye rammer med unntak av 2017 har vært avtakende. I toppåret 2010 var innvilgningsrammen på over 650 mill. kroner. Rammesituasjonen har imidlertid i noen grad blitt motvirket av overførte bevilgninger fra tidligere år og annulleringer på tidligere års ubenyttede tilsagn.

Det er en nedgang i etterspørsel etter distriktsrettede lån og tilskudd i 2018. I 2018 har det blitt mottatt søknader om tilskudd til investeringer og bedriftsutvikling på gamle post 60 og nye post 62 på tilsammen 654 mill. kroner, mot 725 mill. kroner i 2017. Aktivitetsnivået er lavere i 2018 enn i 2017 både målt i antall saker og sum innvilget beløp. Vi har sett på om flere prosjekter blir finansiert av landsdekkende midler, men finner ikke at dette er tilfelle. Vi ser imidlertid at tilfanget av saker, det vil si søknadstilgangen, i virkeområdet er mindre i 2018 enn tidligere.

Tabell 5-2 Leveranser av bedriftsutviklingstilskudd og investeringstilskudd i 2017 og 2018 (i mill. kroner)

Leveranse	Ramme	Innvilget beløp		Innvilget antall	
		2017	2018	2017	2018
Investeringstilskudd	Kap. 551.60	61,4	7,5	50	7
Bedriftsutvikling	Kap. 551.60	86,2	34,4	237	80
Investeringstilskudd	Kap.550.62	81,9	84,3	86	117
Bedriftsutvikling	Kap.550.62	151,3	189,1	322	439
RDA tilskudd	Kap.551.61	16,3	21,8	43	41
Sum		397,1	337,1	738	684

Rapportering av resultater og effekter

I 2018 har bedrifts- og investeringstilskudd i noe mindre grad blitt kanalisert mot bedrifter som er yngre enn tre år, eller gründere. Denne gruppen ble innvilget 30 prosent av tilskuddene, mot 36 prosent i 2017. Samtidig har etterspørselen etter etablerertilskudd fra gründere også gått noe ned. Til en viss grad er dette kompensert av landsdekkende etablerertilskudd samt etableringen av en egen ordning for landsdekkende oppstartlån til gründerbedrifter, med lånevilkår som er tilpasset prosjekter i tidlige stadier. Totalt gikk 36 prosent av de samlede finansielle tjenestene under KMD til gründere i 2018 mot 39 prosent i 2017.

Fra og med 2017 ble det innført et absolutt krav at alle midlene til distriktsutviklingstilskudd skulle gå til prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. I 2018 gikk 90 prosent av tilskuddene over post 62 til mottakere innenfor virkeområdet, mens 67 prosent av tilskuddene over den gamle post 60 gikk hit. Grunnen til at dette ikke er tilnærmet 100 prosent er i hovedsak innvilgninger til flerbedriftsprojekter som i sin helhet er planlagt gjennomført i distriktene, men hvor operatørene av prosjektene har forretningsadresse utenfor virkeområdet. I 2018 ble det innvilget 4,1 mill. kroner for å styrke rentestøttefondet for den distriktsrettede risikolåneordningen. I statistikken er også denne saken blitt definert utenfor virkeområdet.

Tilsagn til prosjekter med kjennetegn innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå beløp seg i 2017 til 58 prosent av totale tilsagn, mot 59 prosent i 2017. Sett over en femårsperiode er trenden

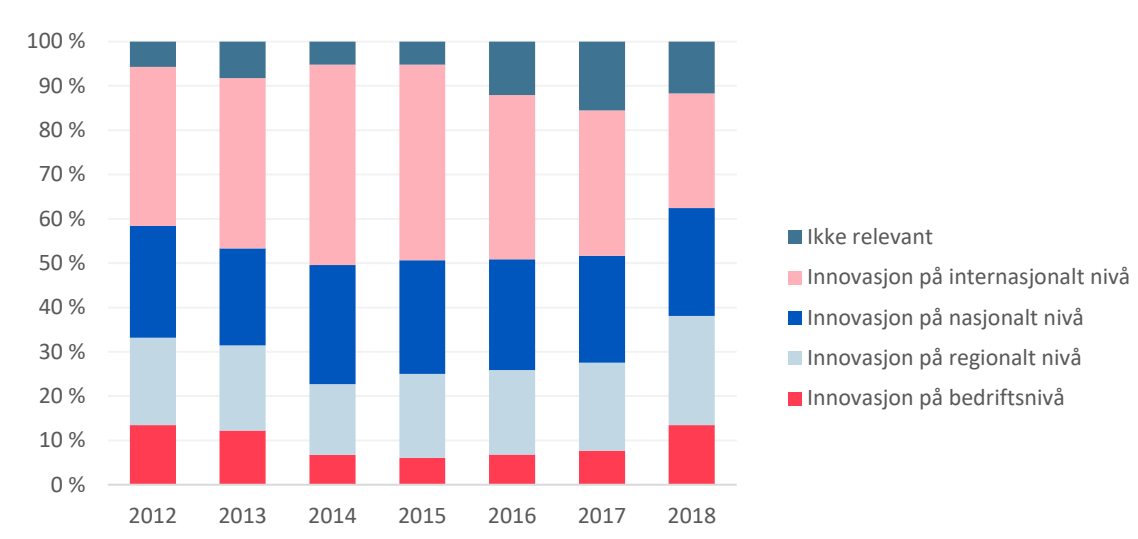
Kap. 550, post 62 og kap. 551, post 60 Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta, og kap. 551 post 61 tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift (RDA-tilskudd)

at andelen prosjekter som representerer innovasjon på internasjonalt nivå har gått opp og andelen prosjekter som er innovasjon på bedriftsnivå og regionalt nivå har gått ned.

Tjenestene benyttes hovedsakelig til produkt- og tjenesteinnovasjon – 53 prosent av innvilget beløp gikk til dette. 75 prosent av innvilgningene gikk til bedrifter med inntil 20 ansatte.

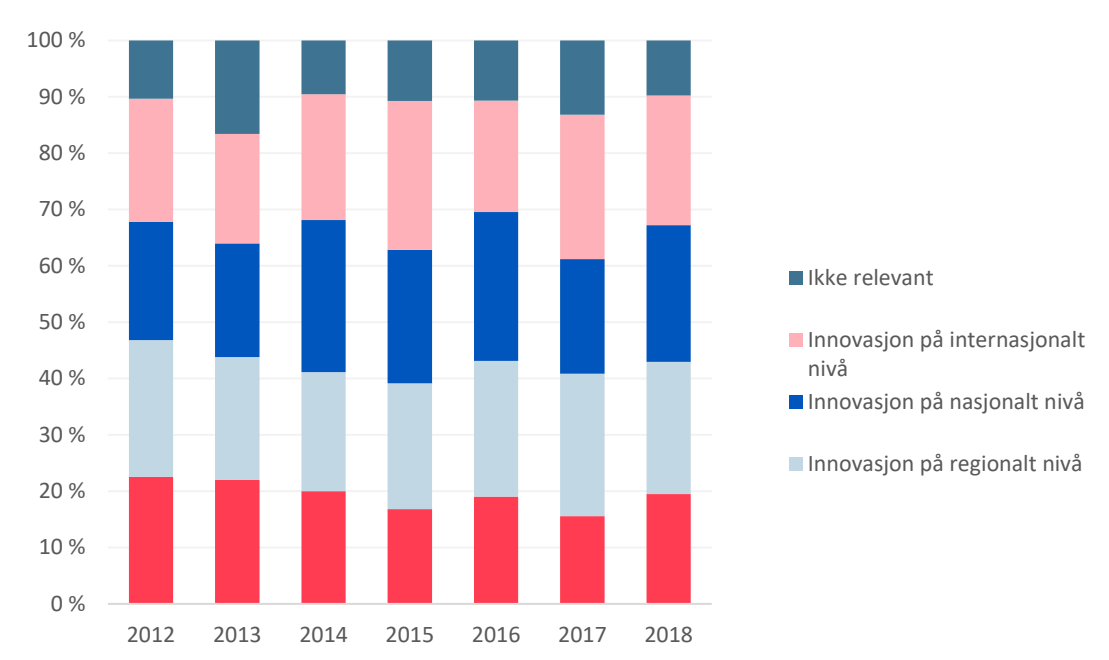
I 2018 ble 34 prosent av innvilget beløpet kanalisert til kvinnerettede prosjekter. Av de bedriftsrettede tilskudd ble flest innvilgninger gitt til bransjene industri, faglig/-vitenskapelig/teknisk tjenesteyting og forretningsmessig tjenesteyting.

Figur 5-1 Innovasjonshøyde for gründere, nye post 550.62 og gamle post 60 (prosent av antall saker)

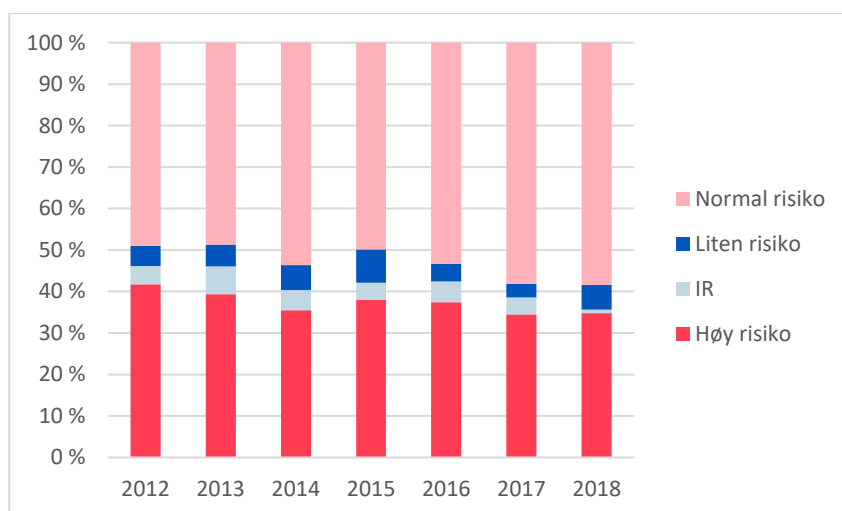
Andelen saker med innovasjon på internasjonalt nivå har falt de siste tre år for gründere. Dette kan i noen grad kanskje tilskrives at prosjekter med stor innovasjonshøyde i økende grad søkes finansiert med landsdekkende midler, som landsdekkende etablerertilskudd og oppstartlån. Andelen landsdekkende etablerertilskudd som gikk til DPV økte fra 12 prosent i 2017 til 14 prosent i 2018.

Figur 5-2 Innovasjonshøyde for bedrifter, nye post 550.62 og gamle post 60 (prosent av antall saker)

For bedrifter over tre år har innovasjonshøyden på de ulike nivåer holdt seg relativt stabilt over tid, i motsetning til hva som er tilfelle for gründere.

Figur 5-3 Prosjektrisiko for gründere, nye post 550.62 og gamle post 60 (prosent av antall saker)

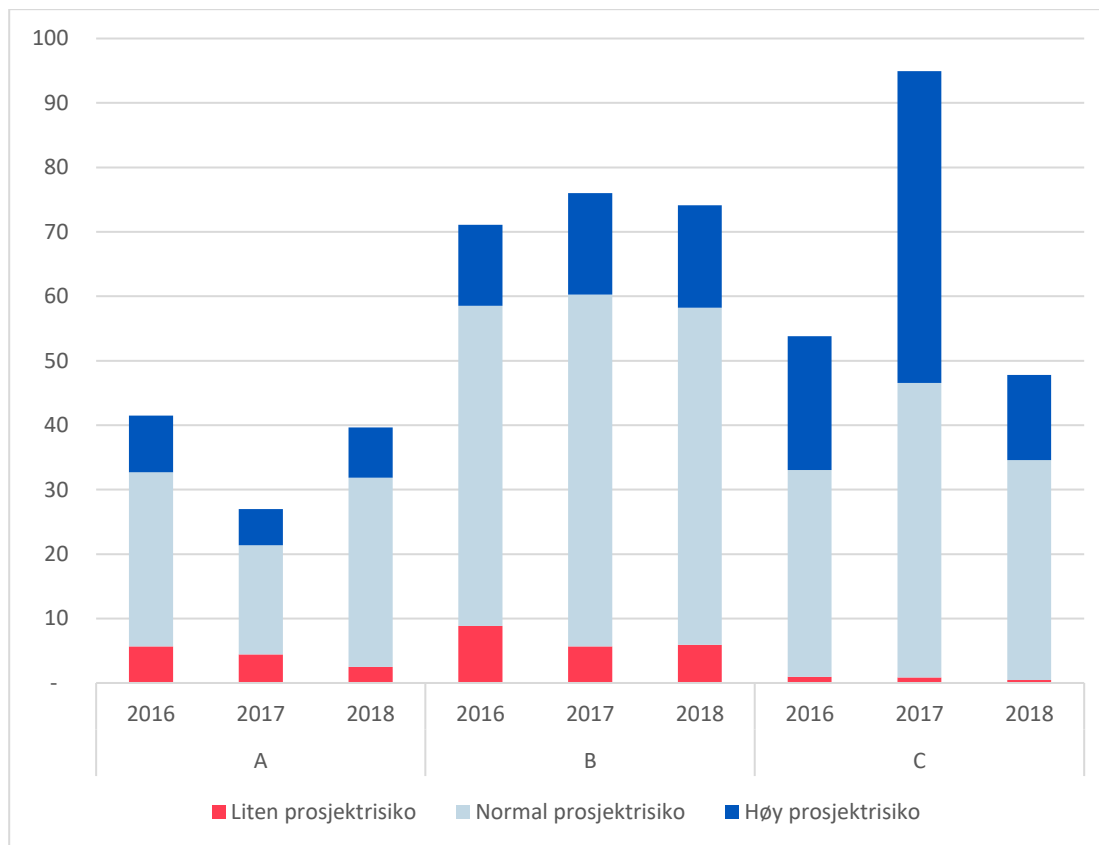

De som er kategorisert som «uspesifisert» - omtrent 25 prosent, er utelatt fra figuren.

Prosjektrisikoen i gründersaker er svakt nedadgående over tid, og en stadig økende andel saker er vurdert å ha en normal risiko. Det må da tas i betraktning at «høy prosjektrisiko» innebærer at det i stor grad er usikkert om prosjektet vil lykkes, mens «normal prosjektrisiko» innebærer at det kan

være relativt høy risiko, men ikke mer enn at det anses sannsynlig at prosjektet vil lykkes. Vi anser utviklingen å være innenfor rammen av våre forventninger og ambisjoner.

Figur 5-4 Sammenhengen mellom drifts- og prosjektrisiko i perioden 2015 til 2018 for bedrifter eldre enn 3 år (tilskudd i mill. kroner)

Figuren viser sammenhengen mellom støttemottakers økonomiske situasjon (driftsrisiko, vurdert fra A-C) og vurdert risiko i det prosjekt det er innvilget tilskudd til. Forventningen er at vi bruker våre tilskuddsmidler til å fremme prosjekter med høy prosjektrisiko. Andelen som går til prosjekter med lav prosjektrisiko, og i hvert fall når dette også er kombinert med lav driftsrisiko, bør være liten, nær 0. Som det fremgår er dette nærmest også tilfelle. Erfaringen fra tidligere er at de få prosjektene som er kategorisert med lav driftsrisiko og høy prosjektrisiko gjerne er utredningsprosjekter utført av institusjoner/offentlige aktører mv. Det er så langt ikke foretatt en gjennomgang av hvilke enkeltprosjekter som er vurdert å ha lav driftsrisiko og lav prosjektrisiko i 2018.

Effektestimater fra konsultentselskapet SØA for 2018 viser at bedrifter som har fått bedriftsutviklingstilskudd har en statistisk signifikant bedre utvikling enn kontrollgruppen: liknende bedrifter som ikke har fått slike tilskudd. Forskjellene er størst for utviklingen i salgsinntekter og verdiskaping. De beregnede effektene som er målt i 2018 – med utgangspunkt i regnskapsdata til

og med 2017 – er noe høyere enn beregningene året før. For investeringstilskudd viser effektestimaten spesielt signifikant effekt for indikatoren verdiskaping. Dette er naturlig at slike tilskudd gjerne innvilges i forbindelse med kapasitetsøkning.

Støttende analyser og evalueringer

Ifølge kundeeffektundersøkelser har denne tilskuddsordningen gjennomgående høy utløsende effekt. Addisjonaliteten – den utløsende effekten – av tilskuddsordningen har ligget på et høyt nivå over tid, men ble noe redusert i 2018. For bedriftsutviklingstilskudd ble addisjonaliteten redusert fra 98 til 95 prosent, og for investeringstilskudd fra 96 til 86 prosent.

Innovasjon Norge registrerer finansieringsplaner for prosjekter som skal finansieres. I disse planene fremgår hvor mye støtte prosjektene får fra Innovasjon Norge og eventuelle andre offentlige kilder, hvor mye som stammer fra private eksterne finansieringskilder og hvor som kommer fra bedriftene selv. I 2018 ble det innvilget tilskudd for totalt 397 mill. kroner på de tre postene omtalt i dette avsnittet. Ifølge finansieringsplanene utløste dette finansiering på 780 mill. kroner fra bedriftene selv, og 375 mill. kroner fra andre private kilder.⁷⁶

Tabell 5-3 Indikatorer for effekt, for støtte fra Innovasjon Norge i årene 2003 til 2017 (prosentpoeng i forhold til kontrollgruppe)

	Salgsinntekter	Antall ansatte	Verdiskaping
Investeringstilskudd	12,8	4,0	7,5
Bedriftsutviklingstilskudd	6,9	2,2	4,4

Avvik

Det ble innvilget et distriktsrettet etablerertilskudd i 2018 til en bedrift utenfor virkeområdet. Denne saken vil annulleres og reinnvilges med landsdekkende etablerertilskudd.

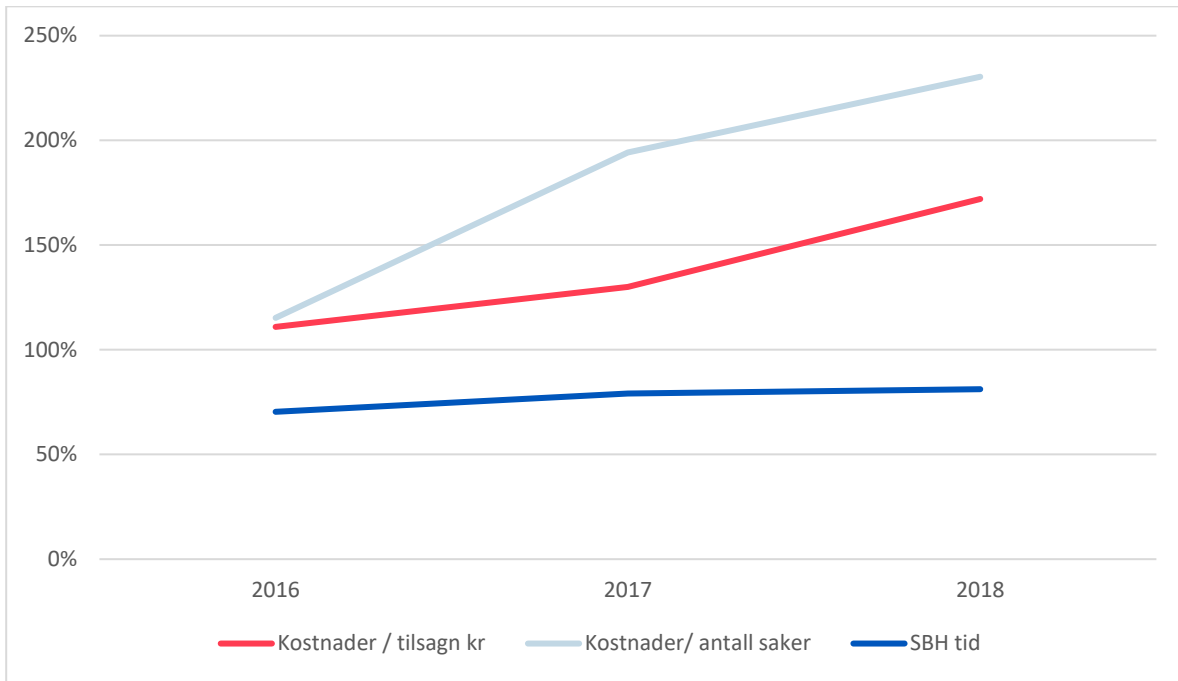
34 prosent av innvilget beløp har gått til kvinnerettede prosjekter; det samme som i 2017. Det er lavere enn måltallet på 40 prosent.

Rammesituasjonen rundt om i fylkene er forskjellig. I 2018 hadde Møre og Romsdal og Trøndelag de relativt sett romsligste rammene, som følge av ubenyttede og annullerte tilsagn fra tidligere år.

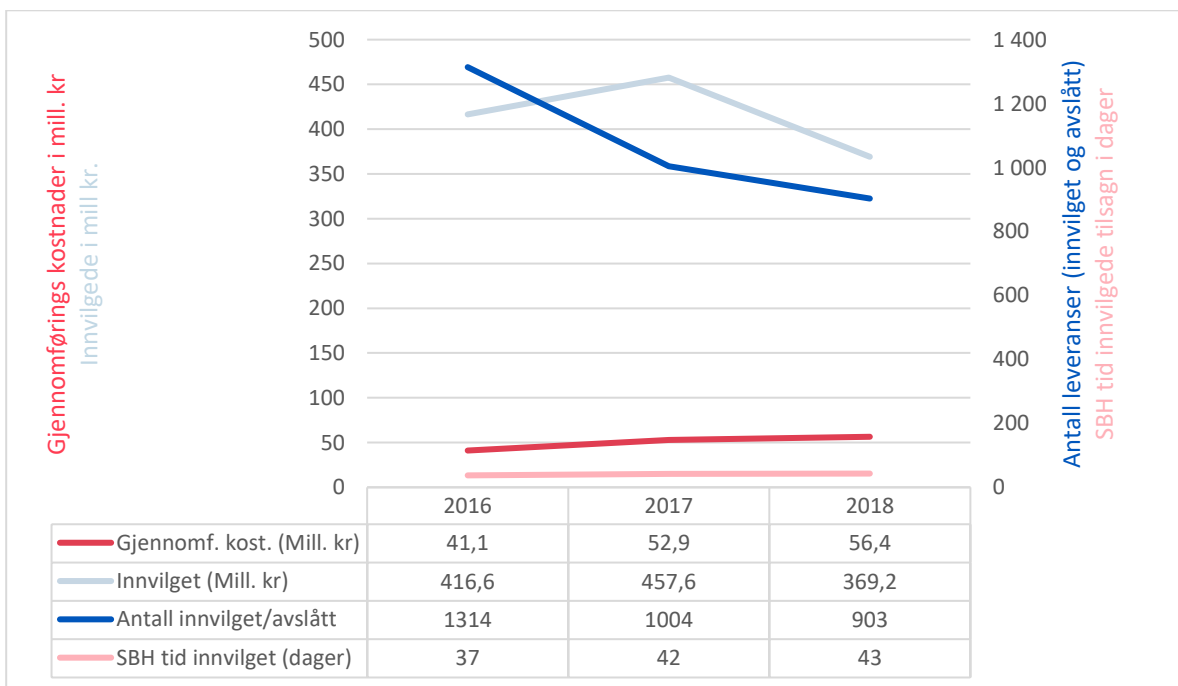
⁷⁶ Noen av prosjektene som finansieres av disse postene, kan også støttes av andre poster som IN forvalter. En kan derfor ikke tilordne disse utløste pengene utelukkende til disse postene.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Figur 5-5 Kostnadseffektivitet for KMD post 60 og 62 over tid, indeks 2013 = 100

Figur 5-6 Kostnadseffektivitet for KMD post 60 og 62 over tid

Når gjennomføringskostnadene - som i 2018 består av 54 mill. kroner i timekostnader og 2 mill. kroner i direkte prosjektkostnader - øker, skyldes det i hovedsak at timeprisen som beregnes har økt. Fra 2016 til 2018 er forskjell i beregnet timepris ca. 17,5 prosent. Rundt halvparten av merkostnaden fra 2016 til 2018 er dermed økt timepris og resten er reell økning i timeforbruk eller direkte kostnader. Det er dermed et faktum at gjennomføringskostnadene ikke reduseres i takt med antallet saker og reduksjon i innvilgede beløp, tvert om. Det innebærer at det brukes mer tid per kunde, eksempelvis til mobilisering eller sparring. Siktemålet er å nå riktige kunder og bidra til at disse lykkes på best mulig måte.

Mål for 2019

Det vil også i 2019 være en strategi å dreie tjenesteb Bruken videre fra tilskudd mot lån. Denne vridningen innebærer at den samme bevilgede summen over statsbudsjettet, kan bidra til å risikoavlaste flere distriktsbedrifter. Samtidig ligger det an til at nye innvilgningsrammer i 2019 vil bli ytterligere redusert i forhold til tidligere år.

Lån og garantier

Distriktsrettede risikolån skal bidra til å dekke særlig små og mellomstore bedrifters behov for risikoavlastning i investerings- og utviklingsprosjekter som er vanskelig å finansiere i det private kredittmarked, og hvor Innovasjon Norges medvirkning er utløsende for gjennomføring av prosjektet. Distriktsrettede garantier for driftskreditt gis til små og mellomstore bedrifter som mangler pantesikkerheter for lånefinansiering i bank. Det legges vekt på at nye lån og garantier skal styres mot prosjekter som bidrar til økt verdiskaping i distriktene og til å utvikle flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter

Hovedaktiviteter

I alt ble det innvilget 372 mill. kroner i distriktsrettede risikolån i 2018 mot 530 mill. kroner i 2017. Samtidig ble det innvilget 899 mill. kroner i landsdekkende innovasjonslån. I alt 139 mill. kroner av innvilgede innovasjonslån fra den landsdekkende ordningen gitt til bedrifter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er en økning på 15 mill. kroner fra 2017.

Tabell 5-4 Tilsagn om distriktsrettede risikolån (beløp i mill. kroner)

	2014	2015	2016	2017	2018
Distriktsrettede risikolån	277	370	294	530	372

I 2018 ble det i tillegg innvilget lavrisikolån på 1 428 mill. kroner i distriktpolitisk virkeområde. Lavrisikolånene er en låneordning på markedsbetingelser som ikke belaster statsbudsjettet. De tre ulike ordningene innenfor lavrisikolån, flåtelån, landbrukslån og mer næringsnøytrale lån, har alle en klar distriktsprofil. Andel lavrisikolån innvilget i distriktpolitisk virkeområde utgjorde 57 prosent av de totale innvilgninger av slike lån i 2018.

Innovasjon Norge inngikk i januar 2017 en avtale med det europeiske investeringsfondet under instrumentet InnovFin SME Guarantee i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon – Horisont 2020. Dette styrker Innovasjon Norges utlånskapasitet i kraft av risikodeling med det europeiske investeringsfondet i avtaleperioden 2017 til 2018. Avtalen gjelder for en utlånsportefølje av både distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån på inntil 900 mill. kroner. De lån som omfattes av samarbeidet må være på minimum 4 mill. kroner og maksimalt 50 mill. kroner, ha nedbetalingstid på maksimalt ti år og oppfylle definerte kriterier for vekst og innovasjon.

Søknader og søknadsbehandling

I 2017 ble det mottatt søknader om 506 mill. kroner i distriktsrettede risikolån under post 60 og 62, mot 593 mill. kroner i 2017. Det ble innvilget nye lån for 372 mill. kroner, se tabell herunder. Søknader om garantier utgjorde 7 mill. kroner mot, 14 mill. kroner i 2017.

Tabell 5-5 Leveranser av distriktsrettede risikolån og garantier i 2018, 2017 i parentes (beløp i mill. krone)r

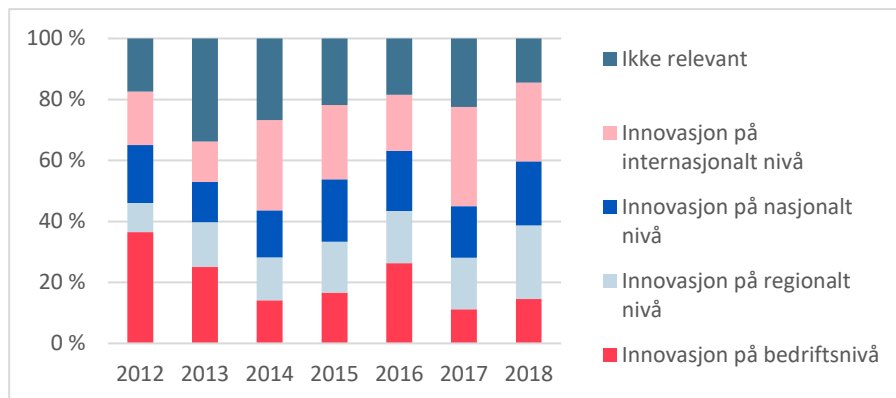
Ramme	Leveranse	Innvilget beløp	Innvilget antall
Kap 551.60 og Kap. 550.62	Risikolån	372 (530)	110 (159)
	Garantier	2 (13)	4 (9)

Summen av innvilget beløp er redusert kraftig i 2018 sammenlignet med 2017. Samtidig er antallet nye lån redusert. Dette skyldes i noen grad reduserte oppdragsrammer på budsjettposten, men mest at tilgangen på nye prosjekter som etterspør slike lån var mindre i 2018 enn i 2017. Av risikolånene er seks lån på til sammen 63,8 mill. kroner for øvrig innvilget med 50 prosent tapsgaranti fra det europeiske investeringsfondet. Garantiordeiningen for driftskreditt er et nyttig supplement til tjenestetilbudet, selv om den bare unntaksvis benyttes.

Resultater og effekter

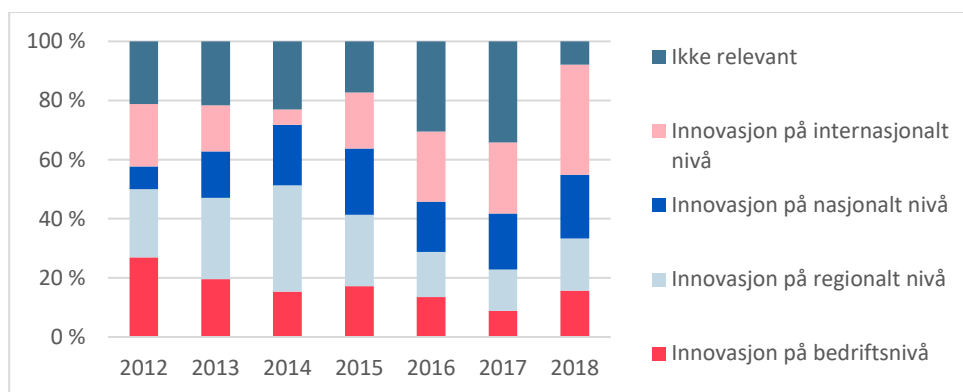
I 2018 utgjorde nye lån og garantier målt i beløp av totale innvilgninger til gründere 41 prosent – det samme som i 2017. Alle lån og garantier er innvilget innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Bransjemessig utgjør industri, fiskeforedling og fiskeoppdrett de områder som er innvilget mest lån og garantier. Tjenestene benyttes hovedsakelig til prosess- og produktinnovasjon. 87 prosent av innvilget beløp gikk til dette. 75 prosent av antall innvilgede sakene gikk til bedrifter med inntil 20 ansatte. 45 prosent av innvilget beløp gikk til prosjekter med positiv miljøeffekt mot 57 prosent i 2017.

Figur 5-7 Utvikling i innovasjonsnivå for distriktsrettede risikolån og garantier gitt til selskaper over 3 år, 60 og 62-posten (av antall vedtak)

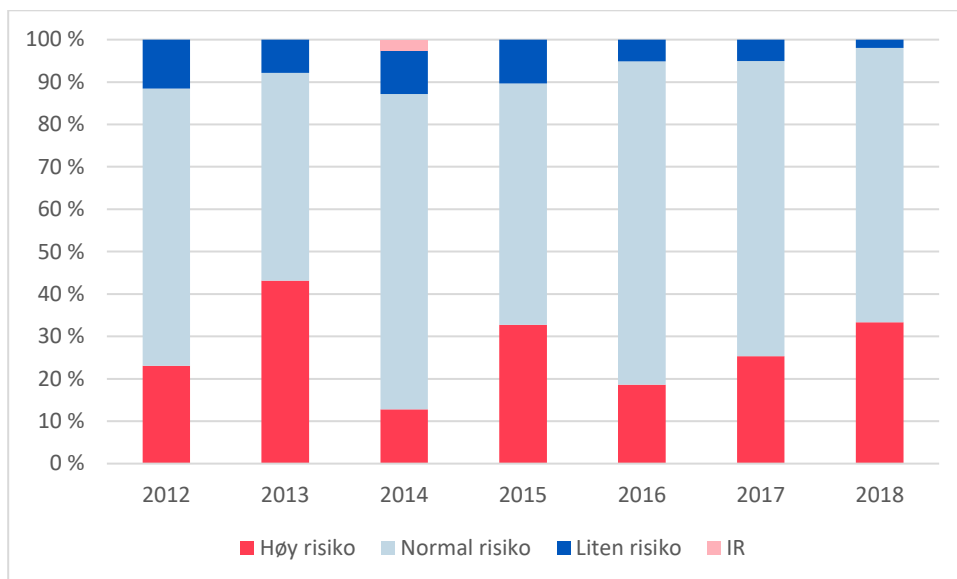
Innovasjonsnivået i ordningen svinger noe fra til år. Innovasjonshøyden er betydelig lavere enn for den landsdekkende risikolåneordningen (innovasjonslån). Den relativt høye andelen «ikke relevant» skyldes i første rekke at noen lån innvilges til kapitalstyrking og omstillingsprosjekter. Innovasjonsnivået gjenspeiler nok også at distriktsoppdraget i første rekke prioriteres til regional vekst og nye arbeidsplasser i distriktene, herunder effektivisering og kapasitetsutvidelser fremfor innovasjon på internasjonalt nivå.

Figur 5-8 Utvikling i innovasjonsnivå for distriktsrettede risikolån og garantier gitt til selskaper under 3 år, 60 og 62-posten (av antall vedtak)

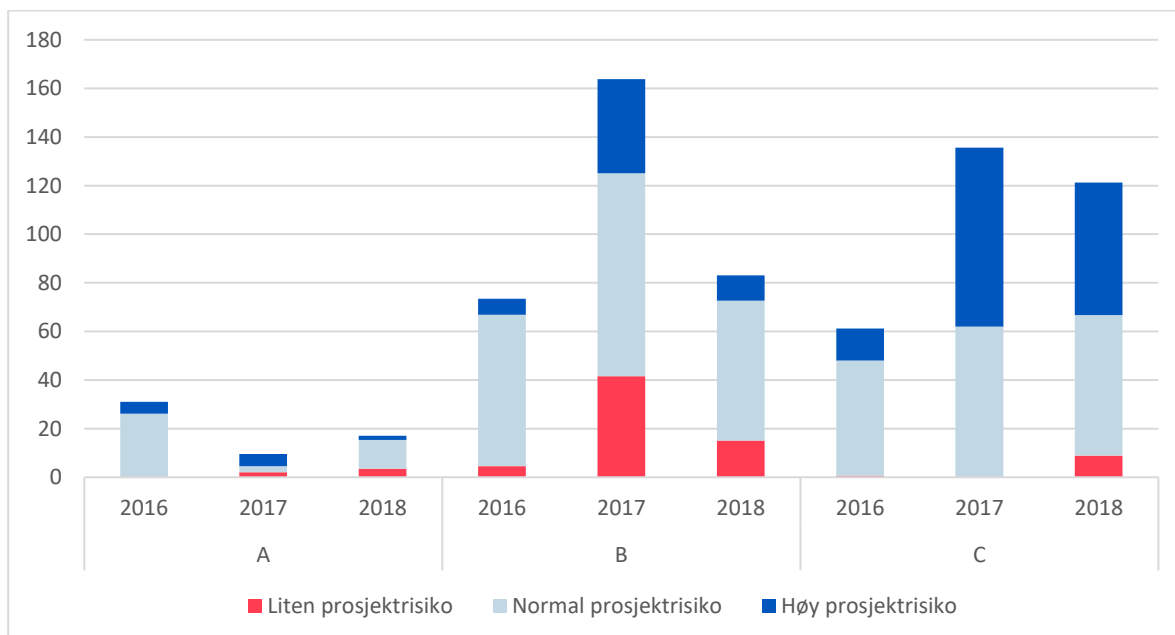
For unge selskaper var det en kraftig økning i antall saker med innovasjon på internasjonalt nivå i 2018. På den annen side er «ikke relevant innovasjonsnivå» redusert enda mer. En forklaring til endringene kan derfor være bedre statistikkgrunnlag enn tidligere.

Figur 5-9 Prosjektrisiko gründere, 60 og 62-postene (i prosent av antall)

Prosjektrisikoen ble høyere i gründerprosjektene som ble lånefinansiert i 2018, men over tid har risikonivået ligget relativt stabilt. Det faktum at det i det hele tatt finnes prosjekter som er definert med liten prosjektrisiko, kan overraske. Som det fremgår er denne andelen imidlertid klart redusert.

Figur 5-10 Drift- og prosjektrisiko, lån og garantier. Bedrifter eldre enn 3 år (beløp i mill. kroner)

Støttende evalueringer og analyser

Beregninger fra Samfunnsøkonomisk analyse tyder på at lån og garantier har en god effekt i forhold til kontrollgruppen av bedrifter som ikke har fått slike lån. Bedrifter som har fått slike lån har en bedre utvikling enn kontrollgruppen. Differansen er større for lån enn for tilskudd på alle indikatorene, men spesielt på salgsinntekter og verdiskaping. En del av forskjellene kan trolig forklares med ulikheter i prosjektene, men estimatene underbygger at det fortsatt kan være riktig å dreie tjenestebruken ytterligere fra tilskudd mot lån. Addisjonaliteten (middels og høy) for risikolån var 87 prosent i 2018, noe som er en liten tilbakegang fra 2017. Fremdeles er addisjonaliteten for risikolån litt høyere enn for investeringstilskudd.

Tabell 5-6 Indikatorer for effekt, for støtte fra Innovasjon Norge i årene 2003 til 2017 (prosentpoeng i forhold til kontrollgruppe)

	Salgsinntekter	Antall ansatte	Verdiskaping
Lavrisikolån	6,9 ***	3,1 ***	8,6 ***
Distriktsrettede risikolån og garantier	18,2 ***	6,2 ***	16,0 ***

*** signifikant på 99 prosent nivå

Innovasjon Norge registrerer finansieringsplaner for prosjekter som skal finansieres. I disse planene fremgår hvor mye støtte prosjektene får fra Innovasjon Norge og eventuelle andre offentlige kilder, hvor mye som stammer fra private eksterne finansieringskilder og hvor som kommer fra bedriftene selv. I 2018 ble det innvilget risikolån for totalt 372 mill. kroner på de tre postene omtalt i dette avsnittet. Ifølge finansieringsplanene utløste dette finansiering på 690 mill. kroner fra bedriftene selv, og 660 mill. kroner fra andre private kilder.⁷⁷

Avvik

Budsjettert utlån i 2018 var 450 mill. kroner. Faktiske utlån ble 372 mill. kroner. Hovedårsaken til dette er i hovedsak reduserte innvilgningsrammer over budsjettposten.

30 prosent av innvilget beløp er gått til kvinnerettede prosjekter mot 19 prosent i 2017. Dette er en klar økning, men er fortsatt lavere enn KMDs målsetning om en kvinneandel på 40 prosent slik det er formulert i oppdragsbrevet. Erfaringen er at dette målet er vanskelig å ivareta for risikolån samtidig som andre premisser for lån skal være ivaretatt.

⁷⁷ Noen av prosjektene som finansieres av disse postene, kan også støttes av andre poster som IN forvalter. En kan derfor ikke tilordne disse utløste pengene utelukkende til disse postene.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Gjennomføringskostnad ble redusert fra 32 mill. kroner i 2017 til 31 mill. kroner i 2018. Det skjer til tross for økt timepris. Det rimer imidlertid godt med noe redusert utlånsvolum. I 2018 ble det inntektsført tidligere tap på lån og garantier med 2,1 mill. kroner, mot bokførte tap på 28,4 mill. kroner i 2017. I et normalår bør bokførte tap utgjøre mindre enn fem prosent av porteføljen.

Ordningen går med overskudd etter at administrasjonskostnader er dekket. Overskuddet på ordningen utgjorde 18 mill. kroner i 2018 før tap, og dermed ville det ha blitt et underskudd på vel 16 mill. kroner dersom tap hadde vært dekket over resultatregnskapet.

I likhet med de andre låneordningene er denne ordningen preget av gode tider hos de fleste av våre kunder.

Se for øvrig tabell for *Gjennomføringskostnader for virkemidler med høy andel av finansiering* under øvrig Rapportering.

Mål for 2019

Totalt er målsetningen å innvilge nye risikolån for minst 1 500 mill. kroner i 2019. Av dette utgjør distriktsrettede risikolån 300 til 400 mill. kroner. Det er også et mål å utnytte den toårige samarbeidsavtalen med det europeiske investeringsfondet fullt ut og forlenge avtalen og øke volumet i den.

Distriktsrettet etablerertilskudd

Om oppdraget og mål 2018

Det distriktsrettede etablerertilskuddet er et tilleggstilbud i distriktene og må sees i sammenheng med det landsdekkende etablerertilskuddet. Det overordnede målet for begge ordningene er «flere gode gründere», og kan tildeles selskaper som har prosjekter med betydelig potensial for verdiskaping.

Etablerertilskuddene gis i to faser – markedsavklaring og kommersialisering. De to fasene kan beskrives slik:

- **Markedsavklaringstilskudd (MATIL):**
Formålet med denne fasen er å redusere markedsrisiko. I denne fasen står utredning av markeds potensial og markedsmuligheter sentralt.
- **Kommersialiseringstilskudd (KOTIL):**
Tilskudd til kommersialiseringfasen er vårt verktøy for å hjelpe de selskapene som etter innledende markedsavklaring evner å dokumentere at de har særskilt gode muligheter for å bli et fremtidig vekstselskap. Formålet i denne fasen er å teste og videreutvikle forretningsmodellen.

MATIL kan gis med inntil 100 000 kroner, og summen av tilskuddene kan ikke overstige 500 000 kroner for distriktsrettede etablerertilskudd. Det er ingen automatikk i at en gründer som har mottatt MATIL også vil motta KOTIL.

Distriktsrettede MATIL skal ikke erstatte landsdekkende tilskudd så alle søknader mottatt på Innovasjon Norges Gründersenter i Førde vurderes først opp mot de landsdekkende rammene. Dersom prosjektet ikke kvalifiserer for landsdekkende rammer, men kvalifiserer for distriktsmidler blir prosjektet vurdert av våre lokale kontorer i forhold til oppdragsbrev fra fylkeskommunene og regionale utviklingsplaner.

Sentraliseringen av behandling av MATIL-søknader har sikret en raskere og likere behandling av kunder over hele landet i den tidligste fasen. KOTIL behandles og besluttes fremdeles av distriktskontorene, siden disse sakene krever mer rådgivning og saksbehandling.

Hovedaktiviteter i 2018

For distriktsrettet etablerertilskudd er det ikke fastsatt en konkret ramme slik som for den landsdekkende ordningen. Midlene kommer via oppdragsbrev fra fylkeskommunene og det er opp til hvert fylke å vurdere hvor mye av midlene som fordeles på de ulike ordningene, herunder etablerertilskudd. Det er et fåtall fylker som øremerker midler til etablerertilskudd i sine oppdragsbrev. Innovasjon Norge har de senere år tidvis kommunisert den landsdekkende og distriktsrettede etablerertilskuddsordning som en ordning. De landsdekkende rammene er prioritert benyttet på prosjekter med høyest innovasjonsnivå, mens distriktsoppdraget ofte dreier seg om en annen type markedssvikt, mer begrenset internasjonalt vekstpotensial og etablering av nye arbeidsplasser.

I 2018 innvilget Innovasjon Norge totalt 35,2 mill. i distriktsrettede etablerertilskudd, fordelt på 2,8 mill. kroner i MATIL og 32,4 mill. kroner i KOTIL.

Tabell 5-7 Distriktsrettet etablerertilskudd, antall søknader mottatt og andel søknader innvilget fra 2016 til 2018

	Markedsavklaring			Kommersialisering		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Antall søknader	165	42	30	289	195	98
Søknader innvilget	51 %	100 %	93 %	60 %	69 %	81 %

Tabell 5-8 Innvilgede distriktsrettede etablerertilskudd i årene 2016 til 2018 (i mill. kroner)

	2016	2017	2018
Markedsavklaring – MATIL	7,5	4,1	2,8
Kommersialisering – KOTIL	63,8	52,4	32,4
Sum innvilget	71,3	56,5	35,2

Som det fremgår av tabellene over er antallet søknader kraftig redusert de siste tre år, og innvilgningen av nye etablerertilskudd er mer enn halvert fra 2016 til 2018. Dette kan ha sammenheng med måten tilskuddsordningen er kommunisert på. Gjennom dette kan mange gründere ha fått inntrykk av høyt innovasjonsnivå og internasjonalt vekstpotensial er helt avgjørende for slike tilskudd, og derfor kan nystartede levebrødsbedrifter anse det mest hensiktsmessig å ikke søke.

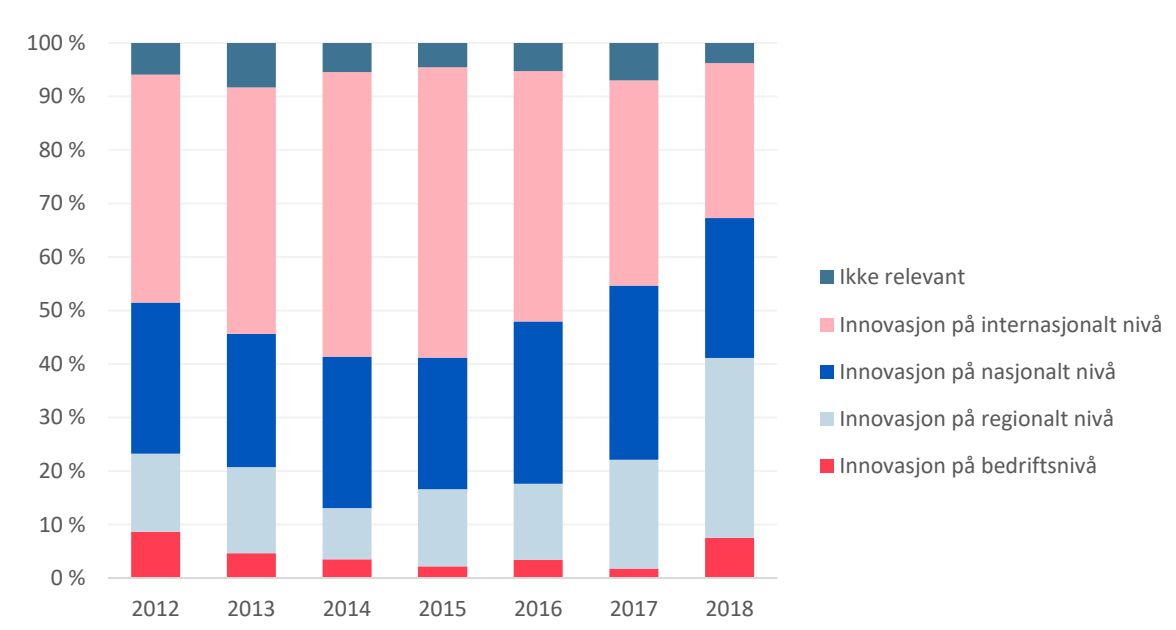
Tall fra de siste fem år viser at omtrent hver tredje bedrift som innvilges MATIL senere innvilges KOTIL. Tilsvarende tall for landsdekkende MATIL er hver andre bedrift. En årsak kan være at man favner bredere med distriktsrettet MATIL enn med landsdekkende, men at det strammes inn på hvem som får støtte i kommersialiseringsfasen som også krever samfinansiering fra selskapet som søker.

Samlet vurdering av måloppnåelse

Nye tall for innovasjonshøyde

Prosjekter finansiert med landsdekkende tilskudd har gjennomgående en høyere andel innovasjon på internasjonalt nivå enn prosjekter under distriktsrettet tilskudd. Ettersom distriktsrettet tilskudd ikke skal erstatte landsdekkende i distriktene innebærer det at prosjekter med internasjonalt vekstpotensial finansieres med den landsdekkende ordningen uavhengig av hvor prosjektet hører hjemme geografisk. Da er det naturlig å forvente en forskjell på innslaget av innovasjon på internasjonalt nivå, for de to ordningene.

Figur 5-11 Innovasjonsnivå for distriktsrettet etablerertilskudd

Effektestimater fra SØA for 2017 og 2018 viser at distriktsrettet etablerertilskudd har en god effekt i forhold til kontrollgruppen av bedrifter som ikke har fått slike tilskudd, og har spesielt god og signifikant score på salgsinntekter og verdiskaping. Den landsdekkende etablerertilskuddsordningen har imidlertid høyere effekter på alle verdier som er målt.

Tabell 5-9 Indikatorer for effekt, for støtte fra Innovasjon Norge i årene 2003 til 2017 (prosentpoeng i forhold til kontrollgruppe)

	Salgsinntekter	Antall ansatte	Verdiskaping
Distriktsrettet etablerertilskudd	17,0 ***	4,5 ***	12,1 ***

*** Signifikant på 99 prosent nivå

I siste kundeeffektundersøkelse ble addisjonaliteten målt til 100 prosent. Tilsvarende tall for den landsdekkende ordningen var 97 prosent.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Kommunal- og moderniseringsdepartementet andel av gjennomføringskostnadene for etablerertilskuddet var 10,3 mill. kroner. Gjennomføringskostnader knytter seg til timer og direkte prosjektkostnader ved hovedkontoret, Gründersenteret og region/distriktskontorene. Aktiviteter som finansieres knytter seg til saksbehandling av søknader, veiledning, rådgivning og mobilisering knyttet til etablerertilskuddet.

Utfordringer, planer og mål for 2019

For å bidra til bedre kjennskap til de distriktsrettede tilskuddene som en tilleggsmulighet i distriktene ble disse i 2018 kommunisert som en egen ordning. Det skal arbeides videre med å utvikle nettsiden slik at den kan gi bedre informasjon og veiledning til kundene, dette budskapet skal forsterkes med videoer. Det skal også lages en videoversjon av kurset *Fra ide til marked* som er et mobiliseringstiltak knyttet til etablerertilskuddet.

Vurderingskriteriene og regelverket for ordningene må forenkles og gjøres mer forutsigbare. Dette arbeidet er en kontinuerlig prosess.

5.2. Kap. 550, post 70 Bedriftsretta program i distrikta

5.2.1. Tilskudd til bioraffinering (Bioøkonomiordningen)

Totalt ble det finansiert 16 prosjekter og benyttet total 18 mill. kroner fra KMDs virkemiddelkode innenfor Bioøkonomiordningen. Prosjektene som er finansiert er prosjekter i distriktskommuner.

Gjennom Bioøkonomiordningen har vi fulgt opp felles handlingsplan bioøkonomi mellom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva.

Se for øvrig omtale i oppdragsgiverrapporten til Nærings- og fiskeridepartementet, post 50.

5.2.2. Mentortjenesten for gründere

Formålet med tjenesten

Mentortjenesten er personlig veiledning og oppfølging i en-til-en samtaler over en periode på to til 18 måneder. En gründerbedrift kan motta opptil 30 timer⁷⁸ med mentor. En gründer kan også innvilges mentor flere ganger hvis gründeren har et sammensatt behov for kompetanse som krever bruk av flere mentorer. Hensikten med mentortjenesten er å hjelpe gründere i oppstartsfasen hvor det å ha en erfaren mentor kan være viktig for evnen til å vokse. Mentoren skal dekke gründerens behov for råd og hjelp, og bidra til at oppstartsprosessen går raskere, sjansen for å lykkes øker og feil reduseres.

Tjenesten skal bidra til å lukke kompetansegap hos gründere og kan bidra både til spesifikk bransjekunnskap og på mer generelle kompetanseområder som for eksempel internasjonalisering.

Tjenesten baseres på markedssvikt på to områder: Gründere mangler tilgang på kapital i tidlig fase, og denne type erfarne mentorer er ikke selv aktive i å markedsføre sine tjenester. Mange ville ikke vurdert å dele av sin erfaring og tid uten en aktiv kobling fra aktører de allerede har tillit til.

Tjenesten er knyttet både mot distriktsoppdraget og innovasjonsoppdraget. Frem til 2016 fantes det ikke landsdekkende midler til mentortjenesten, men i forbindelse med Gründerplanen i 2016 ble det satt av midler til et landsdekkende tilbud. Dette dekket en stor etterspørsel etter mentor fra gründere i de sentrale byregionene.

Det er hensiktsmessig å beskrive landsdekkende og distriktsrettet mentortjeneste under ett. Beskrivelsen her er derfor ganske lik beskrivelsen i oppdragsgiverrapporten for Nærings- og fiskeridepartementet. I 2018 var totalrammen for tjenesten 11,7 mill. kroner.

Hovedaktiviteter

De ulike regionene jobber forskjellig med mobilisering og vektlegging av tjenesten, noe som vises i svært forskjellig nivå på antall mentortilskudd per fylke. Hordaland er i særstilling den mest aktive i markedsføring, og organiserer tjenesten med søknadsfrist som grunnlag for opptak til et bredt sammensatt evalueringspanel. På denne måten blir tjenesten vurdert og koblet tett til andre tjenester fra Innovasjon Norge.

Resultater og effekter

Tjenesten knyttes ofte opp mot etablerertilskudd i kommersialiseringsfasen, men kan også gis som et selvstendig tilbud. 34 prosent av de som fikk mentor i 2018, fikk også etablerertilskudd i 2018.

---

⁷⁸ Frem til mai 2018 ble det også tilbudt en mentor-pakke på 100 timer. Den er nå fjernet, og gründer for i stedet tilbud om flere mentor-tilskudd á 30 timer.

I løpet av våren 2018 ble ordningen endret, slik at det kun er mulig å bevilge 30 timer, ikke 30 eller 100 timer som tidligere. Det har ført til at midlene når flere gründere, samtidig som muligheten for å tilpasse tjenesten til de som trenger mer enn 30 timer ved å gi flere tilsagn. Rekrutteringen til mentor i distrikt er imidlertid svært mye vanskeligere. Der vi må holde igjen i sentrale strøk, leter vi etter gode prosjekter til mentorordningen i distrikt.

Tabell 5-10 Utvikling i mentortilskudd (kroner)

Mentortilskudd	2016	2017	2018
Distriktsrettet (KMD)	4 800 948	5 166 330	4 009 634
Landsdekkende (NFD)	3 531 500	3 565 500	4 696 550
Totalt	8 332 448	8 731 830	8 706 184

Mentortjenesten brukes i større grad av kvinner enn hva som er tilfelle av våre øvrige finansielle virkemidler. Dette har vært et mønster over flere år, og indikerer en forskjell mellom kjønnene med hensyn til ønske og åpenhet for læring gjennom mentoring.

Tabell 5-11 Kvinneandel mentortjenesten

Kvinneandel i prosent	
Distrikt	54
Nasjonal	32
Gjennomsnitt	43

Det er vesentlig forskjell på innovasjonshøyden når vi sammenligner landsdekkende med distriktsrettede prosjekter som benytter seg av mentorordningen. Dette er dels fordi det faktisk er flere prosjekter med et høyere innovasjonsnivå i sentrale strøk, og dels fordi rammene for landsdekkende mentortjenester er begrenset. Dermed blir konkurransen hardere og det gjenspeiler seg i innovasjonshøyden.

Tabell 5-12 Innovasjonshøyde

Innovasjonshøyde	Distrikt	Landsdekkende
Innovasjon på bedriftsnivå	10 %	3 %
Innovasjon på regionalt nivå	19 %	5 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	28 %	13 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	30 %	76 %
Ikke relevant	13 %	4 %

Fylkesfordelingen er tilsvarende som tidligere år. Økt internt fokus på ordningen har imidlertid bidratt til at fylker som tidligere ikke har benyttet mentorordningen nå har gitt mentor til sine gründerbedrifter. I 2018 var det innvilgete saker i alle landets fylker.

Tabell 5-13 Antall innvilgede årsrapport beslutninger

Fylke	2016	2017	2018
50 Trøndelag	22	27	37
12 Hordaland	21	33	22
14 Sogn og Fjordane	12	11	17
15 Møre og Romsdal	24	12	17
03 Oslo	19	10	16
11 Rogaland	9	16	11
18 Nordland	6	12	11
04 Hedmark	10	7	10
19 Troms	8	12	10
20 Finnmark	12	13	9
08 Telemark	3	6	7
02 Akershus	1	1	5
10 Vest-Agder	7	4	5
01 Østfold			4
09 Aust-Agder	6	8	4
05 Oppland	2	6	3
07 Vestfold			3
06 Buskerud			1
21 Svalbard	1		
99 Flere fylker/Utland		1	
Total	163	179	192⁷⁹

⁷⁹ I tillegg kommer 24 mentortilskudd gitt fra rammen for etablerertilskudd, totalt 216, høyeste antall siste 3 år.

Støttende analyser og evalueringer

Menon har i 2018 gjennomført en evaluering av tjenesten, basert på oppdrag gitt i oppdragsbrev. Hele tjenesten, også den landsdekkende er grundig evaluert. 212 mentor gründere og 169 mentorer har deltatt i evalueringen. Dette representerer en svarprosent på 42 og 48 prosent av leveranser i perioden 2014 til 2017. I tillegg er det foretatt intervjuer av alle som er vurdert å ha en rolle i bestillingen eller leveranse av tjenesten.

Metodisk er det brukt en kontrollgruppe som består av gründere og gründerbedrifter som har fått tilsagn på mentor, men ikke har benyttet tilbudet. Disse er vurdert til å være sammenlignbare med hensyn til fase i bedriftsutviklingen, behovet for mentortjeneste, og vurdering av idé og vekstpotensial.

Resultatene fra evalueringen er gode. Bedriftenes utvikling er vurdert basert på nøkkeltall de siste to år før mentor ble innvilget, og inntil tre år etter. Størst effekt har tjenesten på vekst i antall ansatte som er 38 prosentpoeng høyere enn kontrollgruppen. Verdiskapingsveksten er 29 prosentpoeng høyere, og lønnsutbetalingene vokser 19 prosentpoeng mer enn kontrollgruppen. Økt nyskaping oppgis i spørreundersøkelser å være tilfelle for 27 prosent av bedriftene. Dette gir grunnlag for økt satsing på tjenesten.

Evalueringen peker også på områder som kan forbedres. Antall bedrifter som får innvilget tilskudd men ikke gjør bruk av dette er større knyttet til dette virkemiddelet enn andre finansielle virkemidler, fordi vi tar koblingskostnadene i forkant. Videre pekes det på forskjellene i markedsføring og bruk av tjenesten mellom fylkene noe som blir påpekt, uklarheter i rollefordeling mellom kunderådgiver i Innovasjon Norge og koblermiljøene, samt forenkling av arbeidsprosesser blant annet ved digitalisering av prosesser.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Totale gjennomføringskostnader i 2018 var kr 6,9 mill. kroner (5,5 mill. kroner i 2017).

Av dette utgjør timekostnader 4,5 mill. kroner (3,2 mill.) og 2,45 mill. kroner (2,4 mill. kroner) direkte prosjektkostnader. Direkte prosjektkostnader er i hovedsak kjøp av tjenester fra eksterne samarbeidsparter som foretar og følger opp mentorkoblinger, samt kostnader til gjennomføring av evaluering av tjenesten.

Internt timeforbruk er høyere, både som en følge av økt satsing på mobilisering og økt antall leveranser, men også som følge av interne aktiviteter knyttet til evaluering og utvikling av tjenesten.

Avvik

Økningen i antall mentor-tildelinger i 2018 er på over 20 prosent. Likevel er endringen med å fjerne tilbudet om 100 timer og kun innvilge 30 timer med å dra ned forbruket vesentlig. Det forklarer nedgangen i bruk av distriktsrammen.

Mål for 2019

Mentortjenesten vil være vesentlig i et forskningsprosjekt i samarbeid med UiO. Et RCT-studie skal gjennomføres for å måle effekten av kompetansetjenester gitt sammen med finansielle tjenester. Dette innebærer at tjenesten ikke vil bli markedsført i perioden rekruttering til RCT-studiet pågår, anslagsvis et halvt år. Når dette er avsluttet, begynner arbeidet med å innføre endringer basert på utviklingsarbeidet i 2018: Harmonisering av arbeidsmetoder og markedsføring over hele landet, valg av samarbeidsform med eksterne koblere, samt digitalisering og forenkling. Vi ser også på muligheten for å vurdere gründerens motivasjon og vilje til å ta til seg mentorering, slik at antall innvilgede saker som ikke fører til leveranser kan reduseres.

5.3. Kap. 553, post 65 Omstillingsprogram ved akutte endringer i arbeidsmarknaden**5.3.1. Regional omstilling****Formålet med ordningen**

Hovedmålet med omstillingsmidlene er å bidra til å sikre og skape nye lønnsomme arbeidsplasser, få en mer robust og variert næringsstruktur samt styrke næringsutviklingsevnen i kommunen.

Regional omstilling er en ordning på inntil seks år og retter seg mot kommuner/områder med sårbar næringsstruktur eller svikt i næringsgrunnlaget. Områder med avgrenset arbeidsmarked og ensidig nærings- og sysselsettingsgrunnlag er sårbare for endringer i internasjonale og nasjonale rammevilkår og har en særlig stor utfordring når det gjelder omstilling og nyskaping. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gitt Innovasjon Norge rollen som Nasjonalt kompetansesenter for lokalt omstillingsarbeid (heretter kalt Kompetansesenteret).

Hovedaktiviteter

I 2018 har Kompetansesenteret hatt oppfølgingsansvaret for 26 omstillingsområder. I tillegg har senteret hatt fokus på utvikling av verktøy som skal bidra til kommunene som tilrettelegger for næringsutvikling, gjennom videreutvikling av verktøyet Næringsvennlig region. Videreutvikling av verktøyet *Utviklingsanalyse* ble igangsatt på slutten av året 2018 og vil bli avsluttet våren 2019. Målet er å identifisere mulighetsområder for nye omstillingsprogram.

Kompetansesenteret hadde i 2018 en budsjetttramme på 17,7 mill. kroner. Kompetansesenteret fikk over statsbudsjettet i 2018 tilført 15 mill. kroner. I tillegg var det en intern disponering i Innovasjon Norge fra tidligere år hvor Kompetansesenteret i 2018 fikk tilført 2,7 mill. kroner. Sistnevnte midler skulle gå til medfinansiering av prosjekter i omstillingsområdene på verktøy som Innovasjon Norge tilbyr omstillingsområdene. Det ble færre søknader fra omstillingsområdene på slutten av 2018 enn forventet. Søkbare midler for omstillingsområdene overføres til 2019. Ca. 7,7

mill. kroner har gått til time- og reisekostnader for oppfølging av omstillingsområder. Kompetansesenteret hadde et totalforbruk i 2018 på 14,8 mill. kroner (se tabell 5-14).

Tabell 5-14 Forbruk Kompetansesenteret

Aktiviteter	Årets ramme (i mill. kroner)	Disponibel ramme (i mill. kroner)	Forbruk (i mill. kroner)	Antall tilsagn
Tilskudd	4	6,7	3,9	23
Utviklings- og kompetansetiltak	2,9	2,9	3,2	
Timer og reiser	8,1	8,1	7,7	
SUM	15	17,7	14,8	

I 2018 ble det bevilget omtrent 3,9 mill. kroner fordelt på 23 tilsagn direkte til omstillingskommunene som medfinansiering av verktøy Innovasjon Norge tilbyr. Midlene fordeler seg slik:

- Fem tilsagn til SMB Utvikling for å etablere til utviklingsprosjekter i bedriftene og bygge nettverk mellom bedrifter.
- To tilsagn til kompetanseprogram for handels- og servicebedrifter for utvikling i den enkelte bedrift samt samarbeid i næringen.
- Sju tilsagn til gjennomføring av verktøyene Næringsvennlig kommune og Næringsvennlig region, hvor omstillingskommunene ser på forbedringstiltak for det lokale næringslivet samt ser på mulighetene for regionalt samarbeid om næringsutvikling.
- To tilsagn for å planlegge arbeidet med næringsutvikling etter omstillingsperioden.
- Tre tilsagn til gjennomføring av verktøyet styreseminar for revisjon og rullering av omstillings- og handlingsplan.
- Et tilsagn til PLP-kurs (prosjektstyringsverktøy) for omstillingsområdene.
- Et tilsagn som bidrag til Norgeskonferansen for Lierne.
- En rammebevilgning for gjennomføring av styreseminarer for omstillingsstyrene i 2019.

Innovasjon Norge har i 2018 brukt ca. 3,2 mill. kroner til utviklings- og kompetansetiltak. Utviklingsmidlene har gått til blant annet sluttevalueringer, programstatusvurdering, introduksjonskurs, opplæring av programledere samt sentrale utviklingsprosjekter. I tillegg innvilget Innovasjon Norge et tilsagn på 525 000 kroner til Panda Analyse som har gått til utvikling av omstillingsmodulen innenfor Panda.

Næringsvennlig region

Næringsvennlig region ble utviklet som et nytt prosessutviklingsverktøy i 2016. Verktøyet er utviklet for kommuner som ønsker å samarbeide om næringsutvikling på regionnivå.

Den første piloten for verktøyet ble gjennomført på Fosen i regi av Fosen regionråd i 2017/2018. I tillegg ble det også gjennomført et mindre prosjekt i regi av omstillingskommunen Gratangen i

samarbeid med nabokommunene Lavangen, Salangen og Bardu. I 2018 er verktøyet tatt i bruk av fem kommuner som er medlemmer i Sogn regionråd.

Buskerud fylkeskommune har vist interesse for Næringsvennlig region, og aktiviteter er under etablering i Numedal og Hallingdal i regi av regionrådene der. Tilsvarende er situasjonen i Indre Helgeland regionråd med bistand og bevilgning for gjennomføring fra Nordland fylkeskommune. I tillegg til disse er Næringsvennlig region presentert for regionrådene i Sør-Østerdal og Østre Agder. Verktøyet ble også presentert for deltakere på avslutningssamlingen i Byregion-programmet i Kristiansand i juni og internt i KMD. Kompetansesenteret har bidratt økonomisk og med egne ressurser til å etablere de første prosjektene med egenfinansiering fra regionrådet og fylkeskommune.

Panda

Kompetansesenteret tok i 2016 initiativet til å utvikle en egen modul i analyseverktøyet Panda. Prosjektet hadde som mål å fremskaffe økonomisk og demografisk informasjon til bruk i første fase i omstillingsprosessen, avklaringsfasen. Sintef har stått for utviklingsarbeidet i samarbeid med Panda Analyse og regional omstilling i Innovasjon Norge. Målet med Panda er å gjøre alle fylkeskommuner i stand til å gjennomføre arbeidet med konsekvensanalysen for potensielle omstillingsområder på en bedre og enhetlig måte. Analysen skal blant annet dokumentere situasjonen for næringslivet og sysselsettingen i det aktuelle området. KMD anbefaler nå at fylkeskommunene benytter PANDA som analyseverktøy i vurderinger av omstillingsbehov.

I 2018 er det igangsatt prosjekt med å utvikle en ny modul for fase 2 og 3, henholdsvis Strategi- og forankringsfasen og Gjennomføringsfasen ved anvendelse av PANDA-verktøyet.

I Strategi- og forankringsfasen av omstillingsprosessen skal det gjennomføres en utviklingsanalyse. Kvaliteten og omfanget ved dagens analyser varierer mye. Det er derfor satt i gang et utviklingsprosjekt med basis av et nytt kunnskapsgrunnlag og ytterligere anvendelse av PANDA som verktøy. Arbeidet vil bli ferdigstilt i løpet av våren 2019. Planen er at den nye utviklingsanalysen skal bidra til høyere kvalitet i omstillingsplanen for nye omstillingsområder.

Norgeskonferansen

Nasjonalt kompetansesenter bidro i planleggingen og gjennomføringen av Norgeskonferansen i Lierne 23. august. Konferansen inneholdt flere tema som er sentrale i omstillingsarbeidet med presentasjon av Næringsvennlig kommune og kunnskapsgrunnlaget for verktøyet. I tillegg presenterte Oxford Research en rapport om videreføring av omstillingsarbeidet. Denne var bestilt av Kompetansesenteret og dokumenterer hvordan avsluttede omstillingsområder organiserer næringsarbeidet etter avsluttet omstilling.

Intro-kurs/workshop for nye omstillingsområder

Det er behov for å sikre gode administrative rutiner i nye omstillingsområder. Kompetansesenteret har i 2018 gjennomført startkurs og workshop for at disse områdene etablerer sine egne rutiner basert blant annet på råd og veiledning fra Innovasjon Norge.

Samlet innsats ressursinnsats i omstillingsområdene

Kompetansesenteret hadde et forbruk på 14,8 mill. kroner i 2018. De største ressursene til gjennomføring av omstillingsprogrammene kommer fra KMD via fylkeskommunene. For områder som Innovasjon Norge følger opp utgjorde dette anslagsvis 65 mill. kroner i 2018. På programnivå har det også i 2018 vært medfinansiering fra blant annet kommuner og næringsliv som kommer i tillegg.

Oxford Research har på oppdrag fra Innovasjon Norge også sett på hva omstillingsmidler utløser av andre midler på prosjektnivå. De har tatt for seg enkelte omstillingsområder hvor Oxford har gjennomført sluttevalueringer. Konklusjonen er at en omstillingskrone utløser gjennomsnittlig 4,5 kroner.

Resultater og effekter

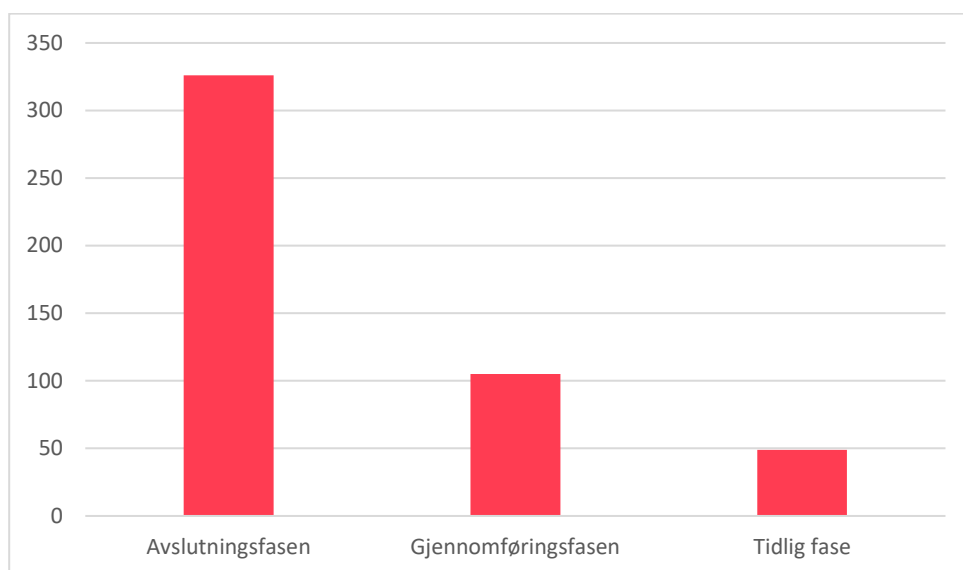
Regjeringen brukte i 2018 ca. 65 mill. kroner til omstillingsprogram hvor Innovasjon Norge har oppfølgingsansvaret. En sentral oppgave for Kompetansesenteret er å samle inn resultater av omstillingsarbeidet. Kompetansesenter ber hvert år omstillingsorganisasjonene rapportere til Innovasjon Norge på oppnådde resultater og aktiviteter fra det enkelte omstillingsprogram.

Tabell 5-15 Rapportering fra omstillingsprogrammene i 2018 og for hele programperioden for aktive omstillingsområder

	2018	Hele programperioden inkl. 2018
Antall nye arbeidsplasser skapt	480	1836
Antall arbeidsplasser sikret	157	1147
Antall nye bedrifter	103	622
Antall kompetansehevende tiltak	134	302
Antall nettverk og samarbeidstiltak	114	318
Antall andre programrelaterte tiltak	98	294

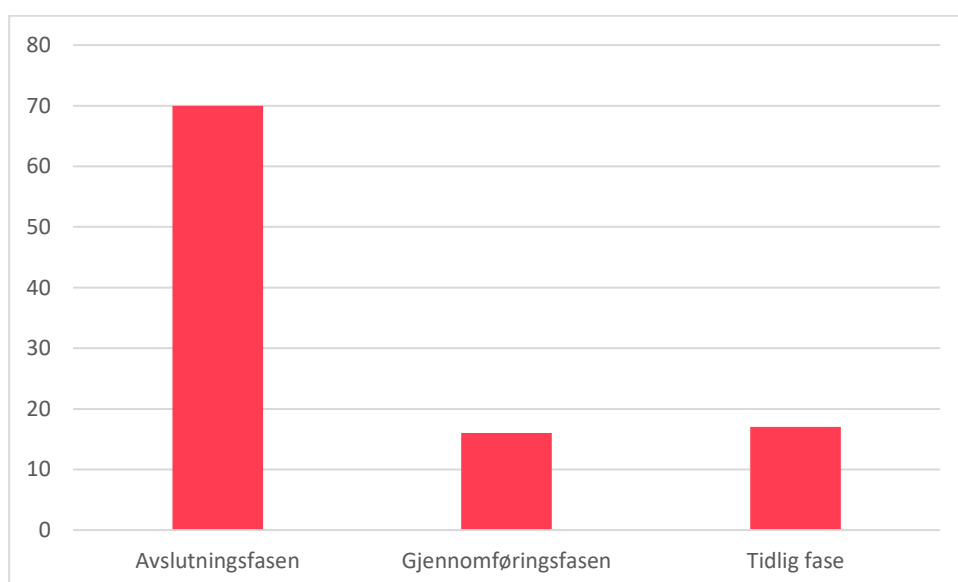
Sammenlignet med tallene fra 2017 så er det en liten oppgang i antall nye arbeidsplasser fra 2017 (457) til 2018 (480), mens samlede antall arbeidsplasser for pågående omstillingsprogram har økt betraktelig fra 1 664 i 2017 til 1 836 i 2018. Dette kan skyldes at det er flere av omstillingsprogrammene nå er i slutfasen og hvor en ser resultater etter flere år med omstillingsarbeid i næringslivet. Det er en nedgang i sikrede arbeidsplasser i 2018 med 257 arbeidsplasser i forhold til 2017, men totalt for hele programperioden er det en økning også i sikrede arbeidsplasser med 263 i forhold til 2017. Enkelte omstillingsområder måler ikke sikrede arbeidsplasser, kun bidrag til nye. Dette kan bety at omstillingsprogrammene kan ha bidratt til å sikre et høyere antall arbeidsplasser gjennom bedriftsprosjektene enn det som er rapportert inn.

Figur 5-12 Antall nye arbeidsplasser prosjektene har bidratt til i 2018

Det er som tidligere år omstillingsorganisasjonene i avslutningsfasen som rapporterer inn høyest antall arbeidsplasser. Dette vurderer Innovasjon Norge som naturlig da tar tid før prosjektene får utløst sitt potensiale.

Figur 5-13 Antall nye bedrifter prosjektene har bidratt til i 2018

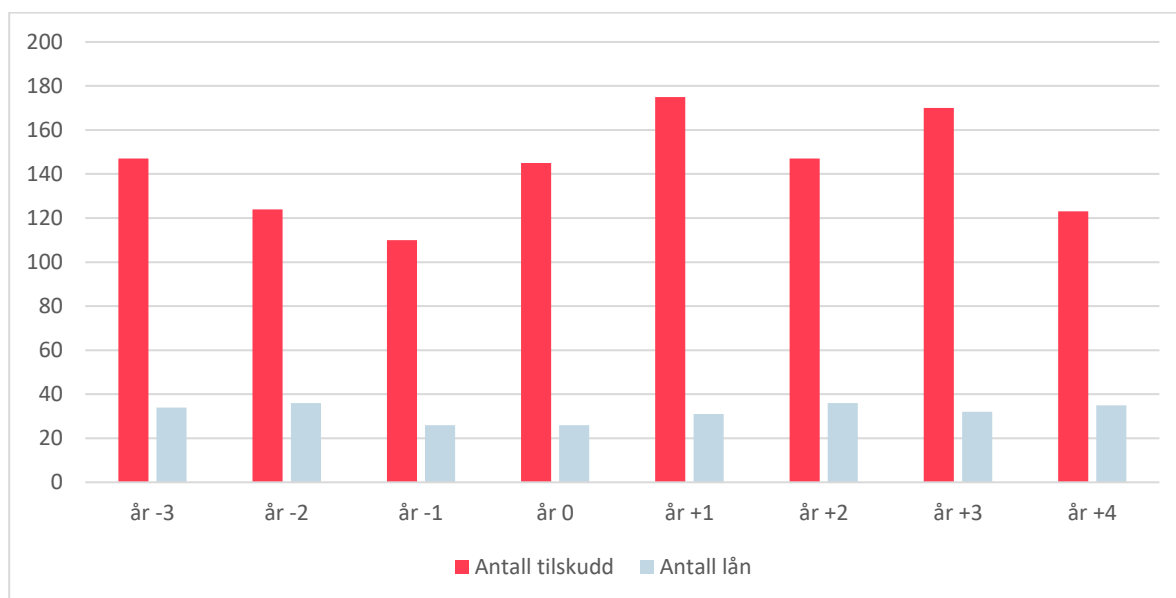

Omstillingsorganisasjonene rapporterer også om opprettelse av nye bedrifter. Det er en nedgang i dette tallet fra 2017 til 2018 med 48 bedrifter, men totalt for programperioden er det en økning fra fjoråret. Endringene fra år til år kan skyldes hvilken fase årets portefølje av omstillingsområder er i. Det er flere omstillingsprogram som nå avsluttes i 2018 og første kvartal 2019 og det kan ha

vært et større fokus på å ferdigstille prosjektene innenfor eksisterende bedrifter enn å bidra til å etablere nye.

I figuren nedenfor ser vi nærmere på i hvilken grad det brukes andre virkemidler fra Innovasjon Norge i omstillingsområdene.⁸⁰ Figuren viser tre årganger med omstillingsområder som fortsatt er i gang. Vi har sett på antall tilsagn pr år tre år før omstillingsstatus og fire år etter man fikk statusen. Året som man fikk status er år 0 da det varierer når på året området fikk statusen. Det er nok en grunn til at antall tilsagn fra Innovasjon Norge er lavere i år 0 enn i år 1. Figuren viser antall tilsagn i stedet for og ikke innvilget beløp, da dette er en bedre illustrasjon på aktivitet.

Figur 5-14 Bruk av andre virkemidler i omstillingsområdene før og etter at man har fått omstillingsstatus

Figuren viser en økning i antall tilsagn både med hensyn til lån og tilskudd fra året før området fikk status som omstillingsområde til året området fikk statusen. Økningen fortsetter ytterligere et par år. Etterhvert faller antall tilsagn. Det gjelder særlig tilskudd. Sett fra et omstillingsperspektiv kan en mulig forklaring være at mange av omstillingsområdene er små og at man etterhvert har «brukt opp» prosjektideene når man nærmere seg avslutningen. Sammenlignet med 2017 så er utviklingen omtrent lik – en økning og deretter en nedgang, men nedgangen i år tre og fire er mindre og antallet tilsagn er noe større enn i 2017. Ser vi nærmere på økning i antall tilskudd fra år +2 til +3 finner vi en kraftig økning i antall tilskudd i Moss og Gratangen. Samtidig er det en kraftig

⁸⁰ Følgende kommuner er med: Rollag, Moss, Råde, Rygge, Lærdal, Meløy, Jevnaker, Ringerike, Hole, Hurum, Sauda, Gratangen, Måsøy, Nordkapp, Våler, Elverum, Åmot og Stordal.

nedgang i Elverum og Meløy. Mye tyder på at endringene skyldes interne årsaker i det enkelte prosjekt.

Disse tallene tyder på at utviklingsevnen i områdene som er deltager i omstillingsprogrammet øker. Det er viktig å understreke at det er ikke gitt at økningen skyldes omstillingsstatusen, men omstillingsarbeidet kan være medvirkende.

Støttende analyser og evalueringer

Kompetansesenteret initierer obligatoriske sluttevalueringer av avsluttede programmer. Evalueringene ser på resultater og effekter av den samlede ressursinnsatsen fra Regjeringen, fylkeskommunene og kommunene til det enkelte omstillingsområde. Nedenfor er det satt inn noen sentrale læringspunkter fra sluttevalueringene fra følgende omstillingsområder: Vestre Toten, Hurum, Elverum-regionen og Meløy. Det er for rapporteringen for 2018 ikke gitt en beskrivelse av den enkelte evalueringen, da evalueringen kan lastes ned på www.regionalomstilling.no

Sentrale læringspunkter fra evalueringene

- I statlige omstillingsprogram, hvor omstillingsprogrammet har en stor pott omstillingsmidler, bør det søkes gruppeunntak for tildeling av midler umiddelbart etter at det er gitt omstillingsstatus.
- Resultatene av omstillingsprogrammet kommer som oftest i slutfasen av et omstillingsløp på inntil seks år. Dersom et omstillingsprogram blir terminert før midtveis vurderer Oxford at den innsatsen som er gjort ikke vil lede eller bidra til de resultater man ønsker.
- Regionale omstillingsprogram kan medføre enkelte utfordringer med hensyn til å sikre eierskap og forankring, samt omforent forståelse av programmets funksjon.
- Alle styremedlemmer, inkludert observatører må delta i Programstatusvurderingene, for å støtte opp om den strategiske kompetansen i omstillingsstyret.
- Konsekvensanalyser må gjennomføres for å få bidrag til riktig strategisk retning
- Virkemiddelaktørene bør være aktivt involvert i omstillingsprogrammets tidlige fase, og på den måten bidrar til at programmer rigges på en formålstjenlig måte. Det er viktig at øvrige virkemidler benyttes i tillegg til de ekstraordinære omstillingsmidlene.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Nasjonalt kompetansesenter for lokalt omstillingsarbeid har i 2018 hatt dedikerte personer på følgende distriktskontorene i: Arktis, Nordland, Trøndelag og Vestland. Disse har fulgt opp omstillingsområder i henholdsvis Nord-Norge, Midt-Norge og Vestlandet. I tillegg har det vært to personer på hovedkontoret som har ivarett oppfølgingen av omstillingsområder i Østlandsområdet, i tillegg til utviklingsoppgaver. Ca. 7,7 mill. kroner har blitt brukt til timer og reiser for Kompetansesenteret for oppfølging av omstillingsområdene.

Avvik

Siden 2016 har det vært et mål og utvikle og implementere et digitalt målstyrings- og

rapporteringsystem for omstillingsområdene. Forstudien og forprosjektet er ferdig gjennomført, men Innovasjon Norge har prioritert utvikling av andre arbeidsområder. Det var et mål å få avklart hvem som skulle ha et eierskap til dette prosjektet i 2018. Dette ble ikke gjennomført. Innovasjon Norge vil i 2019 vurdere om dette prosjektet kan løftes ut til et omstillingsområde som vil bistå pågående omstillingsområder i dette verktøyet.

Mål for 2019

Målet for Kompetansesenteret for 2019 er tredelt:

- Kompetansesenteret skal være en rådgiver, veileder og kvalitetssikrer overfor de kommuner/regioner hvor Innovasjon Norge får oppdrag fra fylkeskommunene til å ivareta en slik oppgave. Det enkelte omstillingsområdet har en oppdragsrådgiver som følger opp. I tillegg er det et mål for Innovasjon Norge at nye omstillingsområder får en rask innføring i omstillingsarbeidet ved å gjennomføre Intro-kurs for omstillingsstyret samt samling med nye programledere for innføring i rutiner og regler for anvendelse av omstillingsmidler.
- Kompetansesenteret drive erfaringsutveksling mellom omstillingsområdene og mellom omstillingsområdene og offentlige aktører innenfor fagfeltet Regional omstilling. I den sammenheng er det blant annet under planlegging en konferanse høsten 2019 med målgruppen omstillingsområder, fylkeskommuner, KMD og Innovasjon Norge.
- Kompetansesenteret skal utvikle nye og videreutvikle eksisterende verktøy overfor omstillingsområdene. Kompetansesenteret må ha relevante verktøy å tilby omstillingsområdene både overfor det lokale næringslivet samt overfor kommunens arbeid med næringsutvikling.

5.4. Kap. 553, post 74 Nasjonale tiltak for klyngjer og innovasjonsmiljø

5.4.1. Norwegian Innovation Cluster (Klyngeprogrammet)

Formålet med ordningen/tjenesten

Norwegian Innovation Clusters; videre omtalt som *Klyngeprogrammet*, er et nasjonalt program som støtter utvikling av regionale og nasjonale næringsklynger. Programmet skal bidra verdiskaping og øke medlemsbedriftenes innovasjons- og konkurransevne. Dette skal skje gjennom å utløse og forsterke samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter i klyngene. Programmet gjennomføres i samarbeid med SIVA og Forskningsrådet.

Programmet støtter klyngeprosjekter på tre nivåer: *Arena*: Klynger med et umodent samarbeid; *Norwegian Centres of Expertise (NCE)*: Klynger med et modent samarbeid og en nasjonal posisjon; og *Global Centres of Expertise (GCE)*: Klynger med et modent samarbeid og en global posisjon.

Hovedaktiviteter

Programmet har i 2018 blitt gjennomført med følgende budsjetttrammer og forbruk:

Tabell 5-16 Gjennomføring av Klyngeprogrammet 2018 (beløp i mill. kroner)

		Tilskudd	Gjennomføring	Sum
Årets ramme	Totalt	156,1	26,7	182,8
	Post 71	100,3	13,4	113,7
Disp. ramme	Totalt	209,3	26,7	236
	Post 71	119,7	13,4	133,1
Forbruk	Totalt	150,5	24	174,5
	Post 71	86,5	12	98,5
Antall tilsagn	Totalt	91		
	Post 71	62		

Programmet finansieres med midler fra NFD post 71 og KMD post 74. Totalbeløpene i tabellen omfatter de samlede bevilgningene. Andelen fra post 71 av disponible rammer og forbruk er om lag 56 prosent av totalbeløpene. Klyngeprogrammet har i tillegg disponert en ramme på 10 mill. kroner fra NFDs post 50 til den såkalte *Innovasjonsrammen*, se omtale under post 50.

Tabell 5-17: Disponering av tilskuddet til klyngeutvikling fra post 71 (beløp i mill. kroner)

Støtteformål	Beløp	Antall tilsagn
Arena prosjekter	33,5	16
NCE Prosjekter	29	10
GCE prosjekter	13,8	3
Gründersatsing	2,2	9
Omstillingsmotor	8	24

2018 har for Klyngeprogrammet vært preget av videreutvikling av programmet som oppfølging av programevaluering som ble levert 2017/2018. Målsettingen er å utvikle et revidert klyngeprogram tilpasset framtidens utfordringer og for å skape mer vekst hos bedriftene og norsk næringsliv.

Samtidig er klyngene som allerede er en del av programmet fulgt opp, og det er gjennomført en utlysning med opptak av nye klynger. Implementering av Omstillingsmotor (nå Digitalt kompetanseløft for SMB) har også vært en hovedaktivitet.

Videreutvikling

Programevalueringen levert fra Samfunnsøkonomisk analyse i overgangen 2017/2018, dannet grunnlag for å se hvordan Klyngeprogrammet kan utvikles til å bli et enda bedre virkemiddel for norsk næringsliv. Evalueringen slo fast at programmet fungerer bra etter målsettingen i dag, men kommer også med noen endringsforslag. Et utviklingsprosjekt for Klyngeprogrammet ble igangsatt og hentet innspill fra departementene, eiere, fylkeskommune, klyngjer og andre relevante aktører som er knyttet til Klyngeprogrammet.

Basert på evaluering og innspill er det i løpet av 2018 utarbeidet en modell for revidert klyngeprogram, som skal ende opp i en programbeskrivelse i 2019. Det er videre utviklet en strukturert kompetanse- og utviklingsplattform med relevante og kvalitative kompetansetilbud og verktøy for klyngene og bedriftene. Dette implementeres allerede fra starten av 2019.

Utviklingsarbeidet har krevd mye ressurser fra programmet, og kan ha resultert i noe mindre aktivitet i løpende oppfølging av klyngene. Imidlertid må det ses som en investering for framtiden i å oppnå bedre effekt av Klyngeprogrammet og effektiv bruk av offentlige midler.

Utlysning 2018

Klyngeprogrammet gjennomførte utlysning for opptak av nye klyngjer. Det ble lyst ut med mulighet for å komme inn i programmet på Arena- og NCE-nivå. Det ble foretatt noen tilpasninger knyttet til utvikling av revidert klyngeprogram i denne utlysningen. Dette kan oppsummeres kort i følgende punkter:

- Effektivisering av prosessen
- Utlysning med kortere kontraktsperioder
- Endret kriteriesett med vektlegging av elementene i femfaktor-modellen
- Involvering av det regionale apparatet

Som en del av effektivisering ble det utviklet en selvtest som erstatning for en egen skisserunde i utlysningsprosessen. Dette resulterte i omtrent samme antall søkere, mot mange flere skisser tidligere. Samtidig kan det se ut til at det bidro til kvalitativt bedre søkere. Det ble mulig å komme inn i programmet med to år i Arena mot tre år tidligere. Videre ble NCE utlyst med mulighet for fem års kontrakt mot tidligere ti år. Dette for å tilpasse overgang til nytt revidert program.

Vurderingskriteriene for inntak i programmet ble noe endret fra året tidligere. Det var ønske om å få fram klyngens mål for samarbeidet, og klarere krav til aktørsettet. Utlysningen tok inn spørsmål om klyngens strategi, og arbeid med kapitaltilgang og entreprenørskap.

Klyngjer og nettverk er viktige tyngdepunkt for næringslivet regionalt. Mange steder vil disse ta utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og inngå i regionale smart spesialisering-strategier. I 2018 har det vært tett samarbeid mellom Innovasjon Norge og fylkeskommunen blant annet i vurdering av nye klyngjer til klyngeprogrammet. Fylkeskommunene har også bidratt med finansiering av klyngjer som ble vurdert som kvalitativt gode, men som ikke fikk finansiering av den nasjonale rammen.

Det ble følgende resultat av utlysningen:

Tabell 5-18 Utlysninger klyngeprogrammer

Type	Prosjektsøknader	Godkjente klyngeprosjekter
Arena – Nye	24	Fornybarklyngen
		Arena Ocean Hyway Cluster
		Industrial Green tech
		Norwegian Energy Solution – NES
		Norwegian Offshore Wind Cluster
		Betongklyngen N3C
Arena – Forlengelse	3	Arena Torsk
NCE	5	NCE Finance Innovation
		NCE Heidner Biocluster
		NCE Blue Legasea

I tillegg har klyngene Midsec og Stiim Aquacuster tatt inn i programmet som resultat av tilstrekkelig privat og regional offentlig finansiering.

Oppfølging av klyngene i programmet

Gjennom året har Klyngeprogrammet fulgt opp klyngene i programmet med løpende dialoger, rådgivning og kompetanse. Innovasjon Norges regionale klyngerådgivere er de ressursene som jobber tetttest opp mot klyngen, i godt samarbeid med fylkeskommuner, Forskningsrådets regionale rådgivere og Siva. Det er også gjennomført to prosjektledersamlinger med tema entreprenørskap og kapitalstrategier. I samarbeid med Siva ble det gjennomført en studietur til Tyskland for klyngene og katapult-sentrene sammen for å øke kompetansen om Industri 4.0

Styrke internasjonalt samarbeid

Ambisjonen for 2018 var å legge tilrette for at klyngene styrket sitt internasjonale samarbeid. Klyngeprogrammet har i 2017 og 2018 synliggjort muligheter for slikt samarbeid i EU både for klynger og for enkeltbedrifter. I EU finnes det store finansieringsmuligheter for tverrnasjonale og tverrfaglige samarbeid. Mange av de modne klyngene har posisjonert seg for slik deltakelse, og flere har hatt suksess i 2018. Tilgang til verdifull kompetanse og nye nettverk kan være avgjørende for vekst i medlemsbedriftene.

Digitalisering

Det er lagt ned ressurser for å få på plass en klyngeportal for å effektivisere arbeidet i klyngene, samtidig som dette gir nyttig oppfølgingsinformasjon for Klyngeprogrammet. Dessverre er den type innføring av digitale verktøy mer krevende enn forventet, slik at arbeidet må videreføres framover.

Regional forankring

Klynger og nettverk er viktige regionale tyngdepunkt for næringslivet. Med det mener vi en større konsentrasjon av virksomheter som tar utgangspunkt i næringsmessige fortrinn og inngår i regionale strategier for smart spesialisering. Fylkeskommunene følger opp klynger og nettverk, både med kompetanse og finansiering, og utvikler regionale næringsstrategier rundt disse. Med regionreformen er økt deling av kompetanse og erfaringer i arbeid med nettverk og klynger en god investering. Det gir mulighet for å satse mest på nettverkene som har gode forutsetninger for å lykkes slik at enda flere nettverk bidrar til økt innovasjon og konkurransekraft for medlemsbedriftene. I 2018 har Innovasjon Norge og fylkeskommunene samarbeidet tett både om nytt klyngeprogram og i vurderingen av nye klynger som tas opp i det nasjonale programmet.

Digital kompetanseløft - klyngene som omstillingsmotor

Tiltaket skal bidra til at bedrifter over hele landet raskere fornyer og omstiller sine produkter, tjenester, produksjonsmetoder og forretningsmodeller, for å oppnå økt konkurransekraft.

Ordringen ble lyst ut i 2017, og det ble da besluttet at fire pluss ett klyngemiljø, fordelt på teamene digitalisering/innovasjonsevne og avansert produksjon (manufacturing) skulle dele sin kompetanse, erfaring og nettverk med små og mellomstore bedrifter utenfor egen klynge. De utvalgte miljøene er: Digital Norway som leder et konsortium med NCE Systems Engineering Kongsberg, NCE iKuben i Molde og NCE Smart Energy Markets i Halden; samt NCE Raufoss. Ordringen skal evalueres i 2019.

Næringslivet utfordres av raske teknologiskift, globaliserte markeder og det grønne skiftet. Bedriftenes evne til å forstå og raskt ta i bruk ny kompetanse og teknologi, er avgjørende for å beholde og styrke konkurransevnen. Dette er en særlig utfordring for små og mellomstore bedrifter. Gjennom mange års klyngesatsing ser vi at de beste miljøene har utviklet en kompetansebase som kommer medlems-bedriftene til gode. Deler av denne kompetansen er anvendbar på tvers av bransjer og fagmiljøer.

Ordringen ble rullet ut i 2018 og til sammen 110 SMBer enten i nettverk eller enkeltvis gjennomførte skreddersydde kompetansetiltak med ett eller flere av klyngemiljøene. Kompetanseområdene omfatter innsikt i ny teknologi, innovasjonsprosesser, ledelse av omstilling, forretnings-modellering, digital strategi, automatisering, additive prosesser, bærekraftige materialer, Industri 4.0 og Lean. SMB'er og nettverkene kommer fra Nordland, Trøndelag, Møre og Romsdal, Innlandet og Agder, Rogaland, Buskerud og Østfold.

Målet for oppstartsåret 2018 var å gjennomføre digitalt kompetanseløft i 220 bedrifter, fordelt på 140 gjennom Digital Norway-konsortiet på innovasjonsevne / digital transformasjon og 80 gjennom Raufoss-klyngen på manufacturing /avansert produksjon Klyngemiljøene har erfart at det har tatt lengre tid enn antatt og krevet lengre «modning» for SMB'er i målgruppen å si ja til det man må kunne kalle et strategisk kompetanseløft av denne kaliber. Digitalt kompetanseløft er på et helt annet nivå og skal ha en helt annen effekt enn et «crash-kurs i digitalisering». De erfarer at mange av SMBene har lav bevissthet for hvor viktig et digitalt kompetanseløft er for bedriftenes

fremtidig konkurransekraft, og at det handler mindre om teknologi og mer om nye konsepter og løsninger som kan skape helt ny verdi for kunder og marked. Det har dermed vært nødvendig med en mer direkte innsalgsinnsats fra klyngemiljøenes side for å få SMBer til å si ja til å sette av tid og ressurser til et slikt kompetanseløft i egen bedrift.

Dette forklarer at det er færre bedrifter enn måltallet som har fått gjennomført et kompetanseløft i 2018. Starten på 2019 viser imidlertid at ordningen er i ferd med å befeste seg etter innkjøringsåret 2018, og med godt tilfang av interesserte bedrifter – både enkeltvis og i nettverk.

Selv målsettingen om antall SMB'er som har benyttet ordningen var lavere enn forventet i 2018, viser interessen at dette er nyttig for bedriftene. Ordningen når SMBer over hele landet som ikke er med i etablerte klynger, og som vil få et løft innen digitalisering.

Resultater og effekter

Samfunnsøkonomisk analyse er ny leverandør av de såkalte effektindikatorerne. Det er noen endringer med hensyn til fremgangsmåten og datainngang som påvirker estimatene (se leseveiledningen i rapporten). Evalueringen av Klyngeprogrammet var ferdig ved årsskiftet 2017/2018. I denne bruke man en litt annen fremgangsmåte med hensyn til effektestimeringen enn hva SSB gjorde. I denne rapporten er det valgt å bruke den fremgangsmåten som ligger nærmest opp til SSB definisjoner og fremgangsmåte fra tidligere år.

Tabell 5-19 Effektestimater av Klyngeprogrammet (prosentpoeng mervekst per år)

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	5,6**	-3,1	1,8
Verdiskaping	2,0	-8,7**	-2,7
Produktivitet	-1,5	-3,1	-2,3**
Antall årsverk	5,1***	-3,6*	1,9

*** signifikant på 99 prosent nivå

** signifikant på 95 prosent nivå

* signifikant på 90 prosent nivå

I fjor fant SSB ingen signifikante forskjeller med hensikt til effekter. Ser vi på årets estimater finner vi som i 2015 og 2016 signifikante positive estimatene for salgsinntekter og antall ansatte de tre første årene. I motsetning til tidligere hvor det etter tre år ikke har vært signifikant forskjeller mellom klyngebedriftene og kontrollgruppen, finner vi nå en signifikant negativ vekst hos klyngebedriftene når det gjelder verdiskaping og antall årsverk med henholdsvis - 8,7** og - 3,6* prosentpoeng. Ser vi på hvem som «driver» henholdsvis den positive og negative veksten finner vi at den positive veksten de tre første årene skyldes de minste bedriftene, det vil si bedriftene som har lavest verdiskaping og færrest ansatte (første kvartil) (en mervekst med hensyn til salgsinntekter på +35,4*** prosentpoeng og i antall ansatte på +18,5***). Når det gjelder de andre bedriftene så er det ingen signifikante forskjeller i forhold til kontrollgruppen.

Den negative veksten i verdiskaping skyldes i stor grad bedriftene med nest største og største verdiskaping (tredje og fjerde kvartil), henholdsvis -11,1* og -13,4*** prosentpoeng negativ vekst sett i forhold til kontrollgruppen. Det samme gjelder antall årsverk for de nest største og de største. Disse har en signifikant dårligere utvikling på -6,8** og -10,1*** prosentpoeng. Blant de største (fjerde kvartil) er det mange bedrifter innen olje og gass sektoren. Det er rimelig å anta utfordringene i olje og gass sektoren er en viktig forklaring til den negative veksten. Den negative veksten i produktivitet over hele perioden skyldes en nedgang på -6,0*** prosentpoeng hos de som har høyest produktivitet.

Klyngeprogrammets rapportering baseres på bedriftsmassen som til enhver tid er knyttet til klyngene som støttes av programmet. På grunn av at nye klynger tas opp og andre går ut av programmet, vil endringer i bedriftsmassen også variere fra år til år. I 2018 har tre NCE klynger innenfor mat, akvakultur og kreftforskning gått ut av programmet. På Arena-nivået har to klynger innenfor maritimt vedlikehold og produksjon gått ut. Samtidig har det vært påfyll på et bredt spekter av områder.

Selv om det kommer inn nye klynger på nye områder (fintech, smarte byer, prosessindustri, reiseliv osv.) er porteføljen av olje og gass og maritim sektor fremdeles stor. De tre GCE'ene og mange av NCE'ene har mange bedrifter som har hatt utfordringer under oljenedturen. Mange nye klynger består av bedrifter som søker nye markedsmuligheter (eksempel Norwegian Tunnel Safety Cluster). At mange av bedriftene i tillegg er store slår sterkt inn når det måles verdiskaping, omsetning og ansatte. Det er utfordrende å trekke veldig klare slutninger på langtidseffekter fra disse analysene, men vil være interessant å følge over tid.

I estimatene ovenfor inngår bedriftene som klyngeledelsen har sagt er kjernebedrifter. I evalueringen av Klyngeprogrammet la SØA til grunn en annen definisjon av kjernemedlem – de medlemsbedriftene som er lokalisert i den økonomiske regionen med flest medlemsbedrifter uavhengig av om klyngeledelsen har sagt at de er kjernebedrifter. Denne definisjonen kan sies å være bedre forankret i klyngeteori (se SØAs report 76-2017). Denne definisjonen er også mer robust over tid og på tvers av prosjekter da vi bl.a. unngår at prosjektene kan ha ulik oppfatning av hva en kjernebedrift er.

I evalueringen valgte SØA å ta utgangspunkt i startåret, år 0, mens SSB i alle sine estimater (ikke bare klyngeestimatene) har tatt utgangspunkt i år +1. Få, om noen, klyngeprosjekter starter på «scrath». De fleste har en forhistorie. Gitt det kan år 0 være et mer korrekt startår. I tabellen nedenfor er estimatene basert på fremgangsmåten i evalueringen.

Tabell 5-20 Effektestimater slik det ble gjort i evalueringen (prosentpoeng per år)

	Første 3 årene	Langtidseffekter (3+ år)	Alle år
Salgsinntekter	6,5**	-4,5	2,7
Verdiskaping	5,8**	-9,0***	0,1

Produktivitet	1,2	-4,1**	-1,0
Antall årsverk	2,8**	-3,4**	0,7

*** signifikant på 99 prosent nivå

** signifikant på 95 prosent nivå

* signifikant på 90 prosent nivå

SØAs definisjon av kjernebedrift gir i et noe lavere punkttestimat enn SSBs definisjon, mens å bruke år «T» og ikke «T+1» gir et noe høyere punkttestimat. Det er ingen store forskjeller mellom resultatene fra SSBs fremgangsmåte i tabellen innledningsvis og SØAs fremgangsmåte, se tabellen ovenfor. Innovasjon Norge ønsker å diskutere med oppdragsgiverne hvilken fremgangsmåte som er den mest hensiktsmessige.

Samarbeid

Innovasjon Norge har tidligere sendt ut en spørreundersøkelse til samtlige klyngebedrifter (i henhold til medlemslistene prosjektene leverer hvert år). Det er en rekke utfordringer knyttet til bruk av spørreundersøkelser, spesielt knyttet til lav svarprosent. Svaresprosenten har vært på omlag 15-20 prosent (i 2017 svarte 334 bedrifter). Dette og andre svakheter knyttet til bruk av spørreskjema for svært heterogene populasjoner begrenser muligheten for å gjøre ytterligere analyser, eksempelvis å følge grupper med bedrifter over tid.

I evalueringen av Klyngeprogrammet (SØAs report 76-2017) brukte evaluator den såkalte «samspillsdatabasen» for å kartlegge utviklingen i forsknings- og innovasjonssamarbeid. SSB fikk i slutten av 2018 i oppdrag å videreføre databasen (nå kalt Virkemiddeldatabasen). Databasen inneholder informasjon om hvem som deltar i offentlig finansierte forsknings-, utviklings- og innovasjonsprosjekter. Sett i forhold til spørsmålene i spørreundersøkelsen har databasen ikke informasjon om å knytte nye uformelle kontakter og om prosjekter som finansieres av bedriftene eller av aktører som ikke er med i databasen. Noe av dette vil kunne fanges opp gjennom rapportering fra klyngelederne og på sikt gjennom klyngeportalen. I spørreundersøkelsen er det spurt om ulike kategorier av nye samarbeid det siste året. Databasen gjør det mulig å se på utviklingen i prosjektsamarbeid før og etter prosjektstart (se SØA report 76-2017). Dette er mer relevant sett i forhold til utviklingen av samarbeid. Databasen muliggjør også ytterligere analyse, eksempelvis hva som kjennetegner ulike grupper av bedrifter som øker antallet prosjektsamarbeid mer enn andre.

Virkemiddeldatabasen kan brukes til å si noe om utviklingen i samarbeid mellom medlemmene i det enkelte klyngeprosjekt og mellom medlemmene i klyngen, og andre utenfor gir bedre informasjon om samarbeid sammenlignet med bruk av spørreundersøkelser. Dette henger sammen med at informasjonen ikke er påvirket av den enkelte respondents oppfatninger og vurderinger og gir dermed et robust bilde på tvers av årganger og klyngeprosjekter. I tillegg reduserer dette byrden for klyngebedriftene.

I tabellen nedenfor har vi angitt antall nye samarbeid etter oppstart. Tallene er justert for samarbeid som man hadde før oppstart og som ble med inn i klyngeprosjektet (se SØAs report 76-2017 kap. 5).

Tabell 5-21 Samarbeidsutvikling, netto økning og netto vekst rate sin prosjektstart

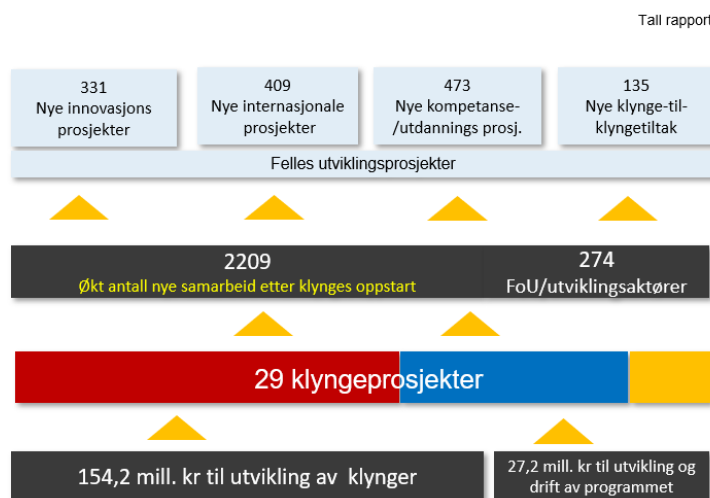
	Mellom et klyngemedlem og et ikke-medlem	Mellom to bedrifter i samme klynge	Mellom en bedrift og et kunnskapsmiljø i samme klynge	Mellom to klynge-bedrifter i forskjellige klynger
Arena- prosjektene	3360 (30%)	126 (36%)	29 (23%)	50 (15%)
NCE/GCE- prosjektene	5871 (54%)	265 (61%)	36 (27%)	262 (54%)

Det er en positiv utvikling i samarbeidsindikatoren. Selv om det er forsøkt å ta høyde for tidligere samarbeid, kan man ikke si at økningen utelukkende skyldes Klyngeprogrammet. Vi ser, som tidligere, at Arenamedlemmene klyngeinternt når det gjelder samarbeid, mens de mer modne NCE og GCE klyngene også orienterer seg utover. Det er vanskelig å sammenligne tallene ovenfor med tallene i evalueringen da populasjonen som inngår er forskjellige, eksempelvis er det færre klyngeprosjekter med nå, og fordelingen mellom modne klynger (NCE/GCE) og mer umodne arenaprosjekter er forskjellig. I tillegg kommer forskjeller i for eksempel innretningen til det enkelte prosjekt.

Klyngeprogrammets aktivitet

Programmet har for 2018 hentet inn data fra klyngene for å belyse aktivitetsnivået blant klyngene og medlemmene. Disse er (sammen med noen av analysene over) forsøkt illustrert med følgende figur:

Figur 5-15 Oversikt over aktivitet i klyngene i 2018

Rapporteringen viser høy aktivitet på alle fire satsingsområder i programmet. Økning i antall rapporterte internasjonale prosjekter er kanskje den mest synlige endringen over tid. De siste fire årene har det aldri blitt rapportert så mange prosjekter. Internasjonalt fokus ser ut til å være sterkere i klyngene og underbygges blant annet med den økte treffraten for EU finansiering. Det er rapportert totalt 602 mill. kroner i utløste midler fra EU i 2018 som et resultat av klyngeprosjektet.

Antall rapporterte kompetanse/utdanningsprosjekter har også økt siden 2017, med over 80, men var høyere i 2016. Imidlertid er det rapportert færre innovasjonsprosjekter de siste fire årene. Om dette er tekniske utslag, eller om det er en reell utvikling er vanskelig å si sikkert. Analysene ovenfor viser at det i samspillsdatabasen er en økning i antall samarbeidsprosjekter etter oppstart av klyngene, og at klyngene bruker mer skattefunn enn andre. Vi har også sett at klyngebedriftene har mange tilsagn innenfor Innovasjon Norges Miljøteknologiordning og innovasjonslånsordninger. Det er behov for å følge utviklingen av innovasjonsprosjekt-aktiviteten over tid.

Det reviderte klyngeprogrammet og MRS

Klyngeprogrammet er nå under revidering blant annet med utgangspunkt i funn og anbefalinger fra programevalueringen, gjennomgang av prosjektevalueringer og innspill fra ulike aktører. Implementering av det reviderte programmet vil starte i løpet av 2019. Prosjektene som i dag er en del av det nåværende programmet vil i utgangspunktet fortsette med det nåværende «regimet». Gitt at det i en periode de facto vil være to «regimer», vil det være nødvendig å rapportere som i dag og etter hvert knyttet dette til et revidert program. Rapporteringen fra det reviderte programmet vil de første årene i stor grad være aktivitetsbasert. I arbeidet med det reviderte Klyngeprogrammet vil det være nødvendig å se for eksempel hvilke data som kan være relevant, hvordan de kan samles inn og hvilke endringer det betyr sett i forhold til dagens system.

Imidlertid fortsettes utviklingsarbeidet med digital plattform som klyngene kan benytte og på den måten effektivisere klyngearbeidet. En viktig del av denne plattformen vil være registrering av prosjektdata. Hvis dette benyttes av alle klyngene vil det gi et mye bedre grunnlag for å hente ut kvalitativt sikre data om aktivitetsnivå, om hvilke medlemmers som deltar og status på prosjektene over tid. Dette tror vi vil være svært nyttig informasjon foren klynge å ha oversikt over og lett kunne illustrere i tillegg.

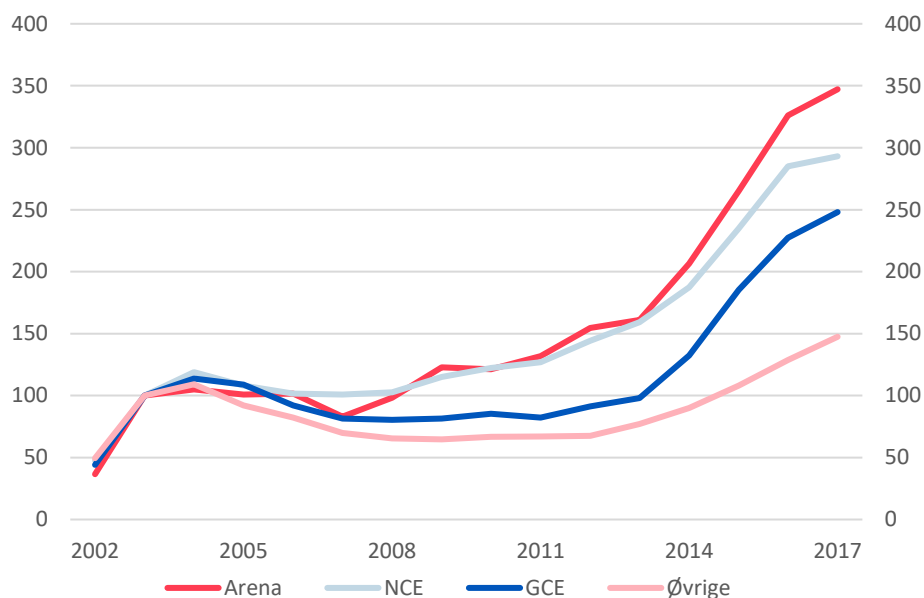
Støttende analyser og evalueringer

Innovasjon

Et av målene med Klyngeprogrammet er å stimulere til økt innovasjon. I evalueringen så man på bruken av SkatteFUNN som en indikator på innovasjons- og utviklingsaktivitet. Figuren nedenfor viser utviklingen i bruk av SkatteFUNN blant kjernebedrifter i dagens prosjektportefølje.

Figur 5-16 Antall aktive SkatteFUNN-prosjekter i Kjernebedrifter og øvrig næringsliv, Indeks 2003 =100

Note: Alle klyngeprosjekter. Kjernebedrifter er definert som i listene fra klyngeledere. Kun aksjeselskaper (eksklusiv forskningsinstitutter).

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse AS

Figuren viser en større økning i bruken av SkatteFUNN hos klyngebedriftene enn i det øvrige næringslivet, som kan tyde på økende innovasjonsaktivitet. Samtidig er det viktig å understreke at det ikke er gitt at økningen skyldes deltakelse i et klyngeprosjekt.

Regional forankring

I årets analyse har vi valgt å se på regional fordeling på en litt annen måte enn tidligere. I stedet for å se på klyngens administrasjon er lokalisert, har vi sett på hvor bedriftene er lokalisert; dvs. hvor selskapet er registrert. Da får vi følgende fordeling, samtidig som det er plukket ut 3 prosjekter på hvert nivå:

Tabell 5-22 Fylkesvis medlemskap i utvalgte klyngjer

	ØSTFOLD	AKERSHUS	OSLO	HEDMARK	OPPLAND	BUSKERUD	VESTFOLD	TELEMARK	AUST-AGDER	VEST-AGDER	ROGALAND	HORDALAND	SOGN OG FIORDANE	MØRE OG ROMSDAL	TRØNDELAG	NORDLAND	TROMS	FINNMARK
Alle klyngjer	64	169	447	21	13	67	36	35	40	99	265	353	59	251	190	110	24	3
Arena Blue Legasea	1		1									2		35	1	1	3	
Arena Norwegian Tunnel Safety Cluster	2	14	19	3	2	4	3	1	1	5	79	7	2	2	5	3		
Arena Solenergiklyngen	7	20	34	3	1	6	3	1	1	7	5	2	1		6	1	1	
GCE Blue Maritime	1	1	8			1				1	2	2	6	120	3			1
GCE NODE	1	8	7						31	62	3	2						
GCE Subsea		8	12			2		1			10	85	9	2	10			1
NCE Aquatech Cluster		4	15	1			3	1		1	5	4		15	86			1
NCE Eyde			4					3	8	25								
NCE Norway Health Tech	8	48	161	6	4	10	6	7	5	1	5	11	1	5	13	5	6	

Tallene i denne tabellen er basert på registrerte organisasjonsnummer. Mange selskaper har registrert sine organisasjoner med hovedkontor i Oslo og Akershus. Tabellen blir da noe misvisende for en del selskaper, men gir likevel en indikasjon på hvordan fordelingen er regionalt.

Det er en spredning av bedriftene over hele landet. Unntaket er Finnmark hvor det på tidspunkt ikke er noen klyngjer. Alle har et regionalt tyngdepunkt.

Det er interessant å se at det er stor variasjon i spredningen av bedrifter mellom klyngjene. Noen klyngjer har få bedrifter lokalisert utenfor tyngdepunktet, mens andre klyngjer har bedrifter spredt

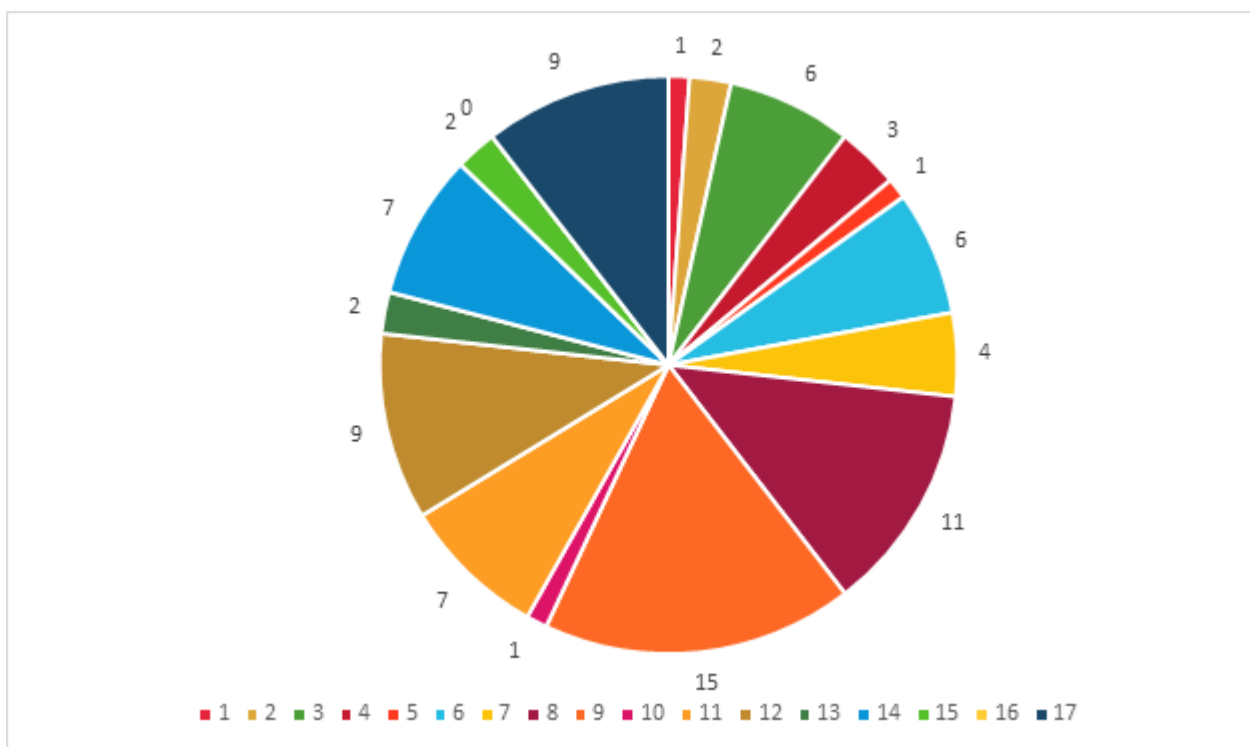
over hele landet. Vår antakelse om hvorfor det er slik er at det både bunner i klyngens kjerneområde og klyngens strategi for å koble relevante medlemmer utenfor kjerneområde inn mot klynges aktiviteter. GCE Blue Maritime og NCE Eyde er nok eksempler på etablerte verdikjeder hvor klyngevirksomheter og fokus har vært på klyngen kjernemedlemmer. Det betyr neppe at de ikke har koblinger og henter kompetanse fra andre miljøer utenfor, men hvor man ikke har hatt strategi om å rekruttere nye medlemmer.

NCE Norway Health Tech og Solenergiklyngen er eksempler på nye verdikjeder hvor bedrifter også utenfor det etablerte tyngdepunkt søker seg til klyngen og deres tjenester. Samtidig har nok disse klyngene hatt klar strategi om å rekruttere medlemmer nasjonalt. Norwegian Tunnel Safety Cluster er også veldig distribuert, på tross av at klyngen har vært klar på at de ikke tar opp nye medlemmer med mindre de kan vise et bidrag inn i klyngen. Den regionale forankringen vil være interessant å følge framover, og se om det finnes forskjeller på etablerte og nye verdikjeder.

Bærekraft i klyngene

Klyngene ble i år bedt om å rapportere på hvilke bærekraftsmål som de mente er relevante for deres prosjekter og de kunne gjerne oppgi flere mål. Noen av klyngene har et veldig bevisst forhold til bærekraftsmålene og rapporterer ned på indikatornivå. Fire av klyngene har ikke oppgitt noen mål.

Figur 5-17 Antall klynger som rapporterer om de 17 ulike bærekraftsmålene

Det er fire mål som skiller seg ut blant klyngene:

- 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst
- 9: Innovasjon og infrastruktur
- 12: Ansvarlig forbruk og produksjon
- 17: Samarbeid for å nå målene

Klyngeprogrammet har flere klynger hvis fokus er produksjon og dette resultatet gjenspeiler det. Bærekraftsmålene knyttet til havbruk og liv under vann kommer også høyt opp. Videre er det stort fokus på samarbeid både i og mellom klyngene, og mange fremhever mål nummer 17.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Klyngeprogrammet har i 2018 hatt gjennomføringskostnader på 31 mill. I dette er gjennomføringskostnader for Klyngeprogrammet, gründerskap i klyngene, innovasjonsrammen og Omstillingsmotor. Det må legges til 3,7 mill. er kunderettede midler i omstillingsmotor som er kjøpt av avklarings tjenester. Disse midlene er bevilget fra kunderettede midler fra NFD post 71 midler, men av administrative grunner ført på gjennomføringskostnader. Klyngeprogrammets gjennomføringskostnader eksklusive Omstillingsmotor er da på 25,7 mill.

Hoveddelen av gjennomføringskostnadene (ca. 75 prosent) er knyttet til timekostnader for programledelse, og ti regionale klyngerådgivere som følger opp klyngene regionalt

Avvik

Det samlede forbruket i form av tilskudd til klyngeprosjekter er omtrent 58 mill. kroner lavere enn den disponible rammen. For post 74 er det et underforbruk på 25,5 mill. kroner. Avviket skyldes teknisk forhold vedr tidspunkt for bevilgninger, hvor forutsatte bevilgninger ble på 19,7 mill. kroner av disse ble forskjøvet til 2019. Forsinkelse knyttet til implementering av omstillingsmotor, og iverksetting av eksportsatsing i klynger er også årsak. Videre et mindre forbruk av gründerskap i klynger, samt forberedelse til nytt revidert klyngeprogram har resultert i en konservativ bruk av midlene.

5.4.2. Bedriftsnettverk

Formålet med tjenesten

Bedriftsnettverk skal bidra til at flere små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner etablerer strategisk, markedsrettet og kommersielt samarbeid med andre bedrifter. Dette skal styrke bedriftenes tilgang til ressurser, innovasjonsevne og konkurransekraft, bidra til kommersialisering og vekst i nye markeder og gi økt verdiskaping i bedriftene.

Bedriftsnettverk tilbyr faglig og finansiell støtte til kommersielle samarbeidsprosjekter (hovedprosjekter) med tidshorisont på inntil tre år.

Hovedaktiviteter

Bedriftsnettverk finansieres fra Nærings- og fiskeridepartementet post 71 og Kommunal- og moderniseringsdepartementet post 74. Midlene kan benyttes i hele landet.

Rammer og forbruk

Tabell 5-23 Oversikt over rammer og forbruk fra KMD post 74 i 2018 samt totalt for NFD og KMD (beløp i mill. kroner)

		Tilskudd	Gjennomføring	Sum
Årets ramme	Totalt	26,0	6,3	32,3
	Post 74	18,0	4,3	22,3
Disponibel ramme	Totalt	52,5	6,3	58,8
	Post 74	26,3	4,3	30,6
Forbruk	Totalt	31,9	4,9	36,8
	Post 74	17,5		
Antall tilsagn	Totalt	53		
	Post 74	30		

Disponibel ramme fra KMD post 74 (til kundeprosjekter) var 26,3 mill. kroner i 2018 mot 18,0 mill. kroner i 2017. Det var et underforbruk i 2018 på 8,8 mill. kroner. Dette skyldes dels at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge – *Høyere opp i verdikjeden* – i regi av de tre fylkeskommunene i Nord-Norge og Sametinget, ikke kom i gang i 2018. Underforbruket skyldes også at eksisterende prosjekter i porteføljen var forsinket. Det førte til at finansieringsbehovet for noen prosjekter ble mindre eller forskjøvet i tid.

Midlene fra KMD post 74 er disponert som følger

Det ble i 2018 bevilget 17,5 mill. kroner fordelt på 30 tilsagn, mot 15,3 mill. kroner fordelt på 31 tilsagn i 2017. Tilsagnsbeløp per prosjekt var i snitt 583 000 kroner i 2018 mot 494 000 kroner i 2017 det vil si en økning på 18 prosent.

Det er beskjedne beløp som går til hvert prosjekt, men midlene gir nytte til mange bedrifter. Det har ikke blitt finansiert forstudier og forprosjekter fra nettverksrammen de tre siste årene.

Utlysninger, søknadsinngang og nye prosjekter

Det ble på vanlig måte gjennomført to utlysninger i 2018. Det kom inn 62 søknader i 2018 mot 56 i 2017. Det ble tatt inn 20 nye prosjekter i 2018, mot 15 nye i 2017. Dette utgjorde 32 prosent av totalt antall søknader i 2018, mot 27 prosent i 2017.

90 prosent av de nye prosjektene er internasjonalt rettet. Prosjektene har ellers som fellestrekk at de har fokus på omstilling og vekst gjennom utvikling av nye forretningsområder og nye markeder.

Utvikling i prosjektporteføljen finansiert fra NFD og KMD

Tabell 5-24 Oversikt over nye og avsluttede bedriftsnettverk finansiert fra NFD og KMD, 2016, 2017 og 2018. Antall.

	2016	2017	2018
Antall ved inngangen til året	65	71	70
Nye prosjekter	34	15	20
Avsluttede prosjekter	28	16	32
Antall ved utgangen av året	71	70	58

Selv om antall nye prosjekter økte fra 2017 til 2018, var det en nedgang i porteføljen som helhet på 12 prosjekter. Det var opprinnelig lagt opp til at porteføljen skulle konsolideres på nivå med 2017. Det var tatt høyde for et betydelig antall nettverksbaserte leverandørutviklingsprosjekter i Nord-Norge knyttet til satsingen Høyere opp i verdikjeden i regi av de tre fylkeskommunene i Nord-Norge og Sametinget. Dette kom først i gang i 2019. Det var oppstart i Alta i slutten av mars.

Totalt antall bedrifter og mobiliserte bedrifter i nye prosjekter finansiert fra NFD og KMD

Tabell 5-25 Oversikt deltakerbedrifter i 2016, 2017 og 2018 i prosjekter finansiert fra NFD og KMD (antall)

	2016	2017	2018
Antall aktive bedrifter ved utgangen av året	630	690	536
Herav mobiliserte bedrifter i nye prosjekter	295	130	133

Nedgangen i totalt antall aktive bedrifter skyldes nedgangen i antall prosjekter som igjen henger sammen med at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge ikke kom i gang i 2018. Antall deltakerbedrifter per prosjekt har i snitt vært ni til ti deltakere i perioden 2016 til 2018. De nye prosjektene i 2018 hadde i snitt 7 deltakere per prosjekt.

Tabell 5-26 Antall prosjekter i porteføljen fordelt på regioner

	2016	2017	2018
Nord-Norge	15	12	10
Trøndelag	11	8	9
Vestlandet	18	24	24

Agder	1	2	2
Østlandet	26	24	13
Totalt	71	70	58

Den geografiske spredningen har i grove trekk hatt det samme mønsteret de siste tre årene. Det er flest prosjekter på Vestlandet. Det har vært en nedgang på Østlandet i 2018. Det var god tilgang på prosjektsøknader i denne regionen, men mange prosjekter holdt ikke tilstrekkelig kvalitet.

Tabell 5-27 Antall prosjekter i porteføljen fordelt på næringer

	2016	2017	2018
Energi og miljø	12	8	12
Olje og gass	8	6	3
Maritim	3	4	2
Marin	3	5	7
Helse og velferd	3	4	2
IKT	2	5	7
Reiseliv	30	26	14
Kultur og kreative næringer	4	4	3
Landbruk	4	5	3
Andre	2	3	5
Totalt	71	70	58

Prosjektene har en god spredning på næringer. Energi og miljø og reiseliv er størst. Reiselivets andel er redusert til 24 prosent fordi et betydelig antall prosjekter ble avsluttet i 2018 etter endt prosjektperiode. Reiselivsnæringen utgjør en viktig næring i distriktsområder.

Forstudier og forprosjekter ikke prioritert

Bedriftsnettverk har ikke støttet forstudier og forprosjekter med nettverksmidler fra NFD og KMD de tre siste årene. Evalueringen fra 2018 finner ikke noen effekt av forstudier og forprosjekter i forkant av et hovedprosjekt.

Programmet har ikke hatt budsjetterte ressurser til å gjennomføre programsamlinger og kompetansehevingstiltak for prosjektledere, bedriftsledere og Innovasjon Norges kunderådgivere.

Faglig veiledning fra distriktskontorene

Alle distriktskontorene arbeider med bedriftsnettverk. Det gis faglig veiledning og sparring ved utvikling av nye nettverksinitiativ og prosjektsøknader, og ved oppfølging av løpende prosjekter. Alle kontorene har kunderådgivere med kompetanse innen bedriftsnettverk.

Fra 2019 tilbys nye nettverksinitiativ kompetanse og veiledning i strategiutvikling over klyngeprogrammets lærings- og utviklingsplattform. Distriktskontorenes kapasitet til å levere workshops og andre kompetansetiltak og veiledning vil sannsynligvis være en flaskehals i 2019.

Resultater og effekter

Det ble gjennomført en ekstern evaluering av Bedriftsnettverkstjenesten i 2017/2018 av Oxford Research. I tillegg har Innovasjon Norge selv gjennomført en spørreundersøkelse til bedrifter som har deltatt i bedriftsnettverk i 2018. I det følgende presenteres viktige funn, resultater og effekter fra undersøkelsene.

Evaluering av Bedriftsnettverkstjenesten

Evalueringen i 2017/2018 omhandler i tillegg til ordinære nettverk denne gang også bedriftsnettverk støttet fra Utviklingsprogrammet (LMD), andre sektorrelaterte midler og lokale midler fra fylkeskommunene. Innovasjon Norge har i perioden 2009 til 2017 totalt støttet over 1 000 unike bedriftsnettverksprosjekter i ulike faser.

Sentrale funn:

- Bedriftsnettverk bygger på en solid teoretisk plattform
- Bedriftsnettverk bidrar til å gi bedriftene tilgang på eller påfyll av de mest sentrale ressursene for å oppnå verdiskaping
- En relativt høy grad av fortsatt samarbeid etter avsluttet prosjekt, indikerer at bedriftene opplever nytten og relevansen som høy
- De enkelte bedriftsnettverk synes å fungere godt
- Samfunnsøkonomisk rasjonale er velfundert og addisjonaliteten høy
- Innovasjon Norges oppfølging spiller en betydelig rolle for nettverkets suksess
- Bedriftsnettverk bidrar til økt samarbeid med aktører også utenfor nettverket, spesielt med kunder og leverandører
- Samarbeidet bidrar til kompetanseutvikling. Prosjektene har størst betydning for å skape økt forståelse og kunnskap relatert til innovasjon og markedsrett arbeid
- Samarbeidet bidrar til innovasjon. Prosjektene har i størst grad bidratt til innovasjon innen markedsutvikling og/eller endret markedsføring
- Samarbeidet bidrar til entreprenøriell orientering. Halvparten av bedriftene har i større omfang enn før fokus på å være i forkant av endringer i markedet
- Samarbeidet bidrar til markedsorientering. Prosjektene har i stor grad ført til at bedriftene samler inn markedsinformasjon og gjør vurderinger av vare-/ tjenesteutvikling for å sikre at de samsvarer med kundens behov
- Samarbeidet bidrar til økonomisk utvikling. Prosjektene har hatt størst betydning for bedret konkurranseevne, og deretter økt omsetning og bedret lønnsomhet

Bidrag til faktisk økonomisk utvikling til bedriftsnettverkene

Oxford Research påpeker i evalueringen at det er veldig stor variasjon mellom nettverkene, både i størrelse, antall medlemmer, og hvilke typer virksomheter som inngår. Evaluator mener derfor at det er vanskelig å si noe konsekvent om den faktiske økonomiske utviklingen, fordi det er såpass stor variasjon mellom bedriftene og variasjon i utviklingen over tid.

For å gi et bilde av den økonomiske utviklingen har evaluator beregnet totale inntekter og verdiskaping i virksomhetene som inngår i nettverkene. Tabellen under viser medianverdier for totale inntekter og verdiskaping i tilsagnsåret for et typisk bedriftsnettverk (hovedprosjekt) samt medianverdier for den årlige veksten ett til tre år etter tilsagn. Nettverkene er inndelt i tre kategorier: landbruksnettverk, bedriftsnettverk generelt og reiselivsnettverk.

Tabell 5-28 totale inntekter og verdiskaping i virksomhetene som inngår i nettverkene (beløp i mill. kroner)

	Totalt inntekter	Årlig vekst	Verdiskaping	Årlig vekst
Landbruksnettverk	74	4 %	14	2 %
Bedriftsnettverk	117	5 %	38	4 %
Reiselivsnettverk	43	6 %	20	8 %

Reiselivsnettverkene har høyest årlig vekst i både totale inntekter og verdiskaping, deretter følger bedriftsnettverk generelt og landbruksnettverk.

De bedriftsnettverk som lykkes best kjennetegnes av

- Bedriftene er tett på, aktive og ønsker en utvikling
- De treffer godt med prosjektinnretningen og innholdet i prosjektet
- Distriktskontorene kopler bedriftene opp mot andre kompetanse- og rådgivningstjenester
- Bedriftene får kompetansepåfyll på områder koplet opp mot strategi, marked og vekst
- De får også styrket sitt fokus på entreprenøriell orientering og markedsorientering

Viktige anbefalinger for videreutvikling

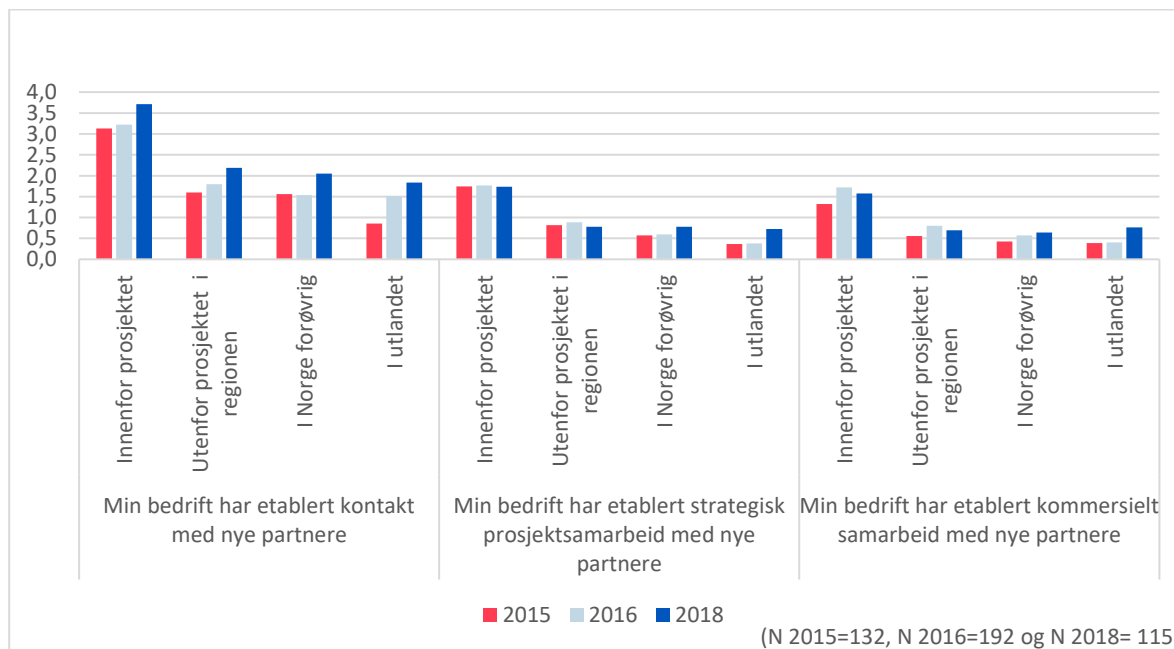
- Øke antall søknadsrunder for å balansere behovet for å sammenligne søknader og selektene de beste, med behovet for kort ventetid mellom søknad og beslutning
- Økt vekt på å jobbe med bedriftssammensetning og innholdsutvikling i nettverkene
- Vurdere en tydeligere tematisk begrunnelse for Bedriftsnettverkstjenesten

For øvrig ble det anbefalt en mer helhetlig policyutvikling med klarere retningslinjer for seleksjon og felles standard for kvalitetssikring, strammere styring og videreutvikling av tilpasset støttesystem for programoppfølging.

Bedriftsnettverk gir mange nye samarbeidsrelasjoner

Spørreundersøkelsen til bedrifter som deltok i bedriftsnettverk i 2018 er basert på svar fra 115 bedrifter (192 i 2016 og 132 i 2015). Disse bedriftene etablerte i snitt 17 relasjoner hver. Dette er noe over gjennomsnittet i den tilsvarende undersøkelsen i 2016 (15 nye relasjoner) og 2015 (13 nye relasjoner). Undersøkelsen viser dette samarbeidsmønsteret for 2015, 2016 og 2018:

Figur 5-18 Gjennomsnittlig antall samarbeidsrelasjoner per respondent som er etablert som følge av deltakelsen i bedriftsnettverksprosjektet i 2015, 2016 og 2018

Samarbeidsmønsteret er i 2018 omtrent det samme som i 2015 og 2016, med unntak av en gjennomgående økning i

- etablert kontakt med partnere *utenfor regionen*, det vil si både i Norge og i utlandet
- strategisk prosjektsamarbeid med *nye partnere både i Norge og i utlandet*
- etablert kommersielt samarbeid med *nye partnere både i Norge og i utlandet*.

Bedriftene synes mest orienterte mot samarbeidspartnere *innenfor* bedriftsnettverket. Det er som forventet da bedriftsnettverk retter seg mot strategisk forpliktende, markedsrettet og kommersielt samarbeid med andre bedrifter som de har felles interesser med.

Det er interessant at bedriftene rapporterer at de i vesentlig grad også har etablert kontakt, strategisk samarbeid og kommersielt samarbeid med nye partnere *utenfor* bedriftsnettverket.

Kommersielt samarbeid med nye partnere i Norge og i utlandet viser en økning i 2018. Dette kan tyde på at bedriftene har kommet lengre i prosessen fra dialog og til internasjonalt kommersielt samarbeid.

Antall respondenter er for få til å generalisere, men tallene tyder likevel på at Bedriftsnettverk bidrar til at bedriftene utvikler samarbeidsrelasjoner med nye partnere. Kommersielt samarbeid med nye partnere omfatter kunder og leverandører.

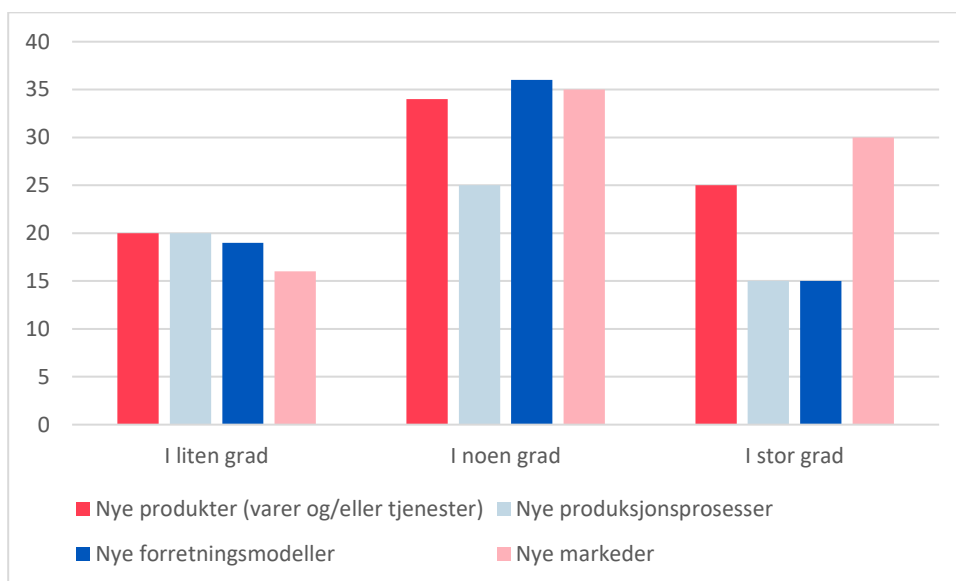
Det er ellers grunn til å tro at økningen i det strategiske og kommersielle samarbeidet med nye partnere både i Norge og i utlandet, også har sammenheng med at Innovasjon Norge i perioden 2016 til 2018 har praktisert åpne nasjonale og konkurransebaserte utlysninger av

nettverksmidlene og prioritert prosjekter med fokus på utvikling av nye forretningsområder eller nye markeder i utlandet eller i Norge.

Bedriftsnettverk bidrar til innovasjon

Bedriftene rapporterer om at samarbeid i bedriftsnettverk bidrar vesentlig til innovasjon på flere områder. Undersøkelsen viser dette mønsteret for 2018:

Figur 5-19 Bidrag til innovasjon som følge av deltakelsen i bedriftsnettverksprosjektet i 2018 fordelt på ulike innovasjonsområder

Det er interessant at bedriftene rapporterer om at samarbeid i bedriftsnettverk bidrar vesentlig til innovasjon på flere områder. Andelen bedrifter som sier at samarbeidet i noen grad eller i stor grad har bidratt til innovasjon på de ulike områdene, har hatt følgende utvikling:

Tabell 5-29 Utviklingen i andelen bedrifter som sier at samarbeidet i noen grad eller i stor grad har bidratt til innovasjon på de ulike områdene

	2015	2016	2018
Nye varer og tjenester	50 %	59 %	59 %
Nye produksjonsprosesser	30 %	33 %	40 %
Nye forretningsmodeller	43 %	47 %	51 %
Nye markeder	56 %	61 %	65 %

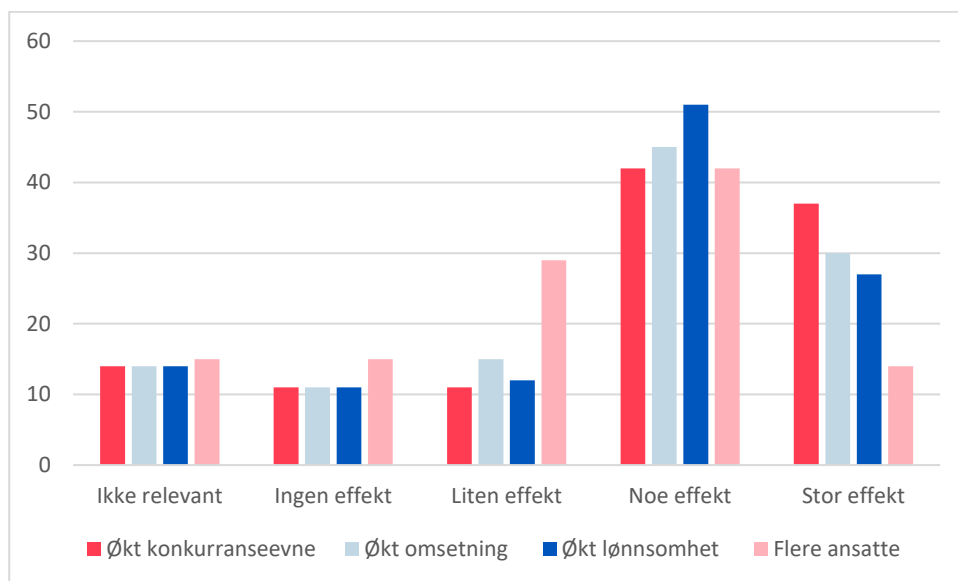
Andelen som sier at samarbeidet i noen grad eller i stor grad har bidratt til innovasjon har økt for tre av de fire innovasjonsområdene sammenlignet med 2016 og 2015. For nye varer og tjenester

er andelen i 2018 den samme som i 2016. Det generelle bildet er at bedriftsnettverk ser ut til å bidra vesentlig til innovasjon, spesielt innen nye varer og tjenester, nye forretningsmodeller og nye markeder.

Bedriftsnettverk bidrar til økonomiske effekter

I spørreundersøkelsen rapporterer bedriftene om at samarbeid i bedriftsnettverk forventes å bidra vesentlig til økonomiske effekter. Undersøkelsen viser dette mønsteret for 2018:

Figur 5-20 Effekter som følge av deltakelse i bedriftsnettverksprosjektet i 2018

Det er interessant at bedriftene rapporterer om at samarbeid i bedriftsnettverk forventes å ha vesentlig effekt på flere områder. Tabellen under viser utviklingen i andelen bedrifter som sier at samarbeidet vil ha «noe effekt» eller «stor effekt» på de ulike områdene. Det generelle bildet er at bedriftsnettverk ser ut til å bidra vesentlig, spesielt når det gjelder økt konkurransevne, økt omsetning og økt lønnsomhet.

Tabell 5-30 Utviklingen i andelen bedrifter som sier at samarbeidet vil ha «noe effekt» eller «stor effekt» på de ulike områdene

	2015	2016	2018
Økt konkurransevne	73 %	71 %	79 %
Økt omsetning	77 %	77 %	75 %
Økt lønnsomhet	69 %	72 %	78 %
Flere ansatte	45 %	51 %	56 %

Bidrag til samarbeid

I Oxford Research sin undersøkelse rapporterer bedriftene at samarbeidsprosjektet også har bidratt til sterkere samarbeid med aktører *utenfor* nettverket. Prosjektene har i stor grad bidratt til økt samarbeid med kunder (76 prosent) og leverandører (66 prosent). Dette anses godt i samsvar med resultatene fra Innovasjon Norges undersøkelse.

Bidrag til innovasjon

I Oxford Research sin undersøkelse rapporterer bedriftene at prosjektene i størst grad har bidratt til innovasjon innen markedsutvikling og /eller endret markedsføring (68 prosent), men de har også i stor grad bidratt til forbedring og utvikling av nye tjenester og varer med hhv. 63 prosent og 55 prosent. Dette anses også godt i samsvar med resultatene fra Innovasjon Norges undersøkelse.

Vurdering av måloppnåelse for 2018

Både evalueringen og Innovasjon Norges undersøkelse for 2018 viser at Bedriftsnettverkstjenesten virker godt og bidrar effektivt til måloppnåelse. Bedriftene rapporter at bedriftsnettverk bidrar vesentlig til økt samarbeid, innovasjon og økonomisk utvikling. Bedriftsnettverkstjenesten har i 2018 gjennomført de to planlagte utlysingsrundene og tatt inn 20 nye godt kvalifiserte prosjekter, som anses godt i samsvar med overordnet mål for tjenesten og etablerte krav og kriterier for utvelgelse av prosjektene.

Avvik

Det var et underforbruk av midler til kundeprosjekter i 2018 på 8,8 mill. kroner (KMD). Det skyldes at færre nye prosjekter ble tatt inn enn forventet. Hovedårsaken til det er at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge i regi av de tre fylkeskommunene i Nord-Norge og Sametinget, ikke kom i gang i 2018. Satsingen er nå iverksatt fra 2019, se nærmere omtale under.

En annen årsak til underforbruket er at flere løpende prosjekter har vært forsinket. Det har ført til at finansieringsbehovet ble mindre eller forskjøvet til 2019. Det legges opp til tettere prosjektoppfølgning i 2019. Midler som ikke er brukt, overføres til 2019.

Status i satsingen Høyere opp i verdikjeden - leverandørutvikling i Nord-Norge

I et tillegg til oppdragsbrevet for 2017 ble Innovasjon Norge bedt om å omdisponere midler fra rammen til bedriftsnettverk til leverandørutvikling i Nord-Norge. Satsingen har en økonomisk ramme på totalt ca. 12 mill. kroner over tre år, opprinnelig fra 2017 til 2019. Satsingen finansieres med nettverksmidler fra KMD post 74. Det er avsatt midler i 2017, 2018 og 2019.

Satsingen kom ikke i gang i 2017 og heller ikke i 2018. Dette skyldes at det har tatt lang tid for de tre fylkeskommunene i Nord-Norge og Sametinget å få på plass en konkret og felles satsing. Det har derfor ikke blitt brukt midler til leverandørutviklingsprosjekter, hverken i 2017 eller i 2018.

Satsingen har nå blitt iverksatt fra 2019. Programledelsen for *Høyere opp i verdikjeden* har utarbeidet en rapport til KMD. I rapporten er målsetning for programmet definert til å bidra til økt bærekraftig verdiskaping og konkurransekraft i nordnorsk næringsliv og kompetansemiljø innen sjømat, reiseliv og opplevelsesnæringen, samt tilsluttede næringer. Programmet skal bidra til å

styrke samspillet i landsdelen, forsterke markedsorienteringer, bidra til næringsrettet forskning og øke innovasjonskompetanse i næringslivet gjennom kompetanseprogrammer. Bedrifter innenfor sjømat og reiseliv er den sentrale målgruppen for programmet.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Bedriftsnettverk hadde i 2018 et budsjett på 6,3 mill. kroner til finansiering av:

- Administrasjon av tjenesten herunder budsjettering, oppfølging og rapportering
- Utvikling av kunnskapsgrunnlaget for tjenesten, opplæring og faglig veiledning.
- Distriktskontorenes timekostnader og direkte kostnader knyttet til mobilisering, faglige veiledning og oppfølging av bedriftsnettverkene.
- Gjennomføringskostnader til utekontorene utgjør beskjedne beløp.

Forbruket i 2018 var 4,9 mill. kroner. Underforbruket skyldes noe lavere aktivitet som igjen henger sammen med at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge ikke kom i gang i 2018.

Tiltak for videreutvikling

Utviklingsoppgavene i 2019 tar utgangspunkt i anbefalinger i evalueringen fra 2018 og nødvendige forberedelser for å legge til rette for overføringen av oppdragsgiveransvaret for bedriftsnettverk til fylkeskommunene fra 2020.

- Bedriftsnettverk har fra 2019 gått over til løpende mottak og behandling av søknader
- Ordningen med åpen nasjonal utlysning og søknadsfrister har bortfalt
- Implementere nye krav og vurderingskriterier for å sikre felles kvalitetsstandard og likebehandling over hele landet
- Nye nettverksinitiativ tilbys kompetanse og veiledning i strategiutvikling gjennom klyngeprogrammets lærings- og utviklingsplattform. Hensikten er å øke tilgangen på godt kvalifiserte bedriftsnettverksprosjekter
- Kompetansetilbudet tilbys også til løpende prosjekter med behov for oppdatering evt. restrukturering av strategi, innenfor tilgjengelig kapasitet
- Videreutvikle støttesystemet for programoppfølging slik at det omfatter Innovasjon Norges *totale* leveranser av finansiering og faglig støtte til bedriftsnettverk, uavhengig av hvilket departement/budsjettpost midlene kommer fra.

Mål for 2019

Oppdragsgiveransvaret for bedriftsnettverk skal overføres til fylkeskommunene fra 2020. Det er derfor et viktig mål i 2019 å legge til rette for en god overføring. Innovasjon Norge vil fortsatt ha ansvaret for leveranse av tjenesten basert på midler og føringer fra fylkeskommunene.

Det er videre et mål i 2019 å implementere aktuelle endringer i Bedriftsnettverkstjenesten på bakgrunn av anbefalinger i evalueringen. Den største endringen er at bedriftsnettverk fra 2019 går over til løpende mottak og behandling av prosjektsøknader og at ordningen med åpne nasjonale utlysninger bortfaller.

Kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling (Eventuelle restmidler)

Innenfor disponibel økonomisk ramme er det et mål å ta inn ca. 20 til 25 nye og godt kvalifiserte prosjekter, til erstatning for de som går ut etter endt prosjektperiode.

Satsingen er iverksatt fra 2019. Det foreligger en prosjektbeskrivelse (sist revidert dato 14.06.18) og en statusrapport per 22.02.19 fra arbeidsgruppen for Leverandørutviklingsprogrammet. I henhold til prosjektbeskrivelsen er prosjektperioden for hovedprosjektet satt til oktober 2018 til oktober 2021. Ekstern prosjektledelse for programmet er engasjert. Den 18-19 mars 2019 skal det arrangeres et oppstartsseminar i Alta. Her skal også programstyret konstitueres. Oppstartsseminaret skal også være startskuddet for operativ mobilisering og utlysning av midler.

Bedriftsnettverk hadde i 2018 et budsjett på 6,3 mill. kroner til finansiering av:

- Administrasjon av tjenesten herunder budsjettering, oppfølging og rapportering
- Utvikling av kunnskapsgrunnlaget for tjenesten, opplæring og faglig veiledning.
- Distriktskontorenes timekostnader og direkte kostander knyttet til mobilisering, faglige veiledning og oppfølging av bedriftsnettverkene.
- Gjennomføringskostnader til utekontorene utgjør beskjedne beløp.

Forbruket i 2018 var 4,9 mill. kroner. Underforbruket skyldes lavere aktivitet som igjen henger sammen med at satsingen på leverandørutvikling i Nord-Norge ikke kom i gang i 2018, se ovenfor.

5.5. Kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling (Eventuelle restmidler)

5.5.1. Kompetanseprogrammet FRAM Strategisk ledelse

Programmet er utelukkende initiert fra de fylkeskommunene som prioriterer dette.

1. Kompetanseprogrammet FRAM Strategisk ledelse

FRAM Strategisk ledelse er en regional tjeneste som leveres uten sentral support og finansiering, og primært fra de fylkeskommunene som prioriterer dette. For tiden er hovedtyngden av aktivitetene lokalisert til Innlandet og Nordland.

FRAM Strategisk ledelse er et tilbud til små og mellomstore bedrifter med formål å styrke deres konkurransekraft, lønnsomhet og innovasjonsevne. Tilbakemeldinger tyder på at tjenesten også bidrar til å forberede vekstbedrifter til en senere internasjonal satsing.

Kompetansehevingen i FRAM Strategisk ledelse skjer gjennom fellessamlinger med andre deltakerbedrifter, individuell rådgivning samt erfaringsutvekslinger med andre deltakere. Et FRAM Strategisk ledelsesprosjekt har typisk åtte til 14 deltakerbedrifter og det etableres tydelige mål på prosjekt- og bedriftsnivå ved oppstart.

Aktiviteter

Programmet er i 2018 samlet sett finansiert med ca. 22 mill. kroner. Midlene kommer primært fra Kommunal- og moderniseringsdepartementets post 60 og 72.

Ti prosjekter med til sammen 99 bedrifter avsluttet sin FRAM-prosess i 2018. Disse prosjektene ble finansiert i perioden 2015 til 2017 fra flere ulike virkemidler og budsjettposter.

Resultater og effekter

69 prosent av deltakerne som avsluttet FRAM Strategisk ledelse i 2018 var innenfor det distriktpolitisk virkemiddelområde. Kvinneandelen på samlingene var uforandret, ca. 40 prosent.

Avvik

Den forventede nedgangen i prosjektaktiviteten i FRAM Strategisk ledelse har stoppet opp, og ved inngangen til 2018 er 23 prosjekter (Ca 230 deltakerbedrifter) i ulike faser av gjennomføring. En liten økning fra året før.

Støttende analyser

Damvad Norge evaluerte FRAM i 2014 og konkluderte med at programmet er relevant for å møte de utfordringene små og mellomstore bedrifter står overfor i dag.

Fra Damwads evaluering: «Markedssvikten i FRAM er knyttet til asymmetrisk informasjon. Bedriftene investerer mindre enn det som kan sies å være samfunnsøkonomisk optimalt i kompetanse på forretningsutvikling fordi framtidig gevinst er vanskelig å se på investeringstidspunktet».

Administrasjon- og gjennomføringskostnader

FRAM gjennomføres ved hjelp av medarbeidere på de distriktskontorene som stadig velger å levere tjenesten.

Videreutvikling

FRAM Strategisk ledelse leverer stadig gode resultater og fornøyde kunder. Et mulig utviklingsløp knyttet til effektivisering og revitalisering av tjenesten vurderes våren 2019.

5.5.2. Kvinner og mangfold i næringslivet

Formålet med ordningen

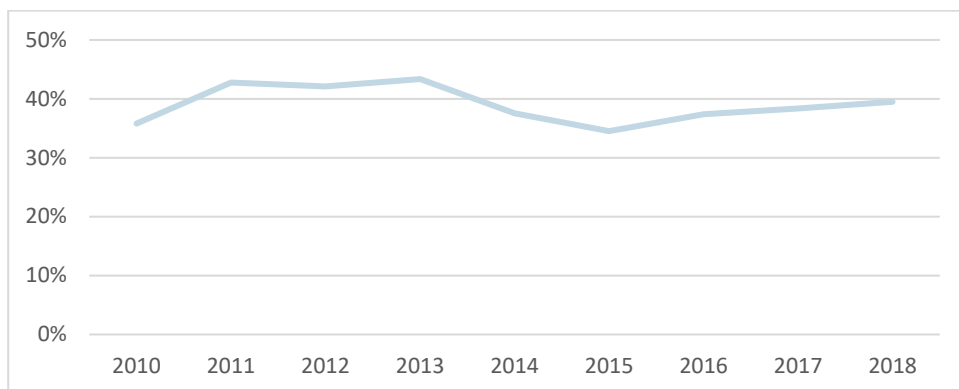
Det overordnede målet med mangfoldsatsingen er å bidra til økt verdiskaping og innovasjon gjennom å styrke deltagelsen til kvinner og andre underrepresenterte innen gründerskap i næringslivet. I dag er 20 prosent av Norges aksjeselskaper etablert av kvinner.

Resultater og effekter

Innovasjon Norge har en målsetting om 40 prosent kvinneandel på tjenesteporteføljen på KMD oppdraget. I 2018 er andelen kvinnerettet av totalt antall tilsagn 40 prosent. På mentortjenesten er kvinneandelen hele 54 prosent. Se omtale av Mentortjenesten for utfyllende rapportering.

Figur 5-21 Innvilget total tilsagn i antall KMD kvinnerettet (andel)

Støttende analyser og evalueringer

Menon har nylig utarbeidet en rapport for Innovasjon Norge om kvinnelig entreprenørskap og sett på blant annet hindringer og årsaker til at færre kvinner enn menn blir gründere, og hindringer for hvorfor selskaper med kvinnelige gründere evner å vokse. Omtrent 45 prosent av alle som ønsker å starte egen bedrift er kvinner. Det er ikke langt unna hva man skulle forvente ut fra populasjonsandelen. Kvinner utgjør derimot bare 30 prosent⁸¹ av de som faktisk starter, så på veien mot å faktisk ta steget faller det av mange flere kvinner enn menn. Rapporten finner intet tydelig bevis for at kvinner er mer risikoavers enn menn, som påstås å være en av årsakene. Årsakene til at færre kvinner enn menn velger og bli gründer og evner og vokse er sammensatte, to viktige årsaker er at kvinnelige gründere er overrepresentert i bransjer hvor man generelt ikke finner vekstforetak (tjenesteytende næring), innen bransjer hvor strukturelle årsaker og offentlige innkjøpsprosesser er hindring for vekst (helsesektor), og utordringer knyttet til innhenting av kapital.⁸² Sett opp mot antall kvinner som startet et AS i Norge i 2018 kan det se ut til at Innovasjon Norge treffer gründerkvinner med vekstambisjoner med våre tjenester.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Ikke relevant da ingen øremerket finansiering fra KMD.

⁸¹ Kvinneandelen på 30 prosent inkluderer både AS/ASA og enkeltmannsforetak. Derimot er kvinneandelen blant dem som starter opp et AS/ASA lavere på 20 prosent.

⁸² Kvinnelig entreprenørskap i Norge: utviklingstrekk, hindre og muligheter, Menon Economics (2019)

5.6. Kap. 553, post 60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse

Formålet med posten

Målet med posten er å skape omstillingsdyktige regioner gjennom tiltak for utvikling av velfungerende næringsmiljøer og tilgang til relevant kompetanse. Målet er å mobilisere til samarbeid mellom bedrifter i næringsmiljø og til koblinger mellom bedrifter og relevante utdanningsmiljø for å møte kompetansebehovet i næringslivet. Et av de viktigste kriteriene for måloppnåelse er styrket innovasjonsevne. Midlene fra posten kan innvilges til tiltak også i sentrale strøk.

Hovedaktiviteter

Gjennom oppdragsbrevene i 2018 fikk Innovasjon Norge bevilgninger på denne posten på tilsammen 10,7 mill. kroner fra fylkeskommunene Rogaland, Trøndelag, Vestfold og Østfold. Av dette ble det innvilget 4,64 mill. kroner til elleve prosjekter. Ubenyttede midler er overført til 2019.

Resultater og effekter

Det er ennå for tidlig å si noe om resultater og effekter av tiltakene. Ved årsskiftet var bare i overkant av 1 mill. kroner utbetalt.

6 Rapportering på enkelttjenester fra LMD

6.1 Kapittel 1137, post 71 Bioøkonomiordningen

For fullstendig rapportering for Bioøkonomiordningen se omtale under post 50 under NFD.

Totalt finansierte Innovasjon Norge tre prosjekter (Sagaplant AS, Stiftelsen Ruralis og Skjærgaarden, Kristin Stene) med LMD sin virkemiddelkode innenfor Bioøkonomiordningen innenfor landbruk. Det ble finansiert flere prosjekter innenfor jord og skog med virkemiddelkode fra NFD og KMD.

Det har vært lagt ned et omfattende utviklingsarbeid rettet mot landbruk (jord og skog) innenfor områdene *Biosmart - Digitalisering og automatisering, Bygg i tre – Kompetanse og marked og Bruk av tre – industrialisering*. Arbeidet med felles handlingsplan og bioøkonomi mellom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva har stått sentralt i 2018.

6.2 Kapittel 1149, post 75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket

Formålet med ordningen

Formålet med ordningen er å gi investeringsstøtte til produksjoner med markedsmuligheter. Frukt- og grøntnæringen, kornproduksjon og storfekjøttproduksjon er særlig nevnt.

Ordningen er en ekstraordinær støtte avgrenset til ett år, og kompletterer Midler til investering og bedriftsutvikling (IBU) i landbruket. Midlene kunne benyttes til investeringsprosjekter innen produksjonsgrener med markedsmuligheter. Det foretas en forenklet rapportering til Landbruks- og matdepartementet i tilknytning til årsrapporten for IBU-midler.

Hovedaktiviteter

21 prosent av midlene gikk til produksjonsanlegg for melkeproduksjon, 39 prosent til produksjonsanlegg for storfekjøttproduksjon, elleve prosent til korntørker/-lager, åtte prosent til lager for grønnsaker, frukt og bær og sju prosent til frukt og bærplantasjer.

Støtten er knyttet til vekst i bedrifter.

Tabell 6-1 Oversikt Investeringsstøtte for landbruket (beløp i mill. kroner)

Aktivitet	Årets ramme	Disponibel ramme	Forbruk	Tilsagn
Tilskudd	75,0	75,0	74,4	149

Resultater og effekter

Det foretas egen rapportering til Landbruks- og matdepartementet i tilknytning til årsrapporten for Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Administrasjons- og gjennomføringskostnader inngår i Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket.

6.3 Kap. 1150, post 50 Investering og bedriftsutvikling i landbruket

Formålet med ordningen

Formålet med IBU-midler er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt bidra til sysselsetting, bosetting og et variert landbruk i alle deler av landet med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt.

Hovedaktiviteter

Ca. 84 prosent av tilskuddsmidlene går til fornying av produksjonsanlegg for tradisjonelt landbruk. Trenden med økt andel tilskudd til tradisjonelt landbruk har for første gang på flere år snudd i 2018 med en nedgang på knapt 2 prosent sammenlignet med 2017. I og med at rammen for 2018 er større enn for 2017, innebærer det også en økning i beløp på 15 mill. kroner i 2018 til andre landbruksbaserte næringer.

Støtte til tradisjonelt landbruk er i hovedsak knyttet til delmål 2, vekst i bedrifter, mens en betydelig del av de vel 16 prosent som går til andre landbruksbaserte næringer er knyttet til delmål 1 og 3, entreprenørskap.

Tabell 6-2 Oversikt Investering og bedriftsutvikling i landbruket (beløp i mill. kroner)

Aktivitet	Årets ramme	Disponibel ramme	Forbruk	Tilsagn
Tilskudd	611,5	736,7	643,7	1 091

Disponibel ramme er større enn årets tildeling på grunn av overføringer fra tidligere år, og at man har kunnet «låne» midler fra neste års ramme.

Resultater og effekter

Det gis en mer utfyllende rapport om ordningen til Landbruks- og matdepartementet i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Midlene er fordelt i fylkesvise rammer av Landbruks- og matdepartementet. Sentrale føringer er at midlene skal bidra til økt matproduksjon der det er markedsmessig grunnlag for det, bedre dyrevelferd og bidra til flere lønnsomme arbeidsplasser innen andre landbruksbaserte næringer.

Innenfor husdyrhold er de viktigste produksjonene med markedsmuligheter melkeproduksjon og storfekjøttproduksjon. Melkeproduksjon er styrt av kvoter, slik at økt produksjon hos noen er med bakgrunn i at andre reduserer eller avviker melkeproduksjonen og/eller selger eller leier ut kvoten. For sauehold er det for tiden overproduksjon. Innovasjon Norge har vært i dialog med oppdragsgiver om dette de siste årene, det har ikke vært politisk vilje før i 2019 til å innføre begrensninger på kapasitetsutvidelser. For disse produksjonene har ordningen bidratt til et

planlagt økt produksjonsomfang på vel 2 500 årskyr (som i realiteten er en omfordeling av produksjonen grunnet kvotesystemet), omlag 4 500 storfeslakt per år og knapt av 5 000 vinterfôra sauer.

Innen andre landbruksbaserte næringer regnes det med at prosjektene vil bidra til ca. 450 årsverk, dette er om lag det samme som i 2017.

For tradisjonelt landbruk er andelen prosjekter med lav driftsrisiko stabil, middels driftsrisiko er litt redusert mens høy risiko har økt noe. For bygdenæringer er det en økning på fem prosent for lav driftsrisiko, en reduksjon på fem prosent for middels driftsrisiko mens høy driftsrisiko er stabil.

Støttende analyser og evalueringer

Midler til investering og bedriftsutvikling inngår i Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelser. De siste årene er kundeeffektundersøkelsene delt etter virkeområdet for midlene.

Etterundersøkelsen av bedrifter som fikk støtte i 2014 viser at andelen med middels og høy addisjonalitet nå ganske lik for tradisjonelt landbruk og andre landbruksbaserte næringer siden det er en økning for tradisjonelt og en tilbakegang for andre landbruksbaserte næringer. For begge er nå andelen på høyde med snittet for Innovasjon Norges tjenester.

Tradisjonelt landbruk ligger klart over gjennomsnittet for betydning for lønnsomhet, overlevelse og økt omsetning, mens andre landbruksbaserte næringer er på samme nivå som gjennomsnittet for Innovasjon Norges tjenester for de samme indikatorene.

Innovasjon Norge har i tillegg gjennomført to mindre utredninger i forbindelse Midler til investering og bedriftsutvikling.

Oxford Research har undersøkt hvorfor interessen for andre landbruksbaserte næringer i en årrekke har vært synkende. Utredningen peker på blant annet utviklingen i arbeidsmarkedet, strukturendring og investeringskrav i det tradisjonelle landbruket og mindre mobiliseringstiltak innen andre landbruksbaserte næringer som forklaringer.

Trøndelag Forskning og Utvikling har undersøkt om prioriteringen av små og mellomstore melkeproduksjonsbruk vil kunne påvirke den teknologiske utviklingen. Det er selvfølgelig knyttet betydelig usikkerhet til effekten, blant annet ut fra en forventning om økt tilskudd. I tillegg er det en forutsetning at det investeres i teknologi, ikke bare ut fra økonomiske hensyn, men også for blant annet å få en lettere arbeidsdag.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

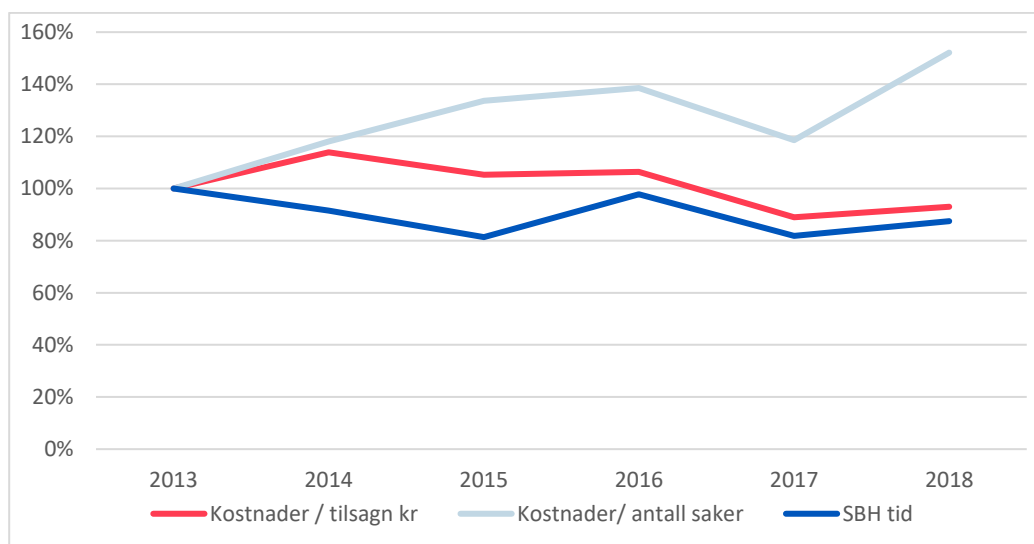
Innovasjon Norge fikk stilt inntil 49,5 mill. kroner i vederlag for administrasjon og gjennomføring for Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket og Tilskudd investeringsstøtte for landbruket i 2018.

Effektiv drift

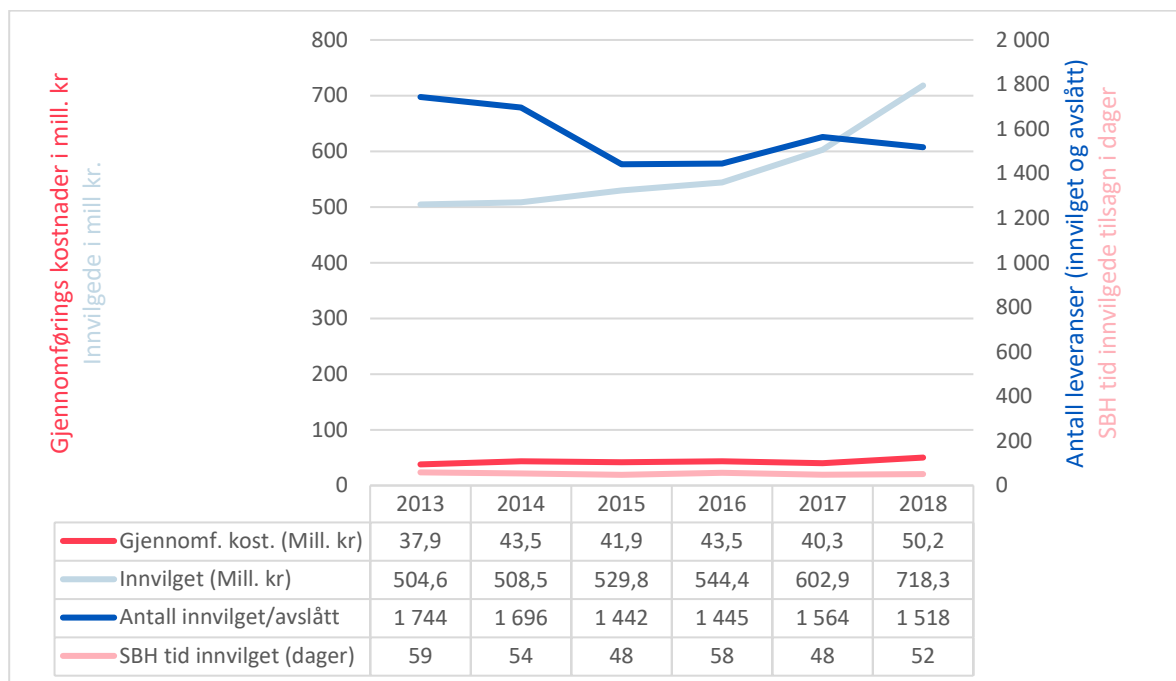
Fylkesvise IBU-midler: Tilsagn 2018 viser en markant vekst i tilsagnsvolum med 19 prosent til 718 mill. kroner. Antall saker til behandling i 2018 var tilnærmet på 2017 nivå og gjennomsnittlig behandlingstid økte noe. Behandlingen tilskudd til investeringsstøtte (innvilget 149 saker/74,6 mill. kroner) inngår også i gjennomføringskostnadene for IBU-midlene. Det samme gjør annet arbeid på landbruksområdet uten særskilt finansiering som for eksempel mobiliseringsarbeid, partnerskapsarbeid, deltakelse på konferanser med foredrag og deltakelse i eksterne prosjekt- eller referansegrupper.

Som det fremgår av figuren under, så øker gjennomføringskostnadene noe, og vi ser at kostnader relativt til antall saker viser en økning. Kostnader relativt til antall tilsagns kr er tilnærmet uendret siden det er innvilget markant mer i 2018 enn 2017. De økte gjennomføringskostnadene er drevet av timekostnader; og timekostnadene er igjen drevet av noe økt timeforbruk (≈åtte prosent flere timer enn i 2017) samt en høyere pris per time levert.

Figur 6-1 Kostnadseffektivitet for IBU over tid (indeks 2013 = 100)

Figur 6-2 Kostnadseffektivitet for IBU over tid⁸³

Avvik

Innovasjon Norge opplevde i 2018 stor etterspørsel etter investeringsmidler, men med betydelig fylkesvise forskjeller. I november 2018 foretok Landbruks- og matdepartementet en mindre omfordeling av fylkesrammene etter forslag fra Innovasjon Norge. Saksbehandlingstiden har gått noe opp på grunn av større pågang enn disponible rammer, og at man har måttet avvente ordningen med å bruke av neste års ramme inneværende år og omfordeling av fylkeskvoter. På grunn av den spesielle ordningen i 2018 med Tilskudd til investeringsstøtte direkte over statsbudsjettet ble belastningen på rammen for Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket relativt mindre enn tidligere år.

Mål for 2019

Rammen for 2019 er den samme som opprinnelig ramme for 2018. Blant annet på grunn av markedssituasjonen ble det i Jordbruksavtalen innført spesifisering av - og begrensninger i både hvilke prosjekter som skal prioriteres og ikke prioriteres. Generelt innen tradisjonelt landbruk prioriteres i 2019 investeringer til små og mellomstore bruk, kornbruk og frukt og grøntnæringen.

⁸³2018 tallene er inkludert LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket som er en engangssum for 2018. Totalt 74,6 mill. kroner. kroner innvilget og 149 innvilgede saker.

6.4 Kap. 1150, post 50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket

Formålet med ordningen

Programmet er finansiert av Landbruks- og matdepartementet, med formål å stimulere jord- og skogbrukere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. Programmet skal bidra til verdiskaping i landbruket basert på lokale bioenergiressurser og at det skal skapes aktivitet i hele landet. I tillegg til de økonomiske faktorene skal det også legges stor vekt på at tiltakene er et bidrag til reduserte klimautslipp, og bidra til å nå Norges forpliktelser til CO2-reduksjon i tråd med internasjonale forpliktelser.

Programmet gir primært investeringsstøtte, men yter også støtte til, og gjennomfører informasjons- og kompetansehevende aktiviteter, som kan generere flere investeringsprosjekter. I 2017 ble virkeområdet for programmet utvidet til å omfatte solcelleanlegg i kombinasjon med biovarmeanlegg, kraft-/varmeanlegg og biokullanlegg.

Hovedaktiviteter

Det ble innvilget 90,7 mill. kroner til 157 søknader i 2018. Dette er toppåret siden oppstarten av programmet i 2003.

I 2018 ble det gjennomført en studietur med 35 deltakere fra hele Norge for å lære mer om produksjon av biovarme og besøk på World Sustainable Energy Days (Energisparmesse) i Wels i Østerrike. Deltakerne var i hovedsak varme- og brenselprodusenter fra landbrukssektoren. Foruten egenlæring fikk flere av deltakerbedriftene god oversikt på energikonsepter i Østerrike som kan komme til nytte senere. I tillegg fikk deltakerne anledning til å diskutere bioenergispørsmål med hverandre, samt etablerte kontakter som vil være verdifullt i eget nettverk.

Resultater og effekter

Figur 6-3 Oversikt over prosjektene i 2018, 2017 i parentes (beløp i mill. kroner)

	Årets ramme	Disp ramme	Forbruk	Antall prosjekter	Energimengde i GWh
Biogass			0,0 (0)	0 (0)	0,0 (0)
Brenselsproduksjon			2,2 (2,6)	4 (87)	0,0 (0)
Forprosjekt			1,5 (1,9)	17 (20)	0,0 (0)
Forstudie			0,3 (0,7)	8 (13)	0,0 (0)
Gårdsvarme anlegg Næring			50,4 (33,6)	103 (86)	21,3 (15,9)

Kap. 1150, post 50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket

Gårdsvarme anlegg bolig	0,2	(0,1)	4	(4)	0,2	(0,1)
Kompetanse og utredning	3,8	(0,3)	4	(2)	0	(0)
Varmesalg anlegg	30,9	(20,7)	15	(15)	16,2	(12,1)
Veksthus	1,4	(1,0)	2	(1)	1,4	(0,5)
Totalt	61,5	98,7	90,7	(60,4)	157	(148)
					39,1	(28,6)

Programmets tilsagn er på totalt 90,7 mill. kroner i 2018, 30,3 mill. kroner mer enn i 2017. Alle prosjektene er miljørettede ved at de tar i bruk fornybare energiresurser og i stor grad reduserer bruk av olje/gass til oppvarming.

Totalt har programmet støttet en energiproduksjon på 432,9 GWh. Effektundersøkelsene fra 2013 og 2016 viser at planlagt produksjon stemmer godt med faktisk produksjon i de etablerte anleggene. Med basis i effektundersøkelsene har omleggingen til bioenergi spart utslipp 81 524 tonn CO₂ ekvivalenter per år. Til sammenligning ligger utslippene til oppvarming av bygg i primærnærings på 100 000 tonn per år (tall hentet fra miljødirektoratet 2016).

Profilen i programmet bidrar til at ordningen er godt tilrettelagt for bedrifter med vekst som mål. I tillegg bidrar programmet med kompetanse og nettverk innen fornybar energi, som også ligger i forventningene fra oppdragsgiver. Programmets etterspørsel er sterkt knyttet til informasjon og kompetanseoverføring innen fagfeltet, for å få i gang nye prosjekter. Programmet har gitt gode resultater både med hensyn til målgruppen, vekst i bedrifter, miljø og klima, og lokal verdiskaping.

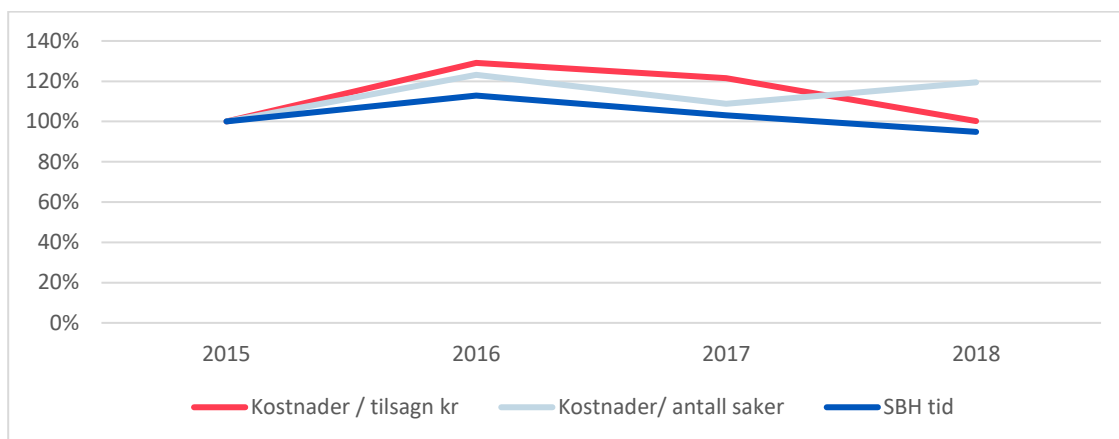
Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Innovasjon Norge fikk stilt inntil 5,5 mill. kroner i vederlag for administrasjon og gjennomføring for Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket i 2018.

Verdiskapningsprogrammet viser økte gjennomføringskostnader sammenlignet med 2017, og har i 2018 benyttet 8,1 mill. kroner til formålet. Dette skyldes at det er brukt ekstra tid til utvikling og igangkjøring av nytt saksbehandlingssystem og generelt stor aktivitet på programmet. Kostnader sett i forhold til innvilget tilskudd er redusert og det samme gjelder saksbehandlingstid.

Effektiv drift

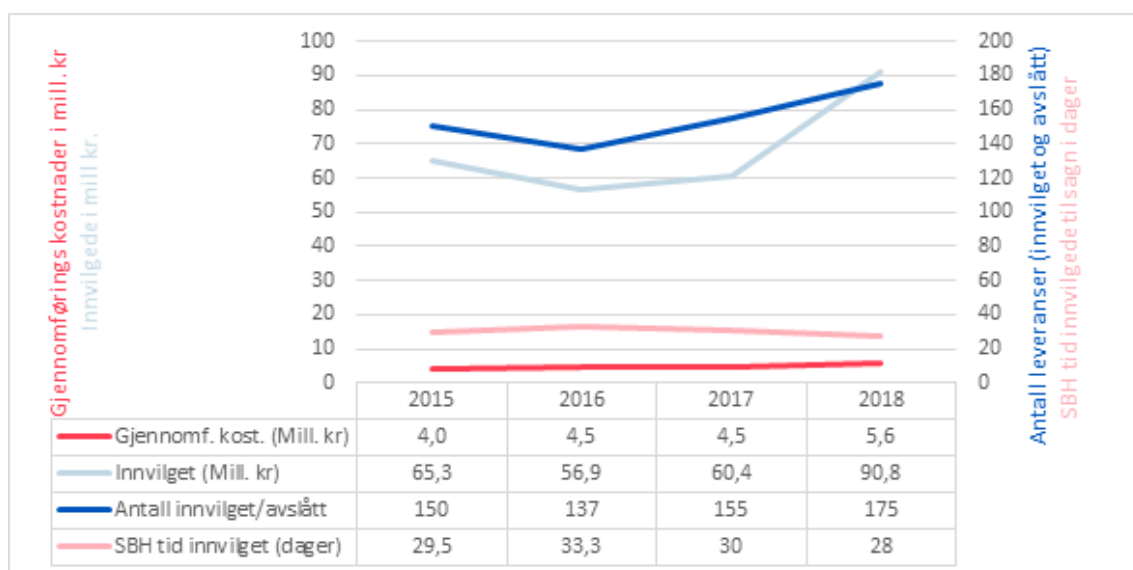
Figur 6-4 Kostnadseffektivitet for Bioenergiprogrammet over tid (indeks 2015 = 100)

Tilsagn i 2018 viser økt tilsagnsvolum fra 60,4 mill. til 90,7 mill. kroner. Antall saker til behandling i 2018 økte med 13 prosent. Gjennomsnittlig utmåling av tilskudd har økt, dette skyldes i hovedsak større investeringsprosjekt enn tidligere år, både for vanlige gårdsvarmeanlegg og varmesalg-sanlegg.

Verdiskapningsprogrammet er pilot for digitalisering og organisering av saksbehandlingen i Innovasjon Norge. Nytt søknadssystem ble tatt i bruk på forsommeren 2018. Det forventes ytterligere gevinster knyttet til saksbehandlingstid og kostnad.

Figur 6-5 Kostnadseffektivitet for Bioenergiprogrammet over tid

Avvik

Antall prosjekter på programmet er gått mye opp i 2018. Det er gårdsvarmeanlegg, varmesalgсанlegg og kompetanse/utredningsprosjekter som har økt mest. Årsaken til dette kan være høyere strømpris og mobiliseringsaktivitet på informasjon og kompetanse.

Mål for 2019

Landbruks- og matdepartementet har i oppdragsbrev til Innovasjon Norge for 2019 meddelt at programmet fra 2019 endrer navn til *Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket*. Bakgrunnen er at programmet fra 2019 har fått utvidet virkeområde, noe som det nye navnet reflekterer bedre.

Innovasjon Norge skal dokumentere både verdiskaping og energieffektivitet for de ulike satsingsområder i programmet. Alle prosjekter som gis støtte må kunne vise til klar reduksjon i utslipp av klimagass.

Programmet skal bidra til at landbruket:

- Selger varme eller annen energi basert på biobrensel
- Bruker bioenergi i egne bygninger og virksomhet
- Selger biobrensel
- Bidra til at landbruket tar i bruk ny teknologi som gir klima- og miljøeffekt

Det er et bakenforliggende mål at programmet skal ha synlig virkning i kulturlandskapet. Derfor legges det stor vekt på at det bygges anlegg som bidrar til utnyttelse av energi fra skog eller kulturlandskap. Alle anlegg som bygges med støtte fra programmet skal derfor bygges for å kunne bruke lokalt produsert brensel. Det er videre et mål at varmeselskapet eller andre bønder har mulighet til å bli brenselleverandører.

Programmet koordineres med satsingen på bioøkonomi området se rapportering på bioøkonomi i kap. 4.1.7.

6.5 Kapittel 1150, post 51 Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Formålet med ordningen

Utviklingsprogrammet skal bidra til å skape økt vekst og verdiskaping innenfor tilleggsnæringer basert på landbrukets og reindriftens ressurser.

6.5.1 Jordbruksavtalemidler

Hovedaktiviteter

Tabell 6-3 Oversikt ramme, forbruk og antall tilsagn for Utviklingsprogrammet (beløp i mill. kroner)

Tabell 1 - 2018	Årets ramme	Disponibel ramme	Forbruk	Antall tilsagn
Finansiering		38,3	26,5	45
Herunder vekst		24,5	19,6	23
Herunder bedriftsnettverk		13,8	6,9	22
Kompetanse		22,0	18,0	19*
Omdømme		33,7	29,8	26
TOTALT	91,5	94,0	74,3	90

Disponibel ramme har vært større enn årets ramme på grunn av udisponerte og tilbakeførte midler fra tidligere år. Totalt ble det bevilget 74,3 mill. kroner fordelt på 90 saker i 2018. 20 mill. kroner overføres til 2019.

Finansiering

Utviklingsprogrammet finansierte 45 saker for 26,5 mill. kroner i 2018. 23 av disse var vekstsaker og utgjorde 19,6 mill. kroner, som er en nedgang på 1 sak og 3,9 mill. kroner fra 2017. I 2018 ble det bevilget 6,9 mill. kroner fordelt på 22 saker til bedriftsnettverk, dette er en nedgang på 2,7 mill. kroner og 3 saker fra 2017. Nettverk finansiert i 2018 fordelte seg på følgende faser:

- Forstudie: 9 (+4 fra 2017)
- Forprosjekt: 6 (-2 fra 2017)
- Hovedprosjekt: 9 (+1 fra 2017), fordeling: 4 prosjekt i år 1, 4 i år 2, og 1 prosjekt i år 3.

Kompetanse

For matfaglige kompetansetiltakene gjennom kompetansenettverkene vises det til egen årsrapport for kompetansenettverkene som kommer i mars hvert år.

Ut over satsingen via kompetansenettverkene tilbyr Innovasjon Norge forretningsmessig kompetanse til Utviklingsprogrammets målgrupper gjennom sine generelle ordninger. Et eksempel er mentortjenesten der en bedrift kan få en mentor som gir strategiske råd i inntil 90 timer. Som en oppfølging av [vekstevalueringen](#) vil alle bedrifter som mottar vekststøtte få tilbud om mentortjenesten fra 2018. I løpet av året benyttet seks vekstbedrifter seg av tilbudet. Grunnen til at dette tallet er relativt lavt skyldes at flere av bedriftene hadde fått mentor i forkant av vekstfinansieringen.

Omdømme

I 2018 har Utviklingsprogrammet finansiert ti regionale matfestivaler. Bondens Marked har mottatt støtte til utviklingsarbeid og mobilisering av nye utstillere i tillegg til konkurransene Det Norske Måltid og Bocuse D'Or. Dette kommer i tillegg til de to store omdømmetiltakene Grüne Woche og Matstreif.

Det fokuseres på fire nisjer i temakampanjene: vandring, sykkel, innlandsfiske, mat og måltidsturisme. For 2018 var det satt av 6 mill. kroner til disse kampanjene gjennom Utviklingsprogrammet og målsetningen var å drive trafikk til kampanjesidene på VisitNorway der eksisterende partnere er synlige. Kampanjene gjennomføres i ulike geografiske markeder som velges ut fra nisjen som markedsføres. For å markedsføre Norge overfor foodies (matturister) ble det produsert Table Tales-filmer fra byene Stavanger, Trondheim og Tromsø, fra tidligere finnes filmer fra Oslo og Bergen. Filmene ble i tillegg til to isolerte kampanjer brukt i alle store forbrukerkampanjer, noe som har bidratt til å begynne byggingen av Norges kredibilitet som matnasjon.

I 2018 ble det satt av 5,9 mill. kroner til Bygdeturismekampanjen for å øke oppmerksomheten og benyttelsen av landbrukstilknyttede reiselivstilbud i Norge. I 2018 deltok 99 bedrifter med god geografisk spredning med unntak av de nordlige fylkene. For fullstendig rapport vises det til [Rapport Bygdeturismekampanjen 2018](#).

Tabell 6-4 Midler over reindriftsavtalen (beløp i mill.kroner)

	Årets ramme eks overføringer	Disponibel ramme, inkl. annulleringer/overføringer	Forbruk	Antall tilsagn
Finansiering			2,5	6
Herunder vekst			0	0
Herunder bedriftsutvikling			2,5	6
Herunder mobilisering			0	0
Kompetanse			2,5	5
Omdømme			0,8	2
TOTALT	6,7	7,1	5,8	13

Rammen for 2018 består av 6, mill. kroner samt 0,4 mill. kroner i overføring/annulleringer. Det gir en restbevilgning på 1,3 mill. kroner som overføres 2019.

Finansiering

Det er i 2018 innvilget seks bedriftsutviklingsprosjekter. Det er åtte bedrifter i et vekstløp pr i dag og ingen nye er vurdert i 2018. Det stimuleres ikke til etableringer i bransjen, men det er bevilget kompetansemidler til en aktør som har bygd foredlingsanlegg for egen regning. Det er ikke

innvilget noen reiselivssaker i 2018. Innovasjon Norge følger opp de samiske, reineiereide reiselivsbedriftene godt, men det er lav investeringsvilje per i dag.

Kompetanse

Det ble i 2018 bevilget 450 000 kroner til Kompetansenettverket i Nord, som har et nasjonalt spesialoppdrag på å tilby kompetansetjenester gjennom kurs og besøksordning. Det er bevilget 1150 000 kroner til kompetanseprogrammet for reinkjøttneringen. Dette er del 2 av finansieringen av programmet som har et budsjett på 2 350 000 kroner. Innledningsvis var det ti påmeldte bedrifter. Videre er det i 2018 gjennomført konferanse for reinkjøttneringen i Tromsø i mars.

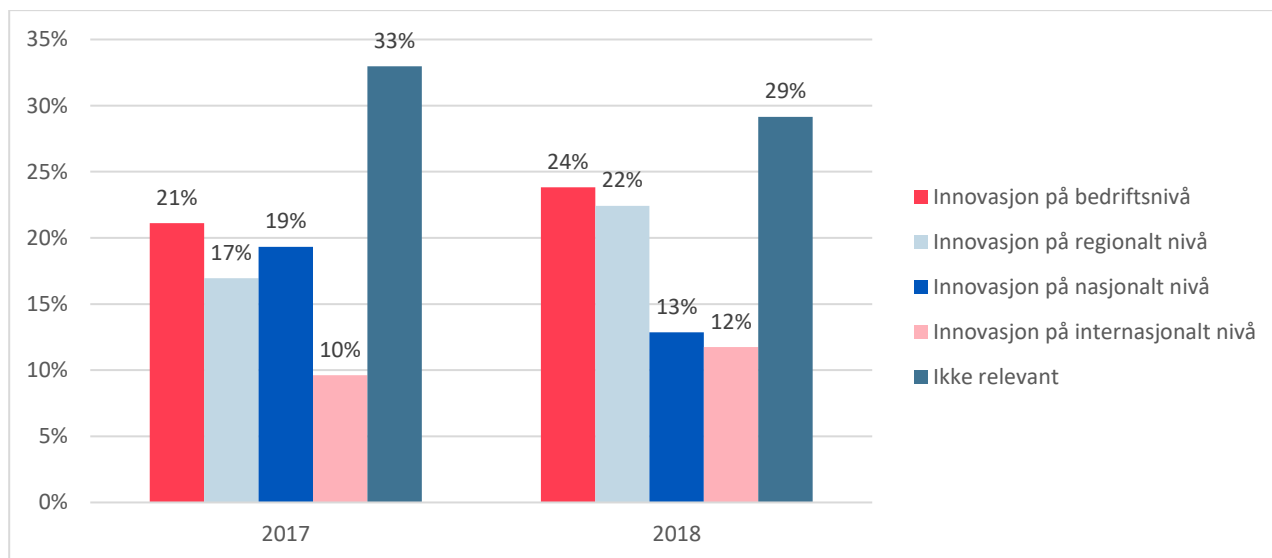
Omdømme

I 2018 ble det bevilget 455 000 kroner til deltakelse på Matstreif for fire reinkjøttbedrifter, samt 360 000 til bransjetreffet for 2019 som avholdes 28. Februar 2019.

Resultater og effekter

Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelse, førundersøkelsen, viser at 96 prosent av respondentene angir addisjonaltet i stor eller noen grad. Andelen har ligget stabilt på dette høye nivået i flere år, og viser at virkemiddelet er av stor betydning for de som ønsker å investere i slike prosjekter.

Figur 6-6 Utvikling i innovasjonsgrad

Figur 6-6 viser innovasjonsgrad på fire nivå: bedrift, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Fra 2017 til 2018 har det vært en nedgang på nasjonalt nivå, mens de andre tre nivåene øker. Spesielt regionalt nivå. Dette kan skyldes prosjektenes fokus, og at det kan være vanskelig å skille om prosjektene har nasjonalt eller regionalt innovasjonsnivå.

Støttende analyser og evalueringer

I 2018 ble to evalueringer relevant for Utviklingsprogrammet gjennomført:

1. [Evaluering av bedriftsnettverkstjenesten til Innovasjon Norge](#)
2. [Evalueringa av kompetansetjenestene under Utviklingsprogrammet, inkludert Matmerks Markedstjenester](#)

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

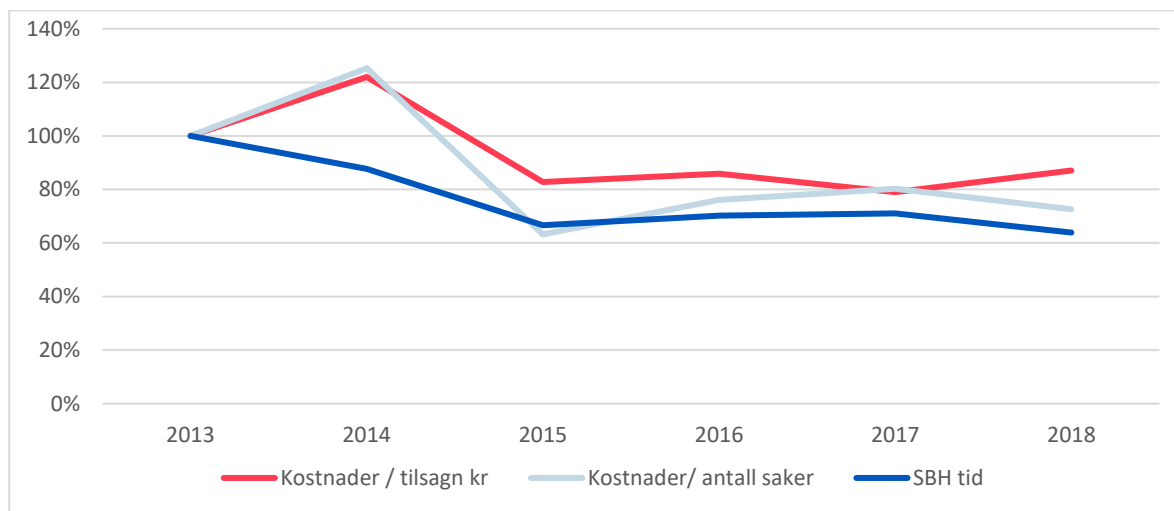
Innovasjon Norge fikk stilt inntil 12,2 mill. kroner i vederlag for administrasjon og gjennomføring for Utviklingsprogrammet – landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping i 2018.

Utviklingsprogrammet viser kostander på 11,2 mill. kroner for 2018.

Administrasjons- og gjennomføringskostnadene til IGW og Matstreif kommer i tillegg til kostnadene for programmet, og utgjør ca. 20 mill. kroner i 2018.

Effektiv drift

Figur 6-7 Kostnadseffektivitet for Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping over tid (indeks 2013 = 100)

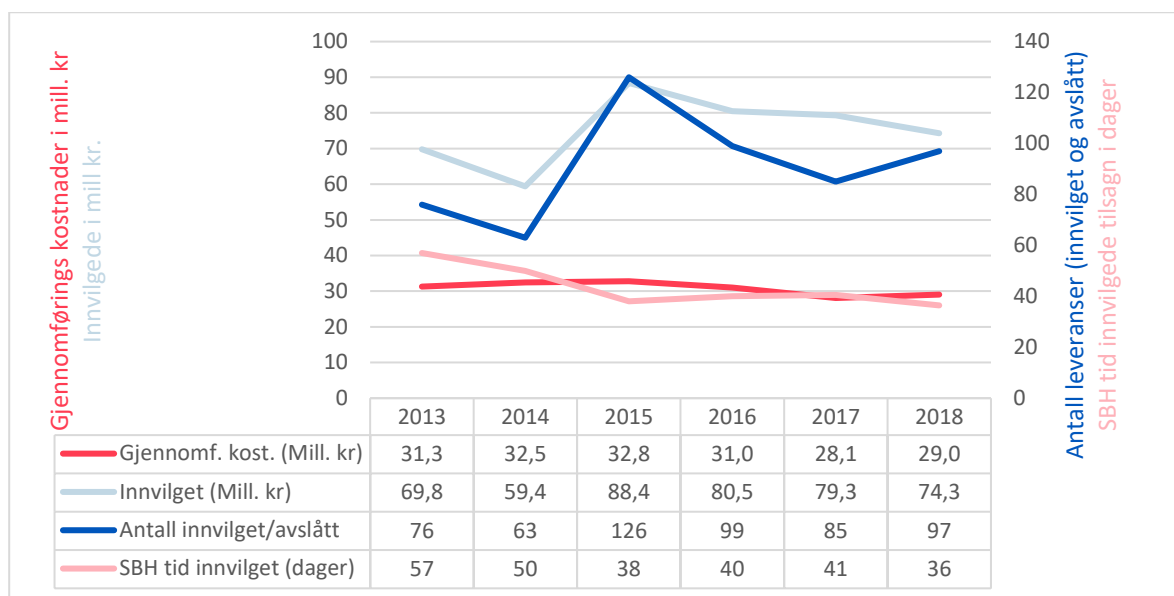

Tilsagn i 2018 viser noe reduksjon i tilsagnsvolum, mens antall saker til behandling i 2018 økte med 14 prosent. Dette skyldes at det i 2018 er finansiert mentorsaker over programmet.

Utviklingsprogrammets kostnader, slik de fremkommer i Innovasjon Norges regnskap, inkluderer kostnader til Matstreif, IGW og temakampanjer på i underkant av 20 mill. kroner. Det er særskilte leveranse kostnader knyttet til disse aktivitetene og er av litt annen karakter enn de rene administrasjons- og gjennomføringskostnadene.

Utviklingsprogrammet viser noe økte gjennomføringskostnader sammenlignet med 2017. Samtidig går saksbehandlingstiden ned med fem dager i 2018 sammenlignet med 2017.

Figur 6-8 Kostnadseffektivitet for Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping over tid

Avvik

Jordbruksavtalemidler

Disponibel ramme i 2018 var 94 mill. kroner sammenlignet med 82,2 mill. kroner i 2017. Aktivitetsnivået i programmet har totalt sett gått ned fra 2017 til 2018, både innenfor vekst og bedriftsnettverk samt en svak nedgang i omfanget av omdømmeaktiviteter. Se også delmål 2 for utviklingen i bruk av IBU-midler for tilleggsnæring. Forbruket innenfor kompetanse har økt i 2018.

Reindriftsavtalemidler

2018 har vært et år med noe mindre pågang av saker. Årsaken til dette tilskrives flere faktorer, men i hovedsak har innovasjonsprosjektene til de deltakende bedriftene i kompetanseprogrammet tatt lengre tid enn estimert. Videre går bransjen relativt godt og investeringsviljen virker lav.

Mål for 2019

Innovasjon Norge vil videreutvikle arbeidet i tråd med anbefalinger fra gjennomførte evalueringer og andre relevante innspill og forventninger:

- Oppfølging av evalueringen av kompetansetjenester under Utviklingsprogrammet
- Videreutvikling av vekstsatsingen
- Videreutvikling av temakampanjene og bygdeturismekampanjen, fra 2019 vil kampanjene gjennomføres på et overordnet nivå
- Jobbe for å øke etterspørsel fra målgruppene landbruks- og reindriftsbasert reiseliv og IPT
- Landbruks- og matdepartementet lanserer handlingsplan for høstbart vilt i 2019, målgruppen vil i tråd med handlingsplanen få økt fokus

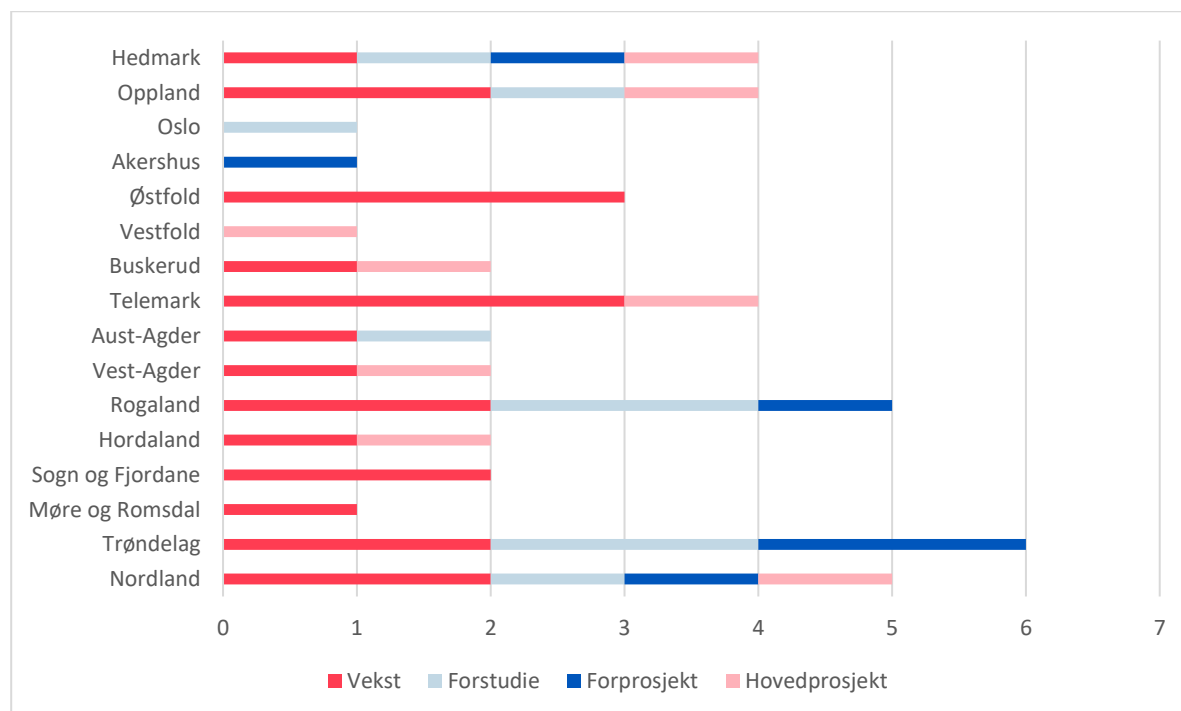
6.6 Vedlegg/frittstående rapport

Jordbruksavtalemidler

Tabell 6-5 Bransjefordeling av bevilget beløp og saker for jordbruksavtalemidler (forbruk i mill. kroner og antall i egen kolonne)

	Lokalmat		Reiseliv		Inn på Tunet	
	Forbruk i mill. kr	Antall	Forbruk i mill. kr	Antall	Forbruk i mill. kr	Antall
Finansiering	20,3	30	4,3	11	1,9	4
Herav vekst	16,6	11	1,3	8	0	0
Herav bedriftsnettverk	3,7	19	3,0	3	1,9	4
Kompetanse	17,4	17	0,59	2	0	0
Omdømme	17,9	25	11,9	1	0	0
Totalt	55,6	72	16,8	14	1,9	4

Figur 6-9 Geografiske fordeling av antall finansieringssaker per fylke for jordbruksavtalemidler (bedriftsnettverk)

Reindriftsavgiftsmidler

Tabell 6-6 Geografisk fordeling av finansieringssaker for reindriftsmidler

Fylke	Vekst	Omdømme	Bedriftsutvikling	Kompetanse	Sum
Finnmark			4		4
Troms					0
Nordland			2		2
Trøndelag					0
Nasjonalt		2		5	7
SUM	0	2	6	5	13

7 Rapportering på enkelttjenester fra UD

Om oppdraget

Innovasjon Norge utfører oppdrag for, og med tilknytning til, Utenriksdepartementet gjennom forvaltning av ulike ordninger. Ordningene som inkluderes i oppdragsgiverrapporteringen til Utenriksdepartementet er EØS-finansieringsordningene, NOREPS, Humanitært Innovasjonsprogram (HIP Norway), Visjon 2030, Enterprise Development for Jobs (EDFJ), ProRus og Arktis 2030.

Oppdragene er både knyttet til sosialøkonomisk utvikling i mottakerland og styrking av bilaterale relasjoner koblet til norsk næringsliv, og bidrar inn på felles oppgaver for næringsfremme, næringsutvikling og regjeringens utviklingspolitikk.

De ulike ordningene støtter også Norges ansvar og rolle for bærekraftmålene gjennom å styrke næringslivets bidrag og rolle. Stortingsmeldingen «*Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftmålene og norsk utviklingspolitikk*», setter retningen for norsk utviklingspolitikk i lys av FNs bærekraftsmål. Her legges det til grunn en helhetlig tilnærming til global, regional og nasjonal utvikling. Ordningene og Innovasjon Norges arbeid med disse støtter også økt bruk av partnerskap med privat sektor, sivilt samfunn og multilaterale aktører og nasjonale myndigheter i samarbeidsland.

Tabell 7-1 Spesifikasjon av inntektsførte offentlige inntekter (beløp i mill. kroner)

	Kap	Tilskuddspost	2017	2018
EØS-finansieringsordningene (oppdrag for FMO)	117	76	33,3	21,7
Driftsutgifter Arktis 2030 / ProRus	118	1	3,7	2,9
Kunderetterede prosjekter Arktis 2030 / ProRus	118	70	1,1	2,4
NOREPS	163	70	5,7	2,8
Humanitært innovasjonsprogram	163	70	0	4,0
Vision 2030 (oppdrag for Norad)	169	70	1,2	1,4
Enterprise Development for Jobs (oppdrag for Norad)	169	70	3,1	4,2
SUM			48,1	39,4

Tabell 7-2 Spesifikasjon av disponible rammer og bevilgninger via oppdragsbrev (beløp i mill. kroner)

	Kap	Tilskuddspost	2017	2018
EØS-finansieringsordningene (oppdrag for FMO)	117	76	0	0
Driftsutgifter Arktis 2030 / ProRus	118	1	4	4
Arktis 2030 / Prorus	118	70	25,6	22
NOREPS	163	70	40,0	4
Humanitært innovasjonsprogram	163	70	30,0	30
Vision 2030 (oppdrag for Norad)	169	70/73	30,0	25,0
Enterprise Development for Jobs (oppdrag for Norad)	169	70	6,0	6,3
SUM			135,6	91,3

7.1 EØS-midlene

Formålet med tjenesten

Tjenesten *EØS-midlene* leverer finansiering, kompetanseheving, partnersøk og rådgiving rettet mot aktører i Norge som ønsker å satse internasjonalt i samarbeid med små og mellomstore bedrifter i EØS-partnerlandene. Det overordnede formålet i oppdragene er å øke det bilaterale samarbeidet mellom Norge og de 15 land som mottar EØS-midler på totalt 2,8 mrd. euro. Dette skal bidra til sosial og økonomisk utjevning i EU sine nyere medlemsland.

Søkere til ordningen er bedrifter fra mottakerland av EØS-finansieringsordningene. Prosjekter i samarbeid med norske partnere skal ha prioritet. For hvert prosjekt som fikk støtte fra EØS-finansieringsordningene har i snitt mellom 800 000 og 1 mill. kroner gått med til den norske partneren eller leverandøren, i foregående periode.

EØS- finansieringsordningene er et viktig verktøy for norske bedrifter som ønsker å satse internasjonalt. Samarbeidsprosjekter byr på gode muligheter for testing av nye løsninger i nye markeder eller generell adgang til baltiske, sentral- og søreuropeiske markeder.

Innovasjon Norge som Forvalter

Ved slutten av 2018 utgjorde Innovasjon Norges midler til forvaltning for den nye perioden frem til 2024 ca. 1,86 mrd. kroner. Innovasjon Norge forvalter dermed tilsammen i overkant av tre ganger mer enn i foregående periode som ble avsluttet i 2017.

Under EØS-programmet *Næringsutvikling og Innovasjon* ble Innovasjon Norge i 2017 valgt som forvalter i Bulgaria (28,5 mill. euro) og Romania (45 mill. euro). I 2018 ble Innovasjon Norge valgt

som forvalter i Hellas (21,5 mill. euro) og Kroatia (22 mill. euro). Hovedfokuset i programmet ligger på miljøvennlig og innovativ industriutvikling i små- og mellomstore bedrifter i disse fire partnerlandene. I tillegg har Innovasjon Norge siden 2017 forvaltet EØS-programmet *Fornybar energi, energieffektivisering og -sikkerhet* i Romania (62,8 mill. euro).

Innovasjon Norge er også forvalter av programmet *Sosial dialog og anstendig arbeid*. Programmet blir gjennomført i 13 EU-medlemsland som mottar norske EØS-midler. Budsjettet er på 14 mill. euro.

Som forvalter har Innovasjon Norge ansvar for alle sider ved et program: utarbeide forslag til program, administrere og informere om søknadsprosess, utlyse programmene; motta og behandle søknader, godkjenne prosjekter samt foreta den løpende vurdering i prosjektenes gjennomføringsfase og utbetalinger av tilskudd. Støttegraden i prosjektene følger statsstøttereglene og ligger på omtrent 50 prosent. Resten egenfinansieres fra prosjektdeltakerne. Ambisjonen er at to tredjedeler av prosjektene får norske partnere. Bedrifters samfunnsansvar og bærekraftig utvikling er en fellesnevner for alle prosjekter.

Innovasjon Norge som Programpartner

I ytterlige syv land blir Innovasjon Norge involvert som programpartner. Dette gjelder Ungarn, Slovakia, Polen, Portugal og de baltiske landene, Estland, Latvia og Litauen. Her bidrar Innovasjon Norge med kompetanse på god forvaltningspraksis og «grønn sektorekspertise» som rådgivere for programforvaltere i gjennomføring av programmene.

Budsjettet for programmene der Innovasjon Norge er programpartner ligger på nærmere to mrd kroner. Her er mulighetene for norsk næringsliv de samme som i land der Innovasjon Norge er forvalter.

Hovedaktiviteter, resultater og effekter

Hovedaktivitetene i 2018 var først og fremst rettet mot utvikling og gjennomføring av utlysninger. Resultater og effekter kan forventes tidligst i 2020. Parallelt med gjennomføringen av programmer har Innovasjon Norge gjort en stor innsats for å mobilisere og koble bedrifter fra mottakerlandene med bedrifter fra giverlandene Norge og Island.

I 2018 har hovedfokuset vært å utvikle fire næringsprogrammer, et energiprogram og programmet *Sosial dialog og anstendig arbeid*. I andre halvår av 2018 publiserte Innovasjon Norge de fire første utlysningene. For 2018 har Innovasjon Norge ikke tildelt nye prosjektmidler, da søknadsvurderingen fortsatt pågår.

I 2018 har hovedfokuset vært å utvikle fire næringsprogrammer, et energiprogram og programmet *Sosial dialog og anstendig arbeid*. I andre halvår av 2018 publiserte Innovasjon Norge de fire første utlysningene. For 2018 har Innovasjon Norge ikke tildelt nye prosjektmidler, da søknadsvurderingen fortsatt pågår.

Mobilisering av norske bedrifter

Den andre hovedaktiviteten har vært mobilisering av norske bedrifter. I 2018 ble det også brukt ikke-finansielle virkemidler til mobilisering. Hovedvekten lå på bilaterale samlinger, lanseringskonferanser, kompetanseheving og partnersøk med tanke på videreutvikling av prosjektresultater og søk av potensielle partnere for den nye programperioden. Tabell 7-5 i slutten av kapitlet (vedlegg) viser gjennomførte aktiviteter relatert til informasjon og mobilisering.

Resultater - Norsk deltakelse i EØS-prosjektsøknader

Måloppnåelsen vurderes som god med tanke på programutvikling, antall (bilaterale) søknader og norsk deltakelse. Av totalt 167 innkomne søknader i Romania og Bulgaria i 2018 har 80 stk en norsk partner. 15 av disse er partnere i ulike prosjektsøknader, 14 var involvert også i forrige programperiode som ble avsluttet i 2017. Gjennomgående ser vi at norske partnere som har deltatt tidligere, deltar i flere prosjekter i denne programperioden. Tre av fire norske partnere er nye partnere, noe som indikerer god effekt av Innovasjon Norges mobiliseringsaktiviteter. Målet fremover er en videre økning av antall norske bedrifter som partner i EØS-prosjektsøknader.

Tabell 7-3 Antall norske EØS-partnere i 2018⁸⁴

Fylke	Antall norske partnere	Fylke	Antall norske partnere
Akershus	10	Østfold	3
Aust-Agder	1	Rogaland	1
Buskerud	5	Telemark	5
Hordaland	1	Trøndelag	8
Møre og Romsdal	2	Vestfold	2
Oppland	1	Grand Total	63
Oslo	24		

Etter to utlysninger er de fleste norske partnere som er involvert i EØS-midlene lokalisert i Oslo, Akershus og Trøndelag. Målet er en sterkere involvering av bedrifter fra resten av landet i løpet av de neste to årene med utlysninger.

Støttende analyser og evalueringer

Resultatene fra kundeeffektundersøkelsen i 2018 viser at EØS-midlene skårer forholdsvis lavt under nøkkelindikatorer som addisjonalitet (72 prosent vs. 79 prosent i 2017), innovasjon (2,6 vs. 5,4 i 2017), kompetanse (3,3 vs. 5,7 i 2017) og økonomiske indikatorer (31 prosent vs. 47 prosent i

⁸⁴ Tallet er basert på antall norske partnere var involvert i prosjekter som søkte støtte fra EØS-midlene. Søknadene var ved utgangen av 2018 ikke evaluert.

2017). Grunnen kan være at de fleste mottakerne av tjenester i 2018 har fokus på å finne en prosjektpartner for utlysninger i 2019 og 2020, og det er således for tidlig å vise til resultater i 2018. Videre var svarprosenten lav med bare 20 respondenter i årets undersøkelse slik at resultatene er lite representative.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

For oppdragene med EØS-finansieringsordningene er alle administrasjons- og gjennomføringskostnader som påløper ved planlegging og gjennomføring av aktivitetene, dekket innenfor bevilgningen til de respektive ordninger. Faktisk kostnadspådrag for EØS-midlene i 2018 har vært 21,2 mill. kroner. Derav utgjorde direkte prosjektkostnader 3,0 mill. kroner og 18,0 mill. kroner i timekostnader.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Innovasjon Norges oppgaver og dermed aktiviteter vil de nærmeste årene være avhengig av status i programutviklingen. Programarbeidet lar seg dele inn i fire forskjellige faser.

Første fase er programutvikling og -utlysning. Arbeidet med de 13 forskjellige EØS-programmene som Innovasjon Norge er involvert i startet på forskjellige tidspunkt. Konseptet for næringsprogrammet i Latvia er fortsatt under utvikling. Hellas, Kroatia, Litauen, Polen, Portugal og Slovakia er i ferd med å gjøre programavtaler og forberede utlysninger. Bulgaria, Estland, Romania og programmet Sosial dialog og anstendig arbeid har gjennomført eller åpnet de første utlysninger. Det er forventet en serie med utlysninger i 2019 og 2020 under alle nevnte programmene. I 2019 vil Innovasjon Norge publisere 12 utlysninger under de seks nevnte programmene der Innovasjon Norge er forvalter. Videre vil Innovasjon Norge gjøre mobiliseringsarbeid og partnersøk for alle de 13 programmene. Dette vil gjøres via blant annet arrangementer på sektornivå, som vil inkludere «matchmaking-events» mellom norske og utenlandske bedrifter.

Andre fase vil være vurdering av prosjektkostnader og kontraktinngåelser. Denne fasen i programarbeidet starter i 2019 med næringsprogrammene i Romania og Bulgaria og programmet *Sosial dialog og anstendig arbeid*. Energiprogrammet i Romania og næringsprogrammene i Kroatia og Hellas følger etter sommeren og høsten 2019. Denne saksbehandlingsfasen vil oppta en stor del av ressursene både i 2019 og 2020.

Tredje fase vil være implementering og oppfølging av prosjekter fra 2020. En fjerde fase mot 2022 og 2023 vil bestå i rapportering, sluttutbetalinger og avslutning med sammenstilling av resultater.

7.2 Arktis 2030 og ProRUS

Formålet med tjenesten

Innovasjon Norge forvalter tilskuddsmidler til prosjekter som kan legge til rette for, føre til eller inneholde økt næringssamarbeid og nettverk mellom Norge, arktiske stater, nordiske naboer og Russland gjennom tilskuddsprogrammene ProRus og Arktis 2030. Ordningene hadde i 2018 en

belastningsfullmakt på tilsammen 26 mill. kroner hvorav ProRus hadde en ramme på 10 mill. kroner og Arktis 2030 hadde en ramme på 12 mill. kroner. Hver av ordningene hadde i tillegg en ramme på 2 mill. kroner til administrasjon og gjennomføring.

Næringsrettet tilskuddsordning under Arktis 2030

Under tilskuddsordningen Arktis 2030 forvalter Innovasjon Norge midler til nærings samarbeid i nordområdene på vegne av Utenriksdepartementet. Formålet med Arktis 2030 er å bidra til realisering av regjeringenes nordområdestrategi gjennom prosjekter som bidrar til økt kunnskap, aktivitet og nærvær i, om og for nordområdene.

Arktis 2030 er en såkornordning og prosjekter som har behov for støtte i en oppstartsfasen prioriteres. Prosjekter som støttes av Innovasjon Norge skal være næringsrettede. Internasjonale næringsrettede kunnskapsprosjekter i samarbeid med offentlige og private aktører prioriteres. Prosjekter må involvere norske aktører og bør ha internasjonale partnere.

Målgruppen for tilskuddsordningen er bedrifter og organisasjoner som er etablert i Norge og som ønsker å gjennomføre næringsrettede prosjekter i tråd med formålet for Arktis 2030. Der ikke-kommersielle aktører, som for eksempel forskningsinstitusjoner, står som søkere oppfordres det til at også bedrifter deltar i prosjektet.

Nærings samarbeid med Russland

Under tilskuddsordningen Prosjektsamarbeidet med Russland (ProRus) forvalter Innovasjon Norge midler til nærings samarbeid med Russland på vegne av Utenriksdepartementet. Formålet med ProRus er å støtte opp om norsk russlandspolitikk og bidra til å fremme et bredt næringsrettet samarbeid med Russland med vekt på gjensidig utveksling av erfaring, kunnskap og kompetanse. Prosjekter som kan støttes av Innovasjon Norge skal legge til rette for, føre til eller inneholde økt nærings samarbeid og nettverk mellom Norge og Russland.

Målgruppen for tilskuddsordningen er bedrifter og organisasjoner som er etablert i Norge og som ønsker å gjennomføre næringsrettede prosjekter i tråd med formålet for ProRus. Der ikke-kommersielle aktører, som for eksempel forskningsinstitusjoner, står som søkere oppfordres det til at også bedrifter deltar i prosjektet.

Hovedaktiviteter og resultater

Hovedaktiviteter i 2018 har vært mobilisering, løpende søknadsbehandling, prosjektoppfølgning, prosjektutvikling og rådgivning. Innovasjon Norge har løpende oppfølging av fremdrift, vilkår og utbetalinger for prosjekter som er igangsatt. Programmene har ingen søknadsfrist og har også i 2018 hatt fokus på løpende saksbehandling. Programmet har i perioden vært bemannet av to rådgivere som har deltatt på relevante konferanser og møteplasser for å informere om finansieringsmulighetene.

Innovasjon Norge har mobilisert aktuelle bedrifter til programmene gjennom distrikts – og utekontor. Det har i hovedsak blitt mobilisert én til én basert på aktuelle bedrifter som har tatt kontakt med Innovasjon Norge, eller som har vært i Innovasjon Norges målgruppe for øvrige tjenester. Innovasjon Norge har også holdt foredrag på en rekke arena hvor programmene har blitt gjort kjent for deltakerne og samarbeidet med aktører som Norges forskningsråd, næringshager, inkubatorer og fylkeskommuner. I 2018 ble flerbedriftsprosjektet rettet mot fornyelse av den russiske fiskeflåten avsluttet. Også flerbedriftsprosjektet rettet mot kaldt klima-teknologi for arktisk Canada og flerbedriftsprosjektet mot fornying og oppgradering av den amerikanske fiskeflåten ble avsluttet i 2018.

Arktis 2030

Innovasjon Norge har hatt ansvaret for ordningen Arktis 2030 siden 2014, og ser et stort potensial i økt samarbeid mellom aktører med teknologi og løsninger for arktiske forhold samt et potensial for økt eksport av løsningene til markeder med lignende forhold. Innovasjon Norge opplever at Arktis 2030 har bidratt til å øke interessen for næringsmulighetene i nordområdene. Innovasjon Norge har derfor tatt initiativ til aktiviteter som skal koble aktører og belyse nye markedsmuligheter. Ett av prosjektene ble gjennomført i samarbeid med Innovasjon Norges kontor i Sør-Amerika og belyste markedsmulighetene for norsk arktisk teknologi i Antarktis. I tredje kvartal 2018 startet Innovasjon Norge prosjektet Testination Svalbard med mål om å samle norske selskaper med teknologi og løsninger for arktiske forhold til økt samarbeid, kommersialisering og eksport.

Det ble i 2018 gitt tilskudd til 11 nye prosjekter under Arktis 2030. Dette er en nedgang fra 8 prosjekter i 2017. Totalt ble det innvilget ca. 7,3 mill. kroner i tilskudd. Totalt omsøkt beløp var på ca. 14,2 mill. Syv prosjekter ble avslått, og totalt omsøkt beløp var på ca. 14,2 mill. Av budsjettert forbruk på 12 mill. kroner er det et forbruk på ca. 10,1 mill. kroner i 2018. Dette tilsvarer et underforbruk på rundt 1,3 mill. kroner. Det ble gjort en feilregistrering på 0,4 mill. i 2018 som korrigeres i 2019.

Det ble i 2018 gitt tilskudd til 11 nye prosjekter under Arktis 2030. Dette er en nedgang fra 8 prosjekter i 2017. Totalt ble det innvilget ca. 7,3 mill. kroner i tilskudd. Totalt omsøkt beløp var på ca. 14,2 mill. Syv prosjekter ble avslått, og totalt omsøkt beløp var på ca. 14,2 mill. Av budsjettert forbruk på 12 mill. kroner er det et forbruk på ca. 10,1 mill. kroner i 2018. Dette tilsvarer et underforbruk på rundt 1,3 mill. kroner. Det ble gjort en feilregistrering på 0,4 mill. i 2018 som korrigeres i 2019.

ProRus

ProRus har bidratt til å opprettholde interessen for næringsssamarbeid med Russland. Bedriftene har hatt behov for markedsinformasjon, nettverksbygging og risikoavlastning.

Innovasjon Norge opplever at bedriftene har fått økt kunnskap om hvilke forretningsmuligheter som finnes til tross for de restriktive tiltakene som er innført overfor Russland. Rådgiverne på programmene har hatt fokus på å komme tidlig inn i søknadsprosesser for å dele kompetanse og

erfaringer. Dette har også bidratt til at det er relativt få avslag på søknader om støtte til nærings samarbeid med Russland. I utvelgelsesprosesser prioriterer Innovasjon Norge robuste selskaper da en satsing i det russiske markedet er både tid- og kapitalkrevende.

Innovasjon Norges kontor i Moskva har identifisert at de største forretningsmulighetene i Russland knytter seg til russiske myndigheters satsning på fornyelse av fiskeflåten, gruvedrift og tilgrensende næringer samt større russiske industriprosjekter som utvinning av naturgass (LNG) på Yamal. Omtrent halvparten av prosjektene som ble utløst av ProRus i 2018 er prosjekter der norske selskaper posisjonerer seg som leverandør til de nevnte forretningsområdene. Resterende prosjekter knytter seg til produksjon av komponenter i det russiske markedet og markedsavklaring for norske produkter/tjenester i det russiske markedet.

Det ble i 2018 gitt tilskudd til 15 nye prosjekter under ProRus. Dette er en økning på fire prosjekter fra 2017. Totalt ble det innvilget ca. 10 mill. kroner. Totalt omsøkt beløp var på ca. 19 mill. kroner. Noen prosjekter ble redusert i omfang og to prosjekter ble avslått. Av budsjettert forbruk på 10 mill. kroner er det et forbruk på omtrent 8 mill. kroner i 2018. Dette tilsvarer et underforbruk på ca. 2 mill. kroner i 2018.

Støttende analyser og evalueringer

I 2018 gjennomførte Oxford Research en ekstern evaluering av programmene Arktis2030 og ProRus. Evalueringen skulle svare på spørsmål om Innovasjon Norges forvaltning av programmene, de viktigste resultatene for bedrifter som har mottatt støtte og anbefalinger for videre utvikling av programmene. Hovedkonklusjonen er at ProRus og Arktis 2030 er viktig for norsk næringsliv. Bedrifter som har fått tilskudd fra ProRus benytter prosjektmidlene til å vurdere Russland som et potensielt marked for sine produkter og tjenester. Støtte fra Arktis 2030 benyttes for å innovere i produkt og tjenestesortiment. Evalueringen viser at programmene passer bedriftenes behov for å kunne vurdere og realisere nærings samarbeid i Nordområdene og i Russland. Finansiering gitt gjennom ProRus og Arktis 2030 har hatt utløsende effekt for prosjektene. Evalueringen viser at finansiering av prosjektene har bidratt til å redusere selskapenes tekniske og markedsmessige risiko og er dermed avgjørende for at de ble realisert i et omfang og tidsrom som passer bedriftenes behov.

Programmene bidrar ifølge evalueringen til å realisere regjeringens Russland – og nordområdepolitikk gjennom økt nettverk, kompetanse, nærvær og samarbeid i nordområdene og med Russland. Evalueringen finnes her:

<https://www.innovasjonorge.no/no/om/nyheter/2019/tilskuddsordningene-for-arktis-og-russland-har-positive-effekter/>

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Sum driftskostnader på ProRus og Arktis2030 i 2018 var ca. 1,5 mill. kroner for hver av ordningene av et totalt budsjett på 4 mill. kroner. Dette tilsvarer et underforbruk på 0,5 mill. kroner per ordning.

Sum driftskostnader på ProRus og Arktis2030 i 2018 var ca. 1,5 mill. kroner for hver av ordningene av et totalt budsjett på 4 mill. kroner. Dette tilsvarer et underforbruk på 0,5 mill. kroner per ordning.

7.3 Humanitært innovasjonsprogram (HIP Norway)

Formålet med tjenesten

I Regjeringens strategi for norsk humanitær politikk for perioden 2019 til 2023 er humanitær innovasjon ett av satsningsområdene. På denne bakgrunnen har Innovasjon Norge i samarbeid med Utenriksdepartementet utviklet et nytt humanitært innovasjonsprogram, HIP Norway. Programmet ble lansert av utenriksminister Ine Eriksen Søreide 17.08.2018. HIP Norway skal utvikle og skalere innovative, teknologidrevne løsninger som bidrar til smartere, bedre, mer bærekraftig og kostnadseffektiv nødhjelp.

HIP Norway skal tilrettelegge for, og finansiere innovasjonsløp- og partnerskap mellom norske humanitære organisasjoner, FN-organisasjoner og private aktører både nasjonalt og internasjonalt. Innovasjon Norge forvalter tilskuddsmidler som gis i støtte til FN- og humanitære organisasjoner, totalt 30 mill. kroner over statsbudsjettets kapittel 163, post 70. Tilskuddsmidlene er fordelt med 20 mill. kroner til en innovasjonslab og 10 mill. kroner til et skaleringsprogram.

Potensielle tilskuddsmottakere er norske humanitære organisasjoner og FN-organisasjoner med humanitært mandat. En forutsetning for å motta tilskudd er inngåelse av partnerskap med private aktører. Ordningen bygger på Innovasjonspartnerskap og EUs regelverk for innovative anskaffelser, som kombinerer utviklingsfasen og mulighet til innkjøp i en og samme kontrakt.

Programmet skal legge til rette for at privat sektor blir relevante partnere for humanitære organisasjoner, og dermed sentrale bidragsytere til dagens humanitære utfordringer. Programmet vil kunne bidra til å styrke norsk næringsliv, men også ikke-norske bedrifter har anledning til å delta på lik linje med norske. Fokus på teknologi og skalering legger til rette både for å bidra til flere gode gründere og flere innovative vekstbedrifter. I sin helhet skal dette bidra til at også norsk næringsliv får kompetanse, møteplasser og relevante nettverk i det internasjonale, humanitære markedet. På sikt vil HIP Norway kunne bidra til å øke Norges eksport til FN og det humanitære markedet.

Hovedaktiviteter og effekter

Hovedaktiviteter i 2018 har vært utlysning av tilskuddsmidler og søknadsbehandling. Innovasjon Norge mottok 50 søknader der det totalt ble søkt om 186 mill. kroner, fordelt på 43 søknader til innovasjonslaben og syv søknader til skaleringsprogrammet som skal sikre spredning av nye løsninger. I 2018 ble 23 mill. kroner fordelt.

I tillegg til selve forvaltningsoppgaven har Innovasjon Norge i løpet av programmets første halvår planlagt og gjennomført en rekke aktiviteter for å fremme bevissthet og kompetanse knyttet til

humanitær innovasjon og samarbeid mellom humanitære aktører og privat næringsliv. I tillegg til flere seminarer om innovative anskaffelser har Innovasjon Norge deltatt i en rekke debatter og rundebordsdiskusjoner nasjonalt og internasjonalt for å posisjonere programmet.

Resultater

Mål for 2018 var å tildele støtte til fem til ti nye innovasjonspartnerskap mellom humanitære organisasjoner og privat næringsliv, prosjekter under Innovasjonslaben og støtte til ett til tre skaleringsløp under skaleringsprogrammet. Det ble tildelt støtte til fire prosjekter under Innovasjonslaben samt tilskudd til tre prosjekter under skaleringsprogrammet.

Støttende analyser og evalueringer

Det er inngått avtale med Oxford Research AS for å gjennomføre en følgeevaluering av HIP-programmet. Evalueringsarbeidet vil foregå frem til juni 2020.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Sum driftskostnader på HIP Norway i 2018 var ca. 2,5 mill. kroner av et budsjett på 4,5 mill. kroner i form av 2,5 årsverk, samt til prosjektkostnader. Dette tilsvarer et underforbruk på ca. 2 mill. kroner.

7.4 NOREPS

Formålet med ordningen

Innovasjon Norge har siden 1991 hatt ansvar for ordningen NOREPS - Norwegian Emergency Preparedness System. Oppdragets karakter har vært todelt. Primært kommer oppdraget fra UD ved humanitær seksjon med hovedformål å sikre mer effektiv respons ved humanitære katastrofer. Oppdraget har hatt tilleggsfinansiering fra NFD med formål å styrke norsk næringslivs leveranser av varer og tjenester til det internasjonale nødhjelps- og utviklingsmarkedet.

Innovasjon Norge har bidratt til effektivisering av respons ved humanitære katastrofer ved å styrke global beredskap og innovasjonskulturen i de humanitære organisasjonene gjennom nettverk, rådgivning og tilskuddsforvaltning. I 2018 videreførte Innovasjon Norge også et pilotprosjekt med et norskeid beredskapslager under FNs nødhjelpsdepoter, United Nations Humanitarian Response Depot (UNHRD). I tillegg har ordningen fra NFD hatt som mål å styrke norsk næringslivs leveranser av varer og tjenester til det internasjonale nødhjelps- og utviklingsmarkedet.

Når det gjelder eksportfremme har Innovasjon Norge tilbudt rådgivningstjenester til norske bedrifter og arrangert møteplasser for norsk næringsliv som jobber mot markedet. Dette er i tråd med regjeringens eksportstrategi om å øke eksporten til eksisterende markeder, åpne nye

markeder og legge til rette for nye eksportnæringer⁸⁵. Rapportering av resultater relatert til eksportfremme finnes i kapittel 4.5.

I 2018 besluttet Utenriksdepartementet å avvikle oppdraget med NOREPS. Det ble bevilget midler til å avslutte eksisterende ordninger, samt å etablere et nytt humanitært innovasjonsprogram (HIP Norway).

Hovedaktiviteter

Nettverket NOREPS mellom UD, norske bedrifter og humanitære organisasjoner ble formelt avviklet i løpet av 2018, men tilbudet om rådgivingstjenester til nye og eksisterende bedrifter ble opprettholdt frem til oktober. Det ble også arrangert møteplasser i form av fagseminarer og utstillinger.

Rådgivingstjenester har omfattet alt fra markedskunnskap til assistanse ved anbudsforberedelser, samt å formidle kontakt og nettverk rettet mot FN/nødhjelpsmarkedet. Det har i tillegg regelmessig vært tilbudt seminarer til nye bedrifter om salg til FN og humanitære organisasjoner.

Som en del av arbeidet med å arrangere møteplasser deltok Innovasjon Norge på Dubai International Humanitarian Aid & Development Conference (DIHAD) og AidEx i Brussel med henholdsvis 14 og ti norske bedrifter. Videre ble det sammen med den norske delegasjonen i Genève arrangert en workshop for norske helsebedrifter. Innovasjon Norge tilrettela også for deltagelse under OCHAs partnerskapsuke i Genève sammen med norske bedrifter. Det ble gjennomført et større innkjøpsseminar i FN-byen i København med rundt 40 deltagere fra 30 norske bedrifter i samarbeid med nordiske land. Gjennom dette har NOREPS vært en aktiv brobygger mellom norske bedrifter og organisasjonene på mange arenaer og bidratt til å øke tilfanget av gode produkter og løsninger i tråd med FN og humanitære organisasjoners behov.

Pilotprosjektet med et norskeiet beredskapslager under som ble igangsatt i 2017 ble videreført i 2018. Innovasjon Norge har mottatt flere forespørsler om å frigi varer fra lageret under humanitære katastrofer.

Det ble ikke fordelt nye tilskuddsmidler under programmet i 2018. Tilskuddsmidler tildelt FN og humanitære organisasjoner for å styrke beredskap og humanitær innovasjon i tidligere perioder ble løpende fulgt opp og rapportert i 2018.

Resultater og effekter

FNs innkjøpsrapport viser en betydelig økning i antall norske bedrifter registrert som leverandører til FN fra 185 i 2016 til 267 selskaper i 2017⁸⁶. Rapporten viser at salg av norske varer til FN har økt med ca. ti prosent sammenlignet med året før. Totalt salg av varer og tjenester fra norske

---

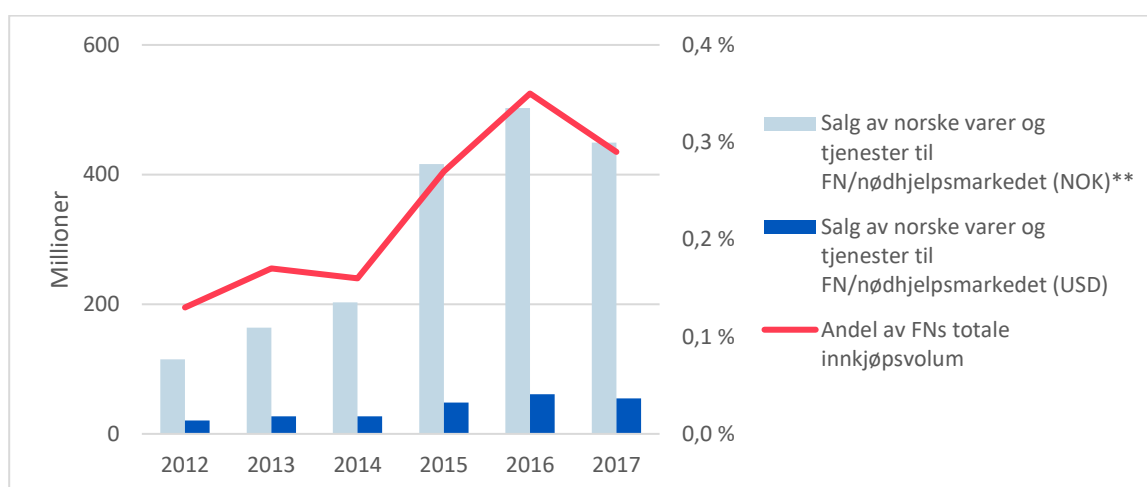
⁸⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/eksportstrategien/id2569328/>

⁸⁶ Vi har kun tilgang på statistikk fra FN, som ligger ett år tilbake i tid.

leverandører i 2017 hadde en nedgang på ca. ti prosent sammenlignet med året før, noe som hovedsakelig forklares med en reduksjon i salg av tjenester til FN. Norske leverandørers andel av FNs totale innkjøp på 18,6 mrd. USD var på 0,29 prosent i 2017. De fleste store norske leverandørene har vært aktive deltagere i nettverket NOREPS.

Som leverandørnasjon endte Norge på en 50. plass i 2017 og beveget seg opp fra 69. plass året før. Potensialet for å øke markedsandelen og posisjonen er stadig stor. Til sammenligning ligger Danmark på en femte plass med en markedsandel på 2,72 prosent.

Figur 7-1 Statistikk over salg av norske varer og tjenester til FN

(Vi har kun tilgang på statistikk fra FN, som ligger 1 år bak i tid. Basert på valutakurs pr 31.12, respektive år)

Støttende analyser og evalueringer

FNs statistikk over innkjøp i 2017 gir detaljert statistikk og oversikt per medlemsland. [Se 2017 Annual Statistical Report on United Nations Procurement.](#)

Norskeid beredskapslager

I 2018 er det gjennomført en intern evaluering av ordningen med et norskeid beredskapslager, og det er gjort vurderinger og anbefalinger av det videre arbeid med lageret.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Administrasjon og gjennomføringskostnader for NOREPS-oppdraget har som tidligere år vært delt mellom Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. I 2018 ble det bevilget 4 mill. kroner fra UD til NOREPS over post 163 70 og 2,5 mill. kroner fra NFD over post 74.

Det faktiske forbruket til NOREPS i 2018 var på 4,6 mill. kroner, med et forbruk på ca. 2,8 mill. kroner fra UD og 1,8 mill. kroner fra NFD. Dette tilsvarer et underforbruk på ca. 1,9 mill. kroner, hvorav et underforbruk på 1,2 mill. kroner fra UD.

Bedriftene som har deltatt i NOREPS-nettverket har tidligere bidratt med en egenandel på 20 tusen kroner per bedrift for å dekke direkte prosjektkostnader. Innovasjon Norge har ikke fakturert bedrifter for deltakeravgift i 2018 siden nettverket ble avviklet.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Oppdraget med eksisterende ordninger ble avsluttet i 2018. På oppdrag fra UD ble det etablert et Humanitært Innovasjonsprogram (HIP Norway) som er nærmere beskrevet i kapittel 7.3. HIP Norway vil videreføres i 2019.

7.5 Visjon 2030 (Norad)

Formålet med ordningen

På oppdrag fra Norad drifter Innovasjon Norge programmet Visjon 2030. Det overordnede formålet er å bekjempe fattigdom ved å fremme utvikling av innovative norskbaserte løsninger innen helse og utdanning i utviklingsland. Bedrifter som er registrert i Norge kan søke tilskudd, og prosjektene skal gjennomføres i ett eller flere av de 85 landene som mottar norsk bistand. I 2016/2017 forvaltet Innovasjon Norge 20 mill. kroner som ble gitt som tilskudd til innovasjonsprosjekter. I andre tildeling (2017/2018) var rammen 30 mill. kroner.

Hovedaktiviteter, resultater og effekter

Hovedaktiviteter i 2018 har vært utlysning, søknadsbehandling, tildeling av tilskudd og prosjektoppfølgning. Prosjektene rapporterer på resultater og framdrift to ganger i året, og Innovasjon Norge har løpende oppfølging av fremdrift, vilkår og utbetalinger:

- Innovasjon Norges kontor i Øst-Afrika og distriktskontor i Norge har bidratt i vurderingen av søknadene.
- Norad og eksterne eksperter har bidratt i vurderingen av søknadene.
- Feltbesøk til Tanzania i september ved Norad og Fafo og til Kenya ved Innovasjon Norge.

Annen utlysning ble påbegynt i desember 2017 med en skissekonkurranse etterfulgt av forprosjekter hvor ti bedrifter fikk støtte. I hovedutlysningen kom det inn 17 søknader og det ble tildelt støtte til ti prosjekter, totalt tilsvarende 22.3 mill. kroner. En oversikt over prosjekter som har fått støtte gjennom Visjon 2030 i 2018 ligger som vedlegg i slutten av dette kapitlet.

Støttende analyser og evalueringer

Fafo har ansvar for følgeforskningsprosjektet. Fafo arrangerte et faglig seminar for alle deltagerne i fase 1 av Visjon 2030 under Arendalsuka.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Innovasjon Norge har i 2018 brukt 85 prosent av totalbudsjettet på ca. 1, 7 mill. på administrasjon og drift av Visjon 2030. Av det benyttede beløpet utgjør 98 prosent lønnskostnader og to prosent direkte prosjektkostnader.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Hovedaktiviteter i 2019 er utlysning av forprosjekt og hovedprosjekt, mobilisering av bedrifter og informasjon om ordningen, rapportering og prosjektoppfølgning. Innovasjon Norge forventer at Norad i løpet av våren 2019 vil bekrefte at det i 2019 skal lyses ut midler med en total ramme på 54 mill. kroner til helse og utdanning (24 mill. kroner) og forsøpling av havet (30 mill. kroner).

Hovedaktiviteter i 2019 er utlysning av forprosjekt og hovedprosjekt, mobilisering av bedrifter og informasjon om ordningen, rapportering og prosjektoppfølgning. Innovasjon Norge forventer at Norad i løpet av våren 2019 vil bekrefte at det i 2019 skal lyses ut midler med en total ramme på 54 mill. kroner til helse og utdanning (24 mill. kroner) og forsøpling av havet (30 mill. kroner).

7.6 Enterprise Development for Jobs (Norad)

Formålet med ordningen

Enterprise Development for Jobs (EDFJ) eller Bedriftsstøtte for Næringsutvikling, er en tilskuddsordning for næringslivet der Norad er tilskuddsforvalter. Innovasjon Norge er samarbeidspartner og leverer på oppdrag fra Norad kompetanse, rådgivning og nettverkskomponenter inn i programmet.

Fattigdomsreduksjon er det overordnede målet for norsk bistand. Ordningen EDFJ skal bidra til å skape arbeidsplasser i prioriterte utviklingsland gjennom bedriftsetableringer og bedriftsutvidelser. Formålet er å bidra til sosial og økonomisk utvikling i mottakerlandet, samt redusere risikoen og øke verdiskaping for bedrifter som får støtte gjennom ordningen. Støtteordningen retter seg mot bedrifter som kan dokumentere vilje og evne til å skape arbeidsplasser i utviklingsland gjennom bærekraftige, kommersielle investeringer. Ordningen skal også bidra til økt tilgang på fornybar energi.

Hovedaktiviteter, resultater og effekter

Hovedaktiviteter i 2018 har vært å identifisere, informere og gi råd til bedrifter ved å trekke på ressurser ved hovedkontoret samt ved relevante distrikts- og utekontor. Dette består i å identifisere potensielle søkere, gi bistand til bedrifter som vurderer ordningens aktualitet og å spre informasjon til målgruppen for ordningen. Videre gir Innovasjon Norge råd til Norad om søkere under søknadsprosessen til EDFJ. Vurdering av ca. 35 søkere/prosjekter ble oversendt til Norad i 2018 basert på innspill fra kundeansvarlige ved de ulike distriktskontor og fire utekontorer.

Norad mottok 60 søknader hvor norske bedrifter var søker eller en partner for utenlandsk søker. Under følger en oversikt over hvilke land søknadene fordelte seg på.

Tabell 7-4 Oversikt over antall søknader og land hvor norske bedrifter var søker eller partner for utenlandsk søker.

Land	Antall	Land	Antall
Kenya	3	Vietnam	4
Tanzania	4	Indonesia	5
Uganda	1	Kambodsja	1
Etiopia	1	Myanmar	3
Mosambik	1	India	1
Zambia	1	Pakistan	1
Malawi	1	Sri Lanka	2
Benin	1	Nepal	1
Kamerun	1	Asia Regionen*	2
Ghana	1	Colombia	3
Madagaskar	1	Cuba	1
Mali	1	Ukraina	3
Nigeria	2	Totalt	60
Afrika Regionen*	14		

* Søknader på region, hvor søkerland ikke er spesifisert

Som en del av programmet leverer Innovasjon Norge rådgiving og kompetansehevende tiltak til bedrifter som får støtte gjennom EDFJ. Det benyttes en spørreundersøkelse for å avdekke bedriftenes behov, og det foretas kartlegging gjennom fortløpende møter og samtaler. I 2018 ble det gjennomført et kompetanseprogram, Global Growth, med fokus på solenergi til Øst-Afrika. Programmet ble gjennomført i samarbeid med Solenergiklyngen og Norwep og inkluderte markedsbesøk til Øst-Afrika i september 2018.

Rådgivning er viktig for å sikre bærekraft i kommersielle investeringer og orientere bedriftene om virkemidler for å redusere risiko og øke suksessraten i prosjektene. Over 50 bedrifter mottok i 2018 rådgivning fra Innovasjon Norge i Norge og enkelte utekontorer, med hovedvekt på Innovasjon Norges kontorer i Øst-Afrika og Vietnam.

Innovasjon Norge organiserer møteplasser og arenaer for erfaringsutveksling i Norge og andre relevante land, både for å mobilisere bedrifter og for å gjøre dem bedre rustet til å møte og forstå oppgaver og utfordringer i forbindelse med prosjektplanlegging og gjennomføring. Tiltak og aktiviteter planlegges i nært samarbeid med Innovasjon Norges distrikts-, ute- og hovedkontor, samt samarbeidspartnere. Det var fokus på EDFJ på et mobiliseringsmøte i juni 2018, og ordningen

var også et element i flere «Go Global»-seminarer ved distriktskontorene. En rekke selskaper deltok på Næringslivets Konferanse for Internasjonalisering og Utvikling (NKIU) i 2018. Innovasjon Norge legger stor vekt på samfunnsansvar i all dialog med bedriftene, og samfunnsansvar inngår som tema på samlinger og møter i regi av Innovasjon Norge.

Sammen med Norad gjennomførte Innovasjon Norge en studietur innen akvakultur til Myanmar i februar med deltagelse av åtte bedrifter. Flere av disse har søkt støtte gjennom EDFJ. Innovasjon Norge tilbyr reisestøtte til deltagende bedrifter i EDFJ. I 2018 ble det gitt reisestøtte til seks bedrifter for syv reiser.

Resultater og effekter

Innovasjon Norge har begrenset oversikt over framdrift og resultater av prosjekter som fikk støtte i perioden 2016 til 2018. Grunnen er at Norad er tilskuddsforvalter av EDFJ og står for prosjektoppfølgning. Vi har god oversikt over effekten av arbeidet Innovasjon Norge utfører. En betydelig del av bedriftene som mottar rådgivning fra Innovasjon Norge får godkjent sine søknader til Norad. Av 87 søkere til EDFJ høsten 2018 var 51 norske. Innovasjon Norge hadde kontakt med og mobiliserte 22 bedrifter. Halvparten fikk innvilget støtte. Den totale andelen av innvilgede søknader ligger på 33 prosent.

Ved utlysingsrunden som fokuserte på prosjekter innen fornybar energi i april 2018 kom det inn 25 søknader fra 20 bedrifter. Av disse var åtte norske bedrifter, hvorav tre fikk avslag og to fikk støtte. Flere av søkerbedriftene har fått støtte eller søkt andre finansieringsordninger, blant annet markeds- eller risikolån fra Innovasjon Norge. Ved utekontorene har det i tillegg til Kenya/Øst-Afrika vært økt aktivitet tilknyttet EDFJ ved kontoret i Indonesia og Vietnam. Samtlige fire søkere til prosjekter i Vietnam fikk støtte høsten 2018.

Støttende analyser og evalueringer

Det er fra Norad planlagt en midtveisgjennomgang av EDFJ, men denne er ikke gjennomført. Det forventes at en gjennomgang vil foretas i siste halvår 2019.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Innovasjon Norge har i 2018 benyttet 74 prosent av de budsjetterte midlene til forvaltning av oppdraget. Totalbudsjettet var på 6,3 mill. kroner. Av det som er benyttet har 83 prosent av kostnadene gått til rådgivning til bedrifter og til administrasjon. 12 prosent har vært benyttet til direkte prosjektkostnader og fem prosent til reisestøtte til bedriftene.

Mål for 2019, videreutvikling og avvik

Fokus i 2019 vil være på kompetansehevende tiltak som støtter gjennomføring av ordningen og ordningens formål. Samt bistå med etablering og videreutvikling av nettverk og møteplasser for bedrifter som har fokus på utviklingsmarkeder i Afrika, Asia og Latin Amerika. Bedriftene ønsker økt fagkunnskap knyttet til samfunnsansvar, internasjonalisering, god forretningsskikk, forretningskultur og lovgivning. Et seminarprogram hvor relevante temaer er på agendaen er utarbeidet og vil bli gjennomført i 2019. Innovasjon Norge vil knytte leveranser av

kompetansehevende tiltak og nettverksbygging opp mot arrangementer og møteplasser som også inngår i andre aktiviteter og programmer i regi av Innovasjon Norge og samarbeidspartnere som NABA, NHO, Norfund, Norwep og Eksportkreditt Norge. Aktiviteter vil også bli koordinert med leveranser fra Visjon 2030 og andre tjenester og programmer i regi av Innovasjon Norge.

Reisestøtte til utvalgte bedrifter og assistanse fra Innovasjon Norges kontorer og rådgivere i utviklingsmarkeder (Øst-Afrika, Sør-Afrika, Vietnam, India, Indonesia) er etterspurt. Det vil derfor bli lagt vekt på disse leveransene i oppdraget.

For å øke bedriftenes mulighet til å lykkes i krevende markeder vil Innovasjon Norge fokusere på følgende tiltak for EDFJ i 2019:

- Mobilisere EDFJ-bedrifter til øvrige virkemidler og aktiviteter fra Innovasjon Norge, slik som internasjonaliserings- og innovasjonssamlinger (Go Global, Global Growth og eksportseminarer)
- Å gjennomføre søkerseminar i juni 2019 i tett samarbeid med Eksportsenteret og internasjonaliseringsrådgivere
- Økt deltagelse på eksterne arrangementer og messer for å treffe og koble flere bedrifter
- Tilrettelegge for studiereiser med besøksprogram i Øst-Afrika, Indonesia, Ghana og Mosambik
- Kompetansehevende arrangementer og styrke samarbeid med klynger og nettverk, blant annet Naba, Norfund, Norwep og ulike NCE'er

7.7 Vedlegg til kapittel 7, rapportering på enkelttjenester til UD

Tabell 7-5 EØS-ordningen, spesifikasjon av disponible rammer og bevilgninger via oppdragsbrev (beløp i mill. kroner)

Type Program	Type aktivitet	Land	Navn på aktivitet	Antall deltagere	Antall norske deltakere
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Launching event, Sofia	201	2
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Regional information event Sandanski	24	0
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Regional information event Plovdiv	29	0
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Regional information event Lovech	45	0
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Regional information event Burgas	22	0
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Information event Bulgarian Industrial Association, Sofia	118	0

Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Information event Bulgarian Chamber of Commerce and Industry, Sofia	62	0
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Information event Bulgarian-Norwegian Business Group, Sofia	23	1
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Information event Bulgarian Association of Software Companies, Sofia	22	0
Næringsprgr. Bulgaria	Information event	Bulgaria	Information event Bulgarian-Nordic Chamber of Commerce, Sofia	15	0
Næringsprgr. Bulgaria	Market visit/ study visit	Bulgaria	Health Forum in Sofia, Bulgaria	53	6
Næringsprgr. Kroatia	Consultation event	Croatia	Stakeholder Consultation	30	0
Næringsprgr. Estland	Official state visit	Estonia	Norwegian Crown Prince Couple and Business Delegation visiting the Baltics	220	26
Næringsprgr. Portugal	Matchmaking	Portugal	Norway-Iceland-Portugal Business Opportunities under the EEA Grants	95	20
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Launching event + information session in Bucharest	55	2
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Regional information event Brasov	40	1
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Regional information event Iasi	40	1
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Regional information event Cluj		1
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Regional information event Timisoara	60	1
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Regional information event Constanta	40	1
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Regional information event Braila	35	1
Næringsprgr. Romania	Information event	Romania	Information session in cooperation with French-Romanian Chamber of Commerce (Bucharest)	22	1
Næringsprgr. Romania	Market visit/ study visit	Romania	Opportunities within the circular economy	8	
Anstendig Arb.	Information event	Romania	Launching event of the SDDW Programme	30	2
Anstendig Arb.	Information event	Bulgaria	Launching event of the SDDW Programme	25	3
Anstendig Arb.	Information event	Estonia	Launching event of the SDDW Programme	20	6
Anstendig Arb.	Information event	Latvia	Launching event of the SDDW Programme	30	5
Anstendig Arb.	Information event	Lithuania	Launching event of the SDDW Programme	40	8
Anstendig Arb.	Information event	Poland	Launching event of the SDDW Programme	30	7
Anstendig Arb.	Information event	Slovenia	Launching event of the SDDW Programme	25	3

Anstendig Arb.	Information event	Croatia	Launching event of the SDDW Programme	30	3
Anstendig Arb.	Information event	Czech Rep.	Launching event of the SDDW Programme	25	3
Anstendig Arb.	Information event	Slovakia	Launching event of the SDDW Programme	30	4
Energiprgr. Romania	Information event	Romania	Information day (launching event) Bucharest		
Energiprgr. Romania	Matchmaking	Romania	Networking event in Bucharest	30	13
Flere prgr.	Matchmaking	Norway	Unlimited Opportunities in the circular economy	152	78
Total				1726	

Tabell 7-6 Oversikt over prosjekter som har fått støtte gjennom Visjon 2030 i 2018 (beløp i mill. kroner)

Prosjekt navn	Land	Kategori	Tildelt beløp
Bikes for Jobs	Colombia	Utdanning	2,5
Research Project with Unicef	Uganda	Utdanning	1,3
Ending violence against women	Moldova	Helse	2,6
SUNami Village emPowering Phase 2	Kenya, Uganda Malawi	Utdanning	1,9
Happy Helping Hands	Syria	Helse	2,0
Digital learning labs		Helse	1,5
Expanding Access - Removaid	Tanzania	Helse	3,7
E-learning platform optimized for developing countries	Myanmar	Utdanning	1,8
Digital Mobile Conditional Cash	Kenya	Helse	3,3
Entrepreneurship Mindset Tool	Uganda, Tanzania	Utdanning	1,7
TOTALT			22,3

8 Rapportering på enkelttjenester fra Kunnskapsdepartementet - KD

8.1 Mobilisering til Horisont 2020

Formålet med ordningen

Hovedformålet med Innovasjon Norges mobilisering er å sikre at norske bedrifter får mest mulig igjen for Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen, og spesielt Horisont 2020-programmet. Horisont 2020 har en rekke markedsnære aktiviteter og et stadig sterkere fokus på kommersialisering og innovasjon. Dette åpner for bred deltakelse fra næringslivet. Bedriftene trenger imidlertid bistand for å identifisere muligheter, finne partnere, med selve søknadsprosessen og i oppfølgingen av tildelt støtte.

Innovasjon Norge har oppdrag å være nasjonalt kontaktpunkt for innovasjon i SMBer og finansielle instrumenter (InnovFin) i Horisont 2020 og tjener som nasjonal ekspert i komiteen *Innovasjon i SMB'er og tilgang til risikokapital* i Europakommisjonen.

Hovedaktiviteter

Dybderådgivning EU

Innovasjon Norges strategi for mobilisering til de markedsnære programmene under European Innovation Council pilot (EIC) er dybderådgivning regionalt. Minimum 180 bedrifter fikk dybderådgivning fra regionale EU-rådgivere i 2018 (242 leveranser). Tjenesten leveres også gjennom det europeiske nettverket Enterprise Europe Network (EEN), især gjennom partnersøk og arrangementer, for å koble bedrifter med mulige partnere.

For å imøtekomme nye krav til SMB instrumentet i EIC pilot, har Innovasjon Norge i 2018 tilpasset sine mobiliserings- og rådgivningstiltak. For de bedriftene som inviteres til å presentere sine prosjekter foran et europeisk investorpanel har Innovasjon Norge utviklet et tilbud om intervjuutredning og generalprøver både i Oslo og Brussel foran et kompetent ekspertpanel. Tiltaket har blitt svært godt tatt imot og resultatene viser at majoriteten av de som lykkes med finansiering i EU som regel har takket ja til dette tilbudet. Det er også igangsatt en mer systematisk gjennomgang av tilbakemeldinger fra panelene og analyse av de bedriftene som lykkes for bedre å hjelpe norske søkere. Til de bedriftene som får EU-finansiering tilbys også tettere en-til-en prosjektoppfølgning fra regionale EU-rådgivere gjennom Innovasjon Norges rolle i EEN. Bedriftene kobles i større grad på EUs akseleratortjenester og virkemidler nasjonalt. Mobilisering skjer fra 2018 i større grad i samarbeid med regionale investor- og inkubatormiljøer.

I 2018 har Innovasjon Norge i større grad enn tidligere jobbet med å mobilisere norsk næringsliv til andre innovasjonsvirkemidler enn EIC i H2020, spesielt samarbeidsprosjekter (Innovation actions). Et prosjekt med Bergen kommune om en søknad til en Smart City-utlysning har bekreftet behovet for Innovasjon Norges tjenester i samarbeidsprosjekter. Regional tilstedeværelse, kunnskap om og kontakt med regionalt næringsliv og erfaring med kvalitetssikring av søknader er sentralt for initiering, fasilitering og forankring av samarbeidsprosjekter. Samarbeid med EU-rådgiverne i klyngen og Forskningsrådet er viktig i disse prosessene.

Innovasjon Norge arrangerte som i fjor et større H2020 arrangement på sirkulærøkonomi, sammen med EØS-midlene under Oslo Innovation Week. Hensikten med arrangementet er å koble norske og europeiske aktører innenfor et område som prioriteres høyt av EU-Kommisjonen og Innovasjon Norge med tanke på fremtidige samarbeidsprosjekter.

EU-rådgivere i klyngen

Ordningen med EU-rådgiver i klyngen ble etablert i 2016. Mobilisering gjennom klynger har vist seg å være en god strategi for å nå målet om økt norsk næringslivsdeltakelse i samarbeidsprosjekter. I 2018 ble ordningen med EU-rådgivere i klyngen i samråd med Kunnskapsdepartementet utvidet til å involvere fem nye klynger. En klynge trakk seg ut av ordningen (NCE Seafood). Dermed finansierer Innovasjon Norge EU-rådgivere i 14 næringsklynger. I 2018 ble det avholdt en studietur til Brussel og ett nettverkstreff med EU-rådgiverne i klyngene og Innovasjon Norges egne EU-rådgivere for å dele kunnskap og erfaringer. Forskningsrådet deltok på begge disse samlingene.

Finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter skiller seg fra andre deler av EUs rammeprogrammer og det er det europeiske investeringsfondet (EIF) og Den europeiske investeringsbanken (EIB) som forvalter og implementerer finansielle instrumenter på vegne av Europakommisjonen. Som nasjonalt kontaktpunkt tilbyr Innovasjon Norge informasjonstjenester, fasilitering av prosesser og rådgivning innen alle finansielle instrumenter i Horisont 2020. Rådgivning tilbys i alle faser, fra undersøkelser av foreliggende muligheter til konkrete prosesser, i henhold til aktørenes preferanser.

Innovasjon Norge holder i dialogen med EIF om Innovasjon Norges tildelte utlånsramme og utlånsporteføljen, og følger opp samarbeidet om garantiavtaler med private banker. Innovasjon Norge bistår bedrifter i dialogen med EIB om direkte lån og fondsmiljøer i tilknytning til egenkapitalinstrumenter. Innovasjon Norge saksbehandler også søknader om prosjektetableringsstøtte i tilknytning til finansielle instrumenter. Søknader rettes formelt sett Forskningsrådet, som også utbetaler etter anbefaling og innstilling fra Innovasjon Norge.

Innovasjon Norges kontor i Brussel

Innovasjon Norge ser store gevinster av tilstedeværelsen i Brussel. I 2018 har dette vært spesielt nyttig i forbindelse med arbeidet med EUs neste rammeprogram, Horisont Europa. Deltakelse i sentrale påvirkningsnettverk for innovasjonsbyråer i Brussel har gitt mulighet for påvirkning i en tidlig fase av programutformingen, samt tilgang til informasjon. Innovasjon Norge har sendt

innspill til tre høringer i regi av EU-Kommisjonen; et om innovasjon og finansielle virkemidler, et om missions og et om European Institute for Innovation and technology (EIT). Kommisjonens forslag til EIC med fokus på kobling av tilskudd med egenkapital og lån er i tråd med Innovasjon Norges innspill og vil komplementere nasjonale ordninger godt. I tillegg har Innovasjon Norge deltatt aktivt i KDs arbeidsgruppe for Horisont Europa og gitt konkrete innspill på utformingen av EIC under pillar tre og hav under pillar to. Kunnskapskontoret arrangerte også i 2018 Norway Day i samarbeid med EU-delegasjonen, med deltakelse fra interessenter i Brussel. Høsten 2018 hadde NorCore sammen med EU delegasjonen en sentral rolle i et dedikert havarrangement initiert av norske havklynger for europeiske beslutningstakere i Brussel.

Seal of excellence

Ordningen med Seal of excellence (SoE) er et tilbud om nasjonal finansiering til bedrifter som vurderes som gode nok av EU-kommisjonen, men som likevel ikke får finansiering grunnet manglende budsjetter i EU. Innovasjon Norge står for saksbehandlingen knyttet til SoE-ordningen og gjør vurderinger av bedriftens gjennomføringsevne. Bedrifter som innvilges støtte får oppfølging i gjennomføringsfasen fra en EU-rådgiver i Innovasjon Norge. Innovasjon Norge har ikke gjort en effektmåling av ordningen i 2018 ettersom dette vil inngå i en vurdering av norske bedrifters deltakelse i SMB-instrumentet i 2019.

Samarbeid med Forskningsrådet

Innovasjon Norge og Forskningsrådet har implementert handlingsplanen for 2018 og vil jobbe videre med å utvikle en god og effektiv felles førstelinje for mobilisering og rådgivning mot næringslivet og andre relevante aktører. I 2018 har det vært tett dialog på ledelsesnivå, kvartalsvise møter i styringsgruppen for NorCore og regelmessige møter mellom koordinatorene i Forskningsrådet og i Innovasjon Norge. Innovasjon Norge og Forskningsrådet har i løpet av 2018 samarbeidet om to større helsearrangementer; et smart city-samarbeidsprosjekt for Bergen kommune, samt mobilisering til en norsk Digital Innovation Hub. I tillegg er det avholdt en intern fellessamling.

Resultater og effekter

Dybderådgivning EU

Introduksjonen av EIC pilot i 2018 har truffet norske bedrifter godt og Norge er blant de landene i Europa som fikk mest finansiering fra SMB-instrumentet i 2018. I 2018 mottok 42 norske selskaper til sammen 316 mill. kroner i finansiell støtte til sine prosjekter fra dette programmet. Dette tilsvarer 43 prosent mer enn året før da tallene var 220 mill. kroner til 25 selskaper. Norske selskaper hadde i 2018 en retur på 6,5 prosent i forhold til EUs budsjett for SMB-instrumentet mot 4,8 prosent året før, noe som er langt over målet for retur i H2020 (2 prosent). For fase 2 har utviklingen vært særlig god. I 2016 fikk 6 bedrifter støtte til fase 2 mens i 2018 fikk 17 bedrifter støtte til samme fase. I de siste rundene av fase 2 har Norge vært det landet som har fått flest invitasjoner til panelintervju i forhold til antall søknader sendt. Dette sier noe om kvaliteten på søknadene. Samtidig har Norge vært blant de som har fått flest bedrifter med finansiering etter intervju. De positive resultatene det siste året er et resultat av gode norske prosjekter kombinert

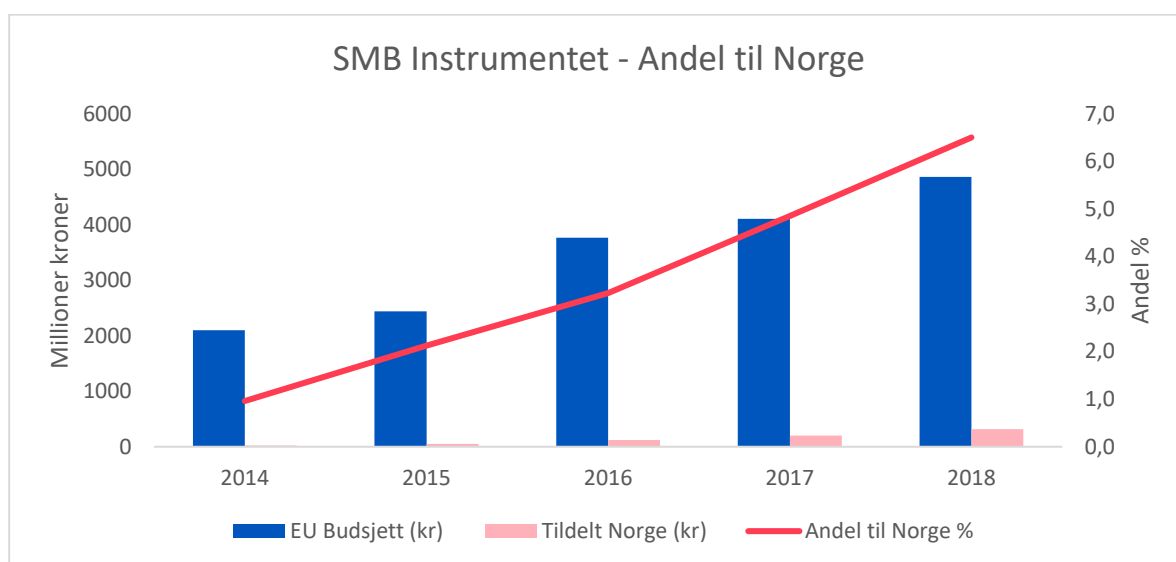

med målrettede mobiliseringstiltak som er tilpasset målgruppen og virkemidlet i en «mer for færre»-tilnærming.

Også ordningen Fast Track to Innovation under EIC pilot har gitt gode norske resultater i 2018. Fire norske bedrifter fikk i 2018 60 mill. kroner gjennom deltakelse til mindre samarbeidsprosjekter. Dette er høyere enn noen gang tidligere. I 2018 vant også Karen Dolva i No Isolation prisen for EU Women Rising Innovator med støtte fra Innovasjon Norge i søknadsprosessen.

Figuren under viser utviklingen i norsk retur fra SMB-Instrumentet fra 2014 til 2018. Den blå linjen forteller at Norge stadig henter en større andel av EUs budsjett avsatt til SMB-instrumentet, både i volum og antall fase 2 prosjekter.

Figur 8-1 Utviklingen i mottatt støtte fra SMB-instrumentet til norske bedrifter sammenlignet med totale budsjetter for 2014 til 2018 (andeler av total ramme i prosent og beløp i mill. kroner)

Et økt fokus på å bistå norsk næringsliv i andre innovasjonsvirkemidler enn EIC har også gitt resultater. Innovasjon Norge har i 2018 bistått Maritime Cleantech klyngen og Digital Norway med to samarbeidsprosjekter som har fått EU-finansiering på totalt 68 mill. kroner til norske bedrifter; TrAM (Transport: Advanced and Modular) og Trinity. Sistnevnte var resultat av felles mobiliseringsarbeid med Forskningsrådet. Digital Norway er den første norske aktøren i EUs nye digitale satsing - Digital Innovation Hubs. I tillegg har Innovasjon Norge vært pådriver i ytterligere to samarbeidsprosjekter for hhv ARENA Norwegian Energy Solutions («Bioflex») og Bergen kommune (Smart City). Helt konkret har Innovasjon Norges rådgivere i disse prosessene bidratt med ulike typer støtte; koordinering og regional forankring, strategiske innspill, tekstredigering av søknadsutkast, samt hjelp med partnersøk gjennom Enterprise Europe Nettverket. Innovasjon Norge har i 2018 også skaffet norske SMBer europeiske partnere til samarbeidsprosjekter under

Eurostars-programmet. Mobilisering av relevante klynger til Industry Day i regi av European Cluster Collaboration i Brussel, Nordic cluster meet up i regi av Nordic Innovation i København og EU-Kommisjonens IKT-konferanse har dessuten resultert i flere nye samarbeidsavtaler mellom europeiske klynger.

Mobilisering av norsk næringsliv til såkalte «cascading grants» er dessverre ikke i gang som planlagt grunnet høyt trykk på SMB instrumentet.

EU-rådgivere i klyngen

I 2018 fikk Smart Innovation-klyngen fikk 25 mill. kroner og Eyde klyngen 20 mill. kroner til totalt fire samarbeidsprosjekter. Oslo Cancer Cluster fikk på slutten av året 50 mill. kroner til et klynge-til-klynge-prosjekt (Innosup-1) der de går inn som koordinator. I 2018 gjennomgikk Innovasjon Norge resultatene av den første avtaleperioden med hensyn til videreføring. Resultatene viste at ordningen med dedikerte EU-rådgivere gjør det mulig for klyngene å sette av nødvendig tid til søknadsprosesser med europeiske partnere. Norske klynger har lyktes svært godt med Innosup-1 prosjekter og har siden 2014 fått fire av totalt 14 prosjekter, tre som koordinator. De fem klyngene som kom inn i ordningen i 2016 ble i 2018 besluttet videreført med to nye år for å kapitalisere på den kompetansen som er opparbeidet og de relasjonene som er utviklet med europeiske partnere i den første perioden. En videreføring av EU rådgiver i disse klyngene vil sikre en mer langsiktig strategi mot EU samtidig som en sikrer overføring av kompetanse i nettverket av EU-rådgivere.

Seal of excellence

I 2018 har 17 bedrifter fått innvilget støtte fra stimulerings tiltaket Seal of excellence (SoE). Fem av disse fikk SoE i 2017. I tillegg har 20 bedrifter fått SoE som enten ikke har søkt om eller enda fått innvilget midler fra den nasjonale ordningen. Noen bedrifter vurderer å søke fase 1 på nytt, da det knytter seg fordeler til å få finansieringen direkte fra EU, eksempelvis en europeisk mentor og invitasjoner til europeiske investorarrangementer. Antall SoE bedrifter i 2018 har økt fra 12 i de to foregående årene, noe som tyder på at flere norske bedrifter kvalifiserer til EUs terskelverdi enn tidligere og kjenner til ordningen. Av bedrifter med SoE i perioden 2016-2018 har 11 søkt om og tre fått fase 2 finansiering. Dette er en positiv utvikling som tyder på at tiltaket virker i forhold til målet om å senke terskelen for å søke fase 2.

Finansielle instrumenter

Det ble i 2018 oppnådd betydelige effekter av Innovasjon Norges arbeid med finansielle instrumenter i Horisont 2020. Ved inngangen til året kom nyheten om det første direkte lånet fra EIB til et norsk selskap. Viking Heat Engines ble innvilget et lån på 300 mill. kroner fra EIB. Innovasjon Norge og virkemiddelapparatet har tidligere støttet selskapet i flere omganger. Dette viser at det nasjonale og det europeiske støtteapparatet i samspill kan fungere godt for å skalere selskaper.

De to første avtalene innenfor egenkapital ble også signert i 2018 med to investeringer i tidligfasefond. EIF investerte 155 mill. kroner i SINTEF Venture V, noe som gjorde det mulig å realisere et nytt fond på totalt 500 mill. kroner fra SINTEF. EIF investerte også 200 mill. kroner i et

nytt fond fra Kjeller Innovasjon, Kjeller Horisont. Fondets totale størrelse er foreløpig ikke avklart, men kan være på 400- 500 mill. kroner. Med disse to EIF-avtalene øker således tilgangen til egenkapital for norske tidligfasebedrifter med omkring 1 mrd. kroner. Samlede totale investeringer kan overskyte dette betydelig ettersom egenkapitalinvesteringer også utløser annen finansiering.

Innovasjon Norge signerte selv betydelig avtaler for totalt 1,2 mrd. kroner med EIF i 2017, og i 2018 ble det brukt mye ressurser på å utnytte disse avtalene. Avtalene økte Innovasjon Norges egen utlånsramme til innovative norske vekstbedrifter betydelig både i 2017 og 2018. Avtalene gjorde det også mulig å starte piloteringen av et nytt garantiinstrument, Vekstgaranti, som har til formål å styrke tilgangen til risikofinansiering også fra private banker til innovative og raskt voksende bedrifter. Innovasjon Norge signerte en ny avtale med EIF i 2018 for å øke volumet i ordningen ytterligere. Avtalen var på 375 mill. kroner og økte volumet under Vekstgaranti til totalt 710 mill. kroner i 2018. Ordningen besørger at norske bedrifter og banker indirekte nyter godt av garantiordninger i EU og mottakelsen er så langt meget god.

Totalt ble det inngått avtaler for 1030 mill. kroner mellom EIB-gruppen og norske aktører i 2018. Ettersom avtalene med EIB-gruppen kun dekker deler av investeringene er tallet reelt sett betydelig høyere dersom man ser på hvilke investeringer avtalene utgjør.

Støttende analyser og evalueringer

EU-rådgivning har til nå ikke vært en del av Innovasjon Norges ordinære kundeeffektundersøkelse. Tilbakemeldinger samles imidlertid inn etter workshops og større arrangement. Foreløpige resultater fra sirkulærøkonomiarrangementet viste at 191 møter ble avholdt med tanke på fremtidige utlysninger. 73 prosent av deltakerne indikerte at de hadde møtt relevante samarbeidspartnere som de ønsker å fortsette dialogen med. I 2018 er bedrifter som har mottatt EU-finansiering for første gang inne i effektundersøkelsene. Resultatene er fremdeles for få til å konkludere.

Det er ikke gjennomført en felles evaluering av kundenes opplevelse av H2020 rådgivningen som indikert i handlingsplanen for samarbeid med Forskningsrådet. Bakgrunnen for dette er at det vil settes i gang flere parallelle undersøkelser med hensyn til effekter av norsk deltakelse i H2020 i regi av KD, Forskningsrådet og Innovasjon Norge i 2019, hvor dette vil være aktuelt å vurdere.

I 2018 gjennomførte Technopolis en evaluering av PES og STIM-EU for å vurdere om tiltakene har virket i henhold til målene⁸⁷. Innovasjon Norge deltok i referansegruppen for evalueringen. For små og mellomstore bedrifter konkluderte rapporten med at tiltaket har hatt effekt, men kun bør videreføres for begynnerne blant SMB'ene (eksempelvis ved å begrense til to PES-tildelinger).

---

⁸⁷

https://www.forskningsradet.no/no/Nyheter/Anbefaler_endringer_i_stotteordninger_for_okt_EUdeltakelse/1254037319021?lang=no

Innovasjon Norge støtter disse anbefalingene, men anbefaler at støttebeløpet til fase 2 økes med tanke på hvor ressurskrevende en fase 2-søknad er og med tanke på at fase 1 fases ut i løp av 2019. Rapporten konkluderte også med PES er hensiktsmessig organisert. Innovasjon Norge anbefaler imidlertid at saksbehandling for PES til SMBer flyttes til Innovasjon Norge. Dette vil gi Innovasjon Norge mulighet til enda raskere å komme i kontakt med bedriftene med tanke på videre rådgivning, men ikke minst for å gjøre nødvendige avklaringer knyttet til om EU finansiering er egnet virkemiddel.

EU gjennomfører en årlig effektstudie av SMB instrumentet. I 2018 viste denne at gjennomsnittlig suksessrate fremdeles er lav (4,8 prosent for fase 2). For norske bedrifter er derimot suksessraten 13 prosent. Studien viser at hver euro investert av EU utløser 1,6 euro i private investeringer. Den viser også at 48 prosent av fase 2 bedriftene har hatt økt lønnsomhet.⁸⁸

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Dybderådgivningen og mobilisering til Horisont 2020 utføres av sju regionale EU rådgivere – såkalte nasjonale kontaktpunkt, ett nasjonalt kontaktpunkt i Brussel og fire nasjonale kontaktpunkt i Oslo. Kostnadene inngår i linjen Rådgivning i tabell for Gjennomføringskostnader øvrige virkemidler i kapittel Øvrig Rapportering.

Avvik

Under ordningen SoE summerer de 17 tildelingene i 2018 seg til totalt 8,5 mill. kroner i innvilgete tilskudd mot ca 14 mill. kroner som er avsatt til ordningen. Det er vanskelig å estimere nøyaktig hvor mange norske bedrifter som kvalifiserer til Horisont 2020-tilskudd i fase 1. I tillegg blir enkelte bedrifter avvist på grunn av manglende gjennomføringsevne eller velger å trekke seg fordi de senere har fått gjennomslag i EU. I samråd med departementet ble 5 mill. kroner benyttet til å utvide ordningen med fem nye EU rådgivere. Underforbruket i 2016 og 2017 er nyttet til å videreføre ordningen med EU rådgiver i klyngen for de som kom med i første runde med en ny toårsperiode.

Mål for 2019

Opprettholde høy norsk retur fra EIC

I 2019 introduseres EIC pilot med de to ordningene Pathfinder og Accelerator. EIC pilot skal fortsatt være en paraply for de markedsnære innovasjonsprogrammene i Horisont 2020, som for eksempel SMB-instrumentet, Fast track to innovation, FET Open, og en rekke europeiske innovasjonspriser, men suppleres med nye finansielle instrumenter som kombinerer tilskudd med egenkapital og nye FET initiativer. Endringene i EIC-pilot for siste del av programperioden vil utfordre Innovasjon Norges og norske bedrifter, som etter noen års prøving og feiling har gode

---

⁸⁸ <https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/sme-instrument-impact-report-digital.pdf>

erfaringer med hva som skal til for å lykkes. I tillegg kreves økt grad av samarbeid mellom Innovasjon Norge og Forskningsrådet for å oppnå bedre resultater i Pathfinder enn i tidligere FET.

Innovasjon Norge ønsker å bruke 2019 til å teste ut nye tiltak for mobilisering og rådgivning til EIC pilot for å sikre at norske bedrifter har et godt utgangspunkt fra starten av den nye programperioden. Organisering av mobiliseringsapparatet for neste rammeprogram bør reflektere målgruppen for det nye rammeprogrammet, slik at rådgiverne besitter riktig kompetanse. Ansvar for oppfølging bør være i tråd med nasjonale roller. På områder der flere aktører i virkemiddelapparatet spiller en rolle blir samarbeid spesielt viktig.

Et mål for 2019 vil være å opprettholde de gode norske resultatene fra EIC. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til dette, gitt de endringene som gjøres i EIC pilot i 2019. Det vil bli krevende å opprettholde en høy norsk retur fra EIC pilot samtidig som en tester ut nye tiltak med tanke på neste programperiode. Innovasjon Norge vil fra 2019 overta rollen som norsk partner i NCP nettverket Access4SMEs (A4SMEs) fra Forskningsrådet. Nettverket vil i 2019 utvikle opplæringsmaterieell for EIC pilot.

Øke norsk næringslivsdeltakelse i samarbeidsprosjekter

Innovasjon Norge vil i 2019 fortsette å jobbe for å bedre norsk næringslivs deltakelse i andre innovasjonsvirkemidler enn SMB instrumentet ettersom det her er et uforløst potensial. I Januar 2019 er returen fra H2020 til norsk næringsliv på 1,9 prosent mot to prosent i Israel og Irland, 2,2 prosent i Finland, 3,4 prosent i Sverige. I Frankrike og Tyskland er tilsvarende retur på henholdsvis 13 og 16 prosent. Norsk næringslivsretur er i praksis enda lavere når SMB instrumentet står for en stor del av returen. Innovasjon Norge vil fortsette samarbeidet med klyngene for å nå dette målet, da de sitter midt i økosystemet av bedrifter, og ofte har gode internasjonale partnere fra næringsliv og academia de kan gå i konsortier med. For å lykkes med samarbeidsprosjekter må en tenke langsiktig. Samarbeid i regionen på tvers av virkemiddelapparatet er sentralt for å lykkes. Det er vanskelig å måle resultater fra ulike tiltak isolert. Et mål for 2019 vil derfor være å initiere samarbeidsprosesser, ikke oppnå en bestemt retur. Innovasjon Norge er allerede i kontakt med ulike miljøer om totalt åtte samarbeidsprosjekter i tillegg til nye Digital Innovation Hub prosjekter.

Gjennomslag for norske synspunkt og prioriteringer i EUs neste rammeprogram

Innovasjon Norge vil i 2019 fortsette arbeidet med å fremme norske posisjoner og prioriterte missions i EUs neste rammeprogram. God dialog med EU delegasjonen og andre innovasjonsbyråer i Brussel blir viktig for å påvirke EUs beslutningsmyndigheter. Det blir samtidig viktig å synliggjøre gode norske resultater fra dagens rammeprogram. Innovasjon Norge deltar gjerne i diskusjoner om hvilke arenaer Norge bør benytte for å fremme norske prioriteringer, for eksempel på hav. Innovasjon Norge vil gjennom deltagelse i komiteer og nettverk fortsette å gi innspill til utformingen av EIC i pilotfasen fra 2019 til 2020, særlig i utformingen av finansielle instrumenter. Innovasjon Norge vil samtidig gjøre vurderinger av norsk deltagelse i andre tilstøtende programmer som blant annet InvestEU, COSME, og Digital Europe programmet.

For å innhente kunnskap om effekter av EU finansiering for norske bedrifter og nytten av Innovasjon Norges mobilisering- og rådgivningstjenester vil det gjennomføres en undersøkelse av norske bedrifters deltakelse i SMB instrumentet og andre relevante innovasjonsvirkemidler under H2020. Undersøkelsen vil sees i sammenheng med den samfunnsøkonomiske analysen av norsk deltakelse i H2020 som gjennomføres av KD. Evalueringen vil også måtte ses i sammenheng med virkemiddelgjennomgangen med tanke på Innovasjon Norges nasjonale rolle, kompetanse og målgruppe. Hensikten med undersøkelsen er å få mer kunnskap om en viktig målgruppe for Innovasjon Norge, vekstbedrifter, og om hvordan Innovasjon Norge bør innrette sine tjenester for neste programperiode.

Finansielle instrumenter

Innovasjon Norge vil i 2019 fortsette å arbeide for nye avtaler innenfor direkte lån fra EIB, egenkapitalinvesteringer fra EIF samt å ha en rådgivende funksjon for aktører og miljøer, både private og offentlige, hvor kompetanse på finansielle instrumenter etterspørres.

Innovasjon Norge vil også selv søke å oppnå nye avtaler med EIF, både for å styrke egne utlånskapabiliteter og for å skalere Vekstgarantiordningen fra en pilot til et fullskala kapitalvirkemiddel.

9 Rapportering på enkelttjenester fra Klima- og miljødepartementet - KLD

9.1 Helhetlig profilering av grønne løsninger

Formålet med ordningen

I mai 2018 ble det digitale utstillingsvinduet, The Explorer, lansert av statsminister Erna Solberg under Innovasjonstalen i Oslo Rådhus.

The Explorer er Norges digitale utstillingsvindu for grønne og bærekraftige løsninger, der visjonen er å koble utenlandske aktører med norske løsninger. The Explorer er en langsiktig nasjonal satsning for å øke norsk eksport, der målet også er å posisjonere Norge som en bærekraftspionér i internasjonale markeder.

Hovedaktiviteter

Budsjettet på 10 mill. kroner fra Klima- og miljødepartementet og en senere tildeling på 10 mill. kroner fra Nærings- og Fiskeridepartementet, har blitt brukt til å sette opp og utvikle løsningen på egen digital plattform, herunder design og teknisk utvikling. Det er opprettet et dedikert team for å produsere og markedsføre innhold med fokus på grønne løsninger, samt et artikkelarkiv for å bygge opp under Norges grønne, offensive profil. Teamet består av en leder og marketing spesialist, to redaksjonsmedarbeidere og en teknisk fagansvarlig.

Det er opprettet et Strategisk Råd som har hatt tre samlinger. Strategisk råd⁸⁹ består av representanter fra privat og offentlig sektor, samt organisasjoner innen miljø og industri. Rådet har bistått The Explorer med rådgivning og veiledning i utvikling av tjenesten. Diskusjoner fremover vil være å finne en forretningsmodell basert på privat-/offentlig finansiering.

Det er blitt gjennomført kvartalsvise møter med KLD, i tillegg til Strategisk råd:

- Mai 2018: Overordnet status og fremdrift. Diskusjon rundt kriterier for registreringer og eksternt Fagråd
- Mai 2018: Strategisk Råd – presentasjon av løsningen, navn, status. Informasjon rundt Innovasjonstalen og lanseringen.
- September 2018: Overordnet status og fremdrift. Diskusjon rundt løsninger knyttet spesielt til indirekte miljøeffekter – digitalisering, ressursbruk og bioøkonomi
- Oktober 2018: Strategisk Råd – status siden lansering, resultater og fremdrift. Informasjon rundt kriterier og eksternt Fagråd.

---

⁸⁹ https://www.theexplorer.no/strategic_board

I 2018 har fokus vært rettet mot norsk næringsliv med målsetting om å bygge kjennskap og kunnskap om tjenesten, med ambisjon å få norske bedrifter med grønne løsninger til å registrere disse på tjenesten.

Resultater og effekter

Ved utgangen av 2018, etter et halvt års drift, hadde The Explorer følgende resultater:

- 250 registrerte bedrifter
- 100 godkjente og publiserte løsninger
- 65.000 besøkende fra mer enn
- 100 land
- 650 ulike type medieoppslag (alt fra avisartikler til Tweets)

Mål for 2019

Selve den tekniske koblingsfunksjonen vil ferdigstilles frem mot internasjonal lansering som skjer under GreenTech Festival i Berlin i mai 2019. GreenTech Festival er «Oscar-utdeling» for grønn teknologi, og har siden 2007 premiert de fremste grønne og bærekraftige løsningene verden over. Her vil The Explorer og grønne innovasjoner fra Norge ha en sentral rolle. Deretter vil tjenesten ruller ut til flere internasjonale markeder.

9.2 Biogasspiloter

Formålet med ordningen

Programmet er finansiert av Klima- og miljødepartementet (KLD) og har som formål å stimulere til økt produksjon og bruk av biogass. Pilotanlegg skal teste ut ny teknologi for biogass basert på andre råstoff enn avfall (for eksempel husdyrgjødsel), og på den måten reduseres klimagassutslipp fra blant annet landbruk og marin sektor. Midlene går både til investering i nye eller eksisterende anlegg, forprosjekter og til følgeforskning. Forprosjekter er nyttig for å modne potensielle prosjekter til programmet, og øke gjennomføringsevnen. For- og etterbehandlingsutstyr kan bidra til å løse utfordringer med prosess, teknologi og lønnsomhet. Departementet har gitt føringer på at 1/5 av disponible midler kan benyttes til forskning og evaluering og 4/5 kan benyttes til pilotanlegg og forprosjekt. Prosjektene som finansieres skal bidra til å utvikle mer kostnadseffektiv produksjon av biogass, for eksempel gjennom reduserte investeringskostnader eller økt gassutbytte.

Det ble i statsbudsjettet for 2018 satt av 20 mill. kroner til pilotanlegg for biogass og forskning. Det ble derimot ikke overført noen nye midler til Innovasjon Norge i 2018 siden det var 13,2 mill. kroner til gode fra tidligere års utbetalte bevilgninger.

Hovedaktiviteter

Hovedaktivitetene for 2018 har vært knyttet til saksbehandling, dialog med potensielle prosjekter, oppfølging av følgeforskning for pilotanlegg, og gjennomføring av følgeevaluering for ordningen.

Det er bevilget tilskudd til åtte prosjekter i 2018, totalt 3,8 mill. kroner. Et av prosjektene er et nytt pilotanlegg, hvor ny norsk teknologi levert av Antec AS vil testes. Videre er det bevilget tilskudd til seks forprosjekter for behandling av substrat i anlegg, og ett forprosjekt til ny teknologi for tørking av biorest. Forprosjektene kan gi grunnlag for flere hovedprosjekter i 2019.

Gjennom året har det vært lav interesse for oppstart av biogassanlegg. Det bygges generelt få anlegg for biogassproduksjon, og det blir derfor ikke stor pågang av søknader til ordningen. I 2018 har Innovasjon Norge vært i dialog med en rekke bedrifter og nettverk. Det forventes at flere av forprosjektene kan føre til nye hovedprosjekter i 2019, enten finansiert over biogassordningen, andre ordninger i Innovasjon Norge eller hos ENOVA. Programmet bør videreføres med en ramme i 2019 for å kunne være med å finansiere nye forprosjekter og pilotprosjekter som ikke kan dekkes av andre programmer i Innovasjon Norge og ENOVA. Innovasjon Norge har tett samarbeid med ENOVA der det informeres om pågående prosjekter og eventuell finansiering av disse.

Erfaring fra de første fire årene med ordningen er at marked og teknologi er umodent og at det tar tid før bedriftene tar en investeringsbeslutning. Usikkerhet for framtidig lønnsomhet er stor. Markedssituasjonen for gass er også en utfordring. For å få lønnsomhet i investeringen må de fleste kunne utnytte gassen til eget bruk – da det er få som har anledning til å levere rågass til andre, uten at det medfører andre fordyrende investeringer.

Resultater og effekter

Midlene til biogasspiloter er ikke del av Innovasjon Norges resultat og effektundersøkelser.

Støttende analyser og evalueringer

Det ble i 2018 gjennomført en følgeevaluering av ordningen. Evalueringen konkluderer med at biogasspilotordningen har bidratt til økt kunnskap om bruk av nye substrater og kompetanseutvikling bl.a. gjennom følgeforskning og utarbeidelse av en veileder for biogassanlegg. Vista Analyse, som var ansvarlig for analysen, synes derimot at det er vanskelig å se at ordningen har noen plass i virkemiddelsystemet som ikke andre tilskuddsordninger kan dekke. Noen effekter og resultater fra forprosjekter bevilget over biogasspiloter var ikke tilgjengelig når evalueringen av ordningen ble gjennomført. Derfor var de ikke en del av analysen. Innovasjon Norge erfarer at to av forprosjektene allerede i 2018 har utløst større hovedprosjekter med finansiering fra ENOVA og et av disse har utløst et lån på 10 mill. kroner i Innovasjon Norge.

Det har i 2018 vært jobbet videre med følgeforskningsoppdraget, som gjennomføres av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) med partnere. For å få god kvalitet på følgeforskningen er det viktig at anleggene er i drift. For flere av anleggene i porteføljen har det tatt tid å komme i drift. Per 31.12.2018 er det gjennomført følgeforskning på fire anlegg; GreVe Biogass, Tingvoll, Sondre Skoglund/Waterment, og Jæren Biogass. Foreløpig sluttrapport for Sterner AS er oversendt, og endelig rapport vil foreligge tidlig i 2019. Totalt er det gjennomført følgeforskning på fem pilotanlegg. Det er ikke planlagt følgeforskning på et anlegg som fikk bevilgning i 2018, og evt nye anlegg for 2019. Innovasjon Norge avventer videre arbeid med følgeforskning inntil avklaring foreligger fra departementet.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Det ble i 2018 brukt 1,2 mill. kroner av budsjettet post til administrasjons- og gjennomføringskostnader. Kostnader til gjennomføring av følgeevaluering i 2018 er dekket i denne summen. Midler til følgeforskning er ikke fullt benyttet. Det gjenstår sluttrapport for følgeforskning av et pilotanlegg, som avsluttes første kvartal 2019.

Avvik

19 prosent av rammen på 20 mill. kroner er disponert. Det har også i 2018 vært utfordrende å finne gode prosjekter, men det har vært dialog med flere potensielle prosjekter.

Mål for 2019

Det pågår en dialog mellom KLD og Innovasjon Norge med hensyn til vurdering av videreføring av ordningen. Ved årsslutt 2018 er fortsatt midler igjen fra tidligere overføringer. Disponibelt restbeløp for nye tilsagn ved inngangen til 2019 er 9,5 mill. kroner. Disse vil benyttes til nye biogassprosjekter i 2019. Det er usikkerhet knyttet til videre arbeid og satsning. Innovasjon Norge trenger derfor en avklaring fra departementet om hvordan videre satsing på området skal gjennomføres.

10 Rapportering på enkelttjenester fra Kulturdepartementet - KUD

Innovasjon Norge mottok i januar 2018 sitt andre oppdrag fra Kulturdepartementet (KUD). Rammen for oppdraget var på totalt 32 mill. kroner, fordelt på to ulike satsingsområder; 30 mill. kroner til kulturell og kreativ næring og 2 mill. kroner til kultur og reiseliv.

Oppdraget skal forsterke Innovasjon Norges innsats overfor bedrifter med vekstambisjoner og potensial innen kulturell og kreativ næring, og gi virksomhetene enklere tilgang til finansielle strukturer og kompetanse som muliggjør entreprenørskap, verdiskaping og vekst.

Målet er å øke norske bedrifters og investorers investering i kulturelle og kreative produkter og tjenester, rettigheter og talenter, samt utvikle vekstkraftige virksomheter som omsetter kulturelt og kreativt innhold nasjonalt og internasjonalt.

Som kulturell og kreativ næring regnes næringsvirksomhet basert på fremstilling av kulturelle uttrykk som visuell kunst, utøvende kunst, musikk, litteratur, film, dataspill, TV og radio, trykte medier, arkitektur, design og reklame.

Oppdraget består av fem konkrete tiltak:

- Låneordninger (10 mill. kroner)
- Eksportprogram (5 mill. kroner)
- Bedriftsnettverk og klyngeprogram (10 mill. kroner)
- Investorprogram (0,6 mill. kroner)
- Internasjonal profilering av Norge som kunst- og kulturdestinasjon (3 mill. kroner)

Hovedaktiviteter og resultater for hvert av tiltakene er beskrevet nedenfor.

Som et tillegg til hovedoppdraget, mottok Innovasjon Norge i desember 2018 et mindre tilleggsoppdrag. Tilskuddet var på 1,4 mill. kroner og skal benyttes til å utvikle kunnskapsgrunnlaget innen kultur og reiseliv. Tilleggsoppdraget vil gjennomføres i 2019 og rapporteres på i oppdragsgiverrapporten for 2019.

10.1 Låneordninger

Ordningene skal bidra til å få frem flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter innen kulturell og kreativ næring, og å utløse privat kapital til investeringer gjennom å avlaste risiko i slike virksomheter. Midlene skal rettes mot innovasjonslån og garanti (Oppdragsbrev 2018).

Lån

Oppdraget fra KUD gir mulighet for en målrettet innsats overfor vekstbedrifter innen næringen, og et økt fokus på lån som mulig finansieringskilde. Tiltaket håndteres i tråd med eksisterende

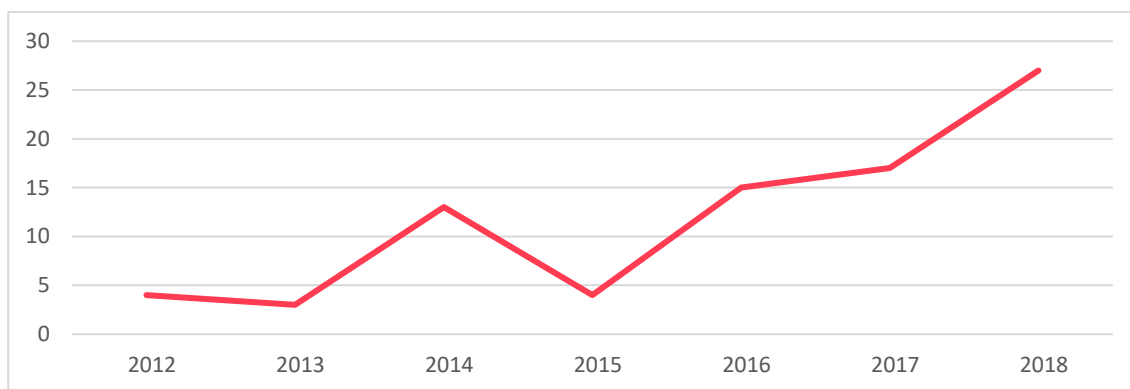
ordninger, uten lemping av kriterier. Det ble i 2018 avsatt 10 mill. kroner til lån og garanti for kulturell og kreativ næring.

Innovasjon Norge har bidratt med informasjon om lånemuligheter gjennom rådgivning, kobling og informasjon på egne nettsider.

Å oppfylle lånekriteriene kan for mange bedrifter være utfordrende. Utfordringene er i hovedsak knyttet til at lånene kun gis til bedrifter med tilfredsstillende økonomi og betryggende sikkerhet. Bedriftene må i tillegg til god økonomi, ha et betydelig vekstpotensial, innovative produkter eller tjenester, samt dokumentere et betalingsvillig marked.

Låneporteføljen for 2018 er likevel overraskende stor. Hele 27 lån ble innvilget til bedrifter innen kulturell og kreativ næring. Dette er en betydelig økning fra 2012, hvor det ble innvilget fire lån, illustrert med den røde linjen i figur 10-1.⁹⁰ Sum innvilgede lån for 2012 var 4,9 mill. kroner og sum innvilgede lån for 2018 var 42 mill. kroner.

Figur 10-1 Antall lån til kreativ næring fra 2012 til 2018

De innvilgede lånene fordelte seg slik på de ulike bransjene: trykte medier⁹¹ (1), musikk (1), litteratur (2), dataspill (2), film (8) og design (13).

Ti av lånene til design ble gitt til virksomheter innen industridesign. Industridesign er en bransje som er godt kjent i og med Innovasjon Norge, og prosjektene det dreier seg om er i hovedsak prosjekter hvor designkompetanse blir benyttet i tradisjonelle næringer.

Tallene viser at det både er en økende interesse for lån som virkemiddel og et økende antall bedrifter som kvalifiserer. Dette peker i retning av at oppdraget på kulturell og kreativ næring har

⁹⁰ Datagrunnlaget er basert på NACE-kodene som er benyttet i BI Centre for Creative Industries og Menon sin rapport «Kreativ næring i Norge 2008-2014», unntatt utdanning og undervisning. Håndplukkede NACE-koder i nevnte rapport er ikke inkludert, med unntak av dataspill (32.400 Produksjon av spill og leker). Dette etter avtale med KUD.

⁹¹ Tilsvarende avis- og magasin-bransjen i BI:CCI og Menon sin rapport.

en positiv effekt og vil kunne bidra til å på sikt endre fokuset fra tilskudd mot lån, noe som også er i tråd med Innovasjon Norges overordnede mål.

Garanti

Tilsvarende den økende interessen for lån, ser vi også en bevegelse når det gjelder interessen for garanti. Kunderådgivers rådgivende og koblende funksjon er avgjørende for at flere innen målgruppen får kunnskap om mulighetene som garantiordningen gir, i riktig fase.

I 2018 ble det innvilget én garanti/driftskapital til målgruppen, denne innen design. For 2017 ble det innvilget to mindre garantier, én til spillbransjen og én til design.

Prosessene for å få på plass en garanti kan være omfattende. Helt siden 2016 har vi arbeidet med en større garantisak som involverer flere aktører, og som innebærer en søknad om dispensasjon fra konsesjonskravet i finansforetaksloven. Vi har som mål å ferdigstille dette arbeidet i 2019.

Oppfølging

Vi har i 2017 og 2018 eksponert NFDs tapsfond med 44 lån uten å tilføre kapital fra oppdraget. Tapsfondsavsetningen knyttet til disse innvilgningene er om lag 25 mill. kroner, når man legger til grunn at risikoen i disse sakene er tilnærmet den samme som i Innovasjon Norges utlånsportefølje for øvrig. Ved årsskiftet 2018/19 var denne 33 prosent.

Med den tapsrisiko som fondet er utsatt for, ønsker vi derfor å forsterke fondet med midler fra oppdraget fra KUD med 10 mill. kroner fra hvert av årene 2017 og 2018.

Tatt i betraktning de utfordringene mange bedrifter fra kreativ næring opplever når det gjelder lån, ønsker vi å øke rådgivningsinnsatsen i tiden fremover. Det jobbes også med å vurdere målgruppens risikoprofil, for økt kunnskap i vurderingsprosessen.

I tillegg til lån og garanti ser vi at preså Kornkapital kan være et aktuelt virkemiddel for kulturell og kreativ næring. Hensikten med preså Kornordningen er å avlaste risiko og utløse private investeringer i tidlige faser. Investeringen skal gjøre oppstartsselskapene i bedre stand til å skaffe mer kapital selv i neste runde, og bidra til raskere vekst ved å tilføre kompetent kapital.

Preså Kornordningen har mellomledd som investerer og forvalter eierskapet på vegne av Innovasjon Norge. Det er disse som velger ut hvilke selskaper det skal investeres i. Et slikt mellomledd kan være inkubatorer, teknologioverføringskontorer (TTOer) og forretningsenglenettverk.

Det er ved årsskiftet 2018/19 få mellomledd fra kulturell og kreativ næring som investerer i målgruppen, og det er derfor et mål å få flere investormiljø fra næringen til å søke om å være preså Kornforvalter.

10.2 Eksportprogram

Formålet med eksportprogrammet er å støtte norske bedrifter som har internasjonale ambisjoner og vekstpotensial, med kunnskap og kapital i et tidsbegrenset program (Oppdragsbrev 2018).

I 2018 lanserte Innovasjon Norge det tredje eksportprogrammet for kulturell og kreativ næring, denne gangen for litteraturbransjen.

Bransjene som velges er gitt i oppdraget fra KUD. Begrunnelsen for hvert enkelt program er å svare på bransjens utfordringer med et skreddersydd eksportrettet program, og å bidra til at bransjen får økt omsetning og konkurransekraft i utlandet. Det er søkt om gruppeunntak i ESA for eksportprogrammene i samarbeid med KUD og NFD.

Hvert program lyses ut offentlig. Aktuelle bedrifter blir etter en lengre søknadsprosess, invitert til å presentere sin eksportstrategi for et panel med nasjonale og internasjonale fageksperter, hvor de beste vinner frem.

Programmodellen bygger på langsiktige tiltak på tre nivå; bedrift, gruppe og bransje, og gjennomføres i samarbeid med respektive bransjeorganisasjon i nettverket Norwegian Arts Abroad.

Ut i verden-programmene skiller seg fra andre virkemidler i Innovasjon Norge ved at de bidrar med både tilskudd og kompetanse til bedriftene, samt kompetansetilbud til bransjen. Programmet tar utgangspunkt i bedriftenes behov og består av fagsamlinger og markedsbesøk. Enkelte komponenter i programmet henter inspirasjon fra eksisterende kompetanseprogram i Innovasjon Norge.

Litteratur ut i verden

Eksportprogrammet Litteratur ut i verden gjennomføres i samarbeid med Norwegian Literature Abroad (NORLA) og hadde en ramme på 5 mill. kroner. Programmet retter seg mot litterære agenter.

Norsk litteratur har stor internasjonal interesse, men de samlede eksportinntektene er relativt lave. Tall fra Norsk kulturråd, Litteratur i tall, viser at de samlede inntektene i Norge fra salg av litteratur i 2016 var 5,9 mrd. kroner, hvor to prosent var eksportinntekter. Mange norske forfattere er representert av utenlandske agenter, og dermed forsvinner verdiskapingen ut av landet. Ved å styrke agentledet vil det være mulig å bidra til at norske forfattere velger norske agenter til å representere seg, noe som er ekstra viktig i forberedelsene mot bokmessen i Frankfurt 2019, hvor Norge er hovedland.

Det var tolv litterære agenturer som søkte om å delta i programmet, som ble lyst ut som en åpen konkurranse med søknadsfrist 27.04.2018. Det var syv litterære agenturer som vant frem; Cappelen Damm Agency, Immaterial Agents/Trude Kolaas, Magikon, Northern Stories, Oslo Literary Agency, Stilton Literary Agency og Winje Agency. Av disse er fem basert i Oslo/Akershus, én i Telemark og én i Milano, Italia (registrert i Oslo, Norge).

Det ble i 2018 gjennomført fire av totalt åtte samlinger. Det er planlagt et frokostseminar som bransjetiltak i 2019, samt en avslutningskonferanse.

Tabell 10-1 Programoversikt Litteratur ut i verden

Samling	Måned.år	Sted	Tema
1.	jun.18	Oslo (IN)	Underskrift av NDA (taushetserklæring) Bedriftene presenterer sine prosjektplaner og strategiske marked Workshop med fokus på kompetansebehov, samt hvilke arenaer som bør satses på
2.	sep.18	Oslo (NORLA)	Avtaleverk, gjennomgang ved Advokatfirmaet Ræder: - Internasjonale kontrakter - Agentavtalen
3.	okt.18	Frankfurt	Samling i samarbeid med bokmessen i Frankfurt, foredrag og middag
4.	nov.18	Oslo (DOGA)	Heldags presentasjonsteknikk-workshop med formidlingsinstruktør E. Skuggevik Skuggevik har bakgrunn som oversetter, skuespiller og universitetslektor i interkulturell kommunikasjon
5.	jan.19	New York	Tre-dagers fagsamling i samarbeid med bokmessen i Frankfurt sitt New York-kontor: - Introduksjon til det amerikanske markedet: Paneldiskusjoner og innlegg med 36 ulike bidragsyttere, samt bedriftsbesøk hos Maria Campbell Associates, Catapult og PowerHouse Arena - Mottakelse for programmets deltakere og bidragsyttere i samarbeid med det norske generalkonsulatet i New York
6.	ikke fastsatt	Oslo	Ikke fastsatt
7.	okt.19	Frankfurt	Samling i samarbeid med bokmessen i Frankfurt
8.	ikke fastsatt	Oslo	Ikke fastsatt
	ikke fastsatt	Oslo	Frokostseminar
	ikke fastsatt	Oslo	Avslutningskonferanse

Av 5 mill. kroner til Litteratur ut i verden ble det satt av 3,9 mill. kroner i tilskudd til de utvalgte bedriftene og 1,1 mill. kroner til gjennomføring av kompetanseprogrammet. Det gjenstod ved årsskiftet 2018/19 en rest på 0,8 mill. kroner til gjennomføringskostnader for de resterende samlingene og aktivitetene i programmet.

Arkitektur ut i verden

Arkitektur ut i verden gjennomføres i samarbeid med Design og arkitektur Norge (DOGA) og hadde en ramme på 10 mill. kroner. Programmet retter seg mot arkitektbedrifter med internasjonale ambisjoner.

Det er en sterk og økende interesse for nordisk og norsk arkitektur. Den norske arkitektbransjen har kunnskap og kompetanse som etterspørres internasjonalt, og en rekke norske arkitekter deltar på den internasjonale arenaen. Tall fra Prognosesenteret viser at den norske arkitektbransjen hadde en samlet omsetning på 7 mrd. kroner i 2014, men under én prosent av omsetningen var relatert til eksport. Potensialet er mye større enn det som tas ut i dag, og et fokus på strategisk forretningskompetanse kan bidra til et skritt i riktig retning.

Det var 13 arkitektbedrifter som søkte om å delta i programmet, som ble lyst ut som en åpen konkurranse med søknadsfrist 06.06.2017. De syv bedriftene som vant frem var; A-lab, Biotope, Haugen/Zohar Arkitekter, Helen & Hard, Lund Hagem Arkitekter, Reilulf Ramstad Arkitekter og Rodeo Arkitekter.

Det har i Arkitektur ut i verden blitt gjennomført totalt syv samlinger for gruppen, hvorav fire i 2018. I tillegg har det blitt gjennomført to faglige frokostseminar for bransjen. Avslutningskonferansen er planlagt til mai 2019.

Tabell 10-2 Programoversikt Arkitektur ut i verden

Samling	Måned.år	Sted	Tema
1.	aug.17	Oslo (IN)	Underskrift av NDA (taushetserklæring) Bedriftene presenterer sine prosjektplaner og strategiske marked Workshop med fokus på kompetansebehov, samt hvilke arenaer som bør satses på
2.	okt.17	Oslo (DOGA)	Introduksjon til verktøyet Business Model Canvas Forretningsutvikling og strategi i praksis, ved Snøhetta og 3XN
	nov.17	Oslo (DOGA)	Frokostseminar: Arkitektur, merkevarebygging og markedsføring
3.	feb.18	København	To-dagers fagsamling i København: Det nordiske – ute i verden - Bedriftsbesøk hos Schmidt Hammer Lassen, 3XN, COBE - Seminar og mottakelse i samarbeid med den norske ambassaden i København - Erfaringsutveksling og rundebordsamtale
4.	mai.18	Oslo (DOGA)	To-dagers presentasjonsteknikk-workshop med skuespiller M. L. Tank
	jun.18	Oslo (DOGA)	Frokostseminar: Arkitektureksport og nordisk identitet

5.	sep.18	Oslo (DOGA)	Midtveisstatus fra bedriftene Innlegg og samtale med Nordic: Hvordan arbeide internasjonalt og finne internasjonale samarbeidspartnere
6.	nov.18	Amsterdam	Deltakelse på World Architecture Festival, Amsterdam * Mottakelse i samarbeid med den norske ambassaden i Haag
7.	mar.19	Oslo (IN)	Erfaringsutveksling og rundebordsamtale
	mai.19	Oslo (DOGA)	Avslutningskonferanse

* Fem av syv deltakere i Arkitektur ut i verden var nominert i ulike kategorier under World Architecture Festival i Amsterdam. En av deltakerne fikk hederlig omtale i kategorien Offices - Future buildings.

Det gjenstod ved årsskiftet 2018/19 en rest på 1,01 mill. kroner til gjennomføringskostnader for programmet. Deler av dette vil benyttes til avslutningskonferansen. I tillegg er det en rest på 1,5 mill. kroner som var avsatt til tilskudd til bedriftene. Årsaken til dette er at det ble satt av midler til flere søkere, at det ble søkt om mindre midler enn antatt og/eller deltakerne fikk innvilget et mindre beløp på grunn av krav om egenkapital, jf. oppdragsgiverrapporten for 2017.

Spill ut i verden

Spill ut i verden var det første eksportprogrammet i rekken og ble gjennomført i samarbeid med Norsk filminstitutt (NFI). Spill ut i verden hadde en ramme på 10 mill. kroner, hvor KUD bevilget 2,5 mill. kroner til NFI og 2,5 mill. kroner til Innovasjon Norge. De resterende 5 mill. kroner var restmidler fra den tidligere kulturnæringsatsingen i Innovasjon Norge. Programmet rettet seg mot norske spillutviklere.

Den norske spillbransjen har høye eksporttall, 90 prosent, men relativt lav omsetning totalt sett (330 mill. kroner i 2014, Virke Produsentforeningen). Bransjen vokser i Norge og mange nye bedrifter skaper norske spillsuksesser. Med økt kompetanse og kapital vil muligheten på sikt være til stede for økt verdiskaping.

Det var 29 spillbedrifter som søkte om å delta i programmet, som ble lyst ut som en åpen konkurranse med søknadsfrist 01.04.2016. De åtte bedriftene som vant frem var; Dirtybit, D-Pad Studio, Krillbite, Megapop, Red Thread Games, Rock Pocket Games, Snow Castle Games og Turbo Tape Games.

Det ble i Spill ut i verden gjennomført totalt syv samlinger, i tillegg til deltakelse på Game Developers Conference i San Fransisco med eget bransjeseminar i samarbeid med Innovasjon Norges utekontor. Spill ut i verden ble avsluttet med en konferanse på Filmens Hus 26.04.2018, hvor både kulturminister og næringsminister holdt innlegg for rundt 160 deltakere fra spillbransje og virkemiddelapparat.

Tabell 10-3 Programoversikt Spill ut i verden

Samling	Måned.år	Sted	Tema
1.	mai.16	Oslo (Filmens Hus)	Underskrift av NDA (taushetsklæring) Bedriftene presenterer sine prosjektplaner og strategiske marked Workshop med fokus på kompetansebehov samt hvilke arenaer som bør satses på
2.	jun.16	Jevnaker (Klækken)	Samling ifm. Spillkonventet 2016 - Status fra bedriftene - Presentasjon av INs Multi Station Project-rapport med ni potensielle markeder
3.	sep.16	Bergen (IN, Dirtybit)	Case-presentasjoner: - Hvordan maksimere potensialet ved gode analyseverktøy - Erfaringer fra seneste lanseringer - Verktøy og prosesser for å generere idéer Deltakelse på #gamebrary: Kong Orange om dansk spillutvikling
4.	jan.17	Stockholm	Hvordan vokse og hente investeringer: - Besøk hos spillsekskapene King og White Wolf Publishing, samt Sup46 og TechFarm - Nettverksarrangement med investorer og svenske spillbedrifter
	feb.17	Oslo	Organisert pitch-trening med R. Salmon før GDC - bedriftene takket nei
5.	mai.17	Oslo (IN)	Innlegg fra fagansvarlig for bedriftsnettverk i IN og leder for Norwegian Fashion Hub: Om å arbeide i nettverk og klynger Status og muligheter videre ved bedriftene
6.	aug.17	Oslo (IN, Red Thread)	Strategier for bruk av sosiale medier for spillbedrifter, med påfølgende Q&A Rundebordsamtale: Erfaringsdeling ved lanseringer av spill Introduksjon til Global Growth som virkemiddel, samt innspill til SUV-konferansen
7.	okt.17	Oslo (NFI)	Introduksjon til verktøyet Business Model Canvas Forretningsutvikling i praksis, innlegg fra Trollbound Entertainment LLC, No Isolation og FunCom
	apr.18	Oslo (Filmens Hus)	Avslutningskonferanse

Restmidler på 347 000 kroner ble overført til KUD i 2018. Midlene ble benyttet til å styrke tilbudet til spillbransjen gjennom NFIs arbeid med det skandinaviske initiativet Game Plan Asia.

Oppfølging og evaluering

Alle eksportprogrammene evalueres separat i etterkant av gjennomføringen, i tillegg til at programmene vil være en del av følgeevalueringen av satsingen på kulturell og kreativ næring⁹². Det vil også utarbeides egne oppsummeringer fra de ulike programmene.

Effektmålingen av Spill ut i verden-programmet viste at bedriftenes samlede omsetning økte med totalt 18 mill. kroner fra 2015 til 2018. Programmet hadde også en stor effekt på sysselsettingen, som steg med 40 prosent i perioden. Disse resultatene er ikke ene og alene resultater fra eksportprogrammet, men programmet viser seg å ha hatt en meget positiv innvirkning på verdiskapingen.

Erfaringen med utviklingen og gjennomføringen av programmene så langt, viser at det å følge bedriftene over tid er avgjørende for deres utvikling. Bedriftene har meldt tilbake at kombinasjonen av kompetanse og tilskudd gir rom til å fokusere på kompetanseoverføring innad i egen bedrift, og på denne måten bidrar til en bevisstgjøring og endret strategi på sikt. I tillegg er tilbakemeldingen at programmets form fører til økt samarbeid og kompetansedeling mellom bedriftene.

10.3 Bedriftsnettverk og klyngeprogram

Formålet med bedriftsnettverk og klyngeprogram er å bidra til profesjonelle strategiske samarbeid som styrker innovasjonsevnen, den internasjonale konkurransekraften og gir grunnlag for videre vekst (Oppdragsbrev 2018).

For å bidra til at flere bedrifter innen kulturell og kreativ næring benytter seg av, og kvalifiserer for, midler til bedriftsnettverk og klynger, ble det i 2017 åpnet for at bedrifter innen næringen kunne søke om midler til forprosjekt.

Det ble etablert en egen søknad- og opptaksprosess for forprosjektene. For hovedprosjekt følger bedrifter innen kulturell og kreativ næring ordinære prosesser i Innovasjon Norge. Forprosjektene er finansiert over rammen fra KUD. Hovedprosjektene er hovedsakelig finansiert over de generelle rammene. Bedriftsnettverk og klynger hadde en ramme på 10. mill. kroner i 2018.

Bedriftsnettverk

Det ble i 2018 gjennomført to utlysninger for forprosjekt, én på våren og én på høsten. Det kom inn 17 søknader i 2018, mot 13 søknader i 2017. Totalt ti av forprosjektene ble innvilget. Fire av ti forprosjekt var nettverk som ble etablert i 2017 og forlenget i 2018. Av rammen på 10. mill. kroner

---

⁹² Følgeevaluering av regjeringens satsing på kulturell og kreativ næring for perioden 2018-2022. Tildelt Østlandsforskning, i samarbeid med Samfunnsøkonomisk Analyse og Kontigo Sverige, på oppdrag fra Norsk kulturråd.

til klynger og nettverk var 4 mill. kroner avsatt til bedriftsnettverk. Restmidler for bedriftsnettverk var på 1,7 mill. kroner og vil overføres til 2019.

Tabell 10-4 Oversikt forprosjekt bedriftsnettverk kreativ næring 2018

	Bedriftsnettverk	Etablert
Forprosjekt - forlengede	Tonje Tunold	2017
	Lillunn	2017
	Visit Lillehammer	2017
	Jansen Plateproduksjon	2017
Forprosjekt - nye	Norpublica	2018
	Filmbin	2018
	657 OSLO	2018
	Fall Winter Spring Summer	2018
	Blakstad Hafner	2018
	Rogaland Ressurscenter	2018

For hovedprosjektene var det også to frister. Fem av søknadene fra bedrifter innen kulturell og kreativ næring ble innvilget. Flere av prosjektene som ikke nådde opp var likevel interessante prosjektinitiativ, men ikke modne nok og klare for finansiering. Disse har mulighet for å videreutvikle prosjektet og søke på et senere tidspunkt.

Tabell 10-5 Oversikt hovedprosjekt bedriftsnettverk kreativ næring 2018

	Bedriftsnettverk	Etablert
Hovedprosjekt - forlengede	Arctic Rights Management	2017
	Filmverftet	2017
	Epilogue	2017
Hovedprosjekt - nye	Digital etikett	2018
	Røros tweed	2018

De innvilgede for- og hovedprosjektene fordelte seg slik på de ulike bransjene: trykte medier (1), film (3), arkitektur (1) design (6), musikk (2). I tillegg ble det innvilget ett forprosjekt i skjæringspunktet kultur og reiseliv (1) og ett med fokus på å styrke konkurransekraften for

oppstartsselskaper innen kreativ næring (1).

Tabell 10-6 Regional fordeling bedriftsnettverk kreativ næring 2018 og 2017

	Forprosjekt		Hovedprosjekt	
	2018	2017	2018	2017
Buskerud		1		
Finnmark	1	1		
Oppland	2	1		
Oslo	5	3	2	4
Østfold		1		
Rogaland	1	1		
Sogn og Fjordane			1	
Telemark	1	1		
Troms		1	1	1
Trøndelag			1	
Totalt	10	10	5	5

Som man ser av tabellen, ligner regional fordeling i 2018 i stor grad regional fordeling i 2017. Distriktskontorenes kompetanse på og kontakt med aktører innen næringen, er avgjørende for dannelsen av stabile nettverk. Det har blitt jobbet aktivt i flere av regionene, men det er fortsatt potensiale for økt mobilisering.

Søknadstilfanget indikerer at bedriftsnettverk anses som et godt tilbud til bedriftsgrupperinger som ønsker å utvikle profesjonelle, strategiske samarbeid for å styrke konkurransekraft og realisere vekstmuligheter. Bedriftsnettverksmidlene er også en god inngangsport for å bli kjent med Innovasjon Norges virkemidler og kriterier.

Det gis faglig veiledning fra distriktskontorene ved utvikling av nye nettverksinitiativ og ved klargjøring av prosjektsøknader. Denne oppfølgingen i tidlig-fase er av stor betydning. Når det gjelder utvelgelsen er det også vesentlig at panelet som vurderer nettverkene, innehar faglig kompetanse innen kulturell og kreativ næring.

Klynger

For forprosjekt klynger ble det besluttet å ha løpende søknadsfrist. Av rammen på 10. mill. kroner til klynger og nettverk ble det avsatt totalt 6 mill. kroner til forprosjekt klynger, herunder 2 mill. kroner øremerket kultur og reiseliv.

Flere bedrifter ønsker å teste ut nye samarbeidsideer før ressurser i større omfang settes inn. Vi ser at tidlig-fase finansiering slik som forprosjektene gir rom for, er et viktig ledd i mobiliseringsarbeidet for utviklingen av klynger. Klyngerådgivere og fagpersoner i Innovasjon Norge bidrar i prosessen, som i noen tilfeller tar flere år.

I 2018 var det ett klynge-initiativ som fikk innvilget forprosjektmidler. Dette var en musikk-klynge i Bergen ledet av BRAK. I tillegg er det også et klyngeinitiativ i skjæringspunktet kultur og reiseliv i prosess, som vil følges opp i 2019.

I det ordinære Klyngeprogrammet var det i 2018 to klynger innen kulturell og kreativ næring med Arena-status og en med NCE-status.

Tabell 10-7 Oversikt klynger kreativ næring 2018

	Klyngenavn	Etablert
Arena - forlengede	Arena Oslo – The Smart Event City	2017
	Norwegian Fashion Hub	2014
NCE - forlenget	NCE Media	2014

Det å etablere profesjonelle nettverk som kan danne utgangspunkt for samarbeid på klyngenivå, er langsiktig arbeid. Siden 2018 er det første året med klyngeoppdrag for kulturell og kreativ næring, er det som forventet restmidler knyttet til dette tiltaket. Restmidlene for 2018 beløp seg til 5,7 mill. kroner og vil overføres til 2019.

10.4 Investorprogram

Programmet skal bidra til økt kunnskap og kompetanse om kulturell og kreativ næring for bedrifter og investorer, og formålet er å øke privat investering i næringen (Oppdragsbrev 2018).

Det ble i 2018, i samarbeid med Angel Challenge, utviklet et nytt kompetanseprogram for gründere i tidlig fase. Programmet er spesielt rettet mot å øke gründeres kompetanse på å innhente kapital.

Det ble derfor besluttet, etter avtale med KUD, å utsette gjennomføringen av et nytt investorprogram for kreativ næring til våren 2019, i påvente av at det nye programmet; Growth Challenge. Dette var også en fordel med tanke på rekruttering av selskap, da det tar tid å bygge opp en base med tilstrekkelig antall kvalifiserte bedrifter til denne type program.

Growth Challenge Creative vil arrangeres våren 2019 og dekkes av overførte midler fra 2018, samt rammen for 2019. For høsten 2019 planlegges det et eget investorforum i samarbeid med Angel Challenge, med fokus på økt kompetanse om investeringsmuligheter og bransjekunnskap for aktuelle investorer.

10.5 Internasjonal profilering av Norge som kunst- og kulturdestinasjon

Tiltaket skal bidra til å løfte frem kunst og kultur i det internasjonale profileringsarbeidet av Norge som reisemål (Oppdragsbrev 2018).

Powered by Culture ble utlyst som en åpen konkurranse 20.04.2018, hvor aktører innen kulturell og kreativ næring kunne søke om midler til å gjennomføre prosjekt med formål å profilere Norge ved hjelp av kulturell og kreativ kompetanse.

Vi mottok totalt 44 søknader, hvor ti aktører ble invitert til å presentere sine konsepter for et ekspertpanel. Av disse vant tre aktører frem med sine konsepter:

- Anorak med konseptet Øya + Munch

Øya + Munch er et samarbeid mellom Øyafestivalen, Munchmuseet og Anorak, og kobler norske og utenlandske artister til Edvard Munch sitt liv og kunstnerskap.

- Aniara med konseptet Kaffekoppen

Konseptet tar utgangspunkt i en av dagens mest fremtredende reiselivstrender og legger til rette for at tilreisende får muligheten til å møte lokalbefolkning, utforske lokal kultur og livsstil, og bli kjent med lokal historie over en kaffekopp.

- DNX/Dagens Næringsliv med konseptet Rendezvous Norway

Rendezvous Norway som konsept bygger på personlige, dokumenterte møter mellom norske og utenlandske kunst- og kulturprofiler, hvor publikum får innblikk i Norge som kulturdestinasjon.

Powered by Culture hadde en ramme på 3 mill. kroner som ble gitt i tilskudd til de tre vinnerne, basert på omsøkt beløp. Midlene har i hovedsak gått til prosjektledelse, utvikling og produksjon, samt distribusjon.

Aktørene har selv hatt ansvaret for gjennomføringen, men har i løpet av perioden fått tett oppfølging og veiledning fra Innovasjon Norge, både ved Visit Norway og Gründerdivisjonen. Det er etablert dialog mellom de ulike aktørene og NORLA for å se på ulike måter for hvordan konseptene kan benyttes i tilknytning til Frankfurt 2019. Dette vil rapporteres på i oppdragsgiverrapporten for 2019.

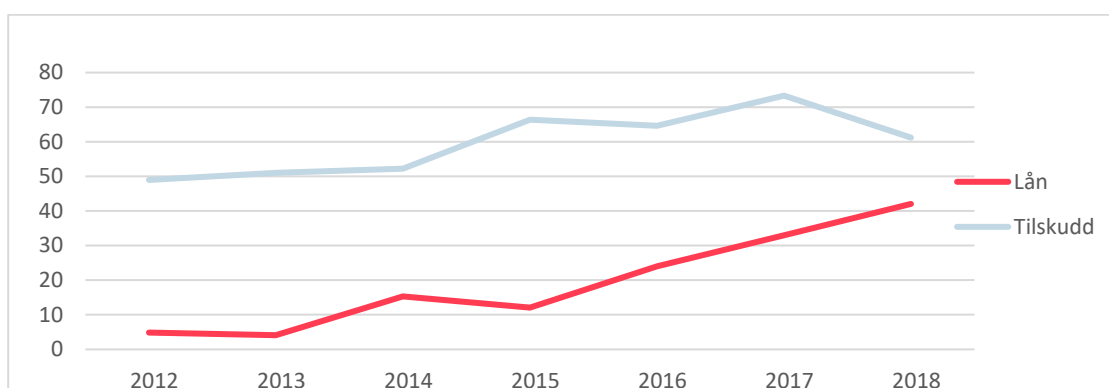
Oppdraget har hatt en positiv effekt på nødvendigheten av kultur som grunnleggende element i profileringen av Norge, og har samtidig bidratt til økt kompetanse og samarbeid på tvers av divisjoner internt i Innovasjon Norge. Vi ser at tiltaket også vil gi mulige synergier og ringvirkninger i det overordnede arbeidet med kultur og reiseliv på sikt.

10.6 Overordnet måloppnåelse

Overordnet skal oppdraget bidra til å oppfylle Innovasjon Norges mål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og innovative næringsmiljøer, i tråd med Innovasjon Norges målstruktur. Det er et mål å bidra til at bedrifter innen kulturell og kreativ næring kan komme i posisjon for å kvalifisere til de generelle virkemidlene i Innovasjon Norge.

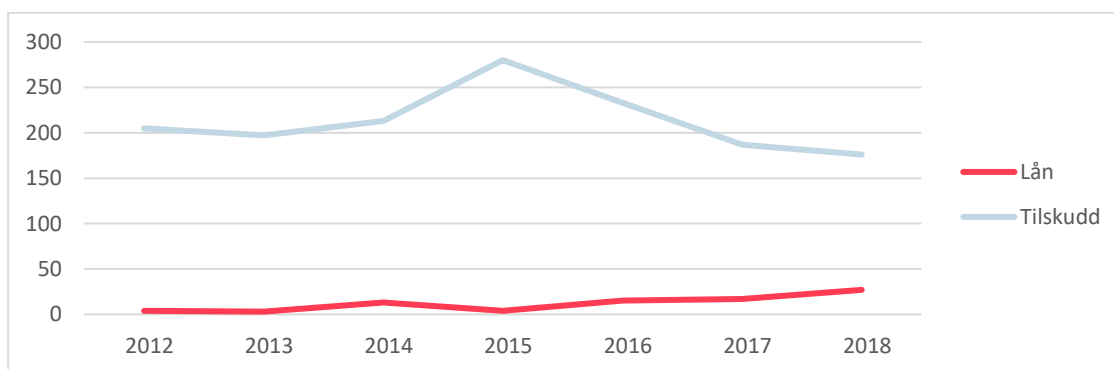
Når vi ser samlet på alle virkemidler, både tilskudd og lån, kan vi se en tydelig effekt av arbeidet. Figurene under viser lån og tilskudd til kreativ næring delt opp i både innvilgede kroner og antall tilsagn.⁹³

Figur 10-2 Lån og tilskudd kreativ næring fra 2012 til 2018 i innvilgede kroner (mill. kroner)

Antall innvilgede kroner til lån har steget jevnt fra 2012 til 2018, med en økning fra 33 mill. kroner i 2017 til 42 mill. kroner i 2018 (figur 10-2). Når det gjelder innvilgede kroner til tilskudd viser tallene en nedgang fra 2017 til 2018, fra 73 mill. kroner til 61 mill. kroner.

Figur 10-3 Lån og tilskudd kreativ næring fra 2012 til 2018 i antall tilsagn

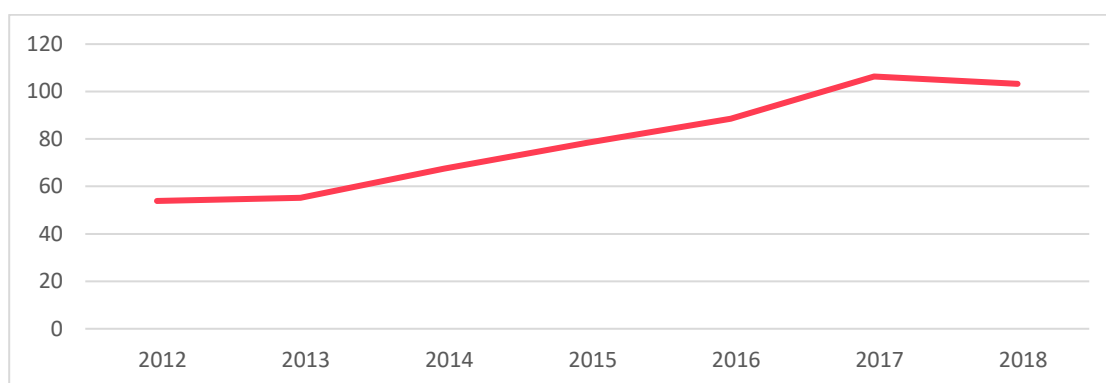
⁹³ Se fotnote 1 for datagrunnlag.

Antall tilsagn (figur 10-3) viser samme utvikling, antall tilskudd går ned, mens antall lån stiger. Antall lån har økt fra fire i 2012 til 27 i 2018. Økningen fra 2017 til 2018 er på hele ti lån. Disse funnene sammenfaller med øvrig utvikling i Innovasjon Norge, og har en sammenheng med at de generelle tilskuddsrammene har gått ned og lånerammene har gått opp i samme periode.

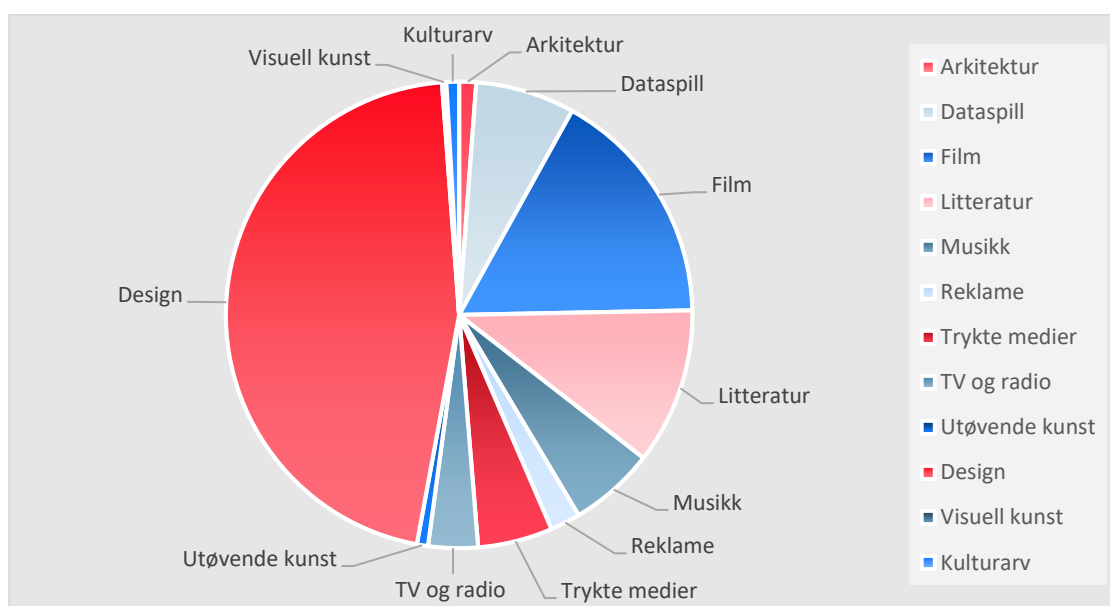
Utviklingen over tid viser at innvilgede kroner har steget fra 54 mill. kroner i 2012 til 103 mill. kroner i 2018, med en liten nedgang fra 2017 til 2018. Dette henger sammen med nedgangen i de generelle tilskuddsrammene. Det er et mål at denne positive tendensen fortsetter.

Figur 10-4 Oversikt innvilgede kroner fra 2012 til 2018 (lån og tilskudd i mill. kroner)

I tabellen nedenfor vises innvilgede kroner fordelt på de ulike bransjene.

Figur 10-5 Oversikt innvilgede kroner 2018 (lån og tilskudd), fordelt på bransje

Høyest andel av innvilgede kroner, 45,9 prosent, gikk i 2018 til design. Som nevnt tidligere i rapporten er hele 13 lån innvilget til design, hvor ti av disse gikk til virksomheter innen industridesign⁹⁴. Dette trekker naturligvis totaltallene for innvilgede kroner opp for bransjen.

For litteratur er eksportprogrammet Litteratur ut i verden hovedårsaken til den såpass store andelen av totalen. For film er det både lån og etablerertilskudd som er gitt, og av 33 tilsagn er det hele 15 som er gitt i Troms, Finnmark og Nordland. Med bakgrunn i tilleggsoppdraget fra KUD som ble gitt i desember 2018 har vi også lagt til kulturarv i figur 10-5 ovenfor. Kulturarv regnes ellers som en del av bransjen visuell kunst.

Resultatene så langt viser at tiltakene bidrar til å forsterke Innovasjon Norges innsats overfor næringen. Oppdraget har en utløsende effekt på tilgangen til kapital for næringen, og bidrar til at næringen stadig får større uttelling av de generelle virkemidlene i Innovasjon Norge. Tallene kan også tolkes i retning av at det fungerer med spesifikke oppdrag.

10.7 Administrasjon- og gjennomføringskostnader 2018

Det ble i 2018 satt av 3,4 mill. kroner til intern administrasjon og arbeid med oppdraget, hvor 2,4 mill. kroner av de avsatte midlene ble benyttet. Dette inkluderte arbeidet fra hovedkontoret, samt fem av distriktskontorene.

I tillegg til avsatte 3,4 mill. kroner kommer eksterne gjennomføringskostnader knyttet til hvert av tiltakene (direkte prosjektkostnader/DPK). DPK skal i sin helhet gå til å dekke kostnader som er knyttet til å levere hvert enkelt tiltak (kostnader som innkjøpte tjenester/ekstern fagekspertise, fageiser, konferanser med mer). Disse kostnadene er omtalt under hvert av tiltakene ovenfor.

Det har vært et stort behov for ekstra ressurser for gjennomføring av oppdraget, og basert på avsatte midler fikk vi i august 2018 engasjert ytterligere en fagperson for å arbeide med oppdraget.

For å koordinere arbeidet med mulighetsområdet kreativ næring og reiseliv, ble det i desember 2018 tilsatt en hubleder for dette området. Etableringen av en egen hub for kreativ næring og reiseliv vil få stor betydning for fokuset på og arbeidet med næringen. Hubleder vil bli en viktig bidragsyter for gjennomføringen av deler av oppdraget fremover.

10.8 Utfordringer, planer og mål for 2019

Allerede etter det andre året med oppdrag fra KUD ser vi positive resultater, mye grunnet en bredde av tiltak, både innen kapital og kompetanse – fra lån og investorkapital, til nettverk- og klyngemidler. Slik kan vi møte behovene til et bredt spekter av aktører, i ulike faser og med ulike

---

⁹⁴ 74.101 Industridesign, produktdesign og annen teknisk designvirksomhet

behov. Med oppdraget for 2019 får vi muligheten til å jobbe videre med flere av fokusområdene fra 2018. Denne langsiktigheten er avgjørende for resultatene.

Fokus for 2019 er å fortsette den gode trenden og bidra til at flere innen målgruppen kommer i posisjon for å kvalifisere til de generelle virkemidlene i Innovasjon Norge.

Vi får mange henvendelser fra gründere innen kulturell og kreativ næring som er interessert i virkemidler i oppstartsfasen. Flere av disse har vekstambisjoner og potensial, men det er likevel utfordrende å kvalifisere til mange av virkemidlene. Lav innovasjonshøyde og beskjedent markedspotensial og/eller lite skalerbar forretningsmodell, er noen av de vanligste avslagsbegrunnelsene.

Innovasjonshøyde og vekstpotensial kan være krevende å vurdere. Dette er derfor et felt vi må jobbe videre med i 2019, med mål om at flere finansieringsrådgivere får tilgang til grunnleggende bransjekunnskap om kulturell og kreativ næring. Her er intern kompetansedeling på tvers av hovedkontor, distriktskontor og utekontor en nøkkelfaktor.

Et ledd i denne prosessen har vært å etablere faste møtepunkter i fagnettverket for kreativ næring. Fagnettverket består av rådgivere ved distriktskontorene, i tillegg til rådgivere ved hovedkontoret. Hovedmålet med månedsmøtene er å etablere en arena hvor spørsmål og relevante caser kan diskuteres til felles nytte, med mål om felles praksis.

I tillegg ser vi at konkrete samarbeid på tvers av divisjonene internt også er effektivt for å styrke kompetansen innen feltet kulturell og kreativ næring. Et godt eksempel er arbeidet med deloppdraget innen kultur og reiseliv, hvor Gründerdivisjonen, Merkevarerdivisjonen og Bærekraftdivisjonen samarbeider med hub for kreativ næring og reiseliv.

Samarbeidet med Norsk kulturråd og organisasjonene i Norwegian Arts Abroad er en viktig del av det helhetlige oppdraget. Vi ønsker i 2019 å etablere faste møtepunkter med Norsk kulturråd, med mål om å tydeliggjøre grensegangen mellom de to oppdragene. Målet er at vi blir sømløse overfor kundene, gir tilgang til relevant kapital og kompetanse, og på denne måten lykkes med de overordnede målene med satsingen på kultur som næring.

11 Rapportering på enkelttjenester fra SD

11.1 Pilot-T

I 2018 ble Pilot-T startet opp med en bevilgning på 30 mill. kroner. Oppdraget og tildelingen er todelt mellom Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Dette innebærer at hver aktør forvalter 15 mill. kroner hver. Nødvendigheten av tett dialog mellom de to virkemiddelaktørene vektlegges for å sikre god gjennomføring av oppdraget.

Innovasjon Norge forvaltet Pilot-T midlene innenfor eksisterende administrative strukturer og benyttet innovasjonspartnerskap og Miljøteknologiordningen som virkemidler for Pilot-T. 9 mill. kroner ble benyttet inn i utlysningen for innovasjonspartnerskap hvor en totalpott på 35 mill. kroner ble lyst ut våren 2018. Det resterende beløpet på 4,5 mill. kroner ble benyttet sammen med midler fra Miljøteknologiordningen og en totalpott på 25 mill. kroner ble lyst ut høsten 2018.

Formålet med ordningen

Pilot-T skal bidra til å oppfylle Innovasjon Norges hovedmål og delmålene om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer i tråd med selskapets målstruktur. Prosjekter som tildeles midler fra Pilot-T skal samtidig bidra til å oppfylle de transportpolitiske målene gjennom at man støtter opp under løsninger som bidrar til sikkerhet, reduserte utslipp, bedret framkommelighet og/eller lavere kostnader i transportsektoren. Gjennom Pilot-T vil Samferdselsdepartementet legge grunnlag for at norske aktører kan være med i konkurransen om å levere nye mobilitetsløsninger for transportsektoren, og dermed legge grunnlag for økt innovasjonstakt, verdiskapning og internasjonal konkurranseevne i norsk næringsliv.

Hovedaktiviteter

Mobilisering av gode prosjekter

Våren 2018 ble det gjennomført møter med Kystverket, Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Møtene med enkeltaktørene ble brukt til å mobilisere gode innovasjonsprosjekter fra sektoren ved å diskutere aktuelle utfordringer og innovasjonsbehov i sektoren som kunne være aktuelle å ta tak i. I denne runden var det ønskelig å mobilisere gode prosjekter til både innovasjonspartnerskap og til den bedriftsrettede utlysningen i samarbeid med Forskningsrådet.

I forbindelse med den bedriftsrettede utlysningen sammen med Forskningsrådet ble det arrangert felles informasjonsmøter i Oslo, Stavanger og Trondheim. Lokale representanter fra Forskningsrådet og Innovasjon Norges distriktskontorer var ansvarlig for å invitere inn relevante aktører. Invitasjonen gikk til lokale myndigheter, fylkeskommunen, akademia og bedrifter innen smart mobilitet. I tillegg bidro MobilityLab ved Forskningsparken i Oslo med informasjon til sine medlemmer. Til sammen deltok ca. 75 personer på disse informasjonsmøtene.

I tilknytning til utlysningen for innovasjonspartnerskap ble det mobilisert regioner og miljøer over hele landet, og i samarbeid med våre distriktskontorer ble det holdt åpne informasjonsmøter i ni norske byer (Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Bergen, Stavanger, Kristiansand, Lillesand og Oslo). I underkant av 200 personer fra offentlige virksomheter deltok på disse møtene. Her fikk de informasjon om utlysningen og hvilke prosjekter som var relevant for ordningen.

Innovasjonspartnerskap

9 mill. kroner fra Pilot-T ble brukt inn i innovasjonspartnerskap. Innovasjonspartnerskap er en ordning for offentlig-privat innovasjonssamarbeid som risikoavlaster offentlige aktører som ønsker å samarbeide med bedrifter for å løse store samfunnsutfordringer. Innovasjonspartnerskap er også en anskaffelsesprosedyre som på denne måten blir benyttet til å stimulere etterspørsel etter innovasjon og bidra til at det etableres et reelt marked for løsningene som utvikles gjennom partnerskapet. Det ble lyst ut 35 mill. kroner. Vi mottok 25 gode søknader fra ulike virksomheter og sektorer fra hele landet. Ni av søknadene var prosjekter innenfor samferdsel og mobilitet. Etter vurdering av et eksternt ekspertpanel, med blant annet representanter fra Enova og Forskningsrådet, og en finalerunde stod vi igjen med fire prosjekter hvorav to av prosjektene var innen mobilitet/samferdsel. De to prosjektene var:

- Statens vegvesen, Bane NOR og Statsbygg – KlimaGrunn: Klimagassreduksjon i grunnarbeider
- Møre og Romsdal fylkeskommune – Nye løsninger for vedlikehold og bygging av fylkeskommunale broer

Vinnerne ble annonsert av Samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen og administrerende dir. Anita Krohn Traaseth i mai 2018.

Bedriftsrettet utlysning

Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd valgte å ha parallelle utlysninger, med henvisning til hverandres utlysning som ble offentliggjort 19. juni. For å få større interesse for utlysningen besluttet Innovasjon Norge en utlysning på 25 mill. kroner, hvorav 4,5 mill. kroner kom fra Pilot-T-bevilgningen. Innovasjon Norge valgte å ikke ha søknadsfrist på denne utlysningen. Søknadene kom inn sent på høsten, hvorav seks ble vedtatt finansiert og tre fikk avslag. Fem søknader på til sammen 25 mill. kroner ble ikke behandlet i 2018, og vil bli besluttet i første del av 2019. De seks som fikk tilbud om finansiering var:

- Samskip AS, Massterly AS, Kongsberg Maritime AS: Pilot-E prosjektet konkurransedyktig container-transport med null utslipp i norsk farvann. Til sammen 4,25 mill. kroner
- Sammevei AS, 3,9 mill. kroner
- Buddy Mobility, 1,9 mill. kroner
- Next Signal, 0,315 mill. kroner

Resultater og effekter

Innovasjonspartnerskapene ble igangsatt med en kick-off høsten 2018. Prosjektene er forankret i virksomhetens toppledelse og det er høye ambisjoner knyttet til begge prosjektene. Det er

naturligvis for tidlig å rapportere resultater og effekter, men prosjektene følger sine fremdrifts- og aktivitetsplaner og prosjektene fanger stor interesse i næringslivet.

Møre og Romsdal fylkeskommune har for eksempel et omfattende behov for oppgradering, vedlikehold og bygging av nye broer. Dette er samtidig som det er vedtatt betydelige besparelser på området. Nå skal Møre og Romsdal fylkeskommune gå til næringslivet for å finne innovative bedrifter som de kan samarbeide med for å finne ut hvordan fremtidens broer skal konstrueres, bygges, vedlikeholdes og rehabiliteres. Her kan det være snakk om å ta i bruk digitale verktøy i design, modellering og testing av ulike brokonsepter, eller å se på helt andre mulige løsninger for fjordkryssing.

Målsetningen for prosjektet KlimaGrunn som gjennomføres av Statens vegvesen, Statsbygg og Bane NOR er å utvikle klimavennlige sikrings- og grunnforsterkningsmetoder for kvikkleirer som samtidig ivaretar naturmangfoldet. Klimavennlige sikrings- og grunnforsterkningsmetoden skal bidra til reduserte klimautslipp og sørge for at man kan fortsette å redusere skredfaren og gjennomføre viktige utbyggingsprosjekter uten at det går på bekostning av miljøet.

Både Møre og Romsdal fylkeskommune og Statens vegvesen, Bane NOR og Statsbygg har gjennomført første aktiviteter med næringslivet. Gjennom disse dialogene har de diskutert eksisterende teknologier og avgrensning av problemstillingen.

Støttende analyser og evalueringer

Vi planlegger en større evaluering av hele ordningen innovasjonspartnerskap. En eventuell følgeevaluering av en eller flere av prosjektene vil bli avtalt nærmere med departementet gjennom oppdragsdialoger.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader

1,5 mill. kroner av Pilot-T går til administrasjons- og gjennomføringskostnader. Typiske aktiviteter som er tilknyttet oppdraget er gjennomføring av mobilisering, rigging og tett oppfølging av prosjektene, og fasilitering av behovsavklaring og markedsdialog.

Mål og planer for 2019

Innovasjon Norge og Forskningsrådet er i ferd med å planlegge en ny, felles modell for Pilot-T-midlene i 2019. Det er ønskelig og sikre en tydelig og enkel ordning for søkere som ønsker å bidra til å nå de transportpolitiske målene. Det legges også stor vekt på at ordningen skal synliggjøres på en god måte. I 2018 ble midlene fra Pilot-T som nevnt splittet på ulike utlysninger, noe som kompliserer synliggjøring og samordning av oppdraget.

Det er i 2019 en klar ambisjon om én felles utlysning og «en-dør-inn» for Pilot-T, der mobilisering, søknadsbehandling og oppfølging skjer i tett samarbeid mellom Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Vi inviterer departementet til nærmere informasjon og dialog om dette.

12 Øvrig rapportering

12.1 Administrasjons - og gjennomføringskostnader

Driftskostnadene for selskapet består av gjennomføringskostnader og basiskostnader. Nærings- og fiskeridepartementet finansierer selskapets basiskostnader i tråd med basiskostnadsmodellen gjennom en særskilt bevilgning (kap. 2421, post 70). Denne skal gi selskapet en grunnkapasitet uavhengig av oppdragsmengde og dekke selskapets basiskostnader.

Gjennomføringskostnader skal dekke alle kostnader som er knyttet til å gjennomføre og levere hvert enkelt oppdrag. Den enkelte oppdragsgiver skal dekke alle gjennomføringskostnader utover basiskostnadene for sine oppdrag, med unntak av aktiviteter som skal være selvfinansierende. Selskapets låne-, garanti- og fondsordninger skal hver for seg være selvfinansierende og dekke alle sine administrasjons- og gjennomføringskostnader.

En samlet oversikt over driftskostnader (gjennomføringskostnader og basiskostnader) vises nedenfor i tabell 12-1.

Det skilles mellom direkte prosjektkostnader (DPK), som er innkjøpte varer og tjenester som kan henføres direkte til et prosjekt, og bemannings- og andre driftskostnader (her: egen bemanning og overhead). I årsregnskapets note 12 finnes en aggregert oversikt over hva som inngår i direkte prosjektkostnader.

Tabell 12-1 Oversikt over driftskostnader for 2018, 2017 i parentes (beløp i mill. kroner)

	Direkte prosjekt kostnader (DPK)	Egen bemanning og overhead	Sum gjennomføring
Basiskostnader	32 (14)	135 (152)	166 (166)
Gjennomføringskostnader finansieringstjenester	68 (57)	395 (348)	463 (405)
Gjennomføringskostnader øvrige tjenester	384 (397)	444 (406)	829 (803)
Sum driftskostnader	484⁹⁵ (468)	975 (906)	1 459 (1 374)

Andel gjennomføringskostnader vil variere.

⁹⁵DPK inkluderer avskrivninger på 26 mill. kroner (2017: 13 mill. kroner) og lønnskostnader med 5 mill. kroner som i årsregnskapet er inkludert i regnskapslinjen avskrivninger/lønnskostnader. DPK fremkommer derfor i årsregnskapet med 453 mill. kroner (2017: 455 mill. kroner).

Gjennomføringskostnader knyttet til en tjeneste omfatter alle kostnader som påløper i tjenestens levetid: utviklings-/implementeringskostnader ved oppstart av ny tjeneste, markedsføring og mobilisering av valgte kundegrupper, kundedialog og behovsavklaring, kvalifisering og saksbehandling, leveranse av tjeneste, oppfølging av kunde/engasjement i etterkant, bruk av selskapets støttefunksjoner i dette arbeidet (jurister, bankfaglig, sektorspesialister og samfunnsansvar med mer), direkte drift og forvaltning av tjenesten/programmet og rapportering til ledelse og oppdragsgivere. Andel gjennomføringskostnader er normalt større for nye tjenester på grunn av utvikling og markedsføring, samt for tjenester med særegne kriterier eller prosesser utenfor standardsystemene.

Tjenesteporteføljen bygger i hovedsak på fem tjenestetyper: finansiering, rådgiving, nettverk, profilering og kompetanse. Tjenestetypene representerer i stor grad ulike leveransemodeller. Mens finansieringstjenester har en forutgående behovsavklaring, kundebehandling og beslutning, og deretter leveres som en utbetaling til kunden i form av lån/tilskudd, vil rådgivningstjenester i stor grad leveres av egne ansatte og være en langt mer arbeidsintensiv leveranse. I noen tilfeller vil Innovasjon Norge velge å levere tjenesten gjennom eksterne kompetanseleverandører (som for eksempel mentortjenesten). Andel gjennomføringskostnader vil derfor variere betydelig avhengig av leveranseform.

Andelen gjennomføringskostnader påvirkes først og fremst av innslag av rådgivning og veiledning, kompetansetiltak, grad av mobilisering og andre aktiviteter utover tilsagn om finansiering. Dersom det er behov for arrangementer, mobilisering og annet proaktivt arbeid overfor målgruppen for å øke måloppnåelsen, vil gjennomføringskostnadene vanligvis øke noe. Tilsvarende vil virkemidler med kompliserte tildelingskriterier og rutiner ha noe høyere andel gjennomføringskostnader.

Bemanningskostnadene øker dersom Innovasjon Norge tar i bruk mer arbeidsintensive metoder for å øke måloppnåelsen. Herunder kan spesielt nevnes det økte fokuset på å ta rollen som kompetent sparringspartner for kunder i deres forretningsutvikling.

Andelen direkte prosjektkostnader for et virkemiddel påvirkes også av valg av leveransemodell. Innovasjon Norge kan velge å sette ut drift og gjennomføring av enkelte ikke-finansielle tjenester som kurs og rådgivning til eksterne tjenesteleverandører når det er mest hensiktsmessig. Da blir andelen direkte prosjektkostnader vanligvis høy, mens kostnader til egen bemanning og overhead går ned.

Gjennomføringskostnader for virkemidler med høy andel av finansiering

Gjennomføringskostnader for virkemidler med høy andel av finansiering for 2018 er vist i tabell 12-2, og tilsvarende for 2017 er vist i tabell 12-3. Forholdet mellom aktivitetsnivå målt som samlet leveranse til kunde, og gjennomføringskostnader, kan variere betydelig mellom virkemidler. Dette er vist i kolonnen helt til høyre.

Følgende virkemidler har hatt vesentlige endringer i gjennomføringskostnader fra 2017 til 2018:

- Distriktsutvikling-, etablerings- og RDA tilskudd viser en økning i gjennomføringskostnader på 11,6 mill. kroner. En særskilt driver er styrket satsning fra flere Fylkeskommuner som

finansierer spesifikke årsverk ved flere distriktskontorer. Timeantallet er tilsvarende som i 2017, men hver enkelt time i Innovasjon Norge er noe dyrere, som driver kostnaden opp. Det vises også til kommentarer under kapittel 5.1 Post 62.

- Innovasjonslån og garantier viser en økning i gjennomføringskostnader på 10,6 mill. kroner. Nesten halvparten kan forklares med flere timer på ordningen og resterende forklares med noe dyrere timer og noe økning i direkte prosjektkostnader, som primært er IT-drevet. Det vises også til kommentarer under kapittel 4.1, post 50.

Tabell 12-2 Gjennomføringskostnader for virkemidler med høy andel av finansiering for 2018 (beløp i mill. kroner)

Virkemiddel	Finansiert av	DPK	Egen bemanning og overhead	Sum gjennomføring	Lvert kunde ⁹⁶	Andel gjennomføring ⁹⁷
Lavrisikolån	Renteinntekter (NFD 2421.90)	10,7	73,6	84,3	2 500	3 %
Distriktsutvikling-, etablerings- og RDA tilskudd ⁹⁸	KMD 551.60, KMD 550.62	6,9	56,6	63,6	391	16 %
Innovasjonslån og garantier	Renteinntekter (NFD 2421.50)	7,3	50,3	57,6	909	6 %
Fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler ⁹⁹	LMD 1150.50, LMD 1149.75, Fylkesmennene	2,4	47,8	50,2	743	7 %
Innovasjonskontrakter	NFD 2421.72, SD 1301.50	2,3	28,0	30,3	364	8 %
Distriktsrettede risikolån og garantier	Renteinntekter (KMD 551.60, KMD 550.62)	3,9	26,7	30,6	374	8 %
Miljøteknologi ¹⁰⁰	NFD 2421.76, KLD 1422.70	4,9	43,9	48,8	529	9 %
Landsdekkende etablerertilskudd	NFD 2421.50, KMD 551.60, KMD 550.62	0,6	31,2	31,8	157	20 %

⁹⁶ Beløpene «Lvert kunde» viser tilsagn for året

⁹⁷ Andel gjennomføring = sum gjennomføring / lvert kunde

⁹⁸ RDA tilskudd er tilskudd som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift

⁹⁹ "Fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler" tilsvarer det som i 2017 rapporten var "Investering og bedriftsutvikling i landbruket"

¹⁰⁰ Inkluderer miljøvennlig skipsfart

Presårnkapitalordningen ¹⁰¹	NFD 2421.74, NFD 2421.77, NFD 2421.78	0,8	6,9	7,7	55	14 %
Utviklingsprogrammet- landbruks- og reindriftsbasert vekst	LMD 1150.50, LMD 1151.51	21,2	11,2	32,4 ¹⁰²	80	41 %
Bioenergiprogrammet ¹⁰³	LMD 1150.50, KLD	2,7	5,3	8,1	91	9 %
Landsdekkende innovasjonstilskudd	NFD 2421.50	0,2	1,8	2,0	123	2 %
Program for industriell bioraffinering	NFD 2421.50, KMD 550.70, LMD 1137.71	4,0	12,2	16,1	20	81 %
Sum gjennomføringskostnader med høy andel av finansiering		68,0	395,4	463,4	6 335¹⁰⁴	

Tabell 12-3 Gjennomføringskostnader for virkemidler med høy andel av finansiering for 2017
 (beløp i mill. kroner)

Virkemiddel	Finansiert av	DPK	Egen bemanning og overhead	Sum gjennom- føring	Leverte kunde	Andel gjennom- føring
Lavrisikolån	Renteinntekter (NFD 2421.90)	7,1	67,9	75,0	2 498	3 %
Distriktsutvikling-, etablerings- og RDA tilskudd	KMD 551.60, KMD 550.62	6,1	45,9	51,9	475	11 %
Innovasjonslån og garantier	Renteinntekter (NFD 2421.50)	4,5	42,6	47,0	929	5 %
Investering og bedriftsutvikling i landbruket	LMD 1150.50, Fylkesmennene	2,5	37,8	40,3	627	6 %
Innovasjonskontrakter	NFD 2421.72	2,3	20,5	22,8	300	8 %
Distriktsrettede risikolån og garantier	Renteinntekter (KMD 551.60, KMD 550.62)	2,5	29,2	31,7	550	6 %

¹⁰¹ Pre-sårn og Sårnkapitalordningen er rapportert sammen

¹⁰² Andelen som er «sum gjennomføring» knyttet til utviklingsprogrammet er for 2018 10 mill. kroner. I øvrig tall inngår blant annet også Internationale Grüne Woche (IGW), Matstreif og Temasatsing.

¹⁰³ Inkluderer biogasspiloter

¹⁰⁴ I tillegg kommer tilsagn til: Nasjonale tiltak for regional utvikling, Nettverk profilering, Investeringsfondene, Eksportbistand til nødhjelpsmarkedet (tidligere NOREPS), Kulturell og kreativ næring, EU-rådgivning mm. Slik at "totale finansieringstjenester BRUTTO tilsagn (2018)" er 6 693,0 mill. kroner.

Administrasjons - og gjennomføringskostnader

Miljøteknologi	NFD 2421.76, KLD 1422.70	6,1	35,5	41,6	555	7 %
Landsdekkende etablerertilskudd	NFD 2421.50, KMD 551.60, KMD 550.62	1,0	29,7	30,6	226	14 %
Næringstilskudd Svalbard	NFD 2421.80	0,9	3,0	3,8	4	107 %
Preså Kornkapitalordningen	NFD 2421.77	0,5	5,8	6,4	58	11 %
Utviklingsprogrammet- landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskapning, midler fra jordbruksavtalen	LMD 1150.50, LMD 1151.51	19,1	11,2	30,3	88	34 %
Bioenergiprogrammet	LMD 1150.50, KLD	2,1	4,8	6,9	60	11 %
Trebasert innovasjonsprogram	LMD 1149.72	0,8	0,2	0,9	8	12 %
Landsdekkende innovasjonstilskudd	NFD 2421.50	0,2	4,8	5,0	86	6 %
Program for industriell bioraffinering	KMD 552.72, KMD 550.70, LMD 1137.70, NFD 2421.50	1,6	8,8	10,4	14	74 %
Sum gjennomføringskostnader med høy andel av finansiering		57,2	347,6	404,8	6 479¹⁰⁵	

Gjennomføringskostnader for øvrige virkemidler

Tabell 12-4 nedenfor viser fordeling av direkte kostnader og bemanningskostnader for grupper av virkemidler med liten andel finansiering i henholdsvis 2017 og 2018.

¹⁰⁵ I tillegg kommer tilsagn til: Nasjonale tiltak for regional utvikling, Nettverk profilering, Investeringsfondene, NOREPS, Kulturell og kreativ næring, EU-rådgivning m.m. slik at "totale finansieringstjenester BRUTTO tilsagn (2017)" er 6 832,5 mill. kroner.

Tabell 12-4 Fordeling av gjennomføringskostnader for øvrige virkemidler for 2018, 2017 i parentes (beløp i mill. kroner)

Virkemiddel	Finansiert i 2018 av ¹⁰⁶	DPK	Egen bemanning og overhead	Sum gjennomføring
Reiselivsprofilering	NFD 2421.74	182,2 (205,4)	86,5 (76,1)	268,7 (281,5)
Rådgivning og formidling ved ute- og distriktskontorene, hjemhenting og nettverksbygging ¹⁰⁷	NFD 2421.74, NFD 2421.76	11,3 (18,4)	129,2 (157,4)	140,5 (175,8)
Rådgiving ¹⁰⁸	NFD 2421.74, KD 285.53, KMD 550.70	22,3 (23,1)	59,5 (43,3)	81,8 (66,4)
Kompetanse ¹⁰⁹	NFD 2421.74, KMD 550.62, LMD 1150.50, NFD 2421.50, KMD 551.60, UD 118.70, KMD 551.61	38,4 (41,0)	29,3 (23,3)	67,6 (64,3)
Næringslivsprofilering ¹¹⁰	NFD 2421.74, KLD 1400.50	67,5 (38,1)	28,4 (12,7)	95,9 (50,9)
Nettverk ¹¹¹	NFD 2421.71, KMD 553.74, NFD 2421.74, NFD 2421.50, KMD 551.60	14,0 (20,1)	40,7 (33,3)	54,7 (53,4)
Innovasjon i reiselivsnæringen	NFD 2421.74	3,5 (4,0)	7,1 (7,2)	10,6 (11,2)
EØS-finansieringsordningene ¹¹²	UD 117.76	3,0 (11,8)	18,2 (12,4)	21,2 (24,2)
Regional omstilling	KMD 553.65	4,2 (4,0)	7,7 (6,5)	11,8 (10,5)

¹⁰⁶ I kolonnen "Finansiert i 2018 av" har vi sortert etter største kapittel/post, men begrenset benevnelse av kapittel/post ved 1 MNOK. I tillegg kan det forekomme innbetalinger fra kunder, f.eks. ved reiselivsprofilering, internasjonal rådgivning og messer mv.

¹⁰⁷ Formidling av internasjonale markedsmuligheter og utvikling av markedskompetanse og nettverk ved utekontorene 2017-tall: Samarbeidsprosjekter med utenriktjenesten, her er 7,4 mill. kroner flyttet inn under gruppen.

¹⁰⁸ Inkluderer rådgivning om immaterielle rettigheter, Eksportsenteret, rådgivning om EU, Strategisk posisjonering og mentortjenesten for gründere

¹⁰⁹ Inkluderer tilskudd til FRAM marked, Global Entrepreneurship og Global Growth

¹¹⁰ Inkluderer International Business Events, Næringslivsdelegasjoner og Beyond Norway (The Explorer)

¹¹¹ Inkluderer økosystem for kapital, Norwegian Innovation Clusters (klyngeprogrammet), bedriftsnettverk, kompetanseutvikling i regionale næringsmiljøer og HUB - Mulighetsområder

¹¹² "EØS-finansieringsordningene" tilsvarer det som i 2017 rapporten var "EØS-midlene"

Rapportering av basiskostnader finansiert over NFD post 2421.70

Enterprise Development for Jobs ¹¹³	UD 169.70 Norad	0,6 (0,3)	5,1 (4,0)	5,6 (4,3)
Investeringsfond Nordvest-Russland/Øst-Europa	Renteinntekter	2,6 (0,7)	2,6 (4,9)	5,2 (5,6)
Diverse ¹¹⁴	Øvrig	1,5 (2,0)	0,7 (2,8)	2,2 (4,8)
Kulturell og kreativ næring	KUD 325.71	1,6 (2,6)	2,4 (2,1)	4,0 (4,6)
Evaluering og analyser	KMD 553.74, LMD 1150.50, NFD 2421.50, NFD 2421.76 ++	2,7 (4,7)	0,0 (-2,2 ¹¹⁵)	2,7 (2,5)
Eksportbistand til nødhjelpsmarkedet ¹¹⁶	UD 163.70 NFD 2421.74	2,1 (2,0)	6,5 (5,6)	8,6 (7,5)
Gründertelefonen ¹¹⁷	NFD 2421.74	0,2 (0,3)	4,8 (4,8)	5,0 (5,1)
Forsvarsanskaffelser	NFD 2421.74	2,7 (2,0)	2,0 (1,9)	4,7 (3,9)
Invest in Norway	NFD 2421.74	2,5 (0,7)	8,4 (4,7)	10,9 (5,5)
Næringsrettede tilskuddsordninger for nordområdene og Russland	UD 118.01	0,7 (0,6)	2,2 (3,1)	2,9 (3,7)
Strategisk IT (In Change)	NFD KMD LMD	20,8 (15,2)	3,3 (2,2)	24,1 (17,3)
Sum gjennomføringskostnader øvrige virkemidler		384,3 (397,1)	444,5 (405,9)	828,8 (803,0)

12.2 Rapportering av basiskostnader finansiert over NFD post 2421.70

Basiskostnader finansieres med NFD post 2421.70 og omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne på utekontorene, med unntak av utekontor som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er relatert til særskilte oppdrag

¹¹³ Oppdatert navn fra "Business Match Making Progam" til "Enterprise Development for Jobs". Inkludert her er også Vision 2030.

¹¹⁴ Følgende er flyttet inn under diverse for 2018; Næringstiltak på Svalbard (0,9 mill. kroner), Innspillsrapport Svalbard (0,2 mill. kroner), Pilotprosjekt "Vi trenger innvandrernes kompetanse i Vadsø" (0,3 mill. kroner), GO Innovation/Global mm (0,4 mill. kroner) 2017-tall: Intsok (1 mill. kroner) er flyttet inn under diverse.

¹¹⁵ Det ble i 2017 konkludert med at man kun følger opp DPK på prosjekt-koden Evaluering og Analyser, ikke timekostnad som ligger separat på Innovasjonspolitisk. Således er det bare DPK som kan sammenlignes mellom 2017 og 2018.

¹¹⁶ "Eksportbistand til nødhjelpsmarkedet" tilsvarer "NOREPS, Norwegian Emergency Preparedness System" i 2017 rapporten

¹¹⁷ "Gründertelefonen" tilsvarer "Gründerveiledningen" i 2017 rapporten

- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Tabell 12-5 Basiskostnader med finansiering over NFD post 2421.70 (beløp i mill. kroner)

Basiskostnader med finansiering over NFD post 2421.70	2017	2018
Grunnkapasitet distriktskontor	24,7	25,4 ¹¹⁸
Innovasjonspolitisk rådgiver	22,2	24,5
Ledelse og virksomhetsstyring	117,5	114,2
Styrehonorarer	2,1	2,2
Sum	166,5	166,3¹¹⁹

Lokal tilstedeværelse over hele landet er ett av Innovasjon Norges unike særtrekk som det er viktig å videreføre. Antallet kontorsteder er tilsvarende for 2018 som for 2017, da flere fysiske kontorer ble samlet under felles ledelse.

Det gjøres spesielt oppmerksom på at det i tillegg påløper basiskostnader som dekkes av selvfinansierende ordninger samt øvrige ordninger. Tabellen over er derfor kun ment å vise hvorledes bevilgingen over NFD post 2421.70 benyttes.

12.3 Fordeling av antall årsverk

Tabellen nedenfor viser antall årsverk fordelt på distriktskontorer (DK), utekontorer (UK) og hovedkontoret (HK) i 2016, 2017 og 2018. Inndelingen reflekterer ikke fordeling på kunderettet arbeid versus administrasjon- og støttefunksjoner, men reflekterer den ansattes fysiske arbeidsplass. Ansatte som gjør kunderettet arbeid finnes på alle kontorer.

Tabellen viser antall årsverk ved utgangen av året og inkluderer vikarer, personer uten arbeidsplikt og personer i permisjon. Dette gjør at det ikke er en entydig sammenheng mellom antall årsverk og bemanningskostnader.

¹¹⁸ Grunnkapasitet ved distriktskontor er en kalkulatorisk kostnad, og for 2018 fastsatt til inntil ett årsverk per kontorsted (ekskl. Svalbard). Totalt er det 19 kontorsteder for 2018. Tilsvarende metode er benyttet i både 2018 og 2017.

¹¹⁹ I tillegg påløper basiskostnader som dekkes av selvfinansierende ordninger.

Tabell 12-6 Utvikling i antall årsverk fordelt på distriktskontorer, utekontorer og hovedkontoret

Årsverk	2016	2017	2018
Distriktskontor (DK)	279	271	274
Utekontor (UK)	167	157	149
Hovedkontor (HK)	247	249	276
Sum	693	677	699

Som årsverk teller alle som er ansatt hos Innovasjon Norge per 31.12 det gjeldende år.

I 2018 var fem prosent (6,3 prosent i 2017) av alle ansatte midlertidige stillinger (engasjement eller vikariat). I 2018 er det eksternt rekruttert 89 ansatte (52 ansatte i 2017). Totalt 53 ansatte sluttet i løpet av 2018 (67 ansatte i 2017). Turnover for alle ansatte var i 2018 7,6 prosent (9,6 prosent i 2017). Turnover for faste ansatte (inkludert pensjonister) var 6,2 prosent i 2018.

Utviklingen, samt fordelingen, i antall faktiske årsverk de siste tre årene er påvirket av kontor- og bemanningsendringene som løpende besluttes i Innovasjon Norge. I 2018 har Innovasjon Norge ligget vesentlig under budsjettet bemanning, noe som forventes tatt inn igjen i løpet av første halvår 2019.

- Bemanningen ved våre kontorer i Norge og internasjonalt var ca 25 årsverk under budsjett per 31.12.2018.
- Utviklingen ved utekontorene viser derfor en nedgang sammenlignet med 2017. Dette skyldes primært at rekrutteringen i forbindelse med EØS-oppgavet er utsatt til 2019, endret rekruttering i Afrika og Midtøsten og beslutningen om å samle noen flere tjenester knyttet til Visit Norway til hovedkontoret fremfor det enkelte utekontor. For 2019 er gjennomsnittlig budsjettet bemanning ved kontorer i utlandet ca. 164 årsverk.
- Utviklingen ved hovedkontoret viser en økning på ca. 27 årsverk i løpet av 2018 i henhold til budsjett og plan. Primært er dette drevet av Visit Norway (se kommentar under utekontorene), operasjonalisering av The Explorer samt integrering av Norway Convention Bureau (NCB). I tillegg til en styrket juridisk- og compliance avdeling samt overført personalansvar for HUB-ledere fra distrikt til hovedkontor.

12.4 Omfang og fordeling av brukerbetalte tjenester

Innovasjon Norges brukerbetalte tjenester er i hovedsak tilknyttet reiselivsvirksomheten, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands) og Internasjonal markedsrådgivning. Tabell 12-7 viser inntektene fra eksterne brukerbetalte tjenester fordelt på distriktskontorer (DK), utekontorer (UK) og hovedkontoret (HK).

Brukerbetalinger har økt med 11 mill. kroner sammenliknet med 2017, som viste en vesentlig reduksjon fra 2016 (-26 mill. kroner). Brukerbetalinger i 2018 er følgelig lavere enn i 2016. Det er

to hoveddrivere for økningen fra 2017; Profilering av Norge som reisemål (+4 mill. kroner) og Norske fellesstands i utlandet (International Business Events) (+5,6 mill. kroner).

Trenden for Profilering av Norge som reisemål har gått fra å delta på felles kampanjer med Innovasjon Norge, til selv å drive egen markedsføring gjennom nye digitale/sosiale markedsføringskanaler. Til tross for en økning i brukerbetalingen for 2018 så antar man at denne trenden fortsetter fremover. Veksten for norske fellesstands i utlandet er drevet av aktivitetsnivået for 2018 for eksempel ved Moskva, Singapore, Rio, New York og Madrid og 2019 er budsjettet på tilsvarende nivå. Det vises ellers til kommentarer under [4.5 Post 74 Vekst og eksport](#).

Tabell 12-7 Omfang og fordeling av brukerbetalte tjenester (brukerbetaling i mill. kroner)

Type tjeneste	DK	UK	HK	Totalt
Profilering av Norge som reisemål	- (-)	36,5 (38,2)	23,7 (18,0)	60,2 (56,2)
Norske fellesstands i utlandet	0,5 (-)	8,2 (2,1)	28,3 (29,3)	37,0 (31,4)
Øvrige tjenester	0,5 (0,8)	12,5 (12,8)	3,8 (3,7)	16,9 (17,4)
Internasjonal markedsrådgivning	0,1 (-)	9,3 (10,2)	- (-)	9,4 (10,2)
Kompetanseprogram (FRAM / Global Growth)	1,8 (1,3)	2,5 (0,9)	0,2 (0,5)	4,4 (2,7)
Næringslivsdelegasjoner	- (-)	- (-)	2,5 (1,6)	2,5 (1,6)
Sum	2,9 (2,1)	68,9 (64,2)	58,5 (53,1)	130,3 (119,5)

Distriktskontor (DK), utekontorer (UK) og hovedkontor (HK)

12.5 Effektiv drift

Styret i Innovasjon Norge følger selskapets drift løpende gjennom året med fokus på måloppnåelse, effektiv drift og ansvarlig forvaltning av fellesskapets midler.

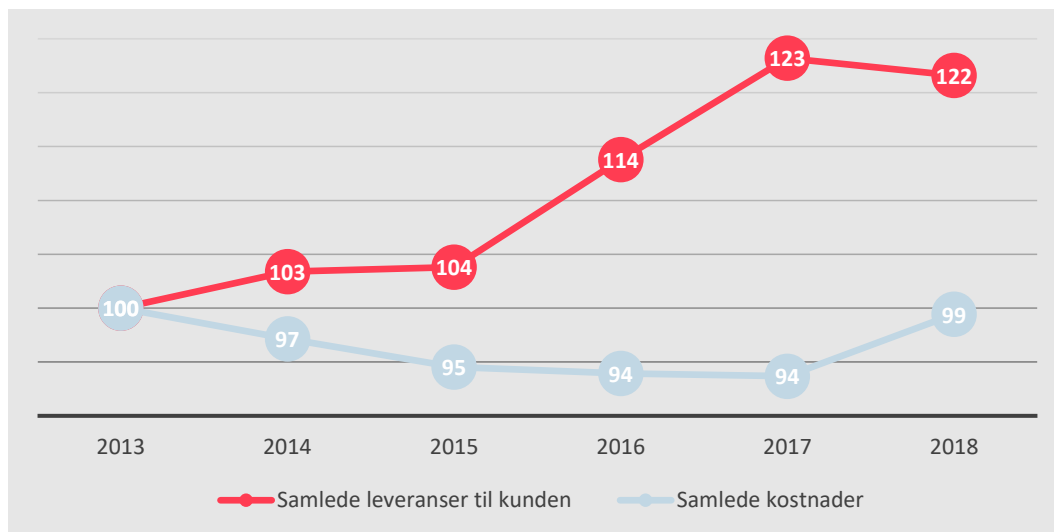
I 2018 leverte Innovasjon Norge 22 prosent mer til norsk næringsliv enn i 2013 med et nær sagt uendret kostnadsnivå.

Innovasjon Norge har i fase 1 (2014 til 2017) av sin omstillingsreise arbeidet med forbedring og utvikling langs tre akser; (1) Arbeidsprosesser: måten vi jobber på internt og sammen med andre for å levere best mulig til kundene våre (2) Organisering: hvordan vi organiserer våre ressurser for å gi kundene tilgang til vår kompetanse og sikre likebehandling uansett hvor de henvender seg og (3) Digitale flater: hvilke verktøy vi tilbyr kolleger, kundene, eiere og samfunnet for innsikt,

samarbeid og selvbetjening. Målet er fortsatt å ta ut økt nytte og effektivitet ved å gjennomføre en større oppdragsmengde, bruke mer tid på kundene eller redusere kostnader.

Figur 12-1 Utvikling av samlede leveranser og kostnader for Innovasjon Norge fra 2013 til 2018. 2013 indekset til 100

Innovasjon Norge leverte i 2018 tjenester for 7,2¹²⁰ mrd. kroner til næringslivet, dette er nesten tilsvarende som det rekordhøye året 2017. Sammenlignet med basisåret 2013 har leveransene økt fra 5,9 mrd. kroner til 7,2 mrd. kroner (+22 prosent). Samtidig ligger selskapets driftskostnader tilnærmet flatt på 1,5 mrd. kroner.

Sammenlignet med 2017 ligger leveransene på tilnærmet samme nivå, mens driftskostnadene er noe høyere. Utviklingen er i tråd med målene for 2018, og reflekterer selskapets satsing på sparringsrollen med økt veiledning og rådgivning¹²¹ til små og mellomstore bedrifter i alle deler av landet.

Innovasjon Norge er nå i starten av fase 2 av omstillingsreisen (2018 til 2020). Vi ser på hvordan erfaringer og ny kunnskap trekkes inn i omstillingsprosessen, og hvilke strategiske valg som må

¹²⁰ Samlet næringsrettet innsats (sum av leverte tjenester; finansiering, rådgivning, kompetanse, nettverk, profilering). Kilde Årsrapport 2018.

¹²¹ Vi viser til ekstern analyse presentert i oppdragsgiverrapport 2017 av effektene av at bedriftene får finansiering kombinert med rådgivning, veiledning og oppfølging. Disse kundene har bedre uttelling på resultatindikatorerne i kundeeffektundersøkelsen enn de som ikke får oppfølging, ved at de scorer om lag 10 prosentpoeng høyere enn de som ikke har fått oppfølging. De som har benyttet seg av kompetanse- og rådgivningstjenestene utmerker seg blant disse igjen. Der er andelen 23 prosentpoeng høyere skår på resultatindikatorerne enn de som ikke har benyttet seg av tjenestene. Oxford Research dokumenterer at dette er signifikant positive estimater. «Innovasjon i bygd og by», Oxford Research (2017)

vurderes for årene fremover for å utvikle et enda mer målrettet og effektivt Innovasjon Norge. I dette arbeidet er styret, ledelsen, tillitsvalgte og ansatte en avgjørende drivkraft.

Innovasjon Norge følger opp og dokumenterer selskapets effektivitet på to områder:

- *Formålseffektivitet*; Innovasjon Norge når sine mål først og fremst gjennom å levere på oppdrag og mål som selskapet til enhver tid har. Derfor er det primære målet å sikre at selskapet er formålseffektivt, som måles innenfor rammen av oppdragsgiveres forventninger og selskapets strategi:
  - Utløse økte investeringer i næringslivet, herunder stimulere privat innsats og kapital
  - Det skal skje noe som ellers ikke ville ha skjedd (addisjonalitet)
  - Gi tydelige effekter på verdiskapning, salgsinntekter og produktivitet
- *Kostnadseffektivitet*; herunder at kostnadene ved å levere effektene ikke er større enn nødvendig.
  - Gitt formålseffektivitet (ovenfor) skal Innovasjon Norge være mest mulig kostnadseffektiv ved at forholdet mellom levert kroneverdi og kostnadene ved å levere (dvs. utviklingen i kostnadsandel) skal være rimelig og forklarlig. Populært sagt skal det «ikke koste en krone mer enn nødvendig»

12.5.1 Formålseffektivitet

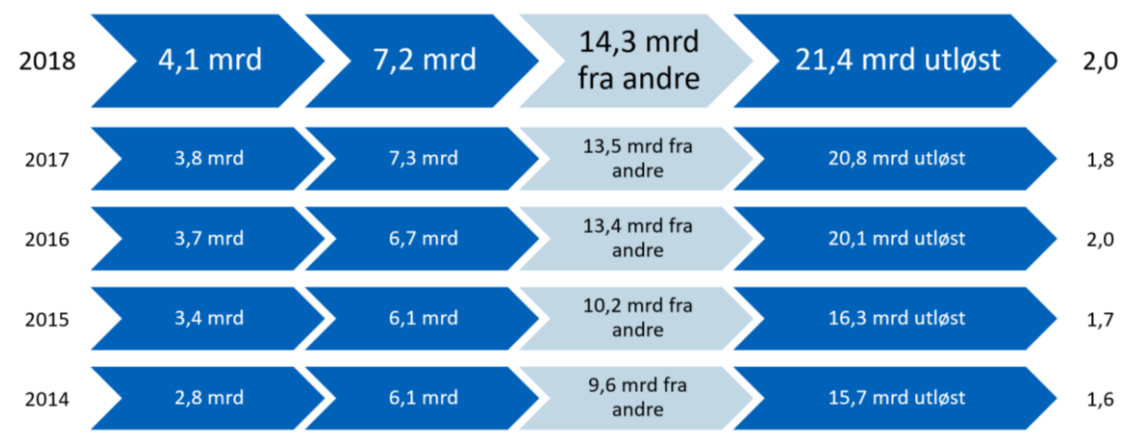
Oppdragsgiverrapporten 2018 og Årsrapporten 2018 har omfattende dokumentasjon på de effekter, resultater og aktiviteter som leveres. I sum forteller disse at samlede leveranser i kroner til Innovasjon Norges kunder øker med 22 prosent i perioden 2013 til 2018 (finansierings-, rådgivnings-, kompetanse-, nettverks- og profilerings-tjenester). Leveransene holder seg dermed tilnærmet på det rekordhøye 2017 nivået.

En krone fra Innovasjon Norge utløser to kroner fra næringslivet og andre i form av egeninnsats og annen risikokapital. Den samlede bevilgningen til Innovasjon Norge i 2018 var 4,1 mrd. kroner sammenlignet med 3,8 mrd. kroner i 2017. I tillegg til de årlige bevilgningene bidro utlånsvirksomheten til en samlet innsats i form av tilskudd og lån til næringslivet fra Innovasjon Norge på i alt 7,2¹²² mrd. kroner i 2018 sammenlignet med 7,3 mrd. kroner i 2017. Når private investorer og andre går inn med kapital og egeninnsats i tillegg, betyr det i alt 21,4 mrd. kroner til innovative virksomheter. Dette er en økning sammenlignet med 2017, hvor Innovasjon Norge utløste 20,8 mrd. kroner. Totalt gir dette en «utløst-faktor» på 2, en økning fra 1,8 i 2017.

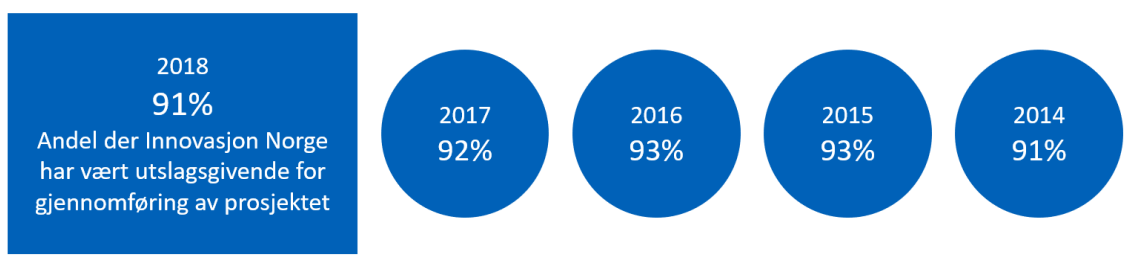
¹²²Inkluderer ca. 0,5 mrd. kroner i rådgivning og profilering. Tallet er rimelig konsistent mellom 2017 og 2018.

Figur 12-2 Illustrasjon på utløst kapital drevet av Innovasjon Norge

Ni av ti kunder (91 prosent¹²³) sier at Innovasjon Norges bidrag har vært utslagsgivende for deres prosjekt. Addisjonaliteten er tilfredsstillende på et høyt nivå.

Figur 12-3 Illustrasjon på addisjonaliteten

Kunder som innovasjon Norge har støttet viser en årlig mervekst på alle effektindikatorer; 9,4 prosentpoeng i salgsinntekter (12,7 i 2017), 6,7 prosentpoeng i verdiskaping (6,1 i 2017) og 3,0 prosentpoeng i produktivitet (2,1 i 2017). I sum viser dette en positiv status i nøkkeltallene som beskriver selskapets formåls effektivitet.

Utviklingen i selskapets formåls effektivitet i perioden 2019 til 2022

Innovasjon Norge kan øke sin måloppnåelse (formåls effektivitet/MRS) i årene fremover gjennom økte rammer for de virkemidler som fungerer best, samt introduksjon av nye satsinger på områder med stort potensial for innovasjon og verdiskaping (jf. innspill til Store Nye Satsinger 2020).

Samtidig erfarer Innovasjon Norge at måloppnåelsen, gitt uendrede rammer, kan økes gjennom et større omfang av rådgivning og veiledning til kunden i forkant og gjennom økt oppfølging i etterkant av gitt tilsagn.

¹²³ Oxford Research AS, Førunnersøkelsen, 2018-kohorten

Innovasjon Norge fortsatte i 2018 (og har også prioritert for 2019) å øke omfanget av kunderådgivning/veiledning og oppfølging. Dette forventes å gi økt måloppnåelse (i MRS), men samtidig medføre økte gjennomføringskostnader (økt kostnadsandel).

12.5.2 Kostnadseffektivitet

Utviklingen i selskapets kostnadseffektivitet¹²⁴ er krevende å lese direkte ut av årsregnskapet. Det er derfor utarbeidet ulike indikatorer som gir styret og ledelsen grunnlag for å diskutere utviklingen.

Innovasjon Norge valgte i 2018 å følge opp utviklingen på:

- Selskapsnivå (totale driftskostnader i prosent av samlede leveranser)
- Låneordningene i Innovasjon Norge, herunder sammenligning med norske banker
- De største tilskuddsordningene; i Oppdragsgiverrapporten 2018 er dette flyttet ut under det relevante avsnittet i rapporten:
  - 4.1 NFD 2421 Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond (Landsdekkende etablerertilskudd)
  - 4.3 NFD 2421 Post 71 Innovative næringsmiljøer (Klyngesatsingen)
  - 4.4 NFD 2421 Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter
  - 4.6 NFD 2421 Post 76 Miljøteknologi (MILTEK)
  - 5.3 KMD 550/551 Post 62 Bedriftsretta låne- og tilskotsordninger i distrikta
  - 6.3 LMD 1150 Post 50 Investering og bedriftsutvikling i landbruket
  - 6.4 LMD 1150 Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond (Bioøkonomiordningen)
  - 6.5 LMD 1150 Post 51 Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping
- Kostnadseffektivitet knyttet til rådgivning, kompetansetjenester og annen profilering. Dette er fortsatt omtalt i denne delen av rapporten.

En vurdering av kostnadseffektivitet krever kvalitativ datafangst over minst en treårsperiode. I tillegg er det nødvendig å ha et tilstrekkelig volum av saker for å kunne gjøre sammenligning over tid.

Generelt er kostnadsandelen størst på små ordninger, ordninger med særskilte kriterier eller prosesser, samt ordninger som er nye for kundene. Innovasjon Norge velger derfor å prioritere vurdering av kostnadseffektivitet for de største ordningene og de som har løpt over flere år.

Innovasjon Norge vurderer i hovedsak utviklingen mellom årene i egen virksomhet over tid. For låneordningene sammenligner man også med norske banker. For rådgivning, kompetanse, nettverk og profileringstjenester er en vurdering av kostnadseffektivitet metodisk krevende.

---

¹²⁴ Kostnadseffektivitet i Innovasjon Norge er forholdet mellom hva vi leverer (kr) og kostnadene ved å levere.

Innovasjon Norges kontakt med andre tilsvarende organisasjoner viser at andre også finner dette krevende.

Innovasjon Norge har valgt å inkludere en vurdering av kostnadseffektivitet i alle evalueringer fremover. Målet er, sammen med eksterne kompetansemiljøer, å finne stadig bedre data for kommende års vurderinger.

Samtidig er arbeidet strukturert med å registrere data knyttet til Innovasjon Norges rådgivnings- og kompetansetjenester. Innføringen av ny tjenestemodell støttet av et CRM-system (customer relationship management) vil over tid gi grunnlag for mer kvalitative vurderinger av effektiviteten i disse tjenestene. Året 2017 var det første året for datafangst med de innkjøringsutfordringer som dette medførte. I 2018 gjensto ennå noen utfordringer, særlig knyttet til registreringspraksis og kvalitet på data, men det er en klar bedring og det er forventet at data vil bli bedre ettersom erfaring med verktøyet øker.

En vurdering av kostnadseffektivitet i Innovasjon Norge er derfor et løpende utviklingsarbeid hvor ny kunnskap og ny forståelse går hånd i hånd med utvikling av metodikk og nye indikatorer.

Tabell 12-8 Kostnadseffektivitets vurderinger for 2018 og dokumentasjon dekker følgende andeler av de samlede leveranser

		Totalt mrd. kroner	Andel vurdert	Ikke inkludert p.t.
NFD	Lån	3,449	100 %	
	Tilskudd	1,298	87 %	Pre-så Korn/så Korn, diverse
	Rådgivning, kompetanse, nettverk, profilering	0,482	65%	Generell kundekontakt ++
KMD/FK	Lån	0,372	100 %	
	Tilskudd	0,513	92 %	Bedriftsnettverk, diverse
LMD	Lån	0,024	-	Små ordninger
	Tilskudd	0,892	99 %	Noen små ordninger
Øvrig		0,144	-	Små og/eller nye ordninger
Totalt		7,175	92 %	

Totale driftskostnader i prosent av samlede leveranser¹²⁵

Kostnadseffektivitet i Innovasjon Norge er forholdet mellom hva vi leverer (kroner) og kostnadene ved å levere. Som tidligere nevnt har samlede leveranser økt med 22 prosent siden 2013, mens selskapets driftskostnader ligger tilnærmet flatt på 1,5 mrd. kroner.

Innovasjon Norge har som mål å dokumentere positiv utvikling i selskapets kostnadseffektivitet samlet for virksomheten, over tid, hensyntatt de metodiske utfordringer og begrensninger som følger av virksomhetens egenart. Utviklingen i selskapets samlede kostnadseffektivitet skal over rullerende fireårsperiode oppfylle de krav til effektivisering som staten selv setter i de årlige statsbudsjetter.

Innovasjon Norge oppfyller dette selv om kostnadsandelen er noe økt fra 2017 til 2018. Utviklingen er i tråd med målene for 2018, og reflekterer selskapets satsing på sparringrollen med økt veiledning og rådgivning¹²⁶ til små og mellomstore bedrifter i alle deler av landet.

Tabell 12-9 Effektivitetsøkning siste seks år (beløp i mill. kroner)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Samlede leveranser til kunden	5 900	6 100	6 125	6 714	7 269	7 175
Samlede kostnader	1 467	1 425	1 387	1 378	1 374	1 459
Andel kostnader per levert krone	24,9%	23,4%	22,6%	20,5%	18,9%	20,3%
Endring i kostnadsandel siden 2013				18,2%		
Endring i kostnadsandel over 4 års periode				17,5%	19,1%	10,2%

Tabellen viser at sammenlignet med 2017 ligger leveransene på tilnærmet samme nivå, mens driftskostnadene er noe høyere. Utviklingen er i tråd med målene for 2018, og reflekterer selskapets satsing på sparringrollen med økt veiledning og rådgivning til små og mellomstore bedrifter i alle deler av landet. I tillegg er økningen relatert til kostnader knyttet til

¹²⁵ Samlet næringsrettet innsats i det respektive året (sum av leverte tjenester; finansiering, rådgivning, kompetanse, nettverk, profilering). Kilde: Årsrapport for året.

¹²⁶ Vi viser til ekstern analyse presentert i oppdragsgiverrapport 2017 av effektene av at bedriftene får finansiering kombinert med rådgivning, veiledning og oppfølging. Disse kundene har bedre uttelling på resultatindikatorerne i kundefeffektundersøkelsen enn de som ikke får oppfølging, ved at de scorer om lag 10 prosentpoeng høyere enn de som ikke har fått oppfølging. De som har benyttet seg av kompetanse- og rådgivningstjenestene utmerker seg blant disse igjen. Der er andelen 23 prosentpoeng høyere skår på resultatindikatorerne enn de som ikke har benyttet seg av tjenestene. Oxford Research dokumenterer at dette er signifikant positive estimater. «Innovasjon i bygd og by», Oxford Research (2017)

digitaliseringsløpet Innovasjon Norge gjennomfører i tillegg til noe økte kostnader knyttet til antall ansatte.

Utviklingen i kostnadseffektivitet må sees i sammenheng med oppnådde effekter og strategiske ambisjoner. Målet er ikke isolert sett å ha lav kostnadsandel, men lav kostnadsandel gitt de målgrupper, prioriteringer og virkemiddel som er nødvendige for å oppnå størst formålseffekt.

Utviklingen i andel kostnader per krone levert mellom årene vil naturlig nok påvirkes av miks og fordeling i samlede leverte tjenester. Ytterligere vil prosenten kunne variere avhengig av en bevisst kombinasjon av innleide konsulenter og faste ansatte for å ivareta en fleksibilitet i henhold til grad av temporær kompetansemiks og antall årsverk relativt til gjeldende oppdrag og formål.

Innovasjon Norge har siden starten av 2014 hatt en reduksjon i antall årsverk fra 760 (31.12.2013) til 699 (31.12.2018). Dette har bidratt til reduserte kostnader. Antall årsverk per 31.12.2018 er lavere enn normal aktivitet skulle tilsa, og er fremdeles påvirket av de kontor- og bemanningsendringene som gjennomføres ved utekontorene og forsinkelsene av nyansatte ved distriktskontorer.

Utviklingen i selskapets kostnadseffektivitet i kommende år 2019-2022

Det er ventet at utviklingen i selskapets kostnadseffektivitet for 2019 vil reduseres ytterligere, og den videre utviklingen i årene frem til 2022 vil påvirkes av følgende forhold:

- *Budsjett 2019.* Kostnadsnivået er forventet noe høyere enn i 2018 og er fremdeles drevet av digitaliseringsløpet, og noe økte kostnader knyttet til antall ansatte. Innovasjon Norge satser også på å øke sin rådgiving/sparing rolle i kombinasjon med finansielle virkemidler – isolert sett innebærer dette en økt kostnadsandel. Om leveransene opprettholdes på 2017/2018 nivå tilsier dette en redusert kostnadseffektivitet. Oppnådde effekter hos kundene vil dog ventelig øke.
- *Innovasjon Norges omstillingsreise.* I fase 2 av omstillingsreisen (2018-2021) vil erfaringer og ny kunnskap fra første fase trekkes inn i omstillingsprosessen, og man vil se på hvilke løsninger som best får frem et enda mer målrettet og effektivt Innovasjon Norge for fremtiden. For å lykkes vil tydelighet (i veivalg) fra og samarbeid mellom eierne, styret, ledelsen, tillitsvalgte og ansatte være avgjørende.
- *Videreutvikle økonomimodell.* Innovasjon Norge arbeider med å videreutvikle sin økonomimodell. I dette arbeidet vurderes flere endringer i prinsippene for inntektsføring og kostnadsfordelinger. Herunder lineært kostnadspådrag fra flere inntektskilder og differensierte timepriser for henholdsvis selvfinansierende ordninger og øvrige ordninger. Det må forventes at kostnadsandelen på selvfinansierende ordninger vil øke som følge av dette.

12.5.3 Effektiviteten i driften av de ulike ordningene

12.5.3.1 Låneordningene i Innovasjon Norge

Samlet resultat før tap på alle låneordningene ble i 2018 240 mill. kroner (261 i 2017).

Lavrisikolån hadde et resultat *etter tap* på 176 mill. kroner (269 i 2017). 2018-resultat *før tap* for risikolåneordningene var 42 mill. kroner (41 i 2017), mens samlede tap på utlån for risikolån var 36 mill. kroner (94 i 2017).

For 2019 forventes det noe lavere marginer og svakere resultater.

Kostnadseffektivitet

Kvaliteten på regnskapsdataene med hensyn til kostnadsfordeling på de ulike tjenestene er vesentlig forbedret de siste årene, hvilket også innebærer at sammenligninger tilbake i tid ikke uten videre gir et helt korrekt bilde. Det er imidlertid godt grunnlag for å sammenligne 2018 med 2017. For lånevirkosomheten kan 2018 oppsummeres slik:

- timeforbruket knyttet til utlånsvirkosomheten er lite endret fra 2017
- kostnadseffektiviteten er litt lavere i 2018 enn i 2017, først og fremst som følge av en kombinasjon av økte IT-kostnader og økt timepris

Dette underbygges med at driftskostnadene for låneordningene beløper seg til ca. 172 mill. kroner i 2018 (154 i 2017). Driftskostnadene fordeler seg med 151 (140 i 2017) mill. kroner i timekostnader og 22 mill. kroner (14 i 2017) i direkte prosjektkostnader. Direkte prosjektkostnader består hovedsakelig av IT-kostnader. Sum driftskostnader for lånevirkosomheten målt i forhold til gjennomsnittlig brutto utlånsvolum er 0,95 prosent (0,9 i 2017). Antall timer disponert til lånevirkosomheten i 2018 er 135 000, som er om lag det samme som i 2017.

Til sammenligning rapporterer Bankenes Sikringsfond per tredje kvartal 2018 en marginal resultatforbedring etter skatt i bankene (fra 0,97 prosent til 1,05 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital). Økningen i resultat kommer først og fremst som følge av økte netto renteinntekter. Driftskostnadene i bankene er om lag uendret som andel av bankenes forvaltningskapital.

Nøkkeltallsbegrepene for vurdering av kostnadseffektivitet for låneordningene i Innovasjon Norge 2018 er:

- Driftskostnader i prosent av netto renteinntekter (kostnadsgrad)
- Driftskostnader i prosent av brutto utlånsvolum
- Driftskostnader i prosent av nye tilsagn (kroner)

Tabell 12-10 Nøkkeltall for låneordningene i Innovasjon Norge per 31.12.2018, 2017 i parentes

	Lavrisikolån	Risikolån Distriktsrettede	Innovasjons- og risikolån
Driftskostnader i prosent av <i>netto</i> renteinntekter	30,0% (25,4%)	64,6% (68,2%)	71,6% (68,1%)
Driftskostnader i prosent av <i>brutto</i> lånevolum	0,58% (0,53%)	2,51% (2,69%)	2,29% (2,37%)
Driftskostnader i prosent av nye tilsagn (kroner)	3,4% (3,0%)	8,3% (5,8%)	6,5% (5,1%)

Tilsagn mill. kroner	2 500 (2 498)	372 (550)	899 (929)
Antall nye tilsagn	408 (458)	110 (169)	291 (313)

Tabell 12-11 Regnskap for låneordningene i Innovasjon Norge per 31.12.2018, 2017 i parentes (beløp i mill. kroner)

	Lavrisikolån	Risikolån distriktsrettede	Innovasjons- og risikolån
Brutto renteinntekter	421 (431)	60 (57)	104 (84)
Netto renteinntekter	280 (295)	48 (47)	81 (69)
Sum driftsinntekter	2 (0)	0 (1)	1 (3)
Sum driftskostnader	-84 (-75)	-31 (-32)	-58 (-47)
Resultat før tap	198 (220)	18 (16)	24 (25)
Tap på utlån og garantier	-22 (49)	2 (-29)	-38 (-65)
Tapsdekning	0 (0)	-2 (29)	38 (65)
Sum netto tap på utlån og garantier	-22(49)	0 (0)	0 (0)
Resultat	176 (269)	18 (16)	24 (25)
Brutto utlån	14 378 (14 153)	1 253 (1 190)	2 536 (1 986)
Tapsnedskrivning	-320 (-312)	-124 (-162)	-205 (-219)
Netto utlån	14 059 (13 841)	1 111 (1028)	2 331 (1 767)

Driftskostnader i prosent av netto renteinntekter (kostnadsgrad):

Dette er et godt nøkkeltall for å fortelle om inntjening etter dekning av driftskostnader.

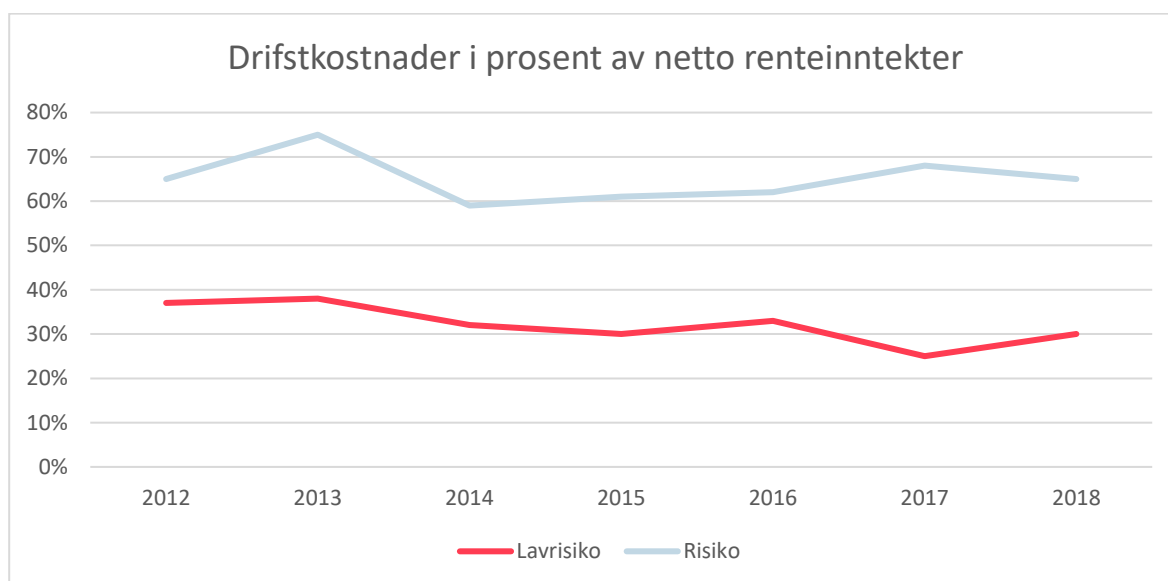
Indikatoren benyttes som en hovedindikator i bankene, men egner seg alene ikke spesielt godt for Innovasjon Norge, ettersom egen inntjening ikke er primærfokus.

Tabell 12-12 Kostnadsgrad: Driftskostnader i prosent av netto renteinntekter

Netto	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lavrisiko	37 %	38 %	32 %	30 %	33 %	25 %	30%
Risiko	65 %	75 %	59 %	61 %	62 %	68 %	65%

Til sammenligning var kostnadsgraden (eksklusiv verdipapirer) i alle norske banker 45,9 prosent per tredje kvartal 2018 ifølge Bankenes Sikringsfond. Tilsvarende tall for 2017 var 48,2 prosent.

Figur 12-4 Driftskostnader i prosent av netto renteinntekter

At kostnadsgraden for lavrisikolån har økt noe i forhold til 2017, har dels sin forklaring i noe reduksjon i netto renteinntekter (margin), dels høyere timepris samt økte avskrivninger på IT-investeringer. Kostnadsgraden på risikolån i Innovasjon Norge er omtrent på samme nivå som i 2017.

Driftskostnader i prosent av brutto utlånsvolum:

Nøkkeltallet er for Innovasjon Norge noenlunde i samsvar med nøkkeltallet som blir brukt av banker, som beregner prosenten av samlet forvaltningskapital.

Tabell 12-13 Lavrisikolån/Risikolån: Driftskostnader i prosent av brutto utlånsvolum

Brutto lånevolum	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lavrisiko	0,78	0,78	0,70	0,67	0,64	0,53	0,58
Risikolån	2,45	2,75	2,28	2,37	2,37	2,49	2,35

Driftskostnader i prosent av utlånsvolum («lavrisiko») i bankene anslås å være i størrelsesorden inntil 0,5 prosent, men kan variere noe avhengig av kompleksiteten i låneporteføljen og bankens størrelse. Som forventet og varslet ved forrige rapportering har driftskostnadsandelen i Innovasjon Norge økt noe i forhold til 2017.

Risikolåneordningene har en langt høyere driftskostnad enn lavrisikolån. Dette er innenfor forventning, da det er mer arbeid med disse lånene, og antall oppfølgingssaker er betydelig høyere enn for lavrisikolåneordningen. Økt kostnadsandel i 2017 var begrunnet ut ifra at det både var et høyt volum og antall tilsagn om nye risiko-/innovasjonslån.

Som forventet har nivået på nye lånetilsagn i 2018 vært noe lavere enn i 2017 og det har derfor også vært forventet at driftskostnadsandelen skulle gå noe ned. I tillegg har risikolåneporteføljen økt med nær 20 prosent i 2018, blant annet som følge av nye tilsagn gitt i 2017. Til tross for økt timepris og økte IT-kostnader har dette ført til at driftskostnadene i prosent av lånevolum har gått ned for risikolån.

Driftskostnader i prosent av nye tilsagn (kroner)

Kostnadspådraget i Innovasjon Norges lånevirkosomhet knytter seg mye til aktivitetsomfanget på nye tilsagn. Denne indikatoren er derfor viktig sett opp mot kostnadsandel i de to øvrige indikatorene.

Tabell 12-14 Driftskostnader i prosent av årets tilsagnsvolum, per 31.12.

	Lavrisikolån	Risikolån distriktsrettede	Innovasjonslån
Driftskostnader i prosent av nye tilsagn (kroner)			
2015	4,8 %	7,5 %	6,9 %
2016	3,6 %	9,7 %	5,6 %
2017	3,0 %	5,8 %	5,1 %
2018	3,4 %	8,3 %	6,5 %
Tilsagn mill. kroner			
2015	1 958	375	519
2016	2 486	290	700
2017	2 498	550	929
2018	2 500	372	899
Antall nye tilsagn			
2015	449	129	133
2016	420	134	186
2017	458	169	313
2018	408	110	291

Antall innvilgede nye lån er ca. 15 prosent lavere i 2018 sammenlignet med 2017, mens innvilget beløp er omtrent fem prosent lavere. Isolert sett skulle dette trekke i retning av et litt lavere kostnadspådrag og også litt lavere timeforbruk enn vi de facto har hatt, jf. at arbeidet med å gi nye lånetilsagn utgjør en vesentlig del av kostnadene med hele lånevirkosomheten. Økt timepris og økte IT-kostnader er noe av forklaringen på at dette ikke er tilfelle. I tillegg kan trolig noe henge sammen med ressursbruk knyttet til avtaleforhold med European Investment Fund (EIF) og bankene samt økt omfang av arbeid knyttet til oppstartlån.

12.5.3.2 Rådgivning, kompetansetjenester og annen profilering

Innovasjon Norge allokerte 315 mill. kroner på rådgivning, kompetansetjenester og annen profilering i 2018, med mål om å få fram flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Innovasjon Norge er en sentral aktør når det gjelder bred kompetanseutvikling i næringslivet med særlig sikte på innovasjon, og kan oppnå en større effekt og måloppnåelse av selskapets midler ved å tilby både økonomisk støtte og tilføre kompetanse til sine kunder. Aktivitetene omfatter rådgivning og kompetansetjenester inn mot innovasjon og entreprenørskap, internasjonal

rådgivning inn mot å mobilisere for vekst og eksport, samt andre profileringsaktiviteter samlet under merkevaren Norge-plattformen.

Virkemiddelrammer 2018 ble fordelt slik i starten av året:

- 253 mill. kroner Internasjonalisering og kompetansetjenester, herunder mobilisering
- 62 mill. kroner Arbeid inn mot flere gode gründere

For rådgivning, kompetanse, nettverk og profileringstjenester er en vurdering av kostnadseffektivitet metodisk krevende. Innovasjon Norges kontakt med andre tilsvarende organisasjoner viser at andre også finner dette krevende.

Verdien av rådgivnings- og kompetansetjenester settes til kostpris, da disse aktivitetene ikke skal generere overskudd. Omfanget av en enkelt tjeneste (målt i antall timer) varierer sterkt avhengig av behovsfase og marked. Tradisjonelle effektivitetsmål er derfor vanskelige å bruke.

Innovasjon Norge innførte i 2017 ny tjenestemodell støttet av et CRM-system for å sikre blant annet bedre datafangst for disse tjenestene. Samtidig bør en vurdering av effektiviteten i rådgivnings- og kompetansetjenester se kunde-effektene av rådgivningen i relasjon til den samlede rådgivningsinnsatsen. Dette kan oppnås gjennom eksterne evalueringer. Innovasjon Norge har derfor valgt å inkludere en vurdering av kostnadseffektivitet i alle evalueringer fremover. Målet er, sammen med eksterne kompetansemiljøer, å finne stadig bedre data for kommende års vurderinger.

Ny tjenestemodell støttet av CRM-system implementeres 2017/2018

Å forstå og treffe kundens behov er avgjørende for at rådgivnings- og kompetansetjenestene (så vel som finansieringstjenester) skal ha størst effekt og måloppnåelse. Ny tjenestemodell og CRM-system skal bistå Innovasjon Norge i det.

Innovasjon Norge har implementert første fase av en ny og forenklet tjenestemodell der kompetanse, rådgivning og finansielle tjenester kobles mer direkte mot kundenes overordnede ambisjoner og behov. I 2017 startet arbeidet strukturert med å registrere og fange data knyttet til Innovasjon Norges rådgivnings- og kompetansetjenester, dette har blitt videreført i 2018. Den nye tjenestemodellen, støttet av et CRM-system, vil over tid gi grunnlag for mer kvalitative vurderinger av effektiviteten i tjenestene. Den nye modellen skal både ivareta krav til rapportering på kapittel og post, samt bidra til å forenkle kommunikasjonen med kundene.

2017 var første året for datafangst og registrering av leveranser og kunder er annerledes enn tidligere praksis. I tillegg har det vært noen innkjøringsutfordringer. Datafangst fra 2017 og til dels også 2018 er derfor noe mangelfull. Implementering er i gang, og data vil bli bedre ettersom praksis og bruk øker. Vi har gitt noen leveranse og kundetall under men Innovasjon Norge håper å komme tilbake i fremtidige oppdragsgiverreporter med mer kvalitativ data på dette.

Internasjonalisering og kompetansetjenester, herunder mobilisering

Regjeringens eksportstrategi fra 2017 slo fast at Norge skal øke eksporten og norsk næringsliv skal ta nye globale posisjoner. Operasjonalisering av flere av tiltakene i Eksportstrategien ble igangsatt i 2018, inkludert tiltak for å etablere et eksportprogram, styrking av *Invest in Norway*, styrking av klyngesatsingen, og markedsføring av norske grønne løsninger – gjennom blant annet lanseringen av det digitale utstillingsvinduet, The Explorer.

Innovasjon Norges eksportaktiviteter er nå samlet i en egen divisjon, Merkevarer Norge. I 2018 har det vært fokus på å tydeliggjøre kommunikasjonen av oppdragene og aktivitetene gjennom følgende inndeling: Export Norway, Invest in Norway og Visit Norway.

Dette er leveransetall for et utvalg av tjenester som leveres under Export Norway:

Tabell 12-15 Oversikt over antall leveranser og kunder innen eksport og internasjonalisering for 2018, 2017 tall i parentes

Tjeneste	Leveranser	Kunder
Internasjonal markedsrådgivning	1 129 (833)	754 (619) ¹²⁷
Global Entrepreneurship-programmene ¹²⁸	12 (7)	108 (44)
Global Growth-programmet	26 (31) ¹²⁹	260 (284)
Hjemhenting av kunnskap om internasjonale markedsforhold	12 (9)	n/a ¹³⁰
Internasjonale Business events (Messer og internasjonale seminarer)	80 (40) ¹³¹	785 (≈700)
Eksportrådgivning	25 ¹³² 650 ¹³³	220 650
Internasjonaliseringsworkshop	28	180

¹²⁷ Unike kunder

¹²⁸ 2018: Totalt trente 108 selskaper på internasjonal forretningsutvikling i de 12 samlingene som ble avholdt innen Innovation Norway Growth Challenge, Tech Incubator (TINC), Entrepreneurial Marketing, Global Entrepreneurship Training (GET), Tech City Executive Accelerator (TEA), nHack, akselerator i Shanghai. 2017: Totalt trente 74 deltakere fra 44 selskaper på internasjonal forretningsutvikling i de 7 samlingene som ble avholdt.

¹²⁹ Antall Global Growth programmer både gjennomført og i ulike faser

¹³⁰ Markedsrapporter produseres og tilgjengeliggjøres internt og eksternt, men har ikke tall på antall kunder som har mottatt disse. Rapportene er også kjent som Knowledge Transfer Projects (KTP).

¹³¹ Omfatter messer i regi av messeavdelingen (2017: 14 arrangementer og 347 deltakere) + andre messer hovedsakelig gjennomført av utekontorene (2017: 26 arrangementer og 300-350 bedrifter).

¹³² Dette er antall kurs avholdt med ca 220 deltakere totalt

¹³³ Dette er bare 1:1 rådgivning.

Innovasjon Norge etablerer gjennom 2017 og 2018 et nytt basisnivå for styring og oppfølging av rådgivnings- og kompetansetjenester. Overgangen til ny tjenestemodell innebærer et trendbrudd i datarekken (leveranser og kostnader) som ikke gir mulighet for sammenligning med tidligere år. Imidlertid legges nå grunnlaget for styrket dokumentasjon og styring fremover noe som vil muliggjøre flere eksterne evalueringer og bedre interne kostnadsvurderinger i fremtiden.

For 2018 har Innovasjon Norge fulgt opp og dokumentert ressursbruken i relasjon til kostnadseffektivitet i disse aktivitetene gjennom å:

- Fastsette budsjetter som gir en effektiv balanse mellom generell kundekontakt¹³⁴ og leveranseaktiviteter som eksempelvis tjenestene over.
- Vurdert hvorledes tilgjengelige ressurser benytter seg av generell kundekontakt fordelt på regionene.

Overordnet må utviklingen sies å være tilfredsstillende. Det vises også til avsnittene under 4.5 Post 74 Innovasjon og grunderskap samt [4.5 Post 74 Vekst og eksport](#).

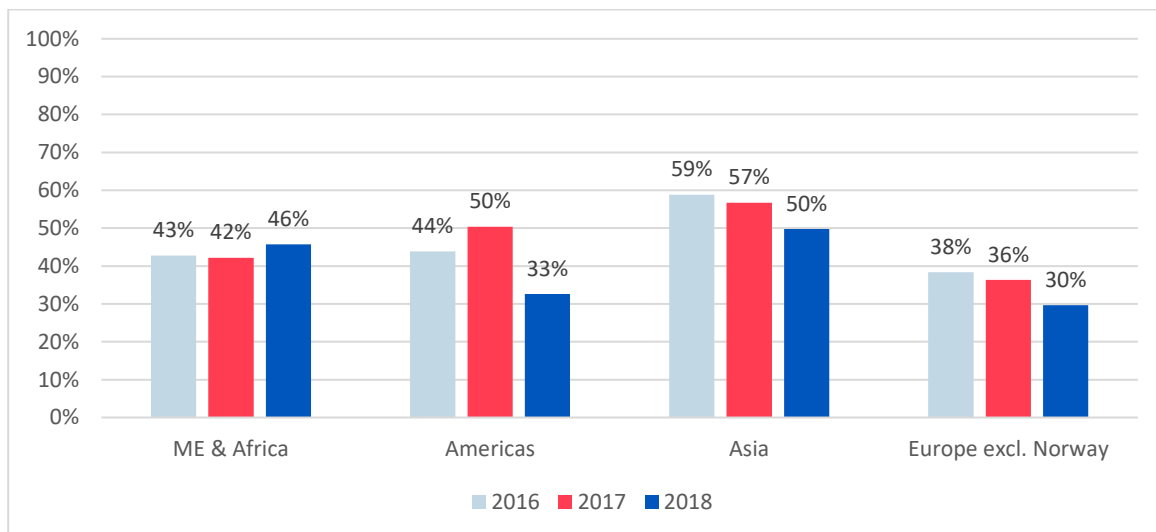
Innovasjon Norge investerer mye tid i å vedlikeholde kontorenes markedskompetanse og relevans samt identifisere nye markedsmuligheter. Å sikre det riktige nettverket, krever ressurser i form av timer. I tillegg må kontorene benytte tid på å mobilisere de riktige norske bedriftene. Vridningen mot flerbedriftsprogrammer, der Innovasjon Norge selv står for regionen har i 2017/2018 krevd en strukturert og målrettet jobbing for å identifisere konkrete muligheter for norske bedrifter, klynger og næringsmiljøer, og å styrke markedskompetansen og nettverkene.

Kontorene/regionene har et ulikt ressursgrunnlag. Innovasjon Norge følger derfor opp hvor stor andel av tilgjengelige årsverk som benyttes på generell kundekontakt. Figuren under viser fordelingen for henholdsvis 2016, 2017 og 2018.

---

¹³⁴ Omfatter: Tilegnelse og deling av kunnskap om internasjonale markedsmuligheter for norsk næringsliv. Ved utvikling og pleie av vårt profesjonelle nettverk i inn- og utland (1:fler)/ Markedsføring av INs tjenester (1:fler)/ Behovsavklaring i møte med kunde (1:1)

Figur 12-5 Andel av et gjennomsnitts årsverk benyttet på «generell kundekontakt (630)» per verdensdel

Kontorene i nye markeder har som forventet det største behovet for nettverksbygging og investeringer i markedsavklaringer, mens markedene i Europa vil ha en mindre andel (og større leveransegrad)

Evalueringer

Innovasjon Norge gjør hvert år flere evalueringer, men ikke alle ordninger evalueres hvert år. Under følger derfor gjengitt et utvalg av relevante evalueringer primært knyttet til omtale rundt kostnadseffektivitet.

- Gjennom **Global Growth** får flere kunder eksportbistand til lavere kostnad, og spisskompetansen ute blir brukt bedre. Løpende tilbakemeldinger fra prosjektene er positive, både med hensyn til kundetilfredshet og effekter. Tjenesten skal evalueres så snart et tilstrekkelig antall bedrifter (+/- 250) har gjennomført Global Growth.

Leveransemodellen for Global Growth er betydelig endret. Prosjektene finansieres i sin helhet sentralt, deltakerne rekrutteres fra hele landet og utekontorenes medarbeidere benyttes som rådgivere i stedet for eksterne konsulenter. Løpende tilbakemeldinger fra prosjektene er positive, både med hensyn til kundetilfredshet og effekter.

Global Growth har med seg mye av metodikken levert i de ulike FRAM-variantene. Damvad Norge evaluerte FRAM i 2014 og konkluderte med at programmet er relevant for å møte de utfordringene små og mellomstore bedrifter står overfor i dag. Konklusjonen fra Damvads evaluering av FRAM vil trolig også gjelde for Global Growth. Fra Damvads evaluering: «Markedssvikten i FRAM er knyttet til asymmetrisk informasjon. Bedriftene investerer mindre enn det som kan sies å være samfunnsøkonomisk optimalt i kompetanse på forretningsutvikling fordi framtidig gevinst er vanskelig å se på investeringstidspunktet».

- **Global Entrepreneurship (GE)** ble evaluert i 2016, herunder kostnadseffektivitet. Oxford Research konkluderte blant annet; *«GE-tjenesten ser ut til å være utløsende for kompetanseheving blant deltakerne, og har dermed høy addisjonalitet. Deltakernes vilje til å betale egenandel for tjenesten til tross for lav betalingsevne, samt nytten knyttet til kursstedet, tyder på at tjenesten med stor grad av sannsynlighet er kostnadseffektiv»*. Innovasjon Norges eierskap og styring av programmene under GE fremstår som god, og Oxford Research peker på forbedringsområder som vil øke effekten og effektiviteten ytterligere. Disse tas med i det videre utviklingsarbeidet.
- **Internasjonal markedsrådgiving** har vært en del av de løpende Kundeeffektundersøkelsene (KEU) siden 2003. Innovasjon Norge har derfor betydelige data på effekter av denne tjenesten knyttet til de indikatorene som er med i Kundeeffektundersøkelsene: addisjonalitet, samarbeid, kompetanse, innovasjon og økonomiske indikatorer som omsetningsøkning, overlevelse, konkurransekraft og lønnsomhet. Sysselsetting og kostnader per etablert ny arbeidsplass er også beregnet for tjenesten.

SSB har også denne tjenesten med i sine effektstudier fra og med 2009. Analysene viser at bedriftene som får internasjonale rådgivingstjenester, har en høyere vekst i verdiskapingen enn tilsvarende bedrifter som ikke har mottatt slike tjenester fra Innovasjon Norge. Hos de to andre effektindikatorene er det ikke signifikant forskjell mellom de kundene til Innovasjon Norge og referansegruppen.

- **International Business Events** har ikke vært gjenstand for evalueringer, og vurderes ikke egnet til mer omfattende effektmåling. Det gjennomføres egne undersøkelser for å vurdere tilfredsheten av arrangementet. Tilfredshetsmåling er vurdert som best egnet til denne tjenesten.
- **Mentortjenesten for gründere (Mentorordningen)** er evaluert i 2018 av Menon Economics. Fra rapporten kan man lese at *«... Effektanalysen indikerer at foretakene som har benyttet Mentortjenesten etter tre år i snitt har 300 000 kroner høyere verdiskaping enn de ville hatt uten Mentortjenesten. En enkel beregning viser at dersom disse bedriftene opprettholder et tilsvarende nivå på verdiskaping de neste fem årene vil dette ha en nåverdi på 1,4 mill. kroner (gitt diskonteringsrente på fire prosent)»*. I tillegg leser vi *«... for at ordningen skal være samfunnsøkonomisk lønnsom er det kun nødvendig at Mentortjenesten bidrar til at verdiskapingen fra ressursene som settes inn i gründerbedriftene er 4,0 prosent høyere enn den alternative verdien av ressursene. Det stiliserte regnestykket indikerer at ordningen er samfunnsøkonomisk lønnsom.»*
- **I tillegg nevnes her alle de evalueringer Innovasjon Norge har fått utført for 2018:**
  - Bedriftsnettverk. Oxford Research. Juni 2018. (KMD og NFD)
  - Biogasspilotene. Følgeevaluering. Vista Analyse. Oktober 2018. (LMD)
  - Kompetansetjenestene under Vekstprogrammet for mat og rein og Matmerk sine ordninger. På oppdrag fra LMD. Oxford Research og Ruralis. November 2018. (LMD)
  - Mentorordningen. Menon Economics. Desember 2018. (KMD og NFD)
  - Regional omstilling – ny rammebestilling for evaluering av ferdige enkeltområder. Oxford Research. Løpende. (KMD)

- Presåkokorn og Oppstartslån. Gjennomført førevaluering/nullpkt.analyse november 2018. Følgeevaluering inn i 2019. Menon Economics. (NFD)
- Vekstgarantiordningen. Gjennomført førevaluering/nullpkt.analyse. Følgeevaluering inn i 2019. Menon Economics. (NFD)
- Arktisk og Prorus. På oppdrag fra UD. Oxford Research. Rapport avgitt i desember 2018, trykket i mars 2019. (UD)
- I tillegg er det gjennomført Kundeeffektundersøkelser (KEU), årlig effektmålings-survey. Oxford Research. Før-undersøkelse av 2017-årgangen og Etterundersøkelse av 2014-årgangen er gjennomført i 2018.

12.5.3.3 Profilerings av Norge som turistdestinasjon

Innovasjon Norges reiselivsarbeid er i endring og 2018 har vært et år for omstilling og implementering av profileringsstrategien. På grunn av nyrekruttering har ikke organisasjonen hatt full kapasitet for operasjonalisering av den sentrale profilerings- og kampanjefunksjonen før i januar 2019. Implementeringsarbeidet fortsetter i 2019. Innovasjon Norge har gjennom 2018 videre styrket den interne ressursen til cirka 1,5 stilling på merkeordningen for bærekraftige reisemål.

Det har i 2018 vært gjennomført to evalueringer som treffer Innovasjon Norges reiselivsarbeid;

- Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) har på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet gjennomført effektmåling av den offentlig finansierte profilerings av Norge som reisemål.
- PwC og Oslo Economics har på oppdrag fra Finansdepartementet foretatt en Områdegjennomgang av næringsfremme i utlandet, hvor blant annet Innovasjon Norges arbeid med reiseliv var gjenstand for evaluering.

Resultatet av evalueringene gjengis ikke her.

12.5.3.4 Om arbeidet med innspill til nasjonal og regional politikkutforming

Innovasjon Norge skal være en innovasjonspolitisk rådgiver og gi innspill til nasjonal og regional politikkutforming til sine eiere og oppdragsgivere. Rollen som innovasjonspolitisk rådgiver kan deles i fire; Innovasjon Norge har en lyttepostfunksjon ut i markedene nasjonalt og internasjonalt og formidler denne kunnskapen tilbake til selskapet og eierne. Vi skal evaluere og måle effekter av våre tjenester og programmer og sikre at disse virker. Videre skal vi fremme innspill til oppdragsgiverne som kan bidra til å styrke selskapets mål. Selskapet skal også fremme debatt om innovasjonspolitikk i det offentlige ordskiftet.

I 2018 satte Innovasjon Norge ut en ekstern evaluering for å avdekke om selskapet har blitt en tydeligere innovasjonspolitisk rådgiver i perioden 2012 til 2018 med fokus på de siste fire år. Evalueringen har følgende hovedkonklusjoner:

Innovasjon Norge har tatt flere grep for å bli en bedre rådgiver og har bygget kapasitet og viet tid og oppmerksomhet til Eiermålet. Måloppnåelsen er likevel vurdert som noe svakere enn hva man kunne forvente. Dette skyldes i hovedsak ulik rolleforståelse mellom selskapet og eiere og oppdragsgivere. Analysen anbefaler å utvikle arenaer for dialog om Eiermålet hvor

forventningsavklaring og innhold i rollen kan diskuteres. Innovasjon Norge anbefales også til å i større grad ta i bruk egne data og nettverk for analyseformål.

Disse anbefalingene vil bli fulgt opp i 2019.

I 2018 har arbeidet med å styrke Innovasjon Norges rolle som innovasjonspolitisk rådgiver i det regionale partnerskapet blitt videreført. Distriktskontorene og fylkeskommunene har fått økt tilgang til interne og eksterne data som faktagrunnlag for å utvikle treffsikker regional innovasjonspolitikk basert på faglig funderte råd. Selskapets toppledelse sentralt og regionalt besøkte sammen alle regioner for strategiske møter med de fylkeskommunale eierne i løpet av 2018. Lyttpostfunksjonen er tatt mer aktivt i bruk gjennom en tettere dialog mellom hovedkontoret og distriktskontorene ved hjelp av et dedikert regionalteam som støtter distriktskontorene i sin innovasjonspolitiske rådgivning.

Innovasjon Norge har i 2018 hatt fokus på å styrke analysekompetansen. Selskapet har hatt en strategi for å bygge nettverk til flere eksterne analysemiljøer i akademia. I 2018 investerte selskapet videre i samarbeidet med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo (UiO) om et langsiktig prosjekt for å studere effekter av virksomheten. En Ph.d. er ansatt i Innovasjon Norge for å jobbe med veiledning fra UiO i tre år. I dette arbeidet skal nye og innovative former for effektanalyser testes ut.

Innovasjon Norge har gitt en rekke skriftlige innspill til statsbudsjett, strategier og meldinger til Nærings- og fiskeridepartementet og andre departement. Selskapet har i 2018 brukt betydelige ressurser både fra hovedkontoret og kontoret i Brussel på innspill til EUs neste rammeprogram, Horisont Europa. Selskapet har også jobbet tett med regjeringens helsenæringsmelding.

Innovasjon Norge har i 2018 satt agenda i det offentlige ordskiftet gjennom Eksportkonferansen, innovasjonstalen og Arendalsuka, hvor selskapet bringer opp sentrale innovasjonspolitiske tema i det offentlige ordskiftet. Årets innovasjonstale hadde fokus på Merkevarer Norge og å tiltrekke utenlandsinvesteringer til Norge. Eksportkonferansen tok opp urolighetene i handelspolitikken. Innovasjon Norge er i tillegg tilstede på en rekke relevante arrangementer regionalt, nasjonalt og internasjonalt som omhandler innovasjon og verdiskaping.

12.6 Arbeid med sikkerhet og beredskap

Innovasjon Norge er et globalt selskap. Selskapet har stort fokus på sikkerhet og beredskap ved alle lokasjoner og har nylig ansatt en medarbeider med ansvar for sikkerhet- og beredskapsarbeidet. Stillingen høres organisatorisk under divisjon Legal and Compliance. Den nye ansvarlige for sikkerhet og beredskap skal blant annet tilrettelegge for at Innovasjon Norge har en forsvarlig og effektiv beredskap og inngå i selskapets krisestab. Vedkommende skal også analysere risikobilde basert på sikkerhet- og sårbarhetsanalyser og foreslå og gjennomføre konkrete forebyggende tiltak.

13 Vedlegg – Forbruk og MRS

13.1 Statistikk per rapporteringsenhet

I kapitlene under følger rapportering på forbruk/tildelinger totalt og fordelt på mål og resultatstyringsindikatorerne (MRS-indikatorerne). I tillegg til effekter på antall ansatte og lønnsomhet, disse brukes som støttende analyser i rapporten. Rapporteringsenhet er en aggregering av virkemiddelkodene som hører sammen. Grupperingen er gjort av Innovasjon Norge for å forenkle både fremstillingen og tolkningen av dataene under. Forbrukstallene er oppgitt både på rapporteringsenhet og virkemiddelevelnivå, mens MRS-indikatorerne er kun oppgitt på rapporteringsenhet.

13.1.1 Forbruk og antall i 2018 fordelt per departement

Med forbruk menes innvilget beløp i 2018 (minus annulleringer i tilsagnsåret).

Tabell 13-1 Forbruk i 2018 fordelt på departement (beløp i kroner)¹³⁵

Departement	Bedrift		Gründer		Personkunde		Annet		Totalsum
	i NOK	Andel	i NOK	Andel	i NOK	Andel	i NOK	Andel	
KD	8 952 240	34 %	5 578 700	21 %		0 %	11 942 500	45 %	26 473 440
KLD	6 300 000	60 %	689 000	7 %		0 %	3 525 000	34 %	10 514 000
KMD	492 794 780	56 %	313 896 659	35 %	890 000	0 %	78 172 722	9 %	885 754 161
KUD	6 710 000	46 %	7 487 000	52 %		0 %	300 000	2 %	14 497 000
LMD	197 819 795	22 %	97 789 077	11 %	597 361 185	65 %	23 493 350	3 %	916 463 407
NFD	2 903 685 974	61 %	1 247 500 863	26 %	473 039 642	10 %	122 883 000	3 %	4 747 109 479
SD	3 290 000	22 %	960 000	7 %		0 %	10 500 000	71 %	14 750 000
UD	34 650 000	45 %	4 950 000	6 %		0 %	37 858 587	49 %	77 458 587
Totalsum	3 654 202 789	55 %	1 678 851 299	25 %	1 071 290 827	16 %	288 675 159	4 %	6 693 020 074

Tabell 13-2 Forbruk i 2018 fordelt på departement (antall tilsagn)

Departement	Bedrift		Gründer		Personkunde		Annet		Totalsum
	I antall tilsagn	Andel	I antall tilsagn	Andel	I antall tilsagn	Andel	I antall tilsagn	Andel	
KD	14	42 %	11	33 %		0 %	8	24 %	33
KLD	3	27 %	4	36 %		0 %	4	36 %	11
KMD	585	51 %	457	40 %	6	1 %	106	9 %	1 154
KUD	16	67 %	7	29 %		0 %	1	4 %	24
LMD	455	28 %	168	10 %	989	60 %	33	2 %	1 645
NFD	725	34 %	1 127	53 %	208	10 %	82	4 %	2 142
SD	2	33 %	1	17 %		0 %	3	50 %	6
UD	37	64 %	7	12 %		0 %	14	24 %	58
Totalsum	1 837	36 %	1 782	35 %	1 203	24 %	251	5 %	5 073

¹³⁵ Gründer (0-3 år fra stiftelsesdato)

Bedrift (over 3 år fra stiftelsesdato og tilsagnsdato)

Personer (søkt med norsk personnummer)

Annet (ikke tilgjengelig stiftelsesdato eller norsk personnummer eller tilsagnsmottaker er stiftelser, forening el.)

13.1.2 Forbruk KMD

Tabell 13-3 Forbruk KMD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Bedriftsnettverk	1122 - Bedriftsnettverk	10 190 000	17 520 000
	770 - Bedriftsnettverk	5 038 000	
	Sum	15 228 000	17 520 000
Bedriftsutviklingstilskudd	1062 - RDA kultur	5 360 000	252 000
	1094 - Handlingsprogram næringsutvikling Hordaland	2 516 900	21 879
	1106 - Bedriftsutviklingstilskudd	151 301 213	189 272 427
	1107 - FRAM Strategi og ledelse	4 991 200	1 745 200
	1108 - Innovasjonsmiljøer, lokal finansiering	500 000	500 000
	1139 - Bedriftsutviklingstilskudd	1 500 000	4 890 500
	584 - RDA kommuner, bedriftsutviklingstilskudd	10 750 000	10 253 000
	703 - Bedriftsutviklingstilskudd	86 174 218	34 362 782
	952 - For prosjekter VRI Hordaland	31 842	
	992 - Bedriftstilskudd distriktsutvikling	2 700 000	1 400 000
		Sum	265 825 373
Bioraffineringsprogrammet	1036 - Bioraffineringsprogrammet	5 463 550	
	1116 - Utviklingstilskudd - Bioraffinering	8 730 000	13 562 000
	Sum	14 193 550	13 562 000
Distriktsrettede risikolån og garantier	1085 - Distriktsrettet risikolån - betinget	2 000 000	
	1086 - Distriktsrettet risikolån med gjeldsbrev	3 365 000	
	1097 - Distriktsrettet risikolån	147 195 000	5 000 000
	1112 - Distriktsrettet risikoån, gjeldsbrev	1 500 000	-
	1113 - Distriktsrettet risikoån, pantelån	206 107 950	302 082 000
	1114 - Distriktsrettet risikoån EIF	176 250 000	63 750 000
	1115 - Distriktsrettet garanti	8 700 000	2 050 000
	471 - Garanti, distriktsrettet - driftskapital	3 950 000	
	1111 - Distriktsrettet risikoån, betinget		1 500 000
	1110 - Rentestøttefond distrikt		4 100 000
	705 - Rammeavsetning til rentestøtte		5 900 000
	Sum	549 067 950	384 382 000
Distriktsrettet etablerertilskudd	1029 - Etablerertilskudd - tidlig fase	1 400 000	100 000
	1103 - Etablerertilskudd tidligfase	2 650 880	2 686 000
	1104 - Etablerertilskudd fase 2	33 912 554	32 378 478
	720 - Etablerertilskudd	18 511 728	
	Sum	56 475 162	35 164 478
Diverse KMD	1118 - Utviklingstilskudd - Regional omstilling	5 980 500	4 387 729
	1145 - Utviklingstilskudd - næringsmiljø og kompetanse		4 640 000
	1146 - Utviklingstilskudd - regional omstilling i fylkene		2 000 000
	1147 - Fylkeskommunale utviklingsmidler		195 000
	767 - Utredning	225 000	
	779 - Diverse tiltak	2 931 723	10 115 562
	789 - Reiseliv Buskerud	47 802	
		Sum	9 185 025
Investeringstilskudd	1105 - Investeringstilskudd	81 934 500	84 287 470
	585 - RDA kommuner, investeringstilskudd	237 000	900 000
	701 - Investeringstilskudd	61 417 041	7 510 000
	791 - RDA, investeringstilskudd	500 000	1 336 000
	792 - RDA, investeringstilskudd		7 064 500
	793 - RDA, investeringstilskudd	250 000	1 960 000
	991 - Investeringer distriktsutvikling	8 000 000	
		Sum	152 338 541
Klyngeprogrammet	1119 - Arena	17 800 000	19 272 000
	1120 - Norwegian Centres of Expertise	23 500 000	31 000 000
	1121 - Global Centres of Expertise	15 000 000	13 750 000
	782 - Centres of Expertise	14 125 000	
	Sum	70 425 000	64 022 000
Mentortjenesten	1117 - Utviklingstilskudd - Mentortjenesten	2 274 930	3 226 134
	801 - Mentortjenesten	2 891 400	783 500
	Sum	5 166 330	4 009 634
Næringsrettet utdanning	1027 - Næringsrettet utdanning	6 600 000	
	Sum	6 600 000	
Totalsum		1 144 504 931	885 754 161

13.1.3 Forbruk LMD

Tabell 13-4 Forbruk LMD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Bioenergiprogrammet	050 - Bioenergi	60 431 178	90 790 300
	Sum	60 431 178	90 790 300
Bioraffineringsprogrammet	1051 - Bioraffineringsprogrammet	350 000	
	1143 - Bioøkonomiordningen		3 010 000
	Sum	350 000	3 010 000
Bioøkonomiordningen	1123 - Bioraffineringsprogrammet	2 780 000	
	Sum	2 780 000	
Fylkesvise IBU-midler	002 - Etablererstipend, utviklingsfasen	5 565 000	6 826 878
	003 - Etablererstipend, etableringsfasen	5 784 000	9 393 000
	006 - Bedriftsutviklingstilskudd	19 881 856	21 392 800
	008 - Tilskudd ved generasjonsskifte, tradisjonelt jord- og hagebruk	39 583 600	47 126 232
	010 - Tilskudd ved generasjonsskifte, tilleggsnæring	2 451 000	2 580 000
	021 - Investeringsstilskudd til tradisjonelt jord- og hagebruk	477 571 360	494 969 175
	023 - Investeringsstilskudd til tilleggsnæring	52 026 709	61 369 545
	Sum	602 863 525	643 657 630
Investeringsstøtte for landbruket	1142 - Investeringsstilskudd for landbruket		74 594 400
	Sum		74 594 400
Reinprogrammet	860 - Verdiskapingsprogrammet for reindrift	8 953 000	5 680 532
	Sum	8 953 000	5 680 532
Risikolån landbruk	390 - Risikolån landbruk - tradisjonelt jord- og hagebruk	22 935 000	23 455 000
	391 - Risikolån landbruk - utviklingstiltak/nye næringer	1 210 000	950 000
	Sum	24 145 000	24 405 000
Trebasert innovasjonsprogram	1037 - Trebasert innovasjonsprogram 2013	7 930 000	
	Sum	7 930 000	
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	1023 - Vekstordning	23 455 000	19 570 000
	1024 - Forpliktende produsentsamenslutninger	9 565 000	7 330 000
	1025 - Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv ellers	46 303 200	47 425 545
	Sum	79 323 200	74 325 545
Totalsum		786 775 903	916 463 407

13.1.4 Forbruk NFD

Tabell 13-5 Forbruk NFD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Bedriftsnettverk	802 - Bedriftsnettverk - Ny	15 717 500	14 395 000
	Sum	15 717 500	14 395 000
Bioraffineringsprogrammet	1078 - Bioraffineringsprogrammet	3 741 000	
	Sum	3 741 000	
Bioøkonomiordningen	1125 - Bioøkonomiordningen	49 206 980	84 893 000
	Sum	49 206 980	84 893 000
Diverse NFD	1069 - Entreprenørskap	525 000	867 500
	1087 - Kondemneringstilskudd	515 000	5 850 000
	1089 - Tilskudd til økosystem for kapital	5 640 000	5 370 000
	1102 - Tilskudd Start in Norway		917 000
	1140 - Utviklingstilskudd - klyngene som omstillingsmotor		8 002 500
	1141 - Innovasjonspartnerskap		60 750 000
	1091 - Nærings tiltak Svalbard	3 558 000	
	Sum	10 238 000	81 757 000
Diverse tilskudd	573 - Administrasjonsstøtte for distriktsrettet såkornfond	4 400 000	3 400 000
	Sum	4 400 000	3 400 000
Forsknings- og utviklingstilskudd	621 - Tilskudd	55 889 000	54 217 000
	622 - Tilskudd	162 855 462	194 191 514
	671 - Tilskudd+	21 770 000	18 570 000
	672 - Tilskudd+	59 600 000	21 700 000
	Sum	300 114 462	288 678 514
FRAM	1064 - FRAM	5 309 000	5 500 000
	Sum	5 309 000	5 500 000
Innovasjon i reiselivsnæringen	1067 - Innovasjon i reiselivsnæringen	14 999 413	14 322 695
	Sum	14 999 413	14 322 695
Innovasjonslån og garantier	1083 - Betinget innovasjonslån	8 000 000	
	1084 - Landsdekkende innovasjonslån gjeldsbrev	3 050 000	900 000
	1095 - Landsdekkende innovasjonslån, pant	551 245 000	559 380 000
	1124 - Landsdekkende oppstartslån	110 328 000	153 853 000
	1126 - Landsdekkende innovasjonslån EIF	249 800 000	185 250 000
	420 - Garanti, landsdekkende - Driftskapital	7 187 500	9 500 000
	Sum	929 610 500	908 883 000
Klyngeprogrammet	1022 - Utviklingstilskudd - Frie midler NCE	11 049 000	10 246 100
	1058 - Global Centers of Expertise	15 000 000	13 750 000
	1090 - Tilskudd til klyngegründere	3 035 000	2 200 000
	648 - Innovasjonspiloter	25 050 000	33 508 000
	661 - Centres of Expertise	32 250 000	29 000 000
	Sum	86 384 000	88 704 100
Landsdekkende etablerertilskudd	1028 - Landsdekkende etablerertilskudd - tidlig fase	36 250 750	35 223 813
	675 - Landsdekkende etablerertilskudd	189 396 750	121 990 000
	Sum	225 647 500	157 213 813
Landsdekkende innovasjonstilskudd	611 - Utviklingstilskudd - Frie midler	16 656 000	16 092 000
	Sum	16 656 000	16 092 000
Lavrisikolån	1048 - Lavrisikolån landbruk - Næringsformål - tradisjonelt NY	538 926 000	476 499 642
	1049 - Lavrisikolån landbruk - Næringsformål - tilleggsnæring NY	42 624 000	28 860 500
	1050 - Lavrisikolån landbruk - Bolig NY	6 059 000	11 610 000
	110 - Lavrisikolån	676 670 000	853 289 556
	120 - Grunnfinansieringslån - flåte	1 234 110 031	1 129 733 783
Sum	2 498 389 031	2 499 993 481	
Mentortjenesten	1088 - Uviklingstilskudd Mentor	3 565 500	3 940 550
	Sum	3 565 500	3 940 550
Miljøteknologi	689 - Miljøteknologiordning	538 318 650	522 651 326
	Sum	538 318 650	522 651 326
Pre-såkornfond	1081 - Tilskudd til pre-såkornfond	1 000 000	1 300 000
	1082 - Lån - pre-såkornfond	53 000 000	50 000 000
	Sum	54 000 000	51 300 000
Rådgiving	1079 - Strategisk posisjonering	1 570 000	5 385 000
	Sum	1 570 000	5 385 000
Totalsum		4 757 867 536	4 747 109 479

13.1.5 Forbruk KD

Tabell 13-6 Forbruk KD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Diverse KD	1092 - Seal of Excellence	4 784 200	9 298 440
	1093 - EU-kompetanse i klynge	4 330 500	9 975 000
	1098 - Dybderådgivning for næringslivet	7 200 000	7 200 000
	Sum	16 314 700	26 473 440
Totalsum		16 314 700	26 473 440

13.1.6 Forbruk KLD

Tabell 13-7 Forbruk KLD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Bioenergiprogrammet	1080 - Tilskudd til biogassprosjekter	1 766 000	3 839 000
	Sum	1 766 000	3 839 000
Miljøvennlig skipsfart	1099 - Tilskudd til miljøvennlig skipsfart	17 005 000	6 675 000
	Sum	17 005 000	6 675 000
Totalsum		18 771 000	10 514 000

13.1.7 Forbruk KUD

Tabell 13-8 Forbruk KUD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Diverse KUD	1127 - Tilskudd - kulturell og kreativ næring	17 500 000	14 497 000
	Sum	17 500 000	14 497 000
Totalsum		17 500 000	14 497 000

13.1.8 Forbruk SD

Tabell 13-9 Forbruk SD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2018
Diverse tilskudd	1144 - Tilskudd Pilot-T	14 750 000
	Sum	14 750 000
Totalsum		14 750 000

13.1.9 Forbruk UD

Tabell 13-10 Forbruk UD (i kroner)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
Diverse UD	1059 - Prosjektsamarbeid Russland	6 863 000	9 645 000
	1060 - Nordområdetiltak drift	9 000 000	
	1061 - Barents 2020	13 060 000	7 305 000
	Sum	28 923 000	16 950 000
Næringsutvikling og bistand	1100 - Tilskudd til Visjon 2030 Helse	9 838 000	8 650 000
	1101 - Tilskudd til Visjon 2030 Utdanning	8 098 000	18 910 000
	1137 - Grant - humanitarian innovation	27 800 000	
	1138 - Grant - humanitarian preparedness	15 202 500	
	1148 - Grant - Humanitarian innovation lab		21 010 215
	1149 - Grant - Humanitarian scaling programme		11 938 372
	Sum	60 938 500	60 508 587
Totalsum		89 861 500	77 458 587

Tabell 13-11 Forbruk UD – EØS-midler (i Euro)

Rapporteringsenhet	Virkemiddelkode	2017	2018
EØS-midler	1012 - Decent Work Programme Level	82 250	
	1019 - Bulgaria seed money and travel support - bilateral fund	117 459	
	1020 - Bulgaria networking bilateral fund	630 000	
	1032 - IN-START Romania nettverkstiltak	541 788	
	1055 - Poland Networking	240 000	
	1056 - Poland Complementary Actions	36 285	
	1132 - Bulgaria Business - Bilateral Fond	100 000	
	1133 - Romania Business - Bilateral Fond	100 000	250 000
	1134 - Romania Energy - Bilateral Fond	100 000	300 000
	1033 - Romania hovedprosjektmidler		482 993
Sum		1 947 782	1 032 993
Totalsum		1 947 782	1 032 993

13.2 MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

13.2.1 Effektindikatorer

Tabell 13-12 Effektindikatorer fordelt etter oppdrag og delmål. Estimerte årlige effekter av støtte fra Innovasjon Norge, målt over treårsperioder. Basert på data fra perioden 2003 til 2017.¹³⁶

Oppdrag	Delmål	Indikator	Gj.snittlig årlig mervekst (prosentpoeng)	Nedre grense (95 pst. KI)	Øvre grense (95 pst. KI)	Signifikans
						***: 99% ** : 95% * : 90%
Alle	Alle	Salgsinntekter	9,4	8,3	10,4	***
		Verdiskaping	6,7	5,9	7,6	***
		Produktivitet	3,0	2,4	3,6	***
		Antall ansatte	2,6	2,1	3,1	***
		Kapitalrentabilitet	0,3	0,1	0,4	***
	Etbl. foretak	Salgsinntekter	5,2	3,8	6,6	***
		Verdiskaping	3,9	2,8	5,0	***
		Produktivitet	1,8	1,0	2,6	***
		Antall ansatte	1,5	0,9	2,1	***
		Kapitalrentabilitet	0,1	-0,1	0,3	
	Gründer	Salgsinntekter	16,1	13,9	18,3	***
		Verdiskaping	12,5	10,3	14,6	***
		Produktivitet	6,6	4,7	8,6	***
		Antall ansatte	4,5	3,5	5,5	***
		Kapitalrentabilitet	0,4	0,0	0,7	*
Innovasjon	Alle	Salgsinntekter	12,8	10,6	14,9	***
		Verdiskaping	7,8	5,9	9,8	***
		Produktivitet	4,4	3,2	5,7	***

¹³⁶ Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse AS, 2019, basert på Matched Diff in Diff-metoden utviklet av SSB og dokumentert i kap 3.2 i SSB-rapport 2015:35, med noen tilpasninger til enkelte alternative datakilder til det som SSB benyttet. Dette gjør at estimatene ikke er direkte sammenliknbare med tidligere års estimater.

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

		Antall ansatte	2,4	1,4	3,5	***
		Kapitalrentabilitet	0,0	-0,3	0,4	
	Etbl. foretak	Salgsinntekter	4,2	1,5	6,9	***
		Verdiskaping	2,5	0,2	4,9	**
		Produktivitet	1,6	0,0	3,2	*
		Antall ansatte	0,5	-0,9	1,8	
		Kapitalrentabilitet	0,1	-0,4	0,5	
	Gründer	Salgsinntekter	23,6	19,5	27,7	***
		Verdiskaping	17,3	12,5	22,0	***
		Produktivitet	12,3	7,8	16,8	***
		Antall ansatte	5,0	3,2	6,9	***
		Kapitalrentabilitet	-0,4	-1,3	0,5	
Bank	Alle	Salgsinntekter	6,7	3,3	10,0	***
		Verdiskaping	8,9	6,7	11,1	***
		Produktivitet	4,1	2,3	5,8	***
		Antall ansatte	4,0	2,5	5,5	***
		Kapitalrentabilitet	0,4	0,1	0,6	***
	Etbl. foretak	Salgsinntekter	6,3	2,0	10,7	***
		Verdiskaping	7,8	5,0	10,5	***
		Produktivitet	3,6	1,5	5,7	***
		Antall ansatte	3,3	1,5	5,1	***
		Kapitalrentabilitet	0,2	-0,1	0,5	
	Gründer	Salgsinntekter	8,8	2,3	15,4	***
		Verdiskaping	6,8	1,4	12,2	**
		Produktivitet	3,3	-1,2	7,9	
		Antall ansatte	4,1	0,7	7,6	**
		Kapitalrentabilitet	0,3	-0,2	0,9	
Distrikt	Alle	Salgsinntekter	7,7	6,3	9,2	***
		Verdiskaping	5,5	4,3	6,6	***

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

		Produktivitet	1,9	1,0	2,8	***
		Antall ansatte	2,3	1,7	2,9	***
		Kapitalrentabilitet	0,1	-0,1	0,3	
	Etbl. foretak	Salgsinntekter	5,7	3,8	7,7	***
		Verdiskaping	3,6	2,1	5,1	***
		Produktivitet	1,5	0,4	2,6	***
		Antall ansatte	1,4	0,7	2,2	***
		Kapitalrentabilitet	0,1	-0,2	0,3	
	Gründer	Salgsinntekter	12,3	9,3	15,2	***
		Verdiskaping	11,1	8,3	13,9	***
		Produktivitet	4,7	2,1	7,3	***
		Antall ansatte	4,0	2,8	5,2	***
		Kapitalrentabilitet	0,7	0,2	1,1	***
Landbruk	Alle	Salgsinntekter	9,8	6,9	12,7	***
		Verdiskaping	6,6	4,2	9,0	***
		Produktivitet	3,0	1,2	4,8	***
		Antall ansatte	3,1	1,7	4,5	***
		Kapitalrentabilitet	0,4	0,0	0,8	**
	Etbl. foretak	Salgsinntekter	4,6	0,5	8,7	**
		Verdiskaping	3,0	-0,2	6,2	*
		Produktivitet	1,3	-1,0	3,6	
		Antall ansatte	2,3	0,6	4,0	***
		Kapitalrentabilitet	0,2	-0,3	0,7	
	Gründer	Salgsinntekter	17,0	10,6	23,5	***
		Verdiskaping	12,9	6,8	19,1	***
		Produktivitet	5,1	0,0	10,2	**
		Antall ansatte	6,0	2,8	9,1	***
		Kapitalrentabilitet	0,7	-0,1	1,5	*

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

13.2.2 Addisjonalitet

Addisjonalitet måler i hvilken grad Innovasjon Norge var utslagsgivende for gjennomføring av prosjektet, vurdert på tilsagnstidspunktet i Kundeeffektundersøkelsenes førundersøkelser. Kilde for 2018-tallene er Oxford Research AS.

Tabell 13-13 Innovasjonsoppdraget (NFD) Alle

	Høy	Middels	Lav
2009	68 %	28 %	3 %
2010	68 %	29 %	3 %
2011	68 %	24 %	8 %
2012	64 %	30 %	6 %
2013	70 %	24 %	6 %
2014	69 %	25 %	7 %
2015	69 %	27 %	5 %
2016	69 %	28 %	4 %
2017	73 %	24 %	4 %
2018	75 %	22 %	3 %

Tabell 13-14 Innovasjonsoppdraget (NFD) Delmål 1 (Gründer)

	Høy	Middels	Lav
2009	66 %	28 %	5 %
2010	75 %	25 %	1 %
2011	65 %	29 %	5 %
2012	65 %	28 %	7 %
2013	75 %	20 %	5 %
2014	73 %	23 %	4 %
2015	69 %	26 %	5 %
2016	68 %	28 %	4 %
2017	73 %	23 %	4 %
2018	74 %	24 %	2 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-15 Innovasjonsoppdraget (NFD) Delmål 2 (Bedrift)

	Høy	Middels	Lav
2009	67 %	26 %	7 %
2010	67 %	28 %	5 %
2011	70 %	22 %	8 %
2012	66 %	28 %	6 %
2013	69 %	27 %	4 %
2014	72 %	21 %	7 %
2015	78 %	21 %	2 %
2016	80 %	19 %	1 %
2017	72 %	26 %	2 %
2018	79 %	16 %	4 %

Tabell 13-16 Distriktsoppdraget (KMD) Alle

	Høy	Middels	Lav
2009	64 %	30 %	5 %
2010	68 %	24 %	8 %
2011	67 %	28 %	5 %
2012	67 %	26 %	8 %
2013	68 %	27 %	5 %
2014	69 %	26 %	5 %
2015	73 %	21 %	5 %
2016	73 %	22 %	6 %
2017	75 %	21 %	4 %
2018	69 %	24 %	7 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-17 Distriktsoppdraget (KMD) Delmål 1 (Gründer)

	Høy	Middels	Lav
2009	59 %	36 %	6 %
2010	64 %	28 %	8 %
2011	69 %	28 %	3 %
2012	66 %	25 %	8 %
2013	62 %	30 %	8 %
2014	69 %	25 %	6 %
2015	73 %	22 %	5 %
2016	70 %	25 %	5 %
2017	76 %	20 %	4 %
2018	68 %	26 %	6 %

Tabell 13-18 Distriktsoppdraget (KMD) Delmål 2 (bedrift)

	Høy	Middels	Lav
2009	70 %	28 %	2 %
2010	69 %	22 %	9 %
2011	65 %	29 %	6 %
2012	67 %	26 %	7 %
2013	72 %	24 %	3 %
2014	70 %	26 %	4 %
2015	74 %	20 %	6 %
2016	74 %	19 %	6 %
2017	75 %	22 %	3 %
2018	70 %	22 %	8 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-19 Andre landbruksbaserte næringer (LMD) Delmål 1

	Høy	Middels	Lav
2014	60 %	30 %	10 %
2015	72 %	24 %	4 %
2016	64 %	27 %	9 %
2017	70 %	25 %	5 %
2018	73 %	20 %	6 %

Tabell 13-20 Tradisjonelt landbruk (LMD) Delmål 2

	Høy	Middels	Lav
2014	58 %	27 %	16 %
2015	56 %	29 %	15 %
2016	64 %	26 %	10 %
2017	64 %	30 %	6 %
2018	66 %	23 %	11 %

Tabell 13-21 Utviklingsprogrammet for lokalmat og reindrift (LMD) Delmål 3

	Høy	Middels	Lav
2014	78 %	22 %	0 %
2015	82 %	16 %	2 %
2016	68 %	28 %	4 %
2017	63 %	33 %	5 %
2018	79 %	17 %	4 %

Tabell 13-22 Bioenergiprogrammet (LMD) Delmål 3

	Høy	Middels	Lav
2014	77 %	10 %	13 %
2015	73 %	19 %	8 %
2016	75 %	20 %	4 %
2017	93 %	7 %	0 %
2018	82 %	17 %	2 %

13.2.3 Bidrag til økt kompetanse på tolv ulike områder

Operasjonaliseringen av denne indikatoren er endret fra tidligere av to årsaker. Spørsmålene rundt kompetanse i KEU, både i før- og etterundersøkelsen er endret slik at de blir mer tidsriktige. Og datafangst i KEU -etterundersøkelsen er endret til å være lik førundersøkelsen slik at man kan studere kohortene hva de forventer før og hvordan de vurderer det fire år etter.

Dette har gjort at det er et større antall kompetanseområder man spør etter, og spørsmålene er litt annerledes enn tidligere. Vi ser at andelen ikke relevant går ned ved denne omleggingen, og vi får sammenliknbarhet med førundersøkelsene. Videre medfører omleggingen at vi ikke har data for endring fra i fjor. Når det er sagt, har vi jo sett fra tidligere års rapportering at det skjedde lite endring over tid på den måten vi hadde operasjonalisert kompetanseindikatoren på, så det er kanskje dokumentert godt nok. Vi bør videreutvikle kompetanseindikatoren før 2019-rapporteringen med basis i nye KEU-data. 2018 blir å betrakte som en nullpunktmåling.

Det mest interessante å studere med basis i nye data, fant vi var profilen på kompetanseområdene sett i forhold til de tre hovedoppdragene. Det er ganske like profiler. Men noen forskjeller ser vi, bl.a. for Innovasjonsoppdraget som har langt større bidrag på eksport og internasjonalisering, og for Landbruksoppdraget som er tyngst på produksjonsprosesser.

Vi har ikke brutt ned dataene på delmålene innenfor oppdragene i år.

Tabell 13-23 Distriktsoppdraget

	Liten grad	Noen grad	Stor grad	Vet ikke
Utvikling av nye produkter i form av varer	34%	22%	42%	3%
Utvikling av nye produkter i form av tjenester	31%	23%	42%	4%
Forbedring av produksjonsprosesser	30%	18%	46%	5%
Utvikling av markeder	19%	26%	51%	4%
Utvikling av organisasjon og ledelse i bedriften	32%	28%	34%	6%
Strategiprosesser og veivalg	13%	32%	52%	3%

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Rekruttering og opplæring av ansatte	47%	23%	24%	6%
Økonomi, budsjetter og økonomistyring	41%	26%	28%	4%
Muligheter ved samarbeid og nettverk	20%	28%	49%	3%
Internasjonalt samarbeid	49%	24%	23%	4%
Internasjonale markeder	48%	22%	24%	6%
Eksport	59%	17%	14%	10%

Tabell 13-24 Innovasjonsoppdraget

	Liten grad	Noen grad	Stor grad	Vet ikke
Utvikling av nye produkter i form av varer	24%	17%	54%	6%
Utvikling av nye produkter i form av tjenester	26%	25%	43%	6%
Forbedring av produksjonsprosesser	34%	20%	37%	9%
Utvikling av markeder	14%	24%	56%	6%
Utvikling av organisasjon og ledelse i bedriften	27%	33%	33%	8%
Strategiprosesser og veivalg	13%	27%	53%	6%
Rekruttering og opplæring av ansatte	43%	27%	24%	7%
Økonomi, budsjetter og økonomistyring	40%	29%	24%	6%
Muligheter ved samarbeid og nettverk	14%	29%	51%	6%
Internasjonalt samarbeid	32%	20%	41%	7%
Internasjonale markeder	33%	23%	37%	7%
Eksport	43%	19%	30%	8%

Tabell 13-25 Landbruksoppdraget

	Liten grad	Noen grad	Stor grad	Vet ikke
Utvikling av nye produkter i form av varer	52%	24%	17%	7%
Utvikling av nye produkter i form av tjenester	62%	19%	11%	8%
Forbedring av produksjonsprosesser	21%	21%	52%	5%
Utvikling av markeder	52%	23%	16%	9%
Utvikling av organisasjon og ledelse i bedriften	51%	25%	16%	8%
Strategiprosesser og veivalg	30%	33%	32%	6%
Rekruttering og opplæring av ansatte	55%	25%	13%	7%

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Økonomi, budsjetter og økonomistyring	35%	37%	23%	5%
Muligheter ved samarbeid og nettverk	41%	32%	23%	5%
Internasjonalt samarbeid	84%	7%	3%	6%
Internasjonale markeder	87%	5%	2%	6%
Eksport	90%	2%	2%	6%

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

13.2.4 Innovasjonshøyde og prosjekt-/driftsrisiko per departement og delmål

13.2.4.1 Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Tabell 13-26 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	287	227	156	146	159	147
Innovasjon på regionalt nivå	93	67	67	48	56	59
Innovasjon på nasjonalt nivå	211	184	308	309	290	291
Innovasjon på internasjonalt nivå	643	875	1 400	1 568	1 363	1 285
Ikke relevant	435	382	376	364	371	360
Totalsum	1 669	1 735	2 307	2 435	2 239	2 142

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	17 %	13 %	7 %	6 %	7 %	7 %
Innovasjon på regionalt nivå	6 %	4 %	3 %	2 %	3 %	3 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	11 %	13 %	13 %	13 %	14 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	39 %	50 %	61 %	64 %	61 %	60 %
Ikke relevant	26 %	22 %	16 %	15 %	17 %	17 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-27 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	798,0	817,8	455,5	613,0	490,5	387,0
Innovasjon på regionalt nivå	149,0	195,7	132,7	186,7	123,5	200,8
Innovasjon på nasjonalt nivå	630,1	498,8	359,1	261,0	393,2	428,2
Innovasjon på internasjonalt nivå	983,2	1 082,5	1 814,4	2 190,3	2 154,6	2 237,3
Ikke relevant	1 380,5	1 241,7	900,8	1 289,2	1 597,0	1 493,8
Totalsum	3 940,8	3 836,5	3 662,5	4 540,3	4 758,8	4 747,1

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	20 %	21 %	12 %	14 %	10 %	8 %
Innovasjon på regionalt nivå	4 %	5 %	4 %	4 %	3 %	4 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	16 %	13 %	10 %	6 %	8 %	9 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	25 %	28 %	50 %	48 %	45 %	47 %
Ikke relevant	35 %	32 %	25 %	28 %	34 %	31 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-28 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	44	45	27	25	25	29
Innovasjon på regionalt nivå	55	41	41	30	34	42
Innovasjon på nasjonalt nivå	193	162	290	299	272	281
Innovasjon på internasjonalt nivå	639	871	1 389	1 552	1 352	1 278
Ikke relevant	99	103	104	90	80	88
Totalsum	1 030	1 222	1 851	1 996	1 763	1 718

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	4 %	4 %	1 %	1 %	1 %	2 %
Innovasjon på regionalt nivå	5 %	3 %	2 %	2 %	2 %	2 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	19 %	13 %	16 %	15 %	15 %	16 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	62 %	71 %	75 %	78 %	77 %	74 %
Ikke relevant	10 %	8 %	6 %	5 %	5 %	5 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-29 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn (Innovasjonsoppdraget), NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	31,7	32,6	9,8	19,4	26,4	23,2
Innovasjon på regionalt nivå	25,4	24,8	21,0	30,9	14,5	23,3
Innovasjon på nasjonalt nivå	152,8	100,9	126,1	179,3	195,8	153,5
Innovasjon på internasjonalt nivå	894,8	1 013,0	1 383,1	1 602,0	1 799,9	1 784,9
Ikke relevant	346,2	304,2	125,3	120,7	170,8	212,2
Totalsum	1 450,8	1 475,5	1 665,2	1 952,3	2 207,4	2 197,1

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	2 %	2 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Innovasjon på regionalt nivå	2 %	2 %	1 %	2 %	1 %	1 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	11 %	7 %	8 %	9 %	9 %	7 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	62 %	69 %	83 %	82 %	82 %	81 %
Ikke relevant	24 %	21 %	8 %	6 %	8 %	10 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-30 Driftsrisiko for alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	416	342	275	259	251	240
B	540	501	559	518	478	509
C	568	738	1 287	1 236	1 114	1 015
D	22	38	101	41	18	8
Totalsum	1 546	1 619	2 222	2 054	1 861	1 772

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	27 %	21 %	12 %	13 %	13 %	14 %
B	35 %	31 %	25 %	25 %	26 %	29 %
C	37 %	46 %	58 %	60 %	60 %	57 %
D	1 %	2 %	5 %	2 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-31 Driftsrisiko for alle virkemidler, NFD. (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	1 162,4	972,7	869,4	1 103,7	737,2	947,3
B	1 738,1	1 826,6	1 316,9	1 569,2	1 651,3	1 678,2
C	877,3	893,4	1 340,9	1 684,7	2 206,3	2 001,2
D	10,0	12,4	21,9	19,3	12,2	11,1
Totalsum	3 787,8	3 705,1	3 549,2	4 376,9	4 607,0	4 637,7

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	31 %	26 %	24 %	25 %	16 %	20 %
B	46 %	49 %	37 %	36 %	36 %	36 %
C	23 %	24 %	38 %	38 %	48 %	43 %
D	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-32 Driftsrisiko for alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såcorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	416	342	275	259	251	240
B	540	501	559	518	478	509
C	568	738	1 287	1 236	1 114	1 015
D	22	38	101	41	18	8
Totalsum	1 546	1 619	2 222	2 054	1 861	1 772

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	27 %	21 %	12 %	13 %	13 %	14 %
B	35 %	31 %	25 %	25 %	26 %	29 %
C	37 %	46 %	58 %	60 %	60 %	57 %
D	1 %	2 %	5 %	2 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-33 Driftsrisiko for alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såcorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	138,3	119,7	116,8	203,5	163,2	171,2
B	551,2	556,5	427,3	416,2	494,9	516,2
C	598,3	655,4	985,8	1 149,9	1 393,4	1 389,3
D	10,0	12,4	21,9	19,3	12,2	9,8
Totalsum	1 297,9	1 344,1	1 551,9	1 788,9	2 063,6	2 086,4

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	11 %	9 %	8 %	11 %	8 %	8 %
B	42 %	41 %	28 %	23 %	24 %	25 %
C	46 %	49 %	64 %	64 %	68 %	67 %
D	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-34 Prosjektrisiko for alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	346	331	481	879	800	715
Liten risiko	420	286	242	219	231	233
Normal risiko	657	597	626	742	841	745
Totalsum	1 423	1 214	1 349	1 840	1 872	1 693

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	24 %	27 %	36 %	48 %	43 %	42 %
Liten risiko	30 %	24 %	18 %	12 %	12 %	14 %
Normal risiko	46 %	49 %	46 %	40 %	45 %	44 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-35 Prosjektrisiko for alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	623,2	625,3	997,6	1 248,9	1 250,5	1 320,9
Liten risiko	1 043,1	944,1	616,6	713,0	909,0	798,0
Normal risiko	2 090,6	2 050,7	1 740,0	2 286,7	2 348,7	2 365,0
Totalsum	3 756,9	3 620,1	3 354,2	4 248,6	4 508,2	4 483,9

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	17 %	17 %	30 %	29 %	28 %	29 %
Liten risiko	28 %	26 %	18 %	17 %	20 %	18 %
Normal risiko	56 %	57 %	52 %	54 %	52 %	53 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-36 Prosjektrisiko for alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-så Korn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	332	312	458	861	786	700
Liten risiko	90	53	39	38	34	26
Normal risiko	375	353	425	536	607	574
Totalsum	797	718	922	1 435	1 427	1 300

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	42 %	43 %	50 %	60 %	55 %	54 %
Liten risiko	11 %	7 %	4 %	3 %	2 %	2 %
Normal risiko	47 %	49 %	46 %	37 %	43 %	44 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-37 Prosjektrisiko for alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-så Korn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	578,6	535,0	815,5	971,3	1 070,4	987,5
Liten risiko	52,7	236,6	23,2	66,2	45,0	31,4
Normal risiko	669,3	515,3	629,6	755,3	913,6	1 001,1
Totalsum	1 300,6	1 287,0	1 468,3	1 792,8	2 029,1	2 019,9

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	44 %	42 %	56 %	54 %	53 %	49 %
Liten risiko	4 %	18 %	2 %	4 %	2 %	2 %
Normal risiko	51 %	40 %	43 %	42 %	45 %	50 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

NFD Gründer

Tabell 13-38 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	30	19	21	15	21	18
Innovasjon på regionalt nivå	15	13	30	17	15	17
Innovasjon på nasjonalt nivå	63	69	195	215	171	194
Innovasjon på internasjonalt nivå	257	405	859	1 065	920	831
Ikke relevant	57	58	67	89	84	62
Totalsum	422	564	1 172	1 401	1 211	1 122

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	7 %	3 %	2 %	1 %	2 %	2 %
Innovasjon på regionalt nivå	4 %	2 %	3 %	1 %	1 %	2 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	15 %	12 %	17 %	15 %	14 %	17 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	61 %	72 %	73 %	76 %	76 %	74 %
Ikke relevant	14 %	10 %	6 %	6 %	7 %	6 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-39 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	78,8	157,3	56,5	40,6	48,1	43,9
Innovasjon på regionalt nivå	22,3	39,4	46,9	9,8	19,7	25,4
Innovasjon på nasjonalt nivå	186,5	53,8	74,5	64,6	88,5	163,1
Innovasjon på internasjonalt nivå	248,0	236,0	628,6	580,5	1 073,9	791,5
Ikke relevant	173,1	109,4	141,6	308,7	496,9	218,4
Totalsum	708,7	595,8	948,1	1 004,3	1 727,1	1 242,4

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	11 %	26 %	6 %	4 %	3 %	4 %
Innovasjon på regionalt nivå	3 %	7 %	5 %	1 %	1 %	2 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	26 %	9 %	8 %	6 %	5 %	13 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	35 %	40 %	66 %	58 %	62 %	64 %
Ikke relevant	24 %	18 %	15 %	31 %	29 %	18 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-40 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	5	6	6	7	10	9
Innovasjon på regionalt nivå	11	6	20	14	10	12
Innovasjon på nasjonalt nivå	58	66	190	214	169	192
Innovasjon på internasjonalt nivå	255	403	857	1 063	915	830
Ikke relevant	4	17	29	31	16	20
Totalsum	333	498	1 102	1 329	1 120	1 063

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	2 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Innovasjon på regionalt nivå	3 %	1 %	2 %	1 %	1 %	1 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	17 %	13 %	17 %	16 %	15 %	18 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	77 %	81 %	78 %	80 %	82 %	78 %
Ikke relevant	1 %	3 %	3 %	2 %	1 %	2 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-41 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	2,3	5,6	0,8	2,4	9,9	1,6
Innovasjon på regionalt nivå	6,8	5,7	3,7	3,9	3,4	9,8
Innovasjon på nasjonalt nivå	41,3	23,8	46,4	58,6	77,0	61,3
Innovasjon på internasjonalt nivå	210,5	218,0	458,6	565,7	861,1	781,5
Ikke relevant	0,8	11,2	29,6	32,6	9,6	29,0
Totalsum	261,7	264,2	539,0	663,3	960,9	883,2

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	1 %	2 %	0 %	0 %	1 %	0 %
Innovasjon på regionalt nivå	3 %	2 %	1 %	1 %	0 %	1 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	16 %	9 %	9 %	9 %	8 %	7 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	80 %	82 %	85 %	85 %	90 %	88 %
Ikke relevant	0 %	4 %	5 %	5 %	1 %	3 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-42 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	28	14	16	14	10	10
B	80	86	125	96	85	77
C	289	430	917	930	760	683
D	19	30	96	34	12	5
Totalsum	416	560	1 154	1 074	867	775

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	7 %	3 %	1 %	1 %	1 %	1 %
B	19 %	15 %	11 %	9 %	10 %	10 %
C	69 %	77 %	79 %	87 %	88 %	88 %
D	5 %	5 %	8 %	3 %	1 %	1 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-43 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	109,8	27,0	31,1	46,2	22,9	18,8
B	259,6	230,2	324,7	231,5	380,3	255,3
C	326,4	326,7	540,3	641,2	1 278,6	912,3
D	8,3	8,0	20,5	12,1	4,2	1,6
Totalsum	704,1	592,0	916,6	931,0	1 686,1	1 187,9

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	16 %	5 %	3 %	5 %	1 %	2 %
B	37 %	39 %	35 %	25 %	23 %	21 %
C	46 %	55 %	59 %	69 %	76 %	77 %
D	1 %	1 %	2 %	1 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-44 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	7	4	8	7	6	6
B	36	59	93	62	51	49
C	265	401	887	899	707	655
D	19	30	96	34	12	5
Totalsum	327	494	1 084	1 002	776	715

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	2 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %
B	11 %	12 %	9 %	6 %	7 %	7 %
C	81 %	81 %	82 %	90 %	91 %	92 %
D	6 %	6 %	9 %	3 %	2 %	1 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-45 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	1,7	0,9	10,6	30,1	3,6	1,8
B	39,8	38,9	51,8	48,9	78,8	43,0
C	207,3	212,5	424,6	498,8	833,2	781,0
D	8,3	8,0	20,5	12,1	4,2	1,6
Totalsum	257,1	260,4	507,5	590,0	919,9	827,4

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	1 %	0 %	2 %	5 %	0 %	0 %
B	15 %	15 %	10 %	8 %	9 %	5 %
C	81 %	82 %	84 %	85 %	91 %	94 %
D	3 %	3 %	4 %	2 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-46 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	101	107	258	631	610	533
Liten risiko	44	19	28	30	28	26
Normal risiko	138	162	233	340	435	387
Totalsum	283	288	519	1 001	1 073	946

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	36 %	37 %	50 %	63 %	57 %	56 %
Liten risiko	16 %	7 %	5 %	3 %	3 %	3 %
Normal risiko	49 %	56 %	45 %	34 %	41 %	41 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-47 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	115,3	104,1	293,1	383,1	619,9	509,1
Liten risiko	130,4	29,5	39,6	98,4	183,4	81,9
Normal risiko	410,5	395,8	508,3	407,3	879,8	586,5
Totalsum	656,2	529,5	841,0	888,8	1 683,1	1 177,4

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	18 %	20 %	35 %	43 %	37 %	43 %
Liten risiko	20 %	6 %	5 %	11 %	11 %	7 %
Normal risiko	63 %	75 %	60 %	46 %	52 %	50 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-48 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	100	104	251	627	602	530
Liten risiko	10	5	12	8	5	4
Normal risiko	86	114	188	305	380	359
Totalsum	196	223	451	940	987	893

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	51 %	47 %	56 %	67 %	61 %	59 %
Liten risiko	5 %	2 %	3 %	1 %	1 %	0 %
Normal risiko	44 %	51 %	42 %	32 %	39 %	40 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-49 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	113,6	84,6	247,6	361,3	565,7	494,3
Liten risiko	5,3	3,4	7,2	4,7	3,1	4,7
Normal risiko	96,1	116,4	182,5	238,0	363,1	336,2
Totalsum	214,9	204,4	437,2	604,0	931,9	835,3

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	53 %	41 %	57 %	60 %	61 %	59 %
Liten risiko	2 %	2 %	2 %	1 %	0 %	1 %
Normal risiko	45 %	57 %	42 %	39 %	39 %	40 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

NFD - Bedrifter

Tabell 13-50 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	151	91	43	33	30	44
Innovasjon på regionalt nivå	52	24	17	16	28	28
Innovasjon på nasjonalt nivå	76	60	69	55	85	61
Innovasjon på internasjonalt nivå	148	199	298	303	287	319
Ikke relevant	175	119	134	153	147	122
Totalsum	602	493	561	560	577	574

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	25 %	18 %	8 %	6 %	5 %	8 %
Innovasjon på regionalt nivå	9 %	5 %	3 %	3 %	5 %	5 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	12 %	12 %	10 %	15 %	11 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	25 %	40 %	53 %	54 %	50 %	56 %
Ikke relevant	29 %	24 %	24 %	27 %	25 %	21 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-51 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	518,3	418,7	188,1	241,9	148,2	155,1
Innovasjon på regionalt nivå	110,9	117,3	68,9	132,1	81,8	167,6
Innovasjon på nasjonalt nivå	376,7	391,5	97,2	72,9	261,2	143,6
Innovasjon på internasjonalt nivå	251,5	412,6	676,0	1 251,2	718,4	1 106,0
Ikke relevant	856,0	712,9	400,8	708,5	746,5	738,7
Totalsum	2 113,5	2 053,0	1 431,0	2 406,6	1 956,1	2 311,0

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	25 %	20 %	13 %	10 %	8 %	7 %
Innovasjon på regionalt nivå	5 %	6 %	5 %	5 %	4 %	7 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	18 %	19 %	7 %	3 %	13 %	6 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	12 %	20 %	47 %	52 %	37 %	48 %
Ikke relevant	41 %	35 %	28 %	29 %	38 %	32 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-52 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	16	18	12	8	8	13
Innovasjon på regionalt nivå	23	12	7	7	15	20
Innovasjon på nasjonalt nivå	66	45	60	50	72	57
Innovasjon på internasjonalt nivå	147	197	294	293	283	314
Ikke relevant	30	23	23	27	28	26
Totalsum	282	295	396	385	406	430

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	6 %	6 %	3 %	2 %	2 %	3 %
Innovasjon på regionalt nivå	8 %	4 %	2 %	2 %	4 %	5 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	23 %	15 %	15 %	13 %	18 %	13 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	52 %	67 %	74 %	76 %	70 %	73 %
Ikke relevant	11 %	8 %	6 %	7 %	7 %	6 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-53 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	24,2	19,4	7,3	14,5	8,8	16,8
Innovasjon på regionalt nivå	11,6	7,1	6,7	23,2	7,1	9,7
Innovasjon på nasjonalt nivå	55,0	42,3	45,6	43,7	90,2	67,6
Innovasjon på internasjonalt nivå	250,6	361,1	519,0	713,1	582,4	667,6
Ikke relevant	268,1	233,8	16,8	27,3	80,2	76,4
Totalsum	609,5	663,7	595,3	821,8	768,7	838,0

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	4 %	3 %	1 %	2 %	1 %	2 %
Innovasjon på regionalt nivå	2 %	1 %	1 %	3 %	1 %	1 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	9 %	6 %	8 %	5 %	12 %	8 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	41 %	54 %	87 %	87 %	76 %	80 %
Ikke relevant	44 %	35 %	3 %	3 %	10 %	9 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-54 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	177	117	106	101	107	98
B	264	216	234	260	224	240
C	144	147	209	189	240	233
D	1	3	3	3	5	-
Totalsum	586	483	552	553	576	571

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	30 %	24 %	19 %	18 %	19 %	17 %
B	45 %	45 %	42 %	47 %	39 %	42 %
C	25 %	30 %	38 %	34 %	42 %	41 %
D	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-55 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	669,2	520,0	382,1	625,4	355,2	507,3
B	1 117,7	1 177,5	604,5	1 021,4	920,3	1 018,9
C	316,4	348,5	436,1	747,4	673,3	781,4
D	1,5	0,3	0,8	5,3	6,4	-
Totalsum	2 104,8	2 046,3	1 423,5	2 399,5	1 955,1	2 307,6

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	32 %	25 %	27 %	26 %	18 %	22 %
B	53 %	58 %	42 %	43 %	47 %	44 %
C	15 %	17 %	31 %	31 %	34 %	34 %
D	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-56 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såcorn, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	36	38	58	63	73	74
B	113	120	148	156	137	151
C	116	124	178	156	190	202
D	1	3	3	3	5	-
Totalsum	266	285	387	378	405	427

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	14 %	13 %	15 %	17 %	18 %	17 %
B	42 %	42 %	38 %	41 %	34 %	35 %
C	44 %	44 %	46 %	41 %	47 %	47 %
D	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-57 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såcorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	59,0	36,5	63,0	144,2	117,6	119,8
B	361,8	388,5	218,0	230,7	293,4	324,9
C	178,5	231,7	306,0	434,4	350,2	390,0
D	1,5	0,3	0,8	5,3	6,4	-
Totalsum	600,8	657,1	587,8	814,7	767,7	834,6

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	10 %	6 %	11 %	18 %	15 %	14 %
B	60 %	59 %	37 %	28 %	38 %	39 %
C	30 %	35 %	52 %	53 %	46 %	47 %
D	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-58 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	117	107	135	152	124	133
Liten risiko	172	96	70	67	81	80
Normal risiko	274	214	201	242	241	211
Totalsum	563	417	406	461	446	424

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	21 %	26 %	33 %	33 %	28 %	31 %
Liten risiko	31 %	23 %	17 %	15 %	18 %	19 %
Normal risiko	49 %	51 %	50 %	52 %	54 %	50 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-59 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	224,4	248,9	467,7	661,0	460,8	633,7
Liten risiko	587,5	611,9	230,6	312,2	432,9	404,4
Normal risiko	1 250,1	1 163,7	676,4	1 376,0	985,1	1 197,8
Totalsum	2 062,0	2 024,5	1 374,6	2 349,2	1 878,8	2 235,9

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	11 %	12 %	34 %	28 %	25 %	28 %
Liten risiko	28 %	30 %	17 %	13 %	23 %	18 %
Normal risiko	61 %	57 %	49 %	59 %	52 %	54 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-60 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	105	97	126	144	121	128
Liten risiko	25	12	6	10	12	10
Normal risiko	120	113	115	141	150	149
Totalsum	250	222	247	295	283	287

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	42 %	44 %	51 %	49 %	43 %	45 %
Liten risiko	10 %	5 %	2 %	3 %	4 %	3 %
Normal risiko	48 %	51 %	47 %	48 %	53 %	52 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-61 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, uten lavrisikolån og uten pre-såkorn, (Innovasjonsoppdraget) NFD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	182,4	200,6	373,3	432,7	349,3	336,4
Liten risiko	18,3	215,6	6,3	7,9	17,8	12,3
Normal risiko	379,7	225,7	181,8	354,5	349,8	443,9
Totalsum	580,4	642,0	561,4	795,1	716,9	792,6

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	31 %	31 %	66 %	54 %	49 %	42 %
Liten risiko	3 %	34 %	1 %	1 %	2 %	2 %
Normal risiko	65 %	35 %	32 %	45 %	49 %	56 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

13.2.4.2 Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

Tabell 13-62 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	327	268	248	208	151	165
Innovasjon på regionalt nivå	407	359	423	313	280	259
Innovasjon på nasjonalt nivå	405	495	488	385	284	269
Innovasjon på internasjonalt nivå	491	606	684	414	392	297
Ikke relevant	358	266	240	216	212	164
Totalsum	1 988	1 994	2 083	1 536	1 319	1 154

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	16 %	13 %	12 %	14 %	11 %	14 %
Innovasjon på regionalt nivå	20 %	18 %	20 %	20 %	21 %	22 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	20 %	25 %	23 %	25 %	22 %	23 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	25 %	30 %	33 %	27 %	30 %	26 %
Ikke relevant	18 %	13 %	12 %	14 %	16 %	14 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-63 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	150,2	138,3	140,5	100,2	102,9	84,5
Innovasjon på regionalt nivå	197,1	201,8	185,2	139,9	151,1	133,5
Innovasjon på nasjonalt nivå	219,7	211,2	289,8	216,5	248,6	201,1
Innovasjon på internasjonalt nivå	338,9	373,6	392,3	288,8	467,9	366,2
Ikke relevant	181,5	118,2	123,2	152,2	174,0	100,4
Totalsum	1 087,5	1 043,2	1 131,0	897,6	1 144,5	885,8

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	14 %	13 %	12 %	11 %	9 %	10 %
Innovasjon på regionalt nivå	18 %	19 %	16 %	16 %	13 %	15 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	20 %	20 %	26 %	24 %	22 %	23 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	31 %	36 %	35 %	32 %	41 %	41 %
Ikke relevant	17 %	11 %	11 %	17 %	15 %	11 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-64 Driftsrisiko for alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	250	189	199	194	157	161
B	536	546	539	453	379	360
C	863	960	1 132	725	657	544
D	32	81	64	25	18	5
Totalsum	1 681	1 776	1 934	1 397	1 211	1 070

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	15 %	11 %	10 %	14 %	13 %	15 %
B	32 %	31 %	28 %	32 %	31 %	34 %
C	51 %	54 %	59 %	52 %	54 %	51 %
D	2 %	5 %	3 %	2 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-65 Driftsrisiko for alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	146,4	83,1	112,4	113,7	70,5	92,3
B	313,0	316,4	327,3	263,4	359,4	255,1
C	486,0	496,3	563,5	382,5	635,5	471,9
D	8,2	20,6	15,9	13,1	14,7	0,9
Totalsum	953,6	916,5	1 019,1	772,8	1 080,1	820,3

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	15 %	9 %	11 %	15 %	7 %	11 %
B	33 %	35 %	32 %	34 %	33 %	31 %
C	51 %	54 %	55 %	49 %	59 %	58 %
D	1 %	2 %	2 %	2 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-66 Prosjektrisiko for alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	438	332	348	258	224	187
Liten risiko	205	169	138	109	67	68
Normal risiko	902	719	608	561	547	434
Totalsum	1 545	1 220	1 094	928	838	689

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	28 %	27 %	32 %	28 %	27 %	27 %
Liten risiko	13 %	14 %	13 %	12 %	8 %	10 %
Normal risiko	58 %	59 %	56 %	60 %	65 %	63 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-67 Prosjektrisiko for alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	375,4	247,1	360,3	219,0	329,2	210,3
Liten risiko	92,1	120,4	89,1	52,9	70,5	55,0
Normal risiko	492,8	511,0	515,9	456,3	608,1	462,5
Totalsum	960,2	878,6	965,3	728,3	1 007,7	727,7

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	39 %	28 %	37 %	30 %	33 %	29 %
Liten risiko	10 %	14 %	9 %	7 %	7 %	8 %
Normal risiko	51 %	58 %	53 %	63 %	60 %	64 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

KMD – Gründer

Tabell 13-68 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	83	56	76	53	49	51
Innovasjon på regionalt nivå	149	131	193	114	101	103
Innovasjon på nasjonalt nivå	150	225	249	158	141	112
Innovasjon på internasjonalt nivå	217	327	415	222	197	133
Ikke relevant	70	70	73	78	83	54
Totalsum	669	809	1 006	625	571	453

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	12 %	7 %	8 %	8 %	9 %	11 %
Innovasjon på regionalt nivå	22 %	16 %	19 %	18 %	18 %	23 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	22 %	28 %	25 %	25 %	25 %	25 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	32 %	40 %	41 %	36 %	35 %	29 %
Ikke relevant	10 %	9 %	7 %	12 %	15 %	12 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-69 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	29,7	25,3	54,3	35,8	26,7	18,9
Innovasjon på regionalt nivå	69,3	62,3	68,5	43,6	54,7	61,6
Innovasjon på nasjonalt nivå	61,5	62,0	91,6	49,6	121,2	52,3
Innovasjon på internasjonalt nivå	105,2	124,0	165,7	135,0	166,0	152,3
Ikke relevant	34,8	12,9	46,4	60,9	91,4	26,8
Totalsum	300,5	286,5	426,4	325,0	460,0	311,8

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	10 %	9 %	13 %	11 %	6 %	6 %
Innovasjon på regionalt nivå	23 %	22 %	16 %	13 %	12 %	20 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	20 %	22 %	21 %	15 %	26 %	17 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	35 %	43 %	39 %	42 %	36 %	49 %
Ikke relevant	12 %	4 %	11 %	19 %	20 %	9 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-70 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	26	26	25	16	13	8
B	100	131	130	82	75	61
C	435	551	774	442	393	324
D	25	62	49	12	11	2
Totalsum	586	770	978	552	492	395

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	4 %	3 %	3 %	3 %	3 %	2 %
B	17 %	17 %	13 %	15 %	15 %	15 %
C	74 %	72 %	79 %	80 %	80 %	82 %
D	4 %	8 %	5 %	2 %	2 %	1 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-71 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	6,9	4,0	7,1	5,1	7,4	2,4
B	58,6	60,6	62,8	56,6	54,5	30,0
C	216,6	203,4	315,3	211,0	353,9	248,6
D	6,8	10,1	7,4	5,7	3,3	0,5
Totalsum	288,9	278,1	392,5	278,4	419,1	281,5

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	2 %	1 %	2 %	2 %	2 %	1 %
B	20 %	22 %	16 %	20 %	13 %	11 %
C	75 %	73 %	80 %	76 %	84 %	88 %
D	2 %	4 %	2 %	2 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-72 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	180	147	191	150	131	104
Liten risiko	28	35	38	17	14	17
Normal risiko	263	227	233	216	229	156
Totalsum	471	409	462	383	374	277

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	38 %	36 %	41 %	39 %	35 %	38 %
Liten risiko	6 %	9 %	8 %	4 %	4 %	6 %
Normal risiko	56 %	56 %	50 %	56 %	61 %	56 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-73 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	105,8	79,0	164,4	114,5	125,5	90,3
Liten risiko	18,2	16,0	18,6	9,9	7,5	12,3
Normal risiko	137,3	131,3	172,6	146,1	269,7	156,9
Totalsum	261,3	226,2	355,7	270,5	402,7	259,5

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	41 %	35 %	46 %	42 %	31 %	35 %
Liten risiko	7 %	7 %	5 %	4 %	2 %	5 %
Normal risiko	53 %	58 %	49 %	54 %	67 %	60 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

KMD – Bedrifter

Tabell 13-74 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	161	154	120	116	80	88
Innovasjon på regionalt nivå	162	144	163	147	143	115
Innovasjon på nasjonalt nivå	144	181	153	155	103	122
Innovasjon på internasjonalt nivå	127	134	151	107	129	105
Ikke relevant	117	64	61	61	62	43
Totalsum	711	677	648	586	517	473

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	23 %	23 %	19 %	20 %	15 %	19 %
Innovasjon på regionalt nivå	23 %	21 %	25 %	25 %	28 %	24 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	20 %	27 %	24 %	26 %	20 %	26 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	18 %	20 %	23 %	18 %	25 %	22 %
Ikke relevant	16 %	9 %	9 %	10 %	12 %	9 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-75 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	79,7	86,9	45,5	47,4	58,1	52,2
Innovasjon på regionalt nivå	84,9	94,0	82,7	71,9	85,1	55,9
Innovasjon på nasjonalt nivå	81,4	98,0	132,1	123,3	82,7	117,9
Innovasjon på internasjonalt nivå	110,1	131,0	115,4	83,5	218,7	105,3
Ikke relevant	73,2	44,2	35,6	31,8	55,8	20,9
Totalsum	429,2	454,2	411,2	357,8	500,5	352,2

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	19 %	19 %	11 %	13 %	12 %	15 %
Innovasjon på regionalt nivå	20 %	21 %	20 %	20 %	17 %	16 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	19 %	22 %	32 %	34 %	17 %	33 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	26 %	29 %	28 %	23 %	44 %	30 %
Ikke relevant	17 %	10 %	9 %	9 %	11 %	6 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-76 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	96	94	116	115	90	95
B	294	278	272	254	225	206
C	263	269	241	203	197	169
D	5	6	8	7	2	3
Totalsum	658	647	637	579	514	473

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	15 %	15 %	18 %	20 %	18 %	20 %
B	45 %	43 %	43 %	44 %	44 %	44 %
C	40 %	42 %	38 %	35 %	38 %	36 %
D	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-77 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	67,3	42,3	76,6	80,6	38,1	59,1
B	179,4	181,5	159,8	151,0	225,7	150,1
C	175,3	222,2	165,7	120,5	230,7	142,6
D	0,3	1,3	1,4	1,5	5,2	0,4
Totalsum	422,2	447,3	403,6	353,7	499,8	352,2

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	16 %	9 %	19 %	23 %	8 %	17 %
B	42 %	41 %	40 %	43 %	45 %	43 %
C	42 %	50 %	41 %	34 %	46 %	40 %
D	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-78 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, KMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	152	114	112	69	69	64
Liten risiko	71	67	40	40	30	33
Normal risiko	396	315	245	248	236	195
Totalsum	619	496	397	357	335	292

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	25 %	23 %	28 %	19 %	21 %	22 %
Liten risiko	11 %	14 %	10 %	11 %	9 %	11 %
Normal risiko	64 %	64 %	62 %	69 %	70 %	67 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-79 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, KMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	162,4	101,7	127,2	62,2	169,7	74,5
Liten risiko	22,9	44,3	41,9	18,6	56,1	30,9
Normal risiko	218,8	270,4	201,2	235,9	234,4	200,4
Totalsum	404,2	416,3	370,3	316,7	460,1	305,8

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	40 %	24 %	34 %	20 %	37 %	24 %
Liten risiko	6 %	11 %	11 %	6 %	12 %	10 %
Normal risiko	54 %	65 %	54 %	74 %	51 %	66 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

13.2.4.3 Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Tabell 13-80 Innovasjonsnivå for alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	1 150,8	1 017,5	1 312,6	418,2	445,2	512,4
Innovasjon på regionalt nivå	120,8	118,8	126,9	69,5	65,1	78,7
Innovasjon på nasjonalt nivå	94,8	64,1	61,1	41,1	28,7	28,3
Innovasjon på internasjonalt nivå	10,5	10,5	13,8	27,7	13,5	11,6
Ikke relevant	440,5	479,6	543,6	182,4	234,2	285,5
Totalsum	1 817,4	1 690,4	2 058,1	738,9	786,8	916,5

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	63 %	60 %	64 %	57 %	57 %	56 %
Innovasjon på regionalt nivå	7 %	7 %	6 %	9 %	8 %	9 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	5 %	4 %	3 %	6 %	4 %	3 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	1 %	1 %	1 %	4 %	2 %	1 %
Ikke relevant	24 %	28 %	26 %	25 %	30 %	31 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-81 Driftsrisiko for alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp I mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	927,1	877,7	1 115,4	350,3	338,6	392,9
B	714,2	636,7	760,4	264,0	352,3	413,8
C	134,2	124,3	115,8	77,1	66,9	85,1
D	3,6	3,1	4,0	0,3	-	0,5
Totalsum	1 779,2	1 641,9	1 995,5	691,7	757,8	892,3

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	52 %	53 %	56 %	51 %	45 %	44 %
B	40 %	39 %	38 %	38 %	46 %	46 %
C	8 %	8 %	6 %	11 %	9 %	10 %
D	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-82 Prosjektrisiko for alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp I mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	142,9	124,3	125,7	42,2	27,3	54,6
Liten risiko	733,3	633,7	914,5	275,3	296,5	372,3
Normal risiko	906,5	885,3	954,8	360,4	414,1	444,8
Totalsum	1 782,7	1 643,3	1 995,1	677,9	737,9	871,6

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	8 %	8 %	6 %	6 %	4 %	6 %
Liten risiko	41 %	39 %	46 %	41 %	40 %	43 %
Normal risiko	51 %	54 %	48 %	53 %	56 %	51 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

LMD – Gründer

Tabell 13-83 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, LMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	168	102	64	60	73	69
Innovasjon på regionalt nivå	50	58	46	55	31	59
Innovasjon på nasjonalt nivå	18	17	25	23	15	8
Innovasjon på internasjonalt nivå	7	5	7	7	7	5
Ikke relevant	81	53	50	30	56	27
Totalsum	324	235	192	175	182	168

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	52 %	43 %	33 %	34 %	40 %	41 %
Innovasjon på regionalt nivå	15 %	25 %	24 %	31 %	17 %	35 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	6 %	7 %	13 %	13 %	8 %	5 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	2 %	2 %	4 %	4 %	4 %	3 %
Ikke relevant	25 %	23 %	26 %	17 %	31 %	16 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-84 Innovasjonsnivå for delmål Gründer, alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	111,0	49,6	47,2	25,0	33,3	38,7
Innovasjon på regionalt nivå	19,1	33,0	25,6	18,1	13,2	24,1
Innovasjon på nasjonalt nivå	10,7	4,5	13,9	11,5	9,8	5,7
Innovasjon på internasjonalt nivå	2,7	5,0	4,5	14,3	10,6	10,2
Ikke relevant	37,3	37,7	32,1	5,8	28,6	19,0
Totalsum	180,8	129,8	123,2	74,7	95,6	97,8

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	61 %	38 %	38 %	33 %	35 %	40 %
Innovasjon på regionalt nivå	11 %	25 %	21 %	24 %	14 %	25 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	6 %	3 %	11 %	15 %	10 %	6 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	2 %	4 %	4 %	19 %	11 %	10 %
Ikke relevant	21 %	29 %	26 %	8 %	30 %	19 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-85 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, LMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	138	102	68	57	52	40
B	124	80	57	56	66	58
C	59	48	48	50	47	51
D	1	3	2			1
Totalsum	322	233	175	163	165	150

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	43 %	44 %	39 %	35 %	32 %	27 %
B	39 %	34 %	33 %	34 %	40 %	39 %
C	18 %	21 %	27 %	31 %	28 %	34 %
D	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %	1 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-86 Driftsrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	65,4	58,7	34,3	15,1	14,8	19,7
B	79,6	42,0	36,1	26,0	36,2	43,0
C	35,6	26,1	34,3	26,9	22,2	26,1
D	0,2	0,8	1,2	-	-	0,5
Totalsum	180,7	127,7	105,9	68,0	73,2	89,3

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	36 %	46 %	32 %	22 %	20 %	22 %
B	44 %	33 %	34 %	38 %	49 %	48 %
C	20 %	20 %	32 %	40 %	30 %	29 %
D	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %	1 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-87 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, LMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	37	19	32	9	16	15
Liten risiko	101	62	42	43	41	43
Normal risiko	157	110	66	62	63	51
Totalsum	295	191	140	114	120	109

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	13 %	10 %	23 %	8 %	13 %	14 %
Liten risiko	34 %	32 %	30 %	38 %	34 %	39 %
Normal risiko	53 %	58 %	47 %	54 %	53 %	47 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-88 Prosjektrisiko for delmål Gründer, alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	25,0	8,5	33,8	4,2	8,5	12,9
Liten risiko	41,3	29,3	32,3	22,3	26,3	29,7
Normal risiko	112,1	84,0	40,0	39,1	35,5	28,4
Totalsum	178,4	121,8	106,0	65,5	70,4	71,0

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	14 %	7 %	32 %	6 %	12 %	18 %
Liten risiko	23 %	24 %	30 %	34 %	37 %	42 %
Normal risiko	63 %	69 %	38 %	60 %	51 %	40 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

LMD - Bedrift

Tabell 13-89 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, LMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	861	460	273	216	197	235
Innovasjon på regionalt nivå	141	98	85	89	86	74
Innovasjon på nasjonalt nivå	56	59	51	46	29	27
Innovasjon på internasjonalt nivå	9	11	14	17	2	
Ikke relevant	455	251	116	74	94	103
Totalsum	1 522	879	539	442	408	439

Innovasjonsnivå (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	57 %	52 %	51 %	49 %	48 %	54 %
Innovasjon på regionalt nivå	9 %	11 %	16 %	20 %	21 %	17 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	4 %	7 %	9 %	10 %	7 %	6 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	1 %	1 %	3 %	4 %	0 %	0 %
Ikke relevant	30 %	29 %	22 %	17 %	23 %	23 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-90 Innovasjonsnivå for delmål Bedrifter, alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Innovasjonsnivå (beløp i mill. Kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	778,3	344,7	122,7	59,2	69,4	102,4
Innovasjon på regionalt nivå	75,0	31,1	51,4	34,7	32,3	33,8
Innovasjon på nasjonalt nivå	35,6	35,6	28,6	16,6	14,3	10,9
Innovasjon på internasjonalt nivå	4,2	2,4	7,3	10,3	0,9	-
Ikke relevant	268,3	113,7	41,8	16,4	27,5	39,9
Totalsum	1 161,5	527,5	251,8	137,2	144,3	186,9

Innovasjonsnivå (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innovasjon på bedriftsnivå	67 %	65 %	49 %	43 %	48 %	55 %
Innovasjon på regionalt nivå	6 %	6 %	20 %	25 %	22 %	18 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	3 %	7 %	11 %	12 %	10 %	6 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	0 %	0 %	3 %	8 %	1 %	0 %
Ikke relevant	23 %	22 %	17 %	12 %	19 %	21 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-91 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, LMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	794	459	252	211	204	181
B	608	348	215	165	152	165
C	109	62	60	55	47	70
D	4	2	3	2		
Totalsum	1 515	871	530	433	403	416

Driftsrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	52 %	53 %	48 %	49 %	51 %	44 %
B	40 %	40 %	41 %	38 %	38 %	40 %
C	7 %	7 %	11 %	13 %	12 %	17 %
D	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-92 Driftsrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Driftsrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	569,2	274,9	111,1	59,9	67,7	67,8
B	500,5	222,6	115,2	53,0	52,8	77,1
C	86,4	27,4	23,3	21,9	22,9	30,9
D	3,3	0,6	0,7	0,3	-	-
Totalsum	1 159,4	525,5	250,3	135,1	143,5	175,9

Driftsrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	49 %	52 %	44 %	44 %	47 %	39 %
B	43 %	42 %	46 %	39 %	37 %	44 %
C	7 %	5 %	9 %	16 %	16 %	18 %
D	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

MRS-indikatorer per departement/oppdrag og delmål 1 og 2

Tabell 13-93 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, LMD (antall og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	104	66	36	30	11	18
Liten risiko	604	322	150	133	137	170
Normal risiko	719	386	238	187	172	172
Totalsum	1 427	774	424	350	320	360

Prosjektrisiko (andel antall tilsagn)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	7 %	9 %	8 %	9 %	3 %	5 %
Liten risiko	42 %	42 %	35 %	38 %	43 %	47 %
Normal risiko	50 %	50 %	56 %	53 %	54 %	48 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13-94 Prosjektrisiko for delmål Bedrifter, alle virkemidler, LMD (beløp i mill. kroner og andeler i prosent av totale årlige tilsagn)

Prosjektrisiko (beløp i mill. kr)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	102,6	44,7	15,6	11,3	4,0	8,6
Liten risiko	426,2	182,7	91,5	44,3	45,6	76,3
Normal risiko	621,2	285,4	129,8	69,1	85,3	92,2
Totalsum	1 150,0	512,8	236,9	124,6	134,9	177,1

Prosjektrisiko (andel beløp)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Høy risiko	9 %	9 %	7 %	9 %	3 %	5 %
Liten risiko	37 %	36 %	39 %	36 %	34 %	43 %
Normal risiko	54 %	56 %	55 %	55 %	63 %	52 %
Totalsum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

13.3 MRS-indikatorer per utvalgte tjenester

Her følger oversikter over estimater på effekter og verdier på resultater målt for utvalgte større tjenester.

13.3.1 Effekter per tjeneste

Tabell 13-95 Effektindikatorer fordelt etter virkemiddelkategori fra 2003 til 2017.

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse AS, 2019.

Virkemiddelkategori	Indikator	Gj.snittlig årlig mervekst (prosent- poeng)	Nedre grense (95 pst. KI)	Øvre grense (95 pst. KI)	Signifikans ***: 99%, ** : 95%, * : 90%
Innovasjonslån og garantier	Salgsinntekter	15,7	10,6	20,7	***
	Verdiskaping	13,9	9,8	17,9	***
	Produktivitet	9,9	6,9	12,9	***
	Antall ansatte	1,9	-0,5	4,4	
	Kapitalrentabilitet	1,0	0,2	1,7	***
Landsdekkende etablerertilskudd	Salgsinntekter	24,6	19,6	29,5	***
	Verdiskaping	16,7	10,6	22,7	***
	Produktivitet	13,3	7,1	19,4	***
	Antall ansatte	5,0	2,8	7,2	***
	Kapitalrentabilitet	0,7	-0,7	2,0	
Innovasjonskontrakter (IFU/OFU)	Salgsinntekter	13,5	10,1	16,8	***
	Verdiskaping	5,5	2,3	8,7	***
	Produktivitet	3,5	1,4	5,6	***
	Antall ansatte	3,1	1,4	4,8	***
	Kapitalrentabilitet	0,0	-0,6	0,7	
Lavrisikolån	Salgsinntekter	6,9	3,6	10,2	***
	Verdiskaping	8,6	6,3	10,8	***
	Produktivitet	4,3	2,6	6,1	***
	Antall ansatte	3,1	1,6	4,7	***

	Kapitalrentabilitet	0,3	0,1	0,6	**
Investeringsstilskudd	Salgsinntekter	12,8	10,2	15,3	***
	Verdiskaping	7,5	5,7	9,3	***
	Produktivitet	2,1	0,7	3,5	***
	Antall ansatte	4,0	2,7	5,3	***
	Kapitalrentabilitet	0,0	-0,2	0,2	
Distriktsrettede risikolån og garantier	Salgsinntekter	18,2	13,0	23,4	***
	Verdiskaping	16,0	12,7	19,4	***
	Produktivitet	6,0	3,2	8,8	***
	Antall ansatte	6,2	3,7	8,6	***
	Kapitalrentabilitet	0,4	0,0	0,8	**
Bedriftsutviklingsstilskudd	Salgsinntekter	6,9	5,2	8,6	***
	Verdiskaping	4,4	3,1	5,8	***
	Produktivitet	1,8	0,8	2,8	***
	Antall ansatte	2,2	1,5	3,0	***
	Kapitalrentabilitet	0,1	-0,1	0,3	
Distriktsrettet etablerertilskudd	Salgsinntekter	17,0	13,4	20,5	***
	Verdiskaping	12,1	8,4	15,9	***
	Produktivitet	6,2	2,8	9,7	***
	Antall ansatte	4,5	3,0	6,0	***
	Kapitalrentabilitet	0,4	-0,5	1,2	
Internasjonal markedsrådgivning	Salgsinntekter	6,2	2,6	9,8	***
	Verdiskaping	3,3	-0,2	6,8	*
	Produktivitet	2,8	0,2	5,5	**
	Antall ansatte	-0,2	-2,1	1,8	
	Kapitalrentabilitet	0,3	-0,4	1,0	
Miljøteknologiordningen	Salgsinntekter	6,0	-7,0	19,0	

Verdiskaping	7,8	-13,0	28,6	
Produktivitet	7,4	-6,4	21,2	
Antall ansatte	-6,2	-13,0	0,5	*
Kapitalrentabilitet	-0,1	-2,0	1,9	

13.3.2 Resultater per tjeneste

13.3.2.1 Addisjonalitet

Tabell 13-96 Addisjonalitet per tjeneste

Tjeneste	Lav	Middels	Høy
Gjennomsnitt alle tjenester	9 %	23 %	68 %
Bedriftsnettverk	8 %	8 %	85 %
Bedriftsutviklingstilskudd - distrikt	5 %	21 %	74 %
Bioenergiprogrammet	2 %	17 %	82 %
Bioøkonomiordningen	7 %	13 %	80 %
Bygdeutviklingsmidler - Stipend	2 %	20 %	78 %
Bygdeutviklingsmidler - tilleggsnæring	6 %	20 %	73 %
Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell	11 %	23 %	66 %
EU Horizon 2020	21 %	26 %	53 %
EU-rådgivning	40 %	10 %	50 %
Etablerertilskudd (KMD)	0 %	25 %	75 %
Etablerertilskudd (NFD)	3 %	24 %	72 %
EØS midlene	11 %	17 %	72 %
FRAM-Global Growth	10 %	24 %	66 %
IFU/OFU	4 %	14 %	82 %
IN Horizon 2020	19 %	24 %	57 %
IPR-rådgivning	19 %	22 %	59 %
Innovasjon i reiselivsnæringen	0 %	13 %	87 %
Internasjonal markedsrådgivning	15 %	50 %	35 %

Investeringsstilskudd - distrikt	15 %	32 %	54 %
Lavrisikolån	17 %	28 %	56 %
Lavrisikolån - GFL-flåte	24 %	36 %	40 %
Lavrisikolån - Landbrukslån	9 %	11 %	79 %
Mentortjenesten	6 %	17 %	77 %
Miljøteknologi	3 %	16 %	82 %
Risikolån - Distriktsrettede	13 %	36 %	51 %
Risikolån - Innovasjonslån	1 %	30 %	69 %
Tilskudd - Landsdekkende	0 %	16 %	84 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	4 %	17 %	79 %
Verdiskapingsprogram for kulturnæringen	8 %	23 %	69 %

13.3.2.2 Innovasjonsnivå/-høyde

Tabell 13-97 Innovasjonsnivå - Tabellen refererer til vurdering av innovasjonsnivå på hver enkelt sak gjort av saksbehandler per rapporteringsenhet

Rapporteringsenhet	Innovasjonsnivå	2015	2016	2017	2018
Bedriftsnettverk	Innovasjon på bedriftsnivå	2 %	2 %	3 %	2 %
	Innovasjon på regionalt nivå	34 %	20 %	20 %	11 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	34 %	26 %	28 %	34 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	24 %	47 %	43 %	48 %
	Ikke relevant	6 %	5 %	6 %	4 %
Bedriftsutviklingstilskudd	Innovasjon på bedriftsnivå	10 %	7 %	8 %	10 %
	Innovasjon på regionalt nivå	18 %	17 %	18 %	18 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	26 %	25 %	18 %	24 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	35 %	30 %	39 %	33 %
	Ikke relevant	12 %	22 %	16 %	16 %
Bioenergiprogrammet	Innovasjon på bedriftsnivå	62 %	54 %	68 %	79 %
	Innovasjon på regionalt nivå	17 %	23 %	14 %	8 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	11 %	7 %	1 %	7 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	5 %	5 %	0 %	0 %
	Ikke relevant	5 %	11 %	17 %	5 %
Bioraffineringsprogrammet	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	0 %	2 %	15 %
	Innovasjon på regionalt nivå	0 %	0 %	8 %	8 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	8 %	7 %	19 %	27 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	89 %	90 %	68 %	48 %
	Ikke relevant	4 %	2 %	3 %	2 %
Bioøkonomiordningen	Innovasjon på bedriftsnivå			3 %	4 %
	Innovasjon på regionalt nivå			3 %	6 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå			30 %	17 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå			45 %	56 %
	Ikke relevant			20 %	17 %
Distriktsrettede risikolån og garantier	Innovasjon på bedriftsnivå	20 %	20 %	11 %	10 %
	Innovasjon på regionalt nivå	14 %	13 %	9 %	15 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	27 %	27 %	23 %	21 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	24 %	26 %	37 %	45 %
	Ikke relevant	15 %	14 %	19 %	9 %
Distriktsrettet etablerertilskudd	Innovasjon på bedriftsnivå	3 %	3 %	2 %	5 %
	Innovasjon på regionalt nivå	13 %	16 %	16 %	25 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	21 %	26 %	29 %	23 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	56 %	46 %	49 %	44 %
	Ikke relevant	6 %	9 %	5 %	3 %
Diverse KD	Innovasjon på bedriftsnivå		0 %	0 %	2 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå		36 %	38 %	52 %
	Ikke relevant		64 %	62 %	46 %
Diverse KMD	Innovasjon på bedriftsnivå	16 %	2 %	4 %	2 %
	Innovasjon på regionalt nivå	5 %	4 %	7 %	5 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	2 %	6 %	4 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	36 %	1 %	20 %	13 %
	Ikke relevant	29 %	91 %	63 %	75 %
Diverse KUD	Innovasjon på bedriftsnivå		0 %	0 %	18 %
	Innovasjon på regionalt nivå		0 %	0 %	2 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå		0 %	15 %	15 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå		100 %	37 %	10 %
	Ikke relevant		0 %	48 %	55 %
diverse LMD	Innovasjon på nasjonalt nivå	26 %			
	Innovasjon på internasjonalt nivå	10 %			
	Ikke relevant	64 %			
diverse NFD	Innovasjon på bedriftsnivå	3 %	6 %	4 %	0 %
	Innovasjon på regionalt nivå	0 %	4 %	6 %	17 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	6 %	15 %	18 %	19 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	69 %	53 %	18 %	23 %
	Ikke relevant	22 %	22 %	53 %	42 %
Diverse tilskudd	Innovasjon på internasjonalt nivå	0 %	30 %	0 %	81 %
	Ikke relevant	100 %	70 %	100 %	19 %
	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	2 %	2 %	6 %
Diverse UD	Innovasjon på regionalt nivå	0 %	2 %	0 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	0 %	13 %	0 %	5 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	75 %	79 %	63 %	75 %
	Ikke relevant	25 %	4 %	36 %	13 %

Rapporteringsenhet	Innovasjonsnivå	2015	2016	2017	2018
Forsknings- og utviklingstilskudd	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	7 %	5 %	1 %	1 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	93 %	94 %	97 %	99 %
	Ikke relevant	0 %	1 %	1 %	0 %
FRAM	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	15 %	0 %	0 %
	Innovasjon på regionalt nivå	0 %	9 %	0 %	0 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	11 %	31 %	0 %	0 %
	Ikke relevant	89 %	45 %	100 %	100 %
Fylkesvise BU-midler	Ikke relevant	100 %			
Fylkesvise IBU-midler	Innovasjon på bedriftsnivå	61 %	64 %	61 %	56 %
	Innovasjon på regionalt nivå	7 %	6 %	7 %	8 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	2 %	2 %	1 %	2 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	0 %	0 %	0 %	0 %
	Ikke relevant	30 %	27 %	31 %	34 %
Innovasjon i reiselivsnæringen	Innovasjon på bedriftsnivå	15 %	6 %	2 %	7 %
	Innovasjon på regionalt nivå	8 %	17 %	17 %	29 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	41 %	23 %	22 %	25 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	17 %	13 %	21 %	6 %
	Ikke relevant	19 %	42 %	38 %	34 %
Innovasjonslån og garantier	Innovasjon på bedriftsnivå	1 %	2 %	2 %	1 %
	Innovasjon på regionalt nivå	2 %	3 %	1 %	1 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	7 %	15 %	12 %	8 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	80 %	76 %	77 %	75 %
	Ikke relevant	11 %	4 %	8 %	15 %
Investeringsstøtte for landbruket	Innovasjon på bedriftsnivå				52 %
	Innovasjon på regionalt nivå				2 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå				1 %
	Ikke relevant				45 %
Investeringsstilskudd	Innovasjon på bedriftsnivå	16 %	16 %	11 %	17 %
	Innovasjon på regionalt nivå	23 %	28 %	20 %	19 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	30 %	26 %	22 %	34 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	24 %	27 %	39 %	27 %
	Ikke relevant	7 %	3 %	8 %	2 %
Klyngeprogrammet	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %	1 %
	Innovasjon på regionalt nivå	5 %	2 %	3 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	15 %	17 %	20 %	15 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	76 %	77 %	67 %	76 %
	Ikke relevant	4 %	4 %	10 %	8 %
Landsdekkende etablerertilskudd	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %	0 %
	Innovasjon på regionalt nivå	1 %	0 %	1 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	10 %	10 %	12 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	75 %	75 %	79 %	81 %
	Ikke relevant	11 %	14 %	11 %	7 %
Landsdekkende innovasjonstilskudd	Innovasjon på bedriftsnivå	1 %	0 %	9 %	3 %
	Innovasjon på regionalt nivå	1 %	0 %	0 %	2 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	0 %	9 %	1 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	23 %	0 %	0 %	11 %
	Ikke relevant	62 %	100 %	82 %	83 %
Lavrisikolån	Innovasjon på bedriftsnivå	23 %	24 %	19 %	15 %
	Innovasjon på regionalt nivå	6 %	6 %	4 %	7 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	12 %	3 %	8 %	11 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	22 %	24 %	14 %	18 %
	Ikke relevant	38 %	43 %	55 %	49 %
Marint verdiskapingsprogram	Innovasjon på bedriftsnivå	17 %	0 %		
	Innovasjon på regionalt nivå	3 %	0 %		
	Innovasjon på nasjonalt nivå	8 %	0 %		
	Innovasjon på internasjonalt nivå	68 %	93 %		
	Ikke relevant	3 %	7 %		
Mentortjenesten	Innovasjon på bedriftsnivå	16 %	5 %	9 %	7 %
	Innovasjon på regionalt nivå	10 %	8 %	6 %	12 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	21 %	22 %	19 %	21 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	38 %	47 %	55 %	52 %
	Ikke relevant	15 %	17 %	12 %	8 %

Rapporteringsenhet	Innovasjonsnivå	2015	2016	2017	2018
Miljøteknologi	Innovasjon på bedriftsnivå	0 %	0 %	0 %	0 %
	Innovasjon på regionalt nivå	0 %	0 %	0 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	2 %	2 %	2 %	3 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	98 %	98 %	97 %	96 %
	Ikke relevant	0 %	0 %	1 %	1 %
Miljøvennlig skipsfart	Innovasjon på regionalt nivå		0 %	15 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå		4 %	11 %	0 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå		61 %	75 %	97 %
	Ikke relevant		34 %	0 %	3 %
Næringsrettet utdanning	Innovasjon på regionalt nivå	36 %	0 %	0 %	
	Innovasjon på nasjonalt nivå	51 %	40 %	59 %	
	Innovasjon på internasjonalt nivå	13 %	24 %	41 %	
	Ikke relevant	0 %	35 %	0 %	
Næringsutvikling og bistand	Innovasjon på internasjonalt nivå		100 %	30 %	58 %
	Ikke relevant		0 %	12 %	0 %
	Uspesifisert		0 %	58 %	42 %
Pre-såkornfond	Ikke relevant	100 %	100 %	100 %	100 %
Reinprogrammet	Innovasjon på bedriftsnivå	6 %	26 %	43 %	44 %
	Innovasjon på regionalt nivå	0 %	23 %	7 %	3 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	48 %	22 %	29 %	13 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	28 %	2 %	0 %	0 %
	Ikke relevant	18 %	27 %	21 %	40 %
Rentestøtte	Innovasjon på bedriftsnivå	69 %			
	Innovasjon på regionalt nivå	4 %			
	Innovasjon på nasjonalt nivå	1 %			
	Ikke relevant	26 %			
Risikolån landbruk	Innovasjon på bedriftsnivå	65 %	74 %	77 %	61 %
	Innovasjon på regionalt nivå	6 %	3 %	1 %	0 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	4 %	0 %	0 %	13 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	0 %	0 %	3 %	0 %
	Ikke relevant	25 %	23 %	19 %	26 %
Rådgiving	Innovasjon på bedriftsnivå	33 %	14 %	22 %	0 %
	Innovasjon på regionalt nivå	1 %	8 %	0 %	2 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	30 %	15 %	16 %	10 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	28 %	37 %	0 %	80 %
	Ikke relevant	8 %	26 %	62 %	9 %
Trebasert innovasjonsprogram	Innovasjon på bedriftsnivå	5 %	7 %	0 %	
	Innovasjon på regionalt nivå	6 %	8 %	4 %	
	Innovasjon på nasjonalt nivå	62 %	41 %	61 %	
	Innovasjon på internasjonalt nivå	23 %	44 %	19 %	
	Ikke relevant	4 %	0 %	16 %	
Utviklingsprogrammet for landbruks- og	Innovasjon på bedriftsnivå	27 %	16 %	19 %	22 %
	Innovasjon på regionalt nivå	22 %	21 %	18 %	24 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå	13 %	17 %	18 %	13 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå	1 %	16 %	11 %	13 %
	Ikke relevant	37 %	30 %	34 %	28 %
Uspesifisert	Innovasjon på bedriftsnivå		0 %		1 %
	Innovasjon på regionalt nivå		0 %		3 %
	Innovasjon på nasjonalt nivå		0 %		4 %
	Innovasjon på internasjonalt nivå		0 %		78 %
	Ikke relevant		100 %		14 %

13.3.2.3 Prosjektrisiko

Tabell 13-98 Prosjektrisiko - Prosjektrisiko settes i hver enkelt sak av saksbehandler

Rapporteringsenhet	Year	Liten risiko	Normal risiko	Høy risiko	IR	Uspesifisert
Bedriftsnettverk	2016	11 %	44 %	31 %	7 %	6 %
	2017	8 %	20 %	14 %	1 %	56 %
	2018	2 %	8 %	0 %	0 %	90 %
Bedriftsutviklingstilskudd	2016	10 %	34 %	20 %	11 %	26 %
	2017	5 %	33 %	21 %	3 %	39 %
	2018	4 %	37 %	17 %	1 %	42 %
Bioenergiprogrammet	2016	28 %	54 %	5 %	11 %	2 %
	2017	27 %	65 %	1 %	2 %	5 %
	2018	44 %	52 %	1 %	0 %	3 %
Bioraffineringsprogrammet	2016	1 %	4 %	77 %	2 %	16 %
	2017	6 %	46 %	30 %	3 %	15 %
	2018	5 %	40 %	48 %	0 %	7 %
Bioøkonomiordningen	2017	5 %	25 %	36 %	19 %	15 %
	2018	2 %	29 %	44 %	0 %	25 %
	2016	4 %	72 %	25 %	0 %	0 %
Distriktsrettede risikolån og garantier	2017	9 %	59 %	32 %	0 %	0 %
	2018	9 %	60 %	30 %	0 %	2 %
	2016	4 %	38 %	41 %	8 %	8 %
Distriktsrettet etablerertilskudd	2017	5 %	47 %	46 %	1 %	1 %
	2018	5 %	48 %	44 %	1 %	1 %
	2016	0 %	23 %	4 %	43 %	29 %
Diverse KD	2017	4 %	16 %	4 %	3 %	73 %
	2018	20 %	7 %	9 %	0 %	64 %
	2016	4 %	1 %	0 %	88 %	7 %
Diverse KMD	2017	18 %	7 %	11 %	9 %	55 %
	2018	6 %	7 %	4 %	3 %	80 %
	2016	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %
Diverse KUD	2017	3 %	27 %	4 %	48 %	18 %
	2018	21 %	3 %	22 %	23 %	30 %
	2016	17 %	27 %	38 %	11 %	7 %
diverse NFD	2017	12 %	43 %	0 %	9 %	36 %
	2018	28 %	61 %	0 %	1 %	10 %
	2016	7 %	0 %	0 %	70 %	22 %
Diverse tilskudd	2017	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %
	2018	0 %	50 %	23 %	0 %	27 %
	2016	3 %	3 %	70 %	0 %	23 %
Diverse UD	2017	0 %	15 %	40 %	0 %	45 %
	2018	12 %	38 %	43 %	0 %	6 %
	2016	0 %	30 %	65 %	1 %	4 %
Forsknings- og utviklingstilskudd	2017	0 %	36 %	59 %	0 %	5 %
	2018	0 %	30 %	67 %	0 %	3 %
	2016	42 %	31 %	1 %	27 %	0 %
FRAM	2017	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %
	2018	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
	2016	44 %	50 %	5 %	0 %	2 %
Fylkesvise IBU-midler	2017	39 %	54 %	4 %	0 %	2 %
	2018	41 %	50 %	7 %	1 %	2 %
	2016	3 %	37 %	7 %	33 %	20 %
Innovasjon i reiselivsnæringen	2017	7 %	22 %	5 %	4 %	62 %
	2018	4 %	8 %	0 %	1 %	87 %
	2016	6 %	59 %	35 %	1 %	0 %
Innovasjonslån og garantier	2017	2 %	56 %	41 %	1 %	0 %
	2018	1 %	68 %	31 %	0 %	0 %
	2016	38 %	57 %	3 %	1 %	0 %
Investeringsstøtte for landbruket	2018	5 %	68 %	23 %	1 %	3 %
	2017	1 %	61 %	37 %	0 %	0 %
	2016	6 %	72 %	21 %	0 %	1 %
Klyngeprogrammet	2016	10 %	37 %	38 %	7 %	8 %
	2017	10 %	62 %	10 %	9 %	10 %
	2018	9 %	56 %	13 %	3 %	18 %
Landsdekkende etablerertilskudd	2016	0 %	25 %	51 %	14 %	9 %
	2017	1 %	32 %	56 %	10 %	1 %
	2018	0 %	34 %	59 %	0 %	7 %

Rapporteringsenhet	Year	Liten risiko	Normal risiko	Høy risiko	IR	Uspesifisert
Landsdekkende innovasjonstilskudd	2016	0 %	8 %	0 %	92 %	0 %
	2017	19 %	12 %	0 %	31 %	38 %
	2018	2 %	11 %	2 %	0 %	85 %
Lavrisikolån	2016	26 %	62 %	11 %	1 %	0 %
	2017	35 %	57 %	7 %	0 %	0 %
	2018	31 %	55 %	13 %	1 %	1 %
Marint verdiskapingsprogram	2016	0 %	96 %	0 %	0 %	4 %
Mentortjenesten	2016	1 %	11 %	6 %	10 %	73 %
	2017	5 %	3 %	4 %	3 %	85 %
	2018	0 %	9 %	7 %	0 %	83 %
Miljøteknologi	2016	1 %	25 %	71 %	0 %	3 %
	2017	0 %	28 %	66 %	0 %	6 %
	2018	0 %	21 %	71 %	0 %	8 %
Miljøvennlig skipsfart	2016	0 %	61 %	0 %	34 %	5 %
	2017	0 %	15 %	59 %	0 %	26 %
	2018	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Næringsrettet utdanning	2016	0 %	40 %	0 %	60 %	0 %
	2017	0 %	82 %	18 %	0 %	0 %
Næringsutvikling og bistand	2016	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %
	2017	0 %	10 %	17 %	2 %	71 %
	2018	0 %	7 %	28 %	0 %	65 %
Pre-så Kornfond	2016	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %
	2017	0 %	0 %	0 %	98 %	2 %
	2018	0 %	0 %	0 %	97 %	3 %
Reinprogrammet	2016	23 %	38 %	10 %	27 %	1 %
	2017	19 %	65 %	0 %	0 %	16 %
	2018	17 %	34 %	0 %	0 %	49 %
Risikolån landbruk	2016	18 %	58 %	23 %	1 %	0 %
	2017	55 %	45 %	0 %	0 %	0 %
	2018	18 %	70 %	12 %	0 %	0 %
Rådgiving	2016	11 %	43 %	10 %	11 %	24 %
	2017	47 %	0 %	16 %	0 %	37 %
	2018	6 %	6 %	0 %	0 %	88 %
Trebasert innovasjonsprogram	2016	1 %	31 %	17 %	9 %	41 %
	2017	12 %	71 %	0 %	13 %	5 %
Utviklingsprogrammet for landbruks- og	2016	17 %	40 %	3 %	30 %	10 %
	2017	37 %	31 %	3 %	22 %	8 %
	2018	45 %	24 %	3 %	18 %	11 %
Uspesifisert	2016	0 %	2 %	0 %	98 %	0 %
	2018	0 %	80 %	0 %	0 %	20 %

Prosjektrisikoen blir vurdert på en skala fra 1 til 6 der 1 er det laveste og 6 er det høyeste. Liten risiko er 1 og 2, normal risiko er 3 og 4 og høy risiko er 5 og 6.

13.3.2.4 Driftsrisiko

Driftsrisiko baserer seg på regnskapsmessige data de tre siste regnskapsårene, men kan justeres av saksbehandler hvis det er hendelser som ikke er fanget opp av regnskapsdataene. Saksbehandler kan justere driftsrisikoen i både positiv og negativ retning. Driftsrisikoen deles inn i 4, A-D der A er best og D er svakest. Lav driftsrisiko viser til kode A og B, mens høy risiko viser til C og D. Selskaper uten regnskapshistorikk får automatisk risikokode C.

Tabell 13-99 Driftsrisiko

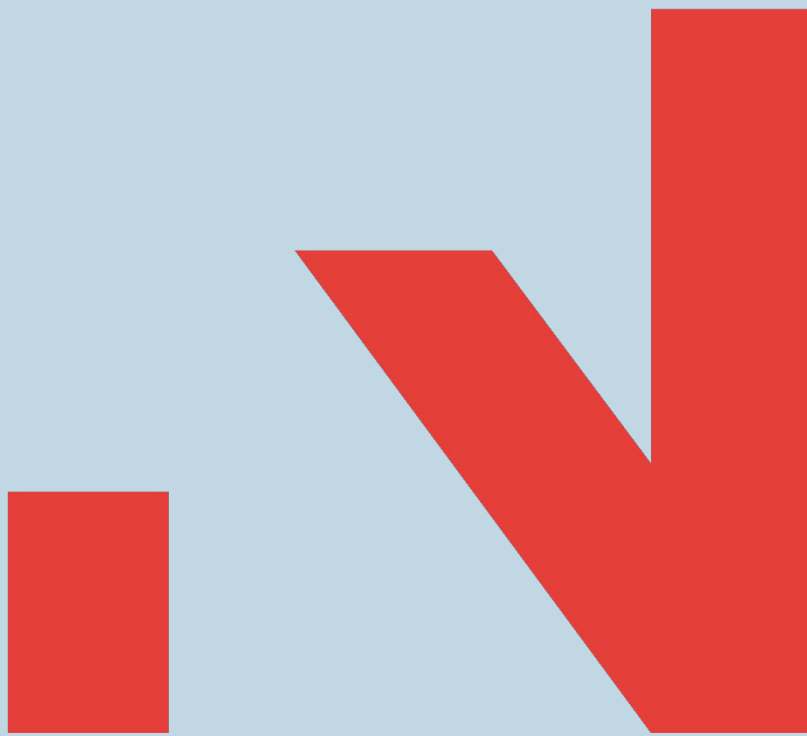
Rapporteringsenhet	Year	LAV	Høy
Bedriftsnettverk	2016	51 %	49 %
	2017	57 %	43 %
	2018	68 %	32 %
Bedriftsutviklingstilskudd	2016	54 %	46 %
	2017	51 %	49 %
	2018	59 %	41 %
Bioenergiprogrammet	2016	72 %	28 %
	2017	74 %	26 %
	2018	84 %	16 %
Bioraffineringsprogrammet	2016	27 %	73 %
	2017	40 %	60 %
	2018	63 %	37 %
Bioøkonomiordningen	2017	70 %	30 %
	2018	46 %	54 %
	2016	48 %	52 %
Distriktsrettede risikolån og garantier	2017	37 %	63 %
	2018	29 %	71 %
	2016	13 %	87 %
Distriktsrettet etablerertilskudd	2017	11 %	89 %
	2018	6 %	94 %
	2016	27 %	73 %
Diverse KD	2017	48 %	52 %
	2018	29 %	71 %
	2016	85 %	15 %
Diverse KMD	2017	95 %	5 %
	2018	63 %	37 %
	2016	0 %	100 %
Diverse KUD	2017	85 %	15 %
	2018	63 %	37 %
	2016	63 %	37 %
diverse NFD	2017	50 %	50 %
	2018	68 %	32 %
	2016	75 %	25 %
Diverse tilskudd	2017	100 %	0 %
	2018	100 %	0 %
	2016	75 %	25 %
Diverse UD	2017	47 %	53 %
	2018	39 %	61 %

Rapporteringsenhet	Year	LAV	Høy	
Forsknings- og utviklingstilskudd	2016	32 %	68 %	
	2017	25 %	75 %	
	2018	23 %	77 %	
FRAM	2016	100 %	0 %	
	Fylkesvise IBU-midler	2016	92 %	8 %
		2017	94 %	6 %
Innovasjon i reiselivsnæringen	2018	92 %	8 %	
	2016	85 %	15 %	
	2017	84 %	16 %	
Innovasjonslån og garantier	2018	80 %	20 %	
	2016	37 %	63 %	
	2017	31 %	69 %	
Investeringsstøtte for landbruket	2018	32 %	68 %	
	Investeringstilskudd	2018	97 %	3 %
		2016	56 %	44 %
Klyngeprogrammet	2017	34 %	66 %	
	2018	54 %	46 %	
	2016	58 %	42 %	
Landsdekkende etablerertilskudd	2017	56 %	44 %	
	2018	50 %	50 %	
	2016	4 %	96 %	
Landsdekkende innovasjonstilskudd	2017	4 %	96 %	
	2018	3 %	97 %	
	2017	14 %	86 %	
Lavrisikolån	2018	64 %	36 %	
	2016	81 %	19 %	
	2017	69 %	31 %	
Marint verdiskapingsprogram	2018	77 %	23 %	
	Mentortjenesten	2016	62 %	38 %
		2016	21 %	79 %
Miljøteknologi	2017	10 %	90 %	
	2018	10 %	90 %	
	2016	42 %	58 %	
Miljøvennlig skipsfart	2017	37 %	63 %	
	2018	36 %	64 %	
	2016	100 %	0 %	
Næringsrettet utdanning	2017	91 %	9 %	
	2018	100 %	0 %	
	2016	47 %	53 %	
Næringsutvikling og bistand	2017	0 %	100 %	
	2018	13 %	87 %	
	2016	44 %	56 %	
Pre-så Kornfond	2018	34 %	66 %	
	2017	0 %	100 %	
	2018	42 %	58 %	
Reinprogrammet	2016	77 %	23 %	
	2017	76 %	24 %	
	2018	74 %	26 %	
Risikolån landbruk	2016	91 %	9 %	
	2017	96 %	4 %	
	2018	87 %	13 %	
Rådgiving	2016	65 %	35 %	
	2017	100 %	0 %	
	2018	80 %	20 %	
Trebasert innovasjonsprogram	2016	74 %	26 %	
	2017	40 %	60 %	
	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	2016	79 %	21 %
2017		82 %	18 %	
2018		82 %	18 %	
Uspesifisert	2016	100 %	0 %	
	2018	70 %	30 %	

Innovasjon Norge
Postboks 448 Sentrum
0104 Oslo
Telefon 2200 2500
Faks 2200 2501
post@innovasjonorge.no

Finansieringssaker - statistikk

Vedlegg til oppdragsgiverrapporten 2018

Innhold

1	Forklaringer til koder i statistikk for finansieringsvirksomheten	3
1.1	Innovasjonsnivå	3
1.2	Type innovasjon	4
1.3	Kjennetegn.....	5
1.4	Næringsområde	7
1.5	Internasjonal/nasjonal orientering	8
2	Omsøkt tilsagn – forklaring til statistikken	9
3	Brutto tilsagn	12
3.1	Totale finansieringstjenester	12
3.2	Bransje.....	13
3.3	Geografi.....	16
3.4	Distriktsrettede virkeområdet	19
3.5	Innovasjonsnivå	20
3.6	Type innovasjon	21
3.7	Bedriftstørrelse	22
3.8	Kjennetegn.....	23
3.9	Næringsområdet	24
3.10	Delmål	25
3.11	Internasjonalt	26
4	Antall tilsagn	27
4.1	Totale finansieringstjenester	27
4.2	Bransje.....	28
4.3	Geografi.....	31
4.4	Distriktsrettede virkeområdet	34
4.5	Innovasjonsnivå	35

4.6	Type innovasjon	36
4.7	Bedriftstørrelse	37
4.8	Kjennetegn.....	38
4.9	Næringsområdet	39
4.10	Delmål	40
4.11	Internasjonalt	41
5	Netto tilsagn	42
5.1	Totale finansieringstjenester	42
5.2	Bransje.....	43
5.3	Geografi	46
5.4	Distriktsrettede virkeområdet	49
5.5	Innovasjonsnivå	50
5.6	Type innovasjon	51
5.7	Bedriftstørrelse	52
5.8	Kjennetegn.....	53
5.9	Næringsområdet	54
5.10	Delmål	55
5.11	Internasjonalt	56

1 Forklaringer til koder i statistikk for finansieringsvirksomheten

Nedenfor følger en beskrivelse av ulike statistikk kodene som inngår i vedlagte statistikk for finansieringsvirksomheten. Alle prosjekter som innvilges støtte skal kategoriseres i forhold til disse kodene.

Se kapittel 1 Leserveiledning.

1.1 Innovasjonsnivå

Følgende innovasjonsnivåer gjelder f.o.m. 1.1.2009:

1. Innovasjon på bedriftsnivå
2. Innovasjon på regionalt nivå
3. Innovasjon på nasjonalt nivå
4. Innovasjon på internasjonalt nivå
5. Ikke relevant

Det skal kun angis *ett* innovasjonsnivå pr. prosjekt. Innovasjonsnivåene er definert som følger:

Innovasjon på bedriftsnivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som ikke representerer noe nytt enten i form av nye produkter, tjenester, produksjonsprosesser eller organisasjonsformer annet enn for den aktuelle bedrift.

Innovasjon på regionalt nivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på produksjon av produkter og tjenester eller bruk av produksjonsprosesser og organisasjonsformer som tidligere ikke er produsert eller benyttet i andre bedrifter i regionen. Formålet skal primært benyttes første gang slike introduseres i regionen, men kan også omfatte prosjekter som styrker regionalt prioriterte innovasjonsmiljø.

Innovasjon på nasjonalt nivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester som er nye på det nasjonale marked og prosjekter som omfatter utvikling og bruk av nye produksjonsprosesser eller organisasjonsformer som ikke er introdusert på nasjonalt nivå. Det omfatter også introduksjon av tidligere eksporterte produkter og tjenester på nye markeder utenlands.

Innovasjon på internasjonalt nivå

Omfatter prosjekt i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester som er nye på et internasjonalt marked. Videre

omfatter formålet prosjekter som fører til nye produksjonsprosesser og organisasjonsformer som ikke er kjent internasjonalt.

Ikke relevant

Omfatter prosjekter som ikke er innovasjonsprosjekter.

1.2 Type innovasjon

Følgende innovasjonstyper gjelder f.o.m. 1.1.2009:

1. Produkt-/tjenesteinnovasjon
2. Prosessinnovasjon
3. Organisatorisk innovasjon
4. Markedsmessig innovasjon
5. Ikke relevant

Veiledning for valg av innovasjonstype:

Det skal KUN velges *én* innovasjonstype pr. prosjekt. Hvis prosjektet inneholder flere typer innovasjoner, skal kun den *viktigste* innovasjonstypen angis. For prosjekter innenfor arbeidsområdet Innovasjonsmiljøer, må type innovasjon velges ut fra hvilke typer innovasjon flertallet av foretakene innenfor klyngen vil kunne oppnå flere av eller få bedre kvalitet på gjennom å delta i klyngeprosjektet eller på aktiviteter i regi av dette.

Innovasjonstypene er definert som følger:

Produkt-/tjenesteinnovasjon

Produkt-/tjenesteinnovasjon er en vare eller tjeneste som enten er ny eller vesentlig forbedret med hensyn til dens egenskaper, tekniske spesifikasjoner, innebygd software eller andre immaterielle komponenter eller brukervennlighet. Innovasjonen skal være ny for foretaket; den må ikke nødvendigvis være ny for markedet.

Prosessinnovasjon

Prosessinnovasjon omfatter nye eller vesentlig forbedrede produksjonsteknologi/-metoder og nye eller vesentlige forbedrede metoder for levering av varer og tjenester. Innovasjonen skal være ny for foretaket; foretaket må ikke nødvendigvis være den første til å introdusere denne prosessen.

Organisatorisk innovasjon (som oftest innovasjon på bedriftsnivå)

Organisatorisk innovasjon er gjennomføring av ny eller vesentlig endret struktur i foretaket eller nye eller vesentlig endrede ledelsesmetoder for å øke foretakets bruk av kunnskap, kvaliteten i varer og tjenester eller effektiviteten i arbeidsprosesser.

Markedsmessig innovasjon (som oftest innovasjon på bedriftsnivå)

Markedsmessig innovasjon er introduksjon av ny eller vesentlig endret design, samt introduksjon av nye eller vesentlig endrede salgsmetoder for å gjøre foretakets produkter mer attraktive eller for å åpne for nye markeder.

Ikke relevant

Denne koden skal benyttes for prosjekter som ikke er innovasjonsprosjekter. Dersom kode "5. Ikke relevant" for Innovasjonsnivå benyttes, skal også denne koden benyttes for Type innovasjon og vice versa.

1.3 Kjennetegn

Kvinnerettet

Det vil si at prosjektet oppfyller minst ett av følgende kriterier:

1. Kvinner som er med på å starte eller er medeier i egen virksomhet eller eiendom hvor prosjektet gjennomføres.
2. Er spesielt rettet mot å øke kompetansen til kvinner ansatt i foretaket.
3. Kvinner utgjør mer enn 30 % av styremedlemmene eller ledelsen i en bedrift.
4. Bidrar til å øke antall kvinnelige eiere, styremedlemmer, ledere eller er spesielt rettet mot å øke antall sysselsatte kvinner.
5. For flerbedrifts-, nettverks- og klyngeprosjekter skal kjennetegnet benyttes dersom kvinner utgjør mer enn 30 % av styringsgruppens medlemmer eller det gjennomføres aktivitet for å øke kvinners deltakelse.

Miljøeffekt

Positiv miljøeffekt knyttet til (f.o.m. 26.02.2018):

1. **Reduksjon i utslipp av klimagasser**
Direkte eller indirekte. Omfatter CO₂, NO_x, SO_x, lystgass, metan mm
2. **Redusert luftforurensing ellers**
Svevestøv, mm
3. **Produksjon av fornybar energi**
Herunder utvikling av nye løsninger for økt fornybar energiproduksjon
4. **Energiutnyttelse av avfall, avløpslam, spillvarme, avgasser (Waste to Energy)**
5. **Energieffektivisering**
Både installasjon av egne energieffektiviseringstiltak og utvikling av nye løsninger for redusert energibruk
6. **Bedre utnyttelse av biologiske ressurser**
Inklusiv sidestrømmer. Herunder mer miljøvennlige løsninger for akvakultur, fiskeri og landbruk
7. **Bedre utnyttelse av uorganiske ressurser og mineraler**
Herunder mer miljøvennlige løsninger for prosessindustri. Effektivisering av olje/gassproduksjon kvalifiserer ikke for miljøkryss
8. **Materialgjenvinning**
Herunder bedre utnyttelse av restråstoff og tilrettelegging for gjenbruk, gjenvinning og sirkulærøkonomi. Ikke forbrenning av avfall
9. **Vannbehandling**
I form av redusert skadelig utslipp til vann, samt vannrensing og miljøvennlig produksjon av ferskvann

10. Redusert bruk av kjemikalier, antibiotika, andre skadelige stoffer.

11. Andre tiltak/ løsninger

For utviklingsprosjekter må løsningen være bedre eller mer kostnadseffektiv enn den beste tilgjengelige teknologien (BAT) på området i dag.

Vi fokuserer på selve produktet eller produksjonsprosessen som er omsøkt i prosjektet. Andre forhold knyttet til bærekraft i bedriften må ivaretas andre steder i saksinnstillingen (samfunnsansvar).

Viktig å merke seg at det her er spørsmål om miljøeffekt på det ytre miljø (ikke arbeidsmiljø, dyrevelferd mv). Det er mulig å velge flere kategorier.

Samfunnseffekt¹

Positiv samfunnseffekt knyttet til (f.o.m. 10.05.2016):

1. **Bedre folkehelse**
Herunder medtech, velferdsteknologi, helsebringende tjenester, mat med positiv helseeffekt og annet
2. **Et tryggere samfunn/økt beredskap og sikkerhet** (NB! Ikke våpenproduksjon)
3. **Arbeidsplasser i distriktskommuner**
Skape flere arbeidsplasser eller opprettholde eksisterende arbeidsplasser iht. KMD sin definisjon som følge av prosjektet
4. **Økt mangfold**
Kjønn, alder, flerkultur, minoritetsgrupper og andre underrepresenterte grupper
5. **Økt dyrevelferd**
6. **Fremme lokal kultur og produkter**
Herunder bærekraftig turistnæring
7. **Utvikling av det lokale næringsmiljøet/lokalsamfunnet**
Herunder å bevare og styrke livskvaliteten i lokalsamfunnet, inkludert sosiale strukturer, tilgang til ressurser, fasiliteter og fellesgoder for alle
8. **Økt tilgang på utdanning, forskning eller andre kunnskapshevende tiltak**
9. **Løsning på andre utfordringer i samfunnet**
Nasjonalt eller internasjonalt. (sosial ulikhet, fattigdom, sult, matsikkerhet, konflikter, vannforsyning, konflikter, rettferdig handel mv)

Samfunnsutfordringer rundt klima/ miljø ivaretas av svar under «Miljøeffekt» og ikke her. Vi fokuserer på selve produktet eller produksjonsprosessen som er omsøkt i prosjektet. Det er mulig å velge flere kategorier.

Andre kjennetegn:

Andre kjennetegn omfatter følgende nøkkelord (f.o.m. 7.01.2017):

- A) Informasjons- og kommunikasjonsteknologirettet
- B) Samarbeids- og flerbedriftsprosjekter¹

¹ Kjennetegnet framgår ikke av Kjennetegn-rapportene i statistikkvedlegget for finansieringsvirksomheten.

- C) Økologisk landbruk¹
- D) Ingen relevante kjennetegn

Definisjon av Andre kjennetegn:

A) Informasjons- og kommunikasjonsteknologirettet

Økt bruk av IKT er et nasjonalt satsingsområde. Bruk av IKT er ikke knyttet til noen bestemt bransje og vil heller ikke kunne fanges opp av de andre bedrifts- og prosjektopplysningene som registreres.

Det vil ikke være hensiktsmessig at alle prosjekter hvor kun en del er knyttet til fysiske IKT-investeringer eller andre IKT-investeringer, blir gitt dette kjennetegnet. For prosjekter som skal avmerkes som IKT, må minst 50 % av prosjektkostnadene være knyttet til IKT i form av fysiske investeringer, programvare, FoU, kompetanseheving mv.

B) Samarbeids- og flerbedriftsprosjekter

Omfatter flerbedriftsprosjekter, prosjekter som er basert på samarbeid mellom foretak eller mellom foretak og FoU-institusjoner. Når enkeltforetak går sammen om salgs- og markedstiltak og fysiske investeringer, f.eks. innen landbruk, skal kjennetegnet benyttes.

C) Økologisk landbruk

Kjennetegnet skal benyttes for prosjekter som bidrar til utvikling av økologisk landbruk.

G) Ingen relevante kjennetegn

Skal benyttes dersom ingen av kjennetegnene forøvrig passer til saken.

1.4 Næringsområde

Den tidligere kategoriseringen «Satsing» er fra 2017 erstattet med kategoriseringen «Næringsområde» som kun skal angi hvilket næringsområde prosjektet retter seg mot. Følgende næringsområder gjelder (f.o.m. 7.01.2017):

- S-001 Energi og miljø
- S-002 Helse
- S-005 Landbruk
- S-006 Marin
- S-007 Maritim
- S-008 Olje og gass
- S-009 Reiseliv
- S-999 Øvrige områder

Veiledning for valg av Næringsområde:

Det skal KUN velges étt næringsområde pr. prosjekt. Valget skal gjøres ut fra en vurdering av hvilket av de sju næringsområdene som prosjektet primært retter seg mot. Dersom prosjektet faller utenfor de sju næringsområdene, men likevel kan støttes, skal alternativ 999 Øvrige områder avkrysses.

1.5 Internasjonal/nasjonal orientering

Nasjonalt rettet	Prosjektet/samarbeidet med Innovasjon Norge har et nasjonalt fokus og skal primært styrke kundens posisjon i hjemmemarkedet.
Internasjonalt rettet – Eksport	Prosjektet/samarbeidet med Innovasjon Norge har et internasjonalt fokus og skal primært styrke kundens posisjon i internasjonale markeder gjennom økt eksport.
Internasjonalt rettet - Annet	Prosjektet/samarbeidet med Innovasjon Norge har et internasjonalt fokus og skal styrke kundens posisjon i hjemmemarkedet eller i internasjonale markeder gjennom: <ul style="list-style-type: none"> - tilgang til unik teknologi - samarbeid med kompetansemiljøer i verdensklasse - tilgang til internasjonal kapital - outsourcing av produksjon, eller liknende

2 Omsøkt tilsagn – forklaring til statistikken

På møtet med NFD om rapporteringskalenderen for 2018 ble det redegjort for at omsøkt-tallene opprinnelig ble brukt for å styre ressursinnsatsen på saksbehandlingen internt og ikke som eksakte sannheter om etterspørselen av våre ordninger til ekstern bruk.

Siden interessen for disse tallene har blitt mye større de seinere årene, både fra Stortinget og departementene, har Innovasjon Norge hatt en gjennomgang av måten disse dataene innhentes på samt laget retningslinjer for hvordan statistikken skal tolkes.

For å få fram den samlede etterspørselen etter ulike virkemidler for en tidsperiode brukes Omsøkt - antall og beløp. Her telles alle omsøkte virkemidler som finnes til behandling i perioden som har en av følgende leveransestatuser: Avslått, Returnert, Trukket, Innvilget og Under arbeid. Omsøkt-tallene gir uttrykk for summen av alle omsøkte virkemidler som har vært gjenstand for en eller annen behandling i perioden. Her vil man også få med omsøkte virkemidler i saker som kom inn før den angjeldende tidsperioden, men som har blitt behandlet på en eller annen måte i løpet av perioden.

Omsøkt-tallene gir et bedre uttrykk for det samlede behovet for ulike virkemidler for en tidsperiode enn bare isolert å se på hvor mange søknader om ulike virkemidler som kom inn når og med hvilke omsøkte beløp.

Totale finansieringstjenester OMSØKT tilsagn i NOK

Budsjettpost	Virkemiddel	Totalt	
		Omsøkt i NOK	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	1 796 488 346	16%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	1 373 050 878	12%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	833 870 398	8%
	Sum lavrisikolån	4 003 409 622	36%
Sum lavrisikolån		4 003 409 622	36%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	372 335 319	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	209 728 217	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	1 465 386 500	13%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	35 850 000	0%
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	115 369 760	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	541 728 976	5%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	92 530 371	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	72 350 000	1%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	38 486 833	0%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	1 168 901 946	11%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	50 000 000	0%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	2 000 000	0%
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3 400 000	0%
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	4 168 067 922	38%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	52 829 880	0%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	502 331 819	5%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	415 671 353	4%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	8 000 000	0%
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	20 669 550	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	49 797 687	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	4 100 000	0%
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	3 963 062	0%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	3 224 706	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	3 377 450	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	4 238 000	0%
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	103 576 250	1%
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	1 171 879 757	11%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	910 000	0%
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	28 843 903	0%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	95 959 033	1%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	72 887 104	1%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	1 097 786 825	10%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	26 993 793	0%
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	5 846 252	0%
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	1 329 226 910	12%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		6 669 174 589	60%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	37 043 533	0%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	562 500	0%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	20 760 078	0%
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	20 582 000	0%
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	0%
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	14 580 000	0%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	34 769 086	0%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	188 953 640	2%
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	72 280 781	1%
Diverse tilskudd	Tilskudd	6 560 335	0%
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	291 667	0%
	Sum andre virkemidler	397 300 620	4%
Sum andre virkemidler		397 300 620	4%
Sum Totalt		11 069 884 831	100 %

Totale finansieringstjenester OMSØKT i antall tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Totalt : i antall tilsagn	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	95	1%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	158	2%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	334	5%
Sum lavrisikolån		587	8%
Sum lavrisikolån		587	8%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	1 443	20%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	200	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	417	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	15	0%
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	126	2%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	215	3%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	36	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	12	0%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	203	3%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	394	6%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	16	0%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1	0%
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3	0%
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		3 081	43%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	127	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	695	10%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	150	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	9	0%
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	112	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	1	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	89	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	2	0%
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	20	0%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	6	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	22	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	10	0%
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	83	1%
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 326	19%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	2	0%
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	64	1%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	178	2%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	99	1%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	1 516	21%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	28	0%
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	13	0%
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		1 900	27%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		6 307	88%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	33	0%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	2	0%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	40	1%
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	35	0%
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	1	0%
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	6	0%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	33	0%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	53	1%
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	36	1%
Diverse tilskudd	Tilskudd	12	0%
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	1	0%
Sum andre virkemidler		252	4%
Sum andre virkemidler		252	4%
Sum Totalt		7 146	100 %

Totale finansieringstjenester BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Totalt	
		Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	853 289 556	13%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	1 129 733 783	17%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	516 970 142	8%
Sum lavrisikolån		2 499 993 481	37%
Sum lavrisikolån		2 499 993 481	37%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	157 213 813	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	122 581 100	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	899 383 000	13%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	9 500 000	0%
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	100 855 500	2%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	215 891 514	3%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	72 787 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	60 750 000	1%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	29 885 745	0%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	522 651 326	8%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	50 000 000	1%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1 300 000	0%
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3 400 000	0%
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 246 198 998	34%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	35 064 478	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	284 795 597	4%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	367 332 000	5%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	2 050 000	0%
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	16 788 134	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	47 794 661	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	5 000 000	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	1 400 000	0%
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	10 899 062	0%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	4 640 000	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	4 387 729	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	2 000 000	0%
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	81 542 000	1%
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		863 793 661	13%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	3 010 000	0%
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	74 594 400	1%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	90 790 300	1%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	74 325 545	1%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	643 657 630	10%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	24 405 000	0%
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	5 680 532	0%
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		916 463 407	14%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		4 026 456 066	60%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	26 473 440	0%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	6 675 000	0%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	21 765 500	0%
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	14 497 000	0%
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	0%
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	14 750 000	0%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	16 950 000	0%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	32 948 587	0%
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	27 560 000	0%
Diverse tilskudd	Tilskudd	3 839 000	0%
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	0%
Sum andre virkemidler		166 570 527	2%
Sum andre virkemidler		166 570 527	2%
Sum Totalt		6 693 020 074	100 %

Bransje BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	A1 - Jordbruk/skogbruk		A2 - Fiske/oppdrett		B - Bergverksdrift og utvinning		C - Industri		D - Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning		E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet		F - Bygge- og anleggsvirksomhet		G - Varehandel- reparasjon av motorvogner		H - Transport og lagring	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	18 914 556	2%	326 850 000	38%			268 000 000	31%	0	0%			5 000 000	1%	6 700 000	1%	176 750 000	21%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål			1 129 333 783	100%			400 000	0%										
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	489 850 142	95%					9 250 000	2%							287 000	0%		
Sum lavrisikolån		508 764 698	20%	1 456 183 783	58%	0	0%	277 650 000	11%	0	0%	0	0%	5 000 000	0%	6 987 000	0%	176 750 000	7%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	1 696 500	1%	1 850 000	1%	2 000 000	1%	26 815 000	17%	700 000	0%	1 331 500	1%	1 331 500	1%	4 507 500	3%	1 800 000	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	3 100 000	3%	25 557 000	21%	300 000	0%	27 185 000	22%	950 000	1%	918 000	1%	3 980 000	3%	1 740 000	1%	7 600 000	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	4 600 000	1%	93 198 000	10%	5 000 000	1%	215 610 000	24%	6 000 000	1%	6 500 000	1%	16 500 000	2%	42 100 000	5%	96 100 000	11%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti							4 000 000	42%										
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	150 000	0%	11 200 000	11%	1 000 000	1%	11 168 000	11%	2 000 000	2%			2 122 000	2%	650 000	1%	750 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU			2 350 000	1%	9 050 000	4%	57 935 200	27%	1 950 000	1%	900 000	0%	500 000	0%	500 000	0%	2 350 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU							15 050 000	21%										
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap													9 000 000	15%				
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	258 000	1%	4 136 500	14%			986 000	3%					31 500	0%	531 000	2%	81 500	0%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	2 625 000	1%	83 628 720	16%	12 900 000	2%	232 310 500	44%	14 965 000	3%	24 357 562	5%	5 000 000	1%	12 520 000	2%	7 021 000	1%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån																		
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd																		
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd																		
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		12 429 500	1%	221 920 220	10%	30 250 000	1%	591 059 700	26%	26 565 000	1%	34 007 062	2%	38 465 000	2%	62 548 500	3%	115 702 500	5%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	1 150 000	3%	800 000	2%			8 020 000	23%					1 300 000	4%	1 000 000	3%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	7 920 605	3%	6 670 000	2%	1 075 000	0%	105 755 993	37%	1 230 000	0%	1 968 000	1%	5 205 000	2%	6 224 000	2%	3 180 000	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	7 700 000	2%	75 245 000	20%	2 300 000	1%	149 552 000	41%	0	0%	17 150 000	5%	1 500 000	0%	4 500 000	1%	13 750 000	4%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			750 000	37%											550 000	27%		
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	31 500	0%	3 031 000	18%			6 511 046	39%			303 500	2%	1 308 000	8%	94 500	1%	36 500	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			100 000	100%														
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd			1 979 000	4%			9 681 271	20%			500 000	1%	1 050 000	2%	471 500	1%	290 000	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån																		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																		
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			55 000	1%			290 000	3%							31 500	0%		
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis							885 000	19%										
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd																		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			200 000	10%			725 000	36%	175 000	9%								
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	500 000	1%	13 000 000	16%	1 000 000	1%	9 050 000	11%	2 750 000	3%			1 000 000	1%	750 000	1%		
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		17 302 105	2%	101 830 000	12%	4 375 000	1%	290 470 310	34%	4 155 000	0%	19 921 500	2%	11 363 000	1%	13 621 500	2%	17 256 500	2%
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd	2 700 000	90%																
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	73 274 400	98%					1 320 000	2%										
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	34 794 500	38%					835 000	1%	48 130 800	53%			710 000	1%			410 000	0%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	6 290 000	8%					16 482 424	22%							4 242 221	6%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	583 476 934	91%	95 000	0%	250 000	0%	23 026 903	4%			300 000	0%	581 500	0%	4 995 000	1%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	21 205 000	87%					1 650 000	7%							1 250 000	5%		
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	480 000	8%					2 111 000	37%										
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		722 220 834	79%	95 000	0%	250 000	0%	45 425 327	5%	48 130 800	5%	300 000	0%	1 291 500	0%	10 487 221	1%	410 000	0%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		751 952 439	19%	323 845 220	8%	34 875 000	1%	926 955 337	23%	78 850 800	2%	54 228 562	1%	51 119 500	1%	86 657 221	2%	133 369 000	3%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			482 000	2%			3 047 700	12%	490 000	2%					488 740	2%		
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							350 000	5%									6 325 000	95%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							4 936 000	23%					1 745 000	8%	1 000 000	5%		
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd							300 000	2%										
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																		
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							1 250 000	8%					9 000 000	61%			2 040 000	14%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			1 300 000	8%	2 200 000	13%	4 515 000	27%					1 700 000	10%	695 000	4%		
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd																		
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							4 040 000	15%	2 260 000	8%								
Diverse tilskudd	Tilskudd									275 000	7%	300 000	8%			114 000	3%		
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																		
Sum andre virkemidler		0	0%	1 782 000	1%	2 200 000	1%	18 438 700	11%	3 025 000	2%	300 000	0%	12 445 000	7%	2 297 740	1%	8 365 000	5%
Sum andre virkemidler		0	0%	1 782 000	1%	2 200 000	1%	18 438 700	11%	3 025 000	2%	300 000	0%	12 445 000	7%	2 297 740	1%	8 365 000	5%
Sum Totalt		1 260 717 137	19%	1 781 811 003	27%	37 075 000	1%	1 223 044 037	18%	81 875 800	1%	54 528 562	1%	68 564 500	1%	95 941 961	1%	318 484 000	5%

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bransje BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	I - Overnattings- og serveringsvirksomhet		J - Informasjon og kommunikasjon		K - Finansierings- og forsikringsvirksomhet		L - Omsetning og drift av fast eiendom		M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting		N - Forretningsmessig tjenesteyting		O - Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger		P - Undervisning		Q - Helse- og sosialtjenester	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	18 575 000	2%					17 500 000	2%			12 800 000	2%						
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	8 473 000	2%					7 120 000	1%			790 000	0%			1 200 000	0%		
Sum lavrisikolån		27 048 000	1%	0	0%	0	0%	24 620 000	1%	0	0%	13 590 000	1%	0	0%	1 200 000	0%	0	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	200 000	0%	52 618 813	33%	211 500	0%	350 000	0%	36 057 500	23%	4 909 500	3%	975 000	1%	2 550 000	2%	4 891 500	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd			1 626 000	1%			1 310 000	1%	9 975 100	8%	820 000	1%	1 240 000	1%	50 000	0%	295 000	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	7 000 000	1%	285 800 000	32%	2 500 000	0%	550 000	0%	74 200 000	8%	21 425 000	2%	4 800 000	1%	12 000 000	1%	1 500 000	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			500 000	5%					5 000 000	53%								
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd			2 315 000	2%					28 059 000	28%	5 343 500	5%			668 000	1%	14 610 000	14%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU			76 955 000	36%	396 314	0%			57 265 000	27%	4 040 000	2%					1 700 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			17 069 000	23%					25 418 000	35%			2 000 000	3%	1 900 000	3%	11 100 000	15%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			8 000 000	13%									16 000 000	26%			24 000 000	40%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	179 852	1%	1 811 550	6%	420 000	1%	1 000 000	3%	4 110 500	14%	10 446 843	35%	280 000	1%	769 500	3%	136 500	0%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	1 000 000	0%	12 962 000	2%			600 000	0%	101 111 544	19%	6 150 000	1%						
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Lån									50 000 000	100%								
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Tilskudd					1 300 000	100%												
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd					3 400 000	100%												
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		8 379 852	0%	459 657 363	20%	8 227 814	0%	3 810 000	0%	391 196 644	17%	53 134 843	2%	25 295 000	1%	17 937 500	1%	58 233 000	3%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	1 548 478	4%	3 800 000	11%	520 000	1%			4 715 000	13%	8 605 000	25%			96 000	0%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	22 801 700	8%	19 360 000	7%	7 435 000	3%	1 865 200	1%	25 546 924	9%	31 797 479	11%	180 000	0%	4 276 314	2%	6 565 000	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	55 685 000	15%	16 790 000	5%			3 190 000	1%	7 050 000	2%	10 420 000	3%						
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti									0	0%	750 000	37%						
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	260 400	2%	719 700	4%					3 771 350	22%	523 500	3%						
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd																		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	4 106 000	9%	3 960 000	8%	5 921 879	12%	10 000	0%	4 986 093	10%	8 891 500	19%			100 000	0%	839 000	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	5 000 000	100%																
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																		
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	105 000	1%	435 726	4%							63 000	1%			31 500	0%		
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis									1 350 000	29%					300 000	6%		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd									1 799 700	41%	200 000	5%	960 529	22%			250 000	6%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis											400 000	20%						
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	550 000	1%	1 750 000	2%					23 517 000	29%	11 645 000	14%					1 300 000	2%
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		90 056 578	10%	46 815 426	5%	13 876 879	2%	5 065 200	1%	72 736 067	8%	73 295 479	8%	1 140 529	0%	4 803 814	1%	8 954 000	1%
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd																		
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis																		
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	700 000	1%					1 370 000	2%	3 000 000	3%	840 000	1%						
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1 253 500	2%							2 900 000	4%	3 682 400	5%			14 215 000	19%	1 360 000	2%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	7 345 000	1%			150 000	0%	6 067 000	1%	1 416 500	0%	7 436 700	1%			1 750 000	0%	1 807 093	0%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	300 000	1%																
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd													2 239 532	39%	850 000	15%		
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		9 598 500	1%	0	0%	150 000	0%	7 437 000	1%	7 316 500	1%	11 959 100	1%	2 239 532	0%	16 815 000	2%	3 167 093	0%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		108 034 930	3%	506 472 789	13%	22 254 693	1%	16 312 200	0%	471 249 211	12%	138 389 422	3%	28 675 061	1%	39 556 314	1%	70 354 093	2%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			3 404 000	13%			488 000	2%	6 148 000	23%							2 577 500	10%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd																		
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	280 000	1%	252 000	1%	3 500 000	16%			3 567 500	16%	2 439 000	11%			2 540 000	12%		
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			3 510 000	24%			300 000	2%	3 300 000	23%	1 300 000	9%						
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																		
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									960 000	7%								
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			600 000	4%					4 860 000	29%								
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd													7 495 000	23%				
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			10 340 000	38%									3 930 000	14%	1 860 000	7%	5 130 000	19%
Diverse tilskudd	Tilskudd									150 000	4%					3 000 000	78%		
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																		
Sum andre virkemidler		280 000	0%	18 106 000	11%	3 500 000	2%	788 000	0%	18 985 500	11%	3 739 000	2%	11 425 000	7%	7 400 000	4%	7 707 500	5%
Sum andre virkemidler		280 000	0%	18 106 000	11%	3 500 000	2%	788 000	0%	18 985 500	11%	3 739 000	2%	11 425 000	7%	7 400 000	4%	7 707 500	5%
Sum Totalt		135 362 930	2%	524 578 789	8%	25 754 693	0%	41 720 200	1%	490 234 711	7%	155 718 422	2%	40 100 061	1%	48 156 314	1%	78 061 593	1%

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bransje BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	R - Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter		S - Annen tjenesteyting		U - Internasjonale organisasjoner og organer		X - Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	2 200 000	0%							853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål									1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål									516 970 142
	Sum lavrisikolån	2 200 000	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		2 200 000	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	1 350 000	1%	100 000	0%			10 968 000	7%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	300 000	0%	3 120 000	3%			32 515 000	27%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	4 000 000	0%							899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti									9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd			9 140 000	9%			11 680 000	12%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU									215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			250 000	0%					72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			250 000	0%			3 500 000	6%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	406 500	1%	700 000	2%			3 600 000	12%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi			500 000	0%			5 000 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3 400 000
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	6 056 500	0%	14 060 000	1%	0	0%	67 263 000	3%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	3 110 000	9%			400 000	1%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	14 159 800	5%	2 808 000	1%			8 771 582	3%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	2 500 000	1%							367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti									2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	168 000	1%	29 138	0%					16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	1 580 000	3%	380 000	1%			3 048 418	6%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån									5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	31 500	0%					9 855 836	90%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis					400 000	9%	1 705 000	37%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			525 000	12%			652 500	15%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	500 000	25%							2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd			10 600 000	13%			4 130 000	5%	81 542 000
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	22 049 300	3%	14 342 138	2%	800 000	0%	29 563 336	3%	863 793 661
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd							310 000	10%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis									74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd									90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1 000 000	1%					22 900 000	31%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	2 390 000	0%	220 000	0%			2 350 000	0%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån									24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd									5 680 532
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	3 390 000	0%	220 000	0%	0	0%	25 560 000	3%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		31 495 800	1%	28 622 138	1%	800 000	0%	122 386 336	3%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			747 500	3%			8 600 000	32%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd									6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	806 000	4%	700 000	3%					21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	787 000	5%	300 000	2%			4 700 000	32%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							1 500 000	10%	14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	680 000	4%					400 000	2%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd									27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd									3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	100%							195 000
	Sum andre virkemidler	2 468 000	1%	1 747 500	1%	0	0%	41 570 587	25%	166 570 527
Sum andre virkemidler		2 468 000	1%	1 747 500	1%	0	0%	41 570 587	25%	166 570 527
Sum Totalt		36 163 800	1%	30 369 638	0%	800 000	0%	163 956 923	2%	6 693 020 074

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	01 Østfold		02 Akershus		03 Oslo		04 Hedmark		05 Oppland		06 Buskerud		07 Vestfold		08 Telemark	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	2 400 000	0%					13 600 000	2%	13 275 000	2%					10 000 000	1%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	16 990 000	2%			2 100 000	0%							2 300 000	0%		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	10 200 000	2%	3 600 000	1%			51 395 000	10%	27 820 000	5%	16 465 000	3%	35 700 000	7%	11 660 000	2%
	Sum lavrisikolån	29 590 000	1%	3 600 000	0%	2 100 000	0%	64 995 000	3%	41 095 000	2%	16 465 000	1%	38 000 000	2%	21 660 000	1%
Sum lavrisikolån		29 590 000	1%	3 600 000	0%	2 100 000	0%	64 995 000	3%	41 095 000	2%	16 465 000	1%	38 000 000	2%	21 660 000	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	3 850 000	2%	12 068 500	8%	28 722 963	18%	2 516 500	2%	3 506 500	2%	3 556 500	2%	4 645 000	3%	3 950 000	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	2 610 000	2%	4 950 000	4%	3 830 000	3%	8 010 100	7%	3 495 000	3%	1 000 000	1%	4 020 000	3%	750 000	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	19 530 000	2%	81 400 000	9%	153 860 000	17%	15 550 000	2%	39 400 000	4%	9 965 000	1%	27 055 000	3%	19 000 000	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti																
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	2 531 500	3%	805 000	1%	13 160 000	13%	3 881 500	4%	3 365 000	3%	3 076 000	3%	1 500 000	1%	2 750 000	3%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	7 300 000	3%	1 700 000	1%	13 111 514	6%	6 000 000	3%	4 395 000	2%	6 350 000	3%	8 900 000	4%	1 400 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			3 700 000	5%	7 887 000	11%	400 000	1%					2 700 000	4%		
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	8 000 000	13%			21 750 000	36%										
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	93 500	0%	690 000	2%	7 708 050	26%	541 500	2%	1 674 852	6%	31 500	0%	324 000	1%	395 000	1%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	34 170 000	7%	24 170 000	5%	28 218 000	5%	4 587 000	1%	3 350 000	1%	31 900 000	6%	37 615 000	7%	21 325 000	4%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknornfond	Lån			6 000 000	12%	21 000 000	42%							2 000 000	4%		
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknornfond	Tilskudd																
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såknornfond	Tilskudd																
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	78 085 000	3%	135 483 500	6%	299 247 527	13%	41 486 600	2%	59 186 352	3%	55 879 000	2%	88 759 000	4%	49 570 000	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd							2 636 000	8%	3 700 000	11%	252 000	1%			1 745 000	5%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	1 755 000	1%			4 100 000	1%	20 361 900	7%	17 017 649	6%	7 093 300	2%			15 266 523	5%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån							9 100 000	2%	12 605 000	3%	2 650 000	1%			25 275 000	7%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti																
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	31 500	0%					2 294 000	14%	63 000	0%					693 400	4%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd																
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	899 794	2%			5 900 000	12%	1 241 000	3%	1 245 000	3%	1 640 000	3%			1 685 477	4%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån																
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd									31 500	0%						
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	35 000	1%											2 500 000	54%		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd							470 000	11%							805 000	18%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis																
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	2 500 000	3%			1 700 000	2%	2 500 000	3%	500 000	1%	1 000 000	1%			1 000 000	1%
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	5 221 294	1%	0	0%	11 700 000	1%	38 602 900	4%	35 162 149	4%	12 635 300	1%	2 500 000	0%	46 470 400	5%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd													1 400 000	47%	450 000	15%
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	2 700 000	4%	2 330 000	3%			4 400 000	6%	6 962 400	9%	4 280 000	6%	2 025 000	3%	2 790 000	4%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	11 317 000	12%	8 646 000	10%	285 000	0%	10 517 800	12%	14 789 000	16%	4 704 500	5%	6 030 000	7%	1 657 000	2%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	2 463 000	3%	3 941 500	5%	1 066 000	1%	1 842 000	2%	2 750 000	4%	2 400 000	3%	700 000	1%	3 750 000	5%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	21 455 000	3%	19 123 153	3%	1 725 000	0%	45 486 902	7%	54 430 075	8%	37 902 000	6%	23 085 000	4%	24 862 050	4%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån							9 040 000	37%			2 830 000	12%				
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd																
	LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer	37 935 000	4%	34 040 653	4%	3 076 000	0%	71 286 702	8%	78 931 475	9%	52 116 500	6%	33 240 000	4%	33 509 050	4%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		121 241 294	3%	169 524 153	4%	314 023 527	8%	151 376 202	4%	173 279 976	4%	120 630 800	3%	124 499 000	3%	129 549 450	3%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	2 238 000	8%	490 000	2%	2 178 500	8%			750 000	3%			980 000	4%	490 000	2%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			6 100 000	91%												
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							6 940 500	32%								
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	400 000	3%	450 000	3%	5 350 000	37%			510 000	4%					787 000	5%
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			3 000 000	20%	6 000 000	41%							1 250 000	8%		
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			3 160 000	19%					0	0%			680 000	4%		
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd					28 205 215	86%										
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			1 860 000	7%	15 420 000	56%	2 950 000	11%			4 590 000	17%				
Diverse tilskudd	Tilskudd	50 000	1%					150 000	4%	3 000 000	78%						
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							195 000	100%								
	Sum andre virkemidler	2 688 000	2%	15 060 000	9%	57 153 715	34%	10 235 500	6%	4 260 000	3%	4 590 000	3%	2 910 000	2%	1 277 000	1%
Sum andre virkemidler		2 688 000	2%	15 060 000	9%	57 153 715	34%	10 235 500	6%	4 260 000	3%	4 590 000	3%	2 910 000	2%	1 277 000	1%
Sum Totalt		153 519 294	2 %	188 184 153	3 %	373 277 242	6 %	226 606 702	3 %	218 634 976	3 %	141 685 800	2 %	165 409 000	2 %	152 486 450	2 %

Geografi BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	09 Aust-Agder		10 Vest-Agder		11 Rogaland		12 Hordaland		14 Sogn Og Fjordane		15 Møre Og Romsdal		18 Nordland		19 Troms	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære			8 200 000	1%	106 450 000	12%	143 000 000	17%	49 250 000	6%	152 850 000	18%	288 250 000	34%	4 869 556	1%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål			82 400 000	7%	35 900 000	3%	90 700 000	8%	147 500 000	13%	474 650 000	42%	65 950 000	6%	128 978 783	11%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	7 130 000	1%			5 980 000	1%	32 090 000	6%	11 210 000	2%	46 570 000	9%	25 510 000	5%	66 878 000	13%
Sum lavrisikolån		7 130 000	0%	90 600 000	4%	148 330 000	6%	265 790 000	11%	207 960 000	8%	674 070 000	27%	379 710 000	15%	200 726 339	8%
Sum lavrisikolån		7 130 000	0%	90 600 000	4%	148 330 000	6%	265 790 000	11%	207 960 000	8%	674 070 000	27%	379 710 000	15%	200 726 339	8%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	5 332 500	3%	8 881 500	6%	15 488 500	10%	14 292 350	9%	1 530 000	1%	7 494 500	5%	4 870 000	3%	5 810 000	4%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	2 285 000	2%	150 000	0%	5 050 000	4%	19 600 000	16%	277 000	0%	10 050 000	8%	5 063 000	4%	2 796 000	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	25 275 000	3%	33 300 000	4%	94 350 000	10%	147 000 000	16%	6 000 000	1%	91 300 000	10%	35 000 000	4%		
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti					2 000 000	21%	1 500 000	16%								
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	750 000	1%	4 118 000	4%	11 452 000	11%	16 600 000	16%	1 000 000	1%	11 149 000	11%	178 500	0%		
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	11 975 000	6%	13 590 000	6%	32 650 000	15%	23 805 000	11%	1 450 000	1%	14 580 000	7%	490 000	0%	500 000	0%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	3 050 000	4%	2 250 000	3%	5 580 000	8%	10 120 000	14%	12 100 000	17%	2 500 000	3%			4 270 000	6%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap							16 000 000	26%			3 500 000	6%	8 000 000	13%		
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd			938 000	3%	1 091 500	4%	2 858 300	10%	1 124 500	4%	2 547 500	9%	3 653 000	12%	112 543	0%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	18 380 000	4%	29 854 544	6%	61 821 000	12%	70 430 000	13%	29 860 000	6%	52 368 000	10%	6 260 720	1%	3 517 000	1%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Lån					3 000 000	6%	8 000 000	16%			2 000 000	4%			2 000 000	4%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Tilskudd																
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									1 133 333	33%			1 133 333	33%	1 133 333	33%
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		67 047 500	3%	93 082 044	4%	232 483 000	10%	330 205 650	15%	54 474 833	2%	197 489 000	9%	64 648 553	3%	20 138 876	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	200 000	1%	700 000	2%			1 800 000	5%	5 800 000	17%	4 360 000	12%	1 245 000	4%	5 008 478	14%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	6 635 000	2%	7 480 000	3%	4 352 000	2%	24 755 000	9%	19 094 896	7%	23 507 000	8%	35 279 311	12%	30 725 618	11%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	1 500 000	0%	4 000 000	1%			2 500 000	1%	31 920 000	9%	22 540 000	6%	125 900 000	34%	27 300 000	7%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti							750 000	37%			0	0%			1 300 000	63%
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	398 638	2%	514 500	3%			91 517	1%	381 700	2%	4 286 029	26%	998 500	6%	2 980 500	18%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			100 000	100%												
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	520 000	1%	1 350 000	3%	300 000	1%	921 879	2%	4 098 418	9%	600 000	1%	16 558 593	35%	1 839 000	4%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån															5 000 000	100%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	100 000	1%			31 500	0%			153 000	1%	31 500	0%			515 562	5%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis																
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd					477 500	11%			185 000	4%			372 200	8%	138 904	3%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	900 000	45%	1 100 000	55%												
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	5 000 000	6%	3 750 000	5%	5 300 000	6%	17 485 000	21%	4 300 000	5%	14 750 000	18%	4 750 000	6%	2 960 000	4%
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		15 253 638	2%	18 994 500	2%	10 461 000	1%	48 303 396	6%	65 933 014	8%	70 074 529	8%	185 103 604	21%	77 768 062	9%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd																
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	2 070 000	3%	2 400 000	3%	6 900 000	9%	4 520 000	6%	6 009 000	8%	5 520 000	7%	5 360 000	7%	3 532 000	5%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	389 000	0%	1 030 000	1%	2 090 000	2%	4 175 000	5%	1 430 000	2%	5 060 000	6%	165 000	0%		
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1 450 000	2%	1 435 000	2%	5 620 000	8%	2 641 400	4%	3 646 500	5%	1 187 924	2%	3 460 000	5%	6 097 221	8%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	19 873 775	3%	24 480 000	4%	43 373 000	7%	42 069 500	7%	56 099 000	9%	50 990 500	8%	49 105 000	8%	29 446 500	5%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån											2 450 000	10%	2 000 000	8%	5 595 000	23%
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd													1 766 000	31%	850 000	15%
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		23 782 775	3%	29 345 000	3%	57 983 000	6%	53 405 900	6%	67 184 500	7%	65 208 424	7%	61 856 000	7%	45 520 721	5%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		106 083 913	3%	141 421 544	4%	300 927 000	7%	431 914 946	11%	187 592 347	5%	332 771 953	8%	311 608 157	8%	143 427 659	4%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	1 092 500	4%			2 685 740	10%	1 234 700	5%			1 660 000	6%			489 000	2%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd									350 000	5%						
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd									96 000	0%			11 337 000	52%	3 392 000	16%
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd					300 000	2%	300 000	2%					1 400 000	10%		
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd											4 500 000	31%				
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd					2 395 000	14%							1 930 000	11%	3 885 000	23%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd																
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							500 000	2%								
Diverse tilskudd	Tilskudd							300 000	8%	75 000	2%	264 000	7%				
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																
Sum andre virkemidler		1 092 500	1%	0	0%	5 380 740	3%	2 334 700	1%	521 000	0%	6 424 000	4%	14 667 000	9%	7 766 000	5%
Sum andre virkemidler		1 092 500	1%	0	0%	5 380 740	3%	2 334 700	1%	521 000	0%	6 424 000	4%	14 667 000	9%	7 766 000	5%
Sum Totalt		114 306 413	2%	232 021 544	3%	454 637 740	7%	700 039 646	10%	396 073 347	6%	1 013 265 953	15%	705 985 157	11%	351 919 998	5%

Geografi BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	20 Finnmark		21 Svalbard		50 Trøndelag		99 Flere fylker/Utland		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	17 500 000	2%			43 645 000	5%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	77 015 000	7%			5 250 000	0%			1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	39 286 000	8%			125 476 142	24%			516 970 142
Sum lavrisikolån		133 801 000	5%	0	0%	174 371 142	7%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		133 801 000	5%	0	0%	174 371 142	7%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	4 140 000	3%			16 358 500	10%	10 200 000	6%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	705 000	1%	1 775 000	1%	11 710 000	10%	34 455 000	28%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	3 000 000	0%	648 000	0%	97 750 000	11%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti					6 000 000	63%			9 500 000
NFD 2421.71 Innovative nærmiljøer	Tilskudd					10 323 000	10%	14 216 000	14%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU					67 695 000	31%			215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	1 830 000	3%			16 400 000	23%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap							3 500 000	6%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	400 000	1%			2 152 000	7%	3 550 000	12%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	6 240 000	1%			53 585 062	10%	5 000 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån					6 000 000	12%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd							1 300 000	100%	1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd									3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		16 315 000	1%	2 423 000	0%	287 973 562	13%	72 221 000	3%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	760 000	2%			6 858 000	20%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	22 224 500	8%	800 000	0%	41 728 500	15%	2 619 400	1%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	45 067 000	12%			56 975 000	16%			367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti									2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	2 320 500	14%			1 734 350	10%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	3 620 500	8%			5 375 000	11%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån									5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	46 500	0%			489 500	4%	9 500 000	87%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av nærmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis					2 005 000	43%	100 000	2%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	247 000	6%			567 125	13%	1 125 000	26%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis									2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd					11 500 000	14%	2 547 000	3%	81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		74 286 000	9%	800 000	0%	127 232 475	15%	17 291 400	2%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd					850 000	28%	310 000	10%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	1 066 000	1%			11 730 000	16%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd					18 505 000	20%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd					6 625 000	9%	23 250 000	31%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	11 643 675	2%			84 970 500	13%	3 537 000	1%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 840 000	8%			650 000	3%			24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	825 000	15%					2 239 532	39%	5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		15 374 675	2%	0	0%	123 330 500	13%	29 336 532	3%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		105 975 675	3%	3 223 000	0%	538 536 537	13%	118 848 932	3%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd					1 460 000	6%	10 725 000	41%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd									21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	300 000	2%					4 700 000	32%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1 000 000	6%	2 100 000	12%	1 400 000	8%	400 000	2%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							4 743 372	14%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd					2 240 000	8%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd									3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis									195 000
Sum andre virkemidler		1 300 000	1%	2 100 000	1%	5 100 000	3%	21 710 372	13%	166 570 527
Sum andre virkemidler		1 300 000	1%	2 100 000	1%	5 100 000	3%	21 710 372	13%	166 570 527
Sum Totalt		241 076 675	4%	5 323 000	0%	718 007 679	11%	140 559 304	2%	6 693 020 074

Distriktpolitiske virkemiddelområde BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Innenfor virkeområdet		Utenfor virkeområdet		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	522 439 556	61%	330 850 000	39%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	496 143 783	44%	633 590 000	56%			1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	406 110 142	79%	110 860 000	21%			516 970 142
	Sum lavrisikolån	1 424 693 481	57%	1 075 300 000	43%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		1 424 693 481	57%	1 075 300 000	43%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	19 631 500	12%	127 382 313	81%	10 200 000	6%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	15 041 000	12%	71 255 100	58%	36 285 000	30%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	140 248 000	16%	759 135 000	84%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			9 500 000	100%			9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	8 453 000	8%	70 686 500	70%	21 716 000	22%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	22 520 000	10%	193 371 514	90%			215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	25 670 000	35%	47 117 000	65%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	8 000 000	13%	24 000 000	40%	28 750 000	47%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	6 273 195	21%	13 282 550	44%	10 330 000	35%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	97 748 220	19%	419 903 106	80%	5 000 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Lån			7 000 000	14%	43 000 000	86%	50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Tilskudd					1 300 000	100%	1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd	3 400 000	100%					3 400 000
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	346 984 915	15%	1 742 633 083	78%	156 581 000	7%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	34 491 478	98%	53 000	0%	520 000	1%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	254 922 901	90%	6 769 000	2%	23 103 696	8%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	367 332 000	100%					367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	2 050 000	100%					2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	16 725 134	100%	63 000	0%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%					100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	31 977 930	67%	8 749 794	18%	7 066 937	15%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	5 000 000	100%					5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt					1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	752 000	7%	131 500	1%	10 015 562	92%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	400 000	9%	2 135 000	46%	2 105 000	45%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	1 798 104	41%	947 500	22%	1 642 125	37%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			1 700 000	85%	300 000	15%	2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	18 020 000	22%	52 875 000	65%	10 647 000	13%	81 542 000
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	733 569 547	85%	73 423 794	9%	56 800 320	7%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	450 000	15%	2 250 000	75%	310 000	10%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	52 942 000	71%	21 652 400	29%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	39 561 300	44%	50 944 000	56%	285 000	0%	90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	27 161 645	37%	23 213 900	31%	23 950 000	32%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	425 847 970	66%	212 367 660	33%	5 442 000	1%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	21 525 000	88%	2 880 000	12%			24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	3 441 000	61%			2 239 532	39%	5 680 532
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	570 928 915	62%	313 307 960	34%	32 226 532	4%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 651 483 377	41%	2 129 364 837	53%	245 607 852	6%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	1 239 000	5%	12 759 440	48%	12 475 000	47%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	350 000	5%	6 100 000	91%	225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	20 745 500	95%			1 020 000	5%	21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	1 987 000	14%	7 810 000	54%	4 700 000	32%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd					917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			5 750 000	39%	9 000 000	61%	14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	7 415 000	44%	7 335 000	43%	2 200 000	13%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd			32 948 587	100%			32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			27 560 000	100%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	3 225 000	84%	614 000	16%			3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			195 000	100%			195 000
	Sum andre virkemidler	34 961 500	21%	101 072 027	61%	30 537 000	18%	166 570 527
Sum andre virkemidler		34 961 500	21%	101 072 027	61%	30 537 000	18%	166 570 527
Sum Totalt		3 111 138 358	46 %	3 305 736 864	49 %	276 144 852	4 %	6 693 020 074

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester. "Uspesifisert" kolonne inneholder også bevilgninger som er fylke-/kommuneovergrepene finansiering som ikke lar seg tildele til et spesifikk fylke/kommune.

Innovasjonsnivå BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Innovasjon på bedriftsnivå		Innovasjon på regionalt nivå		Innovasjon på nasjonalt nivå		Innovasjon på internasjonalt nivå		Ikke relevant		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	57 425 000	7%	36 269 556	4%	214 900 000	25%	302 400 000	35%	242 295 000	28%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	104 900 000	9%	132 150 000	12%	53 000 000	5%	150 000 000	13%	689 683 783	61%			1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	201 445 000	39%	9 053 000	2%	6 800 000	1%			299 672 142	58%			516 970 142
Sum lavrisikolån		363 770 000	15%	177 472 556	7%	274 700 000	11%	452 400 000	18%	1 231 650 925	49%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	100 000	0%	31 500	0%	19 069 500	12%	127 712 813	81%	10 300 000	7%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	3 930 000	3%	7 385 000	6%	18 163 100	15%	56 908 000	46%	36 195 000	30%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	13 300 000	1%	8 650 000	1%	72 218 000	8%	672 965 000	75%	132 250 000	15%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti							8 500 000	89%	1 000 000	11%			9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	2 675 000	3%	2 833 000	3%	20 083 000	20%	65 898 000	65%	9 366 500	9%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU					1 800 000	1%	214 091 514	99%					215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU					880 000	1%	71 757 000	99%	150 000	0%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap					250 000	0%	57 000 000	94%	3 500 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	1 067 395	4%	4 423 000	15%	4 931 500	17%	10 814 550	36%	8 649 300	29%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	2 160 000	0%			16 119 562	3%	499 221 764	96%	5 150 000	1%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									50 000 000	100%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3 400 000	100%			3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		23 232 395	1%	23 322 500	1%	153 514 662	7%	1 784 868 641	79%	261 260 800	12%	0	0%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	1 630 000	5%	8 529 478	24%	8 220 000	23%	15 465 000	44%	1 220 000	3%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	35 534 779	12%	55 721 600	20%	76 784 870	27%	87 396 641	31%	29 357 707	10%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	38 680 000	11%	52 420 000	14%	78 525 000	21%	170 212 000	46%	27 495 000	7%			367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					750 000	37%	1 300 000	63%					2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	1 431 029	9%	1 093 400	7%	4 871 550	29%	9 044 517	54%	347 638	2%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			100 000	100%									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	4 905 640	10%	5 196 000	11%	10 335 879	22%	14 547 771	30%	12 809 371	27%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			5 000 000	100%									5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt									1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	31 500	0%	216 500	2%	214 500	2%	161 000	1%	10 275 562	94%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis							2 235 000	48%	2 405 000	52%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	419 700	10%	140 000	3%	250 000	6%			3 578 029	82%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			800 000	40%	700 000	35%	500 000	25%					2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	750 000	1%	1 200 000	1%	15 002 000	18%	59 710 000	73%	4 880 000	6%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		83 382 648	10%	130 416 978	15%	195 653 799	23%	360 571 929	42%	93 768 307	11%	0	0%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1 400 000	47%	850 000	28%	450 000	15%			310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	39 093 400	52%	1 250 000	2%	800 000	1%			33 451 000	45%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	75 145 300	83%	7 020 000	8%	3 685 000	4%			4 940 000	5%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	16 565 000	22%	17 766 000	24%	9 566 000	13%	9 400 000	13%	21 028 545	28%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	362 852 782	56%	51 672 946	8%	9 783 000	2%	2 162 000	0%	217 186 902	34%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	14 885 000	61%			3 250 000	13%			6 270 000	26%			24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	2 495 000	44%	175 000	3%	721 000	13%			2 289 532	40%			5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		512 436 482	56%	78 733 946	9%	28 255 000	3%	11 562 000	1%	285 475 979	31%	0	0%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		619 051 525	15%	232 473 424	6%	377 423 461	9%	2 157 002 570	54%	640 505 086	16%	0	0%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	489 000	2%					13 744 440	52%	12 240 000	46%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							6 450 000	97%	225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	1 160 000	5%	2 913 000	13%	5 481 000	25%	5 583 500	26%	6 628 000	30%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	2 550 000	18%	300 000	2%	2 197 000	15%	1 450 000	10%	8 000 000	55%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd									917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							14 750 000	100%					14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1 050 000	6%			900 000	5%	12 785 000	75%	2 215 000	13%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							7 495 000	23%			25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							27 560 000	100%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	50 000	1%	375 000	10%	3 300 000	86%	114 000	3%					3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			195 000	100%									195 000
Sum andre virkemidler		5 299 000	3%	3 783 000	2%	11 878 000	7%	89 931 940	54%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		5 299 000	3%	3 783 000	2%	11 878 000	7%	89 931 940	54%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		988 120 525	15%	413 728 980	6%	664 001 461	10%	2 699 334 510	40%	1 902 381 011	28%	25 453 587	0%	6 693 020 074

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Type Innovasjon BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Produkt-/tjenesteinnovasjon		Prosessinnovasjon		Organisatorisk innovasjon		Markedsmessig innovasjon		Ikke relevant		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	320 025 000	38%	277 969 556	33%	8 000 000	1%	5 000 000	1%	242 295 000	28%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	356 350 000	32%	83 700 000	7%					689 683 783	61%			1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	91 203 000	18%	109 962 000	21%	9 000 000	2%	7 133 000	1%	299 672 142	58%			516 970 142
	Sum lavrisikolån	767 578 000	31%	471 631 556	19%	17 000 000	1%	12 133 000	0%	1 231 650 925	49%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	131 135 850	83%	5 861 500	4%	2 235 000	1%	7 681 463	5%	10 300 000	7%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	62 806 100	51%	20 260 000	17%	550 000	0%	2 770 000	2%	36 195 000	30%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	630 733 000	70%	113 900 000	13%			22 500 000	3%	132 250 000	15%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	8 500 000	89%							1 000 000	11%			9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	62 829 000	62%	13 744 000	14%	2 995 000	3%	11 921 000	12%	9 366 500	9%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	209 901 514	97%	5 990 000	3%									215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	72 637 000	100%							150 000	0%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	57 250 000	94%							3 500 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	11 029 093	37%	1 726 000	6%	2 020 000	7%	6 461 352	22%	8 649 300	29%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	408 069 544	78%	107 681 782	21%	250 000	0%	1 500 000	0%	5 150 000	1%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknorfond	Lån									50 000 000	100%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknorfond	Tilskudd									1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såknorfond	Tilskudd									3 400 000	100%			3 400 000
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	1 654 891 101	74%	269 163 282	12%	8 050 000	0%	52 833 815	2%	261 260 800	12%	0	0%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	30 352 478	87%	952 000	3%	100 000	0%	2 440 000	7%	1 220 000	3%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	150 103 995	53%	64 974 670	23%	18 794 400	7%	21 564 825	8%	29 357 707	10%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	182 512 000	50%	135 925 000	37%	6 750 000	2%	14 650 000	4%	27 495 000	7%			367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	2 050 000	100%											2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	8 513 996	51%	6 893 000	41%	63 000	0%	970 500	6%	347 638	2%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%											100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	22 348 771	47%	6 206 640	13%	1 915 879	4%	4 514 000	9%	12 809 371	27%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	5 000 000	100%											5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt									1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	319 000	3%	136 500	1%	31 500	0%	136 500	1%	10 275 562	94%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	2 235 000	48%							2 405 000	52%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	369 700	8%	300 000	7%	140 000	3%			3 578 029	82%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	600 000	30%	300 000	15%	200 000	10%	900 000	45%					2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	48 745 000	60%	8 850 000	11%	6 750 000	8%	12 317 000	15%	4 880 000	6%			81 542 000
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	453 249 940	52%	224 537 810	26%	34 744 779	4%	57 492 825	7%	93 768 307	11%	0	0%	863 793 661
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd	450 000	15%	2 250 000	75%					310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	19 038 000	26%	22 105 400	30%					33 451 000	45%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	42 818 000	47%	40 187 300	44%			3 000 000	3%	4 785 000	5%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	35 706 000	48%	690 000	1%	2 235 000	3%	14 666 000	20%	21 028 545	28%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	203 150 996	32%	191 919 732	30%	24 075 000	4%	7 325 000	1%	217 186 902	34%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	7 995 000	33%	7 140 000	29%	1 000 000	4%	2 000 000	8%	6 270 000	26%			24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	1 571 000	28%			1 350 000	24%	470 000	8%	2 289 532	40%			5 680 532
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	310 728 996	34%	264 292 432	29%	28 660 000	3%	27 461 000	3%	285 320 979	31%	0	0%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 418 870 037	60%	757 993 524	19%	71 454 779	2%	137 787 640	3%	640 350 086	16%	0	0%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	13 044 700	49%	700 000	3%			488 740	2%	12 240 000	46%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	6 450 000	97%							225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	5 689 000	26%	4 197 000	19%	2 352 500	11%	2 899 000	13%	6 628 000	30%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	1 897 000	13%	300 000	2%	800 000	6%	3 500 000	24%	8 000 000	55%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd									917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	14 750 000	100%											14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	8 225 000	49%	3 500 000	21%	900 000	5%	2 110 000	12%	2 215 000	13%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	4 495 000	14%					3 000 000	9%			25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	26 580 000	96%					980 000	4%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	3 150 000	82%	689 000	18%									3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	100%											195 000
	Sum andre virkemidler	84 475 700	51%	9 386 000	6%	4 052 500	2%	12 977 740	8%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		84 475 700	51%	9 386 000	6%	4 052 500	2%	12 977 740	8%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		3 270 923 737	49%	1 239 011 080	19%	92 507 279	1%	162 898 380	2%	1 902 226 011	28%	25 453 587	0%	6 693 020 074

*"Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bedriftstørrelse BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	0-19		20-50		51-100		101-250		>250		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	272 839 556	32%	151 000 000	18%	270 450 000	32%	99 000 000	12%	60 000 000	7%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	809 233 783	72%	270 500 000	24%	50 000 000	4%							1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	516 970 142	100%											516 970 142
Sum lavrisikolån		1 599 043 481	64%	421 500 000	17%	320 450 000	13%	99 000 000	4%	60 000 000	2%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		1 599 043 481	64%	421 500 000	17%	320 450 000	13%	99 000 000	4%	60 000 000	2%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	121 590 000	77%	400 000	0%							35 223 813	22%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	97 106 100	79%	5 960 000	5%	5 450 000	4%	8 990 000	7%	5 075 000	4%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	687 833 000	76%	119 000 000	13%	47 550 000	5%	5 000 000	1%	40 000 000	4%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	9 500 000	100%											9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	85 242 500	85%	11 371 500	11%	3 951 500	4%	290 000	0%					100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	183 501 514	85%	29 340 000	14%	3 050 000	1%							215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	59 737 000	82%	7 600 000	10%	1 700 000	2%			3 750 000	5%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	15 250 000	25%			8 000 000	13%			37 500 000	62%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	27 866 350	93%	1 379 395	5%	530 000	2%			110 000	0%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	324 748 326	62%	53 960 000	10%	14 940 000	3%	32 320 000	6%	96 683 000	18%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	45 000 000	90%	5 000 000	10%									50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1 300 000	100%											1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3 400 000	100%											3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 662 074 790	74%	234 010 895	10%	85 171 500	4%	46 600 000	2%	183 118 000	8%	35 223 813	2%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	32 378 478	92%									2 686 000	8%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	209 986 273	74%	40 411 000	14%	24 515 470	9%	6 465 854	2%	3 417 000	1%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	274 532 000	75%	49 750 000	14%	20 550 000	6%	22 500 000	6%					367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	2 050 000	100%											2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	12 538 134	75%			4 250 000	25%							16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd											100 000	100%	100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	37 457 661	78%	7 497 000	16%	2 110 000	4%	430 000	1%	300 000	1%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			5 000 000	100%									5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	1 400 000	100%											1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	10 899 062	100%											10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	4 640 000	100%											4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	4 175 229	95%							212 500	5%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	2 000 000	100%											2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	68 132 000	84%	11 210 000	14%	1 450 000	2%	750 000	1%					81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		660 188 837	76%	113 868 000	13%	52 875 470	6%	30 145 854	3%	3 929 500	0%	2 786 000	0%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1 710 000	57%	1 300 000	43%									3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	74 594 400	100%											74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	83 390 300	92%	4 600 000	5%	2 375 000	3%	140 000	0%	285 000	0%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	54 960 545	74%	1 450 000	2%			850 000	1%	17 065 000	23%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	637 658 630	99%	2 712 000	0%	1 000 000	0%	137 000	0%	2 150 000	0%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	24 405 000	100%											24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	4 080 532	72%	1 200 000	21%					400 000	7%			5 680 532
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		880 799 407	96%	11 262 000	1%	3 375 000	0%	1 127 000	0%	19 900 000	2%	0	0%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		3 203 063 034	80%	359 140 895	9%	141 421 970	4%	77 872 854	2%	206 947 500	5%	38 009 813	1%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	22 245 440	84%	3 478 000	13%	750 000	3%							26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	575 000	9%							6 100 000	91%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	13 665 500	63%	4 494 000	21%	1 055 000	5%	300 000	1%	2 251 000	10%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	11 047 000	76%	1 100 000	8%			1 750 000	12%	600 000	4%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	100%											917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	9 000 000	61%							5 750 000	39%			14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	8 875 000	52%	2 785 000	16%	2 860 000	17%	2 430 000	14%					16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	7 495 000	23%	5 250 000	16%			3 760 215	11%	16 443 372	50%			32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	23 015 000	84%	3 165 000	11%			980 000	4%	400 000	1%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	539 000	14%	150 000	4%	150 000	4%			3 000 000	78%			3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	100%											195 000
Sum andre virkemidler		97 568 940	59%	20 422 000	12%	4 815 000	3%	9 220 215	6%	34 544 372	21%	0	0%	166 570 527
Sum andre virkemidler		97 568 940	59%	20 422 000	12%	4 815 000	3%	9 220 215	6%	34 544 372	21%	0	0%	166 570 527
Sum Totalt		4 899 675 455	73 %	801 062 895	12 %	466 686 970	7 %	186 093 069	3 %	301 491 872	5 %	38 009 813	1 %	6 693 020 074

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Kjennetegn Brutto tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Kvinnerettet		Miljøeffekt		Informasjons- og kommunikasjonsteknologirettet		Ingen relevante kjennetegn		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	100 400 000	12%	595 569 556	70%	35 000 000	4%	718 020 000	84%	853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	38 620 000	3%	423 470 000	37%			1 129 733 783	100%	1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	281 749 500	55%	179 630 000	35%			483 610 142	94%	516 970 142
	Sum lavrisikolån	420 769 500	17%	1 198 669 556	48%	35 000 000	1%	2 331 363 925	93%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		420 769 500	17%	1 198 669 556	48%	35 000 000	1%	2 331 363 925	93%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	29 970 500	19%	33 216 500	21%	59 294 500	38%	59 225 500	38%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	11 393 100	9%	77 061 100	63%	10 931 000	9%	90 530 000	74%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	176 230 000	20%	412 705 000	46%	288 345 000	32%	527 338 000	59%	899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	2 500 000	26%	6 000 000	63%	500 000	5%	9 000 000	95%	9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	57 423 000	57%	60 529 500	60%	14 900 500	15%	4 031 500	4%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	31 470 000	15%	77 170 000	36%	125 871 314	58%	49 490 000	23%	215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	14 789 000	20%	15 020 000	21%	41 449 000	57%	14 438 000	20%	72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			25 250 000	42%	16 000 000	26%	3 500 000	6%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	12 787 695	43%	10 883 800	36%	3 244 550	11%	11 707 543	39%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	69 349 562	13%	517 651 326	99%	106 176 544	20%	262 502 220	50%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknornfond	Lån									50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknornfond	Tilskudd									1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktrettede såknornfond	Tilskudd							3 400 000	100%	3 400 000
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	405 912 857	18%	1 235 487 226	55%	666 712 408	30%	1 035 162 763	46%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	12 308 478	35%	8 005 000	23%	5 915 000	17%	21 768 478	62%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	94 527 139	33%	92 611 328	33%	37 490 000	13%	160 728 792	56%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	108 637 000	30%	163 800 000	45%	56 470 000	15%	270 587 000	74%	367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			1 300 000	63%			2 050 000	100%	2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	6 012 946	36%	13 091 500	78%	6 013 550	36%	10 308 584	61%	16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	18 603 747	39%	16 856 356	35%	4 350 000	9%	25 283 161	53%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	5 000 000	100%					5 000 000	100%	5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	642 500	6%	136 500	1%	176 000	2%	10 691 562	98%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	1 335 000	29%	500 000	11%	1 400 000	30%	785 000	17%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	319 700	7%					2 748 104	63%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	1 625 000	81%	1 600 000	80%	700 000	35%			2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	49 587 000	61%	62 400 000	77%	11 900 000	15%	2 280 000	3%	81 542 000
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	298 598 510	35%	360 300 684	42%	124 414 550	14%	513 630 681	59%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1 400 000	47%	2 700 000	90%			2 160 000	72%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	23 211 000	31%	31 360 000	42%			70 144 400	94%	74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	11 983 000	13%	66 293 300	73%	285 000	0%	61 296 800	68%	90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	26 498 545	36%	23 033 000	31%	2 391 000	3%	36 958 045	50%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	324 505 728	50%	317 277 625	49%	425 000	0%	583 646 430	91%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	16 460 000	67%	6 430 000	26%			23 155 000	95%	24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	1 745 000	31%	825 000	15%			3 875 532	68%	5 680 532
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	405 803 273	44%	447 918 925	49%	3 101 000	0%	781 236 207	85%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 110 314 640	28%	2 043 706 835	51%	794 227 958	20%	2 330 029 651	58%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	10 327 000	39%	9 902 200	37%	4 422 740	17%	12 950 700	49%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			6 675 000	100%			225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	5 845 000	27%	5 263 500	24%	4 177 500	19%	12 752 000	59%	21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	3 560 000	25%	600 000	4%	3 987 000	28%	8 300 000	57%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			13 250 000	90%					14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	3 460 000	20%	12 525 000	74%	6 000 000	35%	5 205 000	31%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	7 495 000	23%	7 495 000	23%			3 000 000	9%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	19 345 000	70%	3 580 000	13%	22 880 000	83%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	125 000	3%	3 839 000	100%			3 639 000	95%	3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							195 000	100%	195 000
	Sum andre virkemidler	50 157 000	30%	63 129 700	38%	41 467 240	25%	47 183 700	28%	166 570 527
Sum andre virkemidler		50 157 000	30%	63 129 700	38%	41 467 240	25%	47 183 700	28%	166 570 527
Sum Totalt		1 581 241 140	24%	3 305 506 091	49%	870 695 198	13%	4 708 577 276	70%	6 693 020 074

Næringsområde BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	S-001 Energi og miljø		S-002 Helse		S-005 Landbruk		S-006 Marin		S-007 Maritim		S-008 Olje og gass		S-009 Reiseliv		S-999 Ikke satsingsområde		X Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	35 000 000	4%			26 414 556	3%	471 500 000	55%	247 200 000	29%			35 375 000	4%	37 800 000	4%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål							1 121 733 783	99%	8 000 000	1%									1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål			900 000	0%	510 810 142	99%							3 360 000	1%	1 900 000	0%			516 970 142
Sum lavrisikolån		35 000 000	1%	900 000	0%	537 224 698	21%	1 593 233 783	64%	255 200 000	10%	0	0%	38 735 000	2%	39 700 000	2%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		35 000 000	1%	900 000	0%	537 224 698	21%	1 593 233 783	64%	255 200 000	10%	0	0%	38 735 000	2%	39 700 000	2%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	12 589 000	8%	24 764 500	16%	4 584 000	3%	6 957 500	4%	7 961 500	5%	6 708 500	4%	3 919 000	2%	89 729 813	57%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	2 808 000	2%	1 920 000	2%	19 860 100	16%	37 507 000	31%	11 500 000	9%	1 020 000	1%	420 000	0%	47 546 000	39%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	107 820 000	12%	33 850 000	4%	13 350 000	1%	142 198 000	16%	148 100 000	16%	67 650 000	8%	27 525 000	3%	358 890 000	40%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	3 500 000	37%									1 000 000	11%			5 000 000	53%			9 500 000
NFD 2421.71 Innovative nærmiljøer	Tilskudd	10 355 000	10%	15 400 000	15%	3 690 000	4%	12 085 000	12%	8 900 000	9%	13 200 000	13%	2 615 000	3%	34 610 500	34%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	17 090 000	8%	17 385 200	8%	2 650 000	1%	12 520 000	6%	30 690 000	14%	48 415 000	22%	3 900 000	2%	81 571 314	38%	1 670 000	1%	215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			45 587 000	63%					8 000 000	11%					19 200 000	26%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			24 000 000	40%											36 750 000	60%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	456 000	2%	1 106 500	4%	157 500	1%	722 500	2%	4 000 000	13%	94 500	0%	11 385 695	38%	11 963 050	40%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	168 191 606	32%			16 140 000	3%	128 381 720	25%	131 571 000	25%	16 940 000	3%			61 427 000	12%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			9 000 000	18%											41 000 000	82%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd															1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd															3 400 000	100%			3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		322 809 606	14%	173 013 200	8%	60 431 600	3%	340 371 720	15%	350 722 500	16%	155 028 000	7%	49 764 695	2%	792 387 677	35%	1 670 000	0%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	800 000	2%	785 000	2%	2 875 000	8%	2 600 000	7%	645 000	2%	445 000	1%	12 888 478	37%	14 026 000	40%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	7 765 523	3%	16 648 618	6%	24 080 000	8%	29 083 605	10%	6 340 000	2%	4 764 000	2%	80 280 579	28%	115 833 272	41%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	25 700 000	7%	2 950 000	1%	8 000 000	2%	135 740 000	37%	20 500 000	6%	6 500 000	2%	84 180 000	23%	83 762 000	23%			367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					0	0%	1 300 000	63%					750 000	37%					2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	398 000	2%	173 000	1%	5 209 000	31%	6 227 000	37%	94 500	1%			959 929	6%	3 726 705	22%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd													100 000	100%					100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	2 349 477	5%	2 758 294	6%	400 000	1%	3 632 500	8%	31 500	0%	21 879	0%	14 547 500	30%	24 053 511	50%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån													5 000 000	100%					5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt															1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			98 000	1%	185 000	2%	101 500	1%					168 000	2%	10 346 562	95%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av nærmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	500 000	11%	35 000	1%											4 105 000	88%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			250 000	6%	200 000	5%							119 700	3%	3 818 029	87%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	175 000	9%					200 000	10%					500 000	25%	1 125 000	56%			2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	13 450 000	16%	1 900 000	2%	5 200 000	6%	14 550 000	18%	8 750 000	11%	9 750 000	12%	5 320 000	7%	22 622 000	28%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		51 138 000	6%	25 597 912	3%	46 149 000	5%	193 434 605	22%	36 361 000	4%	21 480 879	2%	204 814 186	24%	284 818 079	33%	0	0%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd					2 700 000	90%									310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis					74 594 400	100%													74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	6 525 000	7%			84 225 300	93%									40 000	0%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd					59 543 145	80%	150 000	0%					14 182 400	19%	450 000	1%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	350 000	0%	2 335 000	0%	623 983 087	97%							14 314 543	2%	2 675 000	0%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån					24 105 000	99%							300 000	1%					24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd					5 680 532	100%													5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		6 875 000	1%	2 335 000	0%	874 831 464	95%	150 000	0%	0	0%	0	0%	28 796 943	3%	3 475 000	0%	0	0%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		380 822 606	9%	200 946 112	5%	981 412 064	24%	533 956 325	13%	387 083 500	10%	176 508 879	4%	283 375 824	7%	1 080 680 756	27%	1 670 000	0%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	5 057 500	19%	5 281 240	20%	490 000	2%	482 000	2%	2 150 000	8%	1 724 700	7%			11 288 000	43%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd									6 675 000	100%									6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	1 287 500	6%			3 446 000	16%			333 000	2%			3 845 000	18%	12 854 000	59%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd													600 000	4%	13 897 000	96%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd															917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									4 250 000	29%					10 500 000	71%			14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	2 300 000	14%					300 000	2%	3 345 000	20%	845 000	5%	300 000	2%	9 860 000	58%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd															7 495 000	23%	25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	1 340 000	5%	9 375 000	34%											16 845 000	61%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	489 000	13%			3 200 000	83%	150 000	4%											3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis													195 000	100%					195 000
Sum andre virkemidler		10 474 000	6%	14 656 240	9%	7 136 000	4%	932 000	1%	16 753 000	10%	2 569 700	2%	4 940 000	3%	83 656 000	50%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		10 474 000	6%	14 656 240	9%	7 136 000	4%	932 000	1%	16 753 000	10%	2 569 700	2%	4 940 000	3%	83 656 000	50%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		426 296 606	6%	216 502 352	3%	1 525 772 762	23%	2 128 122 108	32%	659 036 500	10%	179 078 579	3%	327 050 824	5%	1 204 036 756	18%	27 123 587	0%	6 693 020 074

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Delmål BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Gründer*		Bedrift*		Personkunde*		Annet*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	135 100 000	16%	716 644 556	84%	1 545 000	0%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	191 740 000	17%	933 793 783	83%	4 200 000	0%			1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	15 345 000	3%	34 330 500	7%	467 294 642	90%			516 970 142
Sum lavrisikolån		342 185 000	14%	1 684 768 839	67%	473 039 642	19%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		342 185 000	14%	1 684 768 839	67%	473 039 642	19%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	148 613 813	95%	8 600 000	5%					157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	48 428 000	40%	43 518 100	36%			30 635 000	25%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	368 723 000	41%	530 660 000	59%					899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	3 000 000	32%	6 500 000	68%					9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	14 033 500	14%	45 283 000	45%			41 539 000	41%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	111 250 000	52%	104 641 514	48%					215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	40 939 000	56%	31 598 000	43%			250 000	0%	72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			24 000 000	40%			36 750 000	60%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	10 221 050	34%	12 455 695	42%			7 209 000	24%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	140 890 500	27%	375 260 826	72%			6 500 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	17 000 000	34%	33 000 000	66%					50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1 300 000	100%							1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd			3 400 000	100%					3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		904 398 863	40%	1 218 917 135	54%	0	0%	122 883 000	5%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	32 581 000	93%	2 083 478	6%			400 000	1%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	85 510 723	30%	180 508 978	63%	890 000	0%	17 885 896	6%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	150 952 000	41%	216 380 000	59%					367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	2 050 000	100%	0	0%					2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	5 314 734	32%	11 073 400	66%			400 000	2%	16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%							100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	14 143 640	30%	21 500 724	45%			12 150 297	25%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			5 000 000	100%					5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	1 044 562	10%	254 500	2%			9 600 000	88%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	3 505 000	76%	335 000	7%			800 000	17%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	50 000	1%	1 052 200	24%			3 285 529	75%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	700 000	35%	500 000	25%			800 000	40%	2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	11 300 000	14%	41 962 000	51%			28 280 000	35%	81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		307 251 659	36%	480 650 280	56%	890 000	0%	75 001 722	9%	863 793 661
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd			1 850 000	61%			1 160 000	39%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	1 550 000	2%	5 130 000	7%	67 914 400	91%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	15 472 000	17%	69 218 300	76%	440 000	0%	5 660 000	6%	90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	33 150 000	45%	27 104 545	36%			14 071 000	19%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	44 397 545	7%	88 555 950	14%	508 951 785	79%	1 752 350	0%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	650 000	3%	3 700 000	15%	20 055 000	82%			24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	2 569 532	45%	2 261 000	40%			850 000	15%	5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		97 789 077	11%	197 819 795	22%	597 361 185	65%	23 493 350	3%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 309 439 599	33%	1 897 387 210	47%	598 251 185	15%	221 378 072	5%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	5 578 700	21%	8 952 240	34%			11 942 500	45%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	350 000	5%	610 000	91%			225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	6 645 000	31%	11 949 500	55%			3 171 000	15%	21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	7 487 000	52%	6 710 000	46%			300 000	2%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	100%							917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	960 000	7%	3 290 000	22%			10 500 000	71%	14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1 500 000	9%	15 450 000	91%					16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							32 948 587	100%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	3 450 000	13%	19 200 000	70%			4 910 000	18%	27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	339 000	9%	200 000	5%			3 300 000	86%	3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			195 000	100%					195 000
Sum andre virkemidler		27 226 700	16%	72 046 740	43%	0	0%	67 297 087	40%	166 570 527
Sum andre virkemidler		27 226 700	16%	72 046 740	43%	0	0%	67 297 087	40%	166 570 527
Sum Totalt		1 678 851 299	25%	3 654 202 789	55%	1 071 290 827	16%	288 675 159	4%	6 693 020 074

*Gründer (0-3 år fra stiftelses- og tilsagnsdato)

*Bedrift (over 3 år fra stiftelses- og tilsagnsdato)

*Personkunde (søkt med norsk personnummer)

*Annet (ikke tilgjengelig stiftelsesdato eller norsk personnummer eller tilsagnsmottaker er stiftelse, forening eller lignende)

Internasjonalt BRUTTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Internasjonalt rettet – Eksport		Internasjonalt rettet - Annet		Nasjonalt rettet		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	613 600 000	72%	20 075 000	2%	219 614 556	26%			853 289 556
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	678 545 000	60%	2 198 783	0%	448 990 000	40%			1 129 733 783
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	10 073 000	2%			506 897 142	98%			516 970 142
	Sum lavrisikolån	1 302 218 000	52%	22 273 783	1%	1 175 501 698	47%	0	0%	2 499 993 481
Sum lavrisikolån		1 302 218 000	52%	22 273 783	1%	1 175 501 698	47%	0	0%	2 499 993 481
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	75 055 000	48%	22 579 500	14%	59 479 313	38%	100 000	0%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	47 184 100	38%	11 337 000	9%	64 060 000	52%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	721 810 000	80%	96 398 000	11%	81 175 000	9%			899 383 000
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	8 500 000	89%			1 000 000	11%			9 500 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	63 727 000	63%	29 346 000	29%	7 782 500	8%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	163 566 514	76%	34 685 000	16%	17 640 000	8%			215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	51 337 000	71%	5 130 000	7%	16 320 000	22%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	33 000 000	54%	24 000 000	40%	3 750 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	13 446 593	45%	8 717 352	29%	7 721 800	26%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	421 273 062	81%	54 680 000	10%	46 698 264	9%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån					50 000 000	100%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd					3 400 000	100%			3 400 000
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	1 598 899 269	71%	286 872 852	13%	360 326 877	16%	100 000	0%	2 246 198 998
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	18 942 000	54%	6 168 478	18%	9 954 000	28%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	127 931 600	45%	55 463 025	19%	101 400 972	36%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	245 007 000	67%	46 325 000	13%	76 000 000	21%			367 332 000
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	2 050 000	100%							2 050 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	12 429 767	74%	882 500	5%	3 475 867	21%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd					100 000	100%			100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	18 878 294	39%	6 945 977	15%	21 970 390	46%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	5 000 000	100%							5 000 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt					1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	286 000	3%	683 562	6%	9 929 500	91%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	1 835 000	40%	950 000	20%	1 855 000	40%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	250 000	6%	119 700	3%	4 018 029	92%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	500 000	25%	875 000	44%	625 000	31%			2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	44 637 000	55%	29 575 000	36%	7 330 000	9%			81 542 000
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	477 746 661	55%	147 988 242	17%	238 058 758	28%	0	0%	863 793 661
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd					3 010 000	100%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis					74 594 400	100%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd			285 000	0%	90 505 300	100%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	5 023 900	7%	17 350 000	23%	51 951 645	70%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	10 720 200	2%	9 799 000	2%	623 138 430	97%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	2 000 000	8%			22 405 000	92%			24 405 000
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	155 000	3%	1 200 000	21%	4 325 532	76%			5 680 532
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	17 899 100	2%	28 634 000	3%	869 930 307	95%	0	0%	916 463 407
Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 094 545 030	52%	463 495 094	12%	1 468 315 942	36%	100 000	0%	4 026 456 066
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	9 940 200	38%	7 933 240	30%	8 600 000	32%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			6 450 000	97%	225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	9 265 000	43%	2 790 000	13%	9 710 500	45%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	5 087 000	35%	8 510 000	59%	900 000	6%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd					917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	11 210 000	76%	3 540 000	24%					14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	8 805 000	52%	7 045 000	42%	1 100 000	6%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	7 495 000	23%					25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	23 280 000	84%	4 280 000	16%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	114 000	3%			3 725 000	97%			3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis					195 000	100%			195 000
	Sum andre virkemidler	75 196 200	45%	40 548 240	24%	25 372 500	15%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		75 196 200	45%	40 548 240	24%	25 372 500	15%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		3 471 959 230	52%	526 317 117	8%	2 669 190 140	40%	25 553 587	0%	6 693 020 074

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Totale tilsagn finansieringstjenester ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Totalt	
		Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	53	1%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	118	2%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	237	5%
Sum lavrisikolån		408	8%
Sum lavrisikolån		408	8%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	605	12%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	157	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	291	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	6	0%
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	103	2%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	118	2%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	33	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	10	0%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	165	3%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	225	4%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	16	0%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1	0%
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3	0%
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 733	34%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	106	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	575	11%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	109	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	3	0%
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	105	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	1	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	88	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	1	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	1	0%
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	17	0%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	11	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	25	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	6	0%
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	64	1%
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 112	22%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	4	0%
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	149	3%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	157	3%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	91	2%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	1 206	24%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	25	0%
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	13	0%
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		1 645	32%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		4 490	89%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	33	1%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	3	0%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	41	1%
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	24	0%
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	1	0%
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	6	0%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	25	0%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	11	0%
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	22	0%
Diverse tilskudd	Tilskudd	8	0%
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	1	0%
Sum andre virkemidler		175	3%
Sum andre virkemidler		175	3%
Sum Totalt		5 073	100 %

Bransje ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	A1 - Jordbruk/skogbruk		A2 - Fiske/oppdrett		B - Bergverksdrift og utvinning		C - Industri		D - Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning		E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet		F - Bygge- og anleggsvirksomhet		G - Varehandel-reparasjon av motorvogner		H - Transport og lagring	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	7	13%	7	13%			17	32%	0	0%			1	2%	2	4%	8	15%
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål			117	99%			1	1%										
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	220	93%					8	3%							1	0%		
	Sum lavrisikolån	227	56%	124	30%	0	0%	26	6%	0	0%	0	0%	1	0%	3	1%	8	2%
Sum lavrisikolån		227	56%	124	30%	0	0%	26	6%	0	0%	0	0%	1	0%	3	1%	8	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	8	1%	7	1%	5	1%	72	12%	3	0%	4	1%	5	1%	33	5%	6	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	10	6%	16	10%	2	1%	46	29%	3	2%	3	2%	7	4%	4	3%	6	4%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	3	1%	20	7%	1	0%	58	20%	3	1%	3	1%	4	1%	17	6%	9	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti							3	50%										
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	1	1%	7	7%	1	1%	22	21%	2	2%			4	4%	1	1%	1	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU			3	3%	4	3%	29	25%	1	1%	1	1%	1	1%	1	1%	2	2%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU							6	18%										
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap													2	20%				
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	3	2%	3	2%			18	11%					1	1%	6	4%	2	1%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	4	2%	26	12%	4	2%	86	38%	5	2%	21	9%	3	1%	13	6%	5	2%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkorfond	Lån																		
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkorfond	Tilskudd																		
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkorfond	Tilskudd																		
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	29	2%	82	5%	17	1%	340	20%	17	1%	32	2%	27	2%	75	4%	31	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	2	2%	2	2%			25	24%					4	4%	3	3%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	16	3%	22	4%	2	0%	187	33%	1	0%	3	1%	7	1%	10	2%	5	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	2	2%	14	13%	1	1%	42	39%	0	0%	4	4%	1	1%	3	3%	3	3%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			1	33%											1	33%		
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	1	1%	6	6%			26	25%			2	2%	5	5%	3	3%	1	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			1	100%														
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd			5	6%			17	19%			1	1%	3	3%	2	2%	1	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån																		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																		
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			1	6%			3	18%							1	6%		
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis							3	27%										
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd																		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			1	17%			2	33%	1	17%								
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	1	2%	9	14%	1	2%	7	11%	3	5%			1	2%	1	2%		
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	22	2%	62	6%	4	0%	312	28%	5	0%	10	1%	21	2%	24	2%	10	1%
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd	3	75%																
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	147	99%					2	1%										
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	72	46%					4	3%	73	46%			2	1%			1	1%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	17	19%					30	33%							11	12%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	1 004	83%	1	0%	1	0%	97	8%			1	0%	2	0%	14	1%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	21	84%					2	8%							1	4%		
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	3	23%					4	31%										
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	1 267	77%	1	0%	1	0%	139	8%	73	4%	1	0%	4	0%	26	2%	1	0%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 318	29%	145	3%	22	0%	791	18%	95	2%	43	1%	52	1%	125	3%	42	1%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			1	3%			6	18%	1	3%					1	3%		
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							1	33%									2	67%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							10	24%					5	12%	1	2%		
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd							1	4%										
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																		
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							1	17%					2	33%			1	17%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			1	4%	2	8%	8	32%					2	8%	3	12%		
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd																		
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							2	9%			2	9%						
Diverse tilskudd	Tilskudd									3	38%	2	25%			1	13%		
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																		
	Sum andre virkemidler	0	0%	2	1%	2	1%	29	17%	6	3%	2	1%	9	5%	6	3%	3	2%
Sum andre virkemidler		0	0%	2	1%	2	1%	29	17%	6	3%	2	1%	9	5%	6	3%	3	2%
Sum Totalt		1 545	30%	271	5%	24	0%	846	17%	101	2%	45	1%	62	1%	134	3%	53	1%

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bransje ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	I - Overnattings- og serveringsvirksomhet		J - Informasjon og kommunikasjon		K - Finansierings- og forsikringsvirksomhet		L - Omsetning og drift av fast eiendom		M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting		N - Forretningsmessig tjenesteyting		O - Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig		P - Undervisning		Q - Helse- og sosialtjenester		
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	4	8%					3	6%			3	6%							
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	3	1%					2	1%			2	1%				1	0%		
	Sum lavrisikolån	7	2%	0	0%	0	0%	5	1%	0	0%	5	1%	0	0%	0	1	0%	0	0%
Sum lavrisikolån		7	2%	0	0%	0	0%	5	1%	0	0%	5	1%	0	0%	0	1	0%	0	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	2	0%	217	36%	3	0%	4	1%	177	29%	21	3%	2	0%		6	1%	14	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd			8	5%			2	1%	27	17%	4	3%	2	1%		1	1%	2	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	3	1%	113	39%	2	1%	1	0%	35	12%	9	3%	3	1%		5	2%	1	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			1	17%					2	33%									
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd			7	7%					26	25%	6	6%				2	2%	11	11%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU			42	36%	1	1%			28	24%	4	3%						1	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			8	24%					9	27%			1	3%		1	3%	7	21%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			1	10%									2	20%				3	30%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	1	1%	40	24%	1	1%	1	1%	24	15%	45	27%	4	2%		5	3%	2	1%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	2	1%	9	4%					38	17%	5	2%							
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									16	100%									
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1	100%													
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd					3	100%													
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	8	0%	446	26%	11	1%	10	1%	382	22%	94	5%	14	1%	0	20	1%	41	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	6	6%	10	9%	1	1%			20	19%	22	21%				1	1%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	55	10%	34	6%	7	1%	7	1%	50	9%	90	16%	1	0%		11	2%	8	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	15	14%	8	7%			2	2%	5	5%	7	6%							
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti									0	0%	1	33%							
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	6	6%	22	21%					16	15%	11	10%							
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd																			
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	3	3%	7	8%	2	2%	1	1%	14	16%	17	19%				1	1%	2	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	1	100%																	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																			
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	1	6%	4	24%							2	12%				1	6%		
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis									4	36%						1	9%		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd									10	40%	1	4%	8	32%				1	4%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis											1	17%							
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	1	2%	3	5%					15	23%	14	22%						1	2%
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	88	8%	88	8%	10	1%	10	1%	134	12%	166	15%	9	1%	0	15	1%	12	1%
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd																			
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis																			
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	1	1%					2	1%	1	1%	1	1%							
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	4	4%							1	1%	14	15%				7	8%	2	2%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	18	1%			1	0%	7	1%	2	0%	31	3%				4	0%	10	1%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1	4%																	
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd													4	31%		2	15%		
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	24	1%	0	0%	1	0%	9	1%	4	0%	46	3%	4	0%	0	13	1%	12	1%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		120	3%	534	12%	22	0%	29	1%	520	12%	306	7%	27	1%	0	48	1%	65	1%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			7	21%					1	3%	8	24%						4	12%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd																			
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	2	5%	3	7%	1	2%			6	15%	7	17%				2	5%		
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			7	29%					1	4%	6	25%	3	13%					
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																			
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									1	17%									
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			2	8%					5	20%									
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd													3	27%					
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			10	45%									2	9%		2	9%	4	18%
Diverse tilskudd	Tilskudd									1	13%						1	13%		
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																			
	Sum andre virkemidler	2	1%	29	17%	1	1%	2	1%	27	15%	10	6%	5	3%	0	5	3%	8	5%
Sum andre virkemidler		2	1%	29	17%	1	1%	2	1%	27	15%	10	6%	5	3%	0	5	3%	8	5%
Sum Totalt		129	3%	563	11%	23	0%	36	1%	547	11%	321	6%	32	1%	0	54	1%	73	1%

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bransje ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	R - Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter		S - Annen tjenesteyting		U - Internasjonale organisasjoner og organer		X - Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	1	2%							53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål									118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål									237
Sum lavrisikolån		1	0%	0	0%	0	0%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		1	0%	0	0%	0	0%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	4	1%	1	0%			11	2%	605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	1	1%	5	3%			8	5%	157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	1	0%							291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti									6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd			5	5%			7	7%	103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU									118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			1	3%					33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			1	10%			1	10%	10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	3	2%	2	1%			4	2%	165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi			1	0%			1	0%	225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Lån									16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Tilskudd									1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		9	1%	16	1%	0	0%	32	2%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	9	8%			1	1%			106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	40	7%	5	1%			14	2%	575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	2	2%							109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti									3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	5	5%	1	1%					105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	5	6%	3	3%			4	5%	88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån									1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1	100%	1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	1	6%					3	18%	17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis					1	9%	2	18%	11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			1	4%			4	16%	25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	1	17%							6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd			4	6%			3	5%	64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		63	6%	14	1%	2	0%	31	3%	1 112
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd							1	25%	4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis									149
LMD 1150.50 Verdskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd									157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1	1%					4	4%	91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	7	1%	2	0%			4	0%	1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån									25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd									13
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		8	0%	2	0%	0	0%	9	1%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		80	2%	32	1%	2	0%	72	2%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			1	3%			3	9%	33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd									3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	3	7%	1	2%					41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	2	8%	1	4%			3	13%	24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							1	100%	1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							1	17%	6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1	4%					1	4%	25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							8	73%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd									22
Diverse tilskudd	Tilskudd									8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	1	100%							1
Sum andre virkemidler		7	4%	3	2%	0	0%	17	10%	175
Sum andre virkemidler		7	4%	3	2%	0	0%	17	10%	175
Sum Totalt		88	2%	35	1%	2	0%	89	2%	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	01 Østfold		02 Akershus		03 Oslo		04 Hedmark		05 Oppland		06 Buskerud		07 Vestfold		08 Telemark		09 Aust-Agder	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	1	2%					3	6%	4	8%					1	2%		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	8	7%			1	1%							2	2%				
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	1	0%	1	0%			27	11%	10	4%	6	3%	8	3%	7	3%	6	3%
Sum lavrisikolån		10	2%	1	0%	1	0%	30	7%	14	3%	6	1%	10	2%	8	2%	6	1%
Sum lavrisikolån		10	2%	1	0%	1	0%	30	7%	14	3%	6	1%	10	2%	8	2%	6	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	18	3%	49	8%	128	21%	12	2%	13	2%	16	3%	17	3%	17	3%	21	3%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	3	2%	9	6%	14	9%	14	9%	6	4%	2	1%	7	4%	2	1%	9	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	11	4%	23	8%	50	17%	9	3%	9	3%	5	2%	14	5%	8	3%	7	2%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti																		
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	2	2%	2	2%	14	14%	7	7%	6	6%	5	5%	3	3%	4	4%	1	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	2	2%	2	2%	7	6%	2	2%	4	3%	4	3%	6	5%	2	2%	6	5%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			3	9%	6	18%	1	3%					1	3%			2	6%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	1	10%			4	40%												
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	3	2%	8	5%	23	14%	4	2%	10	6%	1	1%	4	2%	3	2%		
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	14	6%	9	4%	18	8%	3	1%	4	2%	11	5%	16	7%	7	3%	9	4%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			2	13%	6	38%							1	6%				
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd																		
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd																		
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		54	3%	107	6%	270	16%	52	3%	52	3%	44	3%	69	4%	43	2%	55	3%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd							8	8%	9	8%	2	2%			5	5%	1	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	5	1%			1	0%	32	6%	50	9%	25	4%			32	6%	17	3%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån							4	4%	7	6%	2	2%			9	8%	2	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti																		
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	1	1%					8	8%	2	2%					8	8%	5	5%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd																		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	3	3%			1	1%	4	5%	2	2%	6	7%			5	6%	2	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån																		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																		
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd									1	6%							1	6%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	1	9%											7	64%				
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd							1	4%							5	20%		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis																	3	50%
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	1	2%			2	3%	1	2%	1	2%	1	2%			1	2%	1	2%
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		11	1%	0	0%	4	0%	58	5%	72	6%	36	3%	7	1%	65	6%	32	3%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd													1	25%	1	25%		
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	3	2%	5	3%			21	14%	15	10%	9	6%	4	3%	6	4%	4	3%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	23	15%	17	11%	1	1%	16	10%	15	10%	13	8%	7	4%	5	3%	4	3%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	5	5%	3	3%	4	4%	7	8%	5	5%	5	5%	2	2%	4	4%	4	4%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	45	4%	42	3%	5	0%	130	11%	111	9%	70	6%	47	4%	56	5%	52	4%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån							10	40%			4	16%						
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd																		
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		76	5%	67	4%	10	1%	184	11%	146	9%	101	6%	61	4%	72	4%	64	4%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		141	3%	174	4%	284	6%	294	7%	270	6%	181	4%	137	3%	180	4%	151	3%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	3	9%	1	3%	4	12%			1	3%			2	6%	1	3%	2	6%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			1	33%														
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							11	27%										
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	1	4%	1	4%	11	46%			2	8%					2	8%		
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																		
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			2	33%	2	33%							1	17%				
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			3	12%					0	0%			1	4%				
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd					9	82%												
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			2	9%	10	45%	2	9%			5	23%						
Diverse tilskudd	Tilskudd	1	13%					1	13%	1	13%								
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							1	100%										
Sum andre virkemidler		5	3%	10	6%	36	21%	15	9%	4	2%	5	3%	4	2%	3	2%	2	1%
Sum Totalt		156	3%	185	4%	321	6%	339	7%	288	6%	192	4%	151	3%	191	4%	159	3%

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	10 Vest-Agder		11 Rogaland		12 Hordaland		14 Sogn Og Fjordane		15 Møre Og Romsdal		18 Nordland		19 Troms		20 Finnmark		21 Svalbard	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	2	4%	2	4%	6	11%	3	6%	10	19%	7	13%	3	6%	3	6%		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	6	5%	4	3%	10	8%	4	3%	17	14%	17	14%	20	17%	27	23%		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål			4	2%	18	8%	4	2%	20	8%	6	3%	46	19%	27	11%		
	Sum lavrisikolån	8	2%	10	2%	34	8%	11	3%	47	12%	30	7%	69	17%	57	14%	0	0%
Sum lavrisikolån		8	2%	10	2%	34	8%	11	3%	47	12%	30	7%	69	17%	57	14%	0	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	34	6%	66	11%	74	12%	6	1%	27	4%	10	2%	17	3%	10	2%		
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	1	1%	10	6%	17	11%	1	1%	12	8%	7	4%	3	2%	1	1%	10	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	16	5%	39	13%	37	13%	2	1%	27	9%	2	1%			2	1%	1	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			3	50%	1	17%												
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	3	3%	19	18%	8	8%	1	1%	8	8%	1	1%						
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	8	7%	16	14%	12	10%	2	2%	7	6%	1	1%	1	1%				
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	2	6%	4	12%	4	12%	4	12%	1	3%			2	6%	1	3%		
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap					2	20%			1	10%	1	10%						
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	5	3%	16	10%	27	16%	6	4%	15	9%	13	8%	1	1%	1	1%		
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	16	7%	36	16%	25	11%	8	4%	14	6%	6	3%	3	1%	3	1%		
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			1	6%	2	13%			1	6%			1	6%				
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd																		
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktrettede såkornfond	Tilskudd							1	33%			1	33%	1	33%				
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	85	5%	210	12%	209	12%	31	2%	113	7%	42	2%	29	2%	18	1%	11	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	4	4%			5	5%	13	12%	11	10%	4	4%	15	14%	6	6%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	15	3%	14	2%	22	4%	35	6%	40	7%	60	10%	85	15%	51	9%	1	0%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	2	2%			1	1%	6	6%	8	7%	20	18%	14	13%	17	16%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					1	33%			0	0%			2	67%				
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	4	4%			3	3%	12	11%	9	9%	13	12%	15	14%	9	9%		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	1	100%																
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	2	2%	1	1%	2	2%	10	11%	3	3%	21	24%	8	9%	9	10%		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån													1	100%				
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																		
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			1	6%			2	12%	1	6%			2	12%	1	6%		
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis																		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			3	12%			1	4%			4	16%	2	8%	3	12%		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	3	50%																
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	1	2%	5	8%	11	17%	6	9%	9	14%	6	9%	5	8%				
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	32	3%	24	2%	45	4%	85	8%	81	7%	128	12%	149	13%	96	9%	1	0%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd																		
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	2	1%	10	7%	17	11%	17	11%	6	4%	4	3%	6	4%	2	1%		
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	2	1%	6	4%	2	1%	2	1%	8	5%	2	1%						
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	3	3%	9	10%	5	5%	4	4%	4	4%	7	8%	5	5%				
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	35	3%	97	8%	86	7%	80	7%	66	5%	66	5%	49	4%	23	2%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån									3	12%	1	4%	3	12%	2	8%		
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd											2	15%	2	15%	5	38%		
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	42	3%	122	7%	110	7%	103	6%	87	5%	82	5%	65	4%	32	2%	0	0%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		159	4%	356	8%	364	8%	219	5%	281	6%	252	6%	243	5%	146	3%	12	0%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			5	15%	2	6%			2	6%			1	3%				
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							1	33%										
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							5	12%			14	34%	11	27%				
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			1	4%	1	4%					1	4%			1	4%		
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																		
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									1	17%								
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			5	20%							3	12%	5	20%	3	12%	2	8%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd																		
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd					1	5%												
Diverse tilskudd	Tilskudd					2	25%	1	13%	2	25%								
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																		
	Sum andre virkemidler	0	0%	11	6%	6	3%	7	4%	5	3%	18	10%	17	10%	4	2%	2	1%
Sum andre virkemidler		0	0%	11	6%	6	3%	7	4%	5	3%	18	10%	17	10%	4	2%	2	1%
Sum Totalt		167	3%	377	7%	404	8%	237	5%	333	7%	300	6%	329	6%	207	4%	14	0%

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	50 Trøndelag		99 Flere fylker/Utland		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	8	15%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	2	2%			118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	46	19%			237
Sum lavrisikolån		56	14%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		56	14%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	68	11%	2	0%	605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	20	13%	9	6%	157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	29	10%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	2	33%			6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	11	11%	8	8%	103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	36	31%			118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	2	6%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			1	10%	10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	22	13%	3	2%	165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	22	10%	1	0%	225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	2	13%			16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd			1	100%	1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd					3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		214	12%	25	1%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	23	22%			106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	86	15%	4	1%	575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	17	16%			109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	16	15%			105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	9	10%			88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt			1	100%	1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	7	41%	1	6%	17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	2	18%	1	9%	11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	3	12%	3	12%	25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis					6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	9	14%	4	6%	64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		172	15%	14	1%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1	25%	1	25%	4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	18	12%			149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	34	22%			157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	10	11%	5	5%	91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	144	12%	2	0%	1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	2	8%			25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd			4	31%	13
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		209	13%	12	1%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		595	13%	51	1%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	3	9%	6	18%	33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			1	33%	3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd					41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			3	13%	24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd			1	100%	1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd					6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	2	8%	1	4%	25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd			2	18%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	2	9%			22
Diverse tilskudd	Tilskudd					8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis					1
Sum andre virkemidler		7	4%	14	8%	175
Sum andre virkemidler		7	4%	14	8%	175
Sum Totalt		658	13 %	65	1 %	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Antall

Distriktpolitiske virkemiddelområde ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Innenfor virkeområdet		Utenfor virkeområdet		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	41	77%	12	23%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	78	66%	40	34%			118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	195	82%	42	18%			237
	Sum lavrisikolån	314	77%	94	23%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		314	77%	94	23%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	58	10%	545	90%	2	0%	605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	27	17%	114	73%	16	10%	157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	28	10%	263	90%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			6	100%			6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	16	16%	77	75%	10	10%	103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	19	16%	99	84%			118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	10	30%	23	70%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	1	10%	3	30%	6	60%	10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	31	19%	124	75%	10	6%	165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	51	23%	173	77%	1	0%	225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			2	13%	14	88%	16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1	100%	1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd	3	100%					3
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	244	14%	1 429	82%	60	3%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	104	98%	1	1%	1	1%	106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	526	91%	8	1%	41	7%	575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	109	100%					109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	3	100%					3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	103	98%	2	2%			105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	1	100%					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	68	77%	10	11%	10	11%	88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	1	100%					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt					1	100%	1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	12	71%	2	12%	3	18%	17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	1	9%	6	55%	4	36%	11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	16	64%	4	16%	5	20%	25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			5	83%	1	17%	6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	25	39%	32	50%	7	11%	64
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	969	87%	70	6%	73	7%	1 112
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd	1	25%	2	50%	1	25%	4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	98	66%	51	34%			149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	68	43%	88	56%	1	1%	157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	40	44%	43	47%	8	9%	91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	756	63%	441	37%	9	1%	1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	20	80%	5	20%			25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	9	69%			4	31%	13
	LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer	992	60%	630	38%	23	1%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 205	49%	2 129	47%	156	3%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	2	6%	23	70%	8	24%	33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	1	33%	1	33%	1	33%	3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	39	95%			2	5%	41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	3	13%	18	75%	3	13%	24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd					1	100%	1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			4	67%	2	33%	6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	13	52%	10	40%	2	8%	25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd			11	100%			11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			22	100%			22
Diverse tilskudd	Tilskudd	3	38%	5	63%			8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			1	100%			1
	Sum andre virkemidler	61	35%	95	54%	19	11%	175
Sum andre virkemidler		61	35%	95	54%	19	11%	175
Sum Totalt		2 580	51%	2 318	46%	175	3%	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Innovasjonsnivå ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Innovasjon på bedriftsnivå		Innovasjon på regionalt nivå		Innovasjon på nasjonalt nivå		Innovasjon på internasjonalt nivå		Ikke relevant		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	13	25%	8	15%	6	11%	6	11%	20	38%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	12	10%	4	3%	2	2%	1	1%	99	84%			118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	93	39%	5	2%	2	1%			137	58%			237
Sum lavrisikolån		118	29%	17	4%	10	2%	7	2%	256	63%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		118	29%	17	4%	10	2%	7	2%	256	63%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	1	0%	1	0%	138	23%	462	76%	3	0%			605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	7	4%	10	6%	40	25%	85	54%	15	10%			157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	4	1%	3	1%	27	9%	240	82%	17	6%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti							5	83%	1	17%			6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	10	10%	6	6%	22	21%	52	50%	13	13%			103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU					4	3%	114	97%					118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU					2	6%	30	91%	1	3%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap					1	10%	8	80%	1	10%			10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	6	4%	22	13%	25	15%	82	50%	30	18%			165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	1	0%			22	10%	200	89%	2	1%			225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									16	100%			16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1	100%			1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3	100%			3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		29	2%	42	2%	281	16%	1 278	74%	103	6%	0	0%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	8	8%	35	33%	28	26%	31	29%	4	4%			106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	110	19%	138	24%	135	23%	122	21%	70	12%			575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	17	16%	23	21%	23	21%	33	30%	13	12%			109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					1	33%	2	67%					3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	12	11%	19	18%	29	28%	35	33%	10	10%			105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			1	100%									1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	13	15%	19	22%	19	22%	18	20%	19	22%			88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			1	100%									1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt									1	100%			1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	1	6%	3	18%	4	24%	3	18%	6	35%			17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis							7	64%	4	36%			11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	2	8%	1	4%	1	4%			21	84%			25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			3	50%	2	33%	1	17%					6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	1	2%	2	3%	19	30%	38	59%	4	6%			64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		164	15%	245	22%	261	23%	290	26%	152	14%	0	0%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1	25%	1	25%	1	25%			1	25%			4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	88	59%	3	2%	1	1%			57	38%			149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	135	86%	6	4%	3	2%			13	8%			157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	10	11%	40	44%	15	16%	3	3%	23	25%			91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	620	51%	115	10%	23	2%	5	0%	443	37%			1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	14	56%			2	8%			9	36%			25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	6	46%	1	8%	2	15%			4	31%			13
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		874	53%	166	10%	47	3%	8	0%	550	33%	0	0%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 067	24%	453	10%	589	13%	1 576	35%	805	18%	0	0%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	1	3%					24	73%	8	24%			33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							2	67%	1	33%			3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	1	2%	13	32%	8	20%	7	17%	12	29%			41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	5	21%	1	4%	8	33%	3	13%	7	29%			24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd									1	100%			1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							6	100%					6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	3	12%			2	8%	16	64%	4	16%			25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							3	27%			8	73%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							22	100%					22
Diverse tilskudd	Tilskudd	1	13%	3	38%	3	38%	1	13%					8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			1	100%									1
Sum andre virkemidler		11	6%	18	10%	21	12%	84	48%	33	19%	8	5%	175
Sum andre virkemidler		11	6%	18	10%	21	12%	84	48%	33	19%	8	5%	175
Sum Totalt		1 196	24 %	488	10 %	620	12 %	1 667	33 %	1 094	22 %	8	0 %	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Type Innovasjon ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Produkt-/tjenesteinnovasjon		Prosessinnovasjon		Organisatorisk innovasjon		Markedsmessig innovasjon		Ikke relevant		Uspesifisert		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	17	32%	14	26%	1	2%	1	2%	20	38%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	12	10%	7	6%					99	84%			118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	52	22%	42	18%	3	1%	3	1%	137	58%			237
Sum lavrisikolån		81	20%	63	15%	4	1%	4	1%	256	63%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		81	20%	63	15%	4	1%	4	1%	256	63%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	517	85%	21	3%	5	1%	59	10%	3	0%			605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	107	68%	29	18%	1	1%	5	3%	15	10%			157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	241	83%	19	7%			14	5%	17	6%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	5	83%							1	17%			6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	59	57%	16	16%	8	8%	7	7%	13	13%			103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	114	97%	4	3%									118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	32	97%							1	3%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	9	90%							1	10%			10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	112	68%	8	5%	4	2%	11	7%	30	18%			165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	164	73%	55	24%	1	0%	3	1%	2	1%			225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									16	100%			16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1	100%			1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3	100%			3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 360	78%	152	9%	19	1%	99	6%	103	6%	0	0%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	89	84%	3	3%	1	1%	9	8%	4	4%			106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	323	56%	102	18%	28	5%	52	9%	70	12%			575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	67	61%	20	18%	2	2%	7	6%	13	12%			109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	3	100%											3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	70	67%	10	10%	2	2%	13	12%	10	10%			105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	1	100%											1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	42	48%	13	15%	7	8%	7	8%	19	22%			88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	1	100%											1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt									1	100%			1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	6	35%	2	12%	1	6%	2	12%	6	35%			17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	7	64%							4	36%			11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	2	8%	1	4%	1	4%			21	84%			25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	2	33%	1	17%	1	17%	2	33%					6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	43	67%	6	9%	4	6%	7	11%	4	6%			64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		656	59%	158	14%	47	4%	99	9%	152	14%	0	0%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1	25%	2	50%					1	25%			4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	46	31%	46	31%					57	38%			149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	68	43%	76	48%			1	1%	12	8%			157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	41	45%	3	3%	6	7%	18	20%	23	25%			91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	432	36%	291	24%	25	2%	15	1%	443	37%			1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	7	28%	7	28%	1	4%	1	4%	9	36%			25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	4	31%			2	15%	3	23%	4	31%			13
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		599	36%	425	26%	34	2%	38	2%	549	33%	0	0%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 615	58%	735	16%	100	2%	236	5%	804	18%	0	0%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	23	70%	1	3%			1	3%	8	24%			33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	2	67%							1	33%			3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	11	27%	7	17%	5	12%	6	15%	12	29%			41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	6	25%	1	4%	3	13%	7	29%	7	29%			24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd									1	100%			1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	6	100%											6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	11	44%	3	12%	2	8%	5	20%	4	16%			25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	2	18%							1	9%	8	73%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	21	95%							1	5%			22
Diverse tilskudd	Tilskudd	2	25%	6	75%									8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	1	100%											1
Sum andre virkemidler		85	49%	18	10%	10	6%	21	12%	33	19%	8	5%	175
Sum andre virkemidler		85	49%	18	10%	10	6%	21	12%	33	19%	8	5%	175
Sum Totalt		2 781	55%	816	16%	114	2%	261	5%	1 093	22%	8	0%	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bedriftstørrelse ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	0-19		20-50		51-100		101-250		>250		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	35	66%	11	21%	4	8%							53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	113	96%	4	3%	1	1%							118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	237	100%											237
Sum lavrisikolån		385	94%	15	4%	5	1%	2	0%	1	0%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		385	94%	15	4%	5	1%	2	0%	1	0%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	245	40%	1	0%							359	59%	605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	106	68%	16	10%	12	8%	15	10%	8	5%			157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	261	90%	21	7%	7	2%	1	0%	1	0%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	6	100%											6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	78	76%	17	17%	7	7%	1	1%					103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	103	87%	10	8%	5	4%							118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	28	85%	3	9%	1	3%			1	3%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	4	40%			1	10%			5	50%			10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	154	93%	7	4%	3	2%			1	1%			165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	157	70%	21	9%	14	6%	14	6%	19	8%			225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	15	94%	1	6%									16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1	100%											1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktrettede så Kornfond	Tilskudd	3	100%											3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 161	67%	97	6%	50	3%	31	2%	35	2%	359	21%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	79	75%									27	25%	106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	449	78%	70	12%	38	7%	10	2%	8	1%			575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	91	83%	12	11%	5	5%	1	1%					109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	3	100%											3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	102	97%			3	3%							105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd											1	100%	1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	70	80%	12	14%	4	5%	1	1%	1	1%			88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			1	100%									1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	1	100%											1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	17	100%											17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	11	100%											11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	23	92%							2	8%			25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	6	100%											6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	50	78%	11	17%	2	3%	1	2%					64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		902	81%	106	10%	52	5%	13	1%	11	1%	28	3%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	2	50%	2	50%									4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	149	100%											149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	150	96%	3	2%	2	1%	1	1%	1	1%			157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	77	85%	5	5%			2	2%	7	8%			91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	1 191	99%	11	1%	1	0%	1	0%	2	0%			1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	25	100%											25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	11	85%	1	8%					1	8%			13
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		1 605	98%	22	1%	3	0%	4	0%	11	1%	0	0%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		3 668	82%	225	5%	105	2%	48	1%	57	1%	387	9%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	27	82%	5	15%	1	3%							33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	2	67%							1	33%			3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	28	68%	7	17%	3	7%	1	2%	2	5%			41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	18	75%	3	13%			2	8%	1	4%			24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	1	100%											1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	4	67%							2	33%			6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	15	60%	3	12%	4	16%	3	12%					25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	3	27%	2	18%			1	9%	5	45%			11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	17	77%	3	14%			1	5%	1	5%			22
Diverse tilskudd	Tilskudd	5	63%	1	13%	1	13%			1	13%			8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	1	100%											1
Sum andre virkemidler		121	69%	24	14%	9	5%	8	5%	13	7%	0	0%	175
Sum andre virkemidler		121	69%	24	14%	9	5%	8	5%	13	7%	0	0%	175
Sum Totalt		4 174	82 %	264	5 %	119	2 %	58	1 %	71	1 %	387	8 %	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Kjennetegn ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Kvinnerettet		Miljøeffekt		Informasjons- og kommunikasjonsteknologirettet		Ingen relevante kjennetegn		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	10	19%	22	42%	1	2%	45	85%	53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	8	7%	33	28%			118	100%	118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	137	58%	84	35%			223	94%	237
	Sum lavrisikolån	155	38%	139	34%	1	0%	386	95%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	64	11%	71	12%	133	22%	107	18%	605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	28	18%	105	67%	24	15%	81	52%	157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	52	18%	98	34%	130	45%	141	48%	291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	1	17%	2	33%	1	17%	5	83%	6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	48	47%	57	55%	18	17%	12	12%	103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	19	16%	47	40%	68	58%	24	20%	118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	9	27%	6	18%	15	45%	10	30%	33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			5	50%	2	20%	1	10%	10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	61	37%	43	26%	56	34%	69	42%	165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	38	17%	224	100%	32	14%	133	59%	225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd							3	100%	3
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	320	18%	658	38%	479	28%	586	34%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	34	32%	18	17%	12	11%	56	53%	106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	236	41%	163	28%	59	10%	336	58%	575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	32	29%	34	31%	12	11%	88	81%	109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			2	67%			3	100%	3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	42	40%	27	26%	31	30%	67	64%	105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	43	49%	23	26%	7	8%	49	56%	88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	1	100%					1	100%	1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1	100%	1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	9	53%	2	12%	3	18%	13	76%	17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	5	45%	1	9%	4	36%	3	27%	11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	2	8%					16	64%	25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	4	67%	5	83%	2	33%			6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	34	53%	40	63%	10	16%	3	5%	64
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	442	40%	315	28%	140	13%	636	57%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1	25%	3	75%			3	75%	4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	49	33%	65	44%			139	93%	149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	19	12%	94	60%	1	1%	106	68%	157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	62	68%	22	24%	2	2%	45	49%	91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	645	53%	557	46%	2	0%	1 071	89%	1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	15	60%	6	24%			24	96%	25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	4	31%	5	38%			10	77%	13
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	795	48%	752	46%	5	0%	1 398	85%	1 645
	Sum risikolån, tilskudd og programmer	1 557	35%	1 725	38%	624	14%	2 620	58%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	15	45%	16	48%	8	24%	12	36%	33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			3	100%			1	33%	3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	14	34%	12	29%	7	17%	21	51%	41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	9	38%	2	8%	3	13%	13	54%	24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							1	100%	1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			5	83%					6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	5	20%	13	52%	5	20%	11	44%	25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	3	27%	3	27%			1	9%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	13	59%	4	18%	20	91%			22
Diverse tilskudd	Tilskudd	2	25%	8	100%			6	75%	8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							1	100%	1
	Sum andre virkemidler	61	35%	66	38%	43	25%	67	38%	175
	Sum Totalt	1 773	35%	1 930	38%	668	13%	3 073	61%	5 073

Næringsområde ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	S-001 Energi og miljø		S-002 Helse		S-005 Landbruk		S-006 Marin		S-007 Maritim		S-008 Olje og gass		S-009 Reiseliv		S-999 Ikke satsingsområde		X Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	1	2%			9	17%	15	28%	10	19%			9	17%	9	17%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål							117	99%	1	1%									118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål			1	0%	233	98%							2	1%	1	0%			237
	Sum lavrisikolån	1	0%	1	0%	242	59%	132	32%	11	3%	0	0%	11	3%	10	2%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	62	10%	79	13%	25	4%	39	6%	28	5%	22	4%	18	3%	332	55%			605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	12	8%	11	7%	30	19%	35	22%	12	8%	5	3%	3	2%	49	31%			157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	30	10%	17	6%	6	2%	33	11%	16	5%	18	6%	12	4%	159	55%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	1	17%									1	17%			4	67%			6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	13	13%	12	12%	5	5%	10	10%	5	5%	9	9%	5	5%	44	43%			103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	10	8%	8	7%	2	2%	11	9%	20	17%	22	19%	2	2%	42	36%	1	1%	118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			20	61%					3	9%					10	30%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			3	30%											7	70%			10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	10	6%	19	12%	5	3%	8	5%	1	1%	3	2%	43	26%	76	46%			165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	84	37%			10	4%	49	22%	26	12%	6	3%			50	22%			225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			2	13%											14	88%			16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd															1	100%			1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd															3	100%			3
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	222	13%	171	10%	83	5%	185	11%	111	6%	86	5%	83	5%	791	46%	1	0%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	2	2%	2	2%	11	10%	8	8%	2	2%	1	1%	37	35%	43	41%			106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	16	3%	17	3%	47	8%	57	10%	8	1%	7	1%	205	36%	218	38%			575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	4	4%	3	3%	3	3%	24	22%	5	5%	4	4%	29	27%	37	34%			109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					0	0%	2	67%					1	33%					3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	5	5%	5	5%	8	8%	16	15%	3	3%			22	21%	46	44%			105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd													1	100%					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	2	2%	6	7%	2	2%	9	10%	1	1%	1	1%	26	30%	41	47%			88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån													1	100%					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt															1	100%			1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			1	6%	2	12%	2	12%					3	18%	9	53%			17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	1	9%	1	9%											9	82%			11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			1	4%	1	4%							1	4%	22	88%			25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	1	17%					1	17%					1	17%	3	50%			6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for utvikling og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	10	16%	2	3%	3	5%	12	19%	4	6%	3	5%	9	14%	21	33%			64
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	41	4%	38	3%	77	7%	131	12%	23	2%	16	1%	336	30%	450	40%	0	0%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd					3	75%									1	25%			4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis					149	100%													149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	9	6%			147	94%									1	1%			157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd					80	88%	1	1%					9	10%	1	1%			91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	1	0%	7	1%	1 146	95%							45	4%	7	1%			1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån					24	96%							1	4%					25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd					13	100%													13
	LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer	10	1%	7	0%	1 562	95%	1	0%	0	0%	0	0%	55	3%	10	1%	0	0%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		273	6%	216	5%	1 722	38%	317	7%	134	3%	102	2%	474	11%	1 251	28%	1	0%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	8	24%	9	27%	1	3%	1	3%	3	9%	3	9%			8	24%			33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd									3	100%									3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	2	5%			5	12%			2	5%			12	29%	20	49%			41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd													2	8%	22	92%			24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd															1	100%			1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									3	50%					3	50%			6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	2	8%					1	4%	5	20%	3	12%	1	4%	13	52%			25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd															3	27%	8	73%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	2	9%	6	27%											14	64%			22
Diverse tilskudd	Tilskudd	4	50%			3	38%	1	13%											8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis													1	100%					1
	Sum andre virkemidler	18	10%	15	9%	9	5%	3	2%	16	9%	6	3%	16	9%	84	48%	8	5%	175
Sum andre virkemidler		18	10%	15	9%	9	5%	3	2%	16	9%	6	3%	16	9%	84	48%	8	5%	175
Sum Totalt		292	6%	232	5%	1 973	39%	452	9%	161	3%	108	2%	501	10%	1 345	27%	9	0%	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Delmål ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Gründer*		Bedrift*		Personkunde*		Annet*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	11	21%	40	75%	2	4%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	34	29%	81	69%	3	3%			118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	8	3%	26	11%	203	86%			237
Sum lavrisikolån		53	13%	147	36%	208	51%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		53	13%	147	36%	208	51%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	586	97%	19	3%					605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	52	33%	90	57%			15	10%	157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	175	60%	116	40%					291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	3	50%	3	50%					6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	21	20%	49	48%			33	32%	103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	57	48%	61	52%					118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	14	42%	18	55%			1	3%	33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			3	30%			7	70%	10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	91	55%	53	32%			21	13%	165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	67	30%	153	68%			5	2%	225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	6	38%	10	63%					16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1	100%							1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd			3	100%					3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 073	62%	578	33%	0	0%	82	5%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	98	92%	7	7%			1	1%	106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	166	29%	365	63%	6	1%	38	7%	575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	48	44%	61	56%					109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	3	100%	0	0					3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	78	74%	26	25%			1	1%	105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	1	100%							1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	25	28%	48	55%			15	17%	88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			1	1					1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1	100%	1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	10	59%	5	29%			2	12%	17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	6	55%	2	18%			3	27%	11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	1	4%	5	20%			19	76%	25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	2	33%	1	17%			3	50%	6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	11	17%	36	56%			17	27%	64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		449	40%	557	50%	6	1%	100	9%	1 112
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd			2	50%			2	50%	4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	2	1%	12	8%	135	91%			149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	20	13%	131	83%	2	1%	4	3%	157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	23	25%	54	59%			14	15%	91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	115	10%	248	21%	832	69%	11	1%	1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	2	8%	3	12%	20	80%			25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	6	46%	5	38%			2	15%	13
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		168	10%	455	28%	989	60%	33	2%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 690	38%	1 590	35%	995	22%	215	5%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	11	33%	14	42%			8	24%	33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	1	33%	1	0,33333333			1	33%	3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	8	20%	27	66%			6	15%	41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	7	29%	16	67%			1	4%	24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	1	100%							1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	1	17%	2	33%			3	50%	6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	4	16%	21	84%					25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							11	100%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	3	14%	16	73%			3	14%	22
Diverse tilskudd	Tilskudd	3	38%	2	25%			3	38%	8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			1	100%					1
Sum andre virkemidler		39	22%	100	57%	0	0%	36	21%	175
Sum andre virkemidler		39	22%	100	57%	0	0%	36	21%	175
Sum Totalt		1 782	35%	1 837	36%	1 203	24%	251	5%	5 073

*Gründer (0-3 år fra stiftelses- og tilsagnsdato)

*Bedrift (over 3 år fra stiftelses- og tilsagnsdato)

*Personkunde (søkt med norsk personnummer)

*Annet (ikke tilgjengelig stiftelsesdato eller norsk personnummer eller tilsagnsmottaker er stiftelse, forening eller lignende)

Internasjonalt ANTALL tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Internasjonalt rettet – Eksport		Internasjonalt rettet - Annet		Nasjonalt rettet		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære	27	51%	4	8%	22	42%			53
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål	55	47%	2	2%	61	52%			118
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål	3	1%			234	99%			237
Sum lavrisikolån		85	21%	6	1%	317	78%	0	0%	408
Sum lavrisikolån		85	21%	6	1%	317	78%	0	0%	408
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	164	27%	47	8%	393	65%	1	0%	605
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	65	41%	29	18%	63	40%			157
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	205	70%	45	15%	41	14%			291
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	5	83%			1	17%			6
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	60	58%	23	22%	20	19%			103
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	89	75%	17	14%	12	10%			118
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	22	67%	2	6%	9	27%			33
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	5	50%	3	30%	2	20%			10
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	93	56%	40	24%	32	19%			165
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	145	64%	36	16%	44	20%			225
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån					16	100%			16
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1	100%			1
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd					3	100%			3
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		853	49%	242	14%	637	37%	1	0%	1 733
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	38	36%	16	15%	52	49%			106
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	248	43%	118	21%	209	36%			575
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	63	58%	14	13%	32	29%			109
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	3	100%							3
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	58	55%	16	15%	31	30%			105
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd					1	100%			1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	30	34%	14	16%	44	50%			88
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	1	100%							1
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt					1	100%			1
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	6	35%	5	29%	6	35%			17
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	6	55%	3	27%	2	18%			11
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	1	4%	1	4%	23	92%			25
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	1	17%	3	50%	2	33%			6
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	41	64%	17	27%	6	9%			64
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		496	45%	207	19%	409	37%	0	0%	1 112
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd					4	100%			4
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis					149	100%			149
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd			1	1%	156	99%			157
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	13	14%	10	11%	68	75%			91
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	23	2%	27	2%	1 156	96%			1 206
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1	4%			24	96%			25
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	1	8%	1	8%	11	85%			13
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		38	2%	39	2%	1 568	95%	0	0%	1 645
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 387	31%	488	11%	2 614	58%	1	0%	4 490
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	18	55%	12	36%	3	9%			33
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			2	67%	1	33%			3
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	17	41%	7	17%	17	41%			41
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	12	50%	9	38%	3	13%			24
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd					1	100%			1
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	4	67%	2	33%					6
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	13	52%	10	40%	2	8%			25
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	3	27%					8	73%	11
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	20	91%	2	9%					22
Diverse tilskudd	Tilskudd	1	13%			7	88%			8
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis					1	100%			1
Sum andre virkemidler		88	50%	44	25%	35	20%	8	5%	175
Sum andre virkemidler		88	50%	44	25%	35	20%	8	5%	175
Sum Totalt		1 560	31%	538	11%	2 966	58%	9	0%	5 073

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registreringer

Total tilsagn NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Totalt	
		Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål		
	Sum lavrisikolån		
Sum lavrisikolån		0	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	157 213 813	5%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	122 581 100	4%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	200 571 275	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	2 850 000	0%
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	100 855 500	3%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	215 891 514	7%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	72 787 000	2%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	60 750 000	2%
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	29 885 745	1%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	522 651 326	17%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	50 000 000	2%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1 300 000	0%
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3 400 000	0%
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	1 540 737 273	49%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	35 064 478	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	284 795 597	9%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	42 220 063	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	615 000	0%
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	16 788 134	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	47 794 661	2%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	375 000	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	1 400 000	0%
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	10 899 062	0%
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	4 640 000	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	4 387 729	0%
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	2 000 000	0%
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	81 542 000	3%
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	532 621 724	17%
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	3 010 000	0%
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	74 594 400	2%
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	90 790 300	3%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	74 325 545	2%
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	643 657 630	21%
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 681 413	0%
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	5 680 532	0%
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	893 739 820	29%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 967 098 816	95%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	26 473 440	1%
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	6 675 000	0%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	21 765 500	1%
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	14 497 000	0%
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	0%
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	14 750 000	0%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	16 950 000	1%
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	32 948 587	1%
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	27 560 000	1%
Diverse tilskudd	Tilskudd	3 839 000	0%
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	0%
	Sum andre virkemidler	166 570 527	5%
Sum andre virkemidler		166 570 527	5%
Sum Totalt		3 133 669 343	100%

Bransje NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	A1 - Jordbruk/skogbruk		A2 - Fiske/oppdrett		B - Bergverksdrift og utvinning		C - Industri		D - Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning		E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet		F - Bygge- og anleggsvirksomhet		G - Varehandel-reparasjon av motorvogner		H - Transport og lagring	
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære																		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																		
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål																		
	Sum lavrisikolån																		
Sum lavrisikolån																			
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	1 696 500	1%	1 850 000	1%	2 000 000	1%	26 815 000	17%	700 000	0%	1 331 500	1%	1 331 500	1%	4 507 500	3%	1 800 000	1%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	3 100 000	3%	25 557 000	21%	300 000	0%	27 185 000	22%	950 000	1%	918 000	1%	3 980 000	3%	1 740 000	1%	7 600 000	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	1 218 000	1%	18 808 625	9%	900 000	0%	39 302 000	20%	2 100 000	1%	2 250 000	1%	3 000 000	1%	10 085 000	5%	12 438 000	6%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti							1 200 000	42%										
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	150 000	0%	11 200 000	11%	1 000 000	1%	11 168 000	11%	2 000 000	2%			2 122 000	2%	650 000	1%	750 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU			2 350 000	1%	9 050 000	4%	57 935 200	27%	1 950 000	1%	900 000	0%	500 000	0%	500 000	0%	2 350 000	1%
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU							15 050 000	21%										
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap												9 000 000	15%					
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	258 000	1%	4 136 500	14%			986 000	3%					31 500	0%	531 000	2%	81 500	0%
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	2 625 000	1%	83 628 720	16%	12 900 000	2%	232 310 500	44%	14 965 000	3%	24 357 562	5%	5 000 000	1%	12 520 000	2%	7 021 000	1%
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån																		
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd																		
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd																		
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	9 047 500	1%	147 530 845	10%	26 150 000	2%	411 951 700	27%	22 665 000	1%	29 757 062	2%	24 965 000	2%	30 533 500	2%	32 040 500	2%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	1 150 000	3%	800 000	2%			8 020 000	23%					1 300 000	4%	1 000 000	3%		
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	7 920 605	3%	6 670 000	2%	1 075 000	0%	105 755 993	37%	1 230 000	0%	1 968 000	1%	5 205 000	2%	6 224 000	2%	3 180 000	1%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	1 342 500	3%	8 090 250	19%	258 750	1%	15 044 563	36%			1 996 875	5%	112 500	0%	850 000	2%	1 215 625	3%
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			225 000	37%											165 000	27%		
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	31 500	0%	3 031 000	18%			6 511 046	39%			303 500	2%	1 308 000	8%	94 500	1%	36 500	0%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			100 000	100%														
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd			1 979 000	4%			9 681 271	20%			500 000	1%	1 050 000	2%	471 500	1%	290 000	1%
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån																		
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																		
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			55 000	1%			290 000	3%							31 500	0%		
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis							885 000	19%										
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd																		
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			200 000	10%			725 000	36%	175 000	9%								
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	500 000	1%	13 000 000	16%	1 000 000	1%	9 050 000	11%	2 750 000	3%			1 000 000	1%	750 000	1%		
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	10 944 605	2%	34 150 250	6%	2 333 750	0%	155 962 873	29%	4 155 000	1%	4 768 375	1%	9 975 500	2%	9 586 500	2%	4 722 125	1%
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd	2 700 000	90%																
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	73 274 400	98%					1 320 000	2%										
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	34 794 500	38%					835 000	1%	48 130 800	53%			710 000	1%			410 000	0%
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	6 290 000	8%					16 482 424	22%							4 242 221	6%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	583 476 934	91%	95 000	0%	250 000	0%	23 026 903	4%			300 000	0%	581 500	0%	4 995 000	1%		
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 529 538	91%					13 125	1%							93 750	6%		
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	480 000	8%					2 111 000	37%										
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	702 545 372	79%	95 000	0%	250 000	0%	43 788 452	5%	48 130 800	5%	300 000	0%	1 291 500	0%	9 330 971	1%	410 000	0%
Sum risikolån, tilskudd og programmer		722 537 477	24%	181 776 095	6%	28 733 750	1%	611 703 025	21%	74 950 800	3%	34 825 437	1%	36 232 000	1%	49 450 971	2%	37 172 625	1%
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			482 000	2%			3 047 700	12%	490 000	2%					488 740	2%		
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							350 000	5%									6 325 000	95%
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							4 936 000	23%					1 745 000	8%	1 000 000	5%		
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd							300 000	2%										
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																		
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							1 250 000	8%					9 000 000	61%			2 040 000	14%
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			1 300 000	8%	2 200 000	13%	4 515 000	27%					1 700 000	10%	695 000	4%		
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd																		
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							4 040 000	15%	2 260 000	8%								
Diverse tilskudd	Tilskudd									275 000	7%	300 000	8%			114 000	3%		
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																		
	Sum andre virkemidler			1 782 000	1%	2 200 000	1%	18 438 700	11%	3 025 000	2%	300 000	0%	12 445 000	7%	2 297 740	1%	8 365 000	5%
Sum Totalt		722 537 477	23 %	183 558 095	6 %	30 933 750	1 %	630 141 725	20 %	77 975 800	2 %	35 125 437	1 %	48 677 000	2 %	51 748 711	2 %	45 537 625	1 %

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bransje NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	I - Overnattings- og serveringsvirksomhet		J - Informasjon og kommunikasjon		K - Finansierings- og forsikringsvirksomhet		L - Omsetning og drift av fast eiendom		M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting		N - Forretningsmessig tjenesteyting		O - Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning		P - Undervisning		Q - Helse- og sosialtjenester		
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål																			
Sum lavrisikolån																				
Sum lavrisikolån																				
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	200 000	0%	52 618 813	33%	211 500	0%	350 000	0%	36 057 500	23%	4 909 500	3%	975 000	1%	2 550 000	2%	4 891 500	3%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd			1 626 000	1%			1 310 000	1%	9 975 100	8%	820 000	1%	1 240 000	1%	50 000	0%	295 000	0%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	810 000	0%	75 774 650	38%	1 250 000	1%	99 000	0%	20 303 500	10%	6 525 000	3%	1 440 000	1%	2 317 500	1%	750 000	0%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			150 000	5%					1 500 000	53%									
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd			2 315 000	2%					28 059 000	28%	5 343 500	5%			668 000	1%	14 610 000	14%	
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU			76 955 000	36%	396 314	0%			57 265 000	27%	4 040 000	2%					1 700 000	1%	
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			17 069 000	23%					25 418 000	35%					1 900 000	3%	11 100 000	15%	
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			8 000 000	13%									16 000 000	26%			24 000 000	40%	
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	179 852	1%	1 811 550	6%	420 000	1%	1 000 000	3%	4 110 500	14%	10 446 843	35%	280 000	1%	769 500	3%	136 500	0%	
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	1 000 000	0%	12 962 000	2%			600 000	0%	101 111 544	19%	6 150 000	1%							
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån																			
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1 300 000	100%													
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd					3 400 000	100%													
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 189 852	0%	249 282 013	16%	6 977 814	0%	3 359 000	0%	333 800 144	22%	38 234 843	2%	21 935 000	1%	8 255 000	1%	57 483 000	4%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	1 548 478	4%	3 800 000	11%	520 000	1%			4 715 000	13%	8 605 000	25%			96 000	0%			
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	22 801 700	8%	19 360 000	7%	7 435 000	3%	1 865 200	1%	25 546 924	9%	31 797 479	11%	180 000	0%	4 276 314	2%	6 565 000	2%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	7 301 250	17%	3 156 000	7%			145 500	0%	818 750	2%	1 481 250	4%							
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti											225 000	37%							
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	260 400	2%	719 700	4%					3 771 350	22%	523 500	3%							
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd																			
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	4 106 000	9%	3 960 000	8%	5 921 879	12%	10 000	0%	4 986 093	10%	8 891 500	19%			100 000	0%	839 000	2%	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	375 000	100%																	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																			
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	105 000	1%	435 726	4%							63 000	1%			31 500	0%			
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis									1 350 000	29%					300 000	6%			
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd									1 799 700	41%	200 000	5%	960 529	22%			250 000	6%	
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis											400 000	20%							
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	550 000	1%	1 750 000	2%					23 517 000	29%	11 645 000	14%					1 300 000	2%	
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		37 047 828	7%	33 181 426	6%	13 876 879	3%	2 020 700	0%	66 504 817	12%	63 831 729	12%	1 140 529	0%	4 803 814	1%	8 954 000	2%	
LMD 1137.71 Biøkonomiordninga	Tilskudd																			
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis																			
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	700 000	1%					1 370 000	2%	3 000 000	3%	840 000	1%							
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1 253 500	2%							2 900 000	4%	3 682 400	5%			14 215 000	19%	1 360 000	2%	
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	7 345 000	1%			150 000	0%	6 067 000	1%	1 416 500	0%	7 436 700	1%			1 750 000	0%	1 807 093	0%	
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	45 000	3%																	
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd													2 239 532	39%	850 000	15%			
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		9 343 500	1%	150 000	0%	7 437 000	1%	7 316 500	1%	11 959 100	1%	2 239 532	0%	16 815 000	2%	3 167 093	0%	69 604 093	2%	
Sum risikolån, tilskudd og programmer		48 581 180	2%	282 463 439	10%	21 004 693	1%	12 816 700	0%	407 621 461	14%	114 025 672	4%	25 315 061	1%	29 873 814	1%	77 311 593	2%	
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			3 404 000	13%			488 000	2%	6 148 000	23%							2 577 500	10%	
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd																			
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	280 000	1%	252 000	1%	3 500 000	16%			3 567 500	16%	2 439 000	11%			2 540 000	12%			
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			3 510 000	24%			300 000	2%	3 300 000	23%	1 300 000	9%							
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																			
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									960 000	7%									
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			600 000	4%					4 860 000	29%									
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd													7 495 000	23%					
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			10 340 000	38%									3 930 000	14%	1 860 000	7%	5 130 000	19%	
Diverse tilskudd	Tilskudd									150 000	4%					3 000 000	78%			
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																			
Sum andre virkemidler		280 000	0%	18 106 000	11%	3 500 000	2%	788 000	0%	18 985 500	11%	3 739 000	2%	11 425 000	7%	7 400 000	4%	7 707 500	5%	
Sum Totalt		48 861 180	2%	300 569 439	10%	24 504 693	1%	13 604 700	0%	426 606 961	14%	117 764 672	4%	36 740 061	1%	37 273 814	1%	77 311 593	2%	

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bransje NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	R - Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter		S - Annen tjenesteyting		U - Internasjonale organisasjoner og organer		X - Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære									0
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål									0
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål									0
	Sum lavrisikolån									0
	Sum lavrisikolån									0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	1 350 000	1%	100 000	0%			10 968 000	7%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	300 000	0%	3 120 000	3%			32 515 000	27%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	1 200 000	1%							200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti									2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd			9 140 000	9%			11 680 000	12%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU									215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			250 000	0%					72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			250 000	0%			3 500 000	6%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	406 500	1%	700 000	2%			3 600 000	12%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi			500 000	0%			5 000 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3 400 000
	NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	3 256 500	0%	14 060 000	1%			67 263 000	4%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	3 110 000	9%			400 000	1%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	14 159 800	5%	2 808 000	1%			8 771 582	3%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	406 250	1%							42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti									615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	168 000	1%	29 138	0%					16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	1 580 000	3%	380 000	1%			3 048 418	6%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån									375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	31 500	0%					9 855 836	90%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis					400 000	9%	1 705 000	37%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			525 000	12%			652 500	15%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	500 000	25%							2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd			10 600 000	13%			4 130 000	5%	81 542 000
	KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer	19 955 550	4%	14 342 138	3%	800 000	0%	29 563 336	6%	532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd							310 000	10%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis									74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd									90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1 000 000	1%					22 900 000	31%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	2 390 000	0%	220 000	0%			2 350 000	0%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån									1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd									5 680 532
	LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer	3 390 000	0%	220 000	0%			25 560 000	3%	893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		26 602 050	1%	28 622 138	1%	800 000	0%	122 386 336	4%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			747 500	3%			8 600 000	32%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd									6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	806 000	4%	700 000	3%					21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	787 000	5%	300 000	2%			4 700 000	32%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							1 500 000	10%	14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	680 000	4%					400 000	2%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd									27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd									3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	100%							195 000
	Sum andre virkemidler	2 468 000	1%	1 747 500	1%			41 570 587	25%	166 570 527
Sum andre virkemidler		2 468 000	1%	1 747 500	1%			41 570 587	25%	166 570 527
Sum Totalt		29 070 050	1%	30 369 638	1%	800 000	0%	163 956 923	5%	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	01 Østfold		02 Akershus		03 Oslo		04 Hedmark		05 Oppland		06 Buskerud		07 Vestfold		08 Telemark		09 Aust-Agder		
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål																			
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	3 850 000	2%	12 068 500	8%	28 722 963	18%	2 516 500	2%	3 506 500	2%	3 556 500	2%	4 645 000	3%	3 950 000	3%	5 332 500	3%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	2 610 000	2%	4 950 000	4%	3 830 000	3%	8 010 100	7%	3 495 000	3%	1 000 000	1%	4 020 000	3%	750 000	1%	2 285 000	2%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	5 790 900	3%	15 825 000	8%	39 102 500	19%	4 371 000	2%	5 458 500	3%	2 932 500	1%	8 160 500	4%	4 575 000	2%	3 711 750	2%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti																			
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	2 531 500	3%	805 000	1%	13 160 000	13%	3 881 500	4%	3 365 000	3%	3 076 000	3%	1 500 000	1%	2 750 000	3%	750 000	1%	
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	7 300 000	3%	1 700 000	1%	13 111 514	6%	6 000 000	3%	4 395 000	2%	6 350 000	3%	8 900 000	4%	1 400 000	1%	11 975 000	6%	
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			3 700 000	5%	7 887 000	11%	400 000	1%					2 700 000	4%			3 050 000	4%	
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	8 000 000	13%			21 750 000	36%													
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	93 500	0%	690 000	2%	7 708 050	26%	541 500	2%	1 674 852	6%	31 500	0%	324 000	1%	395 000	1%			
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	34 170 000	7%	24 170 000	5%	28 218 000	5%	4 587 000	1%	3 350 000	1%	31 900 000	6%	37 615 000	7%	21 325 000	4%	18 380 000	4%	
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			6 000 000	12%	21 000 000	42%							2 000 000	4%					
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd																			
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd																			
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		64 345 900	4%	69 908 500	5%	184 490 027	12%	30 307 600	2%	25 244 852	2%	48 846 500	3%	69 864 500	5%	35 145 000	2%	45 484 250	3%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd							2 636 000	8%	3 700 000	11%	252 000	1%			1 745 000	5%	200 000	1%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	1 755 000	1%			4 100 000	1%	20 361 900	7%	17 017 649	6%	7 093 300	2%			15 266 523	5%	6 635 000	2%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån							1 511 250	4%	1 650 000	4%	662 500	2%			3 514 375	8%	125 000	0%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti																			
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	31 500	0%					2 294 000	14%	63 000	0%					693 400	4%	398 638	2%	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd					5 900 000	12%	1 241 000	3%	1 245 000	3%	1 640 000	3%			1 685 477	4%	520 000	1%	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	899 794	2%																	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån																			
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																			
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd									31 500	0%							100 000	1%	
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	35 000	1%											2 500 000	54%					
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd							470 000	11%							805 000	18%			
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis																	900 000	45%	
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	2 500 000	3%			1 700 000	2%	2 500 000	3%	500 000	1%	1 000 000	1%			1 000 000	1%	5 000 000	6%	
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		5 221 294	1%			11 700 000	2%	31 014 150	6%	24 207 149	5%	10 647 800	2%	2 500 000	0%	24 709 775	5%	13 878 638	3%	
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd													1 400 000	47%	450 000	15%			
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	2 700 000	4%	2 330 000	3%			4 400 000	6%	6 962 400	9%	4 280 000	6%	2 025 000	3%	2 790 000	4%	2 070 000	3%	
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	11 317 000	12%	8 646 000	10%	285 000	0%	10 517 800	12%	14 789 000	16%	4 704 500	5%	6 030 000	7%	1 657 000	2%	389 000	0%	
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	2 463 000	3%	3 941 500	5%	1 066 000	1%	1 842 000	2%	2 750 000	4%	2 400 000	3%	700 000	1%	3 750 000	5%	1 450 000	2%	
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	21 455 000	3%	19 123 153	3%	1 725 000	0%	45 486 902	7%	54 430 075	8%	37 902 000	6%	23 085 000	4%	24 862 050	4%	19 873 775	3%	
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån							691 725	41%			186 250	11%							
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd																			
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		37 935 000	4%	34 040 653	4%	3 076 000	0%	62 938 427	7%	78 931 475	9%	49 472 750	6%	33 240 000	4%	33 509 050	4%	23 782 775	3%	
Sum risikolån, tilskudd og programmer		107 502 194	4%	103 949 153	4%	199 266 027	7%	124 260 177	4%	128 383 476	4%	108 967 050	4%	105 604 500	4%	93 363 825	3%	83 145 663	3%	
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	2 238 000	8%	490 000	2%	2 178 500	8%			750 000	3%			980 000	4%	490 000	2%	1 092 500	4%	
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			6 100 000	91%															
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							6 940 500	32%											
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	400 000	3%	450 000	3%	5 350 000	37%			510 000	4%					787 000	5%			
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																			
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			3 000 000	20%	6 000 000	41%							1 250 000	8%					
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			3 160 000	19%									680 000	4%					
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd					28 205 215	86%													
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			1 860 000	7%	15 420 000	56%	2 950 000	11%			4 590 000	17%							
Diverse tilskudd	Tilskudd	50 000	1%					150 000	4%	3 000 000	78%									
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							195 000	100%											
Sum andre virkemidler		2 688 000	2%	15 060 000	9%	57 153 715	34%	10 235 500	6%	4 260 000	3%	4 590 000	3%	2 910 000	2%	1 277 000	1%	1 092 500	1%	
Sum andre virkemidler		2 688 000	2%	15 060 000	9%	57 153 715	34%	10 235 500	6%	4 260 000	3%	4 590 000	3%	2 910 000	2%	1 277 000	1%	1 092 500	1%	
Sum Totalt		110 190 194	4%	119 009 153	4%	256 419 742	8%	134 495 677	4%	132 643 476	4%	113 557 050	4%	108 514 500	3%	94 640 825	3%	84 238 163	3%	

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	10 Vest-Agder		11 Rogaland		12 Hordaland		14 Sogn Og Fjordane		15 Møre Og Romsdal		18 Nordland		19 Troms		20 Finnmark		21 Svalbard		
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål																			
Sum lavrisikolån																				
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0%
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	8 881 500	6%	15 488 500	10%	14 292 350	9%	1 530 000	1%	7 494 500	5%	4 870 000	3%	5 810 000	4%	4 140 000	3%			
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	150 000	0%	5 050 000	4%	19 600 000	16%	277 000	0%	10 050 000	8%	5 063 000	4%	2 796 000	2%	705 000	1%	1 775 000	1%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	9 204 000	5%	22 735 500	11%	30 830 000	15%	1 400 000	1%	21 027 000	10%	5 250 000	3%			1 500 000	1%	324 000	0%	
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			600 000	21%	450 000	16%													
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	4 118 000	4%	11 452 000	11%	16 600 000	16%	1 000 000	1%	11 149 000	11%	178 500	0%							
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	13 590 000	6%	32 650 000	15%	23 805 000	11%	1 450 000	1%	14 580 000	7%	490 000	0%	500 000	0%					
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	2 250 000	3%	5 580 000	8%	10 120 000	14%	12 100 000	17%	2 500 000	3%			4 270 000	6%	1 830 000	3%			
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap					16 000 000	26%			3 500 000	6%	8 000 000	13%							
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	938 000	3%	1 091 500	4%	2 858 300	10%	1 124 500	4%	2 547 500	9%	3 653 000	12%	112 543	0%	400 000	1%			
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	29 854 544	6%	61 821 000	12%	70 430 000	13%	29 860 000	6%	52 368 000	10%	6 260 720	1%	3 517 000	1%	6 240 000	1%			
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			3 000 000	6%	8 000 000	16%			2 000 000	4%			2 000 000	4%					
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd																			
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd							1 133 333	33%			1 133 333	33%	1 133 333	33%					
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		68 986 044	4%	159 468 500	10%	212 985 650	14%	49 874 833	3%	127 216 000	8%	34 898 553	2%	20 138 876	1%	14 815 000	1%	2 099 000	0%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	700 000	2%			1 800 000	5%	5 800 000	17%	4 360 000	12%	1 245 000	4%	5 008 478	14%	760 000	2%			
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	7 480 000	3%	4 352 000	2%	24 755 000	9%	19 094 896	7%	23 507 000	8%	35 279 311	12%	30 725 618	11%	22 224 500	8%	800 000	0%	
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	737 500	2%			625 000	1%	2 041 125	5%	2 063 625	5%	16 270 000	39%	3 032 250	7%	4 210 563	10%			
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					225 000	37%							390 000	63%					
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	514 500	3%			91 517	1%	381 700	2%	4 286 029	26%	998 500	6%	2 980 500	18%	2 320 500	14%			
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%																	
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	1 350 000	3%	300 000	1%	921 879	2%	4 098 418	9%	600 000	1%	16 558 593	35%	1 839 000	4%	3 620 500	8%			
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån													375 000	100%					
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt																			
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			31 500	0%			153 000	1%	31 500	0%			515 562	5%	46 500	0%			
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis																			
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			477 500	11%			185 000	4%			372 200	8%	138 904	3%	247 000	6%			
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	1 100 000	55%																	
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	3 750 000	5%	5 300 000	6%	17 485 000	21%	4 300 000	5%	14 750 000	18%	4 750 000	6%	2 960 000	4%					
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		15 732 000	3%	10 461 000	2%	45 903 396	9%	36 054 139	7%	49 598 154	9%	75 473 604	14%	47 965 312	9%	33 429 563	6%	800 000	0%	
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd																			
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	2 400 000	3%	6 900 000	9%	4 520 000	6%	6 009 000	8%	5 520 000	7%	5 360 000	7%	3 532 000	5%	1 066 000	1%			
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	1 030 000	1%	2 090 000	2%	4 175 000	5%	1 430 000	2%	5 060 000	6%	165 000	0%							
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	1 435 000	2%	5 620 000	8%	2 641 400	4%	3 646 500	5%	1 187 924	2%	3 460 000	5%	6 097 221	8%					
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	24 480 000	4%	43 373 000	7%	42 069 500	7%	56 099 000	9%	50 990 500	8%	49 105 000	8%	29 446 500	5%	11 643 675	2%			
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån									126 750	8%	30 000	2%	599 813	36%					
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd											1 766 000	31%	850 000	15%	825 000	15%			
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		29 345 000	3%	57 983 000	6%	53 405 900	6%	67 184 500	8%	62 885 174	7%	59 886 000	7%	40 525 534	5%	13 534 675	2%			
Sum risikolån, tilskudd og programmer		114 063 044	4%	227 912 500	8%	312 294 946	11%	153 113 472	5%	239 699 328	8%	170 258 157	6%	108 629 722	4%	61 779 238	2%	2 899 000	0%	
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd			2 685 740	10%	1 234 700	5%			1 660 000	6%			489 000	2%					
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							350 000	5%											
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							96 000	0%			11 337 000	52%	3 392 000	16%					
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			300 000	2%	300 000	2%					1 400 000	10%			300 000	2%			
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd																			
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									4 500 000	31%									
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd			2 395 000	14%							1 930 000	11%	3 885 000	23%	1 000 000	6%	2 100 000	12%	
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd																			
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd					500 000	2%													
Diverse tilskudd	Tilskudd					300 000	8%	75 000	2%	264 000	7%									
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis																			
Sum andre virkemidler				5 380 740	3%	2 334 700	1%	521 000	0%	6 424 000	4%	14 667 000	9%	7 766 000	5%	1 300 000	1%	2 100 000	1%	
Sum andre virkemidler			0%	5 380 740	3%	2 334 700	1%	521 000	0%	6 424 000	4%	14 667 000	9%	7 766 000	5%	1 300 000	1%	2 100 000	1%	
Sum Totalt		114 063 044	4%	233 293 240	7%	314 629 646	10%	153 634 472	5%	246 123 328	8%	184 925 157	6%	116 395 722	4%	63 079 238	2%	4 999 000	0%	

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Geografi NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	50 Trøndelag		99 Flere fylker/Utland		X Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære							
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål							
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål							
Sum lavrisikolån								
Sum lavrisikolån		0	0%	0%	0%	0%	0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	16 358 500	10%	10 200 000	6%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	11 710 000	10%	34 455 000	28%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	18 373 125	9%					200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	1 800 000	63%					2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	10 323 000	10%	14 216 000	14%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	67 695 000	31%					215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	16 400 000	23%					72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			3 500 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	2 152 000	7%	3 550 000	12%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	53 585 062	10%	5 000 000	1%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	6 000 000	12%					50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd			1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd							3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		204 396 687	13%	72 221 000	5%			1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	6 858 000	20%					35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	41 728 500	15%	2 619 400	1%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	5 776 875	14%					42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti							615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	1 734 350	10%					16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd							100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	5 375 000	11%					47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån							375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt			1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	489 500	4%	9 500 000	87%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	2 005 000	43%	100 000	2%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	567 125	13%	1 125 000	26%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis							2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	11 500 000	14%	2 547 000	3%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		76 034 350	14%	17 291 400	3%			532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	850 000	28%	310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	11 730 000	16%					74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	18 505 000	20%					90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	6 625 000	9%	23 250 000	31%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	84 970 500	13%	3 537 000	1%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	46 875	3%					1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd			2 239 532	39%			5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		122 727 375	14%	29 336 532	3%			893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		403 158 412	14%	118 848 932	4%	0%		2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	1 460 000	6%	10 725 000	41%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd							21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd			4 700 000	32%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd			917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1 400 000	8%	400 000	2%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd					4 743 372	14%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	2 240 000	8%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd							3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							195 000
Sum andre virkemidler		5 100 000	3%	16 967 000	10%	4 743 372	3%	166 570 527
Sum andre virkemidler		5 100 000	3%	16 967 000	10%	4 743 372	3%	166 570 527
Sum Totalt		408 258 412	13 %	135 815 932	4 %	4 743 372	0 %	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Distriktpolitiske virkemiddelområde NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Innenfor virkeområdet		Utenfor virkeområdet		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære							
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål							
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål							
Sum lavrisikolån								
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	19 631 500	12%	127 382 313	81%	10 200 000	6%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	15 041 000	12%	71 255 100	58%	36 285 000	30%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	24 697 125	12%	175 874 150	88%			200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			2 850 000	100%			2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	8 453 000	8%	70 686 500	70%	21 716 000	22%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	22 520 000	10%	193 371 514	90%			215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	25 670 000	35%	47 117 000	65%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	8 000 000	13%	24 000 000	40%	28 750 000	47%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	6 273 195	21%	13 282 550	44%	10 330 000	35%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	97 748 220	19%	419 903 106	80%	5 000 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			7 000 000	14%	43 000 000	86%	50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1 300 000	100%	1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd	3 400 000	100%					3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		231 434 040	15%	1 152 722 233	75%	156 581 000	10%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	34 491 478	98%	53 000	0%	520 000	1%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	254 922 901	90%	6 769 000	2%	23 103 696	8%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	42 220 063	100%					42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	615 000	100%					615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	16 725 134	100%	63 000	0%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%					100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	31 977 930	67%	8 749 794	18%	7 066 937	15%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	375 000	100%					375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt					1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	752 000	7%	131 500	1%	10 015 562	92%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	400 000	9%	2 135 000	46%	2 105 000	45%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	1 798 104	41%	947 500	22%	1 642 125	37%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			1 700 000	85%	300 000	15%	2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	18 020 000	22%	52 875 000	65%	10 647 000	13%	81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		402 397 610	76%	73 423 794	14%	56 800 320	11%	532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	450 000	15%	2 250 000	75%	310 000	10%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	52 942 000	71%	21 652 400	29%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	39 561 300	44%	50 944 000	56%	285 000	0%	90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	27 161 645	37%	23 213 900	31%	23 950 000	32%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	425 847 970	66%	212 367 660	33%	5 442 000	1%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 498 913	89%	182 500	11%			1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	3 441 000	61%			2 239 532	39%	5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		550 902 828	62%	310 610 460	35%	32 226 532	4%	893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 184 734 477	40%	1 536 756 487	52%	245 607 852	8%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	1 239 000	5%	12 759 440	48%	12 475 000	47%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	350 000	5%	6 100 000	91%	225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	20 745 500	95%			1 020 000	5%	21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	1 987 000	14%	7 810 000	54%	4 700 000	32%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd					917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			5 750 000	39%	9 000 000	61%	14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	7 415 000	44%	7 335 000	43%	2 200 000	13%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd			32 948 587	100%			32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd			27 560 000	100%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	3 225 000	84%	614 000	16%			3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			195 000	100%			195 000
Sum andre virkemidler		34 961 500	21%	101 072 027	61%	30 537 000	18%	166 570 527
Sum andre virkemidler		34 961 500	21%	101 072 027	61%	30 537 000	18%	166 570 527
Sum Totalt		1 219 695 977	39%	1 637 828 514	52%	276 144 852	9%	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester.

"Uspesifisert" kolonne inneholder også bevilgninger som er fylkes-/kommuneovergrepene finansiering som ikke lar seg tildele til et spesifikk fylke/kommune.

Innovasjonsnivå NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Innovasjon på bedriftsnivå		Innovasjon på regionalt nivå		Innovasjon på nasjonalt nivå		Innovasjon på internasjonalt nivå		Ikke relevant		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære													
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål													
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål													
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%		0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	100 000	0%	31 500	0%	19 069 500	12%	127 712 813	81%	10 300 000	7%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	3 930 000	3%	7 385 000	6%	18 163 100	15%	56 908 000	46%	36 195 000	30%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	1 890 000	1%	679 500	0%	15 561 125	8%	163 451 400	81%	18 989 250	9%			200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti							2 550 000	89%	300 000	11%			2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	2 675 000	3%	2 833 000	3%	20 083 000	20%	65 898 000	65%	9 366 500	9%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU					1 800 000	1%	214 091 514	99%					215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU					880 000	1%	71 757 000	99%	150 000	0%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap					250 000	0%	57 000 000	94%	3 500 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	1 067 395	4%	4 423 000	15%	4 931 500	17%	10 814 550	36%	8 649 300	29%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	2 160 000	0%			16 119 562	3%	499 221 764	96%	5 150 000	1%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån									50 000 000	100%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd									1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd									3 400 000	100%			3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		11 822 395	1%	15 352 000	1%	96 857 787	6%	1 269 405 041	82%	147 300 050	10%			1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	1 630 000	5%	8 529 478	24%	8 220 000	23%	15 465 000	44%	1 220 000	3%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	35 534 779	12%	55 721 600	20%	76 784 870	27%	87 396 641	31%	29 357 707	10%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	2 215 500	5%	7 023 750	17%	8 920 625	21%	20 296 625	48%	3 763 563	9%			42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti					225 000	37%	390 000	63%					615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	1 431 029	9%	1 093 400	7%	4 871 550	29%	9 044 517	54%	347 638	2%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd			100 000	100%									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	4 905 640	10%	5 196 000	11%	10 335 879	22%	14 547 771	30%	12 809 371	27%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			375 000	100%									375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt									1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	31 500	0%	216 500	2%	214 500	2%	161 000	1%	10 275 562	94%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis							2 235 000	48%	2 405 000	52%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	419 700	10%	140 000	3%	250 000	6%			3 578 029	82%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis			800 000	40%	700 000	35%	500 000	25%					2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	750 000	1%	1 200 000	1%	15 002 000	18%	59 710 000	73%	4 880 000	6%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		46 918 148	9%	80 395 728	15%	125 524 424	24%	209 746 554	39%	70 036 870	13%			532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1 400 000	47%	850 000	28%	450 000	15%			310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	39 093 400	52%	1 250 000	2%	800 000	1%			33 451 000	45%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	75 145 300	83%	7 020 000	8%	3 685 000	4%			4 940 000	5%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	16 565 000	22%	17 766 000	24%	9 566 000	13%	9 400 000	13%	21 028 545	28%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	362 852 782	56%	51 672 946	8%	9 783 000	2%	2 162 000	0%	217 186 902	34%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 291 538	77%			123 750	7%			266 125	16%			1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	2 495 000	44%	175 000	3%	721 000	13%			2 289 532	40%			5 680 532
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		498 843 020	56%	78 733 946	9%	25 128 750	3%	11 562 000	1%	279 472 104	31%			893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		557 583 563	19%	174 481 674	6%	247 510 961	8%	1 490 713 595	50%	496 809 023	17%		0%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	489 000	2%					13 744 440	52%	12 240 000	46%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							6 450 000	97%	225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	1 160 000	5%	2 913 000	13%	5 481 000	25%	5 583 500	26%	6 628 000	30%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	2 550 000	18%	300 000	2%	2 197 000	15%	1 450 000	10%	8 000 000	55%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd									917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd							14 750 000	100%					14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1 050 000	6%			900 000	5%	12 785 000	75%	2 215 000	13%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							7 495 000	23%			25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd							27 560 000	100%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	50 000	1%	375 000	10%	3 300 000	86%	114 000	3%					3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			195 000	100%									195 000
Sum andre virkemidler		5 299 000	3%	3 783 000	2%	11 878 000	7%	89 931 940	54%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		5 299 000	3%	3 783 000	2%	11 878 000	7%	89 931 940	54%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		562 882 563	18%	178 264 674	6%	259 388 961	8%	1 580 645 535	50%	527 034 023	17%	25 453 587	1%	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Type Innovasjon NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Produkt-/tjenesteinnovasjon		Prosessinnovasjon		Organisatorisk innovasjon		Markedsmessig innovasjon		Ikke relevant		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære													0
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål													0
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål													0
Sum lavrisikolån														0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	131 135 850	83%	5 861 500	4%	2 235 000	1%	7 681 463	5%	10 300 000	7%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	62 806 100	51%	20 260 000	17%	550 000	0%	2 770 000	2%	36 195 000	30%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	157 996 400	79%	16 705 125	8%			6 880 500	3%	18 989 250	9%			200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	2 550 000	89%							300 000	11%			2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	62 829 000	62%	13 744 000	14%	2 995 000	3%	11 921 000	12%	9 366 500	9%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	209 901 514	97%	5 990 000	3%									215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	72 637 000	100%							150 000	0%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	57 250 000	94%							3 500 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	11 029 093	37%	1 726 000	6%	2 020 000	7%	6 461 352	22%	8 649 300	29%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	408 069 544	78%	107 681 782	21%	250 000	0%	1 500 000	0%	5 150 000	1%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknornfond	Lån									50 000 000	100%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såknornfond	Tilskudd									1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktrettede såknornfond	Tilskudd									3 400 000	100%			3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 176 204 501	76%	171 968 407	11%	8 050 000	1%	37 214 315	2%	147 300 050	10%			1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	30 352 478	87%	952 000	3%	100 000	0%	2 440 000	7%	1 220 000	3%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	150 103 995	53%	64 974 670	23%	18 794 400	7%	21 564 825	8%	29 357 707	10%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	21 197 438	50%	14 229 063	34%	1 200 000	3%	1 830 000	4%	3 763 563	9%			42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	615 000	100%											615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	8 513 996	51%	6 893 000	41%	63 000	0%	970 500	6%	347 638	2%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%											100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	22 348 771	47%	6 206 640	13%	1 915 879	4%	4 514 000	9%	12 809 371	27%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	375 000	100%											375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt									1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	319 000	3%	136 500	1%	31 500	0%	136 500	1%	10 275 562	94%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	2 235 000	48%							2 405 000	52%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	369 700	8%	300 000	7%	140 000	3%			3 578 029	82%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	600 000	30%	300 000	15%	200 000	10%	900 000	45%					2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	48 745 000	60%	8 850 000	11%	6 750 000	8%	12 317 000	15%	4 880 000	6%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		285 875 378	54%	102 841 873	19%	29 194 779	5%	44 672 825	8%	70 036 870	13%			532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	450 000	15%	2 250 000	75%					310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	19 038 000	26%	22 105 400	30%					33 451 000	45%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	42 818 000	47%	40 187 300	44%			3 000 000	3%	4 785 000	5%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	35 706 000	48%	690 000	1%	2 235 000	3%	14 666 000	20%	21 028 545	28%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	203 150 996	32%	191 919 732	30%	24 075 000	4%	7 325 000	1%	217 186 902	34%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	796 688	47%	532 350	32%	56 250	3%	30 000	2%	266 125	16%			1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	1 571 000	28%			1 350 000	24%	470 000	8%	2 289 532	40%			5 680 532
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		303 530 684	34%	257 684 782	29%	27 716 250	3%	25 491 000	3%	279 317 104	31%			893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 765 610 562	60%	532 495 062	18%	64 961 029	2%	107 378 140	4%	496 654 023	17%			2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	13 044 700	49%	700 000	3%			488 740	2%	12 240 000	46%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	6 450 000	97%							225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	5 689 000	26%	4 197 000	19%	2 352 500	11%	2 899 000	13%	6 628 000	30%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	1 897 000	13%	300 000	2%	800 000	6%	3 500 000	24%	8 000 000	55%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd									917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	14 750 000	100%											14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	8 225 000	49%	3 500 000	21%	900 000	5%	2 110 000	12%	2 215 000	13%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	4 495 000	14%					3 000 000	9%			25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	26 580 000	96%					980 000	4%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	3 150 000	82%	689 000	18%									3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	100%											195 000
Sum andre virkemidler		84 475 700	51%	9 386 000	6%	4 052 500	2%	12 977 740	8%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		84 475 700	51%	9 386 000	6%	4 052 500	2%	12 977 740	8%	30 225 000	18%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		1 850 086 262	59%	541 881 062	17%	69 013 529	2%	120 355 880	4%	526 879 023	17%	25 453 587	1%	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Bedriftstørrrelse NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	0-19		20-50		51-100		101-250		>250		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære													
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål													
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål													
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	121 590 000	77%	400 000	0%							35 223 813	22%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	97 106 100	79%	5 960 000	5%	5 450 000	4%	8 990 000	7%	5 075 000	4%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	174 253 025	87%	13 770 000	7%	6 098 250	3%	450 000	0%	6 000 000	3%			200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	2 850 000	100%											2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	85 242 500	85%	11 371 500	11%	3 951 500	4%	290 000	0%					100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	183 501 514	85%	29 340 000	14%	3 050 000	1%							215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	59 737 000	82%	7 600 000	10%	1 700 000	2%			3 750 000	5%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	15 250 000	25%			8 000 000	13%			37 500 000	62%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	27 866 350	93%	1 379 395	5%	530 000	2%			110 000	0%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	324 748 326	62%	53 960 000	10%	14 940 000	3%	32 320 000	6%	96 683 000	18%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	45 000 000	90%	5 000 000	10%									50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1 300 000	100%											1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd	3 400 000	100%											3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		1 141 844 815	74%	128 780 895	8%	43 719 750	3%	42 050 000	3%	149 118 000	10%	35 223 813	2%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	32 378 478	92%									2 686 000	8%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	209 986 273	74%	40 411 000	14%	24 515 470	9%	6 465 854	2%	3 417 000	1%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	34 908 813	83%	5 090 625	12%	1 517 500	4%	703 125	2%					42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	615 000	100%											615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	12 538 134	75%			4 250 000	25%							16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd											100 000	100%	100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	37 457 661	78%	7 497 000	16%	2 110 000	4%	430 000	1%	300 000	1%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			375 000	100%									375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt	1 400 000	100%											1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	10 899 062	100%											10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	4 640 000	100%											4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	4 175 229	95%							212 500	5%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	2 000 000	100%											2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	68 132 000	84%	11 210 000	14%	1 450 000	2%	750 000	1%					81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		419 130 650	79%	64 583 625	12%	33 842 970	6%	8 348 979	2%	3 929 500	1%	2 786 000	1%	532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1 710 000	57%	1 300 000	43%									3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	74 594 400	100%											74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	83 390 300	92%	4 600 000	5%	2 375 000	3%	140 000	0%	285 000	0%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	54 960 545	74%	1 450 000	2%			850 000	1%	17 065 000	23%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	637 658 630	99%	2 712 000	0%	1 000 000	0%	137 000	0%	2 150 000	0%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 681 413	100%											1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	4 080 532	72%	1 200 000	21%					400 000	7%			5 680 532
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		858 075 820	96%	11 262 000	1%	3 375 000	0%	1 127 000	0%	19 900 000	2%	38 009 813	1%	893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		2 419 051 284	82%	204 626 520	7%	80 937 720	3%	51 525 979	2%	172 947 500	6%	38 009 813	1%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	22 245 440	84%	3 478 000	13%	750 000	3%							26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	575 000	9%							6 100 000	91%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	13 665 500	63%	4 494 000	21%	1 055 000	5%	300 000	1%	2 251 000	10%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	11 047 000	76%	1 100 000	8%			1 750 000	12%	600 000	4%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	100%											917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	9 000 000	61%							5 750 000	39%			14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	8 875 000	52%	2 785 000	16%	2 860 000	17%	2 430 000	14%					16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	7 495 000	23%	5 250 000	16%			3 760 215	11%	16 443 372	50%			32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	23 015 000	84%	3 165 000	11%			980 000	4%	400 000	1%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	539 000	14%	150 000	4%	150 000	4%			3 000 000	78%			3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis	195 000	100%											195 000
Sum andre virkemidler		97 568 940	59%	20 422 000	12%	4 815 000	3%	9 220 215	6%	34 544 372	21%			166 570 527
Sum andre virkemidler		97 568 940	59%	20 422 000	12%	4 815 000	3%	9 220 215	6%	34 544 372	21%			166 570 527
Sum Totalt		2 516 620 224	80%	225 048 520	7%	85 752 720	3%	60 746 194	2%	207 491 872	7%	38 009 813	1%	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Kjennetegn NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Kvinnerettet		Miljøeffekt		Informasjons- og kommunikasjonsteknologirettet		Ingen relevante kjennetegn		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære									0
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål									0
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål									0
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	29 970 500	19%	33 216 500	21%	59 294 500	38%	59 225 500	38%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	11 393 100	9%	77 061 100	63%	10 931 000	9%	90 530 000	74%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	39 310 400	20%	76 691 250	38%	84 648 750	42%	100 629 025	50%	200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	750 000	26%	1 800 000	63%	150 000	5%	2 700 000	95%	2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	57 423 000	57%	60 529 500	60%	14 900 500	15%	4 031 500	4%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	31 470 000	15%	77 170 000	36%	125 871 314	58%	49 490 000	23%	215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	14 789 000	20%	15 020 000	21%	41 449 000	57%	14 438 000	20%	72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			25 250 000	42%	16 000 000	26%	3 500 000	6%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	12 787 695	43%	10 883 800	36%	3 244 550	11%	11 707 543	39%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	69 349 562	13%	517 651 326	99%	106 176 544	20%	262 502 220	50%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Lån									50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-såkornfond	Tilskudd									1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd							3 400 000	100%	3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		267 243 257	17%	895 273 476	58%	462 666 158	30%	602 153 788	39%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	12 308 478	35%	8 005 000	23%	5 915 000	17%	21 768 478	62%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	94 527 139	33%	92 611 328	33%	37 490 000	13%	160 728 792	56%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	13 223 313	31%	16 748 125	40%	5 208 625	12%	31 516 750	75%	42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			390 000	63%			615 000	100%	615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	6 012 946	36%	13 091 500	78%	6 013 550	36%	10 308 584	61%	16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd									100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	18 603 747	39%	16 856 356	35%	4 350 000	9%	25 283 161	53%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån	375 000	100%					375 000	100%	375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	642 500	6%	136 500	1%	176 000	2%	10 691 562	98%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	1 335 000	29%	500 000	11%	1 400 000	30%	785 000	17%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	319 700	7%					2 748 104	63%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	1 625 000	81%	1 600 000	80%	700 000	35%			2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	49 587 000	61%	62 400 000	77%	11 900 000	15%	2 280 000	3%	81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		198 559 823	37%	212 338 809	40%	73 153 175	14%	268 500 431	50%	532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd	1 400 000	47%	2 700 000	90%			2 160 000	72%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	23 211 000	31%	31 360 000	42%			70 144 400	94%	74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	11 983 000	13%	66 293 300	73%	285 000	0%	61 296 800	68%	90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	26 498 545	36%	23 033 000	31%	2 391 000	3%	36 958 045	50%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	324 505 728	50%	317 277 625	49%	425 000	0%	583 646 430	91%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	1 118 500	67%	355 000	21%			1 587 663	94%	1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	1 745 000	31%	825 000	15%			3 875 532	68%	5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		390 461 773	44%	441 843 925	49%	3 101 000	0%	759 668 870	85%	893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		856 264 853	29%	1 549 456 210	52%	538 920 333	18%	1 630 323 088	55%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	10 327 000	39%	9 902 200	37%	4 422 740	17%	12 950 700	49%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd			6 675 000	100%			225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	5 845 000	27%	5 263 500	24%	4 177 500	19%	12 752 000	59%	21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	3 560 000	25%	600 000	4%	3 987 000	28%	8 300 000	57%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd							917 000	100%	917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd			13 250 000	90%					14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	3 460 000	20%	12 525 000	74%	6 000 000	35%	5 205 000	31%	16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd	7 495 000	23%	7 495 000	23%			3 000 000	9%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	19 345 000	70%	3 580 000	13%	22 880 000	83%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	125 000	3%	3 839 000	100%			3 639 000	95%	3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis							195 000	100%	195 000
Sum andre virkemidler		50 157 000	30%	63 129 700	38%	41 467 240	25%	47 183 700	28%	166 570 527
Sum andre virkemidler		50 157 000	30%	63 129 700	38%	41 467 240	25%	47 183 700	28%	166 570 527
Sum Totalt		906 421 853	29%	1 612 585 910	51%	580 387 573	19%	1 677 506 788	54%	3 133 669 343

Næringsområde NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	S-001 Energi og miljø		S-002 Helse		S-005 Landbruk		S-006 Marin		S-007 Maritim		S-008 Olje og gass		S-009 Reiseliv		S-999 Ikke		X Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål																			
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål																			
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	12 589 000	8%	24 764 500	16%	4 584 000	3%	6 957 500	4%	7 961 500	5%	6 708 500	4%	3 919 000	2%	89 729 813	57%			157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	2 808 000	2%	1 920 000	2%	19 860 100	16%	37 507 000	31%	11 500 000	9%	1 020 000	1%	420 000	0%	47 546 000	39%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	21 694 500	11%	11 480 000	6%	2 530 500	1%	27 457 625	14%	21 725 500	11%	12 150 000	6%	5 902 500	3%	97 630 650	49%			200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	1 050 000	37%									300 000	11%			1 500 000	53%			2 850 000
NFD 2421.71 Innovative nærmiljøer	Tilskudd	10 355 000	10%	15 400 000	15%	3 690 000	4%	12 085 000	12%	8 900 000	9%	13 200 000	13%	2 615 000	3%	34 610 500	34%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	17 090 000	8%	17 385 200	8%	2 650 000	1%	12 520 000	6%	30 690 000	14%	48 415 000	22%	3 900 000	2%	81 571 314	38%	1 670 000	1%	215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU			45 587 000	63%					8 000 000	11%					19 200 000	26%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			24 000 000	40%										36 750 000	60%			60 750 000	
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	456 000	2%	1 106 500	4%	157 500	1%	722 500	2%	4 000 000	13%	94 500	0%	11 385 695	38%	11 963 050	40%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	168 191 606	32%			16 140 000	3%	128 381 720	25%	131 571 000	25%	16 940 000	3%			61 427 000	12%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån			9 000 000	18%											41 000 000	82%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd															1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd															3 400 000	100%			3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		234 234 106	15%	150 643 200	10%	49 612 100	3%	225 631 345	15%	224 348 000	15%	98 828 000	6%	28 142 195	2%	527 628 327	34%	1 670 000	0%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	800 000	2%	785 000	2%	2 875 000	8%	2 600 000	7%	645 000	2%	445 000	1%	12 888 478	37%	14 026 000	40%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	7 765 523	3%	16 648 618	6%	24 080 000	8%	29 083 605	10%	6 340 000	2%	4 764 000	2%	80 280 579	28%	115 833 272	41%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	1 078 125	3%	340 000	1%	1 365 000	3%	14 470 688	34%	2 215 625	5%	1 125 000	3%	10 334 063	24%	11 291 563	27%			42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti							390 000	63%					225 000	37%					615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	398 000	2%	173 000	1%	5 209 000	31%	6 227 000	37%	94 500	1%			959 929	6%	3 726 705	22%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd													100 000	100%					100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	2 349 477	5%	2 758 294	6%	400 000	1%	3 632 500	8%	31 500	0%	21 879	0%	14 547 500	30%	24 053 511	50%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån													375 000	100%					375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt															1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd			98 000	1%	185 000	2%	101 500	1%					168 000	2%	10 346 562	95%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av nærmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	500 000	11%	35 000	1%											4 105 000	88%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd			250 000	6%	200 000	5%							119 700	3%	3 818 029	87%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	175 000	9%					200 000	10%					500 000	25%	1 125 000	56%			2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	13 450 000	16%	1 900 000	2%	5 200 000	6%	14 550 000	18%	8 750 000	11%	9 750 000	12%	5 320 000	7%	22 622 000	28%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		26 516 125	5%	22 987 912	4%	39 514 000	7%	71 255 293	13%	18 076 625	3%	16 105 879	3%	125 818 249	24%	212 347 642	40%	1 670 000	0%	532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd			2 700 000	90%											310 000	10%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis					74 594 400	100%													74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	6 525 000	7%			84 225 300	93%									40 000	0%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd					59 543 145	80%	150 000	0%					14 182 400	19%	450 000	1%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	350 000	0%	2 335 000	0%	623 983 087	97%							14 314 543	2%	2 675 000	0%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån					1 636 413	97%							45 000	3%					1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd					5 680 532	100%													5 680 532
LMD - Sum Risikolån, Tilskudd og programmer		6 875 000	1%	2 335 000	0%	852 362 877	95%	150 000	0%					28 541 943	3%	3 475 000	0%	1 670 000	0%	893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		267 625 231	9%	175 966 112	6%	941 488 977	32%	297 036 638	10%	242 424 625	8%	114 933 879	4%	182 502 387	6%	743 450 968	25%	1 670 000	0%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	5 057 500	19%	5 281 240	20%	490 000	2%	482 000	2%	2 150 000	8%	1 724 700	7%			11 288 000	43%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd							6 675 000	100%											6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	1 287 500	6%			3 446 000	16%			333 000	2%			3 845 000	18%	12 854 000	59%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd													600 000	4%	13 897 000	96%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd															917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd									4 250 000	29%					10 500 000	71%			14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	2 300 000	14%					300 000	2%	3 345 000	20%	845 000	5%	300 000	2%	9 860 000	58%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd															7 495 000	23%	25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	1 340 000	5%	9 375 000	34%											16 845 000	61%			27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	489 000	13%			3 200 000	83%	150 000	4%											3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis													195 000	100%					195 000
Sum andre virkemidler		10 474 000	6%	14 656 240	9%	7 136 000	4%	932 000	1%	16 753 000	10%	2 569 700	2%	4 940 000	3%	83 656 000	50%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		10 474 000	6%	14 656 240	9%	7 136 000	4%	932 000	1%	16 753 000	10%	2 569 700	2%	4 940 000	3%	83 656 000	50%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		278 099 231	9%	190 622 352	6%	948 624 977	30%	297 968 638	10%	259 177 625	8%	117 503 579	4%	187 442 387	6%	827 106 968	26%	27 123 587	1%	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

Delmål NETTO tilsagn

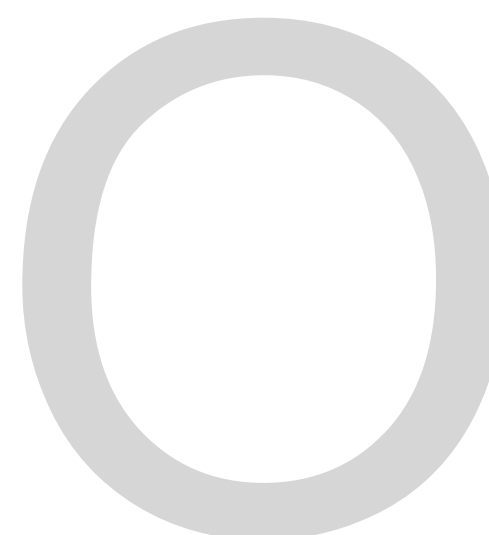
Budsjettpost	Virkemiddel	Gründer*		Bedrift*		Personkunde*		Annet*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære									
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål									
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål									
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	148 613 813	95%	8 600 000	5%					157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	48 428 000	40%	43 518 100	36%			30 635 000	25%	122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	116 055 500	58%	84 515 775	42%					200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti	900 000	32%	1 950 000	68%					2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	14 033 500	14%	45 283 000	45%			41 539 000	41%	100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	111 250 000	52%	104 641 514	48%					215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	40 939 000	56%	31 598 000	43%			250 000	0%	72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap			24 000 000	40%			36 750 000	60%	60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	10 221 050	34%	12 455 695	42%			7 209 000	24%	29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	140 890 500	27%	375 260 826	72%			6 500 000	1%	522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån	17 000 000	34%	33 000 000	66%					50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd	1 300 000	100%							1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede såkornfond	Tilskudd			3 400 000	100%					3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		649 631 363	42%	768 222 910	50%			122 883 000	8%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	32 581 000	93%	2 083 478	6%			400 000	1%	35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	85 510 723	30%	180 508 978	63%	890 000	0%	17 885 896	6%	284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	21 003 188	50%	21 216 875	50%					42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti	615 000	100%							615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	5 314 734	32%	11 073 400	66%			400 000	2%	16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd	100 000	100%							100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	14 143 640	30%	21 500 724	45%			12 150 297	25%	47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			375 000	1					375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt							1 400 000	100%	1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	1 044 562	10%	254 500	2%			9 600 000	88%	10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	3 505 000	76%	335 000	7%			800 000	17%	4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	50 000	1%	1 052 200	24%			3 285 529	75%	4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	700 000	35%	500 000	25%			800 000	40%	2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	11 300 000	14%	41 962 000	51%			28 280 000	35%	81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		175 867 847	33%	280 862 155	53%	890 000	0%	75 001 722	14%	532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd			1 850 000	61%			1 160 000	39%	3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis	1 550 000	2%	5 130 000	7%	67 914 400	91%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	15 472 000	17%	69 218 300	76%	440 000	0%	5 660 000	6%	90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	33 150 000	45%	27 104 545	36%			14 071 000	19%	74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	44 397 545	7%	88 555 950	14%	508 951 785	79%	1 752 350	0%	643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån	46 875	3%	180 000	11%	1 454 538	87%			1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	2 569 532	45%	2 261 000	40%			850 000	15%	5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		97 185 952	11%	194 299 795	22%	578 760 723	65%	23 493 350	3%	893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		922 685 162	31%	1 243 384 860	42%	579 650 723	20%	221 378 072	7%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	5 578 700	21%	8 952 240	34%			11 942 500	45%	26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	350 000	5%	6100000	0,91385768			225 000	3%	6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	6 645 000	31%	11 949 500	55%			3 171 000	15%	21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	7 487 000	52%	6 710 000	46%			300 000	2%	14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd	917 000	100%							917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	960 000	7%	3 290 000	22%			10 500 000	71%	14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	1 500 000	9%	15 450 000	91%					16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd							32 948 587	100%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	3 450 000	13%	19 200 000	70%			4 910 000	18%	27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd	339 000	9%	200 000	5%			3 300 000	86%	3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis			195 000	100%					195 000
Sum andre virkemidler		27 226 700	16%	72 046 740	43%			67 297 087	40%	166 570 527
Sum andre virkemidler		27 226 700	16%	72 046 740	43%		0%	67 297 087	40%	166 570 527
Sum Totalt		949 911 862	30%	1 315 431 600	42%	579 650 723	18%	288 675 159	9%	3 133 669 343

*Gründer (0-3 år fra stiftelses- og tilsagnsdato)

*Bedrift (over 3 år fra stiftelses- og tilsagnsdato)

*Personkunde (søkt med norsk personnummer)

*Annet (ikke tilgjengelig stiftelsesdato eller norsk personnummer eller tilsagnsmottaker er stiftelse, forening eller lignende)

Internasjonalt NETTO tilsagn

Budsjettpost	Virkemiddel	Internasjonalt rettet - Annet		Internasjonalt rettet - Eksport		Nasjonalt rettet		Uspesifisert*		Totalt
		Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	Innvilget	Andel	
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Ordinære									
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Fiskeriformål									
NFD 2421.90 Lavrisikolån	Landbruksformål									
Sum lavrisikolån		0	0%	0	0%	0	0%		0%	0
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Landsdekkende etablerertilskudd	22 579 500	14%	75 055 000	48%	59 479 313	38%	100 000	0%	157 213 813
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Tilskudd	11 337 000	9%	47 184 100	38%	64 060 000	52%			122 581 100
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Innovasjonslån	28 824 000	14%	152 688 625	76%	19 058 650	10%			200 571 275
NFD 2421.50 Innovasjon prosjekter	Garanti			2 550 000	89%	300 000	11%			2 850 000
NFD 2421.71 Innovative næringsmiljøer	Tilskudd	29 346 000	29%	63 727 000	63%	7 782 500	8%			100 855 500
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	IFU	34 685 000	16%	163 566 514	76%	17 640 000	8%			215 891 514
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	OFU	5 130 000	7%	51 337 000	71%	16 320 000	22%			72 787 000
NFD 2421.72 Innovasjonskontrakter	Innovasjonspartnerskap	24 000 000	40%	33 000 000	54%	3 750 000	6%			60 750 000
NFD 2421.74 Reiseliv, profilering og kompetanse	Tilskudd	8 717 352	29%	13 446 593	45%	7 721 800	26%			29 885 745
NFD 2421.76 Miljøteknologi	Tilskudd - Miljøteknologi	54 680 000	10%	421 273 062	81%	46 698 264	9%			522 651 326
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Lån					50 000 000	100%			50 000 000
NFD 2421.77 Tilskudd til pre-så Kornfond	Tilskudd					1 300 000	100%			1 300 000
NFD 2421.78 Adm. støtte for distriktsrettede så Kornfond	Tilskudd					3 400 000	100%			3 400 000
NFD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		219 298 852	14%	1 023 827 894	66%	297 510 527	19%	100 000	0%	1 540 737 273
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Etablerertilskudd	6 168 478	18%	18 942 000	54%	9 954 000	28%			35 064 478
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Tilskudd	55 463 025	19%	127 931 600	45%	101 400 972	36%			284 795 597
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Risikolån	5 205 500	12%	27 727 313	66%	9 287 250	22%			42 220 063
KMD 550.62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	Garanti			615 000	100%					615 000
KMD 550.70 Bedriftsrettede programmer i distriktene	Tilskudd	882 500	5%	12 429 767	74%	3 475 867	21%			16 788 134
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Etablerertilskudd					100 000	100%			100 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd	6 945 977	15%	18 878 294	39%	21 970 390	46%			47 794 661
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Risikolån			375 000	100%					375 000
KMD 551.60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Tilskudd sentralt					1 400 000	100%			1 400 000
KMD 552.72 Nasjonale tiltak for regional utvikling	Tilskudd	683 562	6%	286 000	3%	9 929 500	91%			10 899 062
KMD 553.60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og kompetanse	Tilskudd fylkesvis	950 000	20%	1 835 000	40%	1 855 000	40%			4 640 000
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd	119 700	3%	250 000	6%	4 018 029	92%			4 387 729
KMD 553.65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	Tilskudd fylkesvis	875 000	44%	500 000	25%	625 000	31%			2 000 000
KMD 553.74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljøer	Tilskudd	29 575 000	36%	44 637 000	55%	7 330 000	9%			81 542 000
KMD - Sum risikolån, tilskudd og programmer		106 868 742	20%	254 406 974	48%	171 346 008	32%			532 621 724
LMD 1137.71 Bioøkonomiordninga	Tilskudd					3 010 000	100%			3 010 000
LMD 1149.75 Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	Tilskudd fylkesvis					74 594 400	100%			74 594 400
LMD 1150.50 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket	Tilskudd	285 000	0%			90 505 300	100%			90 790 300
LMD 1150.50 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftbasert vekst og verdiskaping	Tilskudd	17 350 000	23%	5 023 900	7%	51 951 645	70%			74 325 545
LMD 1150.50 IBU-midler	Tilskudd fylkesvis	9 799 000	2%	10 720 200	2%	623 138 430	97%			643 657 630
LMD 1150.50 IBU-midler	Risikolån			30 000	2%	1 651 413	98%			1 681 413
LMD 1151.51 VSP rein	Tilskudd	1 200 000	21%	155 000	3%	4 325 532	76%			5 680 532
LMD - Sum Riskolån, Tilskudd og programmer		28 634 000	3%	15 929 100	2%	849 176 720	95%			893 739 820
Sum risikolån, tilskudd og programmer		354 801 594	12%	1 294 163 968	44%	1 318 033 254	44%	100 000	0%	2 967 098 816
KD 285.53 EU-stimuleringsmidler	Tilskudd	7 933 240	30%	9 940 200	38%	8 600 000	32%			26 473 440
KLD 1422.70 Miljøvennlig skipsfart	Tilskudd	6 450 000	97%			225 000	3%			6 675 000
KMD 551.61 Kompens. for økt arb.g.avg.	Tilskudd	2 790 000	13%	9 265 000	43%	9 710 500	45%			21 765 500
KUD 325.71 Kulturell og kreativ næring	Tilskudd	8 510 000	59%	5 087 000	35%	900 000	6%			14 497 000
NFD 900.21 Start in Norway	Tilskudd					917 000	100%			917 000
SD 1301.50 Samferdselsforskning	Tilskudd	3 540 000	24%	11 210 000	76%					14 750 000
UD 118.70 Prosjektsamarbeid med Russland	Tilskudd	7 045 000	42%	8 805 000	52%	1 100 000	6%			16 950 000
UD 163.70 Nødhjelp og humanitær bistand	Tilskudd			7 495 000	23%			25 453 587	77%	32 948 587
UD 169.70 Visjon 2030	Tilskudd	4 280 000	16%	23 280 000	84%					27 560 000
Diverse tilskudd	Tilskudd			114 000	3%	3 725 000	97%			3 839 000
Diverse fylkeskommunale tilskudd	Tilskudd fylkesvis					195 000	100%			195 000
Sum andre virkemidler		40 548 240	24%	75 196 200	45%	25 372 500	15%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum andre virkemidler		40 548 240	24%	75 196 200	45%	25 372 500	15%	25 453 587	15%	166 570 527
Sum Totalt		395 349 834	13 %	1 369 360 168	44 %	1 343 405 754	43 %	25 553 587	1 %	3 133 669 343

* "Uspesifisert" kolonne viser data som ikke lenger er relevant statistikk for enkelte tjenester og/eller manglende registrering

